బ్రహ్మవిద్యా రత్నాకరము

ద్వితీయ సంపుటము

బ్రహ్మవిద్యా సంప్రదాయము
సిద్ధాశ్రమం, హైదరాబాద్ - 70

బ్రహ్మవిద్యా రత్నాకరము

(ద్వితీయ సంపుటము)

బ్రహ్మవిద్యా సంప్రదాయము

సిద్ధాశ్రమం

A

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

ప్రథమ ముద్రణ : జులై, 2010

ప్రతులకు : వ్యవస్థాపకులు :
సిద్ధాశ్రమము
శాతవాహననగర్,
వనస్థలిపురం, హైద్రాబాద్ - 500 070.
ఫోన్ : 040-24240557

: **సిద్ధాశ్రమము**
ఇందిరానగర్ కాలని,
నరసన్నపేట,
శ్రీకాకుళం జిల్లా - 532 421.

ముద్రణ : **శ్రీ సాయి కేశవ గ్రాఫిక్స్**
చిక్కడపల్లి, హైద్రాబాద్.
సెల్ : 9885644689
9000415679

mam . All Rights Reserved
hramam.org

బ్రహ్మవిద్యా రత్నాకరము

(ద్వితీయ సంపుటము)

స యస్య సాక్షాద్భవ పద్మజాతిభిః
రూపం ధియో వస్తుతయో పవర్ణితం
మౌనేన భక్త్యా పరమేన పూజితః
ప్రసీదతామేష స సాత్వతాం పతిః

ఎవ్వని రూపంబిట్టిదని బ్రహ్మరుద్రాదులు నిజబుద్ధివైభవంబున
వర్ణింపనేరరు-అట్టి ఈ సాత్వత పతి పూజితుండై నాకు ప్రసన్నుడయ్యెడు

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

వేదమాత అనే గోవునుంచి వేదసారమనే క్షీరసాగరమును మహర్షులు
పితికినారు. ఆ క్షీరసాగరమందలి గ్రుక్కెడు పాలు ఈ గ్రంథము

అస్మద్గురు సమారంభాం
కృష్ణ సాందీప మధ్యమాం
శ్రీ మహాదేవ పర్యంతాం
వందే గురు పరంపరాం

వాల్మీకి మహర్షి మఱియు వైష్ణవావతారమయిన వ్యాస భగవానుని కృపచే - గురు
పరంపర సాయముచే వ్రాయబడిన యీ గ్రంథము
జగద్గురువగు ఈశ్వరునికే అంకితం

mam . All Rights Reserved
hramam.org

విషయ సూచిక

క్రమ సంఖ్య	విషయము	పుట సంఖ్య
1.	మనవి	
	అథర్వవేదము	
2.	**ముండక ఉపనిషత్**	1
	ప్రథమ ముండకము- ప్రథమ ఖండము	3
	ద్వితీయ ఖండము	28
	ద్వితీయ ముండకము-ప్రథమ ఖండము	58
	ద్వితీయ ఖండము	79
	తృతీయ ముండకము-ప్రథమ ఖండము	95
	ద్వితీయ ఖండము	111
3.	**మాండుక్య ఉపనిషత్**	128
4.	**ప్రశ్నోపనిషత్**	165
	ప్రథమ ప్రశ్న	167
	ద్వితీయ ప్రశ్న	197
	తృతీయ ప్రశ్న	213
	చతుర్థ ప్రశ్న	229
	పంచమ ప్రశ్న	246
	షష్టీ ప్రశ్న	254
5.	**కైవల్యోపనిషత్**	264
6.	**సింహావలోకనము**	
	అధ్యాత్మ విభాగము	301
	బ్రహ్మ విచారణ	305
	ఆదిపురుషుడు	312
	అధ్యాత్మము	314
	విరాట్ పురుషుడు	316

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

క్రమ సంఖ్య	విషయము	పుట సంఖ్య
	బిందు విశ్లేషణ	324
	అవతారములు	325
	సృష్టి విచారణ	331
	ప్రారంభ సృష్టి	
	బ్రహ్మయొక్క జననము - సాధన	336
	అనంతర సృష్టి - బ్రహ్మ సృష్టి	341
	సృష్టిలో భిన్నత్వము - ఏకత్వము	350
	ప్రజాపతుల సృష్టి	351
	అండ సృష్టి	375
	వాసుదేవ వ్యూహము	381
	మిథున ధర్మ సృష్టి	382
	రామాయణములో పాత్రలు	384
	భారతములో పాత్రలు	388
	మాయ	391
	అవిద్య	
	అజ్ఞానము	392
	ప్రకృతి	
	గుణములు	396
	గుణములను జయించు విధానము	400
	అష్టమదములు	402
	గుణములననుసరించి చేయు కర్మలు	404
	దేహ విచారణ	409
	దేహి అవస్థలు	419
	జీవునియొక్క విచారణ	421
	పునర్జన్మ	428
	ప్రయాణ కాలమున జీవుడు పయనించు మార్గము	

mam . All Rights Reserved
hramam.org

క్రమ సంఖ్య	విషయము	పుట సంఖ్య
	హిరణ్యకశిపుడు చెప్పిన శాస్త్రపాఠము	431
7.	**పరవిద్య**	
	జీవుడు ఈశ్వరుడగు విధానము	434
	సాధనకు అవసరమైనవి	439
	కర్మయోగము	447
	పూర్వ జన్మలో నారదుని సాధన	450
	వైవస్వత మనువు	453
8.	**పతంజలి యోగసూత్రములు**	
	యోగము	
	ప్రథమ అధ్యాయము	454
	ద్వితీయ అధ్యాయము	462
	తృతీయ అధ్యాయము	471
	చతుర్థ అధ్యాయము	480
	యోగము గుఱించి భాగవతములో చెప్పిన విషయములు	486
	యోగము గుఱించి ఇతర గ్రంథములలో చెప్పిన విషయములు	
	గజేంద్ర మోక్షము	508
	క్షీర సాగర మథనము	511
9.	**యోగ సాధకులు**	514
	బ్రహ్మ	
	ప్రజాపతులు	
	దేవతలు	
	హిరణ్య కశిపుడు	
	వృత్రాసురుడు	
	అజామీళుడు	
	స్వాయంభువుడు	

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

క్రమ సంఖ్య	విషయము	పుట సంఖ్య
	ధ్రువుడు	
	ఉత్కళుడు	
	పృథుచక్రవర్తి	
	దక్షుడు	
	దక్షుని కుమారులు	
	ప్రియవ్రతుడు	
	నాభి	
	ఋషభుడు	
	భరతుడు	
	పృష్ణద్ధ్రాఖ్యుడు	
	కవి	
	దధీచి	
	ఖట్వాంగుడు	
	మైత్రేయుడు	
	ఉద్ధవుడు	
	భీష్ముడు	
	విదురుడు	
	ధృతరాష్ట్రుడు	
	ధర్మరాజు	
	శమీకుడు	
	కర్దముని భార్య దేవహూతి	
	సతీదేవి శివుని భార్య	
	పృథు చక్రవర్తి భార్య అర్చి	
	దితి	

mam . All Rights Reserved
hramam.org

క్రమ సంఖ్య	విషయము	పుట సంఖ్య
10.	**భక్తి సాధన**	539
	నారద భక్తి సూత్రములు	
	ప్రథమ అధ్యాయము	
	ద్వితీయ అధ్యాయము	
	తృతీయ అధ్యాయము	
	చతుర్థ అధ్యాయము	
	పంచమాధ్యాయము	
	భగవద్గీతలో భక్తి	
	భాగవతములో భక్తి	
	సాధకులు	582
	నారదుడు	
	ప్రహ్లాదుడు	
	అంబరీషుడు	
	దుర్వాసుడు	
	కొంగరూపమున వచ్చిన బకాసురుడు	
	గోపబాలురు	
	గోపికలు	
	కంసుడు	
	కుంతి	
	ద్రౌపది	
	ఉత్తర	
	సాంఖ్య పద్ధతి	591

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

SIDDHASHRAMAM
M: +91 8096065675 , P : +91 40 24240557
E : contactus@siddhashramam.org
W : www.siddhashramam.org

mam . All Rights Reserved
hramam.org

మనవి

బ్రహ్మవిద్యా రత్నాకరము ప్రథమ సంపుటములో వేదపురాణములలోగల అపరవిద్యకు సంబంధించిన అన్ని ప్రశ్నలు వాటి సమాధానములు మఱియు ఐతరేయ, కేన, కఠ, తైత్తిరీయ, ఈశ ఉపనిషత్తులు వివరింపబడినవి.

వేదపురాణములలో పరవిద్యకు సంబంధించి ఒకే రకమైన ప్రశ్నలు వాటికి ఒకే విధమయిన సమాధానములు కనబడును. అవి ఈ రెండవ సంపుటములో వివరింపబడినవి. హిరణ్యాక్ష హిరణ్యకశిపులు, మారీచుడు, కంసుడు, తాటకి, శూర్పణఖ మొదలయిన పాత్రలు చిత్రీకరించుచున్నప్పుడు బాహ్యముగా దుర్మార్గులుగా చిత్రీకరించి సాధన రహస్యములను (బ్రహ్మవిద్యా రహస్యములను) గోప్యముగా అందించిరి. కావున సందర్భానుసారము వీరి సాధన రహస్యములను వెల్లడి చేయడమైనది.

ఈ రెండవ సంపుటములో ముండక, మాండుక్య, ప్రశ్న, కైవల్య ఉపనిషత్తులు, మఱియు సింహావలోకనము, పరవిద్య వివరింపబడినవి. వీటిని శాస్త్రము చెప్పినట్లు ఆచరించుచు శాస్త్రవిరుద్ధమయిన లోపములను సరిదిద్దుకొనిన అచలస్థిరకళ్యాణము కలుగును. జీవన సంగ్రామములో ఒక పక్షము ఆత్మ, జీవుడు, సూక్ష్మ దేహము. ఇంకొక పక్షము స్థూలదేహము అసుర సంపద. ఈ ఇరు పక్షములనే దేవతలు రాక్షసులుగను, రాముడు రావణుడుగను, పాండవ, కౌరవ యుద్ధముగను చిత్రీకరించి మన కథను మనకు చెప్పిరి. ఈ యుద్ధములో వైరి పక్షముతో యుద్ధము చేసి శత్రువులను సమూలముగ నశింపచేసి యుద్ధములో జయమును పొంది సాధకుడు దేహసామ్రాజ్య పట్టాభిషిక్తుడు కావలయుననన్నది ఋషుల ఆకాంక్ష.

ఈ గ్రంథమునకు బదరీ వద్ద గల వ్యాసగుహ వద్ద బీజము పడి శ్రీశైలములో మొలకెత్తి, హిమాలయములలోగల భర్తృహరి గుహవద్ద ఫలించినది. నారదాది ఋషుల అనుగ్రహమున ఈశ్వర సంకల్పము కార్యరూపము దాల్చి వేదపురాణములలోగల సర్వవిషయములతో ఈ బ్రహ్మవిద్యా రత్నాకరము రెండు సంపుటములుగా వెలువడినది. వీటిని చదివి పండితులు వారి అభిప్రాయములను తెలుపగోరుచున్నాము.

సర్వేజనో సుఖినోభవంతు

Copyrights © Siddhashra
www.siddhash

SIDDHASHRAMAM
M: +91 8096065675 , P : +91 40 24240557
E : contactus@siddhashramam.org
W : www.siddhashramam.org

mam . All Rights Reserved
hramam.org

అథర్వవేదము

యే త్రిషప్తాः పరియన్తి విశ్వా రూపాణి బిభ్రతः ।
వాచస్పతి ర్బలా తేషాం తన్వో అద్య దధాతు మే ॥

(అథర్వ వేదము, ప్రథమः కాండः ప్రథమ ప్రపాఠకः-1)

లోకములో ప్రసిద్ధులైన అగ్ని, వాయువు, ఆదిత్యులు, సప్త మరుద్గణములు, సర్వ స్థావర జంగమ రూపములు, ధరియించి తిరుగుచున్న వారియొక్క శరీర బలములను మఱియు వారియొక్క జ్ఞానమును నాకు పరబ్రహ్మ ఇప్పుడు ఇచ్చుగాక.

*****

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

ముండక ఉపనిషత్

mam . All Rights Reserved
hramam.org

శాంతి పాఠము

ఓం ॥ భద్రం కర్ణేభిః శృణు యామ దేవాः భద్రం పశ్యేమాక్షభిర్యజత్రాः ।
స్థిరై రంగై స్తుష్టువాగ్ం సస్తనూభిः వ్యశేమ దేవహితం యదాయుः ॥
స్వస్తి న ఇంద్రో వృద్ధ శ్రవాः స్వస్తి నः పూషా విశ్వవేదాः ।
స్వస్తి న స్తార్క్ష్యోఽరిష్టనేమిः స్వస్తి నో బృహస్పతి ర్దధాతు॥

ఓం శాంతి శాంతి శాంతిः

భద్రం - కర్ణేభిः - శృణుయామ - దేవాः - భద్రం - పశ్యేమ - అక్షిభిः - యజత్రాः
స్థిరైः - అంగైः - తుష్టువాగ్ంసः - తనూభిः - వ్యశేమ - దేవహితం - యత్ -
ఆయుః - స్వస్తి - నః - ఇంద్రః - వృద్ధశ్రవాः - స్వస్తి - నః - పూషా - విశ్వవేదాः -
స్వస్తి - నః - తార్క్ష్యః - అరిష్టనేమిः - స్వస్తి - నః - బృహస్పతిः - దధాతు.

(హే) దేవాः	=	ఓ దేవతలారా! మేము
కర్ణేభిः	=	చెవులచేత
భద్రం	=	శుభమైన దానిని అనగా మంచి వాటిని
శృణుయామ	=	వినెదము గాక. అనగా చెడు మాటలను వినకుందుము గాక
యజత్రాः	=	పూజింపదగిన ఓ దేవతలారా
అక్షభిः	=	కన్నుల ద్వారా
భద్రం	=	శుభమైన వాటిని అనగా మంచి వాటిని
పశ్యేమ	=	చూచెదము గాక. అనగా చెడును చూడ కుందుము గాక. అటులనే చెడు మాటలను మాటలాడ కుందుము గాక
దేవహితం	=	దేవతలకు ఆనందము గలుగునట్లు పుణ్య కార్యములను
స్థిరైः	=	స్థిరమైన అనగా అచంచల దీక్షతో
అంగైः	=	ఇంద్రియములచేత
తనూభిः	=	శరీరముచేత- దేవతల కొఱకు యజ్ఞ యాగములు చేయుచూ

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

యత్+ఆయుఃతుష్టువాగ్ం సః	=	జీవించి యున్నంత కాలము పుణ్యకార్యములు చేసి ఉన్నదానితో తృప్తిపడి - మీ కీర్తిని గానము చేయుచూ
వ్యశేమ	=	జీవించెదము గాక
నః	=	మాకు
వృద్ధశ్రవాఃఇంద్రః	=	సనాతన పురుషుడయిన, కీర్తివంతుడు అయిన ఇంద్రుడు
స్వస్తి	=	శుభము చేయుగాక
నః	=	మాకు
విశ్వవేదాఃపూషా	=	సర్వజ్ఞుడయిన సర్వజీవపోషకుడయిన సూర్య భగవానుడు
స్వస్తి	=	శుభము చేయుగాక
నః	=	మాకు
అరిష్టనేమిఃతార్క్ష్యః	=	(అరిష్ట- అశుభము; నేమి- శత్రువు) అనగా శుభకరుడయిన గరుత్మంతుడు
స్వస్తి	=	శుభము చేయుగాక
నః	=	మాకు
బృహస్పతిః	=	దేవతలకు గురువయిన బృహస్పతి
స్వస్తి	=	శుభములు
దధాతు	=	ఇచ్చుగాక

*****

mam . All Rights Reserved
hramam.org

ప్రథమ ముండకే - ప్రథమ ఖండఃవేదము భావ బాహుళ్యముగలది. సృష్ట్యాదియందున్న ఆత్మకు, ఆదిపురుషునకు, విరాట్‌పురుషునకు, సృష్టిలోని అంతర్యామికి, దేహములో హృదయగుహలోగల ఆత్మకు, జీవాత్మకు కూడ ఆత్మ అను పదమును వాడుదురు. సందర్భానుసారముగా వీటిలో గల ఒకదానిని గ్రహించవలయును.

పరబ్రహ్మ, చతుర్ముఖబ్రహ్మ మఱియు బ్రహ్మవిద్య యొక్క విశిష్టత గుఱించి వివరింపబడినది.

ఓం బ్రహ్మా దేవానాం ప్రథమః సంబభూవ విశ్వస్య కర్తా భువనస్య గోప్తా।
స బ్రహ్మవిద్యాం సర్వవిద్యాప్రతిష్ఠా మథర్వాయ జ్యేష్ఠ పుత్రాయ ప్రాహ ॥

బ్రహ్మా - దేవానాం - ప్రథమః - సంబభూవ - విశ్వస్య - కర్తా - భువనస్య - గోప్తా- సః - బ్రహ్మవిద్యాం - సర్వవిద్యా ప్రతిష్ఠామ్ - అథర్వాయ - జ్యేష్ఠపుత్రాయ - ప్రాహ.

బ్రహ్మ విచారణ

ఆత్మ స్వయంభువు, స్వయంజ్యోతి, నిరుపాధికము, ఆత్మ హిరణ్మయ కోశమును నిర్మించుకొని అందువసియించి పురుషుడు అయినాడు. ఇతడు ఆదిపురుషుడు, ఇతడు స్వయంభువు, స్వయంజ్యోతి, హిరణ్మయకోశసహితుడు. ఆత్మకు, ఆదిపురుషునకు సృష్టితో సంబంధము లేదు. అతడు విరాట్‌పురుషుడుగా ఆవిర్భవించి తన నుంచి ప్రకృతిని సృజియించినాడు. దానిని అధిష్ఠించినాడు. ఇతడు స్వయంభువు, స్వయంజ్యోతి. ప్రకృతి పురుషుల సమిష్టి. ఇతడు సృష్టి-స్థితి-లయకారకుడు. ఊర్ణనాభి పగిది సృష్టి-స్థితి-లయములు చేయును.

బ్రహ్మా	=	స్వయంభువు అయిన విరాట్‌పురుషుడు
విశ్వస్య	=	విశ్వము యొక్క ప్రారంభ
కర్తా	=	సృష్టికర్త.
భువనస్య	=	విశ్వము యొక్క
గోప్తా	=	రక్షకుడు. అనగా విశ్వరక్షకుడు మఱియు లయకారకుడు. **చతుర్ముఖ బ్రహ్మ** నారాయణుని

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

నాభికమలములో నుంచి

సంబభూవ = అభివ్యక్తుడయ్యెను. ఉద్భవించెను. ఈ బ్రహ్మ

దేవానాం = దేవతలలో

ప్రథమః (సన్) = ప్రథముడు, దేవతలందరి కంటే ప్రథముడు. అనగా దేవతా జ్యేష్ఠుడు

బ్రహ్మ విద్య - గురు పరంపర

సర్వవిద్యా ప్రతిష్ఠాం = మధు విద్య, భార్గవీవిద్య వారుణీ విద్య మొదలయిన సర్వ విద్యలు ప్రతిష్ఠితమై ఉన్నదియు, పరవిద్య అపరవిద్యలు ప్రతిష్ఠితమైయున్న

బ్రహ్మ విద్యాం = బ్రహ్మవిద్యను అనగా ఇహలోక పరలోకములకు సంబంధించిన సర్వవిషయములను మఱియు ఆత్మను దర్శించు విధి విధానమును, ఆత్మలో ఐక్యమగు విధానమును విమల జ్ఞానమును - **"యోనాఽశ్రుతం శ్రుతం భవతి అమతం మత మవిజ్ఞాతం విజ్ఞాతం"**- అగు బ్రహ్మ విద్యను

సః = ఆ పర బ్రహ్మ అతని

జ్యేష్ఠ పుత్రాయ = జ్యేష్ఠ పుత్రుడయిన చతుర్ముఖ బ్రహ్మకు

ప్రాహ = ప్రసాదించెను. ఆ చతుర్ముఖ బ్రహ్మ ఆ బ్రహ్మ విద్యను

అథర్వాయ = అథర్వనకు బోధించెను.

బృంహతి వర్ధయతి ప్రజాఇతి బ్రహ్మ. బృహి వృద్ధౌ - ప్రజలను వృద్ధి పొందించువాడు అని బ్రహ్మపదము పుంలింగమైనప్పుడు అర్థము. బ్రహ్మన్ శబ్దము నపుంసక మయినప్పుడు పరమాత్మ అని అర్థము. స్వయంభువు అయిన విరాట్ పురుషునిని **సబ్రహ్మ సశివ స్సహరిస్సేన్ద్రసోఽక్షరః పరమ స్స్వరాట్** - అన్నది వేదము. **"సబ్రహ్మా సశివఃసేన్ద్రసోఽక్షరః పరమః స్వరాట్ స ఏవ విష్ణుః సప్రాణః సకాలోఽగ్నిః స**

mam . All Rights Reserved
hramam.org

చంద్రమాः'' అన్నది కైవల్య ఉపనిషత్.

తత్త్వవిదులు జ్ఞానంబను పేర నద్వయంబైన యది తత్త్వంబని యెఱుంగుదురు. ఆ తత్త్వంబు నౌపనిషదులచేత బ్రహ్మమనియు, హైరణ్య గర్భులచేతం బరమాత్మ యనియు, సాత్వతులచేత భగవంతుండనియును బలుకంబడు.

(భాగవతం - ప్రథమ స్కంధము -58).

ఆత్మ సర్వవ్యాపకత్వము గలది. కావున విష్ణువు అని అందురు. **విష్ణుः - విశ్వం వేవేష్టి వ్యాప్నోతీతి విష్ణుः** విష్ణ వ్యాప్తౌ విశ్వమును వ్యాపించియుండువాడు. సృష్ట్యాది యందున్న బ్రహ్మ (ఆత్మ) స్వయంజాతుడు. ఇతనిని పరబ్రహ్మమని-లోకవ్యవహారమున చెప్పుదురు. నారాయణుని, నాభికమలములో నుంచి చతుర్ముఖ బ్రహ్మ అభివ్యక్తుడయ్యెను లేక ఉద్భవించెను. ఇతనిని బ్రహ్మ యని వ్యవహరింతురు. ఇతడు అయోనిజుడు. ప్రారంభసృష్టి విరాట్‌పురుషుడు చేసినాడు. ఈ సృష్టిని సర్గము అని అందురు. ఇతడు అనంతర సృష్టిచేయు సామర్థ్యమును చతుర్ముఖ బ్రహ్మకు ఒసగినాడు.

శా॥ నానా స్థావర జంగమ ప్రకరముల్ నాయంత నిర్మింప వి
జ్ఞానం బేమియు లేక తొట్రుపడ నిచ్చన్ నాకు సర్వానుసం
ధానారంభ విచక్షణత్వము మహోదారంబుగా నిచ్చె ము
న్నే నా యీశ్వరునాజ్ఞగాక జగముల్ నిర్మింప శక్తుండనే

(భాగవతం - ద్వితీయ స్కంధం - 81)

ఆ విజ్ఞానముతో (చతుర్ముఖ) బ్రహ్మ సృష్టి చేసినాడు. ఇదియు అయోనిజ సృష్టియే. దీనిని అనంతర సృష్టి లేక విసర్గము అని అందురు.

పరబ్రహ్మ - చతుర్ముఖ బ్రహ్మ

చతుర్ముఖ బ్రహ్మ - నారాయణుని నాభి నుండి జనియించిన పద్మములో ఆవిర్భవించినాడు అని రూఢికార్థమున చెప్పబడును.

యౌగికార్థమున - చతుర్ముఖ బ్రహ్మ - ఆవిర్భవించుటగా చెప్పబడే కథ - ఆధ్యాత్మిక భావన అర్థమగుటకు ఋషులు చెప్పిన కథ. ఆత్మ - నారాయణుడు. ఆత్మయే -

Copyrights © Siddhashra
www.siddhash

జీవ ఆత్మగా సృష్టిలో విరాజిల్లుచున్నది. ఇదే చతుర్ముఖ బ్రహ్మ ఆవిర్భావము.

(జీవ) ఆత్మకు - అంతఃకరణ చతుష్టయములయిన,మనస్సు, బుద్ధి, చిత్తము, అహంకారములు నాలుగు- ముఖములు.

బ్రహ్మకు - ఇవియే నాలుగు ముఖములు.

(చతుర్ముఖ) బ్రహ్మ-దేవతలకంటె శ్రేష్ఠుడు అనగా (జీవ) ఆత్మ - అంతఃకరణములు-జ్ఞానేంద్రియ కర్మేంద్రియములకంటె శ్రేష్ఠుడు. జ్యేష్ఠుడు. జీవుడు దేహేంద్రియ మనోబుద్ధుల కంటే శ్రేష్ఠుడు.

అథర్వఋషి వంశము : అథర్వఋషి వంశము గుఱించి నైమిశారణ్యములోగల దధీచికుండ్ వద్ద గల దేవాలయములలో అథర్వుడు మఱియు అతని కుమారుడయిన దధీచి, దధీచి భార్య అయిన సువర్చల, దధీచి సువర్చల కుమారుడయిన పిప్పలాదులు విగ్రహరూపమున పూజింపబడుచున్నారు. దధీచి దేహత్యాగము గుఱించి అక్కడ గల పండాలు యిట్లు చెప్పుచున్నారు.

దధీచి - దేహ త్యాగసమయమున అతని శరీరమును స్నానం చేయించ గోరి ఆకాశ గంగతో సహా సమస్త నదులను ఒక చెఱువు లోనికి ఆహ్వానించిరి. అది దధీచి పేరుతో దధీచికుండ్‌గా పిలువ బడుచున్నది. ఆ నీళ్ళతో స్నానం చేయించిరి. ఆ తర్వాత దధీచి శరీరమునకు ఉప్పు రాసి, ఆవుచే నాకించగా-దధీచి శరీరమందలి రక్త మాంసాదులను ఆవు తినివేసినది. ఎముకలు మాత్రము మిగిలినవి. ఆతని వెన్నెముకతో-వజ్రాయుధము నిర్మింపబడినది. ఆ వజ్రాయుధము ఇంద్రునకు ఆయుధముగా యివ్వబడినది.

*****

బ్రహ్మవిద్యలో అనేక గురు పరంపరలు కలవు. అందు ఈ గురు పరంపర ఒకటి.

ఈ గురు పరంపర

2. అథర్వణే యాం ప్రవదేత బ్రహ్మఽ
థర్వా తాం పురోవాచాఙ్గిరే బ్రహ్మవిద్యామ్।

mam . All Rights Reserved
hramam.org

స భారద్వాజాయ సత్యవహాయ ప్రాహ
భారద్వాజోఽఙ్గిరసే పరావరామ్ ॥

అథర్వణే - యాం - ప్రవదేత - బ్రహ్మా- అథర్వా - తాం - పురా - ఉవాచ- అంగిరే - బ్రహ్మ విద్యాం - సః - భారద్వాజాయ - సత్యవహాయ- ప్రాహ - భారద్వాజః - అంగిరసే - పర- అవరామ్.

పురా	=	పూర్వము
యాం	=	దేనిని - అనగా బ్రహ్మ విద్యను పరబ్రహ్మ - చతుర్ముఖ బ్రహ్మకు చెప్పెనో అలాగ్రహించిన
తాం	=	ఆ
బ్రహ్మవిద్యాం	=	బ్రహ్మ విద్యను
బ్రహ్మా	=	దేవతా జ్యేష్ఠుడయిన చతుర్ముఖ బ్రహ్మ
అథర్వణే	=	అథర్వణు కొఱకు
ప్రవదేత	=	చెప్పెను. ఆ బ్రహ్మవిద్యను
అథర్వా	=	అథర్వణుడు
అంగిరే	=	అంగిరుడు అను నామము గల వానికి
సః	=	ఆ అంగిరుడు
భారద్వాజాయ+ సత్యవహాయ	=	భారద్వాజ గోత్రుడగు సత్యవహునికి
ప్రాహ	=	ఉపదేశించెను
భారద్వాజః	=	సత్యవహుడు
అంగిరసే	=	అంగిరసుడను వానికి
పర+అవరామ్	=	గురుపరంపరా న్యాయముగా బ్రహ్మ విద్యను
ఉవాచ	=	ఉపదేశించెను.

*****

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

గురువు అగు అంగిరసుని శిష్యుడు అయిన శౌనకుడు ఈ సర్వము దేనియందు ప్రతిష్ఠితమై ఉన్నవి ? మఱియు సర్వము తెలియుటకు దేనిని తెలుసుకొనవలయును? అనగా ఏది తెలసుకున్నచో ఈ సర్వము తెలియును? అని అడిగెను.

3. శౌనకో హ వై మహాశాలోఽఙ్గీ రసం విధివదుపసన్నః పప్రచ్ఛ
కస్మిన్ను భగవో విజ్ఞాతే సర్వ మిదం విజ్ఞాతం భవతీతి

శౌనకః - హ - వై - మహాశాలః - అంగిరసం - విధివత్ - ఉపసన్నః - పప్రచ్ఛ - కస్మిన్ - ను - భగవః - విజ్ఞాతే - సర్వమ్ - ఇదమ్ - విజ్ఞాతం - భవతి - ఇతి.

మహాశాలః	=	మంచి గృహస్థుడయిన
శౌనకః	=	శునకుని పుత్రుడు అయిన శౌనకుడు అను వాడు
అంగిరసం	=	గురువగు అంగిరసుని
విధివత్	=	విధి విహితముగా - అనగా బ్రహ్మ విద్యను నేర్చుకొనకోరు శిష్యుడు గురువును సమీపించు విధి విధానముగా
ఉపసన్నః	=	సమీపించినవాడై
భగవః	=	ఓ భగవన్
		మొదటి ప్రశ్న
కస్మిన్+ను	=	ఎందు ఈ సర్వ విశ్వము అనగా ఈ లోకములు స్థావర జంగమములు సర్వము ప్రతిష్ఠితమై ఉన్నది?
		రెండవ ప్రశ్న
విజ్ఞాతే	=	దేనిని తెలుసుకున్నచో
ఇదమ్	=	ఈ
సర్వమ్	=	సర్వము
హ +వై	=	అనగా లోక వ్యవహారములు, పుణ్యకర్మలు వాటి వలన గలుగు ఫలితములు మఱియు సృష్టి, సృష్టికర్త గుఱించి, ఆత్మదర్శనం, ఆత్మతో ఏకీభూతుడగుట మొదలగు సర్వవిషయములు

mam . All Rights Reserved
hramam.org

విజ్ఞాతం +భవతి	=	తెలియును
ఇతి	=	అని - రెండు ప్రశ్నలను
పప్రచ్ఛ	=	వినయముగా అడిగెను.

బంగారం గుఱించి తెలిసిన - ఆభరణముల గుఱించి, మట్టి గుఱించి తెలిసిన దాని వలన తయారగు వస్తువుల గుఱించి తెలియును. అటులనే ఈ సర్వము ఎలా వచ్చినదో తెలియుటకు దేనిని తెలుసుకొనవలయును? అని అడిగెను.

బ్రహ్మ విద్యను బోధించు గురువు - బ్రహ్మ విద్యను నేర్చుకో గోరు విద్యార్థి వీరు ఇరువురు మంచి గృహస్థులై ఉండవలయును. మంచి గృహస్థులు అనగా ధర్మయుతమయిన సంసార జీవితమును గడుపువారు - అని అర్థము.

ఇందు చెప్పబడిన 'విధివత్' -అను పదమునకు శ్రీకృష్ణ భగవానుడు భగవద్గీతలో ఇట్లు నిర్వచించినారు.

తద్విద్ధి ప్రణిపాతేన పరిప్రశ్నేన సేవయా
ఉపదేక్ష్యన్తి తే జ్ఞానం జ్ఞానిన స్తత్త్వదర్శినః (జ్ఞానయోగం-34)

తత్త్వదర్శినః+జ్ఞానినః	=	ఆత్మను దర్శించిన జ్ఞానులను
ప్రణిపాతేన	=	సాష్టాంగ నమస్కారము చేసి
సేవయా	=	గురువును సేవించి
పరిప్రశ్నేన	=	వారు చెప్పిన విషయమును ఆచరించుటకు గురువును వినయముగా అడిగి
తత్	=	బ్రహ్మ తత్త్వమును
విద్ధి	=	తెలుసుకొనుము నీ ఆచరణాభిలాషను గుర్తించి
తే	=	నీ కొఱకు గురువులు
జ్ఞానం	=	జ్ఞానమును, అనగా బ్రహ్మ విద్యను నీకు
ఉపదేక్ష్యన్తి	=	ఉపదేశింతురు.

శిష్యుల యొక్క ధనకనక వస్తు వాహనాదులను గురువు కోరరాదు అని చెప్పుటకు శిష్యులు చేతులలో దర్భలు ధరియించి బ్రహ్మవిద్యకై గురువును సమీపించ

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

వలయునని - ప్రశ్నోపనిషత్‌లో చెప్పబడినది. శిష్యులు నిరహంకారముగా ఆడంబర రహితముగా గురువును సమీపించ వలయును మఱియు గురువు ఫలాపేక్ష రహితుడై ఉండవలయునన్నది దీని సారాంశము.

*****

గురువు చెప్పిన సమాధానము

4. తస్మై స హోవాచ। ద్వే విద్యే వేదితవ్యే ఇతి హ స్మ
యద్బ్రహ్మ విదో వదన్తి పరా చైవాపరా చ।

తస్మై - సః - హ - ఉవాచ - ద్వే - విద్యే - వేదితవ్యే - ఇతి - హ - స్మ - యత్ - బ్రహ్మవిదః - వదన్తి - పరా - చ - ఏవ - అపరా - చ.

ఏది తెలుసుకున్నచో ఈ సర్వము తెలియును? అని నీవు అడిగిన ప్రశ్నకు

బ్రహ్మ విదః	=	బ్రహ్మతత్త్వము తెలిసిన వేదజ్ఞులు వేదములో
అపరా+చ+పరా+చ	=	అపరవిద్య మఱియు పరవిద్య-అనే
ద్వే+విద్యే+ఏవ	=	రెండు విద్యలే వివరింప బడినవని
వేదితవ్యే+ఇతి+	=	ఆ రెండు విద్యలు తెలియదగినవి అని సాధన చేసి
హ+స్మ		ఆత్మను దర్శించినచో ఈ సర్వము తెలియునని అనాదినుంచి
వదన్తి	=	చెప్పుచున్నారు.
యత్+హ	=	దేనిని అనగా - పరవిద్య - అపర విద్యల సమ్మేళనమయిన బ్రహ్మవిద్యను - మాకు మా గురువులు ఉపదేశించినట్లు నీకు వివరింతును అని
సః	=	గురువగు అంగిరసుడు గురుపరంపరా న్యాయముగా తన శిష్యుడయిన
తస్మై	=	శునకుని పుత్రుడయిన శౌనకునకు
ఉవాచ	=	వివరించెను, బోధించెను.

బ్రహ్మవిద్య అనే మహావృక్షమునకుగల అనంత శాఖలలో అంగిరసుడు శౌనకుడు

mam . All Rights Reserved
hramam.org

అనే ఈ గురు పరంపర ఒకటి.

అపరవిద్యలో తను పెద్దల యడల వ్యవహరింప వలసిన విధి విధానము - తల్లి తండ్రి, అన్నదమ్ములు, బాంధవుల యెడ గల తన ధర్మము - ఇహ లోకములో ధర్మ పద్ధతిన నడుచుకొనవలసిన విధి విధానము - ధర్మ అర్థ, కామములు- జాతి ధర్మములు - ఆశ్రమధర్మములు - పుణ్యలోక ప్రాప్తికి వలయు పుణ్యకర్మాను ష్ఠానము విధి నిషేధములతో వివరింపబడును. అనగా అగ్నిహోత్రం, ఇష్టాపూర్తములు, దాన ధర్మములు మొదలయినవి వివరింపబడును. మఱియు - ఆత్మ - పురుషుడు - సృష్టి - విరాట్ పురుషుడు - జీవుడు- హృదయ గుహలో గల ఆత్మ - ఉపాధిల గుఱించి చెప్పబడును. శాస్త్రజ్ఞానము వివరించబడును. పరవిద్యలో - సాధన రహస్యములు - సాధన ఫలితము చెప్పబడును.

*****

వేద వేదాంగములు చదివి అపరవిద్యను గ్రహించి, పరవిద్యను ఆచరింపవలయును

5. తత్రా పరా ఋగ్వేదో యజుర్వేదః సామవేదోఽథర్వవేదః
శిక్షా కల్పో వ్యాకరణం నిరుక్తం ఛన్దో జ్యోతిష మితి ।
అథ పరా యయా తదక్షర మధి గమ్యతే ॥

తత్ర - అపరా - ఋగ్వేదః - యజుర్వేదః - సామవేదః - అథర్వవేదః - శిక్షా - కల్పః - వ్యాకరణమ్ - నిరుక్తమ్ - ఛన్దః - జ్యోతిషమ్ - ఇతి - అథ - పరా - యయా - తత్ - అక్షరమ్ - అధిగమ్యతే

ఋగ్వేదః = ఋగ్వేదము
యజుర్వేదః = యజుర్వేదము
సామవేదః = సామవేదము
అథర్వవేదః = అథర్వవేదము అనే ఈ నాలుగు వేదములు చదవవలయును. వేదములు అపర విద్య, పరవిద్యలను బోధించినవి. (విదం త్యనేన ధర్మా ధర్మవితి వేదః విద జ్ఞానే. దీని చేత ధర్మా ధర్మముల

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

నెఱుంగుదురు. వేదమనగా జ్ఞానమును తెలుపు గ్రంథమని అర్థము.) వేదములను - ఈ క్రింద చెప్పబడిన వేదాంగముల ద్వారా చదివి వాటి అర్థమును గ్రహించవలయును. ఇది ఒక స్థాయి.

శిక్షా = వేదమంత్రములను ఎలా పలకవలయునో చెప్పును.

వ్యాకరణం = సంధులు, సమాసములు, అలంకారములు వివరించును. సంస్కృత భాషకు పాణిని వ్యాకరణమును రచించినాడు.

ఛన్దః = మంత్రములు - వాటి ఛందస్సు గుఱించి వివరించును.

నిరుక్తమ్ = వేదములలోని మంత్రములకు అర్థము వివరించును. యాస్కుడు నిరుక్తమును రచించినాడు.

కల్పః = పుణ్యకర్మలు చేయు విధి విధానమును వివరించును.

జ్యోతిషమ్ = పూర్వ జన్మలో చేసిన కర్మల ఫలితము వలన గలుగు సుఖదుఃఖములు కాలానుసారము ఎప్పుడు కలుగునో వివరించును.

తత్ర = ఆ వేదములందు వివరింపబడిన లోక వ్యవహారములు యజ్ఞయాగాది పుణ్య కర్మానుష్ఠానము, జీవుడు, ఆత్మ మొదలయిన వాటి గుఱించి చెప్పిన శాస్త్రజ్ఞానము

అపరా = అపర విద్య

ఇతి = అని చెప్పబడును

అథ = ఆ తర్వాత, పుణ్యకర్మలు విధి విధానముగా ఆచరించుచూ - నిష్కామపరుడై

యయా = ఏ సాధనచేత

తత్+అక్షరమ్ = అవిద్య తొలగి, జ్ఞానేంద్రియములకు అగోచరము, అగ్రాహ్యమయిన ఆ అక్షర పరబ్రహ్మ లేక ఆత్మను

mam . All Rights Reserved
hramam.org

అధిగమ్యతే	=	పొందగలుగు విద్యను అనగా ఆత్మను పొందబడు సాధనను
పరా	=	పర విద్య అని చెప్పబడును. ఈ పరవిద్యను తెలిసిన వాడు వేదజ్ఞుడు.

శాస్త్రజ్ఞానము - అపరవిద్య; ఆచరణ - పరవిద్య. ఇది దేహి దేహముల సంబంధము తెలియుట - జ్ఞానము.

దేహము - దేహి - హృదయగుహలోగల ఆత్మను స్వానుభవములో తెలుసుకొనుట జ్ఞానమని శ్రీకృష్ణుని అభిప్రాయము.

" క్షేత్ర క్షేత్రజ్ఞయోః జ్ఞానం యత్తత్ జ్ఞానం మతం మమ" - అని చెప్పినాడు.

(భగవద్గీత - క్షేత్రక్షేత్రజ్ఞ విభాగయోగం-2)

క్షేత్ర క్షేత్రజ్ఞ యోః	=	క్షేత్రము, క్షేత్రజ్ఞుల గుఱించి
జ్ఞానం	=	తెలియుట
యత్ + తత్	=	ఏదో - అది
జ్ఞానం	=	జ్ఞానము అని
మమ	=	నా యొక్క
మతం	=	అభిప్రాయము

క్షేత్రమును దేహమని, ఉపాధి యని అందురు. దేహము గుఱించి తెలిసిన, దేహ సంబంధీకులగు తల్లి, తండ్రి, పుత్రులు, బాంధవులతో గల సంబంధము తెలియును. క్షేత్రజ్ఞుడు అనగా ఆత్మ. ఈ ఆత్మయే జీవాత్మగా అయినది. ఈ జీవాత్మ, దేహమునందు ఉండి లోక వ్యవహారములు నడుపుచున్నది మఱియు పుణ్యకర్మానుష్ఠానము చేయుచున్నది. హృదయ గుహలో గల ఆత్మ సాక్షిగా ఉన్నది. జ్ఞానము కలుగుట కొఱకు క్షేత్ర - క్షేత్రజ్ఞుల గుఱించి తెలుసుకొనవలయును. కావున క్షేత్రజ్ఞుని గుఱించి వివరించుచున్నాను.

*****

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

ఆత్మ గుఱించి చెప్పుచున్నాడు

ఆత్మ గుఱించి ఇంతకు పూర్వము-స్వయంజాతుడు అని, సృష్టికర్త అని, లోకరక్షకుడని చెప్పితిని. ఇప్పుడు ఆత్మ గుఱించి మఱికొన్ని లక్షణములను చెప్పుచున్నాను. సృష్ట్యాదియందున్న ఆత్మయే ఉపాధులను సృజియించి ఆ ఉపాధులలో వసియించుచున్నది. సృష్ట్యాది యందున్న ఆత్మ లక్షణములు, ఉపాధిలో ఉన్న ఆత్మ లక్షణములు ఒకటే. కావున రెండుగాగాక, ఆత్మ లక్షణములను ఒకటి గానే చెప్పుచున్నాడు. భగవద్గీతలో సాంఖ్య యోగములో సృష్ట్యాది యందున్న ఆత్మ లక్షణములను, దేహమందుగల ఆత్మ లక్షణములను ఒక్కటిగా వివరించినారు. సృష్ట్యాది యందున్న ఆత్మ మహత్. దేహములో ఉన్న ఆత్మ సూక్ష్మాతి సూక్ష్మము. అనగా పరిమాణములో భేదము తప్ప మిగిలిన లక్షణములలో భేదము లేదు.

*****

ఆత్మ గుఱించి వివరింపబడినది. - ధీరులు ఆత్మను దర్శించెదరు.

6. యత్త దద్రేశ్య మగ్రాహ్య మగోత్ర మవర్ణ
మచక్షుః శ్రోత్రం తదపాణి పాదమ్ ।
నిత్యం విభుం సర్వగతం సుసూక్ష్మం
తదవ్యయం యద్భూతయోనిం పరి పశ్యంతి ధీరాः ॥

యత్ - తత్ - అద్రేశ్యమ్ - అగ్రాహ్యమ్ - అగోత్రమ్ - అవర్ణమ్ - అచక్షుః - శ్రోత్రమ్ - తత్ - అపాణిపాదమ్ - నిత్యం - విభుం - సర్వగతం - సుసూక్ష్మం - తత్ - అవ్యయమ్ - యత్ - భూతయోనిం - పరిపశ్యంతి - ధీరాः

సృష్ట్యాదియందున్న ఆత్మ - నిత్యం, విభుం, పుట్టుకలేనిది, అగోత్రం, అవర్ణం, రూపములేనిది, , అపాణిపాదం, అచక్షుః శ్రోత్రం, అవ్యయం, అద్రేశ్యం.
సృష్టిలో ఆత్మ - సుసూక్ష్మం, అంతర్యామి.
సృష్టికారకుడు అయిన విరాట్పురుషుడు - భూతయోనిం.

mam . All Rights Reserved
hramam.org

గురువు పది ప్రశ్నలకు సమాధానముగా ఆత్మ గుఱించి వివరించు చున్నాడు.

	ప్రశ్న		సమాధానము
1.	ఆత్మకు ఉపాధులకు వలె పుట్టుక గలదా ?	=	లేదు. పుట్టుక లేనిది. సృష్ట్యాది యందున్న ఆత్మ స్వయంభువు
	యత్+తత్+అగోత్రం+ అవర్ణమ్	=	ఏది సృష్ట్యాది యందు గలదో మఱియు ఏది ఉపాధి యందు గలదో ఆ ఆత్మ గోత్రము లేనిది. వర్ణము లేనిది. అనగా పుట్టుక లేనిది.

పుట్టినచో వారు ఏదో ఒక గోత్రమునకు సంబంధించి ఉందురు. అటులనే బ్రాహ్మణ, క్షత్రియ, వైశ్య, శూద్ర అనే చాతుర్వర్ణములలో ఏదో ఒక వర్ణమునకు చెంది ఉందురు. ఆత్మ పుట్టుక లేనిది గావున అగోత్రం. అవర్ణం. పుట్టిన ప్రతిదీ నశించును. ఆది అంటూ ఉంటే అంతము కూడ ఉండును. ఆత్మకు పుట్టుక లేదు గావున నశింపదు. ఆది అంతములు లేనిది. పుట్టుక లేదు అనగా స్వయంభువు.

2.	ఆత్మకు ఉపాధికివలె కరచరణాది కర్మేంద్రియములు జ్ఞానేంద్రియములు గలవా?		లేవు. ఆత్మ రూపరహితుడు కావున అవ్యక్తము.
	తత్+అపాణిపాదమ్	=	కాళ్ళు చేతులు లేనిది. అనగా కరచరణాదులగు కర్మేంద్రియములు లేనిది.

కర్మేంద్రియములు లేకపోయినా కర్మేంద్రియములు చేయు పనులన్నీ చేయును అని కైవల్య ఉపనిషత్ ఇట్లు వివరించినది.

"అపాణిపాదః అచిన్త్యశక్తిః (కైవల్య-21)" కాళ్ళు చేతులు లేకుండా అపరి మితమైన శక్తి గలిగి యున్నాను.

	అచక్షుః శ్రోత్రం	=	నేత్రములు, చెవులు లేనిది.

అనగా జ్ఞానేంద్రియములు లేనిది. జ్ఞానేంద్రియములు లేకపోయినా జ్ఞానేంద్రియ

Copyrights © Siddhashra
www.siddhash

ములు చేయు పనులన్నీ చేయును అని కైవల్య ఉపనిషత్ ఇట్లు వివరించినది. **"అచక్షుః పశ్యామి అకర్ణః శృణోమి"** - (కైవల్య 21). కన్నులు లేకుండా చూచెదను. చెవులు లేకుండా వినెదను.

3. ఆత్మ-ఎక్కడ గలదు?= సర్వత్రా గలదు. అనగా విశ్వమునకు వెలుపల, సర్వగతం విశ్వములోనూ గలదు. సర్వత్రాగలదు.

4. ఉపాధి నశించిన ఆత్మ
కూడా నశించునా? = నశింపదు
నిత్యం = ఆత్మ శాశ్వతమైనది.

ఉపాధి నశించు స్వభావముగలది. ఆత్మ - ఉపాధివలె నశించు స్వభావము లేదు. ఉపాధి నశించినా ఆత్మ నశింపదు.

5. సృష్ట్యాదియందున్న ఆత్మ-
సర్వ ఉపాధులలోనికివచ్చినది లేదు. ఆత్మ అవ్యయము గదా. అటువంటప్పుడు
ఆత్మ ఏమయినా వ్యయమయినదా ?

తత్+అవ్యయం = వ్యయము కాలేదు.

ఒక బస్తా పంచదారలోనుంచి కొంత పంచదార వాడినచో - ఆ వాడిన పంచదార, మొత్తం పంచదార బస్తా నుంచి వ్యయమగును గదా. అటులనే మన వద్ద 100 రూపాయలు ఉన్నవి. అందులో నుంచి 20 రూపాయలు ఖర్చుపెట్టిన - ఆ 20/- రు. వ్యయం అయి మన వద్ద 80/- రు. ఉండును. ఆ విధముగా సృష్ట్యాది యందున్న ఆత్మ - సమస్త జీవరాసులలో వసియించునప్పుడు ఏమయినా వ్యయమయినదా? వ్యయం కాలేదు. ఎందుకంటే మనము అద్దములో చూచు కుంటే మనవంటి ప్రతిబింబము అద్దంలో కనిపించును. అటులనే ఒక అద్దంకు ఎదురుగా (180 డిగ్రీ) మఱి యొక అద్దం వుంటే అసంఖ్యాక ప్రతిబింబములు కనిపించును గదా. అప్పుడు మనము ఏమయినా వ్యయము అయితిమా? కాలేదు గదా. అటులనే ఆత్మ - మాయావరణ అనే అద్దంలో సర్వజీవరాసులుగా ప్రతిబింబితమయినది.

mam . All Rights Reserved
hramam.org

కావున ఆత్మ వ్యయం కాలేదు. కావున ఆత్మ అవ్యయము.

6. ఆత్మ స్వయంగా పనిచేయునా?
లేక చక్రవర్తి వలె-సేవకులు చేయు పనులను గమనించుచూ, సేవకులచే పనిచేయించునా? చక్రవర్తి వలె ప్రేరకుడు

విభుం = ప్రభువు, సర్వనియామకుడు.

ఇంద్రుడు, అగ్ని, వాయువు, మృత్యువు ఇలా సర్వదేవతలకు విధులను నిర్దేశించినాడు. అటులనే ఉపాధిలోని కర్మేంద్రియ, జ్ఞానేంద్రియ, ప్రాణము మనస్సులలో ఒక్కొక్క దానికి ఒక్కొక్క పనిని నిర్దేశించి వాటిచే ఆ పనులను చేయించును. ఆత్మ నిరీక్షకుడు, పర్యవేక్షకుడు, సాక్షియే తప్ప స్వతహాగా ఏ పనీ చేయదు. చక్రవర్తి పర్యవేక్షణ లేనిచో సేవకులు తమ విధులు సరిగా పనిచేయనట్లు ఆత్మ లేనిచో ఉపాధి పని చేయదు. చక్రవర్తి రాజ్యమును వీడి కారడవుల పాలయిన రాజ్యం పరుల పాలగును. అటులనే ఆత్మ దేహమును వీడిన దేహము బూడిద పాలగును. ఆత్మ-ఉపాధిలోని ఇంద్రియాదులకు పనులను నిర్దేశించును.

ఈ విషయమునే ఈశ ఉపనిషత్ ఇట్లు చెప్పినది. **"మాతరిశ్వా ఆపః దదాతి"-ఈశ.8**
"అర్థాన్ వ్యదధాత్ శాశ్వతీభ్య సమాభ్యః" ఈశ -8.

7. ఉపాధులకు పుట్టిన చోటు ఏది? విరాట్‌పురుషుడు (హిరణ్యగర్భుడు)
భూత యోనిం = దేవ, దానవ, మానవ, పశు పక్ష్యాది సర్వ స్థావర జంగమములకు పుట్టుక స్థానము విరాట్ పురుషుడు

8. ఆత్మను జ్ఞానేంద్రియముల ద్వారా గ్రహించగలమా? గ్రహించలేము

అదృశ్యం (అదృశ్యం) = కన్నులకు కనబడదు స్థూల చక్షువులకు గోచరము కాదు. ఆత్మను మనస్సు, ప్రాణము, ఇంద్రియములు దర్శించలేవు.

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

ఈ విషయమునే కేన ఉపనిషత్ ఇట్లు చెప్పినది. **న తత్ర చక్షుర్గచ్ఛతి** - (కేన 1-3) అక్కడకు స్థూల చక్షువులు చేరలేవు. అనగా బాహ్య చక్షువులకు ఆత్మ గోచరము కాదు.

8. (ఆ)

గాలిని కన్నులతో చూడలేము. అయితే గాలిని స్పర్శ వలన గ్రహించగలము అటులనే ఒక పదార్థము యొక్క రుచిని నాలుక ద్వారా గ్రహించగలము. శబ్దమును చెవుల ద్వారానూ, పరిమళమును ముక్కు ద్వారానూ, భావములను మనస్సు ద్వారానూ గ్రహించగలము. ఆ విధముగా ఆత్మను

మిగిలిన జ్ఞానేంద్రియముల ద్వారా గ్రహించగలమా? — గ్రహించలేము.

అగ్రాహ్యం = ఇతర జ్ఞానేంద్రియములయిన చెవులు, చర్మము, నాలుక, ముక్కు మనస్సు ద్వారా కూడ గ్రహించ లేము.

ఈ విషయమునే కేన ఉపనిషత్ ఇట్లు చెప్పినది. **"నవా గచ్ఛతి నో మనః"** (కేన1-3) అక్కడకు మనస్సు కూడ వెళ్లలేదు. అనగా మనస్సు ద్వారా కూడ గ్రహించలేము.

9. ఉపాధులలో గల ఆత్మ పరిమాణం ఎంత? సూక్ష్మాతి సూక్ష్మము

సుసూక్ష్మం = మిక్కిలి సూక్ష్మమయినది.

కంటికి కనబడని సూక్ష్మజీవులలో కూడ ఆత్మగలదు కావున ఆత్మ సుసూక్ష్మము. ఈ విషయమునే కైవల్య ఉపనిషత్ ఇట్లు చెప్పినది. **"సూక్ష్మాత్ సూక్ష్మతరం"** - (కైవల్య 16)." **అణోరణీయాన్**"- (కైవల్య 22)

10. అద్రేశ్యం, అగ్రాహ్యం అయితే ఆత్మను ఎవరు మాత్రము గ్రహించగలరు? — ప్రజ్ఞా చక్షువులచే ధీరులు గ్రహించగలరు.

mam . All Rights Reserved
hramam.org

యత్ + తత్ = దేని గుఱించి యింతవఱకు వివరించితినో
దానిని అనగా ఆత్మను
ధీరాః + పరిపశ్యంతి = ధీరులు సాధన వలన ఆత్మను దర్శింతురు.

ఆత్మను జీవుడు గ్రహించగలడు. ఇంద్రియములు గ్రహించలేవు. ఈ విషయమునే కేన ఉపనిషత్ ఒక చిన్న కథగా చెప్పినది.

జీవుడే ఇంద్రుడు. సర్వదేవతలకు అధిపతి ఇంద్రుడు. సర్వేంద్రియములకు అధిపతి జీవుడు. సర్వేంద్రియములే సర్వదేవతలు. స్థూల, సూక్ష్మ, కారణ శరీరములనే మూడు శరీరములే మూడు లోకములు, ఈ మూడు శరీరములకు అధిపతి జీవుడు. త్రిలోకములకు అధిపతి ఇంద్రుడు. ఆత్మయే జీవాత్మ అయినది గావున అటు ఆత్మ పరంగానూ, ఇటు జీవాత్మ పరంగానూ అనేక కథలుగా సాధన రహస్యములను ఇంద్రుని పరంగా పురాణములలో చిత్రీకరించినారు.

ఆత్మను జీవుడు ఎట్లు గ్రహించగలడు? అన్న ప్రశ్నకు కఠోపనిషత్ బుద్ధి ద్వారా ఆత్మతత్త్వమును గ్రహించవలయును అని నచికేతుడు యమునిద్వారా, ఆత్మ తత్త్వమును గ్రహించెనని చెప్పినది. నచికేతుడు అనగా బుద్ధి.

"హిరణ్మయేన పాత్రేణ సత్యస్యాపిహితం ముఖమ్"- ఈశ-14
బంగారు మేలిముసుగు అనగా హృదయ కోశంలో
జాజ్వల్యమానంగా ప్రకాశించే అగ్ని జ్వాలల మధ్యలో ఆత్మ కలదు.
ఆత్మను దర్శించి

"యోఽసావసౌ పురుషఃసోఽహమస్మి" - (ఈశ 15)

ఎవడు అక్కడగలడో ఆ పురుషుడు నేనే అని గ్రహించినాడు. జీవుడే ఈశ్వరుడని ఈశఉపనిషత్ చెప్పినది.

ముండక ఉపనిషత్ ఆత్మ లక్షణములు చెప్పగా కేన ఉపనిషత్ ఆత్మను ఎవరు గ్రహించగలరనియు, కఠోపనిషత్ బుద్ధి ద్వారా గ్రహించవలయుననియు ఈశ ఉపనిషత్ ఆత్మను దర్శించి, తనే ఆత్మయని స్వానుభవంతో గ్రహించవలయు ననియు వివరించినవి.

*****

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

సృష్టి :-

1. సాలెపురుగువలె అనగా ప్రధానకారణము తనే అయి తన నుంచి ఉపాదానకారణమయిన ప్రకృతిని సృజియించి - ఆ ప్రకృతిని అధిష్ఠించి సృజియించుట.
2. క్షేత్రమున బీజము నుంచి అనగా భూమిలో విత్తనమును ఉంచి సృజియించుట.
3. స్త్రీ యోనియందు పురుషుడు వీర్యమునుంచుట, తద్వారా స్త్రీ గర్భము దాల్చి ప్రసవించుట.
4. అండసృష్టి - అండమునుంచి పిల్ల వచ్చినట్లు సృష్టి బహిర్గతమగుట.

ఈ నాలుగు విధములయిన సృష్టులలో ఊర్ణనాభి పగిది సృష్టి గుఱించి ఇందు వివరించినాడు.

ప్రారంభ సృష్టి - విరాట్‌పురుషుడు చేసినాడు

అనంతర సృష్టి - చతుర్ముఖ బ్రహ్మ చేసినాడు.

ఉపాధులు మాత్రమే సృజియింపబడును. ఆ ఉపాధులలో జీవరూపమున, ఆత్మ రూపమున సృష్ట్యాదియందున్న ఆత్మ ప్రవేశించి వసియించును.

*****

7. **యథోర్ణనాభిః సృజతే గృహ్ణతే చ యథా పృథివ్యా మోషధయః సంభవన్తి।**
యథా సతః పురుషాత్ కేశలోమాని తథాఽక్షరాత్ సంభవ తీహ విశ్వం ॥

యథా - ఊర్ణనాభిః - సృజతే - గృహ్ణతే - చ - యథా - పృథివ్యామ్ - ఓషధయః - సంభవన్తి - యథా - సతః - పురుషాత్ - కేశలోమాని - తథా - అక్షరాత్ - సంభవతి - ఇహ - విశ్వం.

ఇహ	=	ఇక్కడ
యథా	=	ఏవిధముగా
ఊర్ణనాభిః	=	సాలెపురుగు
సృజతే	=	తన నోటి నుంచే ఒక ద్రవ పదార్థమును తీసి

mam . All Rights Reserved
hramam.org

గూడును నిర్మించునో (ఇది సృష్టి)

చ = మఱియు ఆ గూడులో విహరించునో (ఇది స్థితి)

గృహ్ణాతే = తిరిగి ఆ గూడును లయము చేయునో (ఇది లయము) ఆ విధముగా విరాట్‌పురుషుడు - విశ్వమును తన వలన గలిగిన ప్రకృతి వలన సృజియించును. ఆ విశ్వములో అంతర్యామి రూపంబున విహరించును. తిరిగి ఆ విశ్వమును లయము చేయును.

తథా = ఆ విధముగా

అక్షరాత్ = విరాట్‌పురుషుని వలన

విశ్వం = ఈ విశ్వము

సంభవతి = గలుగుచున్నది మఱియు లయమగుచున్నది.

యథా = ఏ విధముగా

పృథివ్యామ్ = భూమిని దున్నుట వలన కాలానుసారము భూమి యందు

ఓషధయః = ఓషధులు/పంటలు

సంభవన్తి = గలుగుచున్నవో

ఆ విధముగా ఆత్మ వలన **కాల పరిణామమున** సృష్టిగలుగు చున్నది అనగా విశ్వము గలుగుచున్నది.

సృష్టి అభివృద్ధి

యథా = ఏ విధముగా

సతః = జీవించియున్న మానవుడు ఆహారము గ్రహించుట వలన

పురుషాత్ = మానవుని శరీరముపై అతడు పుట్టిన నాటి కంటె

కేశలోమాని = కేశములు, రోమములు అభివృద్ధి అగుచున్నవో ఆ విధముగా జీవరాసులు **ఆహారమును గ్రహించి** అభివృద్ధి పొందుచున్నవి.

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

గత మంత్రంలో విరాట్‌పురుషుడు - భూతయోని అని చెప్పి అధిభౌతికమయిన విశ్వములేక ఉపాధి లేక క్షేత్రము ఎటుల ఏర్పడినదో ఇప్పుడు వివరించినాడు.

గత శ్లోకములో క్షేత్రజ్ఞుని గుఱించి చెప్పి ఇప్పుడు క్షేత్రము గురించి చెప్పినాడు.

1. ఉపాధి ఏల అవసరము? సృష్ట్యాది యందున్న ఆత్మ నిరుపాధికము గదా. విశ్వంలో కూడ ఆత్మ-ఉపాధి లేకుండా ఉండ లేదా?

గంగానదిలో ప్రవహించే గంగాజలమునకు ఏ పాత్ర అవసరము లేదు. కాని ఆ గంగా జలమునే ఇంటిలో ఉంచుటకు ఒక బిందెగాని, ఒక కుండగాని, ఒక చెంబుగాని, ఒక గ్లాసుగాని లేదా ఏదో ఒక పాత్ర గాని అవసరము గదా. అటులనే సృష్ట్యాది యందున్న ఆత్మకు - ఉపాధి అవసరము లేదు. కాని సృష్టిలో గల ఆత్మకు విశ్వము లేదా ఉపాధి అనేది అవసరము. సృష్ట్యాదియందున్న ఆత్మ - గంగానదిలోని గంగా జలము - విశ్వంలో చరించే ఆత్మ ఒక పాత్రలో గల గంగాజలము.

ఉదా:- సాలె పురుగు తన నోటి నుంచి జనియించిన ఒక ద్రవ పదార్థముతో గూడును నిర్మించును. ఇది సృష్టి. సాలెపురుగు ఆ గూడులో విహరించును - ఇది స్థితి. మరల ఆ గూడును తన లోనికి గ్రహించును - ఇది లయము. అటులనే విరాట్ పురుషుడు, కారణము అనే ప్రకృతి నుంచి కార్యము అనే విశ్వమును సృజియించి అందు విహరించి తిరిగి లయము చేయును. సాలె పురుగు - గూడును నిర్మించుటలో స్వప్రయోజనం కలదు. అటుల బ్రహ్మ లేక ఆత్మకు విశ్వం నిర్మించుటలో ఏమయినా స్వప్రయోజనం గలదా ? ఏ లాభంబు రాదలంచి జగముల్ నిర్మించే? అని నారదుడు బ్రహ్మను అడిగెను. విరాట్‌పురుషునకు సృష్టి వలన స్వప్రయోజనము లేదు.

విశ్వము - ఆత్మ యొక్క సంకల్పము వలన అకస్మాత్తుగా ఆవిర్భవించినదా? లేక కొంతకాల వ్యవధిలో ఆవిర్భవించినదా ? కొంత కాలవ్యవధిలో వచ్చినది.

వ్యవసాయదారుడు పంట వేయుదునని సంకల్పించును. ఆ సంకల్పానుసారము పంటను పండించును. ఆ పంట కొంతకాలమునకు పండును. అటులనే విరాట్ పురుషుడును విశ్వమును సృజియించ సంకల్పించి తన వీర్యమును ప్రకృతి

mam . All Rights Reserved
hramam.org

యందుంచెను. కొంతకాలమునకు **క్రమ పరిణామమున** విశ్వము ఆవిర్భవించినది.

విజ్ఞానశాస్త్రము కూడ ఇదే విషయమును చెప్పుచున్నది. ఈ విశ్వము కలవంటిది కాదు. రజ్జు సర్పభ్రాంతికాదు. శుక్తి రజత భ్రాంతి కాదు. ఎండమావులలోని నీరు వంటిది కాదు. బ్రహ్మకు అనగా - ఆత్మకు - సృష్టి స్థితి లయము లేవు. విశ్వమునకు సృష్టి స్థితి లయములు గలవు. కావున బ్రహ్మ సత్యము లేక సత్. విశ్వము అసత్.

సృష్టి అభివృద్ధిలో ఆత్మ యొక్క ప్రాధాన్యత ఏమిటి?

సృష్టి అభివృద్ధిలో ఆత్మకు నేరుగా సంబంధము లేదు. ఆహారము వలన గలిగిన వీర్యము వలన సృష్టి అభివృద్ధి అగుచున్నది.

*****

లోకములు - మనస్సు- ప్రాణము- అన్నము- కర్మలు సృజియింప బడినవి

8. **తపసా చీయతే బ్రహ్మ తతోఽన్నమ భిజాయతే ।**
అన్నా త్ప్రాణో మనః సత్యం లోకాः కర్మసు చా మృతమ్ ॥

తపసా - చీయతే - బ్రహ్మ - తతః - అన్నమ్ - అభిజాయతే - అన్నాత్ - ప్రాణః - మనః - సత్యం - లోకాः - కర్మసు - చ - అమృతం.

బ్రహ్మ	=	ఆత్మ
సత్యం	=	శాశ్వతము
అమృతం	=	అమృతము
తపసా	=	విరాట్‌పురుషుడు సంకల్పముచే ఒక అండమును సృజియించి ఆ అండము నుంచి
లోకాः	=	లోకములను అనగా 14 లోకములను, స్థావర జంగమాత్మకమయిన విశ్వమును - లోకపాలురను సృజియించెను.
ప్రాణः	=	ఉపాధి నశింపకుండుటకు ప్రాణమును
మనः	=	ఉపాధిలో సంకల్ప వికల్పములకు పుట్టినిల్లు అగు

Copyrights © Siddhashra
www.siddhash

		మనస్సును-ఇంద్రియములను, ఇంద్రియయార్థములను
కర్మసు	=	కర్మలయందు, అనగా కర్మలను, కర్మ ఫలితములను
అభిజాయతే	=	సృజియించెను.
చ	=	మఱియు
అన్నం	=	అన్నమును సృజియించెను. సర్వజీవరాసులను సృజియించెను. ఉపాధులను సృజియించెను.
తతః	=	అటు పిమ్మట ఆ జీవరాసులు - ఉపాధులు
అన్నాత్	=	అన్నము వలన అభివృద్ధి పొందుచున్నవి మఱియు ఆ అన్నము వలన గలిగిన వీర్యము వలన జీవరాసులు
చీయతే	=	అభివృద్ధి అగుచున్నవి.

విరాట్‌పురుషుడు - లోకములను, లోకపాలురను, సమస్త స్థావర జంగమములను, ఉపాధిలోగల ప్రాణము - మనస్సు - ఇంద్రియములను - ఇంద్రియార్థములను, సృష్టి అభివృద్ధికి అన్నమును సృజియించెను.

ప్రకృతి మొదట బీజరూపమున ఉన్నది. అప్పుడు అవ్యక్తము. ఆపై సృష్టి లేక విశ్వము వ్యక్తమయినది. ఆ తర్వాత శాఖోపశాఖలుగా అన్నము వలన విస్తరిల్లినది. దీనిని మూడు ఉదాహరణల ద్వారా తెలుసుకుందాము.

1. అండము - అవ్యక్తస్థితి
   అండము నుంచి (కోడి) పిల్ల - వ్యక్తమయిన స్థితి వచ్చినది
   ఆ కోడి పిల్ల పెరిగి పెద్దదయినది - ఇది అభివృద్ధి అయిననాటి స్థితి
2. మామిడి టెంక - మామిడి చెట్టు యొక్క అవ్యక్త స్థితి
   మామిడి టెంకను
   భూమిలో ఉంచుట వలన - ఇది వ్యక్త మయిన స్థితి.
   మామిడి మొక్క వచ్చినది

mam . All Rights Reserved
hramam.org

ఆ మామిడి మొక్క పెరిగి
పెద్దదై కాలక్రమమున శాఖోప - ఇది అభివృద్ధి అయిన స్థితి.
శాఖలుగా అభివృద్ధి అయినది

3. మానవుని వీర్యము
ఆ వీర్యమును స్త్రీ యోని - ఇది అవ్యక్త స్థితి
యందుంచుట వలన పిండము
ఏర్పడినది
9 మాసములు అనంతరము ఇది వ్యక్తమయిన స్థితి
పిల్లవాడు జన్మించినాడు -
ఆ పసిపిల్లవాడు పెరిగి పెద్దవాడు ఇది అభివృద్ధి అయిన స్థితి
అయినాడు

అన్నము తినుట వలన శక్తిగలుగును. అన్నము వలన వీర్యము గలుగును. (శక్తి, వీర్యము వలన) సంభోగము వలన అనగా మిథున ధర్మమున సృష్టి గలుగును - మఱియు అభివృద్ధి అగును.

అన్నము తినుట వలన శక్తి గలుగును. ఈ శక్తి క్రియాశక్తిగా ప్రాణరూపమున దేహంలో చరించి,ఇంద్రియాదులను పని చేయించును. అదే ఇచ్ఛాశక్తిగా మనస్సును పనిచేయించును. జ్ఞానశక్తిగా మంచి చెడులను చెప్పు బుద్ధిని పని చేయించును. ఇటుల జీవులకు జాగ్రతావస్థలో అన్నము నీరు అవసరము. నిద్రలో మెలకువవచ్చినచో మనము నీరు త్రాగుదుము. నిశ్చల సమాధి భంగమయినదని చెప్పుటకు జలభక్షణ చేసినట్లు వర్ణింతురు. గాఢనిద్రలో ఆహారము, నీరు అవసరము లేదు. అటులనే నిశ్చల సమాధిలో ఆహారము, నీరు అవసరము లేదు. కావున వాయుభక్షణ చేసినట్లు వర్ణింతురు.

హిరణ్య కశిపుడు ఆహారము, నీరు లేకుండా అనేక వేల సంవత్సరములు తపస్సు చేసెనని భాగవతమున సప్తమ స్కంధమున వర్ణింపబడినది. అలా తపస్సు చేయగా బ్రహ్మ (ఆత్మ) దర్శనమయినది. అనగా హిరణ్యకశిపుడు నిశ్చల సమాధిలో అనేక వేల సంవత్సరములు ఉండి ఆత్మ దర్శనము చేసిన మహనీయుడని అర్థము.

Copyrights © Siddhashra
www.siddhash

నిశ్చల సమాధిలో ఉండెను అని చెప్పుటకు సాధకుడు వాయు భక్షణ చేసెనని చెప్పుదురు. ధృతరాష్ట్రుడు వాయుభక్షణ చేసినట్లు భాగవతమున ప్రథమ స్కంధంలో వర్ణింపబడినది. అనగా ధృతరాష్ట్రుడు నిశ్చల సమాధిలో ఉండెనని అర్థము. ఆహారము-జలభక్షణ-వాయు భక్షణగా చెప్పిన దానిని సాధకుని జాగ్రతావస్థ - సవికల్ప సమాధి, నిశ్చల సమాధి స్థితిగా చెప్పినట్లు గ్రహించవలయును.

*****

9. యః సర్వజ్ఞ : సర్వ విద్యస్య జ్ఞానమయం తపః ।
తస్మాదేతద్బ్రహ్మ నామరూప మన్నంచ జాయతే ॥
(ఇతి ముండకోపనిషది ప్రథమ ముండకే ప్రథమ ఖండః)

యః- సర్వజ్ఞః - సర్వవిత్ - యస్య - జ్ఞానమయం - తపః - తస్మాత్ - ఏతత్- బ్రహ్మ- నామ- రూపమ్ - అన్నం - చ- జాయతే.

గురువు ఆత్మ గుఱించి ఇంత వఱకు చెప్పిన దాని సారాంశమును మఱియొకసారి చెప్పి ముగించుచున్నాడు.

యః	=	ఎవడు
బ్రహ్మ	=	బ్రహ్మ శబ్ద వాచ్యుడో అనగా ఆత్మయో - అతడు
సర్వజ్ఞః	=	సర్వజ్ఞుడు
సర్వవిత్	=	భూత భవిష్యత్ వర్తమానములలోని సర్వమును తెలిసినవాడు. కావున ఆత్మను తెలుసుకున్న సర్వము తెలియును. విరాట్‌పురుషుని యందు ఈ సర్వస్థావర జంగమములు ప్రతిష్ఠితమై ఉన్నవి.
యస్య	=	ఎవని యొక్క అనగా విరాట్‌పురుషుని యొక్క
తపః	=	తపస్సు అనగా సంకల్పము
జ్ఞానమయం	=	జ్ఞానమయము. ఆ జ్ఞానమయ తపస్సు వలన సృష్టి చేసెను.
ఏతత్	=	ఈ సృష్టి త్రిగుణాత్మకము మఱియు
నామ +రూపం+ చ	=	వివిధ నామములతోనూ, రూపములతోనూ,

mam . All Rights Reserved
hramam.org

గుణములతోనూగల సర్వ స్థావర జంగమాత్మకమైన విశ్వముగా విస్తరిల్లినది. విరాట్‌పురుషుని సంకల్పము వలన జీవుల ఆకలి తీరుటకు

అన్నం	=	అన్నము
జాయతే	=	గలిగినది. ఆ అన్నము వలన వీర్యము గలిగినది.
తస్మాత్	=	అందువలన సృష్టి అభివృద్ధి అయినది.

*****

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

ప్రథమ ముండకే ద్వితీయ ఖండః

వేదము అపరవిద్య గుఱించి మఱియు పర విద్య గుఱించి బోధించును.

అపరవిద్య:

1. **ఇహలోకము గుఱించి తల్లి, తండ్రి, అన్నదమ్ములు, బాంధవుల యెడ వ్యవహరించవలసిన విధులను బోధించును.**

   మాతృ దేవోభవ - తల్లిని దైవముగా భావింపుము
   పితృదేవో భవ - తండ్రిని దైవముగా భావింపుము

2. **తను పెద్దల యెడ వ్యవహరించవలసిన విధి విధానములను బోధించును.**

   అతిథి దేవో భవ = అతిథిని దైవముగా భావింపుము
   ఆచార్యదేవోభవ = గురువును దైవముగా భావింపుము

3. **ఇహలోకములో నడచుకోవలసిన ధర్మ పద్ధతిని బోధించును - ధర్మము**

   ధర్మం చర = ధర్మమును ఆచరింపుము
   సత్యం వద = సత్యమును పలుకుము.

4. **వృత్తి వ్యాపారములు అనగా ధనము సంపాదించు పద్ధతిని బోధించును - అర్థము**

   ధర్మ పద్ధతిన మాత్రమే ధనము సంపాదించ వలయును. అలా సంపాదించిన ధనముతోనే ఇహ లోక సౌఖ్యములను అనుభవింప వలయును. ధర్మ పద్ధతిన సంపాదించిన ధనముతో మాత్రమే పుణ్యకార్యములు చేయ వలయును.

5. **కామము- న్యాయార్జిత ధనముతో అనుభవించవలసిన భోగ భాగ్యముల గుఱించి బోధించును.**

6. **బ్రాహ్మణ, క్షత్రియ, వైశ్య శూద్రులు ఎవరెవరు యేయే పనులు చేయవలయునో. ఈ నాలుగు వర్ణముల వారు ఏ ఏ లక్షణములు గలిగి యుండవలయునో చెప్పును. వీటిని జాతి ధర్మములు అని అందురు.**

mam . All Rights Reserved
hramam.org

7. **బ్రహ్మచర్య, గృహస్థ, వానప్రస్థ, సన్న్యాస ఆశ్రములలో ఏ ఆశ్రములలో ఉన్నవారు ఏ విధముగా ప్రవర్తించవలయునో చెప్పును. వీటిని ఆశ్రమ ధర్మములు అని అందురు.**

8. **వంశాభివృద్ధి- ప్రజాతంతుం మావ్యవచ్ఛేథ్సీ: వంశమును వృద్ధి చేయుము అని వంశాభివృద్ధిని గుఱించి చెప్పును.**

9. **విజ్ఞాన శాస్త్ర విషయముల గుఱించి చెప్పును.**

10. **పరలోకము గుఱించి - పుణ్యకర్మలను బోధించును**

	నిత్యకర్మానుష్ఠానం		నైమిత్తిక కర్మానుష్ఠానం
1.	అగ్నిహోత్రం	1.	యజ్ఞము
2.	వేదాధ్యయనం*	2.	యాగము
3.	సంధ్యావందనం	3.	క్రతువు
4.	జపం	4.	పితృదేవతారాధన**
5.	పూజ	5.	ఇష్టాపూర్తములు
6.	సద్గుణములు గలిగి ఉండుట	6.	తీర్థయాత్ర
7.	దానము	-	కన్యా, భూ, గృహ, బంగారం, అన్న, జల, వస్త్ర, మంచము ,ఆసనం , వాహనం , ఇవిగాక విద్యా, ప్రాణ, నువ్వులు, దాసదాసీలు, దీప, నెయ్యి, గోదానం

* **"స్వాధ్యాయప్రవచనాభ్యాం న ప్రమది తవ్యమ్"** వేదము చదువుట మఱియు నేర్పుట అన్నది చేయవలయును ఇది నిత్య కర్మానుష్ఠానం గుఱించి చెప్పబడినది

** **"దేవపితృకార్యాభ్యాం న ప్రమది తవ్యమ్"** దేవతల కొఱకు యజ్ఞ యాగాదులు పితృదేవతల కొఱకు తద్దినములు చేయవలయును. ఇది నైమిత్తిక కర్మానుష్ఠానం గుఱించి చెప్ప బడినది.

11. ఆత్మ, ప్రకృతి జీవుల గుఱించి అనగా ఆత్మ - ఆదిపురుషుడు -

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

విరాట్‌పురుషుడు; జీవుడు - దేహము; కర్మఫలితముననుసరించి జీవుల ప్రయాణము చెప్పును.

ఇటుల నిత్య కర్మానుష్ఠానం, నైమిత్తిక కర్మానుష్ఠానం గుఱించి వేదములలో అనేక విషయములు చెప్పబడినవి. వేదములలో చెప్పబడిన ఈ కర్మానుష్ఠాన విధాన మంతయు భారత, భాగవత, రామాయణములలో నీతి వాక్యములుగానూ, ధర్మములుగానూ, కథలుగానూ చెప్పబడినవి.

కర్మలను పాపకర్మలని, పుణ్య కర్మలని రెండు భాగములుగా విభజించినారు. పాపకర్మ వలన చీకటి లోకములు అనగా నరకము గలుగును. ఈ విషయము ఈశ ఉపనిషత్ 3వ మంత్రంలో చెప్పబడినది.
పుణ్య కర్మలు మరల విధి నిషేధము అని రెండు భాగములు. పుణ్యకర్మ విధి విహితముగా చేయక నిషేధముగా చెప్పబడిన పద్ధతిలో చేసిన నరకము గలుగును. కావున పుణ్య కర్మలు వేదములో చెప్పిన విధముగానే ఆచరించవలయును. లేనిచో నరకప్రాప్తి గలుగును. పుణ్యకర్మ వేద విహితముగా చేసిననూ - ఆ చేసినవారు పుణ్యకర్మ ఫలితము కోరిచేసినారా? పుణ్యకర్మ ఫలితము కోరక చేసినారా? అన్న ప్రశ్న ఉదయించును.

పుణ్యకర్మలు చేసి ఆ ఫలితమును కోరినచో-బ్రహ్మలోక ప్రాప్తి గలిగి ఆ పుణ్య ఫలితము క్షీణించగా తిరిగి భూలోకమున జన్మింతురు. వీరు ప్రయాణించెడి మార్గమును దక్షిణాయనము లేక పితృయానము అని అందురు.

పుణ్యకర్మలు చేసి - ఆపుణ్య కర్మల ఫలితమునుగోరని వారు బ్రహ్మలోకము చేరి అక్కడనే వసియించెదరు. భూలోకమునకు తిరిగిరారు. కల్పాంతమున అధికార పురుషులుగా పుణ్య లోకములలోనే ఆవిర్భవించెదరు. దీనిని ఉత్తరాయణమని, దేవయానమని చెప్పుదురు.

ఇప్పుడు చెప్పబడిన ఉత్తరాయణ, దక్షిణాయనములకు పంచాంగములోని ఉత్తరాయణ, దక్షిణాయనములకు సంబంధము లేదు. ఆత్మ స్థానమును చేరుటకు అపరవిద్య ప్రథమ సోపానము. ఇహలోక జీవనములో ధర్మపరుడై యుండవలయును. శ్రీరాముడు ధర్మపరుడు. ధర్మరాజు ధర్మపరుడు. ధర్మపరుడుగా ఇహలోక జీవనము

mam . All Rights Reserved
hramam.org

ఎటుల సాగించవలయునో రామాయణ, భారతములలో విపులముగా వర్ణింపబడినది. అవి చదివి వారివలె ధర్మ జీవనము గడపవలయును.

పుణ్య కర్మలు చేయవలయును. పుణ్య కర్మానుష్ఠానములో ఫలితమును కోరినచో అది ప్రవృత్తి కర్మ అనియు, ఫలితము కోరక చేసినచో అది నివృత్తి కర్మ అనియు అందురు. పుణ్యకర్మానుష్ఠానం తప్పనిసరి అని ఈశోపనిషత్‌లో చెప్పబడినది.

ప్రవృత్తి కర్మలు బోధించు గురువులకు ప్రతినిధులు చండా మార్కులు. ఈ కోవకు చెందిన గురువులు /శిష్యులు అధిక సంఖ్యలో ఉందురు. అయితే ఈ ప్రవృత్తి కర్మను బోధించు గురువులు వారిని అనుసరించు శిష్యులు - వీరిరువురు బ్రహ్మలోకము చేరి పుణ్యము క్షీణించగా తిరిగి భూలోకమున జన్మించి జనన మరణ వలయములలో చిక్కుకొందురు.

ఈ ద్వితీయ ఖండము ఈ కోవకు చెందిన గురువులను నిరసించినది. వీరు బ్రహ్మవిద్యకు అనర్హులు.

నివృత్తి కర్మలు బోధించు గురువులకు ప్రతినిధులు సనకసనందనాదులు, నారదుడు, ఋషులు. ఈ కోవకు చెందిన గురువులు, శిష్యుల సంఖ్య అతి స్వల్పము. **మనుష్యాణాం సహస్రేషు కశ్చిద్యతతి సిద్ధయే (భగవద్గీత- విజ్ఞాన యోగం -3)** అనేక వేలమంది మనుష్యులలో ఒకానొకడు నివృత్తి కర్మమార్గమును ఎన్నుకొనును. బ్రహ్మత్వమును పొంద ప్రయత్నించును. ప్రవృత్తి కర్మలను బోధించు గురువులను నిందింపక, వారి మాటలను పాటించవద్దని శ్రీకృష్ణ భగవానుడు అర్జునునకు భగవద్గీత సాంఖ్యయోగంలో ఉపదేశించినాడు.

ప్రారంభములో ప్రాచీన బర్హి ప్రవృత్తి కర్మను పాటించువాడు. అయితే నారదుడు అతనికి ప్రవృత్తి కర్మల యందలి గుణ దోషములను వివరించి నివృత్తి కర్మమార్గమునకు మరలించినట్లు భాగవతము - 4వ స్కంధములో వివరింపబడినది.

అపరవిద్యకు సంబంధించిన విషయములను సూటిగా అందఱికీ అర్థమగునట్లు వివరింపబడును. అయితే అపరవిద్యలో చెప్పబడిన ధర్మములపై యుగప్రభావము ఉండును.

పరవిద్యకు సంబంధించిన సాధనను మఱియు పరవిద్యకు సంబంధించిన

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

విషయములను అర్హతగల శిష్యులకే బ్రహ్మవిద్యా సంప్రదాయ ప్రవర్తకులగు గురువులు ఏకాంతమున బోధింతురు.

ఈ పరవిద్యను గుఱించి చెప్పు కథలు గందరగోళముగా ఉండును. బాహ్యముగా కథ ఒక విధముగ గోచరించిన అంతరార్థములో ఆ కథ పరవిద్యకు సంబంధించిన సాధన రహస్యములను వెల్లడి చేయును. ఈ కథల గుఱించి ఒకటి రెండు ఉదాహరణలు చెప్పుకుందాము.

ఆఱవ మనువుకాలంలో సముద్రము మథనము జరిగి అందు ఉచ్చైశ్రవము పుట్టినది. ఆ గుఱ్ఱముతోక తెలుపా? నలుపా అని వినతా, కద్రువలు పందెం వేసుకున్నారు. వినతా పుత్రులయిన పాములలో కొన్ని తల్లిమాట వినలేదు. అంత ఆమెకోపంగా వెంటనే చనిపోవుదురు గాక అని శపించక, ఏడవమనువు కాలంలో ఎన్నో మహాయుగములోనో వచ్చే కలియుగంలో పుట్టబోయే జనమేజయుడు చేయు సర్ప యాగములో మీరు నశించెదరు గాక అనిశపించుతుంది. ఇంతకాల వ్యవధి ఏల?

కృతయుగంలో సనకసనందనాదులు - ఎప్పుడో పుట్టబోయే దశరథునకు నలుగురు పుత్రులు గలుగుదురని ఋషులకు చెప్పినట్లు తను విన్నట్లు సుమంత్రుడు దశరథునికి చెప్పును. దశరథునికి ముందు గల రాజులలో కొంతమందికి సంతానము లేక పోవుట వలన వారు వారి కులగురువగు వసిష్ఠుని తపః ప్రభావమున సంతానమును పొందినారు. మరి దశరథుడు వారి కులగురువును ఆశ్రయించి సంతానమును ఏల పొందలేదు? ఎప్పుడో త్రేతాయుగంలో పుట్టుబోయే దశరథుని గుఱించి సనత్కుమారుడు ఏల ప్రసంగించినాడు? అశ్వమేధ యాగము చేస్తే నలుగురు పుత్రులు గలుగుదురని యజుర్వేదము చెప్పినది. దశరథుడు అశ్వమేధ యాగము చేసి మరల పుత్రకామేష్ఠి ఏల చేయవలసివచ్చినది? ఇలా ఎన్నియో కథలు భారత, భాగవత, రామాయణములలో గలవు. ఇటువంటి కథలలోని అంతరార్థమును చెప్పగల సద్గురువులను ఆశ్రయించవలయును.

mam . All Rights Reserved
hramam.org

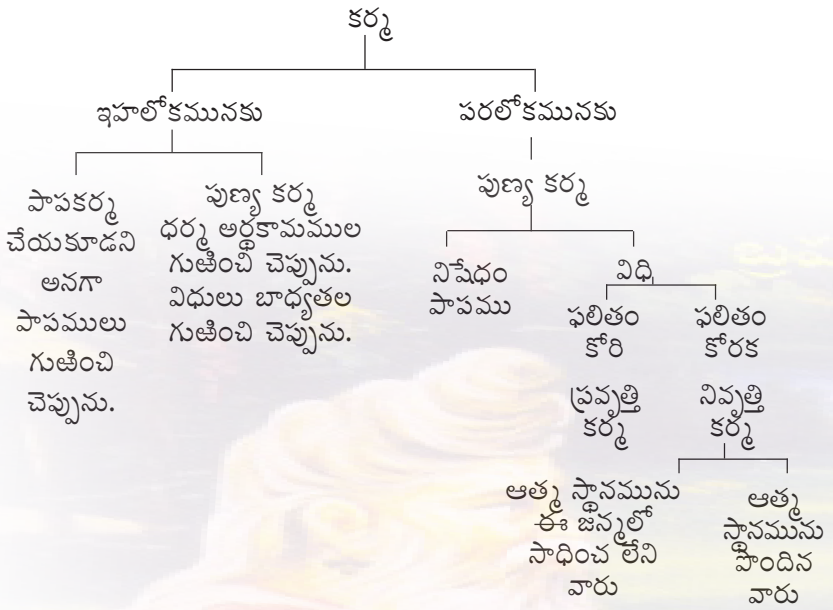

పుణ్యకర్మానుష్ఠానములలో ఒకటయిన నిత్య కర్మానుష్ఠానమయిన అగ్నిహోత్రము చేయు విధి విధానము, నైమిత్తిక కర్మానుష్ఠానములయిన ఇష్టాపూర్తముల గుఱించి గురువు-శిష్యుల గుఱించి ఈ ప్రథమముండకం ద్వితీయ ఖండంలో చర్చింపబడినది.

ప్రవృత్తి కర్మావలంబులు దక్షిణాయన మార్గమున పయనించి పునర్జన్మకు వత్తురు. నిష్కామకర్మపరులు పునర్జన్మకు రారు. కావున నిష్కామకర్మపరులై ఆత్మ అగు విధివిధానమును గ్రహించ గురువును ఆశ్రయించవలయునని పరవిద్యకు సంబంధించిన ఆచరణ పాఠమును చెప్పుచున్నాడు.

ధర్మపరుడై విధివిహితముగా పుణ్యకర్మానుష్ఠానము చేయవలయును. ఉదాహరణగా నిత్యాగ్నిహోత్రము గుఱించి చెప్పుచున్నాడు.

*****

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

1. తదేతత్ సత్యం
మంత్రేషు కర్మాణి కవయో యాన్య పశ్యం
స్తాని త్రేతాయాం బహుధా సన్తతాని।
తాన్యాచరథ నియతం సత్యకామా
ఏష వః పన్థాః సుకృతస్య లోకే॥

తత్ - ఏతత్ - సత్యం - మంత్రేషు - కర్మాణి - కవయః - యాని - అపశ్యన్ - తాని - త్రేతాయాం - బహుధా - సన్తతాని - తాని - ఆచరథ - నియతం - సత్య కామాః - ఏషః - వః - పన్థాః - సుకృతస్య - లోకే.

తత్ - అది (ఆ విషయం. ఏ విషయమనగా) పుణ్య కర్మలు చేయని వారు మరణానంతరము నరకము పాలగుదురు అన్న విషయము సత్యము.

ఏతత్ - ఇది. అనగా వేదములలో చెప్పబడిన అపరవిద్యలో చెప్పినట్లు విధివిధానముగా ఆచరించి ధర్మ పరుడు కావలయును. వేద విహితముగా పుణ్యకర్మలు చేయ వలయును. పుణ్య కర్మలు చేయుటకే నూఱు సంవత్సరములు జీవించ వలయును. విధి విహితముగా పుణ్యకర్మలు చేయనిచో నరకప్రాప్తి గలుగును. అపరవిద్యలో చెప్పబడిన విధానమును ఆచరించి ధర్మపరుడు కావలయును. ఆపై విధి విహితముగా పుణ్యకర్మలు ఆచరించ వలయును, బ్రహ్మలోక ప్రాప్తి గలుగును. ధర్మపరుడు గాక పోయినా, పుణ్య కర్మలు విధివిహితముగా ఆచరించకపోయినా నరకము గలుగును అని చెప్పబడిన ఈ విషయము

సత్యం	=	సత్యము.
త్రేతాయాం	=	అథర్వవేదముతో సహా మిగిలిన మూడు వేద ములయందు
బహుధా	=	అనేక
మంత్రేషు	=	మంత్రములందు చెప్పబడిన
యాని	=	ఏ
తాని + కర్మాణి +	=	ఆ అగ్నిహోత్రాది పుణ్యకర్మలు -

mam . All Rights Reserved
hramam.org

సన్తతాని		ఆ పుణ్యకర్మలను విధివిహితముగా నిరంతరము ఆచరించుట వలన గలుగు ఫలితములను విస్తరింప బడినవి.
సత్య కామాః	=	ఓ సత్యాన్వేషీ!
కవయః	=	వసిష్ఠాది ఋషులు - జ్ఞానులు ఆ పుణ్యకర్మల వలన గలుగు ఫలితములను
అపశ్యన్	=	చూచి, (అభీష్టములు నెఱవేఱుటకు పుణ్య కర్మానుష్ఠానము ప్రథమ సోపానమని గ్రహించిరో ఆకర్మలు, ఆకర్మఫలితములు సత్యము. కావున)
తాని	=	వాటిని - (అగ్నిహోత్రాది పుణ్యకర్మలను కోరికలు నెఱవేఱుటకు, శాశ్వత బ్రహ్మ లోక నివాసమునకు కూడ పనికి వచ్చును. కావున వాటిని)
నియతం	=	విధివిధానముగా నిత్యము మీరు
ఆచరథ	=	ఆచరించండి - అని చెప్పిరి. కావున
సుకృతస్య	=	సుకృతము యొక్క ఫలితము కొఱకు
లోకే	=	బ్రహ్మలోకము కొఱకు
వః	=	మీకు అనగా మీమీ కోరికలు నెఱవేఱుటకు బ్రహ్మలోకప్రాప్తికి
ఏషఃపన్థాః	=	విధివిహితమైన పుణ్యకర్మానుష్ఠానమే మార్గము. కావున పుణ్యకర్మలు ఆచరించండి.

బ్రహ్మలోక ప్రాప్తికి శరభంగమహర్షి, సుతీక్ష్ణుడు, సుదర్శనుడు, అగస్త్యుడు మొదలయిన ఋషులు అందఱూ నిత్యము అగ్నిహోత్రము చేసినట్లు రామాయణంలో వర్ణింపబడినది. వాల్మీకి తన రామాయణంలో యథాశాస్త్రం - యథావిధిః అని పుణ్యకర్మానుష్ఠానం గుఱించి వివరించినారు. శ్రీకృష్ణభగవానుడు భగవద్గీతలో - కర్మయోగము 9లో పుణ్యకర్మాచరణ ఏ విధముగా చేయవలయునో చెప్పినాడు.

*****

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

అగ్నిహోత్రం చేయు విధివిధానము చెప్పబడినది.

2. యదా లేలాయతే హ్యర్చిః సమిద్ధే హవ్యవాహనే।
తదాఽజ్య భాగా వన్తరేణా హుతీః ప్రతిపాదయేత్॥

యదా - లేలాయతే - హి - అర్చిః - సమిద్ధే - హవ్యవాహనే-
తదా - ఆజ్యభాగౌ - అన్తరేణ - ఆహుతీః - ప్రతిపాదయేత్

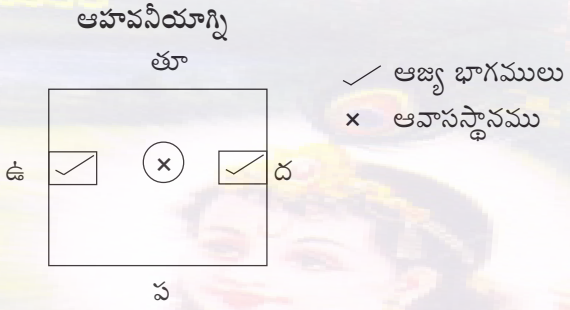

యదా	=	ఎప్పుడు
సమిద్ధే+హవ్యవాహనే	=	ప్రజ్వరిల్లుచున్న అగ్నిహోత్రమునందు సమిధలు వేయగా
అర్చిః	=	చక్కగా పొగలేక జ్వాలలు గలిగి అగ్నిహోత్రము
లేలాయతే	=	ప్రజ్వరిల్లుచుండునో
తదా	=	అప్పుడు
ఆజ్యభాగౌ	=	ఆజ్యభాగములలో - దర్శ పూర్ణ మాస యాగము చేయు సందర్భములో ఆహవనీయాగ్ని యొక్క ఆజ్య భాగములలో ఉదయం, అగ్నయేస్వాహా, సోమాయస్వాహాఅని -సాయంకాలం. అగ్నయేస్వాహా, ప్రజాపతయేస్వాహా అని
ఆహుతీః + హి	=	రెండు ఆహుతులు ప్రతి నిత్యము ఉదయము, సాయంత్రము ఇవ్వవలయును.

mam . All Rights Reserved
hramam.org

అన్తరేణ = ఆరెండు ఆజ్య భాగముల నడుమ అనగా ఆవాస స్థానములో

ప్రతి పాదయేత్ = మిగిలిన ఆహుతులను ఇవ్వ వలయును.

నిత్యకర్మానుష్ఠానమయిన అగ్నిహోత్రము చేయు విధివిధానము ఈ మంత్రములో చెప్పబడినది. అటులనే పుణ్యకర్మానుష్ఠానమునకు సంబంధించినవి అన్నియు విధివిధానముగా చేయవలయునని గ్రహించవలయును.

*****

ఇందు నిషేధం చెప్పబడినది

3. **యస్యాగ్నిహోత్ర మదర్శ మపౌర్ణమాస**
మచాతుర్మాస్య మనాగ్రాయణ మతిథివర్జితం చ।
ఆహుత మవైశ్యదేవ మవిధినా హుత
మా సప్తమాంస్తస్య లోకాన్ హినస్తి॥

యస్య - అగ్నిహోత్రమ్ - అదర్శమ్-అపౌర్ణమాసమ్ - అచాతుర్మాస్యమ్ - అనాగ్రాయణమ్ - అతిథివర్జితం - చ- ఆహుతమ్ - అవైశ్యదేవమ్- అవిధినా-హుతమ్ - ఆసప్తమాన్- తస్య - లోకాన్ - హినస్తి

నిత్య కర్మానుష్ఠానంలో

అవిధినా + హుతం = ఎవడు సకాలంలో అగ్నిహోత్రము చేయలేదో, అనగా ఎవడు విధి విధానముతో ఆహుతులు ఇవ్వలేదో

యస్య = ఎవని యొక్క

అగ్నిహోత్రం = అగ్నిహోత్రము అనగా ఎవడు అగ్నిహోత్రము చేయుచూ

అదర్శం = అమావాస్యనాడు చేయవలసిన దర్శ కర్మ చేయలేదో

అపౌర్ణమాసం = పౌర్ణమినాడు చేయవలసిన పౌర్ణమాస కర్మచేయలేదో

అచాతుర్మాస్యం = చాతుర్మాస్యములలో చేయవలసిన కర్మ చేయలేదో

అనాగ్రాయణం = పంటనూర్చిన పిదప మొట్ట మొదట కొంత అగ్నికి

Copyrights © Siddhashra
www.siddhash

		అర్పించి ఆపై మిగిలిన పంటను తినవలయును. అలా ప్రథమ ఫల అర్పణ అనే కర్మ చేయలేదో
అవైశ్యదేవం+చ	=	వైశ్యదేవము చేయలేదో
అతిథి వర్జితం	=	అతిథి ఇంటికి వచ్చినా- అతనికి భోజనం పెట్టకుండా అగ్నిహోత్రం చేయునో
అహుతమ్	=	విధివిహితముగా అగ్నిహోత్రము చేయలేదో
తస్య	=	వాని యొక్క పుణ్యమును తద్ద్వారా వానికి గలిగిన
ఆసప్తమాన్+లోకాన్	=	ఏడు లోకములను అనగా ఏడు ఊర్ధ్వలోకముల పర్యంతము గలుగు పుణ్య ప్రాప్తిని లేదా అటు ఏడు తరములను, ఇటు ఏడు తరములను అగ్నిహోత్రము లేక అగ్ని
హినస్తి	=	నాశనము చేయును.

అగ్నిహోత్రము జాతి ధర్మములుగా ఎవరికి చెప్పబడినదో వారు విధివిహితముగా చేయవలయును. విధివిహితముగా చేయని అగ్నిహోత్రము వలన నరకప్రాప్తి గలుగును.

అతిథి వర్జితంగా అగ్నిహోత్రము చేయరాదు అని యిందు చెప్పిన దానికి వాల్మీకి తన రామాయణంలో అరణ్యకాండ ద్వాదశ సర్గ 29వ శ్లోకములో వివరణగా ఇలా చెప్పినారు.

అగ్నిం హుత్వా ప్రదాయార్ఘ్యమతిథిం ప్రతిపూజయేత్
అన్యథా ఖలు కాకుత్స్థ తపస్వీ సముదాచరన్
దుఃసాక్షీవ పరే లోకే స్వాని మాంసాని భక్షయేత్

కాకుత్స్థ	=	కకుత్స్థ వంశజుడవయిన రామా!
తపస్వీ	=	తపస్సు చేయువాడు, పుణ్యకర్మానుష్ఠాన పరుడు
అగ్నిం	=	అగ్నికి
హుత్వా	=	ఆహుతులు యిచ్చి అనగా ముందు అగ్నిహోత్రము చేసి ఆ తర్వాత

mam . All Rights Reserved
hramam.org

అతిథిం	=	ఇంటికి వచ్చిన అతిథికి
అర్ఘ్యం+ప్రదాయ	=	అర్ఘ్యపాద్యాదులు యిచ్చి సుఖాసీనుని చేసి
ప్రతి పూజయేత్	=	భోజనమును పెట్టవలయును. ముందు అగ్నిహోత్రం చేయవలయును. ఆతర్వాత అతిథికి భోజనం పెట్టవలయును.
అన్యథా	=	అలాగాక ఇంకొక విధముగా
సముదాచరన్	=	చేయుచున్న
ఖలు	=	పాపాత్ముడు
దుఃసాక్షీ+ఇవ	=	కూట సాక్ష్యము చెప్పిన వానివలె
పరే లోకే	=	నరకమునందు
స్వాని+మాంసాని	=	తన మాంసమును తనే
భక్షయేత్	=	భక్షించును.

తప్పుడు సాక్ష్యము చెప్పరాదు అని అపరధర్మము చెప్పి అగ్నిహోత్రము చేసి ఆపై అతిథికి భోజనం పెట్టవలయును అని చెప్పినాడు.

పుణ్యకర్మలు చేయునపుడు తను చేస్తున్నది మంచి పనేగదా యని తనకు తోచినట్లు చేయరాదు. వేదములలో చెప్పిన విధి నిషేధములను పాటించుచూ మాత్రమే పుణ్యకర్మలు చేయ వలయును. వేదము చెప్పినట్లు చేసిన పుణ్యప్రాప్తి. తద్విరుద్ధముగా ఏ ఒక్క నిషేధమును ఆచరించినా పుణ్యలోకప్రాప్తి ఉండదు. నరకప్రాప్తి గలుగును.

*****

అగ్నిహోత్రుని సప్త జిహ్వాలు

4. కాలీ కరాలీ చ మనోజవా చ సులోహితా యా చ సుధూమ్రవర్ణా।
స్ఫులిఙ్గినీ విశ్వరుచీ చ దేవీ లేలాయమానా ఇతి సప్తజిహ్వాః ॥

కాలీ - కరాలీ - చ - మనోజవా - చ - సులోహితా - యా - చ - సుధూమ్ర వర్ణా - స్ఫులింగినీ - విశ్వరుచీ - చ - దేవీ - లేలాయమానాః - ఇతి - సప్తజిహ్వాః

యా	=	ఏది

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

కాలీ	=	నల్లనిది
కరాలీ + చ	=	భయంకరమైనది
మనోజవా+చ	=	మనస్సువలె చంచలముగా అటు యిటు కదలునది
సులోహితా	=	రక్త వర్ణము వలె ఎఱుపు రంగు కలది
సుధూమ్రవర్ణా+చ	=	మండుతూ ఉన్నపుడు వచ్చే బూడిద రంగు వంటి రంగు కలది
స్ఫులింగినీ+చ	=	అగ్నికణములు వెదజల్లునది
విశ్వరుచీ + దేవీ	=	విశ్వరుచీ దేవి - అనగా చక్కగా జాజ్వల్య మానముగా వెలుగుచున్నది
లేలాయమానాః	=	ఇవే జ్వలించుచున్న అగ్నిహోత్రునకు
సప్తజిహ్వాః+ఇతి	=	ఏడు నాలుకలు.

కావున అగ్నిహోత్రంలో ఆహుతులు వ్రేల్చునపుడు విశ్వరుచీ దేవిగా చెప్పబడే అనగా బాగా ప్రజ్వరిల్లుచున్న అగ్నిలోనే ఆహుతులు వ్రేల్చవలయును. ఇందు విధి చెప్పబడినది. అలా ఇవ్వబడిన ఆహుతులు

*****

పుణ్యకర్మానుష్ఠాన ఫలితం

5. ఏతేషు యశ్చరతే భ్రాజమానేషు
యథాకాలం చాహుతయో హ్యాదదాయన్।
తం నయన్త్యేతాః సూర్యస్య రశ్మయో
యత్ర దేవానాం పతిరేకోఽధి వాసః॥

ఏతేషు - యః - చరతే - భ్రాజమానేషు - యథాకాలం - చ- ఆహుతయః - హి - ఆదదాయన్ - తం - నయన్తి - ఏతాః - సూర్యస్య - రశ్మయః - యత్ర - దేవానాం - పతిః - ఏకః - అధివాసః

యః	=	ఎవడు పుణ్యఫలితము కోరి
ఏతేషు	=	ఈ

mam . All Rights Reserved
hramam.org

భ్రాజమానేషు	=	విశ్వరుచీదేవిగా చెప్పబడే బాగా ప్రజ్వలించుచున్న ఈ అగ్నిహోత్రము నందు
యథాకాలం	=	సరియైన సమయములో
చ	=	సరియైన విధివిధానముతో
ఏతాః	=	ఈ
ఆహుతయః	=	ఆహుతులు
చరతే	=	వ్రేల్చునో
తం	=	అతనిని ఆహుతులు సూర్యకిరణములై అధిదైవిక మయిన
యత్ర	=	ఎక్కడ
దేవానాం	=	దేవతల యొక్క
పతిఃఏకః	=	ముఖ్యుడొక్కడు అనగా బ్రహ్మ లేక ఆత్మ
అధివాసః	=	నివసించునో అక్కడకు
సూర్యస్య	=	సూర్యుని యొక్క
రశ్మయః	=	కిరణములు
ఆదదాయన్	=	తోడ్కొని
నయంతి	=	సాదరముగా తీసుకొనిపోవును. అతడు
హి	=	బ్రహ్మలోకమునందు కొంతకాలమే వసియించును

వేదకాలములో ఆత్మయే దేవతా ప్రభువు. ఆత్మయే సబ్రహ్మ సశివ స హరిః స ఇంద్రః అనగా అతడే బ్రహ్మ, శివుడు, విష్ణువు కావున అదే బ్రహ్మలోకము. అదే శివుడుండే కైలాసము. అదే విష్ణువు ఉండే వైకుంఠము. అదే ఇంద్రుడు ఉండే స్వర్గము. అదే నందనవనము.

*****

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

6. ఏహ్యే హీతి తమాహుతయః సువర్చసః
సూర్యస్య రశ్మిభిర్యజమానం వహన్తి
ప్రియాం వాచ మభివదన్త్యోఽర్చయన్త్య
ఏష వః పుణ్యః సుకృతో బ్రహ్మలోకః

ఏహి - ఏహి - ఇతి - తమ్ - ఆహుతయః - సువర్చసః - సూర్యస్య - రశ్మిభిః-యజమానం - వహన్తి - ప్రియాం - వాచమ్ - అభివదన్త్యః - అర్చయన్త్యః - ఏషః - వః-పుణ్యః - సుకృతః - బ్రహ్మలోకః.

తమ్+యజమానం	=	విధి విహితముగా అగ్నిహోత్రము చేసిన ఆ యజమానిని
సువర్చసః	=	తేజోవంతమైన
ఆహుతయః	=	ఆహుతులు
ఏహి+ఏహి+ఇతి	=	స్వాగతం సుస్వాగతం అని
ప్రియాం + వాచమ్	=	మధురోక్తులను పలుకుచూ
ఏషః+సుకృతః+పుణ్యః+ బ్రహ్మలోకః	=	ఈ సుకృతము అయినదియు, పుణ్యప్రదమయి నదియు అయిన బ్రహ్మలోక ప్రాప్తి
వః	=	మీ యొక్క అగ్నిహోత్రము లేక పుణ్యకర్మానుష్ఠానము విధివిహితముగా చేయుట వలన గలిగిన
అభివదన్త్యః	=	పుణ్య ఫలితము అని పలుకుచూ ఆ ఆహుతులు
అర్చయన్త్యః	=	రాజును ప్రజలు పూజించునట్లు పూజించుచూ
సూర్యస్య	=	అధి దైవికమయిన సూర్యుని యొక్క
రశ్మిభిః	=	కిరణములచేత
వహంతి	=	రాజును పల్లకిలో కూర్చుండబెట్టుకొని సేవకులు ఆ పల్లకిని మోయునట్లు - మోసుకొని పోవుదురు.

పుణ్యకర్మలు విధివిహితముగా చేయుటవలన ఇహలోకమున కోరిన కోరికలు నెఱవేఱును. పరలోకమునకు సంబంధించి బ్రహ్మలోకప్రాప్తి గలుగును. కామ్య

mam . All Rights Reserved
hramam.org

కర్మల వలన కలిగిన పుణ్య ఫలితము క్షీణించగనే పునర్జన్మ కలుగును.

*****

7. **ప్లవా హ్యేతే అదృఢా యజ్ఞరూపా**
అష్టాదశోక్త మవరం యేషు కర్మ।
ఏతచ్ఛ్రేయో యేఽభినందంతి మూఢా
జరా మృత్యుం తే పునరేవాపియన్తి॥

ప్లవాః - హి- ఏతే - అదృఢాః - యజ్ఞరూపాః - అష్టాదశ - ఉక్తమ్ - అవరం - యేషు - కర్మ - ఏతత్ - శ్రేయః - యే - అభినందంతి - మూఢాః - జరామృత్యుం - తే - పునర్ - ఏవ - అపియన్తి.

ఎవడు పుణ్యకర్మల ఫలితమును కోరి

అష్టాదశ+ = 18 మంది అనగా 16 మంది ఋత్విజులు,

యజ్ఞరూపాః+హి యజమాని, యజమాని భార్య మొత్తం 18 మందిచే చేయబడే ఈ యజ్ఞములు, యాగములు మఱియు పుణ్యకర్మలు

యేషు = వేటి యందు అనగా ఆ పుణ్యకర్మల వలన గలుగు పుణ్యఫలితము వలన గలుగు ఇహలోక పరలోకములకు సంబంధించిన కోరికలు నెఱవేఱుట అనే భావనయందు ఉందురో - ఆ పుణ్య ఫలితము

ఏతే+అదృఢాః+ప్లవాః = ఈ ఓటి పడవలు అనగా భవసాగరమును దాటించలేవు.
అందువలన ఈ

కర్మ = పుణ్యకర్మల వలన గలుగు ఫలితములు

అవరం = క్షణికమని, అశాశ్వతములని

ఉక్తం = చెప్పబడినవి.

పుణ్యకర్మలు చేసి పుణ్యఫలితమును కోరి

ఏతత్ = బ్రహ్మలోకప్రాప్తి తాత్కాలికముగా పొంది ఇదే

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

శ్రేయః	=	శ్రేయస్కరము అని
యే	=	ఎవరు
అభినందంతి	=	ఆనందించెదరో
తే	=	వారు
మూఢాః	=	మూర్ఖులు. వారు పుణ్య లోకములను పొంది పుణ్య ఫలితము క్షీణించగానే
పునఃపునర్)+	=	మరల, మరల
జరా మృత్యుం+	=	ముసలితనము మృత్యువు - అనగా జనన మరణ
ఏవ		వలయములోనే
అపియన్తి	=	తిరుగుచున్నారు. అనగా చావు పుట్టుకలనే పొందుచున్నారు.

ఇహలోకమునకు సంబంధించిన ఆయుర్దాయము, పుత్రులు, పౌత్రులు, ధనము, బంగారము, సామ్రాజ్యము, పశు సంపదలు అనగా గోవులను గుఱ్ఱములను, ఏనుగులను మొదలయినవి, సకల భోగభాగ్యములు, అష్టఐశ్వర్యములు - స్త్రీలు మొదలయినవి కోరి మఱియు పరలోకమునకు సంబంధించినవి, మానవ లోకములో దొరకనివి అగు సుఖభోగములు అప్సరసల తోటి సంభోగ సుఖములు కోరి ఇటుల ఇహలోక, పరలోక సుఖములు కాంక్షించియే పుణ్య కర్మానుష్ఠానము చేయుదురు. ఇందలి దోషములు ఏవి అని విచారించినచో - మానవుడు జీవించి యున్నంత వఱకే ఇహ లోక సుఖములను అనుభవించగలడు. అతడు చనిపోయినచో ఈ భోగభాగ్యములను అనుభవించలేడు. పుణ్యఫలితము నశించగానే పుణ్య లోకానుభవము కూడ నశించును. ఈ విషయములే కఠోపనిషత్‌లో నచికేతుడు - యమునితో చెప్పినట్లు వర్ణింపబడినది.

బ్రహ్మలోకమును పొంది శాశ్వతముగా అక్కడ వసియించక తిరిగి భూలోకమున జన్మించువాడు మూర్ఖుడు కాడా? మూర్ఖుడే.

*****

mam . All Rights Reserved
hramam.org

కామ్యకర్మలను బోధించు గురువులు వారిని అనుసరించు శిష్యులు నిరసింపబడిరి.

8. అవిద్యాయా మన్తరే వర్తమానాః స్వయం ధీరాః పండితం మన్యమానాః ।
జంఘన్యమానాః పరియంతి మూఢా అన్ధేనైవ నీయమానా యథాఽన్ధాః ॥

అవిద్యాయామ్-అన్తరే - వర్తమానాః - స్వయం - ధీరాః - పండితం - మన్యమానాః -జంఘన్యమానాః - పరియంతి - మూఢాః - అన్ధేన - ఏవ - నీయమానాః - యథా - అన్ధాః

రజోగుణయుతులై పుణ్యకర్మలు అనుష్ఠించి ఆపుణ్యకర్మల ఫలితము కోరి అనగా కర్మములు గైకొని అనగా కర్మబద్ధులై బ్రహ్మలోకము చేరి, పుణ్యానుభవం పూర్తికాగానే తిరిగి బ్రహ్మలోకం నుంచి భ్రష్టులై భూలోకంలో జన్మించి సుఖదుఃఖములను పొందుదురు. ఈ విషయమును గ్రహించలేక పోవుటయే అవిద్య. అవిద్యలో ఉండి వారు చనిపోయిన తర్వాత వారు చేయు ప్రయాణమును దక్షిణాయనము అని లేక పితృయానమని అందురు. అట్టి ఈ ప్రయాణము చేయు

మూఢాః	=	మూర్ఖులు
అవిద్యాయామ్	=	అవిద్య అనగా భవసాగరము నందు
అన్తరే	=	మధ్యలో దరికానక కూరుకుపోయి
వర్తమానాః	=	ఉంటూ
స్వయం+పండితం	=	(సమదర్శనుడు పండితుడు. వీరికి సమదర్శనము లేకపోయినా) ఈ మూర్ఖులు వారంతట వారే వేద పండితులము అనుకొని
ధీరాః	=	జీవిత పరమార్థము సాధించిన ధీరుల మనుకొని (ఇహలోక, పరలోక సుఖ భోగములు కోరనివాడు ధీరుడు. వీరు భోగాపేక్షపరులు అయినప్పటికి ఈ మూర్ఖులు వారంతట వారే)
మన్యమానాః	=	కృతార్థులము అయితిమి అని భావించి వీరు గురువులై తమ శిష్యులకు పుణ్యకర్మానుష్ఠానము తద్ద్వారా గలుగు పుణ్యలోకములను గుఱించి

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

బోధించుచున్నారే తప్ప ఆత్మదర్శన ప్రాప్తిని గుఱించి బోధించుట లేదు. ఇట్టి గురుశిష్యుల గుఱించి ఒక ఉదాహరణ చెప్పుచున్నాడు.

యథా = ఏ విధముగా

అన్ధేన+ఏవ = గ్రుడ్డివాని చేతనే

నీయమానాః = నడిపింపబడే మిగిలిన

అన్ధాః = గ్రుడ్డివాళ్ళవలె రజోగుణయుతులై పుణ్యకర్మాను ష్ఠానము చేసి పుణ్యకర్మల ఫలితములను కోరి కొందఱు వీరిని అనుసరించుచున్నారు. అయితే ఈ గురువులు, వారిని అనుసరించే వారు కూడ

జంఘన్యమానాః = దుఃఖ పరంపరలచేత పీడింపబడుతూ అనగా ముసలితనము, వ్యాధులచే బాధపడుచూ జనన మరణవలయములో

పరియంతి = తిరుగుచున్నారు. అలా పరమ పురుషార్థమును పొందక అధోగతి పాలగుచున్నారు.

ఉ॥ **కానని వాని మాఁతగొని కాననివాఁడు విశిష్టవస్తువుల్**
గానని భంగిఁ గర్మములు గై కొని కొందఱు కర్మబద్ధులై
కానరు..... (భాగవతము, సప్తమ స్కంధం 182)

కావున తత్త్వజిజ్ఞాసగల జీవునకు పుణ్యకర్మ ఫలితము నిరర్థకము - అని వ్యాసభగవానుడు భాగవతమున వివరించినాడు.

*****

ఇదే విషయమునే మరల చెప్పుచున్నాడు. కామ్యకర్మలు - (ప్రవృత్తి కర్మలు), పునరావృత్తిని గలుగ చేయును

9. అవిద్యాయాం బహుధా వర్తమానా
వయం కృతార్థా ఇత్యభిమన్యంతి బాలాః ।

mam . All Rights Reserved
hramam.org

యత్కర్మిణో న ప్రవేదయంతి రాగాత్
తేనాతురాః క్షీణలోకాశ్చ్యవన్తే ॥

అవిద్యాయాం - బహుధా - వర్తమానాః - వయం - కృతార్థాః - ఇతి - అభిమన్యంతి - బాలాః - యత్ - కర్మిణః - న- ప్రవేదయంతి - రాగాత్ - తేన - ఆతురాః - క్షీణలోకాః - చ్యవంతే.

యత్	=	ఏది అనగా రజోగుణము వలన గలిగిన పుణ్యకర్మల ఫలితము పొందాలనే
రాగాత్	=	ఆసక్తి వలన
బాలాః	=	జ్ఞాన శూన్యులయిన బాలుర వంటి
కర్మిణః	=	పుణ్యకర్మానుష్ఠాన పరులు
అవిద్యాయాం	=	అవిద్యలో
వర్తమానాః	=	ఉంటూ
బహుధా	=	అగ్నిహోత్రాది పుణ్యకర్మలు అనేకము అనుష్ఠించి కర్మ ఫలితము కోరి.
తేన	=	ఆ పుణ్య ఫలితముచే బ్రహ్మలోకము పొంది
వయం	=	మేము
కృతార్థాఃఇతి	=	కృతార్థులము అయితిమి అని
అభిమన్యంతి	=	తలంచెదరు. వారు కృతార్థులు కాలేదు అనే విషయమును వారు
న+ప్రవేదయంతి	=	తెలుసుకోలేరు. అట్టి వారు
క్షీణలోకాః	=	పుణ్యానుభవము క్షీణించగా - బ్రహ్మలోకాది పుణ్యలోకముల నుండి
ఆతురాః	=	దుఃఖితులై అనగా యిక పుణ్యలోకములలో నివాసము లేదు గదా అని దుఃఖితులై
చ్యవంతే	=	ఊర్ధ్వలోకముల నుండి అధోగతి పాలగుదురు. అనగా తిరిగి భూలోకమున జన్మింతురు.

*****

Copyrights © Siddhashra
www.siddhash

అదే విషయమును మరల చెప్పుచున్నాడు

10. ఇష్టా పూర్తం మన్యమానా వరిష్ఠం
నాన్యచ్ఛ్రేయో వేదయన్తే ప్రమూఢాః।
నాకస్య పృష్ఠే తే సుకృతేఽను భూత్వా
ఇమం లోకం హీనతరం వా విశంతి ॥

ఇష్టా- పూర్తమ్ - మన్యమానాః - వరిష్ఠం - న - అన్యత్- శ్రేయః - వేదయన్తే - ప్రమూఢాః - నాకస్య - పృష్ఠే - తే - సుకృతే - అనుభూత్వా- ఇమం- లోకం- హీనతరం- వా - విశంతి.

ప్రమూఢాః = జ్ఞానశూన్యులయిన బాలురవంటి వీరు, పుణ్యకర్మానుష్ఠానపరులై, కర్మఫలితమును కోరిన మూఢులు

ఇష్టా = అగ్నిహోత్రము, వేదోక్తములయిన యజ్ఞయాగాది కర్మలు, వేదాధ్యయనము

పూర్తం = చెఱువులు, బావులు త్రవ్వించుట, ఉద్యానవనములు నిర్మించుట, అన్నదానము మొదలయిన పుణ్యకర్మలు వాటి వలన గలుగు పుణ్యఫలితము

వరిష్ఠం = ఆత్మజ్ఞానము కంటె శ్రేష్ఠములని

మన్యమానాః = భావించుచూ

అన్యత్ = బ్రహ్మలోకము పొంది ఇంతకంటె

శ్రేయః = శ్రేయస్సు యింకొకటి గలదనే విషయమును

న+వేదయంతే = గ్రహించలేరు. కామ్యకర్మల ఫలితమును అనుభవించుట ప్రేయోమార్గము. ఆత్మను దర్శించి ఆత్మయై విరాజిల్లుట శ్రేయోమార్గము. కాని ఈ మూర్ఖులు ప్రేయోమార్గమునే శ్రేయో మార్గముగా భావించుచున్నారు. బ్రహ్మలోకమును పొంది తిరిగి భూలోకమున జన్మించకుండుట శ్రేయోమార్గము. అదే శ్రేయస్సు. కాని

mam . All Rights Reserved
hramam.org

తే	=	వారు
సుకృతే	=	సుకృతకర్మ చేసి ఫలితమును కోరుట వలన పుణ్యఫలితము నందు లభ్యమగు సౌఖ్యములను
అనుభూత్వా (అనుభూయ)	=	అనుభవించి
వా	=	మరల
నాకస్య+పృష్ఠే	=	ఉన్నతమైన బ్రహ్మలోకముయొక్క నిర్గమన ద్వారమునుండి
ఇమం	=	ఈ
హీనతరం	=	హీనతరమయిన
లోకం	=	భూలోకమును
విశంతి	=	ప్రవేశించెదరు అనగా భూలోకమున జన్మించెదరు.

ఇంతవఱకు దక్షిణాయన మార్గమును గుఱించి వివరించినారు.

కావున శ్రుతి గర్మపర మని చూపుచుండు వారు వేదజ్ఞులనఁదగువారు గారు - మఱియు గర్మనిష్ఠ లగు నుపాధ్యాయు లైనవార లీ యాత్మ తత్త్వంబును నెఱుంగరు

అని భాగవతము చతుర్థస్కంధమున (877, 883) వివరింపబడినది.

ఇట్టి గురువులను గుఱించి ప్రహ్లాదుడు

కం॥ **గురువులు దమకును లోఁబడు**
తెరువులు సెప్పెదరు, విష్ణుదివ్య పదవికిం
దెరువులు సెప్పరు...

(భాగవతము, సప్తమ స్కంధం- 246)

యాగప్రముఖ పుణ్యలబ్ధంబు లైన స్వర్గాదిలోక భోగంబులు, పుణ్యానుభవ క్షీణంబులు గాని నిత్యంబులుగావు. నరుండు విద్వాంసుండ నని యభిమానించి కర్మంబు లాచరించి యమోఘంబు లయిన విపరీతఫలంబుల నొందుఁ (సప్తమ స్కంధం - 241).

లోకంబున సకల జనులు మనంబుల ఘనంబులగు సౌఖ్యంబు లందం తలంచి

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

తత్ ఫల ప్రాప్తి హేతువు లయిన కర్మంబులు ఆచరించి, దైవోపహతులై తత్ కర్మంబుల చేత నిష్పల ఆరంభులు అగుదురు అని వ్యాసభగవానుడు భాగవతమున వివరించినారు.

గురువులను నిందించి ప్రయోజనము లేదు. ఈ గురువులు వారి ధోరణిని మార్చుకొనరు. కావున ఈ కోవకు చెందిన గురువుల మాటలను ఆత్మజ్ఞానమును పొందగోరువాడు అనుసరించరాదని శ్రీకృష్ణుడు అర్జునునికి భగవద్గీతలో హితబోధ చేసినాడు.

సాంఖ్యయోగము

యా మిమాం పుష్పితాం వాచం ప్రవదన్త్య విపశ్చితః
వేదవాదరతాః పార్థ నాన్యదస్తీతి వాదినః... (42)

కామాత్మానః స్వర్గపరా జన్మకర్మ ఫలప్రదామ్
క్రియా విశేష బహులాం భోగైశ్వర్య గతిం ప్రతి.... (43)

భోగైశ్వర్య ప్రసక్తానాం తయాఽపహృత చేతసామ్
వ్యవసాయాత్మికా బుద్ధి స్సమాధౌ న విధీయతే.... (44)

పార్థ = ఓ అర్జునా; వేదవాదరతాః = వేదములయందు చెప్పబడిన యజ్ఞయాగాది పుణ్యకర్మలు ఆ పుణ్యకర్మల వలన గలుగు ఫలితముల యందు ఆసక్తిగలవారు; న+అన్యత్+ ఆస్తి + ఇతి + వాదినః = బ్రహ్మలోకము పొందుటకంటె అధికమయినది యింకొకటి లేదని వాదించువారు; కామ+ఆత్మానః= పుణ్యకర్మల వలన గలుగు భోగభాగ్యములు అనుభవించుటయందు ఆసక్తి గలవారు; స్వర్గపరాః =భూలోకమున లభ్యమవని సౌఖ్యములు అనగా స్వర్గలోక సుఖములు ఆశించువారు; అయిన; అవిపశ్చితః = ఈ మూర్ఖులు - లేక అవివేకులు; జన్మ కర్మ ఫల ప్రదామ్ = జాతి ధర్మములు ఆశ్రమ ధర్మములు గలిగి చేయు పుణ్యకర్మ తద్ద్వారా ఫలితము నిచ్చునట్టిదియు; క్రియా విశేషబహులాం = విధినిషేధములతో క్రియావిశేషము ఎక్కువగా గలదియు; భోగైశ్వర్యగతిం ప్రతి=భోగైశ్వర్యములు గలిగించు నట్టివియు అగు; పుష్పితాం + యామ్ + ఇమామ్ + వాచం = కంటికి పూవులు ఆనందము గలిగించునట్లు చెవులకు ఇంపైన పుణ్యకర్మల ఫలితము లను గుఱించి; ప్రవదన్తి

mam . All Rights Reserved
hramam.org

= విశేషముగా చెప్పుచున్నారు. తయా+ అపహృత + చేతసామ్ = వీరిని గురువులుగా భావించి వారు చెప్పిన మాటలచే విన్న వారి మనస్సు వారి స్వాధీనములో లేక అనగా అపహరింప బడిన మనస్సు గలవారికి; భోగైశ్వర్య ప్రవక్తానామ్= భోగములను ఐశ్వర్యములందు గల కోరికలచే వాటిని అనుభవించాలనే తలంపు గల వారికి; వ్యవసాయాత్మికా బుద్ధిః = ఆత్మ తత్త్వము తెలుసుకోవాలనే బుద్ధి ; సమాధౌ = ఆత్మతత్త్వము పొందుటకు అవసరమగు యోగము; న+విధీయతే = బుద్ధిగలుగదు. యోగమును అనుష్ఠించలేరు.

కావున తత్త్వజిజ్ఞాస గలవారు - ఇట్టి గురువుల బోధలను వినరాదు. దీనికి ఉదాహరణగా ప్రహ్లాదుని చిత్రీకరించి - అతడు చండామార్కుల బోధలను పాటించలేదని వివరించినారు. కామ్యకర్మల యందలి దోషములను ఉపన్యాసముల ద్వారానో లేక ఆశ్రమములను స్థాపించి ప్రచారము చేసినచో ఎటులుండును? అన్న ప్రశ్నకు సమాధానముగా భాగవతమున ఇట్లు చెప్పబడినది.

ఉ॥ **అచ్చపుఁ జీఁకటిం బడి గృహవ్రతులై విషయ ప్రవిష్టులై**
చచ్చుచుఁ బుట్టుచున్ మరలఁ జర్వితచర్వణు లైన వారికిం
జెచ్చెరఁ బుట్టునే పరులు సెప్పిననైన నిజేచ్ఛనైన నే
మిచ్చిన నైనఁ గానలకు నేఁగిన నైన హరి ప్రబోధముల్ ?

(భాగవతము, సప్తమస్కంధము- 181)

ఇంతవఱకు రజోగుణయుతులైన వారు చేయు పుణ్యకర్మానుష్ఠానం వారు కోరు కోరికలు - అందలి దోషములను వివరించినాడు.

*****

పుణ్యకర్మానుష్ఠానం చేసి కోరికలు కోరనివారు పొందు ఫలితము - నివృత్తి కర్మఫలము

11. **తపఃశ్రద్ధే యే హ్యుపవసంత్యరణ్యే**
శాంతా విద్వాంసో భైక్షచర్యాం చరంతః।
సూర్యద్వారేణ తే విరజాః ప్రయాంతి
యత్రామృతః స పురుషో హ్యవ్యయాత్మా॥

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

తపః - శ్రద్ధే - యే - హి - ఉపవసంతి - అరణ్యే - శాంతాఃు - విద్వాంసః - భైక్షచర్యాం - చరంతః -సూర్యద్వారేణ - తే- విరజాః - ప్రయాంతి -యత్ర - అమృతః - సః- పురుషః- హి-అవ్యయ - ఆత్మా.

ఇప్పుడు ఉత్తరాయణ మార్గమును వివరించుచున్నాడు. పుణ్య కర్మలు చేసి కర్మఫలితములను కోరనివారు ఆత్మస్థానమును చేరి అనగా బ్రహ్మలోకము చేరి అక్కడ శాశ్వతముగా నివసించెదరు.

యే	=	ఎవరయితే అనగా
విరజాఃహి	=	(రజో గుణము వలన కర్మ పలితమును కోరుదురు. కావున) రజోగుణము లేకుండా కామ క్రోధాదులు లేకుండా సత్వగుణప్రధానులై పుణ్యకర్మానుష్ఠానము విధివిహితముగా చేసి ఆ పుణ్య కర్మల వలన గలుగు పుణ్యఫలితమును కోరని వారు
శాంతాఃు	=	త్రిగుణ రహితులయిన వారు, శాంతులు
శ్రద్ధే	=	పుణ్యకర్మలను శ్రద్ధగా ఆచరించువారు
అరణ్యేఃతపః	=	జితేంద్రియులై అరణ్యమునందు తపస్సు చేయుటకు
ఉపవసంతి	=	నివసించువారు అనగా మీరు, నేను అనే మతి భ్రమణంబున భిన్నులై ప్రవర్తిల్లక సర్వము అతని దివ్యకళామయమంచు తలంచి విషయాభిలాష లేకుండా తపస్సు చేయుటకు అరణ్యమునందు నివసించువారు మఱియు
భైక్ష్యచర్యాం	=	గ్రామ, పురనివాసియైనను సంగరహితులై ధనకనక వస్తువాహనములు సంపాదించుట యందు ఆసక్తి లేక - విరక్తి కలిగి - తనదంటూ ఏదీ లేక దొరికిన దానితో తృప్తిపడుట అనే భిక్షాటన
చరంతఃు	=	చేయువారు అట్టి
తేఃవిద్వాంసః	=	ఆ విద్వాంసులు

mam . All Rights Reserved
hramam.org

సూర్యద్వారేణ	=	అధి దైవికమగు సూర్యద్వారము ద్వారా అనగా ఉత్తరాయణ మార్గము ద్వారా
యత్ర	=	ఎక్కడ
అమృతః	=	అమృత స్వరూపుడు
సః+పురుషః	=	(ఆది) పురుషుడు అగు
అవ్యయ+ఆత్మా	=	అవ్యయమైన ఆత్మ అనగా ఆత్మస్థానమును లేదా బ్రహ్మ లోకమును
ప్రయాంతి+హి	=	చేరుకొని అక్కడ వసియించెదరు. వీరు తిరిగి జన్మించరు. పుణ్యఫలితము కోరిన వారు మరల జన్మించెదరు. పుణ్యకర్మ ఫలితము కోరని వారు మరల జన్మించరు. కల్పాంతమున అధికార పురుషులగుదురు.

1. మోక్షార్థి పుణ్యకర్మలు చేయక పోయినట్లయిన ఆత్మ జ్ఞానమును పొందడు. 2. మనస్సు చేత కర్మేంద్రియ జ్ఞానేంద్రియములను నియమించి ఆసక్తిలేక పుణ్యఫలితమునందు ఆసక్తిలేక కర్మానుష్ఠానం చేయవలయును. అప్పుడు కర్మబంధము కాదు. 3. ఆత్మ ప్రాప్తిగలుగు పర్యంతము కర్మానుష్ఠానం శ్రద్ధగా చేయవలయును. 4. జ్ఞాని కూడ పుణ్యకర్మలను ఆచరింపవలయును. 5. కర్తృత్వ భావనలేక నిరాశీ అనగా ఆశలేక, నేను నాది అనే అహంకార మమకారము లేక పుణ్యకర్మానుష్ఠానం చేయవలయునని శ్రీకృష్ణుడు చెప్పినాడు. అలా కర్మానుష్ఠానం చేయుచూ సర్వత్రా సమదర్శనుడయిన విద్వాంసుడు మాత్రమే ఉత్తరాయణ మార్గమున బ్రహ్మలోకము చేరుకొనును.

దీనిపై వ్యాసభగవానుడు తన భాగవతము ద్వితీయ స్కంధములో మఱికొంత వివరణ యిచ్చినారు.

పుణ్యాతిరేకంబున బ్రహ్మలోకగతు లైన వారు కల్పాంతరంబునం బుణ్యతార తమ్యంబుల నధికారవిశేషంబు నొందువార లగుదురు.

(భాగవతము, ద్వితీయ స్కంధం - 32).

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

నిష్కామ కర్మ పరులు బ్రహ్మలోకము చేరి అక్కడనే వసియించెదరు.

ఈ విషయమునే శ్రీకృష్ణ భగవానుడు ఇట్లు చెప్పినాడు.

తస్మాదసక్త స్సతతం కార్యం కర్మ సమాచర
అసక్తో హ్యాచరన్ కర్మ పరమాప్నోతి పూరుషః **(కర్మయోగం -19)**

తస్మాత్ = అందువలన, ఓ అర్జునా; ఆసక్తః = రాగములేని వాడవై అనగా పుణ్యకర్మల యందు ఫలాపేక్షలేని వాడవై; సతతమ్ = నిత్యము శ్రద్ధగా; కార్యమ్+కర్మ+సమాచర=చేయవలసిన అగ్నిహోత్రాది పుణ్యకర్మలను ఆచరింపుము; అలా; ఆసక్తః+కర్మ+ఆచరన్+పూరుషః+హి= రాగరహితుడై జాతిపరంగా ఆశ్రమ పరంగా విధింపబడిన పుణ్యకర్మలను చేయువాడు; పరమ్+ఆప్నోతి =పరమపదమయిన బ్రహ్మ లోకమును పొందు చున్నాడు.

*****

బ్రహ్మ విద్యను పొందగోరు విద్యార్థి ప్రవృత్తి కర్మయందలి దోషమును గ్రహించి బ్రహ్మ విద్యను బోధించు గురువును ఆశ్రయించవలయును.

12. పరీక్ష్య లోకాన్ కర్మచితాన్ బ్రాహ్మణో
నిర్వేద మాయాన్నాస్త్యకృతః కృతేన।
తద్విజ్ఞానార్థం స గురు మేవాభి గచ్ఛేత్
సమిత్పాణిః శ్రోత్రియం బ్రహ్మనిష్ఠమ్॥

పరీక్ష్య - లోకాన్ - కర్మచితాన్ - బ్రాహ్మణః - నిర్వేదం - ఆయాత్ - న - అస్తి - అకృతః - కృతేన - తత్ - విజ్ఞానార్థం - సః - గురుమ్ - ఏవ - అభిగచ్ఛేత్ - సమిత్పాణిః - శ్రోత్రియం - బ్రహ్మనిష్ఠమ్.

కర్మచితాన్ = పుణ్యకర్మలచే పొందదగిన అనగా కర్మఫలములయిన పుణ్య

లోకాన్ = లోకములను

mam . All Rights Reserved
hramam.org

పరీక్ష్య	=	పరీక్షించి అనగా పుణ్యకర్మలు తద్ద్వారా గలుగు పుణ్యలోకముల నివాసము ఆ తర్వాత పుణ్య ఫలితము క్షీణించగా తిరిగి భూలోకమున జన్మించుట మొదలయిన విషయములను గ్రహించి పుట్టని చావని త్రోవవెతకు కొనుట దొడ్డ బుద్ధి అని తెలుసుకొని
నిర్వేదం	=	పుణ్య కర్మ ఫలితములయందు ఉదాసీనత
ఆయాత్	=	గలుగుగాక. అనగా ఇహలోక పరలోక భోగ భాగ్యములు అశాశ్వతములని తనంతతానే గ్రహించి వాటియందు నిర్వేదము పొందవలయును.
అకృతః	=	ఆత్మతత్త్వము
కృతేన	=	అగ్నిహోత్రము, యజ్ఞము, ఇష్టా పూర్తములు మొదలయిన పుణ్యకర్మానుష్ఠానంచేత
న+అస్తి	=	పొందలేము అని స్వయంగా గ్రహించి
తత్	=	ఆత్మ తత్త్వము
విజ్ఞానార్థం	=	తెలుసుకొనుటకు
సః+బ్రాహ్మణః	=	పుణ్యకర్మానుష్ఠానపరుడై పుణ్యఫలితము కోరని సత్వగుణ ప్రధానుడయిన జ్ఞానార్థి అయిన - బ్రాహ్మణుడు
శ్రోత్రియం	=	వేదవేదాంగములు చదివి వాటి అర్థము గ్రహించిన శ్రోత్రియుడు - పరానుభూతిని పొందినవాడూ
బ్రహ్మనిష్ఠం	=	బ్రహ్మనిష్ఠుడు అయిన
గురుం + ఏవ	=	ఆత్మ దర్శనం చేసిన మహనీయుడయిన గురువును మాత్రమే

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

సమిత్పాణిః = చేతిలో దర్భలు తీసుకొని (అనగా పవిత్రతకు దర్భలు చిహ్నము గావున పవిత్రభావనతో శిష్యుడు)

అభిగచ్ఛేత్ = ఆశ్రయించవలయును

ఇట్టి గురువులకు ప్రతినిధులుగా భాగవతమున నారదుడు - వ్యాసభగవానుడు - శుకబ్రహ్మ - సూత మహర్షి - మైత్రేయుడు - కపిలుడు - ఋషభుడు - జడభరతుడు - మొదలయిన వారిని ఎందఱినో ఉదహరించినారు. శిష్యులకు ప్రతినిధులుగా శౌనకాదిమహామునులు - పరీక్షిత్ మహారాజు మొదలైన వారిని ఉదహరించినారు. రామాయణంలో నారదుడు గురువుగా వాల్మీకిని శిష్యునిగా తీసుకొని గురుశిష్య లక్షణములు వివరించినారు.

*****

బ్రహ్మ విద్యను శిష్యునకు బోధించవలయును.

బ్రహ్మ విద్యను అభ్యసించగోరు విద్యార్థికి ఉండవలసిన లక్షణములు :

13. తస్మై స విద్వానుపసన్నాయ సమ్యక్
ప్రశాంత చిత్తాయ శమాన్వితాయ।
యేనాక్షరం పురుషం వేద సత్యం
ప్రోవాచ తాం తత్త్వతో బ్రహ్మవిద్యామ్॥

(ఇతి ముండకోపనిషది ప్రథమ ముండకే ద్వితీయఃఖండఃఁ)

తస్మై - సః - విద్వాన్ - ఉపసన్నాయ - సమ్యక్ - ప్రశాంత చిత్తాయ - శమాన్వితాయ - యేన - అక్షరం - పురుషం - వేద - సత్యం - ప్రోవాచ - తాం - తత్త్వతః - బ్రహ్మవిద్యామ్.

శమాన్వితాయ = బాహ్యేంద్రియ నిగ్రహము గలవాడును

ప్రశాంత చిత్తాయ = అంతరేంద్రియ నిగ్రహము గలిగి ప్రశాంతచిత్తము గలవాడును

సమ్యక్ = విధివిహితముగా

ఉపసన్నాయ = గురువును ఆశ్రయించినవాడును అగు

mam . All Rights Reserved
hramam.org

తస్మై	=	శిష్యునకు
సః+విద్వాన్	=	బ్రహ్మ విద్యను బోధించగల సద్గురువు
అక్షరం	=	అక్షరము
పురుషం	=	(ఆది) పురుషుడు
సత్యం	=	సత్యము అయిన
తాం	=	ఆత్మ తత్త్వమును
బ్రహ్మవిద్యాం	=	తెలుపు బ్రహ్మవిద్యను
తత్త్వతః	=	సత్యముగా అరమరికలు లేకుండా
యేన	=	దేనిచేత అనగా ఏ విధముగా ఉపదేశించిన ఆత్మతత్త్వమును శిష్యుడు
వేద	=	గ్రహించునో ఆవిధముగా శిష్యునకు
ప్రోవాచ	=	ఉపదేశించవలయును

*****

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

ద్వితీయ ముండకే ప్రథమః ఖండః

సృష్ట్యాదియందున్న ఆత్మ , పురుషుడు , విరాట్‌పురుషుల గుఱించి , సృష్టి గుఱించి- హృదయగుహలో గల ఆత్మ గుఱించి ఈ అధ్యాయమున వర్ణింపబడినది. సృష్ట్యాదియందు గల ఆత్మనుంచి - దేహములో వసియించు ఆత్మ ప్రభవించినది.

1. **తదే తత్ సత్యం**
యథా సుదీప్తాత్ పావకాత్ విస్ఫులింగాః
సహస్రశః ప్రభవంతే సరూపాః।
తథాఽక్షరాత్ వివిధాః సోమ్య భావాః
ప్రజాయంతే తత్ర చై వాపి యన్తి॥

తత్ - ఏతత్ - సత్యం - యథా - సుదీప్తాత్ - పావకాత్ - విస్ఫులింగాః - సహస్రశః - ప్రభవంతే - సరూపాః - తథా - అక్షరాత్ - వివిధాః - సోమ్య - భావాః - ప్రజాయంతే - తత్ర - చ - ఏవ - అపి - యంతి.

ప్రభవంతే, ప్రజాయంతే అనే ఈ రెండు పదములు ఈ మంత్రమునకు ఆయువు పట్టులు. ప్రభవంతే అనే పదమునకు స్వయంజాతమని, ప్రజాయంతే అనే పదమునకు పుట్టినదని అర్థము. పుట్టినవి కాల ప్రభావమున వికారమునకు లోనై చివరకు మరణించును. జీవాత్మ కాలమునకు అధీనము. స్వయం జాతమయినది కాలాతీతము. ఇది అమృతము.

ఏతత్	=	ఈ జీవాత్మ కాలాధీనము
తత్+సత్యం	=	అనగా స్వయంజాతమయిన ఆత్మ నిత్యము. సత్యము. అమృతము. కాలాతీతము
సోమ్య	=	ఓ స్నేహితుడా
యథా	=	ఏ విధముగా
సుదీప్తాత్	=	బాగా ప్రజ్వలించే
పావకాత్	=	అగ్నినుంచి

mam . All Rights Reserved
hramam.org

సరూపాః = అలాంటి

విస్ఫులింగాః = అగ్నికణములే

సహస్రశః = వేనకు వేలు అనగా అసంఖ్యాకముగా

ప్రభవంతే = వాటి అంతట అవే వచ్చినవో

తథా = ఆవిధముగా

అక్షరాత్ = అక్షర పరబ్రహ్మనుంచి అనగా కాలాధీనముగాని అమృత స్వరూపమయిన సృష్ట్యాదియందున్న ఆత్మ నుంచి- హృదయగుహలోగల అసంఖ్యాకమయిన ఆత్మలు వచ్చినవి.

అగ్ని స్వరూప, స్వభావము అగ్నికణముల స్వరూప స్వభావములు ఒకటే. అగ్ని అపరిమితం లేక అఖండము, అగ్నికణం ఖండములేక పరిమితం. లేక సూక్ష్మము. ఒకటి గంగానది. మఱియొకటి కడవలోని గంగా జలము. కావున భేదము పరిమాణములోనే తప్ప స్వరూప స్వభావములలో లేదు. ఆత్మ హృదయ గుహలోవసియించి ఉపాధి లక్షణములను అంటక విలక్షణముగా ఉంది. ఇది **అధియజ్ఞము**. ఆత్మ ఉపాధిలో చరించి జీవాత్మ అయి జీవ పురుషుడయినది. ఉపాధి లక్షణములను గ్రహించినది. ఇది **అధిదైవికము**. ఆత్మ ఉపాధిని నిర్మించినది. ఉపాధి **అధిభౌతికము**.

వివిధాఃభావాః = విరాట్ వలన సమస్త భావములు, సమస్త స్థావర జంగమములు కలిగినవి.

విరాట్ వలన జ్ఞానము, అహింస, సమత్వము, ఓర్పు, సత్యము, సంతుష్టి, దమము, శమము, దానము, తపస్సు, సుఖము, దుఃఖము, భయము, అభయము, కీర్తి, అపకీర్తి యీ విధముగా సమస్తభావములు గలిగినవి.

చ = మఱియు అధిభౌతికములయిన సమస్త ఉపాధులు అనగా విరాట్‌పురుషుని వలన స్థావర జంగమములు

Copyrights © Siddhashra
www.siddhash

ప్రజాయంతే = సృజియింపబడినవి. జీవాత్మ ఉపాధి లక్షణములను గ్రహించుట వలన అనగా పులి ఉపాధిలోనికి ప్రవేశించి, క్రూర భావమును, రాక్షస శరీరములోనికి ప్రవేశించి రాక్షసభావమును, దేవతల శరీరములోనికి వచ్చి దైవభావమును ఇటుల త్రిగుణభావములు పొందినది.

తత్ర+ఏవ = ప్రకృతి యందు అనగా-ప్రకృతినుంచి సృజియింప బడినవి మరల లయకాలమున

అపి+యంతి = ప్రకృతియందే లయమగుచున్నవి. ఆత్మ నుంచి వచ్చిన హృదయగుహలోని ఆత్మ, జీవాత్మలు ఆత్మ యందే లయము అగుచున్నవి.

*****

ఆత్మయే హిరణ్మయకోశమును నిర్మించుకొని అందు వసియించి పురుషుడైనది. ఇందు ఆదిపురుషుని లక్షణములు వివరింపబడినవి.

2. దివ్యో హ్యమూర్తః పురుషః స బాహ్యాభ్యంతరో హ్యజః ।
అప్రాణో హ్యమనాః శుభ్రో । హ్యక్షరాత్ పరతః పరః ॥

దివ్యః - హి - అమూర్తః - పురుషః - సః - బాహ్యాః - అభ్యంతరః - హి - అజః- అప్రాణః - హి - అమనాః - శుభ్రః -హి - అక్షరాత్ - పరతః - పరః

పురుషః+హి = సృష్ట్యాది యందు నిరాకారముగా ఉన్న ఆత్మయే తనకు తానుగా హిరణమ్మయ కోశమును నిర్మించుకొని సాకారమును పొంది పురుషుడ యినది. ఆత్మ లక్షణములకు, పురుషుని లక్షణములకు భేదము లేదు. ఈ ఆది పురుషుడు

అజః = స్వయంభువుడు **(స్వయంభూః ఈశ ఉపనిషత్ 8)**

mam . All Rights Reserved
hramam.org

దివ్యః	=	స్వయం ప్రకాశమైనవాడు
అమూర్తఃహి	=	రూప రహితుడు. కాని ఏ రూపము కావాలను కుంటే ఆ రూపమును ధరించును. ఉదా హరణకు మత్స్యావతారమున మత్స్య రూపము, కూర్మావతారమున కూర్మరూపము, నరసింహావ తారమున నరసింహరూపము ఇలా ఏ రూపము కావాలనుకుంటే ఆ ఉపాధిని నిర్మించుకొని ఆ రూపమున భాసిల్లును. **(యథా తథ్యతః - ఈశ ఉపనిషత్ 8)**
శుభ్రః	=	కళంకరహితుడు. అనగా పరిశుద్ధుడు. ఉపాధిలో ఉన్నను ఆ ఉపాధి లక్షణములను గ్రహించడు. **(శుద్ధం - ఈశ ఉపనిషత్-8)**
అప్రాణఃఅమనాఃహి	=	ఇంద్రియ లక్షణములు, ప్రాణ లక్షణములు లేనివాడు మనో లక్షణములు లేనివాడు. అనగా ఉపాధి లక్షణములను గ్రహించనివాడు. ఇతడు సాక్షీభూతుడు.దివ్యదేహుడు **(అకాయం-ఈశ ఉపనిషత్ 8)**
పరతఃపరః	=	ప్రకృతికి అవ్వలివాడు. అనగా తమస్సుకు అవ్వలి వాడు.
సః	=	ఆత్మ
బాహ్యాః	=	విశ్వమునకు ఉపరిచరమున అనగా విశ్వమునకు వెలుపల
అభ్యంతరః	=	విశ్వములోపల అనగా సర్వ ఉపాధులలోపల అనగా అంతర్యామిగా
హి	=	మఱియు సర్వత్రా గలడు.

Copyrights © Siddhashra
www.siddhash

గంగానదిలో ఒక కడవ మునిగి ఉన్నది అని అనుకొనుము. ఆ కడవకు బయట గంగానది కలదు. కడవలోపల గంగా జలము కలదు. కడవ బయట, కడవలోపల, కడవచుట్టూ సర్వత్రా గంగానది కలదు.

అక్షరాత్ = అట్టి పురుషుని సంకల్పము వలన విశ్వము గలిగినది.

ఇందు చెప్పబడిన ఉపరిచరమయిన ఆత్మను భారతమున ఉపరిచర మనువుగా వ్యాసుడు చెప్పినాడు. ఈ ఉపరిచరమనువు వీర్యము నదిలో పడినది. దానిని చేప మ్రింగినది. గర్భము దాల్చినది. ఆ గర్భము నుండి ఒక మగపిల్లవాడు, ఒక ఆడపిల్ల వచ్చినారు. ఆ ఆడపిల్లను దాశరాజు కూతురుగా పెంచినారు. మగపిల్లవాడు మత్స్యదేశమునకు రాజు అయినాడు.

ఉపరిచర మనువు = సృష్ట్యాది యందున్న ఆత్మ
అతని వీర్యం వలన ప్రకృతి గర్భము ధరించినది
సత్యవతి = దేహము / ప్రకృతి
మత్స్యదేశాధిపతి = జీవుడు / పురుషుడు

ఈ సత్యవతితో అనగా దేహముతో - పరాశరమహర్షి అనగా ఆత్మ జ్ఞాని సంసారము చేయగా అనగా సాధన చేయగా - వ్యాసభగవానుడు ఆవిర్భవించినాడు. అనగా ఆత్మజ్ఞాని వలన మఱియొక ఆత్మజ్ఞాని ప్రాదుర్భవించినాడు. అట్టి ఆత్మజ్ఞాని, ఆత్మ జ్ఞానము పొందతలచినవారలకు భాగవతమును రచించినాడు.

*****

విరాట్‌పురుషుడు సృష్టిచేయ సంకల్పించి సృష్టిచేసినాడు. దీనిని ప్రారంభసృష్టి అని అందురు. ప్రకృతిని అధిష్ఠించిన ఈశ్వరుని వలన ఉపాధులు గలిగినవి.

3. ఏతస్మాజ్జాయతే ప్రాణో మనః సర్వేంద్రియాణి చ ।
ఖం వాయుర్జ్యోతి రాపః పృథివీ విశ్వస్యధారిణీ ॥

mam . All Rights Reserved
hramam.org

(కైవల్య ఉపనిషత్-15లో కూడ యిదే మంత్రము కలదు).

ఏతస్మాత్ - జాయతే - ప్రాణః - మనః - సర్వేంద్రియాణి - చ- ఖం- వాయుః - జ్యోతిః - ఆపః - పృథివీ - విశ్వస్యధారిణీ.

ఏతస్మాత్	=	ఈ విరాట్ పురుషుని వలన
విశ్వస్యధారిణీ	=	విశ్వమును ధరించు అనగా విశ్వసృష్టికి కారణ మయిన ప్రకృతి-మహత్, మహత్ వలన అహంకారము, అహంకారము మూడు విధముల యినవి. **తమో అహంకారము** వలన
ఖం	=	ఆకాశము
వాయుః	=	వాయువు
జ్యోతిః	=	తేజస్సు అనగా అగ్ని
ఆపః	=	జలము
పృథివీ	=	భూమి
చ	=	మఱియు పంచభూతములకు గుణములు గలిగినవి. ఈపంచ భూతముల వలన **స్థూల శరీరము గలిగినది. సాత్త్వికాహంకారము** వలన
మనః	=	లింగ శరీర అధిష్ఠాత అయిన మనస్సు మఱియు ఇంద్రియ అధిష్ఠానదేవతలు- **రజో అహంకారము వలన** బుద్ధి
సర్వేంద్రియాణి	=	సూక్ష్మ శరీరములోని సర్వ ఇంద్రియములు
ప్రాణః	=	ప్రాణము
జాయతే	=	గలిగినవి వీటి అన్నింటి సమ్మేళనమున సర్వ ఉపాధులు గలుగుచున్నవి. అనగా విశ్వ నిర్మాణము జరుగుచున్నది.

ఈ మంత్రమునకు విపుల వ్యాఖ్యానము వ్యాసభగవానుడు తన భాగవతం ద్వితీయ

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

స్కంధంలో పొందుపఱచినారు. ఆ వ్యాఖ్యానము లేనిచో ఈ మంత్రార్థము తీర్థమునకు తీర్థము ప్రసాదమునకు ప్రసాదమువలె ఏమియు అర్థము కాదు. కావున వ్యాసభగవానుడు యిచ్చిన వివరణను యిక్కడ చదువుకొనవలయును.

ప్రకృతిని-ఈశ్వరుడు అధిష్ఠించినాడు. అట్టి ప్రకృతి యొక్క అంశంబున మహతత్త్వంబగు. మహత్ తత్త్వము యొక్క అంశంబున అహంకారంబగు. ఆ అహంకారము మూడు విధములయినది.

సాత్త్వికాహంకారము	తైజసాహంకారము	తామసాహంకారము
దీని వలన చంద్రదైవతంబయిన మనస్సు అనగా లింగ శరీరము ఏర్పడినది.	దీనివలన జ్ఞానేంద్రియ కర్మేంద్రియములు ఏర్పడినవి ఇది సూక్ష్మ శరీరం	దీని అంశంబున తన్మాత్రలు వాటి వలన
ఇంద్రియాధిష్ఠాన దేవతలయిన		
దిక్కులు...	చెవులు	ఆకాశము
వాయువు...	చర్మము	వాయువు
సూర్యుడు...	నేత్రములు	తేజంబు
ప్రచేతసులు	నాలుక	జలము
అశ్వినీదేవతలు	ముక్కు	భూమి అనే
అగ్ని	నోరు	పంచభూతములు
ఇంద్రుడు	చేతులు	వాటి వలన
ఉపేంద్రుడు	పాదములు	స్థూల దేహము
మిత్రుడు	గుదము	ఏర్పడినది.
ప్రజాపతి	గుహ్యం	
గలిగిరి	గలిగినవి	

బుద్ధి - ఇది అంతఃకరణ చతుష్టయములో ఒక భాగము, బోధ జనకము.

ప్రాణము: ఇది అంతఃకరణము. క్రియాజనకము. ప్రాణము అత్మయొక్క ఛాయ.

mam . All Rights Reserved
hramam.org

సాత్త్వికాహంకారము జ్ఞానశక్తి. రాజసాహంకారము క్రియాశక్తి. తామసాహంకారము ద్రవ్యశక్తి.

సాత్త్వికాహంకారము, తైజసాహంకారము వలన లింగశరీరము, సూక్ష్మశరీరము ఏర్పడును. ఈ లింగ శరరీము పునర్జన్మకు కారణమగును. లింగ శరీరము లేక కారణ శరీరము నశించినచో జీవుడు - ఆత్మయై విరాజిల్లును.

తామసాహంకారము వలన స్థూల దేహము ఏర్పడును. దీనికి హాని వృద్ధులుగలవు. జీవుడు దేహమును వదలిన తర్వాత ఈ శరీరమును కాల్చుటయో లేక పూడ్చుటయో, వారి వారి ఆచారములను అనుసరించి, చేయుదురు.ఈ స్థూల, సూక్ష్మదేహము రెండు వశమైనప్పుడు ఆ వ్యక్తి ప్రకృతిని చేరినాడని అందురు. ఈ ప్రకృతి రామాయణంలో లవణ సముద్రముగా వర్ణింపబడినది. ఈ సముద్రమును ఆకాశమార్గమున దాటి హనుమంతుడు సీతను దర్శించినాడు. ఈ సముద్రమునే అగ్నిద్యోతనుడు దాటి శ్రీకృష్ణుని దర్శించినాడు అని భాగవతమున వర్ణింపబడినది.

ఆత్మస్థానమును అథర్వవేదము అయోధ్యగా వర్ణించితే అదే అయోధ్యను తీసుకొని వాల్మీకి రామాయణమును రచించినాడు. ఆత్మ స్థానమునకు 'ద్వారక - మధుర' అని భాగవతం గూఢముగా వర్ణించినది. ఈ అయోధ్య, మధుర, ద్వారకలు శరీరములో ఉండును.

ప్రకృతినుంచి భూమివఱకు పైన చెప్పినవి తమంతతాముగా కలియలేదు. భగవత్‌శక్తిచే అవి అన్నీ కలిసినవి. అప్పుడు అండం ఏర్పడినది. అది అచేతనము. ఆ అండమునకు చేతనత్వము గల్పించి ఆదిపురుషుడు ఆ బ్రహ్మాండములో ప్రవేశించి సవిస్తారముగావించెను. చివరకు జీవుడుగా నిర్గమించెను. మాయావరణలో ఉన్నంత కాలము ఈశ్వరుడు వేఱు, జీవుడు వేఱు. జీవుడు ఉపాధి లక్షణములను గలిగి ఉండును. ఇది ద్వైత స్థితి. మాయావరణదాటినచో జీవుడు - ఈశ్వరుడు ఒకటి అనగా జీవత్వమునశించి ఈశ్వరుడగును. ఇదే అద్వైత స్థితి.

*****

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

విరాట్‌పురుషుని వర్ణనమ మఱియు - ఈ సృష్టి సర్వము విరాట్‌పురుషుడే. ఆత్మ అంతర్యామి

4. అగ్ని ర్మూర్ధా చక్షుషీ చంద్రసూర్యౌ
దిశః శ్రోత్రే వాగ్వివృతాశ్చ వేదాః।
వాయుః ప్రాణో హృదయం విశ్వమస్య
పద్భ్యాం పృథివీ హ్యేష సర్వభూతాంతరాత్మా॥

అగ్నిః - మూర్ధా - చక్షుషీ - చంద్రసూర్యౌ - దిశః - శ్రోత్రే - వాక్ - వివృతాః - చ - వేదాః - వాయుః -ప్రాణః - హృదయం - విశ్వమ్ - అస్య - పద్భ్యాం - పృథివీ - హి - ఏషః - సర్వభూత - అంతరాత్మా.

ఏషః	=	ఇతడు ఈ విరాట్ పురుషుడు
విశ్వం	=	విశ్వమును సృజియించెను. ఆత్మ అతర్యామిగా
సర్వభూత	=	సర్వ ఉపాదులలో
అంతరాత్మా+హి	=	ఆత్మగానూ జీవాత్మగానూ ఉన్నది.
అస్య	=	ఈ విరాట్ పురుషుని యొక్క
అగ్నిః	=	ముఖము అగ్ని
చక్షుషీ	=	రెండు కన్నులు
చంద్రసూర్యౌ	=	సూర్యచంద్రులు
శ్రోత్రే	=	రెండు చెవులు
దిశః	=	దిశలు
వివృతాః+వాక్	=	తెఱచిన నోటినుండి వెలువడుచున్నమాటలే
వేదాః	=	వేదములు
ప్రాణః+వాయుః	=	ప్రాణము వాయువు
పద్భ్యాం+పృథివీ	=	రెండు పాదములు భూమి
చ	=	మఱియు
మూర్ధా	=	శిరస్సు సత్యలోకము
హృదయం	=	హృదయము ప్రధానము లేక ప్రకృతి

ఇట్టి సర్వమయుండైన పరమేశ్వరుని విగ్రహంబు (విరాట్ పురుషుని) ముముక్షు

mam . All Rights Reserved
hramam.org

వైనవాడు (ఆత్మదర్శనము చేయకోరినవాడు) **మనంబున అనుసంధానము సేయవలయును.** (భాగవతము-ద్వితీయ స్కంధం-16)

విరాట్ పురుషుని వర్ణన కొంచెం తేడాతో అనేక చోట్ల కనిపించినను దాని ముఖ్యోద్దేశ్యము మాత్రము ఈ దృశ్యమాన ప్రపంచము సర్వము అతడే అని చెప్పుటగా గ్రహించవలయును.

*****

మిథునధర్మ సృష్టి చెప్పబడినది

5. **తస్మా దగ్నిః సమిధో యస్య సూర్యః**
సోమాత్ పర్జన్య ఓషధయః పృథివ్యాం।
పుమాన్ రేతః సించతి యోషితాయాం
బహ్వీఃప్రజాః పురుషాత్ సంప్రసూతాః॥

తస్మాత్ - అగ్నిః - సమిధః- యస్య- సూర్యః - సోమాత్ - పర్జన్యః - ఓషధయః - పృథివ్యాం - పుమాన్ - రేతః - సించతి - యోషితాయాం - బహ్వీః - ప్రజాః - పురుషాత్ - సంప్రసూతాః

సకల జీవరాసులను ఆడ-మగ భేదములుగా సృజియించినాడు. ప్రాణముండి ఆహారము కావలసిన సర్వజీవరాసులకు విరాట్పురుషుడు అతని సంకల్పము వలన ఆహారమును కల్పించినాడు. మఱియు దప్పిక తీరుటకు నీటిని కల్పించినాడు. ఆడ-మగ జీవరాసులు ఆహారమును తిని, నీటిని త్రాగి ఆకలి దప్పికలను తీర్చుకొనుచున్నవి. ఆహారము వలన వీర్యము గలుగుచున్నది. ఆ వీర్యము వలన సర్వజీవరాసులు ఆఆ తెగకు చెందిన వాటిని పుట్టించుచున్నవి. ఈ విధముగా సృష్టి అభివృద్ధి అగుచున్నది. ప్రతి జీవరాసికి ఆహారము రెండు విధములు. ఒకటి ఆహారపు పంటలు. రెండవది ఇతర జీవరాసి యొక్క దేహమును తిని ఆకలి తీర్చుకొనుట. ఉదాహరణకు పులి-మేకను చంపితినును. పాము కప్పను మ్రింగును. కప్ప చిన్న చిన్న కీటకములను తినును. పెద్ద చేప చిన్న చేపనుతిని బ్రతుకును. పంటలను తిని బ్రతుకు జీవరాసులను శాఖాహారపు జీవములని, మఱియొక

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

జీవరాసిని తిని బ్రతుకునవి మాంసాహారపు జీవములని వ్యవహరింతురు. ఈ రెండు రకముల ఆహారము కూడ ఘనపదార్థమే. ఇప్పుడు పంటలు గలుగుటకు శాస్త్రీయముగా వివరించుచున్నాడు.

యస్య	=	ఎవని యొక్క సంకల్పమువలన సర్వజీవ రాసులు గలిగినవో ఆ
పురుషాత్	=	విరాట్ పురుషునివలన
అగ్నిః	=	అగ్ని. ఆ ఆగ్నివలన వేడి గలిగినది. ఆ విరాట్ పురుషుని వలన సూర్యుడు సృజియింపబడినాడు.
సూర్యఃసమిధః	=	సూర్యుడు సమిధ. అనగా అగ్నిలో సమిధలు వేస్తే అగ్ని బాగా మండి వేడి, వెలుతురు వచ్చును గదా. అటులనే సూర్యుని వలన వేడి, వెలుతురు గలిగినవి.
తస్మాత్	=	ఆ సూర్యుని వలన నీరు ఆవిరియై
పర్జన్యః	=	మేఘములు గలిగినవి. ఆ మేఘములు వర్షించుట వలన నీరు గలిగినది. వేడి, వెలుతురు, నీరు వీటివలన
పృథ్వ్యాం	=	భూమియందు
ఓషధయః	=	ఓషధులు అనగా అన్నిపంటలు గలిగినవి
సోమాత్	=	ఆ పంటలు చంద్రుని వలన పోషింపబడినవి. ఈ విధముగా అన్ని పంటలు పండి ఆహారము వచ్చినది. ఆ ఆహారము తినుట వలన శక్తి
రేతః	=	వీర్యము గలిగినది. ఆ వీర్యమును
పుమాన్	=	మగవాడు
యోషితాయాం	=	స్త్రీ యందు (మగ జంతువులు ఆడజంతువుల యందు)
సించతి	=	విడుచును. అప్పుడు స్త్రీ గర్భమును ధరించును. (అటులనే మగ జంతువులు విడచిన వీర్యము వలన ఆడ జంతువులు గర్భము ధరించును).

mam . All Rights Reserved
hramam.org

బహ్వీ:+ప్రజాః	=	(స్త్రీలుప్రసవించుట వలన) అసంఖ్యాకమయిన ప్రజలు
సంప్రసూతాః	=	జన్మించినారు. (అటులనే అనేక జంతువులు, మృగములు పక్షులు గలిగినవి. వీర్యము వలన జన్మించు పశుపక్షిమృగాదుల గుఱించి చెప్పబడినది).

*****

సర్వసృష్టికి మూలకారకుడు విరాట్

6. తస్మా ద్ఋచ: సామ యజూగ్ంషి దీక్షా యజ్ఞాశ్చ సర్వే క్రతవో దక్షిణాశ్చ। సంవత్సరశ్చ యజమానశ్చ లోకా: సోమో యత్ర పవతే యత్ర సూర్య: ॥

తస్మాత్ - ఋచః - సామః - యజూంషి - దీక్షాః - యజ్ఞాః - చ - సర్వే - క్రతవః - దక్షిణాః - చ - సంవత్సరః - చ - యజమానః - చ - లోకాః - సోమః - యత్ర - పవతే - యత్ర - సూర్యః

తస్మాత్	=	విరాట్ పురుషుని వలననే ఈ సర్వసృష్టి జరిగినది. అందువలన ఈ సర్వము అతడే అనగా
లోకాః	=	14 లోకములు
సంవత్సరః+ చ	=	కాలము అనగా సంవత్సరము, ఋతువులు, మాసములు, పక్షములు, రాత్రింపగళ్ళు
యత్ర+సోమః+ పవతే+చ	=	ఎక్కడ చంద్రుడు పవిత్రము చేయునో అనగా పునరావృత్తిని గలుగ చేయు దక్షిణాయనము అనే మార్గము
యత్ర+సూర్యః	=	ఎక్కడ సూర్యుడు పవిత్రము చేయునో అనగా పునరావృత్తి రహితమయిన ఉత్తరాయణము అనేమార్గము

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

ఋచః	=	(ఋగ్వేదము) - ఋక్కులు
సామః	=	(సామవేదము) - సామములు
యజూంషి	=	(యజుర్వేదము) - యజుస్సులు
చ	=	మఱియు ఈ అథర్వవేదము
సర్వే+దీక్షాః	=	వేదప్రణీతసర్వదీక్షలు
క్రతవః	=	సర్వ క్రతువులు, యాగములు
యజ్ఞాః	=	సర్వయజ్ఞములు
దక్షిణాః	=	సర్వదక్షిణలు
చ	=	మఱియు నెయ్యి, సమిధలు మొదలయిన యజ్ఞ సంభారములు, సర్వకర్మలు గలిగినవి.
యజమానః	=	యజ్ఞకర్త అనగా జీవుడు గలిగెను.

ఈ విషయమునే

బ్రహ్మార్పణం బ్రహ్మహవి ర్బ్రహ్మాగ్నౌ బ్రహ్మణా హుతమ్
బ్రహ్మైవ తేన గన్తవ్యం బ్రహ్మ కర్మ సమాధినా

(భగవద్గీత-జ్ఞానయోగం-24)

అని శ్రీకృష్ణభగవానుడు చెప్పినాడు

హోమ సాధనములు, హోమద్రవ్యము, అగ్ని - యజమాని- అగ్నిలో హుతమగునవి - కర్మ ఫలితము ఈ సర్వము పరబ్రహ్మ వలననే గలిగినది. సర్వము బ్రహ్మమే. సర్వవేదములు, సర్వదీక్షలు, సర్వయాగములు, సర్వయజ్ఞ ములు, సర్వదక్షిణలు అతనివలననే అనగా విరాట్ పురుషుని వలననే గలిగినవి. ఈ విషయమునే శ్రీకృష్ణభగవానుడు.

'కర్మ బ్రహ్మోద్భవం విద్ధి' (కర్మయోగం- 15)లో చెప్పినాడు. సర్వకర్మలు వాటిని చేయు విధి విధానము సృష్ట్యాదియందే నిర్ణయింపబడినవి. బ్రాహ్మణాది వర్ణములజాతి ధర్మములు అనగా యేయే జాతి వారు యేయే పనులు చేయవలయునో అనియు మఱియు బ్రహ్మచర్య ఆశ్రమము మొదలయిన ఆశ్రమ ధర్మములు సృష్ట్యాది యందే ఆదిపురుషునిచే నిర్ణయింపబడినవి. ఈ విషయమునే

mam . All Rights Reserved
hramam.org

విపులముగా నారదమహర్షికి, బదరీకావనములో తపస్సు చేయు సమయమున నర నారాయణులలో ఒకరయిన నారాయణుడు చెప్పినాడు. ఈ విషయము భాగవతమున సప్తమ స్కంధములో విపులముగా చెప్పబడినది.

అయితే ఈ జాతి ధర్మములు, ఆశ్రమ ధర్మములు అపరవిద్యకు చెందినవి కావున ఇవి కలియుగ ప్రభావమునకు లోను అగుచున్నవి.

*****

సర్వ సృష్టికి మూలకారకుడు విరాట్

7. తస్మాచ్చ దేవా బహుధా సంప్రసూతాః
సాధ్యా మనుష్యాః పశవో వయాంసి।
ప్రాణా పానౌ వ్రీహి యవౌ తపశ్చ
శ్రద్ధా సత్యం బ్రహ్మచర్యం విధిశ్చ ॥

తస్మాత్ - చ - దేవాః - బహుధా - సంప్రసూతాః - సాధ్యాః - మనుష్యాః - పశవః - వయాంసి - ప్రాణాపానౌ - వ్రీహియవౌ - తపః - చ - శ్రద్ధా - సత్యం - బ్రహ్మచర్యం - విధిః - చ.

తస్మాత్	=	అందువలన అనగా విరాట్ పురుషుని వలన
దేవాః	=	సర్వదేవతలు అనగా వసువులు, రుద్రులు, ఆదిత్యులు, ఇంద్రాది సర్వదేవతలు
సాధ్యాః	=	సాధ్యులు అనగా సిద్ధ, సాధ్య, కిన్నర, కింపురుష, విద్యాధరులు
చ	=	యక్షరాక్షసులు
మనుష్యాః	=	మానవులు
పశవః	=	పశువులు, మృగములు, క్రూరమృగములు
వయాంసి+చ	=	పక్షులు మఱియు జలచరములు
వ్రీహియవౌ	=	వరిధాన్యము, యవధాన్యము అనగా సమస్త పంటలు

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

తపః	=	తపస్సు (సాత్వికతపస్సు, రాజసతపస్సు, తమో గుణతపస్సు)
సత్యం	=	సత్యము(అసత్యము)
శ్రద్ధా	=	శ్రద్ధ (సాత్వికి, రాజస, తామసిక శ్రద్ధలు)
బ్రహ్మచర్యం+చ	=	బ్రహ్మచర్య ఆశ్రమ ధర్మములు మఱియు గృహస్థ, వాన ప్రస్థ, సన్న్యాస ఆశ్రమ ధర్మములు - జాతి ధర్మములు
బహుధా+విధిః	=	అనేక విధి నిషేధములు, కర్మలు
ప్రాణాపానౌ	=	ప్రాణము, అపానము అనగా పంచ ప్రాణములు
సంప్రసూతాః	=	గలిగినవి.

*****

సర్వ సృష్టికి మూలకారకుడు విరాట్

8. **సప్తప్రాణాః ప్రభవంతి తస్మాత్**
సప్తార్చిషః సమిధః సప్తహోమాః।
సప్త ఇమే లోకా యేషు చరంతి ప్రాణా
గుహాశయా నిహితాః సప్త సప్త॥

సప్త ప్రాణాః - ప్రభవంతి - తస్మాత్ - సప్త అర్చిషః - సమిధః - సప్తహోమాః - సప్త - ఇమే - లోకాః - యేషు - చరంతి - ప్రాణాః - గుహాశయాః - నిహితాః - సప్త - సప్త.

తస్మాత్	=	విరాట్ పురుషుని వలన
సప్త ప్రాణాః	=	సప్త ప్రాణములు.

వీటినే సప్తమరుత్తులు అని కూడ అందురు. మనము పీల్చుగాలి వాయువు. ఇది ఊపరితిత్తులలోనికి వెళ్ళును. ఇది జీవాధారమయిన ముఖ్యప్రాణము అనిపిలువబడును.ఈ ముఖ్యప్రాణము శరీరములో అది చేయు పనిని బట్టి ప్రాణము, అపానము, సమానము, వ్యానము, ఉదానము అని పంచ ప్రాణములుగా

mam . All Rights Reserved
hramam.org

వ్యవహరింపబడును. యోగి, యోగాభ్యాసము ద్వారా ఈ ముఖ్య ప్రాణమును హంసగా మార్చును. ఈ హంసయే జీవాధారము. యోగి ఈ ప్రాణవాయువును నాభినుంచి పీల్చి శుద్ధ వాయువు అగునట్లు చేయును. ఆపై పరిశుద్ధ వాయువు అయి సుషుమ్నానాడిలో ప్రవేశించును. ఆపై ఆధార చక్రమునుంచి సహస్రారము వఱకు చేరును. సహస్రారములో నిశ్చలముగా ఉన్నవారు జీవసమాధిలోఉందురు.

పంచ ప్రాణములు, శుద్ధ వాయువు, పరి శుద్ధ వాయువు, ఇవి సప్తమరుత్తులు. వాయువును సప్తమరుత్తులుగా మార్చు విధానమును రామాయణంలో బాలకాండలో సప్తమరుత్తుల జన్మ వృత్తాంతముగా విశ్వామిత్రమహర్షి రామునికి విశాలనగరంలో వివరించినట్లు వర్ణింపబడినది.

సప్త అర్చిషః	=	కాలీ, కరాలీ, మనోజవా, సులోహితా, సుధూ మ్రవర్ణా, స్ఫులింగినీ, విశ్వరుచీ అనే ఏడు అగ్నిజ్వాలలు
సమిధః	=	అగ్నిహోత్రములో వేయు సమిధలు
సప్తహోమాః	=	సప్త హోమములు జ్యోతిష్టోమ, ఉక్థ్య,అతిరాత్ర, ఆయుర్యాగ, అభిజిత్, విశ్వజిత్, ఆప్తోర్యామ
ఇమే	=	ఈ
సప్త సప్త లోకాః	=	ఏడు ఏడు లోకములు. అనగా 14 లోకములు
యేషు	=	ఎందులో
ప్రాణాః	=	ప్రాణములు
చరంతి	=	చరించుచున్నవో అనగా సర్వ ఉపాధులు
సప్త	=	మహత్, అహంకారం, పంచభూతములు అనే సప్తావరణములు
ప్రభవంతి	=	గలిగినవి. సుషుప్తి కాలములో
గుహాశయాఃనిహిత్తాః	=	హృదయగుహలో ఆత్మతో ఉండి మరల జాగ్రతా వస్థలో విడివడి ఇంద్రియార్థములు, మనస్సు, జీవుడు పనిచేయును.

*****

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

9. అతః సముద్రా గిరయశ్చ సర్వేఽ
స్మాత్ స్యందంతే సింధవః సర్వరూపాః ।
అతశ్చ సర్వా ఓషధయో రసశ్చ
యే నైష భూతైస్తిష్ఠతేహ్యంతరాత్మా ॥

అతః - సముద్రాః - గిరయః - చ - సర్వే- అస్మాత్ - స్యందంతే - సింధవః - సర్వరూపాః - అతః - చ - సర్వాః - ఓషధయః - రసః - చ - యేన - ఏషః - భూతైః - తిష్ఠతే - హి - అంతరాత్మా

అతః	=	ఇందు వలన, ఈ విరాట్ పురుషుని వలన
సర్వే+సముద్రాః	=	సర్వ సముద్రములు అనగా సప్త సము ద్రములు
చ	=	మఱియు
గిరయః	=	మేరు, మందరాది సర్వ పర్వతములు, కొండలు
అస్మాత్	=	ఈ విరాట్ పురుషుని వలన
స్యందంతే	=	ప్రవహించే
సింధవః	=	నదులు
చ	=	మఱియు
అతః	=	ఇతని వలన
సర్వాః+ఓషధయః	=	సర్వపంటలు
రసః	=	షట్ రుచులు
సర్వరూపాః	=	నామరూపములతో వ్యవహరింపబడే సర్వ స్థావర జంగమములు
చ	=	మఱియు గుణములు సర్వకర్మలు, సర్వధర్మములు, సర్వభావములు సర్వము గలిగినవి
యేన	=	ఎవనిచేత ఈ సర్వసృష్టి గల్పింపబడినదో అది అంతా విరాట్ స్వరూపమే.
ఏషః	=	ఆత్మ
అంతరాత్మా,	=	అంతరాత్మగా

mam . All Rights Reserved
hramam.org

భూతైఃహి = ప్రకృతి, మహత్, అహంకారం, పంచ భూతముల చేత నిర్మింపబడిన ఉపాధిలో ఆత్మగానూ, జీవాత్మగానూ

తిష్ఠతే = వసియించుచున్నాడు

ఈ పురుషుని వలన

1. లోకములు - 14 లోకములు
2. సర్వజీవరాసులు - దేవతలు, సిద్ధులు, సాధ్యులు, వగైరాలు యక్ష రాక్షసులు, మనుష్యులు, పశువులు, పక్షులు, జలచరములు
3. ప్రాణము - ప్రాణము, అపానము, సమానము వ్యానము, ఉదానము, శుద్ధవాయువు, పరిశుద్ధవాయువు
4. ఓషధులు - సర్వపంటలు, షట్‌రుచులు
5. సర్వకర్మములు - 4 వేదములు, క్రతువులు, యాగములు, యజ్ఞములు, దీక్షలు, సప్త హోమములు,సప్త అర్చులు, సమిధలు, సర్వదక్షిణలు, దక్షిణాయన మార్గము ఉత్తరాయణ మార్గము
6. భావములు - తపస్సు, శ్రద్ధ, సత్యము, సర్వభావములు సర్వజాతి ధర్మములు,
7. ఆశ్రమ ధ్రర్మములు - సర్వఆశ్రమ ధర్మములు
8. స్థావరములు - సర్వ సముద్రములు, సర్వ పర్వతములు,సర్వ నదులు నామ రూపకమైన ఈ సర్వజగత్తు
9. కాలము - సంవత్సరము, ఋతువులు వగైరా గలిగినవి

విరాట్ పురుషుని వలన స్థావర జంగమాత్మకమైన విశ్వము కలిగినది. ఆత్మ ఈ సర్వజగత్తులో అంతరాత్మగా అనగా ఆత్మ, జీవాత్మగా వసియించుచున్నాడు.

సృష్ట్యాదియందున్న ఆత్మ - అధ్యాత్మము
యొక్క తత్వము -

Copyrights © Siddhashra
www.siddhash

సర్వ ఉపాధులు - అధి భౌతికములు
సర్వ జీవాత్మలు - అధి దైవికములు
హృదయగుహలోని ఆత్మ - అధి యజ్ఞము

ఈ విధముగా సృష్టి అధిభౌతికము, అధిదైవికము, అధ్యాత్మముగా భాసిల్లుచున్నవి.

సర్వము విరాట్‌స్వరూపమే. ఇదే విషయాన్ని హిరణ్యకశిపుడు **"సర్వంబును నీవ నీవు గానిది లేశంబును లే"**దని చెప్పినాడు. (భాగవతము సప్తమస్కంధము 88)

హిరణ్యకశిపుడు స్వానుభవంతో ప్రకటించిన ఆత్మ దర్శనమును, ప్రహ్లాదుడు మొదట శాస్త్ర పాఠమును వల్లెవేసి చివరకు ఆత్మను దర్శించినాడు.

మ॥ కలఁడంభోధిఁ, గలండుగాలిఁ, గలఁడాకాశంబునం, గుంభినిం
గలఁ, డగ్నిన్ దిశలం బగళ్ళ నిశలన్ ఖద్యోత చంద్రాత్మలం
గల డోంకారమునం ద్రిమూర్తులఁ ద్రిలింగవ్యక్తులం దంతటం
గలఁ డీశుండు గలండు, తండ్రి ! వెదకంగా నేల నీ యా యెడన్

(భాగవతము - సప్తమస్కంధం-274)

కం॥ ఇందుఁ గలఁ డందు లేఁడని, సందేహము వలదు, చక్రి సర్వోపగతుం,
డెం దెందు వెదకి చూచిన, నందందే కలఁడు దానవాగ్రణి ! వింటే.

(భాగవతము, సప్తమస్కంధం-275).

సృష్ట్యాదియందున్న ఆత్మ యే అంతరాత్మగా సర్వజీవ రాసులలో, సర్వసృష్టిలో భాసిల్లుచున్నది అని చెప్పి స్తంభమునందు ఆత్మను అనగా అంతరాత్మను నరసింహరూపమున దర్శించినాడు. ప్రహ్లాదుడు ప్రయోజకుడయినాడు. హిరణ్యకశిపుని తపన నెఱవేఱినది. తనంతవాడు కొడుకు. ఇంతకంటే ఏతండ్రికయినా కావలసినదేమి? ఇరువురి జన్మ సార్ధకత అయినది. సర్వము పరమాత్మయే అనే విషయాన్ని శుకబ్రహ్మ, పరీక్షిత్‌నకు

క॥ హరిమయము విశ్వ మంతయు,
హరి విశ్వమయుండు, సంశయము పనిలే దా

mam . All Rights Reserved
hramam.org

హరిమయము గాని ద్రవ్యము,
పరమాణువు లేదు వంశపావన! వింటే.

(భాగవతము-ద్వితీయస్కంధం-17)

*****

10. పురుష ఏవేదం విశ్వం కర్మ
తపో బ్రహ్మ పరామృతం ।
ఏతద్యో వేదనిహితం గుహాయాం
సోఽవిద్యా గ్రంథిం వికిరతీహ సోమ్య

(ఇతి ముండకోపనిషది ద్వితీయ ముండకే ప్రథమః ఖండః)

పురుషః - ఏవ - ఇదం - విశ్వం - కర్మ - తపః - బ్రహ్మ - పరా - అమృతం - ఏతత్ - యః - వేద - నిహితం - గుహాయాం - సః - అవిద్యాగ్రంథిం - వికిరతి - ఇహ - సోమ్య.

సోమ్య	=	ఓ స్నేహితుడా
పరా	=	సృష్ట్యాది యందున ప్రకృతికి ఆవలది
బ్రహ్మ	=	ఆత్మ కలడు. అతడు
అమృతం	=	శాశ్వతము, ఆ ఆత్మయే ఉపాధిలో
గుహాయాం	=	హృదయ గుహలో
నిహితం	=	స్వయం జ్యోతి స్వరూపమున కలదు. సృష్ట్యాది యందున్న ఆత్మ పరిమాణములో గొప్పది. మహత్. ఉపాధిలో గల ఆత్మ సూక్ష్మము. పరిమాణములో భేదము కలదు గాని స్వరూప, స్వభావములలో భేదము లేదు.
కర్మ	=	కర్మలు
తపః	=	తపస్సు అనగా సర్వకర్మలు, సర్వభావములు, సర్వలోకములు
ఇదం	=	ఈ

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

విశ్వం	=	సర్వజగత్తు - ఈ సర్వము
పురుషఃఏవ	=	ఆ విరాట్‌పురుషుడే
ఏతత్	=	అతనిని - ఆత్మను
యః	=	ఎవడు
వేద	=	దర్శించునో అనగా హృదయగుహలో గల ఆత్మను సర్వత్రాగల ఆత్మను దర్శించిన
సః	=	అతడు
ఇహ	=	జీవించియుండగానే
అవిద్యాగ్రంథిం	=	అవిద్యాగ్రంథిని
వికిరతి	=	భేదించును. అప్పుడు అతడు బ్రహ్మమై అమృతుడగును.

ఇలా సర్వత్రా ఆత్మను దర్శించినవాడు ఎలా ఉండునో భాగవతమున యిట్లు చెప్పబడినది.

కం॥ పొడిచిన దిట్టిన గొట్టిన,
బడుచుందురు గాని పరమభాగవతులు దా
రొడబడరు మాఱుసేయగ,

(భాగవతము, ప్రథమ స్కంధము 486.)

కం॥ చెలగరు కలగరు సాధులు,
మిళితములయి పరులవలన మేలుం గీడున్
నెలకొనిన నైన నాత్మకు,
నొలయవు సుఖదుఃఖచయము లుగ్రము లగుచున్

(భాగవతము - ప్రథమ స్కంధము 487)

*****

mam . All Rights Reserved
hramam.org

ద్వితీయ ముండకే- द्वितीयः खण्डः

ఈ అధ్యాయములో ఆత్మ శరీరములో ఎక్కడ గలదో చెప్పినాడు. జీవాత్మను బ్రహ్మముతో అను సంధానము చేయవలయునని ధనుస్సు ఓంకారము ; బాణము జీవాత్మ; లక్ష్యము బ్రహ్మము అని ఉదాహరణ పూర్వకముగా సాధన వివరించినారు. రథ చక్రపు నాభిలో రథ చక్రము యొక్క ఆకులు అమరియున్నట్లు ఈ సర్వవిశ్వము విరాట్ పురుషుని దేహమందు అమరియున్నదని, సర్వత్రా వ్యాపించియున్న బ్రహ్మమును అనగా విరాట్పురుషుని గ్రహించవలయునని వివరించినారు.

*****

ఉపాధిలో పురుషుని స్థానము. పురుషునికి జగత్తుకు గల సంబంధము.

1. अविः सन्निहितं गुहाचरं नाम महत्पदमत्रैतत् समर्पितं ।
एजत्प्राणन्निमिषच्च यदेत ज्जानथ सदसद्वरेण्यं परं
विज्ञानाद्यद्वरिष्ठं प्रजानाम ॥

అవిః - సన్నిహితం - గుహాచరం - నామ -మహత్ - పదమ్ - అత్ర - ఏతత్ - సమర్పితం - ఏజత్ - ప్రాణత్ - నిమిషత్ - చ - యత్ - ఏతత్ - జానథ - సత్ - అసత్ - వరేణ్యం - పరం - విజ్ఞానాత్ - యత్ - వరిష్ఠం - ప్రజానాం.

అత్ర	=	విరాట్పురుషుని యందు
ఏతత్+సత్+	=	ఈ సర్వఉపాధులు, జీవాత్మలనే అసత్, ఆత్మ
అసత్+నామ		అనే సత్ - నామరూప గుణాత్మకమైన విశ్వము
సమర్పితం	=	రథచక్రపు నాభిలో ఆకుల వలె అమర్చ బడి యున్నవి.
యత్+ఏతత్	=	సత్, అసత్ల కలయిక అయిన ఈ సకలము విరాట్ పురుషుని యందు

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

ఏజత్+ప్రాణత్+ నిమిషత్+చ	=	ప్రాణముండి కదలు పక్షులు, మృగములు, మానవులు, కనుఱెప్పలు ఆర్పే జీవరాసులు అనగా సర్వ జంగమములు, మఱియు సర్వ స్థావరములు రథచక్రపు నాభిలో రథచక్రపు ఆకులు వలె అమర్చ బడియున్నవి.
గుహాచరం	=	హృదయగుహలో కలదియు
సన్నిహితర	=	చాలా దగ్గరగా కలదియు
మహత్+పదమ్	=	గొప్ప లక్ష్యస్థానముగా కలదియు అయిన ఆత్మ అద్రేశ్యము, అగ్రాహ్యము, అంతర్యామి అయిన ఆత్మ
అవిః	=	స్వయం జ్యోతి స్వరూపము కావున ధీరులకు కనబడును.
యత్ +ప్రజానాం+ వరిష్ఠం	=	సర్వజీవరాసులలో ఏది శ్రేష్ఠమో
పరం+వరేణ్యం	=	ఏది ప్రకృతికి అవ్వలగలదియో, దేనిని బుద్ధిమంతులు వరింతురో అట్టి ఆత్మను
విజ్ఞానాత్	=	విజ్ఞానముతో
జానథ	=	తెలుసుకొనుము. బాహ్య చక్షువులకు గోచరము కాదు కావున ఆత్మను విజ్ఞానము వలన అనగా హృదయ గుహలో గల ఆత్మను దర్శించ వలయును. ఆపై సర్వము అతడే యని గ్రహించవలయును. ఆపై ఉపాధి లక్షణములను, జీవలక్షణములను వీడి ఆత్మస్థితిని పొంది ఆత్మతో ఆత్మను ఏకీభూతము చేయవలయును.

*****

mam . All Rights Reserved
hramam.org

2. యదర్చిమద్యదణుభ్యోఽణు చ
యస్మిన్ ల్లోకా నిహితా లోకిన శ్చ ।
తదేతదక్షరం బ్రహ్మ స ప్రాణస్తదువాఙ్మనః
తదేతదృత్యం తదమృతం
తద్వేద్ధవ్యం సోమ్య విద్ధి ॥

యత్ - అర్చిమత్ - యత్ - అణుభ్యః - అణు - చ - యస్మిన్ - లోకాః - నిహితాః - లోకినః - చ - తత్ - ఏతత్ - అక్షరం - బ్రహ్మ - సః - ప్రాణః - తత్ - ఉ - వాక్ - మనః - తత్ - ఏతత్ - సత్యం - తత్ - అమృతం - తత్ - వేద్ధవ్యం - సోమ్య - విద్ధి.

సోమ్య	=	ఓ స్నేహితుడా
యత్+అర్చిమత్	=	ఏదికాంతివంతమో
యత్+అణుభ్యఃఅణు	=	ఏది అణువుల కంటె మిక్కిలి సూక్ష్మమో. అనగా సూక్ష్మాతి సూక్ష్మము. కంటికి కనిపించని సూక్ష్మజీవుల హృదయగుహలో కూడ ఉండును కావున యిది సూక్ష్మాతి సూక్ష్మము.
చ	=	మఱియు - మహత్
యస్మిన్+లోకాఃచ+లోకినఃనిహితాః	=	దేనిలో లోకములు, లోకస్థులు గలరో
తత్+ఏతత్	=	ఆ సృష్ట్యాదియందున్న ఆత్మయే ఈ ఉపాధిలో హృదయగుహలో కలదు. అది
అక్షరం	=	నశింపనిది
బ్రహ్మ+ఉ	=	సృష్టికారకుడు. స్థితికారకుడు. లయకారకుడు
సఃప్రాణఃతత్+ఏతత్+వాక్+మనః	=	ఆత్మ ప్రాణరూపమున ఉపాధిలో చరించుచున్నది. దాని వలననే ఈ మనస్సు, వాక్కు, జ్ఞానేంద్రియ కర్మేంద్రియములు, ఈ శరీరము పనిచేయు చున్నదని

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

తత్ + విద్ధి	=	ఆ ఆత్మ గుఱించి తెలుసుకో
తత్+అమృతం+ సత్యం	=	అది అనగా ఆత్మ శాశ్వతము, సత్యము
తత్+వేద్ధవ్యం	=	అట్టి దానిని అనగా ఆత్మను మనస్సును నిశ్చలము చేసి ధ్యానము ద్వారా గ్రహించవలయునని తెలుసుకొనవలయును.

*****

ఎలా తెలుసుకొనవలయునో, ఎలా సాధన చేయవలయునో, వివరించుచున్నాడు.

సాధన - ఓంకారోపాసన

3. **ధనుర్ గృహీ త్వౌపనిషదం మహాస్త్రం**
శరం హ్యుపాసా నిశితం సంధయీత।
ఆయమ్య తద్భావ గతేన చేతసా
లక్ష్యం తదేవాక్షరం సోమ్య విద్ధి॥

ధనుః - గృహీత్వా - ఔపనిషదం - మహాఅస్త్రం - శరం - హి- ఉపాసా - నిశితం - సంధయీత - ఆయమ్య - తత్- భావ - గతేన - చేతసా - లక్ష్యం- తత్ - ఏవ - అక్షరం - సోమ్య - విద్ధి.

ధ్యానయోగము

ధర్మపరుడై పుణ్యకర్మానుష్ఠానము చేయుచూ ఓంకారమును జపించవలయును

సోమ్య	=	ఓ స్నేహితుడా
ధనుః+గృహీత్వా	=	ధనుస్సును చేబూని
నిశితం+శరం	=	వాడి అయిన బాణమును
సంధయీత	=	ధనస్సును సంధించి
ఆయమ్య	=	ఆకర్ణాంతము వింటినారిని లాగి
తత్+లక్ష్యం	=	ఆ లక్ష్యమును
భావ గతేన + చేతసా	=	ఛేదించవలయుననే భావము గలగి స్థిర చిత్తముతో లక్ష్యమును ఛేదించునట్లు

mam . All Rights Reserved
hramam.org

ఔపనిషదం+మహాఅస్త్రం=		సర్వ ఉపనిషత్తుల యందు మహా అస్త్రముగా (బ్రహ్మాస్త్రముగా చెప్పబడిన) చెప్పబడిన ఓంకారమును
ఉపాసా+హి	=	నిరంతర ఉపాసననచే, అరిషట్ వర్గములను జయించి శుద్ధ సత్త్వగుణము కలిగి
తత్+అక్షరం+ఏవ	=	ఆ ఆత్మ అనే లక్ష్యమును కొట్టవలయునని
విద్ధి	=	తెలుసుకొనుము

దనుర్భాణములను ఉదాహరణగా తీసుకొని సాధనను వివరించినాడు. రామాయణంలో శ్రీరాముడు సీతాస్వయంవరములో శివధనుర్భంగము మాత్రమే చేసినాడు. బాణమును తీసుకొని లక్ష్యమును కొట్టలేదు. కావున సాధన పూర్తికాలేదు. ఈ పాఠమును చెప్పుటకు వైష్ణవావతారమయిన పరశురాముడు వచ్చి రామునకు వైష్ణవ ధనుస్సును, బాణమును యిచ్చి ఆ రామునిచే బాణప్రయోగము చేయించి లక్ష్యమును కొట్టించినాడు. సాధన శ్రీరాముని పరంగా పూర్తి అయినది. వాల్మీకి బాలకాండను పూర్తి చేసినాడు. తత్త్వము తెలియని వారి వలన ఈ కథ పరశురామ గర్వభంగంగా చెప్పబడుచున్నది. దశావతారములలో పరశురాముడు ఒకడు. శ్రీరాముడు కూడ ఒకడు. ఒక విష్ణువునకు గర్వభంగము, మఱియొక విష్ణువునకు జయము అని చెప్పేవారిని ఏమనాలి?

*****

4. ప్రణవో ధనుః శరోహ్యాత్మా బ్రహ్మతల్లక్ష్యముచ్యతే।
అప్రమత్తేన వేద్ధవ్యం శరవత్ తన్మయో భవేత్॥

ప్రణవః - ధనుః - శరః -హి - ఆత్మా - బ్రహ్మ - తత్ - లక్ష్యమ్ - ఉచ్యతే - అప్రమత్తేన - వేద్ధవ్యం - శరవత్ - తన్మయః - భవేత్.

ప్రణవః+ధనుః	=	ఓంకారము ధనుస్సు బాణమును సంధించుటకు ధనుస్సు ఒక ముఖ్య పరికరము
ఆత్మా+శరః+హి	=	జీవాత్మ బాణము. ఆ బాణమును ధ్యానముచే పదును పెట్టి అనగా నిరంతరము బ్రహ్మమును ధ్యానించి

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

తత్+బ్రహ్మ+లక్ష్యమ్ = ఆ బ్రహ్మము లక్ష్యము. హృదయ గుహలో గల ఆత్మ లక్ష్యము అని

ఉచ్యతే = చెప్పబడుచున్నది. ఆ లక్ష్యమును

అప్రమత్తేన = ఏకాగ్రతతో ఛేదించ వలయును అని

వేద్ధవ్యం = తెలుసుకొనవలయును. ఆ విధముగా

శరవత్+తన్మయః = బాణము లక్ష్యమున నాటికొనినట్లు బ్రహ్మము అనే లక్ష్యమున జీవాత్మ అనే బాణము స్థిరముగా నాటుకొని

భవేత్ = ఉండవలయును. అనగా జీవాత్మ ఆత్మతో ఏకీభూతము కావలయును.

ధనుస్సు చేబూన వలసినవాడు	ధనుస్సు	బాణము	పదునుపెట్టుట	లక్ష్యస్థానమును ఛేదించవలయును
సాధకుడు	**ఓంకారమును జపించుట**	**జీవాత్మ**	నిరంతరము బ్రహ్మమును ధ్యానించుట	బ్రహ్మము జీవాత్మ ఏకీభూతము కావలయును

అనుభవములో లక్ష్య స్థానమును చేరవలయును

5. **యస్మిన్ ద్యౌః పృథివీ చాంతరిక్ష**
మోతం మనః సహ ప్రాణైశ్చ సర్వైః ।
తమే వైకం జానథ ఆత్మాన మన్యా
వాచో విముఞ్చథ అమృతస్యైషసేతుః ॥

యస్మిన్ - ద్యౌ ః - పృథివీ - చ - అంతరిక్షమ్ - ఓతం - మనః - సహ-ప్రాణైః - చ- సర్వైః - తమ్ - ఏవ - ఏకం - జానథ - ఆత్మానమ్ - అన్యాః - వాచః- విముఞ్చథ - అమృతస్య - ఏషః -సేతుః

mam . All Rights Reserved
hramam.org

యస్మిన్ +ద్యౌః+ అంతరిక్షం+చ+పృథివీ	=	దేని యందు అనగా విరాట్‌పురుషుని యందు స్వర్గము, అంతరిక్షము, పృథివీ మొదలయిన లోకములు పంచభూతములు సర్వ స్థావర జంగమములు మఱియు సర్వము
ఓతం	=	పడుగుపేకల్లా అల్లబడి ఉన్నవో,
మనఃప్రాణైఃసహ+సర్వైఃచ	=	ఆ విరాట్‌పురుషునిని మఱియు దేనిచేత మనస్సు, ప్రాణము, జ్ఞానేంద్రియ కర్మేంద్రియములు ఈ దేహము సర్వము పనిచేయుచున్నదో
తమ్+ఏకం+ఏవ	=	దానినే అనగా ఆ హృదయగత ఆత్మనే
జానథ	=	సాధన చేసి తెలుసుకొనుము
ఆత్మానమ్	=	ఆత్మ దర్శన ప్రాప్తి కొఱకు
అన్యాఃవాచః	=	ఇతరమాటలు, పొల్లు కబుర్లు
విముఞ్చథ	=	విడిచిపెట్టు
ఏషః	=	విరాట్‌పురుషుని యందు ఈ సర్వము ఉన్నది. హృదయగుహలోని ఆత్మవలన దేహేంద్రియ మనో బుద్ధులు పనిచేయుచున్నవి. మొదట హృదయ గుహలోగల ఆత్మను దర్శించి ఆపై సర్వము బ్రహ్మము అని గ్రహించుము. ఇదే
అమృతస్య+సేతుః	=	అమృతత్వానికి వారధి

*****

హృదయగుహలో గల ఆత్మకు - ఉపాధికి గల సంబంధము

6. అరా ఇవ రథనాభౌ సంహతా యత్ర నాడ్యః
స ఏషోఽన్తశ్చరతే బహుధా జాయమానః ।
ఓమిత్యేవం ధ్యాయథ ఆత్మానం
స్వస్తి వః పారాయ తమసః పరస్తాత్॥

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

అరాः - ఇవ - రథనాభౌ - సంహతాः - యత్ర - నాడ్యः - సः -ఏషः - అన్తः - చరతే - బహుధా - జాయమానः - ఓం - ఇతి - ఏవం- ధ్యాయథ - ఆత్మానం - స్వస్తి - వः - పారాయ - తమసः - పరస్తాత్.

రథనాభౌ	=	రథచక్రపు నాభియందు
అరాः+ఇవ	=	రథచక్రపు ఆకులవలె అనగా రథచక్రపు నాభి యందు - రథ చక్రపు ఆకులు కూర్చబడినవో - అటులనే
యత్ర	=	ఎక్కడ
నాడ్యः+సంహతాः	=	101 నాడులు, శరీరములో కూర్చ బడియున్నవో. (నాడులకు కేంద్ర బిందువు నాభిస్థానము దానినే కిష్కింధ అని అందురు)

రథ చక్రపు నాభి విఱిగిన రథచక్రపు ఆకులు విడిపోయి రథ చక్రము నడవదు. అటులనే హృదయ గుహలో గల ఆత్మ - శరీరమును వీడిన ప్రాణము, మనస్సు, ఇంద్రియములు పనిచేయక శరీరము నశించును.

సः+ ఏషः	=	ఆ ఆత్మ
బహుధా+ జాయమానः	=	వైశ్వానర రూపమున అన్నమును పచనము చేయును. ప్రాణరూపమున శరీరమును మృతముగాకుండా చేయును. జీవరూపమున కోపము కామము మొదలయిన భావములు గలిగి ఇంద్రియములతో భోగించును, - ఇటుల అనేక విధములుగా
అంతः+చరతే	=	శరీరము లోపల చరించుచున్నది
తమసः+పరస్తాత్	=	అవిద్యను అతిక్రమించి
పారాయ	=	సంసార సాగరమును దాటుట కొఱకు
ఆత్మానం	=	ఆ ఆత్మను పొందుటకు

mam . All Rights Reserved
hramam.org

ఓం+ఇతి+ఏవం+	=	మీరు ఓంకారోపాసననే చేయండి. పరమాత్మను
ధ్యాయథ	=	ధ్యానించండి.
వః	=	మీకు
స్వస్తి	=	శుభమగుగాక.

ఈ మంత్రము నందు వాడిన నాడులు సూక్ష్మ శరీరమందు ఉండును. ఈ నాడీ మండలమునకు కేంద్ర స్థానము నాభి ప్రాంతమందు గల కిష్కింధ. ఇక్క డ నుండే 101 నాడులు బయలు దేరును. అందు సుషుమ్న నాడిగా చెప్పబడేది అమృతత్వమునకు సంబంధించినది. రామాయణంలో రాముడు - పంపా ప్రాంతమునకు చేరి - హనుమంతుని వలన ఋశ్యమూక పర్వతం చేరి - వాలిని సంహరించి - సుగ్రీవుని రాజు చేసి కిష్కింధానగరం కేంద్రముగా గల సర్వవానరులు తోడ్పాటుతో రావణ సంహారము చేసి - అయోధ్యకు వచ్చి పట్టాభిషిక్తుడయినాడు. దేహసామ్రాజ్యాధిపత్యమును పొందుటకు ఈ కిష్కింధకు సాధకుడు చేరవలయును.

*****

ఆత్మ లక్షణం

ఆత్మ దర్శనము వలనగలుగు ఫలితములు

7. **యః సర్వజ్ఞః సర్వవిద్యత్ యస్యైష మహిమా భువి ।**
దివ్యే బ్రహ్మపురే హ్యేష వ్యోమ్న్యాత్మా ప్రతిష్ఠితః ॥
మనోమయః ప్రాణ శరీరనేతా ప్రతిష్ఠితోఽన్నే
హృదయం సన్నిధాయ । తద్విజ్ఞానేన పరిపశ్యంతి ధీరా
ఆనందరూప మమృతం యద్విభాతి ॥

యః - సర్వజ్ఞః - సర్వవిత్ - యస్య - ఏషః - మహిమా - భువి - దివ్యే - బ్రహ్మపురే- హి - ఏషః - వ్యోమ్ని - ఆత్మా - ప్రతిష్ఠితః - మనోమయః - ప్రాణ - శరీర - నేతా - ప్రతిష్ఠితః - అన్నే - హృదయం - సన్నిధాయ - తత్ - విజ్ఞానేన - పరిపశ్యంతి - ధీరాః - ఆనంద రూపమ్ - అమృతమ్ - యత్ - విభాతి.

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

యః	=	ఎవడు
సర్వజ్ఞః	=	సర్వజ్ఞుడో
సర్వవిత్	=	సర్వము తెలిసివాడో
మహిమా+భువి	=	భూమియందు
వ్యోమ్ని	=	ఆకాశము నందు, జలమునందు గల ఈ సృష్టి సర్వము
యస్య	=	ఎవని యొక్క మహిమయో - అట్టి
ఏషః+ఆత్మా	=	ఈ ఆత్మ ప్రకృతికి అవ్వల, 14 లోకములకు పైన
దివ్యే	=	దివ్యమయిన
బ్రహ్మపురే	=	బ్రహ్మపురము నందు
ప్రతిష్ఠితః	=	ప్రతిష్ఠింపబడి ఉన్నది. ఆ ఆత్మ
అనందరూపం	=	ఆనంద రూపము అయినట్టి
అమృతం	=	అమృతస్వరూపుడు
విభాతి	=	స్వయముగా ప్రకాశించుచున్నది అనగా స్వయం ప్రకాశకుడు
హి	=	అతడే హృదయగుహలో గలడు
ఏషః	=	అతడు
ప్రాణశరీరనేతా	=	ప్రాణమునకు, శరీరమునకు నాయకుడు అనగా దేహేంద్రియ మనోబుద్ధులను నడిపించువాడు
మనోమయః	=	మనోమయుడు
యత్	=	ఎవడు - సృష్టి అభివృద్ధికి
అన్నే	=	అన్నము నందు
ప్రతిష్ఠితః	=	ప్రతిష్ఠితుడో
తత్	=	అట్టి ఆత్మను
ధీరాః	=	ధీరులు - వారి
హృదయం	=	హృదయమును

mam . All Rights Reserved
hramam.org

సన్నిధాయ	=	ఆత్మయందుంచి
విజ్ఞానేన	=	విజ్ఞాన చక్షువులతో
పరిపశ్యంతి	=	దర్శించెదరు

*****

ఆత్మ దర్శనము వలన కలుగు ఫలితము

8. భిద్యతే హృదయ గ్రంథిః ఛిద్యంతే సర్వ సంశయాః
క్షీయంతే చాస్య కర్మాణి తస్మిన్ దృష్టే పరావరే

భిద్యతే - హృదయ గ్రంథిః - ఛిద్యంతే - సర్వ సంశయాః - క్షీయంతే - చ - అస్య - కర్మాణి - తస్మిన్ - దృష్టే - పరా - అవరే.

పరా	=	సృష్ట్యాది యందు గలది, ప్రకృతికి అవ్వలది
అవరే		సృష్టి యంతా గలది ప్రకృతిలో అంతర్యామిగా గలది అగు
తస్మిన్	=	ఆత్మయందు తనను - సర్వభూతములను
దృష్టే (సతి)	=	దర్శించినచో
హృదయగ్రంథిః	=	హృదయగ్రంథి
భిద్యతే	=	విడివడుతుంది చిత్తము సత్త్వగుణమున ప్రసన్నంబగు. అహంకారము పోవును. అప్పుడు
సర్వసంశయాః	=	సర్వసంశయములు
ఛిద్యంతే+చ	=	తొలగింపబడుతాయి
అస్య	=	ఆత్మదర్శనము చేసినవాని యొక్క
కర్మాణి	=	సర్వకర్మలు అనగా పుణ్యపాపములు వాని వలన గలిగిన కర్మ బంధములు
క్షీయంతే	=	నశింపబడును.

ఈ మంత్రమునకు విపులవ్యాఖ్యానము వ్యాసభగవానుడు భాగవతమున ఇట్లు వివరించినాడు.

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

చిత్తంబు సత్త్వగుణంబునఁ బ్రసన్నంబగుఁ; బ్రసన్నమనస్కుండైన ముక్త సంగుండగు; ముక్త సంగుండైన నీశ్వర తత్త్వజ్ఞానంబు సిద్ధించు; నీశ్వరుండు గానంబడిన (ఆత్మను దర్శించినచో) **జిజ్ఞడ గ్రథన రూపంబైన యహంకారంబు భిన్నంబగు;** (హృదయగ్రంథి విడివడుతుంది) **నహంకారంబు భిన్నంబైన నసంభావనాది రూపంబులగు సంశయంబులు విచ్ఛిన్నంబులగు;** (సర్వసంశయములు తొలగింపబడును). **సంశయ విచ్ఛేదంబైన ననారబ్ధఫలంబులైన కర్మంబులు నిశ్శేషంబులై నశించు** (కర్మలు నశింపబడతాయి).

(భాగవతం - ప్రథమస్కంధము- 58)

*****

ఆత్మ లక్షణములు - స్థానము - ఆత్మను ఎవరు దర్శించుదురు

9. **హిరణ్మయే పరేకోశే విరజం బ్రహ్మ నిష్కలం ।**
తచ్ఛుభ్రం జ్యోతిషాం జ్యోతిస్తద్యదాత్మవిదో విదుః॥

హిరణ్మయే - పరే - కోశే - విరజం - బ్రహ్మ - నిష్కలం - తత్ - శుభ్రం - జ్యోతిషాం - జ్యోతిః - తత్ - యత్ - ఆత్మవిదః - విదుః

తత్	=	ఆత్మ
శుభ్రం	=	ఉపాధి లక్షణములను గ్రహించక నిర్మల మయినది
జ్యోతిషాం+జ్యోతిః	=	వెలుగులకు వెలుగు. స్వయం జ్యోతి
బ్రహ్మ	=	సృష్టికారకుడు
విరజం	=	గుణరహితమైనది
నిష్కలం	=	కళంకము లేనిది
యత్+పరే+	=	ఏది ఉత్కృష్టమయిన హిరణ్మయకోశములో
హిరణ్మయే+కోశే		అనగా హృదయగుహలో గలదో
తత్	=	అట్టి ఆత్మను
ఆత్మవిదః	=	ఆత్మ జ్ఞానులు - విజ్ఞాన చక్షువులతో
విదుః	=	దర్శించెదరు. గ్రహించెదరు.

*****

mam . All Rights Reserved
hramam.org

ఆత్మ స్థానములో ఆత్మ ప్రకాశము తప్ప యితర వెలుగులుండవు

10. **న తత్ర సూర్యోభాతి న చంద్ర తారకం**
నేమా విద్యుతో భాన్తి కుతోఽయ మగ్నిః
తమేవ భాన్త మనుభాతి సర్వం
తస్య భాసా సర్వమిదం విభాతి

(కఠోపనిషత్-పంచమవల్లి-15లో కూడ కలదు)

న - తత్ర - సూర్యః - భాతి - న - చంద్ర - తారకం - న - ఇమాః - విద్యుతః - భాంతి - కుతః - అయమ్ - అగ్నిః -తమ్ - ఏవ - భాంతమ్ - అనుభాతి - సర్వం - తస్య- భాసా - సర్వమ్ - ఇదమ్ - విభాతి.

తత్ర	=	అక్కడ అనగా హృదయ స్థానములో
సూర్యః	=	సూర్యుడు
న+భాతి	=	ప్రకాశింపడు. అనగా సూర్యకాంతి వుండదు.
చంద్ర(చంద్రమాః)	=	చంద్రుడు
తారకం+న	=	నక్షత్రాలు ప్రకాశింపవు
ఇమాః+విద్యుతః	=	ఈ మెఱుపులు
న+భాంతి	=	ప్రకాశింపవు.
అయం	=	ఈ
అగ్నిః+కుతః	=	ఈ భూలోకమున మనము వెలిగించుట వలన ప్రకాశించే అగ్ని ఎక్కడ ప్రకాశించును? అనగా అగ్ని ప్రకాశము కూడా లేదు.
తం+ఏవ	=	ఆ ఆత్మయే
భాంతం	=	స్వయం ప్రకాశము గావున ఆత్మ ప్రకాశమే అక్కడ వుండును.
సర్వం	=	అదే అన్నింటిని
అనుభాతి	=	ప్రకాశింపచేయును
ఇదం+సర్వం	=	ఈ సర్వ ప్రపంచము

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

తస్య+భాసా = దాని యొక్క వెలుతురులో

విభాతి = ప్రకాశించును.

*****

మొదట హృదయ గుహలో గల ఆత్మను దర్శించి ఆపై సర్వభూతములలో ఆత్మను దర్శించి ఈ సర్వము అతడే యని గ్రహించవలయును.

సర్వత్రా ఉన్న బ్రహ్మను గ్రహించవలయును.

*****

11. బ్రహ్మై వేద మమృతం పురస్తాద్ బ్రహ్మా పశ్చాద్ బ్రహ్మ దక్షిణతశ్చోత్తరేణ।
అధశ్చోర్ధ్వం చ ప్రసృతం బ్రహ్మై వేదం విశ్వమిదం వరిష్ఠం ॥

ఇతి ముండకోపనిషది ద్వితీయ ముండకే ద్వితీయః ఖండః

బ్రహ్మ - ఏవ - ఇదమ్ - అమృతం - పురస్తాత్ - బ్రహ్మ - పశ్చాత్ - బ్రహ్మ- దక్షిణతః - చ - ఉత్తరేణ - అధః - చ - ఊర్ధ్వం - చ - ప్రసృతం - బ్రహ్మ - ఏవ - ఇదం - విశ్వమ్ - ఇదమ్ - వరిష్ఠం.

ఇదం = ఈ విశ్వమంతా

బ్రహ్మ+ఏవ = బ్రహ్మ స్వరూపమే

పురస్తాత్+చ = తూర్పున వ్యాపించియున్నదంతా బ్రహ్మమే

పశ్చాత్+ పడమర వ్యాపించి యున్నదంతా బ్రహ్మమే

దక్షిణతః+చ+ ఉత్తర దక్షిణములలో వ్యాపించి యున్నదంతా

ఉత్తరేణ+బ్రహ్మ బ్రహ్మమే

అధః+చ+ = పైన, క్రింద వ్యాపించియున్నదంతా బ్రహ్మమే

ఊర్ధ్వం

mam . All Rights Reserved
hramam.org

ప్రసృతం+బ్రహ్మ	=	అనగా సర్వత్రా వ్యాపించియున్నది బ్రహ్మమే
ఇదమ్+వరిష్ఠం	=	ఇది సర్వోత్కృష్టమైనది
అమృతం	=	అమృతస్వరూపమైనది
ఇదమ్+విశ్వమ్	=	బాహ్య దృష్టికి గోచరించు ఈ విశ్వము అనగా స్థావర జంగమములు
బ్రహ్మ+ఏవ	=	బ్రహ్మమే అని గ్రహించవలయును.

హృదయ గుహలో గల ఆత్మను దర్శించి ఆపై యీ బాహ్య దృష్టికి గోచరమగు చరాచరజగత్తంతయు ఆ ఆత్మయనియే గ్రహించ వలయును.

విరాట్‌పురుషుని వలన ఉపాధులు వచ్చినవని యింతకు పూర్వం వివరించినాడు. అగ్నినుంచి అగ్నికణము వచ్చినట్లు ఆత్మ నుంచి హృదయ గుహలో గల ఆత్మ వచ్చినది. స్వరూప, స్వభావ, లక్షణములు రెండింటికి ఒకటే. అయితే ఒకటి పరిమాణములో పెద్దది. మఱి యొకటి అనగా ఉపాధిలో వసియించినది చిన్నది. దీనినే మహా భూతము సూక్ష్మమందు చొచ్చి అని దేవకి శ్రీకృష్ణుని స్తోత్రము చేసినది. ఈ సర్వము బ్రహ్మ స్వరూపమని గ్రహించవలయును.

*****

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

ప్రథమ ముండకం ప్రథమఖండములో విరాట్‌పురుషుడు ఊర్ణనాభివలె ప్రధాన కారణము, ఉపాదానకారణము తనే అయి ఉపాధులను సృజియించెను. అని చెప్పినాడు.

ద్వితీయముండకం ప్రథమఖండములో సృష్ట్యాదియందున్న ఆత్మ నుంచి అసంఖ్యాకమయిన ఆత్మలు వచ్చి ఉపాధులలో హృదయగుహలో వసియించినవి అని చెప్పినాడు.

ఇక జీవుని గుఱించి వివరించవలయును. ఇప్పుడు ఈ ఖండములో జీవుని గుఱించి వివరించుచున్నాడు. నిరుపాధికమయిన ఆత్మ అని, అదే సోపాధికమయిన పురుషుడని అందురు. అప్పుడు ఆత్మను పరమాత్మ అని, జీవాత్మ అని అందురు. అదే పురుషుడయిన ఈశ్వరుడని, జీవుడని అందురు. జీవుడు నిజమునకు దేహము కంటే వేఱు అయినను దేహ సంబంధము గలిగి గుణయుతుడై కర్మలు చేయుచూ వాటికి తనే కర్తనని భావించి కర్మఫలితమును అనుభవించుచూ సుఖదుఃఖములను పొందుచున్నాడు. ఈశ్వరుడు సాక్షిగా ఉండి సుఖదుఃఖములకు అంటక విలక్షణముగా ఆనందమయుడై ఉన్నాడు. జీవుడు గుణయుతుడు. ఈశ్వరుడు గుణరహితుడు. జీవేశ్వరులు సమానవయస్కులని జీవుడు కర్మఫలితమును అనుభవించుచున్నాడని ఈశ్వరుడు కర్మఫలితమును అనుభవించుటలేదని ఈ ఖండములో వివరించినారు. ఈశ్వరుడే జీవుడు. ఈశ్వరుడు జీవుడు బింబ ప్రతిబింబములు. ఈశ్వరుడు పెద్దవాడు. జీవుడు చిన్నవాడు. అనగా ఈశ్వరుడు అన్న. జీవుడు తమ్ముడు. దీనినే రామాయణములో రాముడు పెద్దవాడు. భరతాదులు చిన్నవాళ్ళు అని వర్ణించినారు. ఈశ్వరుడు చక్రవర్తి, జీవుడు యువరాజు. జీవుడు ఈశ్వరుడయిన సామ్రాజ్య పట్టాభిషిక్తుడగును. ఈశ్వరుని యొక్క అంశ జీవుడు. ఈశ్వరుడు సగభాగము. జీవుడు సగభాగము. మరల జీవుడు జాగ్రత్, స్వప్న, సుషుప్తి అనే అవస్థా భేదములతో ముగ్గురుగా అయినాడు. ఆ విధముగా జీవేశ్వరులు నాలుగు భాగములు. జీవుడు - ఈశ్వరుడు సమాన వయస్కులు. ఈ విధముగా అనేక వాదనలు గలవు.

*****

mam . All Rights Reserved
hramam.org

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

తృతీయ ముండకే ప్రథమః ఖండః

జీవుడు -ఈశ్వరుడు

1. **ద్వా సుపర్ణా సయుజా సఖాయా సమానం వృక్షం పరిషస్వజాతే ।**
తయోరన్యః పిప్పలం స్వాద్వత్త్య నశ్నన్నన్యోఽభిచాక శీతి ॥

ద్వా - సుపర్ణా - సయుజా - సఖాయా - సమానం -వృక్షం - పరిషస్వజాతే -
తయోః - అన్యః - పిప్పలం - స్వాదు - అత్తి - అనశ్నన్ - అన్యః - అభిచాకశీతి.

ద్వా (ద్వౌ)	=	ఈశ్వరుడు, జీవుడు అనే రెండు
సుపర్ణా(సుపర్ణౌ)	=	పక్షులు
సయుజా(సయుజౌ)	=	నిత్యము కలిసి ఉండేవి. ఆ రెండు
సఖాయా(సఖాయౌ)	=	మంచి స్నేహితులుగా
సమానం	=	సమాన అభివ్యక్త కారణములు. సమాన వయస్కులు ఇవి
వృక్షం	=	ఒకే దేహమనే వృక్షమును
పరిషస్వజాతే	=	ఆశ్రయించి ఉన్నవి
తయోః	=	ఈశ్వరుడు, జీవుడు అనే యీ రెండింటిలో
అన్యః	=	ఒకటి అనగా జీవుడు
పిప్పలం	=	కర్మఫలితమనే పండును
స్వాదు	=	ఆసక్తితో
అత్తి	=	తినుచున్నాడు. అనగా కర్మ ఫలితమును జీవుడు అనుభవించుచున్నాడు.
అన్యః	=	ఇంకొకటి అనగా ఈశ్వరుడు
అనశ్నన్	=	తినకుండా అనగా కర్మ ఫలితమును గ్రహించక
అభిచాకశీతి	=	సాక్షిగా చూచుచున్నాడు.

*****

mam . All Rights Reserved
hramam.org

హృదయ గుహలో గల ఆత్మను దర్శించిన శోకరహితుడగును

2. సమానే వృక్షే పురుషో నిమగ్నోఽ నీశయా శోచతి ముహ్యమానః ।
జుష్టం యదా పశ్యత్యన్య మీశ మస్య మహిమానమితి వీతశోకః ॥

సమానే - వృక్షే - పురుషః - నిమగ్నః - అనీశయా - శోచతి - ముహ్యమానః - జుష్టం - యదా - పశ్యతి - అన్యమ్ - ఈశమ్ - అస్య - మహిమానమ్ - ఇతి - వీతశోకః

సమానే+వృక్షే = ఒకే చెట్టుపై గల రెండు పక్షులలో అనగా ఒకే దేహములో గల జీవుడు ఈశ్వరులలో

నిమగ్నః+పురుషః = ఉపాధిగతుడైన జీవుడు దేహమే నేనునే భావన వలన అజ్ఞానంలో మునిగి

అనీశయా = బంధములను తొలగించుకొనగల సమర్థుడయ్యి ఈశ్వరుని దర్శించక - అసమర్థునునివలె

ముహ్యమానః = మోహము చెందినవాడయి బాధలననుభవించుచూ

శోచతి = ఆ బాధల నివారణకై ఆలోచించుచున్నాడు

యదా = ఎప్పుడు జీవుడు త్రిగుణరహితుడై

అన్యం = ఇంకొక పక్షియగు

జుష్టం = శ్రేష్ఠమయిన

ఈశం = ఈశ్వరుని

పశ్యతి = దర్శించునో అప్పుడు జీవుడు

వీతశోకః = శోక రహితుడగును. అనగా శోక, మోహము లుండవు.

అస్య+మహిమానం+ఇతి = ఇది ఈశ్వరుని యొక్క గొప్పతనము

దర్శనము రెండు విధములు. పునరావృత్తిని గలుగ చేయు దర్శనము ఒకటి. మఱియు పునరావృత్తిరహితమును గలుగచేయు దర్శనము ఇంకొకటి. పునరావృత్తి రహిత దర్శనములు రెండు విధములు.

ఒకటి : ఇంద్రియముల తోటి సంగమంబు విడువనిస్థితి అనగా గుణరహితుడు కాని స్థితిలో దర్శనము.

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

ఇంకొకటి : ఇంద్రియముల తోటి సంగమంబు విడిచిన స్థితి. అనగా గుణరహితుడయిన స్థితిలో దర్శనము. తమోగుణయుతులైన రాక్షసులు బ్రహ్మను దర్శించి వరములు కోరి దేవతలను బాధించి తిరిగి జననమరణ వలయములో చిక్కుకున్నారు. ఇది పునరావృత్తిని గలుగచేయు దర్శనము. ధ్రువుడు విష్ణువుని దర్శించి ధ్రువస్థానమును వరముగా పొంది ఆ స్థానమున వసియించినాడు. ఇది ఇంద్రియముల తోడి సంగమము విడువని స్థితి. శుద్ధ సత్త్వగుణ యుతుడైన ప్రహ్లాదుడు నరసింహావతారమును దర్శించియు వరములు కోరలేదు. తన తండ్రి మరణమునకు శోకింపలేదు. ఆనందమూ పడలేదు. ఇది ఇంద్రియములతోడి సంగమము విడిచిన స్థితి.

త్రిగుణ రహితులయిన నారదాదులు, ఋషులు, మునులు ఈశ్వరుని దర్శించి వరములు కోరక ఈశ్వరునితో కలసి క్రీడించినారు. ఈ స్థాయిలోని వారు గోపబాలురు, గోపికలు మొదలయినవారు.

*****

ఆత్మదర్శనం వలన కలుగు ఫలితములు

ఆత్మస్థానము చేరుట-ఈశ్వర రూపమును పొందుట

3. యదా పశ్యః పశ్యతే రుక్మవర్ణం
కర్తార మీశం పురుషం బ్రహ్మయోనిం।
తదా విద్వాన్ పుణ్యపాపే విధూయ
నిరంజనః పరమం సామ్యముపైతి ॥

యదా - పశ్యః - పశ్యతే - రుక్మవర్ణం - కర్తారమ్ - ఈశం- పురుషం - బ్రహ్మయోనిం - తదా - విద్వాన్ - పుణ్యపాపే - విధూయ - నిరంజనః - పరమం - సామ్యమ్ - ఉపైతి.

యదా = ఎప్పుడు

విద్వాన్ = తనయందు గల ఆత్మను, సర్వత్రాగల ఆత్మను దర్శించిన విద్వాంసుడు

mam . All Rights Reserved
hramam.org

రుక్మవర్ణం	=	బంగారు వన్నె కలవాడు అనగా హిరణ్మయ కోశమనే హృదయగుహలో గలవాడును
కర్తారం	=	సృష్టికర్తయు
ఈశం	=	సర్వ నియామకుడు, ప్రభువును
పురుషం	=	పురుషోత్తముడయిన పురుషుడును,
బ్రహ్మయోనిం	=	సృష్టికి నిలయమైన వాడును అయిన ఈశ్వరుని
పశ్యతే	=	దర్శించునో
తదా+పశ్యః	=	అలాచూచినవాడు అనగా ధీరుడు
పుణ్యపాపే	=	కర్మానుష్ఠానం వలన గలిగిన పుణ్యపాపముల రెండింటిని
విధూయ	=	సమూలముగా వదిలించుకొని పూర్వజన్మ కర్మవలన గలిగిన ఈ దేహమును వీడి కర్మబంధముపోయి
నిరంజనః	=	కళంకరహితుడయి
పరమం+సామ్యం	=	ఉత్కృష్టము అయిన అభేదమయిన బ్రహ్మత్వమును
ఉపైతి	=	పొందును. అనగా బ్రహ్మయగును

ఈ విషయమునే పురాణములలో వైకుంఠనివాసులందఱు చతుర్భుజములతో శంఖుచక్ర గదా పద్మములతో శ్రీమహావిష్ణువువలె ఉండునట్లు వర్ణించి విష్ణుమందిర ద్వారపాలకులయిన జయ, విజయులను శ్రీ మహావిష్ణువునివలె చిత్రీకరించిరి.

ఇచ్చట కూడ పునరావృత్తి భయము కలదు. కావుననే జయ విజయులు సనకసనందనాదుల వలన శాపగ్రస్తులై రాక్షసయోనియందు జన్మించిరి అని వ్యాసభగవానుడు చెప్పినారు. సారూప్య సాయుజ్యముల కంటె బ్రహ్మస్థితి గొప్పది అని భావన.

*****

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

4. ప్రాణో హ్యేష యః సర్వభూతైర్విభాతి విజానన్ విద్వాన్ భవతే నాతివాదీ ।
ఆత్మక్రీడ ఆత్మరతిః క్రియావానేష బ్రహ్మవిదాం వరిష్ఠః ॥

ప్రాణః - హి -ఏషః - యః - సర్వభూతైః - విభాతి - విజానన్ - విద్వాన్ - భవతే - న - అతివాదీ - ఆత్మక్రీడః - ఆత్మరతిః - క్రియావాన్ - ఏషః - బ్రహ్మవిదాం - వరిష్ఠః

యః	=	ఎవరైతే
ఏషః	=	ఈ పురుషుడు
సర్వభూతైఃహి	=	తనలోనూ సర్వభూతములలోనూ
ప్రాణః	=	ప్రాణరూపమున శరీర వ్యాపారములను నడుపుతూ
విభాతి	=	హృదయ గుహలో స్వయం జ్యోతియై ప్రకాశించు చున్నాడు అని
విజానన్+విద్వాన్+హి	=	తెలునుకొనిన విద్వాంసుడు అనగా శుద్ధ సత్త్వగుణయుతుడైన విద్వాంసుడు అనగా తన యందు సర్వభూతములందు ఆత్మదర్శనము చేసిన విద్వాంసుడు, త్రిగుణరహితుడు.
న+అతివాదీ+ భవతే(భవతి)	=	ఒట్టి పొల్లు కబుర్లు ఊకదంపుడు ఉపన్యాసాలు యిచ్చేవాడు కాడు. అతనికి లోక వ్యవహారములు రుచింపవు. ఈ విషయమునే ప్రహ్లాద చరిత్రలో ప్రహ్లాదుడు హిరణ్యకశిపునితో

సీ॥ మందార మకరంద మాధుర్యమునఁ దేలు
మధుపంబు వోవునే మదన ములకు..

తే॥ నంబుజోదర దివ్య పాదార వింద,
చింతనామృత పానవిశేష మత్త
చిత్త మేరీతి నితరంబుఁ జేర నేర్చు?
వినుత గుణశీల ! మాటలు వేయు నేల?

(భాగవతము-సప్తమస్కంధము-150)

అని చెప్పును.

mam . All Rights Reserved
hramam.org

ఏషః = అన్న మెఱుగక తనయందు, అఖిల భూతములందు ఆత్మను దర్శించిన ఇతడు

ఆత్మక్రీడః = ఆత్మతో క్రీడించువాడు

ఆత్మరతిః = ఆత్మతో రమించువాడు అగును.

దీనినే కథా పరంగా గోపబాలురు శ్రీకృష్ణుడు క్రీడించినట్లు, గోపికలు శ్రీకృష్ణుడు రమించినట్లు రాసక్రీడలుగా వర్ణించినారు. రాసక్రీడలనగా ఆత్మక్రీడ, ఆత్మరతి అని తెలిసిన నారదమహర్షి తన భక్తి సూత్రములలో భక్తికి గోపికలనుదహరించి - యథావ్రజ గోపికాः అని అన్నారు.

క్రియావాన్ = ఇట్టి విద్వాంసుడు కర్మానుష్ఠాన శ్రేష్ఠుడు అగును. నిష్కామకర్మ పరుడు అగును. దీనికి ఉదాహరణగా జనకునిని చెప్పినారు. దేహ లక్షణములు లేని ఆత్మ లక్షణములు గలవాడని చెప్పుటకు యితనిని విదేహునినిగా పేర్కొనిరి.

బ్రహ్మ విదాం+వరిష్ఠः = బ్రహ్మవిదులలో శ్రేష్ఠుడగును.

*****

బ్రహ్మదర్శనము

5. సత్యేన లభ్య స్తపసా హ్యేష ఆత్మా
సమ్యగ్ జ్ఞానేన బ్రహ్మచర్యేణ నిత్యం।
అన్తఃశరీరే జ్యోతిర్మయో హి శుభ్రో
యం పశ్యంతి యతయఃక్షీణదోషాः

సత్యేన - లభ్యः - తపసా - హి - ఏషః - ఆత్మా- సమ్యక్ - జ్ఞానేన - బ్రహ్మచర్యేణ - నిత్యం - అంతః - శరీరే - జ్యోతిర్మయః - హి - శుభ్రః - యం - పశ్యంతి - యతయః - క్షీణదోషాः

శుభ్రः = నిష్కళంకము పరిశుద్ధము అయినదియు

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

ఏషః+జ్యోతిర్మయఃఆత్మా = ఈ జ్యోతి స్వరూపమయిన ఆత్మ

బ్రహ్మచర్యేణ+హి = బ్రహ్మచర్యముచేత, సంసారతాపత్రయములను వీడి అరిషట్ వర్గములను జయించుట చేత

సమ్యక్+జ్ఞానేన = సమ్యక్ జ్ఞానము చేత అనగా తన యందు అఖిల భూతములందు ఆత్మగలదని ఎఱుగుట చేత

సత్యేన+హి = సత్యవాక్పరిపాలనచేత - ఓంకారోపాసనచేత, శ్రద్ధా భక్తిధ్యానయోగము చేత

తపసా = తపస్సుచేత

లభ్యః = పొందబడును

యం = ఎవనిని అనగా పరిశుద్ధమయిన ఆత్మను

క్షీణదోషాః = దోషరహితులయిన

యతయః = జితేంద్రియులు

నిత్యం = నిత్యము

అంతఃశరీరే = హృదయగుహలో

పశ్యంతి = దర్శించుదురు

*****

సాధనలో సత్య పరిపాలన గొప్పది

6. **సత్యమేవ జయతే నానృతం**
సత్యేన పంథా వితతో దేవయానః।
యేనాక్రమన్తి ఋషయో హ్యాప్తకామా
యత్ర తత్ సత్యస్య పరమం నిధానం॥

సత్యమ్ - ఏవ - జయతే - న - అనృతం - సత్యేన - పంథాః - వితతః దేవయానః - యేన - ఆక్రమన్తి - ఋషయః - హి - ఆప్తకామాః - యత్ర - తత్ - సత్యస్య - పరమం - నిధానం

mam . All Rights Reserved
hramam.org

సత్యమ్+ఏవ+హి	=	సత్యమును పాటించుట చేతనే లేదా నిజమయిన సాధకులకు మాత్రమే
జయతే	=	ఆత్మదర్శనము అనే సాధనలో జయము గలుగును. సత్యము జయించును.
న+ అనృతం	=	సత్యమును పాటించనిచో ఆత్మదర్శనము కాదు. కుయోగికి ఆత్మదర్శనం కాదు. అసత్యము జయించదు.
ఆప్తకామాః	=	నెఱవేఱిన కోరికలుగల వారు అనగా కోరికలు ఏమియు లేని పూర్ణకాములైన, నిష్కాములైన
ఋషయః	=	ఋషులు
యేన+సత్యేన	=	ఏ సత్యము చేత
దేవయానః+పంథాః	=	దేవయానమార్గము అనగా జ్యోతిర్మయ మార్గము
వితతః	=	ఏర్పడి యున్నదో
యత్ర	=	ఎక్కడ
సత్యస్య	=	సత్యమునకు నిలయమో
తత్+పరమం నిధానం	=	ఆ పరమ పదమును అనగా ఆత్మస్థానమును
ఆక్రమన్తి	=	చేరుకొందురు.

*****

ఆత్మ లక్షణము

7. బృహచ్చ తద్ దివ్యమచింత్యరూపం
సూక్ష్మాచ్చ తత్ సూక్ష్మతరం విభాతి।
దూరాత్ సుదూరే తదిహాంతికే చ
పశ్యత్స్విహైవ నిహితం గుహాయాం॥

బృహత్ - చ - తత్ - దివ్యమ్ - అచింత్యరూపం - సూక్ష్మాత్ - చ - తత్ - సూక్ష్మతరం - విభాతి - దూరాత్ - సుదూరే - తత్ - ఇహ - అంతికే - చ - పశ్యత్సు - ఇహ - ఏవ - నిహితం - గుహాయాం

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

తత్+బృహత్+చ	=	సర్వ భూతములలో గలది మఱియు సర్వ భూతములు తనే అయిన సృష్ట్యాది యందు గల ఆత్మ పరిమాణంలో అన్నింటికంటె పెద్దది.
తత్+సూక్ష్మాత్+ సూక్ష్మతరం +చ	=	ఆ ఆత్మయే కంటికి కనిపించని సూక్ష్మజీవులలో వాటి హృదయ గుహలో నుండుట వలన సూక్ష్మాతి సూక్ష్మం. అంతర్యామిగా సూక్ష్మతరం.
దూరాత్+సుదూరే+చ	=	దూరముగా యున్న వస్తువు కంటికి కనిపించనట్లు ఆత్మ అజ్ఞానులకు చాలా దూరముగా ఉన్నట్లు కనిపించదు.
తత్+ఇహ+అంతికే	=	జ్ఞానులు తమ హృదయ గుహలో దర్శించుదురు కావున వారికి చాలా దగ్గరలో ఆత్మ కలదు.
దివ్యం	=	ఆ ఆత్మ స్వయంప్రకాశమైనది
అచింత్యరూపం	=	సర్వరూపములు అదే అగుట వలన ఒకే రూపము లేక పోవుట వలన ఊహాతీతము.
ఇహ	=	ఈ
గుహాయాం+ఏవ	=	హృదయగుహలోనే
నిహితం	=	ఉండి ఆత్మ
విభాతి	=	ప్రకాశించుచున్నది.
పశ్యత్సు	=	దర్శించయోగ్యులయిన జ్ఞానులకు దర్శనీయము.

*****

ఆత్మ ఇంద్రియములకు అగోచరము

ఆత్మను దర్శించుట ఎట్లు? - ఏకీభూతుడగుట ఎట్లు?

8. న చక్షుషా గృహ్యతే నాపివాచా నాన్యైర్దేవై స్తపసా కర్మణా వా।
జ్ఞాన ప్రసాదేన విశుద్ధ సత్త్వః తతస్తు తం పశ్యతే నిష్కలం ధ్యాయమానః ॥

న - చక్షుషా - గృహ్యతే - న - అపి - వాచా - న - అన్యైః - దేవైః తపసా - కర్మణా - వా - జ్ఞాన ప్రసాదేన - విశుద్ధ సత్త్వః - తతః - తు - తం - పశ్యతే - నిష్కలం -

mam . All Rights Reserved
hramam.org

ధ్యాయమానః

చక్షుషా+న+గృహ్యతే	=	కన్నులచే చూడబడదు.
న+అన్యైఃదేవైః	=	మనస్సు చేత గాని, ముక్కుచేత గాని, చెవుల చేతగాని, చర్మము చేత గాని, నాలుక చేతగాని ఆత్మను గ్రహించలేము అనగా జ్ఞానేంద్రియములచే ఆత్మను గ్రహించలేము.
న+వాచా+అపి	=	వాక్కు ద్వారా గ్రహించలేము. అనగా కర్మేంద్రియ ముల చేత కూడ గ్రహించలేము.

అనగా ఆత్మను జ్ఞానేంద్రియములచే దర్శించలేము. గ్రహించలేము. అటులనే కర్మేంద్రియములచే గ్రహించలేము.
మఱి ఆత్మను దర్శించుట ఎట్లు? గ్రహించుట ఎట్లు?

జ్ఞాన ప్రసాదేన	=	జ్ఞానముచేత
తపసా	=	తపస్సు చేత
కర్మణా +వా	=	నిష్కామ పుణ్య కర్మానుష్ఠానము చేత, శ్రద్ధాభక్తిధ్యానయోగము చేత
నిష్కలం+ ధ్యాయమానః	=	నిర్మలమయిన మనస్సుచే నిరంతరము ధ్యాన నిమగ్నుడై
విశుద్ధ సత్త్వః	=	గుణరహితుడయినవాడు
తతః+తు	=	అప్పుడు
తం	=	తన హృదయ గుహలోనూ, సర్వత్రాగల ఆత్మను
పశ్యతే (పశ్యతి)	=	దర్శించెదరు. ఆత్మస్థానమును చేరుకొందురు. ఆత్మతో ఏకీభూతులగుదురు.

ఇంతకు పూర్వం ఓంకారోపాసన చెప్పి ఇప్పుడు ధ్యానమును చెప్పుచున్నాడు.
ఓంకారోపాసన యనునది నిరాకార ఉపాసన
ధ్యానయోగమనునది సాకార ఉపాసన.

జాగ్రతావస్థలో యోగము చేయని కాలములో మనో బుద్ధులు విడివిడిగా తెలియవు.

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

అదే ధ్యానం చేయుచూఉంటే ఒకటి భగవన్నామస్మరణ చేయుచూఉంటే మఱియొకటి చంచలముగా ఉండి అనేక విషయములను అప్పుడే ఆలోచిస్తూ ఉంటుంది. ఇలా చంచలముగా ఉండి అనేక విషయాలను ఆలోచించునది మనస్సు. నామస్మరణ చేయునది బుద్ధి. నిరంతర నామస్మరణ వలన మనస్సు యొక్క చంచలత్వము పోయి స్థిరమై బుద్ధితో కలసి ధారణస్థాయికి చేరును. పూర్వజన్మ కర్మ వాసనలు నశించగా నిశ్చల సమాధి గలుగును. అప్పుడు జీవాత్మ పరమాత్మలో ఏకీభూతుడగును.కావున సాధనలో నిరంతర నామస్మరణ యనునది యొక మెట్టు.

ప్రహ్లాదుని సాధన:

శా॥ **పానీయంబులు ద్రావుచుం గుడుచుచున్ భాషించుచున్ హాస లీ**
లా నిద్రాదులు సేయుచున్ దిరుగుచున్ లక్షించుచున్ సంతత
శ్రీనారాయణ పాదపద్మ యుగళీ చింతామృతా స్వాద సం
ధానుండై మఱచెన్ సురారిసుతుఁ డేతద్విశ్వమున్ భూవరా!

(భాగవతము-సప్తమస్కంధము-123)

కంసుని సాధన:

1. **క్రౌర్యంబు విడిచి, ధైర్యంబు నొంది, గాంభీర్యంబు వాటించి, శౌర్యంబు ప్రకటించుకొనుచు, మౌనియుంబోలె** (భాగవతము- దశమ స్కంధము- 82)

2. **వైరానుబంధంబున నన్యానుసంధానంబు మఱచి**

(భాగవతము-దశమస్కంధము-84)

3 **తిరుగుచుఁ గుడుచుచుఁ ద్రాగుచు**
నరుగుచుఁ గూర్చుండి లేచు చనవరతంబున్
హరిఁ దలఁచి తలఁచి జగ మా,
హరిమయ మని చూచెఁ గంసుఁ డాఱని యలుకన్

(భాగవతము-దశమస్కంధము-85)

4. **సీ॥ శ్రవణరంధ్రముల నే శబ్దంబు వినఁబడు నది**
హరిరవ మని యాలకించు,
నక్షిమార్గమున నెయ్యది చూడఁబడు నది

mam . All Rights Reserved
hramam.org

హరిమూర్తి గానోపు నంచు జూచుఁ,
దిరుగుచో దేహంబు తృణమైన సోఁకిన
హరికరాఘాతమో యనుచు నులుకు,
గంధంబు లేమైన ఘ్రాణంబు సోఁకిన
హరి మాలికా గంధ మనుచు నదరుఁ,

ఆ॥ బలుకు లెవ్వియైనఁ బలుకుచో హరి పేరు,
వలుకఁ బడియె ననుచు భ్రమసి పలుకుఁ
దలఁపు లెట్టివైనఁ దలఁచి యా తలఁపులు,
హరితలంపు లనుచు నలుగఁ దలఁచు

(భాగవతము-దశమస్కంధము-87)

తే॥ అరసి నిర్గుణబ్రహ్మంబు నాశ్రయించి,
విధినిషేధ నివృత్తి సద్విమలమతులు
సేయుచుందురు హరి గుణచింతనములు,
మానసంబుల నేప్రొద్దు మానవేంద్ర (భాగవతము, ద్వితీయ స్కంధము-6)

ధ్యానయోగము ద్వారా నిశ్చల సమాధిని పొంది
ప్రాణాయామము ద్వారా ప్రాణములను బ్రహ్మరంధ్రము చేర్చి
బ్రహ్మరంధ్రముచించి బ్రహ్మమందు గలియుదురు.

ప్రాణాయామము	ధ్యానయోగము	
ప్రాణవాయువులను జయించుట ప్రాణమును ఆధారము నుంచి బ్రహ్మ రంధ్రమునకు చేర్చుట	మనస్సు హృదయ గుహలో గల ఆత్మను ధ్యానించుట నిరంతర నామ స్మరణ చేస్తూ సాకారముగా ఈశ్వరుని ధ్యానించుట	బుద్ధి ఓంకారమును జపించుట ధైవ నామము జపించుట

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

9. ఏషోఽణురాత్మా చేతసా వేదితవ్యో యస్మిన్ ప్రాణః పంచధా సంవివేశ।
ప్రాణైశ్చిత్తం సర్వమోతం ప్రజానాం యస్మిన్ విశుద్ధే విభవత్యేష ఆత్మా॥

ఏషః - అణుః - ఆత్మా - చేతసా - వేదితవ్యః - యస్మిన్ - ప్రాణః - పంచధా - సంవివేశ - ప్రాణైః - చిత్తం - సర్వమ్ - ఓతం - ప్రజానాం - యస్మిన్ - విశుద్ధే - విభవతి - ఏషః - ఆత్మా.

ఏషః+ఆత్మా	=	ఈ ఆత్మ
అణుః	=	సూక్ష్మాతి సూక్ష్మము
యస్మిన్	=	ఎందులో అనగా ఉపాధిలో - ముఖ్య ప్రాణరూపమున ఉండి
ప్రాణః+పంచధా+ సంవివేశ	=	ప్రాణ,అపాన, ఉదాన, సమాన, వ్యానములనే ఐదుగా తనకు తానే విభజించు కొని ఉపాధిలో యుంటున్నదో - దానిని అనగా ఆ ఆత్మను
చేతసా+వేదితవ్యః	=	శరీర చేతన వలన అనగా ప్రాణరూపమున ఆత్మను గ్రహించవలయును.
యస్మిన్	=	ఎందులో అనగా ఆత్మలో
ప్రజానాం	=	ప్రాణుల యొక్క
ప్రాణైః	=	ప్రాణముతో సహా
సర్వం+చిత్తం	=	మనస్సు, బుద్ధి, చిత్తము, అహంకారము, జ్ఞానేంద్రియములు, కర్మేంద్రియములు సర్వ శరీరము - ఆత్మయందు
ఓతం	=	అల్లబడి అనగా పూలదండలో దారము వలె ఉన్నది
ఏషః+ఆత్మా	=	ఈ ఆత్మ
విశుద్ధే+విభవతి	=	ఉపాధిని అంటక అనగా దేహలక్షణములను గ్రహించక హృదయ గుహలో స్వయంజ్యోతియై ప్రకాశించుచున్నది. ఆత్మను దర్శించిన వాడు

mam . All Rights Reserved
hramam.org

ఆత్మతో ఏకీభూతుడగును. ఆ విధానమును
వ్యాసభగవానుడు యిట్లు వివరించినారు.

సీ॥ ఆసన్న మరణార్థియైన యతీశుండు
కాలదేశములను గాచికొనఁడు
తనువు విసర్జించు తలఁపు జనించిన
భద్రాసనస్థుఁడై ప్రాణపవను
మనసు చేత జయించి మానస వేగంబు
బుద్ధిచే భంగించి బుద్ధిఁ దెచ్చి
క్షేత్రజ్ఞుతోఁ గూర్చి క్షేత్రజ్ఞు నాత్మలో
పలఁ జేర్చి యాత్మను బ్రహ్మ మందుఁ

తే॥ గలిపి యొక్కటి గావించి గారవమున,
శాంతితోడ నిరూఢుఁడై సకలకార్య
నివహ మెల్లను దిగనాడి నిత్యసుఖము
వలయు నని చూచు నటమీఁద వసుమతీశ !

(భాగవతము -ద్వితీయ స్కంధము-27)

వ॥ దేహాదులయందాత్మత్వంబు విసర్జించి యన్యసౌహృదంబు మాని
పూజ్యంబయిన హరి పదంబుం బ్రతిక్షణంబును హృదయంబున
నాలింగనంబుసేసి... రివ్విధంబున విజ్ఞాన దృగ్వీర్య జ్వలనంబున
నిర్దగ్ధ విషయ వాసనుండై క్రమంబున నిరపేక్షత్వంబున...

(భాగవతము -ద్వితీయ స్కంధము 28)

సీ॥ అంఘ్రిమూలమున మూలాధారచక్రంబుఁ
బీడించి, ప్రాణంబు బిగియఁ బటి,
నాభితలముఁజేర్చి నయముతో మెల్లన
హృత్సరోజము మీఁది కెగయఁ బట్టి,
యటమీఁద నురమందు హత్తించి, క్రమ్మఱఁ

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

దాలు మూలమునకుఁ దటిమి నిలిపి,
మమతతో భ్రూయుగమధ్యంబు సేర్చి,
దృక్కర్ణనాసాస్య మార్గములు మూసి,

తే॥ యిచ్చలేని యోగి యెలమి ముహూర్తార్ధ,
మింద్రి యానుషంగ మింతలేక
ప్రాణములను వంచి బ్రహ్మ రంధ్రము చించి,
బ్రహ్మమందుఁ గలయుఁ బొరవేంద్ర !

(భాగవతము - ద్వితీయ స్కంధము29)

ఇది సద్యోముక్తి.

మొదట సాధకుడు జీవన్ముక్తుడు కావలయును. దేహత్యాగసమయమున మనస్సును బుద్ధితో కలపి - వాటిని క్షేత్రజ్ఞునితో కలపి - ఆ క్షేత్రజ్ఞునుని హృదయగత ఆత్మతో కలపవలయును. ప్రాణమును బ్రహ్మ రంధ్రము చేర్చవలయును. బ్రహ్మ రంధ్రము చించి బ్రహ్మమందు కలపవలయును.

*****

ఫల శృతి

దేహ త్యాగకాలమున గల కోరికల ప్రకారము ఆఆ లోకములకు చేరును.

10. యం యం లోకం మనసా సంవిభాతి
విశుద్ధ సత్త్వః కామయతే యాంశ్చకామాన్
తం తం లోకం జయతే తాంశ్చ కామాన్
తస్మాదాత్మజ్ఞం హ్యర్చయేత్ భూతి కామః

(ఇతి ముండకోపనిషది తృతీయ ముండకే ప్రథమః ఖండః)

యం - యం - లోకం - మనసా - సంవిభాతి - విశుద్ధసత్త్వః - కామయతే - యాన్ - చ - కామాన్ - తం - తం - లోకం - జయతే - తాన్ - చ - కామాన్ - తస్మాత్ - ఆత్మజ్ఞం - హి - అర్చయేత్ - భూతికామః

mam . All Rights Reserved
hramam.org

భూతికామః	=	దేహత్యాగకాలంబున నింద్రియంబులతోడి సంగమంబులు విడువనినాడు. - అనగా కోరికలు గలవాడు
మనసా	=	మనస్సుచేత
యాన్+కామాన్	=	యే యే కోరికలను మనస్సుచే
కామయతే	=	కోరునో
తాన్ + కామాన్	=	ఆ కోరికలను పొందును. దేహత్యాగ కాలమున అతని కోరిక ప్రకారము పునర్జన్మ గలుగును.
యం+యం	=	ఏ ఏ
లోకం + చ	=	లోకమును
సంవిభాతి	=	వాంఛించునో
తం+తం	=	ఆ ఆ
లోకం + చ	=	లోకమును
జయతే	=	జయించును అనగా పొందును - ఇది క్రమముక్తి
విశుద్ధసత్త్వః	=	త్రిగుణ రహితుడు బ్రహ్మమందు గలియును
తస్మాత్	=	అందువలన బ్రహ్మత్వము పొందగోరువాడు
ఆత్మజ్ఞం+హి	=	ఆత్మ తత్త్వము తెలిసిన గురువుని ఆశ్రయించి
అర్చయేత్	=	పూజించవలయును.

ఈ శ్లోకమున క్రమముక్తి గుఱించి పునర్జన్మ గుఱించి వివరింపబడినది.

పునర్జన్మ - మనస్సులో కోరికలతో చనిపోయినవాడు మరల జన్మించును. పుణ్యఫలితము కోరినవాడు బ్రహ్మలోకము చేరి పుణ్యము క్షీణించగనే తిరిగి భూలోకమున జన్మించును.

క్రమముక్తి - మొదట సాధకుడు ధ్రువస్థానమును చేరును. ఆపై బ్రహ్మలోకమును పొందును. బ్రహ్మతోపాటు పరబ్రహ్మము నందు కలియును.

*****

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

తృతీయ ముండకే ద్వితీయః ఖండః

ఆత్మతో ఏకీభూతుడగును

1. **స వేదై తత్ పరమం బ్రహ్మ ధామ**
యత్ర విశ్వం నిహితం భాతి శుభ్రం ।
ఉపాసతే పురుషం యే హ్యకామాః
తే శుక్రమేతదతివర్తంతి ధీరాః ॥

సః - వేద - ఏతత్ - పరమం - బ్రహ్మ - ధామ - యత్ర - విశ్వం - నిహితం - భాతి - శుభ్రం - ఉపాసతే - పురుషం - యే - హి - అకామాః - తే - శుక్రమ్ - ఏతత్ - అతివర్తంతి - ధీరాః

యత్ర	=	ఎక్కడ
విశ్వం	=	లయకాలములో విశ్వము,
నిహితం	=	లయమగునో,
భాతి	=	లోకంబులు, లోకస్థులు నశించిన తర్వాత పెంజీకటికి అవ్వల ఏకాకృతిగా ఆత్మ ప్రకాశించునో
శుభ్రం	=	నిష్కళంకమో
ఏతత్+బ్రహ్మ	=	అట్టి యీ బ్రహ్మయొక్క
పరమం	=	ఉత్కృష్టమైన
ధామ	=	స్థానమును బ్రహ్మ లోకమును - ఆత్మస్థానమును
యే+అకామాఃతే	=	కోరికలు లేని విశుద్ధ సత్త్వగుణయుతులైన
ధీరాః	=	ధీరులు
పురుషం	=	పరమపురుషునుని
ఉపాసతే	=	ధ్యానించువారు
వేద	=	తనయందు, సర్వభూతములందు ఆత్మను దర్శించిన ఆత్మను గ్రహించిన
సః	=	వాడు
ఏతత్+శుక్రం	=	ఈ వీర్యమును అనగా జన్మను

mam . All Rights Reserved
hramam.org

అతివర్తంతి+హి = జన్మ కారణమయిన కర్మను అతిక్రమించు చున్నారు. అనగా ఆత్మతో ఏకీభూతు లగుదురు. మరల ఎన్నటికీ జన్మించడు. వారికి పునర్జన్మ లేదు.

*****

ఆత్మతో ఏకీభూతమగుట ఆత్మస్థానమును చేరుట

2. కామాన్ యః కామయతే మన్యమానః
స కామభిర్జాయతే తత్ర తత్ర।
పర్యాప్త కామస్య కృతాత్మనస్తు
ఇహైవ సర్వే ప్రవిలీయంతి కామాః ॥

కామాన్ - యః - కామయతే - మన్యమానః - సః - కామభిః - జాయతే - తత్ర తత్ర - పర్యాప్త కామస్య - కృతాత్మనః - తు - ఇహ - ఏవ - సర్వే - ప్రవిలీయంతి- కామాః

యః = ఎవడు

కామాన్+మన్యమానః = కోరికలను అనగా విషయ భోగంబులను తలచుకొనుచూ

కామయతే = కోరికలను కోరుతూ అంత్యకాలమందు శరీరమును వదలునో

సః = వాడు

కామభిః = కోరికలచే

తత్ర తత్ర = ఆ ఆ కోరికల అనుసారము

జాయతే = మరల జన్మించును. దేహత్యాగ సమయమున అతని మనస్సులోని కోరికల ప్రకారము జన్మించును.

పర్యాప్తకామస్య+తు = తీరిన కోరికలు గల వారి యొక్క అనగా విశుద్ధ సత్త్వగుణయుతులైన ధీరుల యొక్క సాధనచే

కృతాత్మనః = ప్రాప్తానుసారము లభించిన వాటిని అనుభవించి ఆత్మప్రాప్తి తప్ప యితర కోరికలు లేని కామనా రహితుడైన జ్ఞానికి

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

ఇహ+ఏవ = ఈ భూలోకమునందే

సర్వే+కామాః = అన్ని కోరికలు

ప్రవిలీయంతి = తీరిపోవును. కావున ఇక ఏ కోరికలు ఉండవు. అట్టివాడు దేహత్యాగ కాలంబున ఇంద్రియముల తోడి సంగమంబులు విడచి ఆత్మలో ఏకీభూతుడ గును. అతడు ఎన్నటికీ మరల జన్మించడు.

యోగులు

1. దేహత్యాగకాలమున యింద్రియముల తోడి సంగమంబులేనివారు ప్రాణముచే బ్రహ్మరంధ్రమును చించి బ్రహ్మమందు కలియుదురు. ఇది జ్యోతిర్మార్గము.	2. దేహత్యాగకాలంబున ఇంద్రియంబులతోడి సంగమంబులు విడువనివాడు మహోర్లోకంబుసొచ్చి మహాకల్పకాలంబు క్రీడించుచు కల్పాంతంబున పరమేష్ఠి పదంబు చేరుకొని మరల రాడువాడు. ఉదాహరణ: ధ్రువుడు

పుణ్య కర్మానుష్ఠానపరులు దేహత్యాగకాలంబున

3. ఫలితము కోరనివారు బ్రహ్మ లోకము చేరి అక్కడ వసియించెదరు. పుణ్యాతిరేకంబున బ్రహ్మలోకగతు లైనవారు కల్పాంతరంబున పుణ్య తారతమ్యంబుల నధికార విశేషంబు నొందు వారలగుదురు. ఇది **ఉత్తరాయణ** మార్గము	4. పుణ్య ఫలితము కోరినవారు బ్రహ్మ లోకము చేరి ఆ పుణ్యము క్షీణించగానే మరల పుట్టుదురు ఇది **దక్షిణాయన** మార్గము

కోరికలతో మరణించినవారు ఆ ఆ కోరికల అనుసారము మరల పుట్టుదురు.

mam . All Rights Reserved
hramam.org

నిష్కామ కర్మానుష్ఠాన పరులకు అనగా ఉత్తరాయణ మార్గమున పయనించిన వారికి ఉదాహరణ

వినుమ పోయిన కల్పాంతవేళఁ దొల్లి,
ద్రవిళ దేశపురాజు సత్యవ్రతుండు
నీరు ద్రావుచు హరిఁగూర్చి నిష్ఠతోడఁ
దపముఁ గావించె నొక యేటితటమునందు

(భాగవతము-అష్టమస్కంధము-693)

వ॥ నతం డిమ్మహా కల్పంబున వివస్వతుం డనంబరఁగిన సూర్యునకు శ్రాద్ధ దేవుండన జన్మించి శ్రీహరికృపావశంబున నేడ వమనువయ్యె.

(భాగవతము- అష్టమస్కంధం-731)

జ్యోతిర్మార్గము, ఉత్తరాయణ, దక్షిణాయన మార్గముల గుఱించి భగవద్గీతలో అక్షర పరబ్రహ్మ యోగములో శ్రీకృష్ణభగవానుడు యిలా వివరించినారు.

జ్యోతిర్మార్గము

1. సర్వద్వారాణి సంయమ్య మనో హృది నిరుధ్య చ
మూర్ధ్న్యా ధాయాత్మనః ప్రాణమాస్థితో యోగధారణామ్ (12)

ఓ మిత్యేకాక్షరం బ్రహ్మ వ్యాహరన్ మామనుస్మరన్
యః ప్రయాతి త్యజన్దేహం స యాతి పరమాంగతిమ్ (13)

2. మాముపేత్య పునర్జన్మ దుఃఖాలయ మశాశ్వతమ్
నాప్నువన్తి మహాత్మాన స్సంసిద్ధిం పరమాం గతాః (15)

ఉత్తరాయణమార్గము

3. అగ్నిర్జ్యోతి రహఃశుక్ల షణ్మాసా ఉత్తరాయణమ్
తత్ర ప్రయాతా గచ్ఛన్తి బ్రహ్మ బ్రహ్మవిదో జనాః (24)

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

4. ధూమో రాత్రిస్తథా కృష్ణ షణ్మాసా దక్షిణాయనమ్
తత్ర చాన్ద్రమసం జ్యోతి ర్యోగీ ప్రాప్యనివర్తతే (25)

చక్షురాది ఇంద్రియములను మూసి మనో బుద్ధులను నియమించి - ప్రాణమును బ్రహ్మరంధ్రము చేర్చి, ఓంకారమును జపించుచు భగవంతుడనైన నన్నే స్మరించుచు దేహమును విడచిన యోగి ఆత్మ స్థానమును చేరును. అట్టి యోగులు నన్నే పొంది మరల పునర్జన్మకు రారు. జ్యోతిర్మార్గమునకు అగ్ని అధి దేవత. ఈ మార్గమున పయనించిన యోగులు, ఉత్తరాయణ మార్గమున పయనించిన వారు పరమ పదమును చేరుదురు.

కర్మ ఫలితము కోరిన వారు దక్షిణాయన మార్గమున పయనించి పుణ్యము క్షీణించగా తిరిగి భూలోకమున జన్మింతురు.

*****

ఉపన్యాసములు చెప్పుట వలన వినుట వలన ఆత్మ దర్శనము కాదు. సాధకులకే ఆత్మ దర్శనము గలుగును.

3. నాయ మాత్మా ప్రవచనేన లభ్యో న మేధయా న బహునా శ్రుతేన ।
యమే వైష వృణుతే తేన లభ్యః తస్యైష ఆత్మా వివృణుతే తనుం స్వామ్ ॥
(కఠోపనిషత్ 1-2-23లోకూడా కలదు)

న - అయమ్ - ఆత్మా - ప్రవచనేన - లభ్యః - న - మేధయా - న - బహునా - శ్రుతేన - యం - ఏవ - ఏషః - వృణుతే - తేన - లభ్యః - తస్య - ఏషః - ఆత్మా- వివృణుతే - తనుం - స్వాం.

అయం+ఆత్మా = ఈ ఆత్మ సంసార తాపత్రయములు వీడక కేవలము

ప్రవచనేన+న = శాస్త్రములు చదువుట వలన గాని చెప్పుట వలన గాని

mam . All Rights Reserved
hramam.org

న + మేధయా	=	బుద్ధిచేగాని - అనగా తర్కముచేగాని
బహునా+ శ్రుతేన	=	వేద పురాణములు వినుట వలన గాని
న+ లభ్యః	=	లభ్యము కాదు.
యం+ఏవ	=	అవిద్య తొలగిన వానికే అనగా
ఏషః	=	సాధకునికి యింతకు పూర్వం చెప్పిన సాధన చేసిన వానికే
లభ్యః	=	లభించును
వృణుతే	=	ఆ సాధకునినే వరించును
తేన	=	యింతకు పూర్వం చెప్పిన సాధనచేతనే
ఏషః+ఆత్మా	=	ఈ ఆత్మ
తస్య	=	తనయొక్క
స్వాం+తనుం	=	తన నిజరూపమును
వివృణుతే	=	దర్శనమిచ్చును

*****

ఆత్మ స్థానము చేరుట

4. నాయమాత్మా బలహీనేన లభ్యో
న చ ప్రమాదాత్ తపసో వాఽప్య లింగాత్
ఏతై రుపాయై ర్యతతే యస్తు విద్వాం
స్తస్యైష ఆత్మా విశతే బ్రహ్మధామ

న - అయమ్ - ఆత్మా - బలహీనేన - లభ్యః - న - చ - ప్రమాదాత్ - తపసః - వా - అపి - అలింగాత్ - ఏతైః - ఉపాయైః - యతతే - యః - తు - విద్వాన్ - తస్య - ఏషః - ఆత్మా - విశతే - బ్రహ్మ - ధామ.

అయమ్+ఆత్మా	=	ఈ ఆత్మ
బలహీనేన+న+లభ్యః	=	బలహీనునికి అనగా ఇహలోక పరలోక సుఖాపేక్ష పరుల చేత లభ్యము కాదు
చ	=	మఱియు

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

న+ప్రమాదాత్+అపి	=	ప్రమత్తునికి కూడా లభ్యము కాదు. అనగా శ్రద్ధగా సాధన చేయని వానికి కూడా లభ్యము కాదు. మరి ఎవరికి లభ్యమగును?
యః+విద్వాన్	=	ఏ విద్వాంసుడు
తపసః+వా	=	తపస్సు
ఏతైః+ఉపాయైఃతు	=	ప్రాణయోగము, ధ్యానయోగము, ఓంకారోపాసన సత్యము, బ్రహ్మచర్యము, మొదలయిన వానిచే శ్రద్ధ భక్తి గలిగి
యతతే	=	ఆత్మదర్శనమునకై ప్రయత్నించుచున్నారో
తస్య	=	వానికి
ఏషః+ఆత్మా	=	ఈ ఆత్మ లభ్యమగును
అలింగాత్	=	జీవన్ముక్తుడై లింగశరీరమును భంగము చేసుకొనుట వలన అతడు
బ్రహ్మధామ	=	దేహత్యాగానంతరము బ్రహ్మలోకమునందు
విశతే	=	ప్రవేశించుచున్నాడు. ఆపై బ్రహ్మతో ఏకీభూతుడగు చున్నాడు.

*****

ఆత్మలో విలీనమగుట

5. **సమ్ప్రాప్యైనమృషయో జ్ఞానతృప్తాః**
కృతాత్మానో వీతరాగాః ప్రశాంతాః
తే సర్వగం సర్వతః ప్రాప్య ధీరా
యుక్తాత్మానః సర్వమేవావిశంతి

సంప్రాప్య - ఏనమ్ - ఋషయః - జ్ఞానతృప్తాః - కృతాత్మానః - వీతరాగాః - ప్రశాంతాః - తే - సర్వగం - సర్వతః - ప్రాప్య - ధీరాః - యుక్తాత్మానః - సర్వమ్ - ఏవ - అవిశంతి.

mam . All Rights Reserved
hramam.org

కృతాత్మానః	=	సాధన చేసి కృతకృత్యులయిన
వీతరాగాః	=	రాగ రహితులు
ప్రశాంతాః	=	ప్రశాంతచిత్తులు,
జ్ఞానతృప్తాః	=	జ్ఞానవంతులుఅయిన బ్రహ్మజ్ఞానంచేత తృప్తులు
ఋషయః	=	ఋషులు అయిన
తే+ధీరాః	=	ఆ ధీరులు
సర్వగం	=	అన్నింటిలో అంతరాత్మగా
సర్వతః	=	సర్వత్రా నిండియున్న
సర్వం+ఏవ	=	సర్వము తనే అయిన ఆత్మను
ప్రాప్య	=	దర్శించి ..... (ఒక స్థాయి)
ఏనం	=	ఈ ఆత్మస్థానమును
సంప్రాప్య	=	చేరి....(ఇది ఒక స్థాయి)
యుక్తాత్మానః	=	ఆత్మతో ఆత్మను కూర్చి
అవిశంతి	=	ఆత్మలో ఏకీభూతులగుదురు.
		ఆత్మలో ప్రవేశించెదరు.
		(పరిపూర్ణమయినస్థాయి)

*****

బ్రహ్మత్వము పొందుట

6. **వేదాన్త విజ్ఞాన సునిశ్చితార్థాః**
సన్న్యాస యోగా ద్యతయః శుద్ధ సత్వాః
తే బ్రహ్మ లోకేషు పరాన్తకాలే
పరామృతాః పరి ముచ్యన్తి సర్వే

(కైవల్య 3 లో కూడ గలదు)

వేదాంత -విజ్ఞాన - సునిశ్చిత- అర్థాః - సన్న్యాస యోగాత్- యతయః - శుద్ధ సత్వాః - తే - బ్రహ్మలోకేషు - పర - అన్తకాలే - పర- అమృతాః - పరి- ముచ్యన్తి - సర్వే

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

సన్న్యాసయోగాత్	=	సన్న్యాస యోగము వలన అనగా కర్మఫల త్యాగము వలన

అనాశ్రితః కర్మఫలం కార్యం కర్మకరోతి యః
స సన్న్యాసీ చ యోగీచ న నిరగ్ని ర్నచాక్రియః

(భగవద్గీత - ఆత్మసంయమయోగం-1)

పుణ్యకర్మలు శ్రద్ధగా ఆచరించి- ఆ కర్మ ఫలితమును కోరనివారు సన్యాసులు వారే యోగులు అగ్ని హోత్రాది కర్మలు మానినంతనే సన్న్యాసులు కారు,యోగులుకారు.

వేదాంత+విజ్ఞాన+ సునిశ్చిత+అర్థాః	=	వేద వేదాంగములు చదివి, వాటి అర్థములు బాగుగా పరిశీలించి, వేదములలో చెప్పబడిన అమృతత్వమును పొందు విధానమును విజ్ఞానము ద్వారా ఆకళింపు చేసుకొని దానిని సాధన ద్వారా గ్రహించిన
శుద్ధసత్వాఃయతయః	=	శుద్ధ సత్త్వగుణయుతులైన యతులు. (యచ్ఛంతి ఇంద్రియేభ్యఇతి యతయః- యమ ఉపరమే - ఇంద్రియములను జయించిన వారు అనగా జితేంద్రియులు. యతం ఇంద్రియ సంయమ ఏషా మస్తీతి యతినః- ఇంద్రియ నియమముగల వారు)
తే	=	అట్టివారు వారు జీవించియుండగానే
సర్వే+పరి+ముచ్యంతి	=	అన్ని బంధముల నుంచి కర్మబంధముల నుంచి విముక్తులగుదురు. జీవన్ముక్తు లగుదురు అట్టివారు
పర+అన్తకాలే	=	ఈ దేహమును వీడి
పర+బ్రహ్మలోకేషు	=	ఉన్నతోన్నతమయిన బ్రహ్మలోకమునందు వసియించి బ్రహ్మలో ఏకీభూతులై

mam . All Rights Reserved
hramam.org

అమృతాః = అమృతత్వము గలిగి బ్రహ్మయగుదురు.

*****

దేహత్యాగ సమయమున ప్రకృతి నుంచి వచ్చినవి ప్రకృతిలోనూ ఆత్మ నుంచి వచ్చినవి ఆత్మలోనూ లయమగును.

7. గతాః కలాః పంచదశ ప్రతిష్థా దేవాశ్చ సర్వే ప్రతిదేవతాసు।
కర్మాణి విజ్ఞానమయశ్చ ఆత్మా పరే ఽవ్యయే సర్వ ఏకీ భవంతి

గతాః - కలాః - పంచదశ - ప్రతిష్థాః - దేవాః - చ - సర్వే - ప్రతిదేవతాసు - కర్మాణి - విజ్ఞానమయః - చ - ఆత్మా - పరే - అవ్యయే - సర్వః(సర్వే) - ఏకీభవంతి.

పంచదశ+కలాః+ప్రతిష్థాః= ఆత్మ వలన వచ్చిన ప్రకృతికి సంబంధించిన 15 కళలు

గతాః = తిరిగి ప్రకృతిని చేరుచున్నవి

చ = మఱియు

సర్వే+దేవాః = సర్వదేవతలు

ప్రతిదేవతాసు = ఆ యా ఇంద్రియాధిష్ఠానదేవతలలో కలియుచున్నారు.

చ = మఱియు

సర్వః(సర్వే)+కర్మాణి = సర్వకర్మలు, ఆ యా కర్మఫలితములు, కర్మ బంధములు నశించుచున్నవి.
దేహత్యాగకాలమున జీవుడు

విజ్ఞానమయః+ఆత్మా = అతడు హృదయగుహలోగల ఆత్మయై

పరే+అవ్యయే = దేహము వీడినతర్వాత సృష్ట్యాదియందుగల ఆత్మతో

ఏకీభవంతి = ఏకీభూతుడు అగుచున్నాడు.

ఉపాధి ప్రకృతిలో లీనమగుచున్నది. జీవాత్మ హృదయగుహలో గల ఆత్మ తోనూ ఆపై దేహమును వీడి సృష్ట్యాదియందుగల ఆత్మతో లయమగుచున్నవి. దీనినే కర్పూర దీప సంయోగమని చెప్పిరి. కర్పూరము దీపముతో సంయోగము వలన

Copyrights © Siddhashra
www.siddhash

కర్పూరదీపము అయి సర్వము హరించుకొనిపోయినది. దీనినే ఆచారకాండలో పూజ చివరలో కర్పూరము వెలిగించి ఈ విషయము గుర్తు చేయబడినది.
ఇప్పుడు ఈ స్థితిలో ఉపాధి లేదు. జీవాత్మ లేదు. హృదయ గుహలో గల ఆత్మ లేదు. సాధనలో ముందు జీవాత్మను ఉపాధి నుంచి వేఱు చేయాలి. ఉపాధిని వీడిన జీవాత్మ ఆత్మలో లయమగును. ఈ రహస్యమునే రామాయణంలో వాల్మీకి నారద మహర్షి చెప్పిన విషయమును తమసా తీరమున మననము చేసి నిధి ధ్యాసలకు చేరి సాధన రహస్యమును ఈ ఒక్క శ్లోకములో చెప్పినాడు.

మా నిషాద ప్రతిష్ఠాం త్వమగమః శాశ్వతీః సమాః
యత్ క్రౌఞ్చమిథునాదేకమవధీః కామమోహితమ్

(బాలకాండ -ద్వితీయ సర్గ- 15)

బ్రహ్మ దేవుడు వాల్మీకి ఆశ్రమమునకు రాగా బ్రహ్మ అనుమతితో వాల్మీకి కూర్చొని ఈ శ్లోకమునే మరల మరల బ్రహ్మ ఎదుట చదివెను. అంత, ఈ విజ్ఞానము నా వలననే వచ్చినది. ఈ శ్లోకమును విస్తరించి సాధన రహస్యమును రచియింపుము అని, రాముని చరిత్ర (అధ్యాత్మము) వ్రాయమని బ్రహ్మ చెప్పినాడు. వాల్మీకి ఆత్మను దర్శించి ఆత్మను దర్శించు విధానమును రాముని కథగా రచియించినాడు. ఆత్మ దర్శన విధానమును భారతము గానూ, భాగవతముగానూ వ్యాసుడు రచియించినాడు.

*****

లయమును వివరించు చున్నాడు

8. యథా నద్యః స్యందమానాః సముద్రే౨ స్తం గచ్ఛంతి నామరూపే విహాయ।
తథా విద్వాన్నామరూపాద్విముక్తః పరాత్పరం పురుషముపైతి దివ్యం॥

యథా - నద్యః - స్యందమానాః - సముద్రే - అస్తం - గచ్ఛంతి - నామరూపే - విహాయ - తథా - విద్వాన్ - నామరూపాత్ - విముక్తః - పరాత్ - పరం - పురుషమ్ - ఉపైతి - దివ్యం

mam . All Rights Reserved
hramam.org

యథా	=	ఏ విధముగా
స్యందమానాః	=	ప్రవహించే
నద్యః	=	నదులు
నామ+రూపే	=	వాటి వాటి నామములను, రూపములను
విహాయ	=	విడచి
సముద్రే	=	సముద్రమునందు ఎలా
అస్తం+గచ్ఛంతి	=	కలిసి పోవునో అనగా కలిసి వాటి వాటి ఉనికిని కోల్పోయి సముద్రముగా పిలువ బడునో

నదులు భూమిపై ప్రవహించినంతసేపు వాటికి వేఱువేఱు పేర్లుండును. గంగ, గోదావరి, యమున, సరస్వతి, కావేరీ యిలా పేర్లు ఉండును. కాని అవి సముద్రంలో కలియగానే అవి వాటి నామ, రూపములనే ప్రత్యేకత, ఉనికిని కోల్పోయి సముద్ర ముగా పిలువబడును.

తథా	=	అటులనే నామరూపములు గలిగియుండి ఉపాధి సహితుడైన
విద్వాన్	=	విద్వాంసుడు (ధీరుడు)
నామరూపాత్+ విముక్తః	=	నామ రూపములు గల ఉపాధి నుంచి విడివడి
దివ్యం	=	స్వప్రకాశకుడు,
పరాత్పరం	=	పరాత్పరుడు,
పురుషం	=	పురుషోత్తముడు అయిన పురుషుడ్ని
ఉపైతి	=	పొందును అనగా పురుషునిలో లీనమయి పురుషోత్తముడు గనే పిలువబడును.

ఈ విషయమునే గజేంద్రమోక్షములో సాధన, సాధన ఫలితమును వివరించినాడు.

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

గతజన్మలో ఇంద్రద్యుమ్నుడనే పేరుగల ద్రవిడ దేశపురాజు గజేంద్రునిగా పుట్టి సాధనచేసి విష్ణురూపమును పొందినాడు. **హస్తిలోకనాథుఁ డజ్ఞాన రహితుఁడై విష్ణురూపుఁ డగుచు వెలుఁగుచుండె.**

(భాగవతము - అష్టమస్కంధము - 121)

*****

బ్రహ్మను దర్శించినవాడు బ్రహ్మయగును

9. స యో హ వై తత్ పరమం బ్రహ్మ వేద
బ్రహ్మైవ భవతి నాస్యా బ్రహ్మవిత్ కులే భవతి
తరతి శోకం తరతి పాప్మానం
గుహాగ్రంథిభ్యో విముక్తోఽమృతో భవతి

సః - యః - హ - వై - తత్ - పరమం - బ్రహ్మ - వేద - బ్రహ్మ - ఏవ - భవతి - న - అస్య - అబ్రహ్మవిత్ - కులే - భవతి - తరతి - శోకం - తరతి పాప్మానం - గుహాగ్రంథిభ్యః - విముక్తః - అమృతః - భవతి.

యః	=	ఎవడు
తత్+పరమం	=	ఆ ఉత్కృష్టమయిన
బ్రహ్మ+వేద	=	బ్రహ్మను తెలుసుకొని అనగా ఆత్మను దర్శించి ఆత్మస్థానమును చేరి, ఆత్మతో ఏకీభూతుడగుట తెలిసి ఆత్మతో ఏకీభూతుడయిన
సః	=	వాడు
బ్రహ్మ+ఏవ	=	బ్రహ్మమే
భవతి	=	అగును
శోకం+తరతి	=	ఉపాధి లక్షణములయిన శోక, మోహాది భావములను, గుణములను నశింపచేసుకొని వాటిని దాటును
పాప్మానం+తరతి	=	కర్మానుష్ఠానము వలన గలిగిన పుణ్య పాపములు నుంచి విడివడి ఆ పుణ్య పాపములను దాటును.

mam . All Rights Reserved
hramam.org

గుహాగ్రంథిభ్యః+ = బ్రహ్మగ్రంథి, విష్ణుగ్రంథి, రుద్రగ్రంథి యనే
హ+వై+విముక్తః హృదయ గ్రంథులనుంచి విముక్తుడై
అమృతః+భవతి = అమృతుడగును

ఫలశ్రుతి

అస్య+కులే = ఈ ఉపనిషత్తులో చెప్పిన విషయములను పాటించిన వాని యొక్క కులమునందు పుట్టిన, ఎవరయినా ఉపనిషత్తులో చెప్పిన వాటిని ఆచరించినచో
అబ్రహ్మవిత్ = బ్రహ్మజ్ఞుడు కాని వాడు
న+భవతి = ఉండడు అనగా అతడు కూడా బ్రహ్మలో ఏకీభూతుడగును.

*****

ఈ బ్రహ్మ విద్య ఎవరికి నేర్పాలి

10. **తదే తదృచాఽభ్యుక్తమ్**
క్రియావన్తః శ్రోత్రియాః బ్రహ్మనిష్ఠాః
స్వయం జుహ్వతి ఏకర్షిం శ్రద్ధయంతః
తేషామేవైతాం బ్రహ్మ విద్యాం వదేత
శిరోవ్రతం విధివద్యైస్తు చీర్ణమ్

తత్ - ఏతత్ - ఋచా - అభ్యుక్తమ్ - క్రియావంతః - శ్రోత్రియాః - బ్రహ్మనిష్ఠాః - స్వయం - జుహ్వతి - ఏకర్షిం - శ్రద్ధయంతః - తేషామ్ - ఏవ - ఏతాం - బ్రహ్మ విద్యాం - వదేత - శిరోవ్రతం - విధివత్ - యైః - తు - చీర్ణం.

తత్+ఏతత్ = ఎవరికి యీ బ్రహ్మవిద్యనుపదేశించాలో ఈ చెప్పబోయే
ఋచా = ఋక్కునందు
అభ్యుక్తం = వివరింపబడినది ఇంతకు ముందు శిష్యలక్షణ ములుగా చెప్పి ఇంకను విస్తరించి వివరించు

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

చున్నాడు.

శ్రద్ధయంతః	=	శ్రద్ధ గలవారికి,
శ్రోత్రియాః	=	చక్కని ఆచారములు గలవారికి,
బ్రహ్మనిష్ఠాః	=	బ్రహ్మను తెలుసుకోవాలనుకునే వారికి,
క్రియావంతః	=	తపస్సు, బ్రహ్మచర్యం మొదలయిన సాధనలు చేయువారికి
ఏకర్షిం	=	ఏకర్షియనే అగ్నిహోత్రము
స్వయం+జుహ్వతి	=	స్వయముగా చేసిన వానికి
యైఃశిరోవ్రతం	=	ఎవరిచేత అథర్వవేదములో చెప్పబడిన శిరోవ్రతమనే పేరు గల వ్రతమును
విధివత్+చీర్ణం	=	విధివిధానముగా చేయబడినదో వారికి
తు	=	పుణ్య కర్మనుష్ఠానపరులయిన
తేషాం+ఏవ	=	అట్టి వారికి మాత్రమే
ఏతాం+బ్రహ్మవిద్యాం	=	ఈ బ్రహ్మ విద్యను
వదేత	=	చెప్పవలయును.

ఊరక కాలక్షేపమునకు మాత్రమే విని ఆచరణచేయని వానికి చెప్పి మాత్రము ప్రయోజనము ఏమి? ప్రయోజనము లేదు. కావున ప్రయోజనము లేని వ్యర్థకార్యము చేయరాదు. కావున బ్రహ్మ విద్యను ఆచరణ చేయని వానికి చెప్పరాదు. ఇదే విషయాన్ని భగవద్గీతలో శ్రీకృష్ణభగవానుడు ఇట్లు చెప్పినాడు.

ఇదం తే నాతపస్కాయ నాభక్తాయ కదాచన
నా చాశుశ్రూషవే వాచ్యం న చ మాం యోఽభ్యసూయతి

(భగవద్గీత - మోక్షసన్న్యాస యోగము -67)

నీకు చెప్పిన ఈ గీతాశాస్త్రమును తపస్సు చేయనివానికి, సత్త్వగుణములు లేని వానికి శ్రద్ధతో విననివానికి, నాస్తికునికి చెప్పరాదు.

*****

mam . All Rights Reserved
hramam.org

11. తదేతత్సత్యమృషి రంగిరాः పురోవాచ నైతదచీర్ణ వ్రతోఽధీతే।
నమः పరమ ఋషిభ్యో నమः పరమ ఋషిభ్యः ॥

(ఇతి ముండకోపనిషది తృతీయముండకే ద్వితీయः ఖండः)

తత్ - ఏతత్ - సత్యమ్ - ఋషిः - అంగిరాः - పురా - ఉవాచ - న - ఏతత్ - అచీర్ణవ్రతः - అధీతే - నమः - పరమ - ఋషిభ్యः - నమः పరమ - ఋషిభ్యः

పురా = పూర్వము

ఋషిः+అంగిరాः = అంగిరసుడను ఋషి

ఏతత్ = దీనిని ఈ ఉపనిషత్తును గురుపరంపరగా తన శిష్యునికి శౌనకునికి

ఉవాచ = ఉపదేశించెను

ఏతత్ = దీనిని ఈ బ్రహ్మవిద్యను

అచీర్ణవ్రతः = అథర్వవేదములో చెప్పబడిన శిరోవ్రతము చేయని వాడు అనగా నిష్కామ కర్మానుష్ఠానపరుడు కానివాడు

న+అధీతే = అనుష్ఠించలేడు. పట్టుదల, దీక్ష సాధన చేయనివాడు అనుష్ఠించలేడు

తత్+సత్యం = కాలక్షేపానికే విని ఆ విన్నది మఱచి పోయి పట్టుదల, దీక్ష, సాధన లేనివాడు బ్రహ్మను చేరలేడనే విషయము ముమ్మాటికి నిజము

నమः+పరమ+ఋషిభ్యः = మహాఋషులు సర్వులకు నమస్కారము

నమः+పరమ+ఋషిభ్యः = ఎందఱో మహానుభావులు అందఱికీ వందనములు.

*****

Copyrights © Siddhashra
www.siddhash

ఓం భద్రం కర్ణేభిః శృణు యామ దేవాః
భద్రం పశ్యేమాక్షభిర్యజత్రాః
స్థిరై రంగై స్తుష్టువాగ్ం సస్తనూభిః
వ్యశేమ దేవహితం యదాయుః
స్వస్తి న ఇంద్రో వృద్ధ శ్రవాః
స్వస్తి నః పూషా విశ్వవేదాః
స్వస్తి నస్తార్క్ష్యోఽరిష్టనేమిః
స్వస్తి నో బృహస్పతి ర్దధాతు

ఓం శాంతి శాంతి శాంతిః

mam . All Rights Reserved
hramam.org

మాండుక్య ఉపనిషత్

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

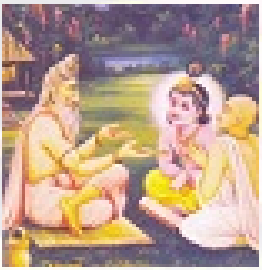

SIDDHASHRAMAM
M: +91 8096065675 , P : +91 40 24240557
E : contactus@siddhashramam.org
W : www.siddhashramam.org

mam . All Rights Reserved
hramam.org

అష్టా చక్రా నవ ద్వారా దేవానాం పూరయోధ్యా
తస్యాం హిరణ్మయః కోశః స్వర్గో జోతిషావృతః

(అథర్వ వేదము-10వ కాండ-1వ అధ్యాయము- 2వ సూక్తము, 31)

ఎనిమిది చక్రములు కలిగి, తొమ్మిది ద్వారములు కలిగి, అయోధ్యా నగరమున్నది. ఇది సర్వ దేవతా నివాస స్థానము. హిరణ్మయ కోశము స్వయం జ్యోతియైన ఆత్మచే ఆవృతమై ఉన్నది.

(ఈ అయోధ్యనే అయోధ్యా నగరముగా రామాయణములో వర్ణించినారు)

శాంతి పాఠము

ఓం భద్రం కర్ణేభిః శృణు యామ దేవాః
భద్రం పశ్యేమాక్షభిర్యజత్రాః
స్థిరై రంగై స్తుష్టువాగ్ం సస్తనూభిః
వ్యశేమ దేవహితం యదాయుః
స్వస్తి న ఇంద్రో వృద్ధ శ్రవాః
స్వస్తి నః పూషా విశ్వవేదాః
స్వస్తి నస్తార్క్ష్యో_రిష్టనేమిః
స్వస్తి నో బృహస్పతి ర్దధాతు

ఓం శాంతి శాంతి శాంతిః

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

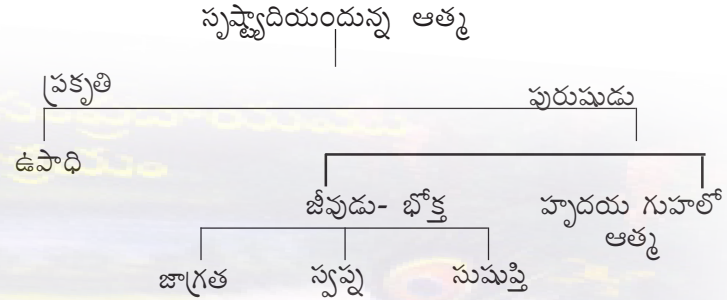

ఈ సర్వవిశ్వము

అక్షరముగా ఓంకారము				పరబ్రహ్మగా ఆత్మ			
అ	ఉ	మ	ఓం	జీవుడు			ఆత్మ
				ప్రథమపాదం వైశ్వానరుడు జాగ్రతావస్థ 19 ముఖాలు 7 అంగాలు స్థూల శరీరం అంతర్యామి	పునర్జన్మకు మోక్షమునకు కారణం రెండవ పాదం తైజసుడు స్వప్నావస్థ 19 ముఖాలు 7 అంగాలు సూక్ష్మశరీరం	మూడవపాదం ప్రాజ్ఞుడు సుషుప్తి అవస్థ ఆత్మతో ఏకీభూతుడు కేవలం ఆనందం సుషుప్తిలో కర్మవాసనలు నశింపవు. నిశ్చల సమాధిలో కర్మవాసనలు నశించును.	హృదయ గుహలో గల ఆత్మ

mam . All Rights Reserved
hramam.org

మాండుక్య ఉపనిషత్ కేవలం పరవిద్యనే బోధించును. రామాయణములో చెప్పిన పరవిద్యను యిక్కడ అనుసంధానము చేసికొనవలయును.

సాధకులను వాల్మీకి రెండు విధములుగా వర్గీకరించినాడు.

1. విహంగమార్గమునకు దశరథునిని ఉదాహరణగా తీసుకొనినాడు.
2. పిపీలిక మార్గమునకు రామునిని ఉదాహరణగాతీసుకొనినాడు.

దశరథుని వృత్తాంతము

అజునికుమారుడు దశరథుడు. అజుడు అనగా పుట్టనివాడు. ఆత్మ. ఆత్మనుంచి జీవాత్మ వచ్చినది కావున అజుని కుమారుడు దశరథుడు అనగా జీవాత్మ.
దశ= అనేకమయిన, రథ = ఉపాధులందు గలవాడు
అనగా జీవుడు - ఈ జీవునిని దశరథుడని వ్యవహరించెను.
ఇతడు అయోధ్యాధిపతి. అయోధ్య అనగా దేహమని హృదయకోశమని అథర్వవేదంలో చెప్పబడినది. కావున అయోధ్య యనే శరీరానికి అధిపతి. ఇతడే జీవుడు. అయోధ్య అనగా బ్రహ్మపురమని చెప్పబడే హృదయగుహ. ఆ గుహలో కలది ఆత్మ.

దశరథునికి ముగ్గురు భార్యలు వారలతో రమించును. కైక యన్న ఎక్కువ ప్రేమ	స్థూల సూక్ష్మ కారణ శరీరములు అతని ముగ్గురు భార్యలు. స్థూలశరీరము కైక
సుమంతుడు రథసారథి	బుద్ధి
వసిష్ఠుడు పురోహితుడు	శరీరము పనిచేయుటకు ప్రాణము అవసరము. దేహమనే పురమునకు ఇతడు పురోహితుడు. ఈ పురోహితుడు సకల కార్యములకు అవసరము
దశరథునికి 60 వేల సంవత్సరములు వచ్చినా పుత్రులు కలుగ లేదు	ప్రతి దినము మనకు తెలియకుండానే హంస ఈ 60 దళములలో సంచరించును. అయినా ఆత్మ దర్శనము కలుగదు.

Copyrights © Siddhashra
www.siddhash

దశరథుడు సుమంత్రుని వెంట పెట్టుకొని అంగ దేశమునకు వెళ్ళి ఋశ్యశృంగుని దర్శించి నాడు	గురువును సమీపించినాడు. ఋశ్యశృంగుడు - సాధనలో నిశ్చల సమాధి పొందిన మహనీయుడు. జీవన్ముక్తుడు. అమృతత్వము పొందినవాడు. త్రిగుణ రహితుడు శాంతుడు. దీనినే కథగా ఋశ్యశృంగుని భార్య శాంతయని పేర్కొనినారు.
శాంతత్వము పొందుట ఎట్లు? ఋశ్యశృంగుడు వచ్చి అశ్వమేధయాగము చేయించినాడు.అన్నదానికి ఋశ్యశృంగుని కథ చెప్పినాడు.	అశ్వము అనగా మనస్సు. ఆ మనస్సును దశరథుడు లయింప చేసినాడు. జీవన్ముక్తుడై ఆత్మదర్శనము చేసినాడు.
ఆ తర్వాత పుత్రకామేష్ఠి చేయించగా దశరథునకు 4 గురు పుత్రులు గలిగిరి.	సృష్ట్యాది యందున్న ఆత్మ సృష్టిలో4 విధములుగా ఉన్నదని స్వానుభవంతో గ్రహించినాడు.

హృదయ గుహలో గల ఆత్మ - ఒక పుత్రుడు
జాగ్రతావస్థలో గల జీవాత్మ - ఒక పుత్రుడు
స్వప్నావస్థలో గల జీవాత్మ - ఒక పుత్రుడు
సుషుప్తి అవస్థలో గల జీవాత్మ - ఒక పుత్రుడు

దశరథుడు దేహ త్యాగ కాలములో కౌసల్య మందిరమునకు చేరి- అనగా హృదయ గుహలోని ఆత్మస్థానము చేరి రామునిని తలచుచూ దేహమును వదలి బ్రహ్మలోకము చేరెను. యుద్ధకాండలో రావణవధానంతరము బ్రహ్మ దేవతలతో కలసి రాముని వద్దకు వచ్చెను - నిరంతర సాధన ఫలితముగా అమృతత్వమును పొందెను. యోగభాషలో రాత్రి అనగా మనము చెప్పుకొనే రాత్రికాదు అని చెప్పుటకు దశరథుడు రాత్రి చనిపోయెను అని చెప్పినారు. దశరథుని సాధన పూర్తి అయినది.

mam . All Rights Reserved
hramam.org

ఇక రాముని పరంగా వ్రాయదలచినాడు.

బాలకాండలో రామకథ వివరించుచున్నాడు. రాముడు విశ్వామిత్రుని వెంట బయలు దేరినాడు.

1. విశ్వామిత్రుడు రామునికి - బల, అతిబలలు ఉపదేశించినాడు. వీటిని **"తపసా సంభృతే చైతే బహురూపే భవిష్యతః"** వీటిని తపస్సుచే పోషించిన అనేక విధములయిన ఫలితములను యివ్వగలవు. అనిచెప్పినాడు అనగా ప్రాణము గుఱించి చెప్పినాడు.
2. అందఱూ కామాశ్రమము చేరిరి. మన్మథ దహనము విశ్వామిత్రుడు చెప్పెను. అనగా సర్వ కోరికలు, మనో వికారములు నశించవలయును అని అర్థము.
3. గంగానది దక్షిణతీరమున తాటకవనం. తాటక సంహారం. మలద కరూశ దేశముల వృత్తాంతము చెప్పెను. అనగా ఆకలి దప్పికలు ప్రాణ లక్షణములు వివరించెను.
4. సిద్ధాశ్రమమున సుబాహాది రాక్షసులను వధియించెను. అనగా వికల్పములు నశింపచేయుట. యోగ శక్తులను స్వీకరించక, పూర్వజన్మ కర్మ వాసనలు నశింపజేయుట అని అర్థము. అవి దగ్ధమగు వఱకు సాధన చేస్తూ - ధారణకు చేరవలయును.
5. శోణనది, మగధదేశం గంగానది దాటి విశాల నగరం చేరిరి. అనగా హరి విశాల విగ్రహమునందు హృదయము నిలిపి సాధన చేయవలయును.
6. ఆపై గౌతమాశ్రమం. అహల్య. విదేహనగరం చేరిరి. ఈ ఉపాధిలోనే ఆత్మదర్శనం గలుగును. విదేహుడగును.

7. పరశురాముడు వచ్చి వైష్ణవ ధనుస్సు, బాణముయిచ్చెను. అనగా ఆత్మను ఆత్మతో ఏకీభూతము చేయుట. తత్త్వమసి అనుభవము. ఆత్మదర్శనము అగు విధము, ఆత్మతో ఏకీభూతమగువిధము బాలకాండలో వివరించినాడు. దీనినే విస్తరించి మిగిలిన కాండలలో కథగానూ యోగపరముగా వివరింపబడినది.

ఆత్మ, పురత్రయములలో క్రీడించు జీవాత్మ కూడా రాముడే అను భావనను వాల్మీకి గ్రహించినాడు. సృష్ట్యాదియందున్న ఆత్మ తనను తానుగా విభజించుకొని సృష్టిలో

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

హృదయగుహలో - పరంజ్యోతిగా, పరబ్రహ్మగా, శ్రీరాముడయినాడు.
హిరణ్మయ శరీరము లేక హృదయ గుహయే కౌసల్య.
స్థూలశరీరములో - స్థూలశరీరముగా చెప్పబడే కైకకు భరతుడు.

రాజ్యమనగా దేహము. ఈ స్థూల దేహమునకు ఇతడు అధిపతి అని కొందఱు ఇతడు అధిపతి కాదు ప్రతినిధి అని కొందఱు చెప్పుదురు.

సూక్ష్మశరీరములో - స్వప్నావస్థలో సుమిత్రకు శత్రుఘ్నుడు
సూక్ష్మశరీరములో - కారణ శరీరములో సుమిత్రకు లక్ష్మణుడు

ఈ కారణశరీరమే యోగ భాషలో లింగ శరీరము అనియు సుషుప్తి అవస్థను నిశ్చల సమాధి స్థితి అనియు చెప్పబడును.

ఇలా నాలుగు మూర్తులుగా ఆవిర్భవించినాడు.

రావణసంహారమనగా - జీవాత్మ కూటస్థుడగుట.

శ్రీరాముడు హృదయగత ఆత్మ. ఇంద్రియారాముడు జీవుడు. రామునిని జీవునిగా తీసుకొని సాధన రహస్యములను అరణ్యకాండ, కిష్కింధకాండ, సుందరకాండలలో చెప్పి, యుద్ధకాండలో యోగరహస్యమయిన సేతువును నిర్మింప చేసి రావణుని సంహరించి కూటస్థుడైనాడు. ఆత్మదర్శనము చేసినాడు. ఇదే బ్రహ్మాది దేవతలు రాముని వద్దకు వచ్చుటగా వర్ణించినారు. రాముడు శ్రీరాముడైనాడు. అనగా సృష్ట్యాది యందు గల ఆత్మ స్వరూపుడయినాడు. సృష్ట్యాది యందు గల ఆత్మను - శ్రీరాముని పరంగా బ్రహ్మ స్తుతించినట్లు యుద్ధకాండలో 117వ సర్గలో - ఆత్మ లక్షణములను చెప్పినాడు.

ఆత్మ లక్షణములు
ఆత్మ-సృష్ట్యాదియందు
ఆత్మ

స్వయందేవః = స్వప్రకాశకుడు
స్వయం ప్రభుః = స్వయంజ్యోతి

mam . All Rights Reserved
hramam.org

స్వయంప్రభుః	=	నీవే సర్వమునకు ప్రభువు. నీకంటె అధికులు లేరు.
ప్రభుః	=	చక్రవర్తి
అక్షరం	=	అక్షరము
కృష్ణః	=	సర్వముచేయువాడు
దివ్యాః మహర్షయః	=	దేవతలు, ఋషులు, నిన్ను శరణాగత రక్షకునిగా
త్వామ్ శరణ్యం శరణమ్		చెప్పుదురు.

ఆహుః

పరాత్ పరః	=	ప్రకృతి పురుషులకు పరుడు
		ఆదిపురుషుడు
పురుషః	=	ఆదిపురుషుడు
		విరాట్పురుషుడు

రూపము:-

కర్ణౌ	=	కర్ణములు - దిశలు
సూర్యచంద్రమసౌదృశే	=	సూర్యచంద్రులు నేత్రములు
అశ్వినౌ	=	అశ్వనీదేవతలు ముక్కు రంధ్రములు
హృదయం బ్రహ్మ	=	బ్రహ్మ హృదయము
జిహ్వా దేవీ సరస్వతీ	=	నాలుక సరస్వతీ దేవి

అనగా విరాట్పురుషుడు సమస్త దేవతా స్వరూపుడు

సర్వవ్యాపకుడు:-

సలిలే+గగనే+సర్వాసు+	=	నీటియందు, ఆకాశమునందు,
పర్వతేషు+నదీషు+దృశ్యసి		సర్వపర్వతములయందు , సర్వ నదులయందు
		(నీవు) కనబడుదువు.

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

అంతర్యామి:-

గోషు+బ్రాహ్మణేషు+ సర్వభూతేషు	=	గోవులలో, బ్రాహ్మణులలో, సర్వ జంగమములలో అంతర్యామిగా ఉండును.
లోకానాం ఆదౌ అంతే దృశ్యసే	=	లోకముల సృష్టికి ముందు, లోకములు లయము అయిన తరువాత కూడ ఉండువాడు.
ప్రభవః నిధనం నో విధుః	=	విశ్వము యొక్క పుట్టుకకు పూర్వము విశ్వము లయము అయిన తరువాత - ఎవరును నిన్ను ఎఱుంగరు

కర్మ:- దుష్ట శిక్షణ

భూతభవ్య సపత్నజిత్	=	త్రికాలములందు రాక్షసులను, శత్రువులను సంహరించువాడు. దుష్ట సంహారకుడు

సృష్టి, స్థితి, లయకారకుడు:-

సృష్టిగా:

ప్రజాపతిః	=	ప్రజాపతి
బ్రహ్మ	=	బ్రహ్మ
సర్వలోకస్య కర్తా	=	సర్వలోకములను సృజియించువాడు
త్రయాణాం లోకానాం ఆదికర్తా	=	ప్రారంభ సృష్టి కర్త. మూడు లోకములు సృజియించినవాడు.
సర్వ గాత్రేషు దేవాః	=	సర్వ అవయవములనుంచి దేవతలు సృజియింపబడి ఆదేవతలు ఆ యా అవయవములందు ఉండిరి.

స్థితికారకునిగా - విష్ణువు:-

నారాయణః	=	నారాయణుడు
శ్రీమాన్	=	లక్ష్మీయుతుడు

mam . All Rights Reserved
hramam.org

చతుర్భుజః	=	నాలుగు చేతులు కలవాడు
చక్రాయుధః	=	సుదర్శన చక్రధారి
శార్జ్గ ధన్వా	=	శార్జ్గమను ధనుస్సు చేబూనిన వాడు
శ్రీవత్స లక్షణః	=	శ్రీ వత్సాంకితుడు
మధుసూదనః	=	మధుసూదనుడు
పద్మనాభః	=	పద్మనాభుడు

లయకారకునిగా:-

రుద్రాణాం అష్టమః రుద్రః	=	రుద్రులలో ఎనిమిదవవాడు
విష్వక్సేనః	=	అన్ని వైపులు సేనలు గలవాడు
ప్రభవః అప్యయః	=	ఆవిధముగా సృష్టిస్థితిలయములు చేయువాడు

అవతారపురుషుడు:-

ఏక శృంగః వరాహః	=	ఒక కొమ్ముగల వరాహావతారుడు
త్రిభిః విక్రమైః త్రయః లోకాః క్రాన్తా	=	వామనావతారుడు, త్రివిక్రమావతారుడు

ఈ జగత్తు సర్వమూ అతడే. అతడు కానిది పరమాణువు కూడా లేదు.

సర్వదేవతారూపుడు	-	సర్వదేవతలూ అతడే
తేశరీరం సర్వం జగత్	=	సర్వ జగత్తు నీ శరీరము
మహేంద్రః	=	ఇంద్రుడు
ఉపేంద్రః	=	ఉపేంద్రుడు
ఇన్ద్ర కర్మా	=	త్రిలోక పాలకుడు
సేనానీ	=	కుమార స్వామి
వసూనాం ఋతధామా	=	అష్ట వసువులలో ఋతధాముడు
మహాబలః	=	మహా బలవంతుడైన వాయువు
మహోరగః	=	ఆదిశేషువు
స పర్వతామ్ భూతాని పృథివీ	=	ఆదిశేషువుగా నీవు (పర్వతములు), స్థావర

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

చ ధారయసి		జంగమములతో కూడిన భూమిని ధరియించు వాడవు.
దేవ గన్ధర్వ దానవాం ధారయన్ దృశ్యసే	=	నీవు విశ్వరూపుడవు. దేవదానవగంధర్వ రూపములు ధరియించి కనబడుచున్నావు.

సర్వ జీవరాసులు అతడే

శత శీర్షః + సహస్రదృక్+ సహస్రచరణః	=	అనేక వేల శిరస్సులూ, అనేకవేల కన్నులూ, అనేక వేల పాదములు కలవాడవు

వేదములు యజ్ఞములు అతడే:-

వేదాః	=	వేదములు
వేదాత్మా	=	వేద స్వరూపుడు
యజ్ఞః	=	యజ్ఞ స్వరూపుడు
సత్యం	=	సత్య స్వరూపుడు

సర్వభావములు అతడే:-

బుద్ధిః	=	బుద్ధి
క్షమా	=	ఓర్పు
దమః	=	దమము
స్థైర్యం వసుధాతలమ్	=	ఓర్పున భూమి
కోపః అగ్నిః	=	కోపించిన అగ్నివలె దహించువాడు
ఓంకారము	=	ఓంకారము
వషట్కారః	=	వషట్కారము
సంస్కారాః	=	సర్వ సంస్కారములు
గ్రామణిః	=	దేహమనే గ్రామమునకు అధిపతి
హృషీకేశః	=	ఇంద్రియములకు అధిపతి
జ్ఞానవతాం శ్రేష్ఠః	=	జ్ఞానవంతులలో శ్రేష్ఠుడు
తే పరాక్రమమం అమోఘం	=	పరాక్రమము అమోఘము

mam . All Rights Reserved
hramam.org

తేవీర్యం అమోఘం = వీర్యము అమోఘము

కాల స్వరూపుడు:-

నిమిషః రాత్రిః ఉన్మేషః దివః = కనులు మూయుట రాత్రి అనగా లయము. కనులు తెఱచుట పగలు అనగా సృష్టి.

వేదములలో ఉపనిషత్తులలో ఆత్మగుఱించి, పురుషుని గుఱించి విరాట్‌పురుషుని వర్ణించిన పదములనే శ్రీరాముని పరంగా చెప్పినాడు. శ్రీరాముడు అనగా ఆత్మ. **ఆత్మను ఉపాసించుటయే రామోపాసన.** సాధనకు ముందు గల రాముడు -సాధనచే శ్రీరాముడు అనగా ఆత్మయైనాడని చెప్పినాడు. ఏది ఉపనిషత్తులలో చెప్పబడినదో దానినే రామాయణంగా రచించుటచే రామాయణము వేదోపబృంహణార్థముగా చెప్పుచున్నానని వాల్మీకి చెప్పినాడు.

*****

అహల్య అనే సాధకురాలు - ఆత్మ అనే రామునిని గౌతమాశ్రమము అనే ఉపాధిలో దర్శించి సర్వబంధములనుంచి విముక్తురాలైనది. ఆత్మ దర్శనమగు విధము అహల్యపరంగా -విహంగమార్గంలో -అహల్యకథలో ఇట్లు చెప్పినాడు.

వాయుభక్షా నిరాహారా తప్యన్తీ భస్మశాయినీ
అదృశ్యా సర్వభూతానాం మాశ్రమేఽస్మిన్నివత్స్యసి

(బాలకాండ-48 వ సర్గ-30)

భస్మశాయినీ = భస్మమును పూసుకొని - మనోవికారములను వీడుటకు - సాధువులు, ఈశ్వరుడు భస్మమును పూసుకొనినట్లువర్ణింతురు. అనగా మనోవికారములు లేనివారని అర్థము - మనోవికారములు లేక.

అస్మిన్ ఆశ్రమే = ఈ ఆశ్రమములో- ఈ దేహములోనే

అదృశ్యా సర్వ భూతానాం = సర్వభూతములకు కనిపించక అనగా ఉపాధి లక్షణములను వీడి

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

నిరాహారా = ఆహారమును స్వీకరించక, వాయుభక్షణ
వాయుభక్షా చేయుచు అనగా నిశ్చల సమాధి స్థితిలో ఉండి
తప్యన్తీ నివత్స్యసి = తపస్సు చేయుచూ నివసించగలవు.

రామఃఆగమిష్యతి..... పూతా భవిష్యసి (31)

రామఃఆగమిష్యతి: = రాముడు రాగలడు ఆత్మదర్శనమగును
పూతా+భవిష్యసి: = పవిత్రురాలవు అగుదువు. సర్వ బంధములు తొలగును. అహల్యకు సర్వబంధములు తొలగినవి. రాముడు అహల్యకు నమస్కరించినాడు

	దళములు	హంసలు	హంసగమనమునకు సమయము గం॥ ని॥లు
ఆధారము	4	600	0.40
స్వాధిష్ఠానము	6	6000	6.40
మణిపూరకము	10	6000	6.40
అనాహతము	12	6000	6.40
విశుద్ధము	16	1000	1.07
ఆజ్ఞేయం	2	1000	1.07
సహస్రారము	8	1000	1.06
సహస్రారమధ్యగత బిందువు	2	-	-
మొత్తం	**60**	**21,600**	**24.00**

ఆధారములో తెల్లవారు ఝామున = 2.30 నుంచి 3.10 ని॥ వఱకు
స్వాధిష్ఠానములో = 3.10 నుంచి ఉ॥ 9.50 వఱకు
మణిపూరకములో = ఉ॥ 9.50నుంచిసా॥4.30 వఱకు
అనాహతంలో = సా॥4.30నుంచి 11.10 సా॥ వఱకు

mam . All Rights Reserved
hramam.org

విశుద్ధములో	=	సా॥ 11.10 నుంచి ఉ॥ 0.17 వఱకు
భ్రూమధ్యములో	=	ఉ॥ 0.17 నుంచి ఉ॥ 1.24 వఱకు
సహస్రారము, సహస్రార మధ్యగత బిందువులో	=	ఉ॥1.24 నుంచి ఉ॥ 2.30 వఱకు ఉండును

మరల ఆధారమునకు వచ్చును.

ఈ 24 గంటలలోనే జాగ్రతావస్థ, స్వప్నావస్థ, సుషుప్తి అవస్థలనే త్రయావస్థలలో చరించును. 24 గంటలలో 60 దళములు పూర్తి చేసినను ఆత్మదర్శనము గలుగదు. యోగాభ్యాసమున తను సహస్రారమధ్యగత బిందువునకు చేరిననే ఆత్మదర్శనము, ఆత్మస్థానము చేరుట గలుగును. ఇట్టి సాధకుడు తను జీవించి యుండగనే అమృతుడగును. అమృత ఇహభవతి. సహస్రారమధ్య గత బిందువును చేరుటనే నిశ్చల సమాధి యని యందురు. కర్మవాసనలు క్షయమయినగాని యీ స్థానమునకు ఎవరునూ చేరలేరు. లేదా గురుకటాక్షమున మాత్రమే చేరగలరు.

కావున ఆత్మదర్శనమునకై పరితపించు సాధకుడు విధి విహితముగా గురువును సమీపించవలయును, గురుసాన్నిధ్యములో సాధన చేయవలయును.

నాభినుంచి అవి వ్యాపించిన ప్రదేశం

నాడులు	**ఉత్తరదిశ - నాభికి ఎగువ భాగము**
సుషుమ్న	= నాభి నుంచి బ్రహ్మ రంధ్రము వఱకు
విశ్వోదరి	= నాభినుంచి భ్రూమధ్యము - త్రినేత్ర స్థానము వఱకు
గాంధారినాడి	= నాభినుంచి ఎడమ కన్ను వఱకు- ఇది కథా పరంగా ధృతరాష్ట్రుని భార్యగా చెప్పినారు
పూషనాడి	= నాభి నుంచి కుడికన్ను వఱకు
శంఖినినాడి	= నాభినుంచి ఎడమచెవి వఱకు(దేహహూ)
పయశ్వనినాడి	= నాభినుంచి కుడి చెవివఱకు (పితృహూ)
ఇడనాడి	= నాభి నుంచి ఎడమ ముక్కు రంధ్రము వఱకు
పింగళనాడి	= నాభి నుంచి కుడి ముక్కు రంధ్రము వఱకు

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

సరస్వతినాడి = నాభినుంచి నాలుక వఱకు

దక్షిణదిశ - నాభికి దిగువ భాగము

కుహూనాడి = నాభినుంచి శిశ్నము వఱకు

అలంబస = నాభినుంచి గుదము వఱకు (రామాయణములో అలంబస ఇక్ష్వాకుని భార్య వీరి వంశమున విశాల నగరరాజు జన్మించెను)

హస్తిజిహ్వ = నాభినుంచి ఎడమ పాదం వఱకు

యశస్విని = నాభినుంచి కుడి పాదం వఱకు

వారుణీ = సర్వత్రావుంది. దీనినే కథగా సముద్ర మథనంలో ఆవిర్భవించిన వారుణీని దేవతలు గ్రహించి సురలయినారు. గ్రహించక రాక్షసులు - అసురులయినారు.

నదులను నాడులుగా, పర్వతములను దేహములోని ఒక్కొక్క స్థానముగానూ, క్షీరసాగరమును, హిమవత్పర్వతమును భ్రూమధ్య స్థానముగానూ చిత్రీకరించి పురాణములలో కథలు కథలుగా సాధన రహస్యములను వర్ణించినారు. వీటిని గురుముఖతా గ్రహించి సాధన చేయవలయును.సృష్టిలోని ఆత్మ నాలుగు విధములయినది. కావున రామాయణములో ఆ నలుగురికి రామ, లక్ష్మణ, భరత, శత్రుఘ్నులని పేరు పెట్టినారు. అదే భాగవతములో శ్రీకృష్ణ, సంకర్షణ(బలరామ), ప్రద్యుమ్న, అనిరుద్ధ అని పేర్లు పెట్టినారు. ఈ విధముగా పిలువబడే నలుగురి గుఱించి ఈ ఉపనిషత్తు వివరించినది.

ఓంకారము - అక్షర పరబ్రహ్మము. అది అకార, ఉకార, మకార యుతము. సమిష్టి తత్త్వమున ఓంకారమై చతుర్విధము. ఆత్మ-హృదయ గుహలోని ఆత్మగా, జాగ్రత్, స్వప్న, సుషుప్తి అవస్థలలోని జీవాత్మగా చతుర్విధము. కావున ఓంకారమును ఉదాహరణగా తీసుకొని ఆత్మను యీ విధముగా యీ ఉపనిషత్ నందు వర్ణించుచున్నాడు.

mam . All Rights Reserved
hramam.org

ఓంకారము గురించి వివరించుచున్నాడు

1. ఓ మిత్యేతదక్షర మిదగ్ం సర్వం తస్యోపవ్యాఖ్యానమ్ ।
భూతం భవద్భవిష్యదితి సర్వమోంకార ఏవ ।
యచ్చాన్యత్ త్రికాలాతీతం తదప్యోంకార ఏవ ॥

ఓమ్ - ఇతి - ఏతత్ - అక్షరమ్ - ఇదగ్ం - సర్వం - తస్య - ఉపవ్యాఖ్యానం - భూతం - భవత్ - భవిష్యత్ - ఇతి - సర్వమ్ - ఓంకారః - ఏవ - యత్ - చ - అన్యత్ - త్రికాలాతీతం - తత్ - అపి - ఓంకారః - ఏవ.

ఓం కారమును ఉదాహరణగా తీసికొని చతుర్విధములయిన ఆత్మ గుఱించి వర్ణించుచున్నాడు. ఆత్మసృష్ట్యాదియందు ఒక్కడు. సృష్టిలో చతుర్విధములయినది.

ఓంకారః	=	ఓంకారము అ మాత్ర. సమిష్టిగా ఏక అక్షరము
ఓమ్+అక్షరం+ఇతి	=	అకారము, ఉకారము, మకారము అనే మూడు అక్షరములు సమిష్టి ఓం అను అక్షరము
ఓకారః	=	ఓంకారము హృదయగత ఆత్మ. త్రయావస్థలుగా అకారము, ఉకారము, మకారములు. జీవాత్మ ఆత్రయావస్థలలో విహరించును. ఆ విధముగా ఉదాహరణతో ఆత్మ తత్త్వమును మఱియు
ఏతత్	=	ఆత్మ గుఱించి
తస్య+ఉపవ్యాఖ్యానం	=	దానియొక్కవివరణనుచెప్పుచున్నాను. ఆత్మ గుఱించి వివరించు చున్నాను
ఇదగ్ం+సర్వం+ఏవ	=	ఈ సర్వ విశ్వము - విరాట్ స్వరూపమే
భూతం+భవత్	=	భూతకాలము, వర్తమానకాలము
భవిష్యత్+ఇతి	=	భవిష్యత్ కాలములో యుండే
సర్వమ్+ఏవ	=	ఈ సర్వ విశ్వము విరాట్ స్వరూపమే
చ	=	మఱియు
యత్+అన్యత్+తత్+అపి	=	ఏది ఇంకొకటి అనగా సృష్ట్యాదియందున్న ఆత్మ ఉపాధులలో అంతర్యామిగా అనగా జీవాత్మగా

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

హృదయగుహలో ఆత్మగా ఉండునో అట్టి

త్రికాలాతీతం = ఆత్మ త్రికాలాతీతమైనది

సృష్ట్యాదియందున్న ఆత్మకు నాలుగు పాదములు లేవు. అది పూర్ణస్వరూపము. అది ఏకము. సృష్టిలో ఆత్మకు నాలుగు పాదములు. లేక అది నాలుగు భాగములు.

	హృదయగుహలో ఆత్మ	-	ఒక పాదము
1.	జాగ్రదావస్థలోగల జీవుడు	-	ఒక పాదము
2.	స్వప్నావస్థలోగల జీవుడు	-	ఒక పాదము
3.	సుషుప్తి అవస్థలోగల జీవుడు	-	ఒక పాదము
అటులనే	ఓంకారము	-	ఒక పాదము
	అకారము	-	ఒక పాదము
	ఉకారము	-	ఒక పాదము
	మకారము	-	ఒక పాదము. ఈ విధముగా నాలుగు పాదములు.

ఓంకారము ఉదాహరణగా తీసుకొని సృష్టిలోగల ఆత్మ గుఱించి వివరింపబడినది. ఓంకారము ధనుస్సు. జీవుడు బాణము. బ్రహ్మ లక్ష్యము. సాధకుడు ఓంకారము అనే ధనుస్సును గ్రహించి జీవాత్మ అనే బాణముతో బ్రహ్మము అనే లక్ష్యమును కొట్టవలయును.

*****

mam . All Rights Reserved
hramam.org

2. సర్వగ్ం హ్యేతద్ బ్రహ్మ అయమాత్మా బ్రహ్మ సోఽయమాత్మా చతుష్పాత్

సర్వగ్ం - హి - ఏతత్ - బ్రహ్మ - అయమ్ - ఆత్మా - బ్రహ్మ - సః - అయమ్ - ఆత్మా - చతుష్పాత్

ఏతత్+సర్వగ్ం+హి = ఈ సర్వము - స్థావర జంగమాత్మకమైన ఈ విశ్వమంతా

బ్రహ్మ = బ్రహ్మ స్వరూపమే అనగా విరాట్ స్వరూపమే

అయమ్+ఆత్మా = సృష్ట్యాదియందు నిరుపాధికముగా ఉన్న ఈ ఆత్మయే

బ్రహ్మ = సాకారముగా పురుషుడయినది. అతడే ప్రకృతితో కూడి విరాట్‌పురుషుడయినాడు. రజోగుణహితుడై బ్రహ్మగా పిలువబడుతున్నాడు. బ్రహ్మగా ఉపాధులను సృజియించినాడు. ఆత్మ జీవాత్మగా హృదయగత ఆత్మగా ఉపాధులలో వసియించినవి. ఆ విధముగా సృష్ట్యాదియందున్న ఆత్మ సృష్టిలో

సః+అయమ్+ఆత్మా = ఈ ఆత్మ

చతుష్పాత్ = నాలుగు భాగములుగా వ్యవహరింప బడుచున్నది.

ఆత్మ - హృదయగుహలో గల ఆత్మగా - జాగ్రతావస్థలో- స్వప్నావస్థలో - సుషుప్తి అవస్థలలో - ఇలా మూడు అవస్థలలో మూడు పేర్లతో మొత్తం నాలుగు పేర్లతో పిలువబడుచున్నది. వాల్మీకి శ్రీరాముడు, భరతుడు, శత్రుఘ్నుడు, లక్ష్మణుడుగా రామాయణంలో వీటికి పేర్లు పెట్టినాడు.

ఆత్మ - రెండు భాగములయినది. ఒక సగభాగము బింబము, మిగిలిన సగభాగము ప్రతిబింబము. ఈ ప్రతిబింబము జీవాత్మ. ఈ జీవాత్మ మరల మూడు భాగములు. అయితే యీ 4 భాగములు సమముగా మాత్రము కాదు.

హృదయ గుహలో గల ఆత్మ సగభాగము = శ్రీరాముడు

Copyrights © Siddhashra
www.siddhash

ఆత్మతో సుషుప్తిలో జీవాత్మ
కలసి యుండును కావున ఇది- 1/4 భాగము = లక్ష్మణుడు
జాగ్రతావస్థలో శరీరముతో
సుఖదుఃఖములను అనుభవించును ఇది-1/8 భాగము = భరతుడు
స్వప్నావస్థలోని లక్షణములు
జాగ్రతావస్థలోని లక్షణములు సమానము ఇది -1/8 భాగము = శత్రుఘ్నుడు
సృష్ట్యాదియందున్న ఆత్మ పూర్ణము. సృష్టిలో కూడా పూర్ణము.
దశరథుడు యజ్ఞ పాయసమును పంచుటలోని ఆంతర్యమిది

*****

జాగ్రతావస్థలో జీవాత్మ - వైశ్వానరుడు

3. జాగరిత స్థానో బహిః ప్రజ్ఞః సప్తాంగ ఏకోనవింశతి ముఖః
స్థూల భుగ్ వైశ్వానరః ప్రథమః పాదః

జాగరిత - స్థానః - బహిః - ప్రజ్ఞః - సప్త - అంగః - ఏకోనవింశతి - ముఖః -
స్థూలభుక్ - వైశ్వానరః - ప్రథమః - పాదః

4 పాదములలో అనగా 4 భాగములలో

ప్రథమః+పాదః = ప్రథమ పాదము-ప్రథమ భాగము
వైశ్వానరః = వైశ్వానరుడు
జాగరిత+స్థానః = జాగ్రతావస్థ. జాగ్రతావస్థలో యున్న జీవునిని వైశ్వానరుడని అందురు. ఈ వైశ్వానరుడు ప్రజ్ఞావంతుడే గాని
బహిః+ప్రజ్ఞః = బాహ్యవిషయములనే గ్రహించును. (భోగములు అనుభవించు భోక్త)

కన్నుల ద్వారా బాహ్య దృశ్యములనే చూడగలడు. శరీరములో గల వాటిని చూడలేడు.

mam . All Rights Reserved
hramam.org

చెవి ద్వారా బాహ్య శబ్దమునే వినగలడు. కాని హంస గమన వేగమును వినలేడు. అంతర్నాదమును వినలేడు. ఇటులనే మిగిలిన జ్ఞానేంద్రియముల ద్వారా బాహ్య విషయములనే గ్రహించగలడు.

స్థూలభుక్ = స్థూలవిషయములను,బాహ్య విషయములను అనుభవించువాడు.

ఇతని అనుభవమునకు బాహ్యముగా వస్తువు ఉండవలయును. స్థూల విషయములను అనుభవించును. ఆకలి గలిగి నప్పుడు ఆ ఆకలి తీరుటకు అన్నము అనే పదార్థము ఉండి తీరవలయును. విశ్వామిత్రుడు రామునికి బల అతిబలలు ఉపదేశించి వీటి ద్వారా ఆకలి దప్పికలు తీరునని చెప్పెను. కాని రాముడు అరణ్యవాసములోనూ, అయోధ్యలోనూ ఆహారమును స్వీకరించెను. అరణ్యములో మృగములను వేటాడి ఆ మాంసమును తినెను. అనగా వైశ్వానరుడుగా యున్నంత సేపు ఆకలి దప్పికలు ఉండును. ఆహారము, నీరు అవసరము. ఇటులనే మిగిలిన బాహ్య వస్తువులు, జీవుడు భోగించుటకు కావలయును.

ఏకోనవింశతి +ముఖః = 5 జ్ఞానేంద్రియములు, 5 కర్మేంద్రియములు, 5 ప్రాణములు, మనస్సు, బుద్ధి, చిత్తము, అహంకారము - ఈ 19 ద్వారా వైశ్వానరుడు బాహ్య జగత్తులోని విషయములను అనుభవించును.

సప్తాంగః(సప్త+ అంగః) = మహత్, అహంకారం, ఆకాశం, వాయువు, అగ్ని, జలము, భూమి అనే సప్తావరణలు అనే 7 ముఖ్యమైన అంగములు కలవాడు. (ఇతడే సుఖ దుఃఖములను జాగ్రతావస్థలో అనుభవించును - కైవల్య - 12)

రామాయణములో స్థూల దేహాధిపతి యైన జీవుడు భరతుడు. ఇతడే దేహ సామ్రాజ్యమునకు సంబంధించిన సుఖ దుఃఖములనుభవించు భోక్త. వేదము చెప్పినదానికి కైక వరముగా చెప్పబడినది. కావున దేహసామ్రాజ్యమనే - కోసల దేశమునకు అయోధ్యకు భరతుడే అధిపతి **అని చెప్పుటకు "నివాసనం చ రామస్య**

Copyrights © Siddhashra
www.siddhash

భరతస్యాభిషేచనం" బాలకాండ- ప్రథమ సర్గ -22లో చెప్పబడెను.

పైన చెప్పిన 19 ముఖములలో 5 ప్రాణములపై వైశ్వానరునికి అధికారము లేదు. కావున 19లో నుంచి 5 తీస్తే 14. ఈ 14 యింటిపైన భరతునకు అధికారము ఉండును. కావున 14 సం॥లు భరతుడు రాజ్యమేలతాడని చెప్పక 14 సంవత్సరములు రాముడు అరణ్య వాసము చేయవలయునని కైక కోరినది. (అయోధ్య కాండలో) . సప్తాంగః అని చెప్పిన దానికి భగవద్గీతలో దుర్యోధనుడు తన సేనలోని ప్రముఖులను పేర్కొనుచు 7 పేరులనే చెప్పినాడు.

భవాన్ భీష్మశ్చ కర్ణశ్చ కృపశ్చ సమితింజయః
అశ్వత్థామా వికర్ణశ్చ సౌమదత్తి స్తథైవ చ

(భగవద్గీత - అర్జునవిషాద యోగము- 8)

1.	భవాన్	=	మీరు (ద్రోణాచార్యుడు)
2.	భీష్మః +చ	=	భీష్ముడు
3.	కర్ణః+చ	=	కర్ణుడు
4.	సమితింజయః+ కృపః+చ	=	యుద్ధమందు జయశీలుడైన కృపుడు
5.	అశ్వత్థామా	=	అశ్వత్థామా
6.	వికర్ణః+చ	=	(దుర్యోధనుని తమ్ముడగు) వికర్ణుడు
7.	సౌమదత్తిః	=	సోమదత్తుని కుమారుడగు భూరిశ్రవుడు
	(తథైవచ	=	అట్లే మిగిలిన వారు)

ఈ 7గురు బ్రహ్మవిద్యలో ఎవరెవరో తెలుసుకొనవలయును. స్థూల శరీరములో ఎవరెవరో తెలుసుకొనవలయును. ఈ స్థూల శరీరమునకు సేనాధిపతి భీష్ముడు. భీష్ముడు అనగా జలతత్త్వము. స్థూలశరీరమునకు ప్రధానమైనది జలతత్త్వము. ఈ జలతత్త్వము లేనిచే స్థూల శరీరము బూడిదగును.

*****

mam . All Rights Reserved
hramam.org

మనో ప్రధానమైన సూక్ష్మ శరీరమునే లింగశరీరమని అందురు. సూక్ష్మ శరీరమునకు రెండు అవస్థలు గలవు. ఒకటి స్వప్నావస్థ. మఱియొకటి సుషుప్తి అవస్థ. సుషుప్తి అవస్థలో జీవుడు, లేదా నిశ్చల సమాధిలో చెప్పబడే కూటస్థుడు, ఆత్మతో నిత్యము కలసి యుండి ఆత్మతో ఏకీభూతుడగును. ఇతడు నిర్మలుడు. కావున తెల్లనివాడు అని చెప్పుదురు. జీవుడు కర్మవాసనలు క్షయము కానంత వఱకు మోక్షప్రాప్తి పొందలేడు. యోగములో నిశ్చల సమాధి పొందినవాడు అమృతు డగును. ఇతనిని కూటస్థుడు అని అందురు.

*****

స్వప్నావస్థ

ఒక వ్యక్తి కలలో పులిని చూచి భయపడి పెద్దకేక వేసి మేల్కాంచి కలలో చూచిన పులి లేదని గ్రహించినను జాగ్రతావస్థలో కూడా కొంత తడవు గుండె దడదడ కొట్టుకొనును. అటులనే ఆనందపడే కలలు వచ్చినా కూడ జాగ్రతావస్థలో కొంత తడవు ఆ అనుభూతి ఉండును. కావుననే భరతునితోనే నిత్యము శత్రుఘ్నుడు ఉన్నట్లు రామాయణములో వర్ణింపబడెను.

స్వప్నావస్థలో జీవాత్మ - తైజసుడు

4. స్వప్నస్థానోఽంతఃప్రజ్ఞః సప్తాంగ ఏకోనవింశతి ముఖః
ప్రవివిక్తభుక్ తైజసో ద్వితీయః పాదః

స్వప్నస్థానః - అంతఃప్రజ్ఞః - సప్తాంగః - ఏకోనవింశతి-ముఖః - ప్రవివిక్తభుక్ - తైజసః - ద్వితీయః - పాదః

ద్వితీయః+పాదః	=	రెండవ పాదము
తైజసః	=	తైజసుడు. అనగా తేజోవంతుడు. ఆత్మ ప్రకాశము వలన స్వప్నములో మనని మనమే చూచుకొని అనుభవములను పొందుచున్నాము.
స్వప్నస్థానః	=	స్వప్నావస్థ యితని స్థానము
అంతఃప్రజ్ఞః	=	అంతర్ముఖమైన చేతన గలవాడు. మనస్సుచే

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

స్వమాయచే కల్పింపబడిన జీవ లోకములో సుఖదుఃఖములను అనుభవించును.

ప్రవివిక్తభుక్ = స్వప్నములోమనస్సుతో విషయములను అనుభవించువాడు. అంతరేంద్రియములతో విషయములను అనుభవించువాడు.

ఏకోన వింశతి +ముఖః = 19ముఖములు అనగా
5 జ్ఞానేంద్రియములు,
5 కర్మేంద్రియములు,
5 ప్రాణములు, మనస్సు, బుద్ధి, చిత్తము,
అహంకారము అనే నాలుగు అంతఃకరణములు

సప్తాంగః = మహత్తు, అహంకారము, ఆకాశము, వాయువు, అగ్ని, జలము, భూమి అనే సప్తావరణలు (సప్త అంగములు) 7 ముఖ్యమైన అంగములు కలవాడు.

జాగ్రతావస్థలోని వైశ్వానరుని వలె స్వప్నావస్థలో తైజసుడు ఉండి సుఖదుఃఖములను అనుభవించును. స్వప్నావస్థలోని తైజసునికి శత్రుఘ్నుడని రామాయణంలో చెప్పబడినది. కావున రామాయణంలో శత్రుఘ్నుడు నిత్యము భరతుని తోనే ఉండును.

స్థూల శరీరమునకు 19 ముఖములు, 7 అంగములు. సూక్ష్మ శరీరమునకు కూడా 19 ముఖములు, 7 అంగములు. అయినను సూక్ష్మ శరీరము స్థూల శరీరము కంటె విశిష్ఠమయినది. గొప్పది. ఈ విషయమును చెప్పుటకు రామాయణములో స్థూల శరీర అధిపతి అయిన భరతడు 1/8వ పాలు అని, లక్ష్మణుడు 1/4వ పాలు అని చెప్పినారు. అటులనే భారతములో కౌరవసేనలో 7గురు ప్రముఖులను, పాండవసేనలో 19 మంది ప్రముఖులను పేర్కొనినారు.

భగవద్గీత - అర్జున విషాదయోగంలో ఈ 19 ముఖములను పాండవసేనలోని 19 మంది వీరులుగా చెప్పినారు.

అత్రశూరా మహేష్వాసా భీమార్జున సమా యుధి
యుయుధానో విరాటశ్చ ద్రుపదశ్చ మహారథః- (4)

mam . All Rights Reserved
hramam.org

దృష్టకేతుశ్చేకితానః కాశీరాజశ్చ వీర్యవాన్
పురుజిత్కున్తి భోజశ్చ శైబ్యశ్చ నరపుంగవః-(5)
యుధామన్యుశ్చ విక్రాన్త ఉత్తమౌజాశ్చ వీర్యవాన్
సౌభద్రో ద్రౌపదేయాశ్చ సర్వ ఏవ మహారథాః-(6)

1.	యుయుధానః	=	సాత్యకి
2.	విరాట్ +చ	=	విరాటుడు
3.	ద్రుపదః+చ	=	ద్రుపదుడు
4.	దృష్టకేతుః	=	శిశుపాలుని కుమారుడు దృష్టకేతువు
5.	చేకితానః	=	చేకితానుడు
6.	కాశీరాజఃచ	=	కాశీరాజు
7.	పురుజిత్	=	పురుజిత్
8.	కుంతిభోజఃచ	=	కుంతిభోజుడు
9.	శైబ్యఃచ	=	శైబ్యుడు
10.	యుధామన్యుఃచ	=	యుధామన్యు
11.	ఉత్తమౌజాఃచ	=	ఉత్తమౌజుడు
12.	సౌభద్రో	=	సుభద్రకుమారుడగు అభిమన్యుడు
13-17.	ద్రౌపదేయాఃచ	=	ద్రౌపది పుత్రులయిన, ఉప పాండవులు, ప్రతి వింధ్యుడు, శ్రుతసోముడు, శ్రుతకీర్తి, శతానీకుడు, శ్రుతసేనుడు
18-19.	భీమార్జున	=	భీమార్జునులు

ఈ సూక్ష్మ శరీరము లేక లింగ శరీరమునకు ముఖ్యుడు భీముడు. భీముడు వాయువు కుమారుడు. అనగా వాయు తత్త్వము సూక్ష్మ శరీరమునకు ముఖ్యము. లింగ శరీరమునకు మనస్సు అధి దేవత. అటులనే ఈ 19 మందిని బ్రహ్మవిద్యలో ఎవరెవరుగా చెప్పినారో గ్రహించవలయును. ఇవి సూక్ష్మశరీరములోనివి. స్థూలదేహము, సూక్ష్మదేహములను కౌరవపాండవులుగా ప్రవేశపెట్టి బ్రహ్మవిద్యను భగవద్గీతలో - ఉపనిషత్‌ల సారమును వివరించినారు. స్థూలదేహములోని వాటిని

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

రాక్షసులుగా, సూక్ష్మ శరీరములోని వాటిని వానరులుగా చిత్రీకరించి రామాయణములో వివరించినారు.

*****

సుషుప్తి అవస్థ - జీవాత్మ

5. యత్ర సుప్తో న కంచన కామం కామయతే
న కంచన స్వప్నం పశ్యతి తత్ సుషుప్తం।
సుషుప్త స్థాన ఏకీభూతః ప్రజ్ఞానఘన ఏవానందమయో
హ్యానంద భుక్ చేతో ముఖః ప్రాజ్ఞస్తృతీయఃపాదఃII

యత్ర - సుప్తః - న - కంచన - కామం - కామయతే - న - కంచన - స్వప్నం- పశ్యతి - తత్ - సుషుప్తం - సుషుప్తస్థానః - ఏకీభూతః - ప్రజ్ఞానఘనః - ఏవ - ఆనందమయః - హి - ఆనందభుక్ - చేతో ముఖః - ప్రాజ్ఞః - తృతీయః - పాదః

సుషుప్తి అవస్థ అనగానేమిటో నిర్వచించుచున్నాడు.

యత్ర+సుప్తః	=	నిద్రించునప్పుడు - జీవుడు
కంచన+కామం+ న+కామయతే	=	ఎటువంటి కోరికలు కోరడో
కంచన+స్వప్నం+ న+పశ్యతి	=	స్వప్నములో ఏదీ చూడడో అనగా స్వప్నావస్థ, జాగ్రతావస్థ కానిదేదో
తత్+సుషుప్తం	=	అది సుషుప్తి అవస్థ అని అందురు ఈ సుషుప్తి
తృతీయః+పాదః	=	మూడవపాదము అప్పుడు జీవుడు
ప్రాజ్ఞః	=	ప్రాజ్ఞుడుగా పిలువబడును
సుషుప్తిస్థానః	=	సుషుప్తి అతని స్థానము
ప్రజ్ఞాన ఘనః	=	గొప్ప ప్రజ్ఞానము గలవాడు
ఆనందభుక్+ఏవ	=	ఆనందమునే అనుభవించును, ఈ స్థానములో దుఃఖమువుండదు. సుఖము దుఃఖములు -జాగ్రతావస్థలోనూ, స్వప్నములోనూ గలుగును. ఆనందము - సుషుప్తి అవస్థలో పొందును.

mam . All Rights Reserved
hramam.org

ఆనందమయః = **సకలే విలీనే సుఖరూపం ఏతి** - కైవల్య 13లో చెప్పిన విధంగా సుఖదుఃఖములు రెండూ విలీనమయి కేవలం ఆనందమయుడై హృదయ గుహలోని ఆత్మతో ఏకీభూతుడగును.

చేతోముఖఃహి = చేతన అనగా ప్రాణము, ప్రాణమే పనిచేయును. ఇంద్రియములు పనిచేయవు. ఇంద్రియార్థములు, అంతఃకరణ చతుష్టయము మఱియు జీవుడు అనే ఈ సర్వము ఆత్మలో విలీనమవగా ప్రాణము మాత్రము సంచారము చేయును. జాగ్రత్ స్వప్న అవస్థలలో 19 ముఖములు గలవాడైనను సుషుప్తిలో ప్రాణము అనే ఒకే ముఖము గలవాడు.

ఏకీభూతః = హృదయగుహలో గల ఆత్మతో - ఏకీభూతమగును.

కాని ఈ ఆనందము తమః ప్రధానము.

జన్మాంతర కర్మ యోగాత్ పునః ప్రబుద్ధః - కైవల్య 14లో చెప్పినట్లు పూర్వజన్మ కర్మవాసనల వలన తిరిగి జాగ్రతావస్థకు వచ్చును.

ఇతడు ప్రాజ్ఞుడు. అంటే జాగ్రతావస్థలోని వైశ్వానరుడు కంటె, స్వప్నావస్థలోని తైజసుని కంటె అధికుడు. ఈ స్థితిలో దేహధ్యాస యుండదు గాన యీ ప్రాజ్ఞునికి అంగములు, ముఖములు చెప్పలేదు. కాని ప్రాణసంచారము ఉండునుగాన చేతోముఖుడు. సుషుప్తి అవస్థలో ఆకలిదప్పికలు, సుఖదుఃఖములు, రాగద్వేషములు ఉండవు. అందువలన రామాయణంలో అరణ్యవాసంలో లక్ష్మణుడు, తన భార్య అయిన ఊర్మిళను వదలి వచ్చినట్లు చిత్రీకరింపబడినాడు. తిరిగి అయోధ్యకు వచ్చి ఊర్మిళతో యున్నాడు. జాగ్రతావస్థకు వచ్చిన తర్వాత దేహధ్యాస యుండును.

ప్రథమ పాదము, ద్వితీయ పాదము, తృతీయ పాదములనే మూడు పాదములు దానం చేసినవాడు అనగా త్రయీ అవస్థలను దాటిన వాడు పుణ్యాతి రేకమున పుణ్యలోకములలో కొంతకాలము ఉండి తిరిగి పుణ్యాతి రేకమున అధికారము

Copyrights © Siddhashra
www.siddhash

గల పురుషుడగును. ఈ విషయమునే బలి చక్రవర్తి మూడు పాదములు విష్ణువునకు దానం యిచ్చినట్లు కథగా చెప్పినారు. బలి చక్రవర్తి ప్రస్తుతం పుణ్యఫలితము వలన గలిగిన సుఖభోగములను రసాతలంలో అనుభవించుచున్నాడు. రాబోయే అష్టమమనువు కాలములో ఇంద్రుడగును.

పుణ్యకర్మానుష్ఠానం వలన ఆత్మతో ఏకీభూతుడగుట గాని, ఆత్మ స్థానమున శాశ్వతముగా వసించుటగాని జరగదు. కేవలము పుణ్యలోక ప్రాప్తియే గలుగును. పుణ్యకర్మానుష్ఠానముచేసి ఫలితమును కోరిన పుణ్యానుభవము క్షీణించగనే తిరిగి మర్త్యలోకమున పుట్టును. కర్మ ఫలితము బలి చక్రవర్తి కోరలేదు గావున అధికారము గల పురుషుడు అనగా ఇంద్రుడుగా, రాబోయే మనువు కాలములో అగును.

దానము అన్నది పుణ్యకర్మానుష్ఠానము. ఆ దానమును శ్రద్ధగానూ, విధివిహితముగానూ, ఫలితమును కోరక చేయుట వలన బలి చక్రవర్తి అధికార పురుషుడయినాడు. దానమును అనగా గోవును అశ్రద్ధగా దానము ఇచ్చిన నృగు మహారాజు తొండగా పుట్టినాడు. కావున పుణ్యకర్మానుష్ఠానము విధి విహితముగా చేయవలయును.

*****

సృష్ట్యాదియందుగల ఆత్మ
హృదయ గుహలోని - ఆత్మ

6. ఏష సర్వేశ్వర ఏష సర్వజ్ఞ ఏషోఽంతర్యామ్యేష
యోనిః సర్వస్య ప్రభావాప్యయౌ హి భూతానామ్

ఏషః - సర్వేశ్వరః - ఏషః - సర్వజ్ఞః - ఏషః - అంతర్యామి - ఏషః - యోనిః - సర్వస్య - ప్రభవ ఆప్యయౌ - హి - భూతానామ్.

హృదయ గుహలో గల ఆత్మ జాగ్రత్, స్వప్న, సుషుప్తి, అవస్థలకు లోనుగాడు. సుఖదుఃఖములను అనుభవించడు. ఇతడు సాక్షి. మూడు అవస్థలకు భిన్నమగు అవస్థ అని చెప్పుటకు పెద్దలు దీనిని తురీయావస్థ అని పేరు పెట్టినారు.

mam . All Rights Reserved
hramam.org

స్థూల, సూక్ష్మ, కారణ శరీరములకు భిన్నమగు శరీరము అని చెప్పుటకు పెద్దలు హిరణ్మయ శరీరమని పేరు పెట్టినారు. అట్టి సృష్ట్యాదియందున్న ఆత్మ

ఏషః+సర్వజ్ఞః	=	ఇతడు సర్వజ్ఞుడు సృష్టిస్థితి లయములు భూత వర్తమాన భవిష్యత్‌లు తెలిసినవాడు
ఏషః+సర్వేశ్వరః	=	ఇతడు సర్వనియామకుడు సృష్టిలో
ఏషః+అంతర్యామి	=	ఇతడు విశ్వములో అంతర్యామి రూపంబున అనగా జీవాత్మగా హృదయగుహలోని ఆత్మగా చరించును. విరాట్‌పురుషునిగా
ఏషః+యోనిః	=	ఇతడు సర్వజీవులకు సర్వస్థావరములకు, జంగమములకు, సర్వజగత్తుకు పుట్టుక స్థానము
సర్వస్య+భూతానాం+హి+ ప్రభవఆప్యయౌ	=	సర్వభూతముల యొక్క స్థితికి ఉత్పత్తి వినాశములకు కారణమైనవాడు.

ఆత్మ - రామాయణంలో శ్రీరాముడు, భాగవతములో శ్రీకృష్ణుడు. ఈ ఆత్మను దర్శించుట, ఆత్మతో ఏకీభూతమగుటను సాధన రహస్యముగా రామాయణము భాగవతములు వివరించినవి. వాటిని పారాయణ చేసి ఆత్మదర్శనము చేసినవారు ధన్యులు.

*****

7. **నాంతః ప్రజ్ఞం నబహిః ప్రజ్ఞం నోభయతః ప్రజ్ఞం న ప్రజ్ఞాన ఘనం న ప్రజ్ఞం నా ప్రజ్ఞం । అదృష్ట మవ్యవహార్య మగ్రాహ్య మలక్షణ మచింత్య మవ్యపదేశ్య మేకాత్మ ప్రత్యయ సారం ప్రపంచోపశమం శాంతం శివమద్వైతం చతుర్థం మన్యంతే స ఆత్మా స విజ్ఞేయః**

న - అంతః - ప్రజ్ఞం - న - బహిః - ప్రజ్ఞం - న - ఉభయతః - ప్రజ్ఞం - న -

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

ప్రజ్ఞానఘనం +న ప్రజ్ఞం - న అప్రజ్ఞం - అదృష్టమ్ - అవ్యవహార్యమ్ - అగ్రాహ్యమ్- అలక్షణమ్ - అచింత్యమ్ - అవ్యపదేశ్యమ్ -ఏకాత్మ - ప్రత్యయసారం - ప్రపంచ- ఉపశమం - శాంతం - శివమ్ - అద్వైతం - చతుర్థం - మన్యంతే - సః - ఆత్మా - సః - విజ్ఞేయః

చతుర్థం = మూడు పాదములు గాక నాలుగవది

న+బహిః+ప్రజ్ఞం = బహిఃప్రజ్ఞ గల వైశ్వానరుడు కాడు

న+అంతః+ప్రజ్ఞ = అంతఃప్రజ్ఞ గల తైజసుడు కాడు.

న+ఉభయతః+ ప్రజ్ఞం = రెండింటియొక్క ప్రజ్ఞలేనివాడు అనగా స్థూల శరీరములో 19 ముఖములు, 7 అంగములతో చరించు - వైశ్వానరుడు కాడు. సూక్ష్మ శరీరములో 19 ముఖములు 7 అంగములతో చరించు తైజసుడుకాడు.
వైశ్వానరుడు, తైజసుడు కానందున అతనికి సుఖదుఃఖములు లేవు.

న+ప్రజ్ఞానఘనం = పూర్వ జన్మ కర్మవాసనలతో కూడి సూక్ష్మ శరీరములో సుషుప్తి అవస్థలో ఉన్న ప్రజ్ఞాన ఘనుడగు- ప్రాజ్ఞుడు కాడు. కేవలము క్షణిక మైన ఆనందమును గాక శాశ్వత ఆనందము గలవాడు. ఆనందరూపుడు.

న+అప్రజ్ఞం+న+ప్రజ్ఞం = వైశ్వానరునివలె బాహ్య ప్రజ్ఞ, తైజసునివలె అంతఃప్రజ్ఞ, ప్రాజ్ఞునివలె గొప్ప ప్రజ్ఞానం గలవాడు కాడు. అలా అని ప్రజ్ఞానం లేనివాడు కాడు.

హృయగుహలోగల ఆత్మ, జీవలక్షణములను - ఉపాధి లక్షణములను అంటక విలక్షణముగా ఉండును అని దీని సారాంశము.

సృష్ట్యాదియందున్న ఆత్మ

అదృష్టం = బాహ్యచక్షువులకు గోచరము గాక అంతర్యామియు

అవ్యవహార్యం = సాక్షి అనగా లోకవ్యవహారములతో సంబంధము

mam . All Rights Reserved
hramam.org

లేనిదియు

అగ్రాహ్యం	=	ఇంద్రియములచే గ్రహించలేనిదియు
అలక్షణం+అచింత్యం	=	ఉపాధి లక్షణములు లేనిది. నామ, రూప, జీవలక్షణములు గుణములు లేనిది. కావున ఊహింప నలవి కానిదియు.
అవ్యపదేశ్యం	=	ఇట్టిది అట్టిది అని ఈ రూపము అని నిర్దేశింపరానిది
శాంతం	=	త్రిగుణ రహితమయినదగుట వలన శాంతత్వము గలదియు
శివం	=	శుభకరమయినదియు
ప్రపంచ+ఉపశమనం	=	లయకారకము అయినదియు
ఏకాత్మ	=	సృష్ట్యాదియందు ఒకటిగా ఉన్నదియు సృష్ట్యాదియందు ఉన్నదీ అదే. ఈ సర్వ విశ్వము అదే. హృదయ గుహలో ఉన్నదీ అదే.
అద్వైతం	=	రెండవది లేనిది అనగా అంతా ఆత్మయే
ప్రత్యయసారం	=	త్రయావస్థలను ఎఱిగినదియు అయిన
సః+ఆత్మా+సః+విజ్ఞేయః	=	అట్టి ఆత్మను దర్శించవలయును. దానిచే సర్వబంధములు తొలగును. అని
మన్యంతే	=	తలంచెదరు. అట్టి ఆత్మను దర్శించిన సర్వ బంధములు తొలగి జీవుడు ఈశ్వరుడగును.

ఈ విషయమునే కైవల్య 17 లో ఇట్లు చెప్పబడినది.

జాగ్రత్, స్వప్న, సుషుప్తాది ప్రపంచం యత్ప్రకాశతే
తత్ బ్రహ్మాహమితి జ్ఞాత్వా సర్వబంధైః ప్రముచ్యతే

*****

ఓంకారము

8. సోఽయమాత్మాఽధ్యక్షర మోంకారోఽధి మాత్రం పాదా
మాత్రా మాత్రాశ్చ పాదా అకార ఉకారో మకార ఇతి

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

సః - అయం - ఆత్మా - అధిఅక్షరమ్ - ఓంకారః - అధిమాత్రం - పాదాః - మాత్రా - మాత్రాః - చ - పాదాః - అకారః - ఉకారః - మకారః - ఇతి.

సః+ఆత్మా = సృష్ట్యాదియందున్న ఆ ఆత్మ
అయం+పాదాః = సృష్టిలో నాలుగు భాగములుగా విరాజిల్లు చున్నది.
చ = మఱియు సృష్టి అంతా తనే అయి విరాజిల్లుచున్నది.

ఇప్పుడు ఓంకారము గుఱించి చెప్పుచున్నారు.

అధిఅక్షరమ్+ = అది అక్షరము అయినదియు
అధిమాత్రమ్ = అధిమాత్రము అయినదియు అయిన
ఓంకారః +మాత్రా = ఓంకారము సమిష్టిలో ఒకటి. ఏకమాత్ర.

అదే వ్యష్టిలో

అకారః = అకారము
ఉకారః +చ = ఉకారము
మకారః = మకారము అని
మాత్రాః = మూడు మాత్రలుగా ఉన్నది. అటులనే జీవాత్మ
పాదాః+ఇతి = మూడు పాదములుగా త్రయావస్థలలో విరాజిల్లుచున్నదని గ్రహించవలయును.

*****

అకారము

9. జాగరిత స్థానో వైశ్వానరోఽకారః ప్రథమామాత్రా
ఆప్తేరాధిమత్వాత్ వా ఆప్నోతి హ వై
సర్వాన్ కామానాదిశ్చ భవతి య ఏవం వేద

జాగరిత - స్థానః - వైశ్వానరః - అకారః - ప్రథమా - మాత్రా - ఆప్తేః - అధిమత్వాత్- వా - ఆప్నోతి - హ - వై - సర్వాన్ - కామాన్ - ఆదిః - చ - భవతి - యః - ఏవం - వేద.

mam . All Rights Reserved
hramam.org

ఓంకారము వ్యష్టిలో

అకారః	=	అ - అనే అక్షరము
ప్రథమా+మాత్రా	=	మొదటి మాత్ర
ఆప్తేః	=	అ అనే అక్షరము అన్ని హల్లులలో వ్యాపించి ఉన్నది
అధిమత్వాత్	=	అ అనే అక్షరము హల్లులతో కలసి ఉండుట వలన హల్లులు అజంతములుగా పిలువబడుచున్నవి.

అటులనే జీవాత్మ వ్యష్టిలో జాగ్రతావస్థలో

వైశ్వానరః	=	వైశ్వానరుడు అని పిలువబడుచున్నాడు
జాగరిత+స్థానః	=	జాగరిత స్థానము అనగా జాగ్రతావస్థలో జీవునుని వైశ్వానరుడని అందురు.
హ	=	అ - అనే అక్షరము హల్లులతో వ్యాపించి ఉన్నట్లు వైశ్వానరుడు జాగ్రతావస్థలో స్థూల శరీరముతో మమేకం అయి ఉండును ఈ స్థితిలో దేహము వేఱు జీవుడు వేఱు గాక దేహము జీవుడు కలసియే ఉందురు. అందువలన శ్రీకృష్ణుడు కురుక్షేత్ర సంగ్రామములో భీష్ముని బాణములచే కొట్టబడి బాధను భరింపలేక సుదర్శన చక్రమును తీసుకొని భీష్ముని పైకి లంఘించినాడు. ప్రహ్లాదుడు తనతోటి బాలకులకు జీవాత్మ గుఱించి ఇటుల చెప్పెను.

మూల ప్రకృతి - మహత్ - అహంకారము	-	3
పంచతన్మాత్రలు - పంచభూతములు	-	10
జ్ఞానేంద్రియ కర్మేంద్రియములు	-	10
త్రిగుణములు	-	3
మనస్సు	-	1
		27

ఈ 27 యింటితో జీవాత్మ గూడి ఉండును.(భాగవతము సప్తమస్కంధము 237)

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

వై = సాక్షిగా హృదయగత ఆత్మ ఉండును సృష్ట్యాది యందున్న ఆత్మ బాహ్య చక్షువులకు గోచరముగాక సర్వస్థావర జంగమములలో అంతర్యామిగా ఉన్నది.

దీనినే ప్రహ్లాద చరిత్రలో కథగా స్థావరమయిన స్తంభములో ఆత్మ - నరసింహ రూపమున గలడని చెప్పబడినది.

యఃఏవం+వేద = ఎవడు ఇలా తెలుసుకొనునో అనగా ఆత్మ సర్వత్రా వ్యాపించి ఉన్నాడని స్వానుభవంలో గ్రహించినవాడు

సర్వాన్+కామాన్ = సర్వకోరికలను

ఆప్నోతి+వా = పొందును

చ = మఱియు

ఆదిః = మానవులలో శ్రేష్ఠుడు

భవతి = అగును

*****

ఉకారము

10. స్వప్నస్థానః తైజస ఉకారో ద్వితీయా మాత్రా ఉత్కర్షా
దుభయత్వాద్ వా ఉత్కర్షతి హ వై జ్ఞాన సంతతిం సమానశ్చ
భవతి నాస్యా బ్రహ్మవిత్ కులే భవతి య ఏవం వేద

స్వప్నస్థానః - తైజసః - ఉకారః - ద్వితీయా-మాత్రా - ఉత్కర్షాత్ - ఉభయత్వాత్ - వా - ఉత్కర్షతి - హ - వై - జ్ఞాన సంతతిం - సమానః - చ - భవతి - న - అస్య - అబ్రహ్మవిత్ - కులే - భవతి - యః - ఏవం - వేద

ఓంకారము వ్యష్టిలో

ఉకారః = ఉ అనే అక్షరము

ద్వితీయా+మాత్రా = రెండవ అక్షరము

అటులనే జీవాత్మ వ్యష్టిలో

తైజసః = తైజసుడు

mam . All Rights Reserved
hramam.org

స్వప్నస్థానః	=	ఇతని స్థానము స్వప్నము. సూక్షశరీరములో గల జీవునుని తైజసుడని అందురు.
ఉత్కర్షాత్	=	స్థూల శరీరము కంటే సూక్ష శరీరము గొప్పదగుట వలన
ఉభయత్వాత్	=	స్థూల శరీరముతో జీవుడు చేసిన పుణ్యపాపముల వలన అనగా పుణ్యపాప ఫలితములు సూక్ష్మ శరీరములో నిలువ ఉండుట వలన
హ	=	జీవుడు దేహము వీడిన తర్వాత అనగా మరణా నంతరము సూక్ష్మ శరీరముతో
వై	=	ఊర్ధ్వ, అధోలోకములకు పయనించి పుణ్య లోకమున పుణ్యఫలితము, నరకమున పాపఫలితము అనుభవించును.
వా	=	ఆ పుణ్యఫలితము క్షీణించగానే తరిగి భూలోకమున అతని కర్మానుసారము మానవునిగనో లేదా మృగపక్షి వృక్షలతా గుల్మాదులుగనో జన్మించును. అనగా పునర్జన్మకు వచ్చును.
యఃఏవం+వేద	=	ఎవడు ఈ విధముగా తెలియునో వాడు
జ్ఞానసంతతిం	=	జ్ఞాన సంతతిని
ఉత్కర్షతి	=	వర్ధిల్లజేయును
సమానః	=	జ్ఞానవంతులలో సమానుడు
భవతి	=	అగును
చ	=	మఱియు
అస్య+కులే	=	అతనియొక్క కులమందు
అబ్రహ్మవిత్	=	బ్రహ్మజ్ఞాని కానివాడు
న+భవతి	=	ఉండడు.

కర్మ - కర్మఫలితము గుఱించి భాగవతములో వ్యాసుడు ప్రాచీనబర్హి కథగా చతుర్థస్కంధములో (883 నుంచి 887) వివరించినాడు. స్థూల శరీరముతో చేసిన

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

కర్మయొక్క ఫలితము లింగ శరీరములో నిలువ ఉండును. ఆ కర్మ యొక్క ఫలితము వలన పుణ్య పాపములను దేహ త్యాగానంతరము అనుభవించును. ఈ విషయమునే ప్రాచీన బర్హికి నారదుని ఉపదేశముగా ఇట్లు చెప్పబడినది.

"కర్మస్వరూపము (అపరవిద్య); విద్యాస్వరూపంబు (విద్య) ను నీవు నెఱుంగవు. కర్మనిష్ఠులగు నుపాధ్యాయులయిన వారలీ ఆత్మ తత్త్వంబునెఱుంగరు"

కర్మానుష్ఠానమును నిష్కామకర్మతో అనుసంధానము చేసిన ఆత్మ తత్త్వంబు తెలుసుకొనుటకు ఉపకరించును. కావున పుణ్య కర్మానుష్ఠానము విషయముపై లింగశరీరమును గ్రహించి దానిని నశింప చేసిన అనగా లింగ శరీరము భంగమయిన పునరావృత్తి ఉండదు.

పూర్వదేహ కృత కర్మంబులు ఈ జన్మలో అనుభవింపబడును. అటులనే ఈ మనంబుచే పురుషులకు శుభాశుభ నిమిత్తంబులైన పూర్వ అపరదేహంబుల ప్రకాశింప చేయుచుండు. సమస్త విషయంబులు మనంబునం చేసి భోగ్యంబులగు. గత జన్మలో చేసిన కర్మలు వాసనలుగా బీజరూపమున కారణ శరీరములో నిలువ యుండి, ఈ జన్మలో సుషుప్తి నుంచి జాగ్రతావస్థకు మేలుకొలుపు చున్నవి. అప్పుడు జాగ్రతావస్థలో సుఖదుఃఖములనను భవించుచున్నాడు. అటులనే ఈ జన్మలో చేసిన కర్మఫలితములతో ఊర్ధ్వలోకమునకు చేరును. పుణ్యము క్షీణమవగా మరల జన్మించును.

ఇది కర్మ విభాగములోని గుణ దోషములు.

*****

సుషుప్తి - మకారము

11. సుషుప్తస్థానః ప్రాజ్ఞో మకారస్తృతీయామాత్రా మితేరపీతేర్వా మినోతి హ వా ఇదం సర్వమపీతిశ్చ భవతి య ఏవం వేద

సుషుప్తస్థానః - ప్రాజ్ఞః - మకారః - తృతీయా-మాత్రా- మితేః - అపీతేః- వా- మినోతి- హ-వా-ఇదం- సర్వం - అపీతః -చ- భవతి- యః- ఏవం-వేద.

mam . All Rights Reserved
hramam.org

ఓంకారము వ్యష్టిలో

మకారః	=	మకారము
తృతీయా+మాత్రా	=	మూడవ మాత్ర
అపీతః	=	మకారముతో ఓంకారము యొక్క మాత్రలు లయమగును

అటులనే జీవాత్మ వ్యష్టిలో

ప్రాజ్ఞః	=	ప్రాజ్ఞుడు
సుషుప్తిస్థానః	=	ఇతని స్థానము సుషుప్తి అనగా కారణశరీరము లేదా లింగశరీరము
ఇదం+సర్వం	=	ఇంద్రియార్థములు, అంతఃకరణ చతుష్టయము, జీవుడు అనే ఈ సర్వము
అపితః	=	హృదయగుహలోగల ఆత్మతో లయమగును
అపేతేః+వా	=	హృదయగత ఆత్మతో ఏకీభూతమగుట వలన ఈ స్థితిలో సుఖదుఃఖములు జీవుడు అనుభవించడు. కేవలము ఆనందమునే అనుభవించును. కాని కర్మవాసనలు క్షయము కానందున ఆత్మను వీడి తిరిగి జాగ్రతావస్థలో విహరించి మరల సుఖ దుఃఖములను పొందుచున్నాడు.
మితేః	=	జీవుడు చేసిన పుణ్యపాప ఫలితములు ఈ శరీరములో కొలువబడి నింపబడి ఉండుటవలన
మినోతి	=	ఆకర్మ ఫలితములను అనుభవించుచున్నాడు.
చ	=	మఱియు నిష్కామకర్మ చేయుచూ
హ	=	అవిద్య తొలగి విద్యారూపంబున పరిణత అయి
వా	=	స్థూల సూక్ష్మశరీరములను రెండింటిని దహించిన జీవుడు కాష్ఠంబు లేక తేజరిల్లు అగ్ని చందంబున ఆత్మస్వరూపుడగును.
యఃఏవం+వేద	=	పునర్జన్మ - జన్మ రాహిత్యములను గుఱించి ఎవడు

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

ఈ విధముగా తెలుసుకొనునో వాడు ఆ జీవుడు
భవతి = ఈశ్వరుడగును.

*****

సమిష్టి రూపము - ఓంకారం

12. అమాత్రశ్చతుర్థోఽవ్యవహార్యః ప్రపంచోపశమః
శివోఽద్వైత ఏవమోంకార ఆత్మైవ సంవిశత్యాత్మ
నాత్మానం య ఏవం వేద య ఏవం వేద

(ఇతి మాండుక్యోపనిషత్)

అమాత్రః - చతుర్థః - అవ్యవహార్యః - ప్రపంచ - ఉపశమః - శివః - అద్వైత - ఏవమ్ - ఓంకారః - ఆత్మా - ఏవ - సంవిశతి - ఆత్మనా - ఆత్మానం - యః - ఏవం - వేద - యః - ఏవం - వేద.

ఓంకారః = ఓంకారము

అమాత్రః = మాత్రలు లేనిది. ఏకము

చతుర్థః = అకార, ఉకార, మకారములనే త్రిమాత్రలుగాక వాటి సమిష్టి రూపమైనది ఆ విధముగా నాలుగవ మాత్ర అటులనే

ఆత్మా+ ఏవ = త్రయావస్థలలో విహరించు జీవుడుగాక హృదయ గుహలో గల ఆత్మ ఆ విధాముగా నాలుగువది సృష్ట్యాదియందు ఒక్కడుగా ఉన్న ఆత్మ సృష్టిలో నాలుగు భాగములుగా విరాజిల్లుచున్నది.

సృష్ట్యాది యందున్న ఆత్మ

అవ్యవహార్యః = సృష్టితో సంబంధము లేనిది. లోక వ్యవహారములలో సంబంధము లేనిది.

ప్రపంచ ఉపశమః = లయకారకుడు

శివః = మంగళ కరుడు

mam . All Rights Reserved
hramam.org

అద్వైతః	=	ఈ దృశ్యమైన ప్రపంచమంతా తనే అయి అందులో చరించునది కూడా ఆత్మ అగుటవలన రెండవది లేనిది
ఏవం	=	ఆ విధముగా ఆత్మను
యః+ఏవం+వేద యఃఏవం+వేద	=	ఎవడు స్వానుభవంలో గ్రహించునో
ఆత్మనా+ఆత్మానం+ సం విశతి	=	ఆత్మ ఆత్మలో ప్రవేశించును. అనగా సాధకుడు తన జీవాత్మను హృదయగత ఆత్మతో ఏకీభూతుని చేసి - దేహమును వీడి హృదయగత ఆత్మను సృష్ట్యాది యందుగల ఆత్మలో ప్రవేశించును. ఆత్మ అగును.

ఆత్మ - జీవాత్మల గుఱించి, అవస్థల గుఱించి ఓంకారమును ఉదాహరణగా తీసికొని ఈ ఉపనిషత్తు చర్చించినది. రామాయణము, భాగవతము సహాయముననే ఈ ఉపనిషత్‌ను గ్రహించవలయును.

విశుద్ధ చక్రములోని 16 దళములే శ్రీకృష్ణుని 16వేల మంది భార్యలు. సహస్రారములోని ఎనిమిది దళములే అతని అష్ట భార్యలు. సహస్రార మధ్యగత బిందువులో గల రెండు దళములే రాధా కృష్ణులు. రాధా అనగా దీనిచే కార్యము సిద్ధించును అని అర్థము. రాధ సంసిద్ధౌ. కృష్ణుడనగా సర్వము చేయువాడు అని అర్థము. ఆత్మను పొందిన సర్వ కార్యములు సిద్ధించునను అర్థములో రాధాకృష్ణులని చెప్పిరి.

ఈ ఉపనిషత్‌నకు గౌడపాదుల వారు కారికను రచియించిరి.

ఓం భద్రం కర్ణేభిః శృణు యామ దేవాః । భద్రం పశ్యేమాక్షభిర్యజత్రాః ।
స్థిరై రంగై స్తుష్టువాగ్ం సస్తనూభిః । వ్యశేమ దేవహితం యదాయుః ।
స్వస్తి న ఇంద్రో వృద్ధ శ్రవాః । స్వస్తి నః పూషా విశ్వవేదాః ।
స్వస్తి నస్తార్క్ష్యోఽరిష్టనేమిః । స్వస్తి నో బృహస్పతి ర్దధాతు॥
ఓం శాంతిః శాంతిఃశాంతిః

*****

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

ప్రశ్నోపనిషత్

mam . All Rights Reserved
hramam.org

ప్రాణాయ నమో యస్య సర్వమిదం వశే
యో భూతః సర్యస్వేశ్వరో యస్మిన్ సర్వం ప్రతిష్ఠితం
(అథర్వ వేదము - 11వ కాండ, 2, 4, 5 వ అధ్యాయము సూక్తము-1)

ఎవని యొక్క వశములో ఈ సర్వమూ అనగా దేహేంద్రియ మనో బుద్ధులు ఉన్నవో ఎవడు భూత భవిష్యత్ వర్తమానములలో గల సర్వమునకూ అనగా సర్వ ఉపాధులకూ పాలకుడో, ఎందులో సర్వమూ ప్రతిష్ఠితమై ఉన్నదో అనగా దేహేంద్రియ మనోబుద్ధుల వ్యాపారము సర్వము ఆధారపడి ఉన్నదో అట్టి ప్రాణమునకు నమస్కారము.

ఓం భద్రం కర్ణేభిః శృణు యామ దేవాః
భద్రం పశ్యేమాక్షభిర్యజత్రాః
స్థిరై రంగై స్తుష్టువాగ్ం సస్తనూభిః
వ్యశేమ దేవహితం యదాయుః
స్వస్తి న ఇంద్రో వృద్ధ శ్రవాః
స్వస్తి నః పూషా విశ్వవేదాః
స్వస్తి నస్తార్క్ష్యోఅరిష్టనేమిః
స్వస్తి నో బృహస్పతి ర్దధాతు

ఓం శాంతిఃశాంతిఃశాంతిః

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

ఈ ఉపనిషత్‌లో సృష్టి ఎలా వచ్చినది అనే విషయముపై వివరణ

- సృష్టి ఎలా వచ్చినది?
- ఆత్మ/ప్రాణము
- ఎవరు ఈ శరీరమును భరించుచున్నారు?
- ఎవరు ప్రకాశింపచేయుచున్నారు?
- ఎవరు శ్రేష్ఠుడు?
- ఈ శరీరములోనికి ఎలా వచ్చుచున్నది?
- తనని తను విభజించుకొని శరీరములో ఎక్కడ ఉంటున్నది?
- బాహ్య జగత్తులో ఏఏ పేర్లతో ఉంటున్నది?
- దేహ త్యాగ సమయమున దేహమును ఎలా వీడుచున్నది?
- ఎవడు నిద్రించుచున్నాడు? ఎవడు స్వప్నమును చూచుచున్నాడు?
- సుఖమును ఎవడు పొందుచున్నాడు?
- సర్వము దేనియందు ప్రతిష్ఠితమై ఉన్నది?
- ఓంకారము వలన గలుగు ఫలితము ఏమిటి?
- షోడశ కళాపురుషుడు ఎవడు?

ఆత్మ గుఱించి, ప్రాణము గుఱించి ఒకే శ్లోకములో శ్లేషగా ఇందు వర్ణింపబడినది.
కావున ఆత్మ లక్షణములను, ప్రాణలక్షణములను విడివిడిగా చదవవలయును.
ఈ పద్ధతినే వాల్మీకి, వ్యాసులు తమతమ రచనలలో ప్రవేశపెట్టినారు.

*****

mam . All Rights Reserved
hramam.org

ప్రథమః ప్రశ్నః

గురువు-శిష్యులు

1. **ఓం। సుకేశా చ భారద్వాజః శైబ్యశ్చ సత్యకామః సౌర్యాయణీ చ గార్గ్యః కౌసల్యశ్చాశ్వలాయనో భార్గవో వైదర్భిః కబన్ధీ కాత్యాయన స్తేహైతే బ్రహ్మపరాబ్రహ్మనిష్ఠాః పరంబ్రహ్మాన్వేషమాణా ఏష హ వై తత్సర్వం వక్ష్యతీతి తే హ సమిత్పాణయో భగవన్తం పిప్పలాదమువసన్నాః ॥**

ఓం - సుకేశాః - చ - భారద్వాజః - శైబ్యః - చ - సత్యకామః - సౌర్యాయణీ - చ - గార్గ్యః - కౌసల్యః - చ - అశ్వలాయనః - భార్గవః - వైదర్భిః - కబన్ధీ - కాత్యాయనః - తే - హ - ఏతే - బ్రహ్మపరాః - బ్రహ్మనిష్ఠాః - పరంబ్రహ్మ - అన్వేషమాణాః - ఏషః - హ - వై - తత్ - సర్వం - వక్ష్యతి - ఇతి - తే - హ - సమిత్పాణయః - భగవన్తమ్ - పిప్పలాదం - ఉపసన్నాః

ఓం	=	ఓం. అక్షర పరబ్రహ్మను ధ్యానించి గురువగు పిప్పలాదుడు యీ ఉపనిషత్‌ను చెప్పప్రారంభించెను.
కాత్యాయనః+కబన్ధీ	=	కత్య యొక్క ముని మనుమడగు కబన్ధీ
వైదర్భిః+ భార్గవః+చ	=	విదర్భదేశస్థుడయిన భృగువంశజుడు (ఇతని పేరు చెప్పలేదు)
అశ్వలాయనః+కౌసల్యః	=	అశ్వలుని కుమారుడు అయిన కౌసల్యుడు
గార్గ్యః+సౌర్యాయణీ+ (సౌర్యాయణిః)+చ	=	సూర్యుని కుమారుడు సౌర్యుడు - సౌర్యుని కుమారుడు - సౌర్యాయణి (సౌర్యాయణీ అన్నది వేద పద ప్రయోగం) గార్గ్య వంశస్థుడగు సూర్యుని మనుమడు (ఇతని పేరు చెప్పలేదు).
శైబ్యః+సత్యకామః+చ	=	శిబికుమారుడు అగు సత్యకాముడు
భారద్వాజః+సుకేశాః+చ	=	భరద్వాజుని కుమారుడగు సుకేశుడు
బ్రహ్మనిష్ఠాః+బ్రహ్మ	=	బ్రహ్మనిష్ఠులు, నిష్కామ కర్మపరులు, బ్రహ్మ పరాయణులయిన
పరాః+ఏతే+తే+హ		వీరందఱు

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

పరంబ్రహ్మ+ అన్వేషమాణాః	=	పరబ్రహ్మను అన్వేషించుచూ అనగా ఆత్మ తత్త్వము చెప్పగల గురుబ్రహ్మ- గురుః విష్ణుః గురుదేవో మహేశ్వరః అనిచెప్పిన గురువును అన్వేషించుచూ బ్రహ్మ విద్యను తెలుసుకొనగోరి
ఏషఃహ+వై+తత్+ సర్వం+వక్ష్యతి+ఇతి	=	ఈ మహానుభావుడు ఆత్మతత్త్వము గుఱించి, సృష్టి గుఱించి, ప్రాణము గుఱించి, త్రయావస్థల గుఱించి సర్వము చెప్పగలడని
భగవంతం+పిప్పలాదం	=	భగవత్స్వరూపుడయిన గురువగు పిప్పలాదుని
తే+సమిత్పాణయఃహ	=	శిష్యులు గురువును చేరు విధి విధానముగా, వారు చేతులలో దర్భలు ధరియించి వినయముగా గురువును
ఉపసన్నాఃహ	=	ఆశ్రయించిరి

*****

2. **తాన్ హ స ఋషి రువాచ భూయ ఏవ తపసా బ్రహ్మచర్యేణ శ్రద్ధయా సంవత్సరం సంవత్స్యథ యథాకామం ప్రశ్నాన్ పృచ్ఛత యది విజ్ఞాస్యామః సర్వం హ వో వక్ష్యామ ఇతి ॥**

తాన్ - హ - సః - ఋషిః - ఉవాచ - భూయః - ఏవ - తపసా - బ్రహ్మచర్యేణ - శ్రద్ధయా - సంవత్సరం - సంవత్స్యథ - యథా కామం - ప్రశ్నాన్ - పృచ్ఛత - యది - విజ్ఞాస్యామః - సర్వం - హ - వః - వక్ష్యామః - ఇతి

భూయఃఏవ+హ	=	ఇంతకు పూర్వం మీరు వేద వేదాంగములు చదివి, అందు చెప్పిన అపరవిద్యను అనగా విధివిహితముగా పుణ్యకర్మలు, సదాచారములు పాటించినారు. నిష్కామ పుణ్యకర్మానుష్ఠానం చేసినారు. కావున పరవిద్య నేర్చుకొనుటకు మరల
శ్రద్ధయా+బ్రహ్మచర్యేణ+=		(శ్రద్ధాభక్తి ధ్యాన యోగాత్ అని కైవల్య 2లో

mam . All Rights Reserved
hramam.org

తపసా		బ్రహ్మ అశ్వలాయననునికి ఆత్మతత్వమును గ్రహించవలయునని ఉపదేశించినాడు. అదే ఇందు ఈ విధముగా చెప్పబడినది.) మీరు శ్రద్ధతో, బ్రహ్మచర్యముతో, తపస్సుతో
సంవత్సరం+సంవత్స్యథ	=	మా ఆశ్రమంలో సంవత్సరకాలం గడపండి (ఇదే శ్రీకృష్ణుడు గీతలో గురువును సేవించి పరిప్రశ్నేన అని చెప్పినాడు)
యధాకామం+ప్రశ్నాన్+ పృచ్ఛత (పృచ్ఛథ)	=	శ్రద్ధ, బ్రహ్మచర్యము, తపస్సు చేసి పరవిద్యను గ్రహించుటకు అర్హతలు సంపాదించి ఆపై ఆత్మ గుఱించి ఎవరెవరు ఏమి ఏమి తెలుసుకొన వలయునని అనుకొనుచున్నారో ఆ విషయమును గుఱించి మీరు ప్రశ్నలు అడగండి.
యది+విజ్ఞాస్యామః	=	ఆ ప్రశ్నలకు సంబంధించిన సమాధానములు మాకు ఒకవేళ తెలిసినచో (ఇది గురువు యొక్క నిరహంకారమును సూచించును)
వః	=	మీకు
సర్వం+హ+వక్ష్యామః+	=	ప్రాణము గుఱించి, ఆత్మ గుఱించి సర్వము స్వానుభవంలో
ఇతి		గ్రహించినది ఉపదేశించగలమని
సః+ఋషిః	=	ఋషియగు పిప్పలాదుడు
తాన్	=	వారికి
ఉవాచ	=	చెప్పెను.

పరవిద్య నేర్చుకోవాలనుకునే శిష్యుడు - ముందుగా పుణ్య కర్మానుష్ఠానము చేసి, ఆ పుణ్యకర్మానుష్ఠానము వలన గలుగు ఫలితమును అందలి దోషములను గ్రహించి నిర్వేదము పొందవలయును. ఆపై బ్రహ్మ విద్యను ఉపదేశించగల గురువును అన్వేషించవలయును.

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

యోగ్యుడయిన శిష్యుని వద్దకు జగద్గురువు ఆదేశమున శిష్యుని యొక్క స్వగురువు వచ్చును.

దృష్టాంతములు :- 1. రామాయణంలో వాల్మీకి వద్దకు నారదుడు వచ్చెను. పరీక్షిత్తు వద్దకు శుక బ్రహ్మ వచ్చెను.
వాల్మీకి అర్హతలు :- తపస్వీ వాల్మీకిః = వాల్మీకి తపశ్శాలి. ఇది శిష్యుని అర్హత

నారద మహర్షి:

తపః స్వాధ్యాయనిరతం వాగ్విదాం వరమ్ మునిపుంగవమ్ - ఇది గురువు యొక్క అర్హత

మునిపుంగవుడు అనగా జితేంద్రియుడు, సాధ్యాయము నిరంతరము చేయువాడు. తపస్వీ, శిష్యులకు విద్యను బోధించుటలో శ్రేష్ముడు. అట్టి గురువును

పరిప్రపచ్ఛ = సేవించి వినయముగా ఇట్లు ప్రశ్నించెను.

మహర్షే త్వం సమర్థోఽసి జ్ఞాతు మేవం విధం నరమ్

నరమ్ = పరమ పురుషుని - ఆత్మను (నరమ్) అనగా నృణంతి నయంతి సర్వం స్వవశమితి -। నృనయే - అన్నియు తనవశమునందు ఉంచుకొనువాడు.

ఏవం విధం జ్ఞాతుమ్ = ఏ విధముగా గ్రహించవలయునో ఆ విధముగా వివరించుటకు

మహర్షే+త్వం = ఓనారద మహర్షీ నీవు

సమర్థః+అసి = సమర్థుడవు, ఆత్మ దర్శనము చేసిన మహాను భావుడవు

కావున పరవిద్య అయిన ఆత్మ దర్శనమును చేయు విధి విధానమును నాకు ఉపదేశింపుము అని వాల్మీకి నారద మహర్షిని ప్రార్థించ- జీవాత్మయగు రామునిని వర్ణించి-ఆ రాముడు శ్రీరాముడై అయోధ్యాధిపతి యగు విధానమును అనగా ఆత్మయగు విధివిధానమును వాల్మీకికి అర్థమగునట్లు శ్లేషగా - యిటు జీవపరముగా అటు ఆత్మపరముగా రామ కథను చెప్పినాడు.

mam . All Rights Reserved
hramam.org

ఆ విషయము గురుముఖతావిని వాల్మీకి యోగారూఢులకు బాలకాండను రచియించినాడు. మిగిలిన సాధకులకు అయోధ్యాకాండనుంచి యుద్ధకాండవఱకు పరవిద్యను బోధించినాడు. కర్మానుష్ఠానము తప్పనిసరి కావున సందర్భానుసారము అపరవిద్యను బోధించినాడు. అపరవిద్య, పరవిద్యల సమ్మేళనము రామాయణము.

2. భాగవతంలో పరీక్షిత్ వద్దకు శుకబ్రహ్మ వచ్చెను.

పరీక్షిత్తుని అర్హతలు : (ఇవి శిష్యునికి ఉండవలసిన అర్హతలు)

ప్రారంభములో రోషము, దర్పము, మదము మొదలయిన అసుర లక్షణములు గల రాజగర్వము గలవాడు. శమీకుని భుజముపై చనిపోయిన పామును వేసి తన కోపమును చూపెను. అనగా మామూలు జీవుడు. ఇతడు కలిని నిగ్రహించి అనగా ధర్మపరుడై కృపాచార్యుడు గురువుగా మూడు అశ్వమేధ యాగములు చేసెను-పుణ్యకర్మానుష్ఠానము చేసెను. ఆ పై ధర్మార్థకామంబులు నిరసించి భూలోక స్వర్గలోక భోగంబులు హేయంబులని తలచి-అనగా నిర్వేదముపొంది-ధర్మార్థ కామంబులు సన్న్యసించి రాజ్యంబు విసర్జించి, సుతులు, హితులు, చుట్టాలు, ఇల్లాలు, బహుబలములు అనగా సైన్యమును ధనము, సర్వము విడచి మృత్యుభయము నిరసించి

స్థలము - గంగా తరంగిణీ దక్షిణకూలంబున

ఆసనము - దర్భాసనమున, ఉత్తరాభిముఖుడై ప్రాయోపవేశము చేసి

ప్రత్యాహారము - మౌనియై, చిత్తము గోవిందునిపై నిలిపి

ధ్యానము - పురుషోత్తమునందు చిత్తమునిల్పి రాజు హృదయమిడియె రాజీవ నయునుపై. (శిష్యునికి ఉండవలసిన లక్షణములను పరీక్షిత్ పరముగా విపుల వ్యాఖ్యానము భాగవతమున వ్యాసుడు రచియించినాడు.)

ఇట్టి యోగ్యత గల శిష్యునికి గురువు పరవిద్యను బోధించును.

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

శుకబ్రహ్మ లక్షణములు (గురువుకు ఉండవలసిన అర్హతలు)

శుక బ్రహ్మ:

1. సన్న్యాసి = ధర్మార్థకామములను వదలినవాడు
2. తపోధన్యాగ్రణి = తపోధనులలో శ్రేష్ఠుడు.
3. ధీమణి = పరవిద్య తెలిసినవాడు
4. ముక్తకర్మచయుడు= కర్మ బంధములనుంచి విముక్తుడు.
5. నిరస్త ఖేదుండు = దుఃఖరహితుడు-శోకమోహములు లేనివాడు
6. మాయా శయనంబు= మాయను గూర్చి తెలిసినవాడు. సృష్ట్యాది తెలిసినవాడు యందు గల ఆత్మయే మాయను చేబూని సర్వవిశ్వముగా విస్తరిల్లినదని తెలిసినవాడు.
7. సమదర్శనుండు = స్త్రీ పురుషులనే భేద దృష్టి లేక తన యందు అఖిల భూతములందు ఉపాధిని గాక ఆత్మను దర్శించుట వలన సమదర్శనుడు.
8. మహాయోగి = యోగారూఢుడు
9. ఏకాంతమతి = ఆత్మ యందే తను ఉండి ఆత్మతో క్రీడించువాడు, ఆత్మతో రమించువాడు, ఉన్మత్తుని క్రియ, మూగ తెఱంగున, జడుని భంగి ఉండును. తనే ఆత్మ. అతనిని శుకబ్రహ్మ యని సామాన్యులు గుర్తించ లేరు.
10. గూఢుండు = అనగా గూఢవర్తనుడై గురువు యుండును

ఇట్లు భాగవతమున నారదుడు, వ్యాసభగవానుడు, శుకబ్రహ్మ, సూతమహర్షి శౌనకాదుల పరంగా గురువు లక్షణములు-శిష్యుని లక్షణములు చెప్పబడినవి.కావున పరవిద్య నేర్చుకొనుటకు వాల్మీకివలె, పరీక్షిత్తునివలె అర్హతలు మొదట సంపాదించి ఆపై నారదమహర్షి, శుకబ్రహ్మల వంటి గురువులను ఆశ్రయించి పరవిద్యగా చెప్పబడే ఆత్మవిద్యను బ్రహ్మవిద్యను తెలుసుకొని ఆచరించవలయును. అశ్వలాయనుడు గురువుకు ఉండవలసిన లక్షణములు గలవాడు. ఆత్మ దర్శనము చేసినవాడు. ఆఱుగురు శిష్యులు యోగ్యులు.

*****

mam . All Rights Reserved
hramam.org

సంవత్సరకాలము శ్రద్ధ, బ్రహ్మచర్యము తపస్సు చేసి పరవిద్య గ్రహించుటకు అర్హత సంపాదించిన తర్వాత

కబన్ధీ యొక్క ప్రశ్న:- ఈ ప్రజలు ఎట్లు జన్మించిరి?

3. అథ కబన్ధీ కాత్యాయన ఉపేత్య పప్రచ్ఛ భగవన్ కుతో హ వా ఇమాః ప్రజాః ప్రజాయన్త ఇతి ॥

అథ - కబన్ధీ - కాత్యాయనః - ఉపేత్య - పప్రచ్ఛ - భగవన్ - కుతః - హ - వా - ఇమాః - ప్రజాః - ప్రజాయన్త (ప్రజాయంతే) - ఇతి.

అథ	=	పర విద్యను పొందు అర్హతలు సంపాదించిన పిమ్మట జిజ్ఞాసువై
కాత్యాయనః+కబన్ధీ	=	కత్య యొక్క మునిమనుమడగు కబన్ధీ- అనే అతడు
ఉపేత్య	=	గురువును సమీపించి
భగవన్	=	ఓ గురువుగారూ!
కుతః+ఇమాః+	=	దేని నుంచి, దేని వలన ఈ ప్రజలు జన్మించిరి.
ప్రజాః (ప్రజాయన్తే)		దేని వలన అభివృద్ధి పొందుచున్నారు?
ప్రజాయన్త+ఇతి+హ+వా		ఎందులయమగుచున్నారు. అని
పప్రచ్ఛ	=	అడిగెను

అంత గురువు శిష్యుని ప్రశ్నకు అనేక అనుబంధ ప్రశ్నలు వేసుకొని ఈ (సృష్టి) ప్రజలు ఎలా వచ్చిరి? - ఎలా అభివృద్ధి పొందినది? ఎలా లయమగును? ఉత్తరాయణము-దక్షిణాయనములలో పయనించే జీవుడు ఎక్కడకు చేరుకొనును? ఏది పునరావృత్తి? ఏది పునరావృత్తి రహితము? ఆ ప్రశ్నలన్నింటికి సమాధానము చెప్పుచున్నాడు.

పిప్పలాదుని సమాధానము - సృష్టి - సృష్టి అభివృద్ధి

4. తస్మై సహోవాచ ప్రజాకామో వై ప్రజాపతిః స తపోఽతప్యత స తపస్తప్త్వా స మిథున ముత్పాదయంతే రయిం చ ప్రాణం చేత్యేతౌ మే బహుధా ప్రజాః కరిష్యత ఇతి ॥

Copyrights © Siddhashra
www.siddhash

తస్మై - సః - హ - ఉవాచ - ప్రజాకామః - వై - ప్రజాపతిః - సః - తపః - అతప్యత - సః - తపః - తప్త్వా - సః - మిథునమ్ - ఉత్పాదయంతే - రయిం - చ - ప్రాణం - చ - ఇతి - ఏతౌ - మే - బహుధా - ప్రజాః - కరిష్యతః - ఇతి.

తస్మై	=	కబంధుని కొఱకు
సః+హ+ఉవాచ	=	పిప్పలాదుడు, కబంధుడు అడిగిన ప్రశ్నకు సమాధానముతో పాటు అనేక విషయములను చెప్పెను.

సృష్టి ఎలా వచ్చినదో - ఉపదేశించుచున్నాడు. విరాట్పురుషుని వలన ఈ ప్రజలు జన్మించిరి. అతడు స్త్రీపురుషులను సృజియించెను. వారి వలన ప్రజలు కలిగిరి. మిథున ధర్మ సృష్టిని చెప్పుచున్నాడు.

సః+ప్రజాపతిః	=	సృష్టి చేయుటకు ముందు అనగా సృష్ట్యాదియందు గల ఆత్మ- పురుషుడు- విరాట్పురుషుడు
ప్రజాకామః+వై	=	ప్రజలను అనగా చరాచర జగత్తును సృష్టిచేయ
తపః+అతప్యత	=	తపస్సుచేసెను. అనగా సంకల్పించెను
సః	=	ఆ సృష్టికర్త -విరాట్పురుషుడు
తపః	=	తపస్సు
తప్త్వా	=	చేసి అనగా సంకల్పించి
సః	=	అతడు-ప్రకృతిని అధిష్ఠించి చరాచర జగత్తును సృజియించెను.
మిథునమ్	=	స్త్రీ పురుషులను
ఉత్పాదయంతే	=	సృజియించెను.
ఏతౌ+ఇతి	=	ఈ స్త్రీ, పురుషుల వలన
మే	=	నా యొక్క సృష్టి అనగా
బహుధా+ప్రజాః	=	అనేకమంది ప్రజలు
కరిష్యతః+ఇతి	=	కలుగుదురు. అని తలంచెను. ఈస్త్రీపురుషులు అనేకమంది ప్రజలను పుట్టింతురని తలచెను.

mam . All Rights Reserved
hramam.org

రయిం+చ = శరీరపోషణకు అన్నమును

ప్రాణం+చ = ఉపాధులు నశించకుండా ఉండుటకు ప్రాణమును సృజియించెను

ఆ ఉపాధులు పని చేయుటకు ప్రాణము, ఉపాధుల అభివృద్ధికి అన్నమును సృజియించెను. సృష్టి చేయునపుడు స్థావరముల సృష్టి ఎలా ఉన్నదో ఆతర్వాత కూడా అలాగే ఉన్నది. జంగమముల సృష్టి అభివృద్ధి అయినది.

సృష్టి అభివృద్ధి అన్నము వలన కలిగినది

వేడి, వెలుతురు, నీరు- వీటి వలన ఓషధులు గలిగినవి. తద్వారా ఆహారము గలిగినది. దాని వలన వీర్యము గలిగినది. ఆ వీర్యము వలన ఉపాధి గలిగినది. ఆహారము వలన ప్రాణము, మనస్సు తేజోవంతమగును. ఆ ప్రాణము ఉపాధిలో సంచరించుట వలన ఉపాధి చైతన్యవంతమై చరించును.

*****

5. ఆదిత్యో హ వై ప్రాణో రయి రేవ చంద్రమా రయిర్వా
ఏతత్సర్వం యన్మూర్తం చా మూర్తం చ తస్మాన్మూర్తి రేవరయిః ॥

ఆదిత్యః - హ - వై - ప్రాణః - రయిః - ఏవ - చంద్రమాః - రయిః - వా - ఏతత్ - సర్వం - యత్ - మూర్తం - చ - అమూర్తం - చ - తస్మాత్ - మూర్తిః - ఏవ - రయిః

సృష్టిచేసినది అతడే. సర్వసృష్టి అతడే.

యత్ = ఏవి అనగా

మూర్తం+చ = కంటికి కనిపించునవి

అమూర్తం+చ+ = కంటికి కనిపించనివి (సూక్ష్మజీవులు) స్థావర

ఏతత్+హ+వై+సర్వం జంగమములు, లోకములు, లోకపాలురు ఈ సర్వము, అనగా సృష్టి సర్వము సృష్టికారకుడైన విరాట్ పురుషునివలననే గలిగినది. అతడు ప్రాణులను స్త్రీపురుష భేదముగా సృజియించినాడు.

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

తస్మాత్	=	అందువలన స్త్రీ పురుషుల వలనను సృష్టిగలిగినది.
ఆదిత్యః	=	ఆదిత్యుడు
ప్రాణః	=	ప్రాణము.
చంద్రమాఃఏవరయిః	=	చంద్రుడు అన్నము
రయిఃఏవమూర్తిః	=	అన్నము ఘన పదార్థము. అనగా రూపము గలది.
రయిఃవా	=	అన్నము వలన వీర్యము గలిగినది. ఆ వీర్యము వలన సృష్టి అభివృద్ధి అగుచున్నది. ప్రాణము వలన ఉపాధి పనిచేయుచున్నది.

సృష్టిలో

ఆహారము కావలసినవి		ఆహారము అవసరములేనివి
స్థావరములు	జంగమములు	1. కొండలు, నదులు, వగైరాలు
1. చెట్లు	గగన చరములు	2. భావములు వగైరాలు
2. లతలు	1. దేవతలు, 2. రాక్షసులు	
3. ఓషధులు	భూచరములు	
	3. మానవులు, 4. పశువులు	
	5. పక్షులు - ఆకాశమున విహరించునవి	
	6. జలచరములు వగైరాలు	

ఆత్మ వలన దేహేంద్రియ మనోబుద్ధులు పనిచేయుచున్నవి. ఆత్మయే బాహ్య జగత్తులో ఆదిత్యుడు. ఆత్మ వలన దేహము, ఆదిత్యుని వలన జగత్తు ప్రకాశించుచున్నవి.

*****

ఆత్మ లేక ఆదిత్యునిని అధ్యాత్మం, అధి దైవికం, అధి భౌతికంగా వివరించు చున్నాడు. ఇప్పుడు అధిభౌతికంగా సూర్యుని గుఱించి చెప్పుచున్నాడు. అధ్యాత్మముగా ఆత్మ. అధిదైవికముగా సర్వదేవతారూపుడు. బాహ్యముగా వాయుస్వరూపుడు. అనగా ప్రాణము.

mam . All Rights Reserved
hramam.org

6. అథాదిత్య ఉదయన్ యత్ ప్రాచీం దిశం ప్రవిశతి తేన ప్రాచ్యాన్ ప్రాణాన్ రశ్మిషు సన్నిధత్తే యద్దక్షిణాం యత్ ప్రతీచీం యదుదీచీం యదధో య దూర్ధ్వం యదంతరాదిశో యత్సర్వం ప్రకాశయతి తేన సర్వాన్ ప్రాణాన్ రశ్మిషు సన్నిధత్తే. ॥

అథ - ఆదిత్యః - ఉదయన్ - యత్ - ప్రాచీం - దిశం - ప్రవిశతి - తేన - ప్రాచ్యాన్ - ప్రాణాన్ - రశ్మిషు - సన్నిధత్తే - యత్ - దక్షిణాం - యత్ - ప్రతీచీం - యత్ - ఉదీచీం - యత్ - అధః - యత్ - ఊర్ధ్వం - యత్ - అంతరాదిశః - యత్ - సర్వం - ప్రకాశయతి - తేన - సర్వాన్ - ప్రాణాన్ - రశ్మిషు - సన్నిధత్తే.

అథ = అలా నీకు సృష్టి గుఱించి చెప్పిన తర్వాత ఇప్పుడు అధిభౌతికంగా సూర్యుని గుఱించి విపులీకరించు చున్నాను.

యత్ = ఎప్పుడు

ఆదిత్యః+ఉదయన్ = సూర్యుడు ఉదయించి

ప్రాచీం+దిశం+ప్రవిశతి = తూర్పుదిక్కున ప్రవేశించునో అప్పుడు ఆ దిక్కును ప్రకాశింపచేయును. చీకటి నశించి వెలుగు గలుగును. సూర్యుని చేత తూర్పుదిక్కున గల జీవుల ప్రాణములను తన కిరణములలో ధరించును. అనగా ఆ దిక్కులలో సూర్యకాంతి వలన చీకటి పోవును. అటులనే ఆ దిక్కున గల సర్వ జీవరాసులు చైతన్యవంతులై సర్వ కార్యములు చేయుదురు. అటులనే

తేన = అప్పుడు ఆ సూర్యుని చేత

ప్రాచ్యాన్+ప్రాణాన్ = తూర్పుదిక్కునందలి ప్రాణములను

రశ్మిషు = తన కిరణములయందు

సన్నిధత్తే = ధరించుచున్నాడు - అటులనే

యత్+దక్షిణాం = ఎప్పుడు దక్షిణదిశ

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

యత్+ప్రతీచీం	=	పడమర దిశ
యత్+ఉదీచీం	=	ఉత్తర దిశ
యత్+అధః	=	క్రింద
యత్+ఊర్ధ్వం	=	పైన
యత్+అంతరాదిశః	=	మూలలు
యత్+సర్వం	=	ఇలాసర్వమును భూమండలమునంతను
ప్రకాశయతి	=	ప్రకాశింపజేయునో - అప్పుడు
తేన	=	ఆ సూర్యుని చేత
సర్వాన్+ప్రాణాన్	=	అన్ని దిక్కులయందు అనగా సర్వత్రాగల ప్రాణములను తన
రశ్మిషు	=	కిరణములందు
సన్నిధత్తే	=	ధరించును.

సూర్యుడు ఏ దిక్కున అనగా ఏ ప్రదేశములలో ప్రకాశించునో ఆ దిక్కున వృక్షములలో కిరణ జన్య సంయోగక్రియ జరిగి ఆహారము గలుగును. ఆ ఆహారము తినుట వలన జీవరాసులలో బలము, తేజము, ఉత్సాహము గలిగి జీవులు చైతన్యవంతులై సర్వకార్యములు చేయుదురు. దేహము ప్రాణము వలన చైతన్య వంతమగును. దేహమునకు నాభి మధ్యప్రదేశము. ఇదే కిష్కింధ. నాభికి దిగువభాగము దక్షిణము. నాభికి ఎగువభాగము ఉత్తరము. హృదయము గల భాగము తూర్పు. వెన్నుభాగము పడమర. ఈ దేహమంతా నాడులు వ్యాపించి ఉన్నవి. ఈ విషయమునే సీతాన్వేషణ సందర్భమున భూమిని వానరులు తిరిగినట్లు చెప్పబడినది. ఇచ్చట భూమి అనగా దేహము.

*****

7. **స ఏష వైశ్వానరో విశ్వరూపః ప్రాణోఽగ్ని రుదయతే తదేతదృచా భ్యుక్తం ॥**

సః - ఏషః - వైశ్వానరః - విశ్వరూపః - ప్రాణః - అగ్నిః - ఉదయతే - తత్ - ఏతత్ - ఋచా - అభ్యుక్తం

అధ్యాత్మంగా చెప్పినచో సృష్ట్యాది యందు గల విరాట్పురుషుడు.

సృష్టి అంతా అతడే. కావున

mam . All Rights Reserved
hramam.org

విశ్వరూపః = విశ్వరూపుడు

అధి దైవికంగా చెప్పినచో

వైశ్వానరః+అగ్నిః = వైశ్వానరుడు అనే అగ్ని

సః+ఏషః+ప్రాణః = అతడే ఉపాధిలో చరించే ప్రాణము

అధి భౌతికంగా చెప్పినచో

ఉదయతే = ప్రతి దినము తూర్పున ఉదయించును. కాంతిని ప్రసరించును

తత్+ఏతత్+ఋచా+అభ్యుక్తం = ఈ విధముగా ఆ సూర్యుని గుఱించి అధ్యాత్మ అధిదైవిక అది భౌతికముగా వర్ణింపబడినది.

*****

8. విశ్వరూపం హరిణం జాతవేదసం పరాయణం జ్యోతి రేకం తపంతం ।
సహస్ర రశ్మిః శతధా వర్తమానః ప్రాణః ప్రజానాముదయత్యేష సూర్యః ॥

విశ్వరూపం - హరిణం - జాతవేదసం - పరాయణం - జ్యోతిః - ఏకం - తపంతం - సహస్రరశ్మిః - శతధావర్తమానః - ప్రాణః - ప్రజానామ్ - ఉదయతి -ఏషః - సూర్యః

అధ్యాత్మంగా:- (ఆత్మ గుఱించి)

ఏకం = సృష్ట్యాది యందు ఒక్కడును

విశ్వరూపం = సృష్టిలో సర్వము. కావున విశ్వరూపుడును

జాతవేదసం = భూత భవిష్యత్ వర్తమానములలోని సృష్టి సర్వము తెలిసినవాడును

పరాయణం = సకల జీవులకు గమ్యస్థానమైనవాడును అయిన ఆదిత్యుడు

జ్యోతిః = స్వయంజ్యోతి

అధి దైవికం:-

ఏషః+ ప్రజానాం+ప్రాణః= ఉపాధులలో ప్రాణము

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

అధి భౌతికం:-

ఏషఃసూర్యః = ఈ సూర్యుడు

తపంతం = వేడిని యిచ్చువాడును

హరిణం = కిరణములు గలవాడును అయిన సూర్యుడు

సహస్రరశ్మిః = అసంఖ్యాకమైన కిరణములు గలవాడు,

ఉదయతి = తూర్పున ఉదయించును ఆకాశమున చరించి వెలుగును ప్రసాదించును.

శతధావర్తమానః = ఉత్తరాయణము దక్షిణాయనమని, ఋతువులని - ఇలా కాలస్వరూపమును విభజించి అనేక కిరణములు గలిగి జగత్‌లో చరించుచున్నాడు. అధిదైవికముగా పుణ్య కర్మానుష్ఠానపరులు బ్రహ్మ లోకమునకు చేరు ఉత్తరాయణ, దక్షిణాయన **మార్గములను** ఏర్పరచు చున్నాడు. అధి భౌతికముగా ఉత్తరాయణము, దక్షిణాయనములుగా **కాలమును** విభజించుచున్నాడు.

అధి భౌతికమయి సూర్యుడు		అది దైవికమయిన సూర్యుడు	
దక్షిణాయనము	ఉత్తరాయణము	దక్షిణాయనము	ఉత్తరాయణము
ఇవి కాలమునకు సంబంధించినవి.		ఇవి మార్గములకు సంబంధించినవి	

*****

పుణ్యకర్మల వలన గలుగు ఉత్తరాయణ - దక్షిణాయన మార్గములు

9. సంవత్సరో వై ప్రజాపతిః తస్యాయనే దక్షిణం చోత్తరం చ తద్యేహ వై తదిష్టాపూర్తే కృతమిత్యుపాసతే తే చాంద్రమసమేవ లోకమభిజయంతే త ఏవ పునరావర్తంతే తస్మాదేత ఋషయః ప్రజాకామా దక్షిణం ప్రతి పద్యంతే ఏష హ వై రయిర్యః పితృయాణః ॥

mam . All Rights Reserved
hramam.org

సంవత్సరః - వై - ప్రజాపతిః - తస్య - అయనే - దక్షిణం - చ - ఉత్తరం - చ - తత్ - యే - హ - వై - తత్ - ఇష్టాపూర్తే - కృతమ్ - ఇతి - ఉపాసతే - తే - చాంద్రమసం - ఏవ - లోకమ్ - అభిజయంతే - త (తే) - ఏవ - పునః - ఆవర్తంతే - తస్మాత్ - ఏత (ఏతే) - ఋషయః - ప్రజాకామాః - దక్షిణం - ప్రతిపద్యంతే - ఏషః - హ - వై - రయిః - యః - పితృయాణః

సంవత్సరఃవై+ ప్రజాపతిః	=	సంవత్సరమే అనగా కాలము ప్రజాపతి. కాలము గణించునప్పుడు కాల గణనమున సంవత్సరము. ఆధ్యాత్మికంగా సృష్టికర్త అయిన పురుషుడే కాలము. సృష్టికర్త అయిన పురుషుడే కాల స్వరూపమున లయము చేయుచున్నాడు. అప్పుడు ఇతడు కాలుడు. సూర్యుడు పగలు, రాత్రి అని కాల భేదమును చేయు చున్నాడు.
తస్య	=	జీవునియొక్క కర్మానుసారము అనగా
దక్షిణం +ఆయనే+చ+ ఉత్తరం+చ+	=	పుణ్యకర్మానుష్ఠాన పరులకు దక్షిణాయన మార్గము, మఱియు ఉత్తరాయణ మార్గములు
యే+హ+వై+తత్		యోగనిష్ఠా పరులకు బ్రహ్మలోకమున శాశ్వత నివాసము, బ్రహ్మలో ఏకీభూతమయి బ్రహ్మయై విరాజిల్లుటకు జ్యోతిర్మార్గము ఏర్పరచబడినవి.
ఇష్టాపూర్తే+ కృతమ్+ఇతి+	=	యజ్ఞయాగాదులు అగ్నిహోత్రము మొదలైన విధులు అనే ఇష్టాపూర్తములు;
తత్ + ఉపాసతే+తే		మొదలయిన పుణ్యకర్మానుష్ఠానమును ఆ పరమ పురుషుని ఉపాసించెదరో ఆ పుణ్యఫలితమును కోరి బ్రహ్మలోకము చేరి కృతార్థులమయితిమి అని
ఏవ+లోకమ్+ అభిజయంతే+ త(తే)+ఏవ+ పునఃఆవర్తంతే+	=	భావించిన వారు బ్రహ్మలోకమునే చేరుదురు. వారు పుణ్యఫలితము క్షీణించగాతిరిగి భూలోకమున జన్మించెదరు. (వీరు మూర్ఖులు.)

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

ప్రజాకామాఃప్ర		పుణ్య ఫలితమును గోరిన కామ్యపరులైన
దక్షిణంప్ర		వారు పునరావృత్తి మార్గమయిన
తిపద్యంతే		దక్షిణాయన మార్గమును పొందుదురు.
యఃపితృయాణఃప	=	ఏది దక్షిణాయన మార్గమని చెప్పబడునో అది పితృయానము.
ఏషఃరయిఃచాం	=	ఇదే చంద్రయానము. ఆ పుణ్యఫలితము
ద్రమసంహై		కోరినవారు చంద్రయానమార్గమున ప్రయాణించి తిరిగి భూలోకమున జన్మించెదరు. ఉత్తరాయణ మార్గమున వయనించిన వారు అధికార పురుషులగుదురు.
తస్మాత్ఏత(ఏతే)బు	=	అందువలన యీ ఋషులు
షయఃదక్షి		దక్షిణాయనము - ఉత్తరాయణములనే
ణాయనముత్త		మార్గములలో ప్రయాణించక జ్యోతిర్మార్గమున
రాయణమా		ఆత్మస్థానమును చేరుకొందురు.
త్మస్థానమే		
వైతత్		

*****

ఉత్తరాయణము

10. **అథోత్తరేణ తపసా బ్రహ్మచర్యేణ శ్రద్ధయా విద్యయాఽఽత్మాన మన్విష్యాదిత్యమభిజయంతే ఏతద్వై ప్రాణానామాయతనమేతదమృత మభయ మేతత్ పరాయణమే తస్మాన్న పునరా వర్తంత ఇత్యేష నిరోధః తదేష శ్లోకః ॥**

అథ - ఉత్తరేణ - తపసా - బ్రహ్మచర్యేణ - శ్రద్ధయా - విద్యయా -ఆత్మానం - అన్విష్య - ఆదిత్యమ్ - అభిజయంతే - ఏతత్ - వై - ప్రాణానామ్ - ఆయతనమ్ - ఏతత్ - అమృతమ్ - అభయమ్ - ఏతత్ - పరాయణమ్ - ఏతస్మాత్ - న - పునః - ఆవర్తంత - ఇతి - ఏషః - నిరోధః - తత్ - ఏషః - శ్లోకః

ఏతత్వై	=	విరాట్ పురుషుడు

mam . All Rights Reserved
hramam.org

ప్రాణానామ్+ఆయతనం		సర్వజీవరాసులకు నిలయస్థానము
అథ	=	పుణ్యకర్మానుష్ఠానం చేసి పుణ్యఫలితమును కోరని వారు బ్రహ్మలోకం చేరి కల్పాంతమున అధికార పురుషులై జన్మించెందరు వీరు
ఉత్తరేణ	=	ఉత్తరాయణ మార్గములో పయనించి
ఆదిత్యం	=	బ్రహ్మలోకం
అభిజయంతే	=	చేరుదురు
శ్రద్ధయా+ బ్రహ్మచర్యేణ+తపసా+ విద్యయా	=	శ్రద్ధ, బ్రహ్మచర్యము, తపస్సు సమ్యక్ జ్ఞానములచే ఆత్మజ్ఞానమును పొంది ఆ ఆత్మజ్ఞానముచే జ్యోతిర్మార్గమున
ఆత్మానం+అన్విష్య	=	ఆత్మను అన్వేషించి ఆత్మను దర్శించి ఆత్మ స్థానమును పొంది ఆత్మలో ఏకీభూతులగుదురు
ఏతత్+అమృతమ్	=	ఆత్మస్థానము. సర్వలోకములు నశించినా నశింపని స్థానము
అభయమ్	=	పునరావృత్తి అనే భయములేని స్థానము
ఏతత్+పరాయణమ్	=	ఇది జ్యోతిర్మార్గము సర్వులకు గొప్ప మార్గము
పునఃన ఆవర్తంత (ఆవర్తంతే)	=	తిరిగి జన్మ పరంపరలలో చిక్కుకొనరు
ఏతస్మాత్+ఏషః +నిరోధః	=	ఇందువలన పుణ్యకర్మానుష్ఠానపరులకు యీ జ్యోతిర్మార్గములో ప్రయాణం కుదరదు.
తత్+ఏషః+శ్లోకః+ఇతి	=	అని యీ శ్లోకము చెప్పుచున్నది

*****

ఆదిత్యుడు

11. పంచపాదం పితరం ద్వాదశాకృతిం దివ ఆహుః పరే అర్ధే పురీషిణమ్ అథేమే అన్య ఉ పరే విచక్షణం సప్తచక్రే షడర ఆహురర్పితమితి ॥

పంచపాదం - పితరం - ద్వాదశ ఆకృతిం - దివః - ఆహుః - పరే - అర్ధే -

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

పురీషణమ్ - అథ - ఇమే - అన్య (అన్యే) - ఉ - పరే - విచక్షణం - సప్త చక్రే - షడర - ఆహుః - అర్పితమ్ - ఇతి.

అధ్యాత్మికంగా:- ఆత్మ

పరే+అర్ధే+దివః (దివే)	=	14 లోకములకు పైన పెంజీకటికి అవ్వల ఏకాకృతిగ వెలుగు ఆత్మ స్థానమని చెప్పబడే బ్రహ్మలోకమున ఉండువానిగను
విచక్షణం	=	సర్వమునకు సాక్షి యని
అర్పితమ్+ఉ+ ఇతి+ఆహుః	=	రథ చక్ర నాభిలో ఆకులు అమరినట్లు యీ సర్వవిశ్వము విరాట్‌పురుషుని యందు అమరి ఉండు ననియు అట్లుండుట వలన ఇతడే ఈ విరాట్ పురుషుడే యీ సర్వ విశ్వమునకు ప్రధానమని - ప్రధాన పురుషుడని చెప్పుదురు.
అన్య (అన్యే)	=	కొందఱు

అధిదైవికంగా:-

సప్తచక్రే	=	ఏడు గుఱ్ఱములు పూన్చిన రథము గలవానిగను చెప్పుదురు(సూర్య కిరణములలో ఏడు రంగులు గలవు)
ఇమే+ద్వాదశ ఆకృతిం	=	12 రూపములు గల వానిగను, ద్వాదశ ఆదిత్యులు అనియు చెప్పుదురు.
అథ	=	ఆ తర్వాత కొందఱు

అధి భౌతికంగా:-

పంచపాదం	=	పంచపాదములు అనగా సంవత్సరము, అయనం, ఋతువులు, నెలలు, పగలు అనే విధముగా కాల విభజన చేయువానిగను
షడర (షడరే)	=	ఆఱు ఋతువులు ఏర్పడునట్లు చేయు ఋతు కర్తగను
పురీషణమ్	=	వర్షము గలుగుచేయువానిగను, ఆ వర్షము వలన

mam . All Rights Reserved
hramam.org

పితరం = పంటలు, తద్ద్వారా ఆహారము యిచ్చి జీవరాసిని పోషించు తండ్రిగను

పరే = అంతరిక్షమునందు గలవానిగను

ఆహుః = చెప్పుదురు

*****

చంద్రుడు - మాసములు

12. మాసో వై ప్రజాపతిస్తస్య కృష్ణపక్ష ఏవ రయిః శుక్లః
ప్రాణస్తస్మాదేతే ఋషయః శుక్ల ఇష్టం కుర్వంతీతర ఇతరస్మిన్ ॥

మాసః - వై - ప్రజాపతిః - తస్య - కృష్ణపక్షః - ఏవ - రయిః - శుక్లః - ప్రాణః - తస్మాత్ - ఏతే - ఋషయః - శుక్లః - ఇష్టం - కుర్వంతి - ఇతర(ఇతరే) - ఇతరస్మిన్

అధ్యాత్మముగా - ఇతడు

ప్రజాపతిః = సృష్టికర్తయే కాలము. కాలమును చేయుటకు

తస్య = వానియొక్క ప్రతినిధులు - సూర్య చంద్రులు. సూర్యునివలన సంవత్సరము, చంద్రునివలన పక్షములు, మాసములను గలుగచేయును.

అధిదైవికముగా

ప్రాణః = ప్రాణము

అధిభౌతికముగా

రయిః+వై = చంద్రుడు. చంద్రుని వలన

శుక్లః+కృష్ణపక్షః+ ఏవ+మాసః = శుక్లపక్షము, కృష్ణపక్షము అనే ఈ రెండు పక్షములు కలసి ఒక మాసము ఏర్పడును.

ఇష్టం = పుణ్యకర్మానుష్ఠాన పరులు యజ్ఞయాగాది క్రతువులు పుణ్యకార్యములను

కుర్వంతి = చేయుదురు. పుణ్యకర్మఫలితము కోరినవారు దక్షిణాయనముగా చెప్పబడే కృష్ణపక్షమున

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

దేహమును వీడి బ్రహ్మలోకము చేరి పుణ్యము క్షీణించగా తిరిగి భూలోకమున జన్మించెదరు.

ఇతర (ఇతరే) = పుణ్యకర్మలు చేసి పుణ్యఫలితము కోరని వారు

ఇతరస్మిన్+శుక్లః (శుక్లే) శుక్లపక్షము నందు ఉత్తరాయణమునందు పయనించి బ్రహ్మలోకము చేరి అందు వసియించి కల్పాంతము అయిన తర్వాత అధికారపురుషులుగా ఉద్భవించెదరు.

తస్మాత్ = అందువలన

ఏతే+ఋషయః = ఈ ఋషులు దక్షిణాయన, ఉత్తరాయణ, మార్గములుగాక, జ్యోతిర్మార్గమున, పయనించి అమృతత్వమును పొందుదురు.

*****

13. అహో రాత్రో వై ప్రజాపతిస్తస్యాహ రేవ ప్రాణో రాత్రి రేవరయిః ప్రాణం వా ఏతే ప్రస్కందంతి యే దివా రత్యాసంయుజ్యంతే బ్రహ్మచర్యమేవతద్యద్రాత్రౌ రత్యా సంయుజ్యంతే ॥

అహోరాత్రః - వై - ప్రజాపతిః - తస్య - అహః - ఏవ - ప్రాణః రాత్రిః - ఏవ - రయిః - ప్రాణం - వా - ఏతే - ప్రస్కందంతి - యే - దివా - రత్యా - సంయుజ్యంతే - బ్రహ్మచర్యమ్ - ఏవ - తత్ - యత్ - రాత్రౌ - రత్యా - సంయుజ్యంతే.

ప్రజాపతిః+ఏవ = అధ్యాత్మయైన ఆత్మయే సృష్టికర్త. అతడే ప్రజాపతి. అతడే ఆదిత్యుడు సూర్యుని

తస్య+అహోరాత్రః+వై = వలననే కాల విభజన జరిగి రాత్రింపగళ్ళు గలుగుచున్నవి. సూర్యుడు ఉదయించిన పగలు. సూర్యుడు అస్తమించిన రాత్రి.

రాత్రిః+ఏవ+రయిః = రాత్రి చంద్రుడు.

అహః+ఏవ+ప్రాణః = పగలు ఆదిత్యుడు. పగలు ఉత్తరాయణము. రాత్రి దక్షిణాయనము

mam . All Rights Reserved
hramam.org

యత్+తత్ = ఏది రాత్రిగా చెప్పబడునో అది దక్షిణాయనము. ఏది పగలుగా చెప్పబడునో అది ఉత్తరాయణము. అవి ఉత్తరాయణ మార్గము దక్షిణాయన మార్గములు.

సూర్యునివలన సంవత్సరము, చంద్రునివలన పక్షములు మాసములు గలుగుచున్నవి. ఆదిత్యుని వలన కర్మానుసారము జీవులు పయనించుటకు దక్షిణాయనము, ఉత్తరాయణము, జ్యోతిర్మార్గములు ఏర్పరచబడినవి.

పుణ్యఫలితము కోరినవారు - రాత్రి - కృష్ణపక్షము - దక్షిణాయనమున పయనింతురు. వీరు పునర్జన్మకు వత్తురు.

పుణ్యఫలితము కోరనివారు - పగలు - శుక్లపక్షము - ఉత్తరాయణమున పయనింతురు. వీరు భూలోకమున జన్మించరు.

జ్యోతిర్మార్గమున పయనించినవారు బ్రహ్మయగుదురు.

అపర ధర్మమును ప్రతిపాదించుచున్నాడు

యే+దివా+రత్యా+ సంయుజ్యంతే = ఎవరు పగలు అనగా సాయం సమయములో రతిలో కలియుదురో

ఏతే = వారు

ప్రాణం = ప్రాణమును

ప్రస్కందంతి = జారవిడిచినవారు అగుదురు. అనగా ప్రాణమును వ్యర్థము చేసికొన్నవారు అగుదురు.

రాత్రౌ = ఎవరు రాత్రి యందు

రత్యా = రతిలో

సంయుజ్యంతే = కలియుదురో వారు ప్రాణమును వ్యర్థము చేసికొన్నవారు కారు.

బ్రహ్మచర్యమ్ = రాత్రియందు భార్యతో రతిలో కలియుట ఒక విధమయిన బ్రహ్మచర్యమే.

పగలు రతిలో కలియరాదు. ఈ అపర ధర్మమునే భాగవతంలో వివరించిరి. దితి కశ్యపునిని సాయం సమయములో రతి కోరినది. కశ్యపుడు యిది ధర్మము కాదని చెప్పినను దితి బలాత్కారము చేయగా ఆమెతో కశ్యపుడు సంగమించినాడు. తత్ఫలితముగా హిరణ్యాక్ష, హిరణ్యకశిపులు పుట్టిరి. ధర్మ విరుద్ధమగుట వలన

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

ప్రాయశ్చిత్తముగా కశ్యపుడు స్నానం చేసి ప్రాణాయామంబుసేసి విరజంబు సనాతనంబునైన బ్రహ్మగాయత్రి జపియించెను.

(భాగవతము-తృతీయస్కంధం 470)

*****

అధిభౌతికముగా ప్రజలు ఎలా గలిగినారో వివరించుచున్నారు. అన్నము వలన వీర్యము. వీర్యము వలన ప్రజలు.

14. అన్నం వై ప్రజాపతి స్తతో హ వై తద్రేతస్తస్మాదిమాः ప్రజాः ప్రజాయంత ఇతి ॥

అన్నం -వై - ప్రజాపతిः - తతः - హ - వై - తత్ - రేతः - తస్మాత్ - ఇమాः - ప్రజాः - ప్రజాయంత(ప్రజాయంతే) - ఇతి.

అధ్యాత్మికంగా సృష్టికర్త యైన ఆత్మ సృష్టిచేయ సంకల్పించి విశ్వమును సృజియించినది. అన్నమును సృజియించినది.

ప్రజాపతిः+వై+అన్నం = ప్రజాపతి సర్వజీవరాసులను సృజియించి వాటి అభివృద్ధి కొఱకు అన్నమును సృజియించెను.

తతः+రేతः+తత్+హ+వై= అన్నము వలన వీర్యము గలుగును. అటు పిమ్మట ఆ వీర్యము స్త్రీ యోనిలో పడి శుక్ల శోణితములు కలిసి గర్భం ఏర్పడును.

తస్మాత్ = అందువలన

ఇమాः+ప్రజాः+ = ఈ ప్రజలు

ప్రజాయంత = జన్మించిరి.

((ప్రజాయంతే) +ఇతి

*****

15. తద్యే హ వై తత్ప్రజాపతి వ్రతం చరంతి తే మిథున ముత్పాదయంతే తేషా మే వైష బ్రహ్మలోకో యేషాం తపో బ్రహ్మచర్యం యేషు సత్యం ప్రతిష్ఠితం ॥

mam . All Rights Reserved
hramam.org

తత్ - యే - హ - వై - తత్ - ప్రజాపతి వ్రతం - చరంతి - తే - మిథునమ్ - ఉత్పాదయంతే - తేషామ్ - ఏవ - ఏషః - బ్రహ్మలోకః - యేషాం - తపః - బ్రహ్మచర్యం - యేషు - సత్యం - ప్రతిష్ఠితం

యే+మిథునమ్+ తత్+ = ఏ స్త్రీపురుషులు గృహస్థులై పిల్లలు కలగవలయుననే కోరికతో

ప్రజాపతి+వ్రతం+చరంతి ప్రజాపతి వ్రతమును అనగా భార్యా సహితులై సంభోగమును ఆచరించెదరో

తే = ఆ భార్యాభర్తలు, పిల్లలను

ఉత్పాదయంతే = పుట్టించెదరు

ఎవరివలన ఈ ప్రజలు జన్మించిరి అని కబన్ది అడిగిన ప్రశ్నకు సమాధానముగా ప్రజాపతి వలన ఈ ప్రజలు జన్మించిరి. ఆ ప్రజాపతి స్త్రీ పురుషులను సృజియించినాడు. ఆ స్త్రీ పురుషుల వలన ఈ ప్రజలు జన్మించుచున్నారు అని చెప్పినాడు. ఇందు మిథున ధర్మసృష్టి చెప్పబడినది. బ్రహ్మలోక ప్రాప్తి పొందువారు

యేషు+ సత్యం+ ప్రతిష్ఠితం = ఎవరి యందు సత్యము ప్రతిష్ఠితమై ఉండునో

యేషాం = ఎవరియొక్క

బ్రహ్మచర్యం+తపః = శ్రద్ధ, బ్రహ్మచర్యం, తపస్సు గలిగి

తేషామ్+ఏవ = ఆత్మ దర్శనము చేసిన మహానుభావులకే

ఏషః+బ్రహ్మలోకః = ఈ బ్రహ్మలోకము

తత్ + హ+వై = వారు బ్రహ్మలోక ప్రాప్తిపొంది ఆ బ్రహ్మలో ఏకీభూతులై బ్రహ్మగా విరాజిల్లుదురు. పుణ్య ఫలితము కోరనివారు ఉత్తరాయణ మార్గమును, కోరినవారు దక్షిణాయన మార్గమును పయనించెదరు. ఋషులు జ్యోతిర్మార్గమున పయనించి బ్రహ్మ అగుదురు.

*****

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

16. తేషామసౌ విరజో బ్రహ్మలోకో న యేషు జిహ్మమనృతం న మాయా చేతి ॥

ఇతి ప్రశ్నోపనిషది ప్రథమః ప్రశ్నః

తేషామ్ - అసౌ- విరజః - బ్రహ్మలోకః - న - యేషు - జిహ్మమ్ - అనృతం - న- మాయా - చ - ఇతి

యేషు	=	ఎవరి యందు
న+మాయా	=	మాయలేదో అనగా ఇంచుక మాయ లేకుండా
అనృతం+చ	=	ఎవరు అసత్య వాక్కు పలుకరో
న+జిహ్మమ్	=	ఎవరి యందు వంచన లేదో ఎవరు రజోగుణము లేక గుణరహితులై శాంతులై ఉందురో
తేషామ్	=	వారికి
అసౌ+విరజఃబ్రహ్మలోకః +ఇతి	=	ఈ బ్రహ్మలోకము

ఇంచుక మాయ లేక మది నెప్పుడుఁ బాయని భక్తి తోడ వర్తించుచు - ఉండువాడు ఆత్మను గ్రహించును. (భాగవతము - ప్రథమ స్కంధము- 71).

*****

ఈ ప్రశ్నోపనిషత్ ప్రథమ ప్రశ్నలో ఆదిత్యుని పరంగా చెప్పినదానినే విస్తరించి ఆదిత్య హృదయముగా రామాయణములో అధ్యాత్మగా, అధి దైవికముగా, అధి భౌతికముగా వర్ణింపబడినది. ఈ ఆదిత్య హృదయమును చదివి అధ్యాత్మ అయిన ఆదిత్యుని అనగా ఆత్మను దర్శించవలయును. ఇదే సూర్యో పాసన.

ఆదిత్య హృదయము

పుణ్యకర్మానుష్ఠానముగా ఆదిత్య హృదయంలో చెప్పిన ఆదిత్యుని స్తుతించుట వలన పుణ్యకర్మ ఫలితముగా యుద్ధములో లేదా తలపెట్టిన కార్యములోజయము గలుగును. సర్వము అతడే యనే ఆత్మదర్శనమును స్వానుభవముతో గ్రహించుట వలన మోక్షము గలుగును.

mam . All Rights Reserved
hramam.org

అధ్యాత్మము

రశ్మిమన్తమ్	=	స్వయం ప్రకాశకుడగుట వలన జ్యోతి స్వరూపుడు. కిరణములు గలవాడు.
దేవాసుర+నమస్కృతమ్	=	దేవతలచే అసురలచే నమస్కరింప బడినవాడు.
వివస్వన్తమ్	=	ఇతర వెలుగులను కప్పివేయువాడు అనగా సర్వ వెలుగుల కంటె గొప్ప కాంతి గలవాడు.
భాస్కరమ్	=	కాంతిని గలుగ చేయువాడు.
భువనేశ్వరమ్	=	లోక నియామకుడు
ప్రజాపతిః	=	సృష్టికర్త
సువర్ణ సదృశో భానుః	=	హిరణ్మయ శరీరములో ప్రకాశించువాడు.
హిరణ్యరేతాః	=	ప్రకృతిని అధిష్ఠించి ప్రకృతిలో తన తేజోబల వీర్యముల నుంచి సృష్టి చేసినవాడు.
మార్తాణ్డకః	=	ప్రళయానంతరము సృష్టిచేయువాడు
హిరణ్యగర్భః	=	హిరణ్యగర్భుడు
శిశిరః	=	భక్తుల తాపత్రయములను పోగొట్టువాడు
రవిః	=	అందఱి చేత నుతింపబడు వాడు.
అగ్ని గర్భః	=	అగ్ని గర్భుడు. హృదయాంతర్గత జ్యోతి
తమోభేదీ	=	అవిద్య అజ్ఞానమనే చీకటిని పారద్రోలు వాడు
ఋగ్యజుః సామపారగః	=	వేదాతీతుడు
మృత్యుః	=	కాలస్వరూపమున సర్వమును వినాశము చేయువాడు
కవిః	=	సర్వజ్ఞుడు
విశ్వః	=	విశ్వకర్త
మహాతేజాః	=	గొప్పతేజోవంతుడు
రక్తః	=	అందఱి యందు అనురాగము గలవాడు
సర్వభావోద్భవః	=	సృష్టికి నిలయమైనవాడు
విశ్వభావనః	=	విశ్వస్వరూపుడు
తేజసానుపితేజస్వీ	=	అధికతేజోవంతుడు. తేజస్సులకు కూడా తేజస్సు. వెలుగులకు వెలుగు.

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

జయాయ జయభద్రాయ	=	భక్తులకు జయము భద్రము యిచ్చువాడు
వీరాయ	=	ప్రాణులను ప్రేరేపించువాడు
ఆదిత్యవర్చసే	=	ఆదిత్య రూపమైన కాంతి గలవాడు
భాస్వతే	=	కాంతి గలవాడు
దేవాయ	=	ప్రకాశించువాడు
జ్యోతిషాంపతయే	=	వెలుగులకు వెలుగు
తప్తచామీకరాభాయ	=	హిరణ్మయరూపుడు
హరయే	=	అజ్ఞానమును హరించువాడు. హరి
విశ్వకర్మణే	=	విశ్వకర్మ, విశ్వసృష్టికర్త.
లోకసాక్షిణే	=	లోకమునకు సాక్షి
ప్రభుః	=	లోకములకు ప్రభువు
భూతం నాశయతి	=	ఇతడే లయ కారకుడు.
తదేవసృజతిః	=	లయకాలాంతంబున పునఃసృష్టి చేయును
ఏషః భూతేషు సుప్తేషు+	=	ఇతడు హృదయ గుహలో ఉండి ప్రాణులు
పరినిష్ఠితః జాగర్తి		నిద్రించుచుండగా మేల్కొని సాక్షిగాయుండును.
జగత్పతిమ్ః	=	జగత్పతి

అధి దైవికం

సర్వదేవాత్మకః	=	సకల దేవతా రూపుడు
దేవాసురగణాన్+	=	దేవ అసుర మనుష్యాదులను లోకములను
లోకాన్ పాతి		రక్షించువాడు
బ్రహ్మా	=	బ్రహ్మ
విష్ణుః	=	విష్ణువు
శివః	=	శివుడు
శంభుః	=	శుభమునకు నిలయమైనవాడు
స్కన్దః	=	కుమారస్వామి
మహేన్ద్రః	=	ఇంద్రుడు
ధనదః	=	కుబేరుడు

mam . All Rights Reserved
hramam.org

కాలః	=	కాలుడు, కాలస్వరూపుడు
యమః	=	యముడు
సోమః	=	సోముడు
అపాంపతిః	=	వరుణుడు
పితరః	=	తండ్రి, పితృదేవతలు
వసవః	=	వసువులు
సాధ్యాః	=	సాధ్యులు
అశ్వినౌ	=	అశ్వినీదేవతలు
మరుతః	=	సప్తమరుత్తులు
అదితేః పుత్రః	=	అదితి పుత్రుడు
హర్యశ్వాయ	=	పచ్చని గుఱ్ఱములు కలవాడు
హరిదశ్వః	=	పచ్చని గుఱ్ఱములు కలవాడు
ఆదిత్యః	=	అదితి కుమారుడు
మనుః	=	మనువు
వాయుః	=	వాయువు
వహ్నిః	=	అగ్ని
సవితా	=	మేలుకొలుపువాడు
లోకసాక్షిణే	=	లోకసాక్షి
త్వష్టా	=	త్వష్ట
సూర్యః	=	జనులను కర్మయందు ప్రేరేపించువాడు
ప్రాణః	=	ప్రాణము
ఉగ్రాయ	=	రుద్రరూపమున ఉగ్రుడు
ప్రచణ్డాయః	=	రుద్రరూపమున తీక్షణుడు
బ్రహ్మేశానాచ్యుతేశాయ	=	బ్రహ్మశివుడు విష్ణువు
సర్వభక్షాయ	=	అగ్ని స్వరూపుడు
రౌద్రాయఃవపుషే	=	రుద్ర స్వరూపుడు
ఏషః చైవ అగ్నిహోత్ర చ	=	ఇతడే అగ్నిహోత్రము.

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

అగ్నిహోత్రిణామ్ ఫలంచ	=	కర్మఫలితము అగ్నిహోత్రము చేసిన గలుగు ఫలితము కూడ యితడే.
దేవాశ్చ క్రతవశ్చైవ+ క్రతూనాం ఫలమ్	=	దేవతలు, రాక్షసులు, మనుషులు, జీవరాసులు, క్రతువులు, యజ్ఞములు, కూడ యితడే
సర్వేషు లోకేషు+ యానికృత్యాని+ పరమ ప్రభుః	=	సమస్త లోకములలో ఏవి కృత్యములు గలవో అవి అన్నీ ఇతడే. తపస్సు, శ్రద్ధ, సత్యము, సుఖ దుఃఖములు - సర్వ భావములు యితడే.
సప్తసప్తి	=	ఏడు గుఱ్ఱములు, పూన్చిన రథము నధిరోహించు వాడు.

అధి భౌతికము

సముద్యన్తమ్	=	ఆకాశ ములో తూర్పున ఉదయించువాడు
తేజస్వీ	=	గొప్ప తేజస్సు అనగా కాంతి కలవాడు.
రశ్మిభావనః	=	కిరణములు గలవాడు
గభస్తిభిం	=	కిరణములచేత వేడి,వెలుతురు ఇచ్చువాడు
ఋతుకర్తా	=	ఋతువులను చేయువాడు
ప్రభాకరః	=	కాంతిని యిచ్చువాడు.
ఖగః	=	ఆకాశము నందు చరించువాడు
పూషా	=	జగత్తుకు వర్షము గలిగించి తద్ద్వారా పోషించువాడు
గభస్తిమాన్	=	కిరణములు గలవాడు
దివాకరః	=	పగలు గలిగించువాడు
సహస్రార్చిః	=	అసంఖ్యాకమైన కిరణములుగలవాడు
మరీచిమాన్	=	కిరణములు గలవాడు
తిమిరోన్మథనః	=	చీకటిని నశింపచేయువాడు
అంశుమాన్	=	కిరణములు గలవాడు
తపనః	=	వేడిని గలిగించువాడు
అహస్కరః	=	పగటిని చేయువాడు
శంఖః	=	సాయంకాలమందు స్వయముగా అస్తమించువాడు

mam . All Rights Reserved
hramam.org

శిశిరనాశనః	=	మంచును నశింప చేయువాడు
వ్యోమనాథః	=	ఆకాశమునకు ప్రభువు
ఘనవృష్టిః	=	అధికమయిన వర్షమును కురిపించువాడు
అపామ్మిత్రః	=	జలములకు మిత్రుడు
విద్ధవీధీ ప్లవంగమః	=	ఆకాశమున శీఘ్ర గమనము గలవాడు
ఆతపీ	=	ఎండనిచ్చువాడు
మణ్డలీ	=	మండలము గలవాడు
పిఙ్గల	=	ఎఱుపురంగు గలవాడు
సర్వతాపనః	=	అందఱినీ ఎండవలన తపింప చేయువాడు
నక్షత్ర గ్రహతారాణామధిపః	=	నక్షత్రములకు గ్రహములకు, తారలకు అధిపతి
ద్వాదశాత్మన్	=	12 రూపములు గల ద్వాదశ ఆదిత్య రూపుడు
నమఃపూర్వాయ +	=	తూర్పున ఉదయించు సూర్యునకు
గిరయే +		నమస్కారము
పశ్చిమాయాద్రయే	=	పడమర అస్తమించు సూర్యునకు నమస్కారము
జ్యోతిర్గణానాం పతయే	=	జ్యోతిర్గణములకు అధిపతి
దినాధిపతయే	=	దినాధిపతి
సహస్రాంశః	=	అసంఖ్యాకములయిన కిరణములు గలవాడు
ఆదిత్యాయ	=	ఆదిత్యుడు
సౌరఙ్గాయ	=	వేగముగా వెళ్ళువాడు.
పద్మప్రబోధాయ	=	పద్మములను వికసింప చేయును
సూర్యాయ	=	సూర్యుడు
తమోఘ్నాయ	=	చీకటిని తొలగించువాడు.
హిమఘ్నాయ	=	మంచును నశింప చేయువాడు
తమోభినఘ్నాయ	=	చీకటిని తొలగించును
రుచయే	=	ప్రకాశ స్వరూపుడు
గభస్తిభిః+ సాయతి	=	కిరణములచే ఎండింపచేయును.

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

తపత్తి = తపింపచేయును.

వర్షతి = వర్షింపచేయును.

ఫలశ్రుతి:

సర్వత్రా గలవాడు, సర్వము అయిన యితనిని - ఆత్మను- దర్శించుము. సర్వమఙ్గల మఙ్గలం = సర్వమంగళములలోనూ మంగళకరమైనది. ఆత్మస్థానము చేరుటయే సర్వమంగళములోనూ మంగళము; సర్వపాప ప్రణాశనమ్ = పుణ్యకర్మానుష్ఠానము వలన గలిగిన పుణ్యపాపములు రెండును నశించును. అనగా కర్మబంధములు తొలగును. చిన్తాశోక ప్రశమనమ్= చిన్త శోకము, మోహము గుణముల వలన వచ్చిన భావములు సర్వము ఆత్మదర్శనమున నశించును; ఆయుర్వర్ధనమ్ = ఆయువు ఎక్కువగును; ఉత్తమమ్ = ఉత్తమము

అగస్త్య మహర్షి వచ్చి ఆత్మ గుఱించి శాస్త్రపాఠమును చెప్పినాడు. దీనిని ఆచరించిన జీవాత్మ కూటస్థుడగును. సర్వకర్మ బంధములు నశింప చేసుకొని నిర్మలాంతఃకరుణుడగు స్థితిని కూటస్థస్థితి యని అందురు. అనగా సర్వ కర్మ బంధములు నశించిన కూటస్థుడగును. అప్పుడు తనే ఆ హృదయగుహలో గల ఆత్మయని, సృష్టికర్తయు సృష్ట్యాది యందు గల ఆత్మయని సర్వము అతడే అనే స్వానుభవము గలుగును. తత్త్వమసి అని చెప్పిన వాక్యము అనుభవము లోనికి వచ్చును. ఆ స్థితిలో బ్రహ్మవచ్చి రామునికి - సర్వము నీవే అనే అర్థములో శ్రీరామునిని స్తుతించినట్లు రామాయణంలో వర్ణింపబడినది.

ఆత్మ లక్షణములే ఆదిత్యుని పరముగా చెప్పబడినది. వీటిని ఆత్మ, ఆదిపురుషుడు, విరాట్పురుషుడుగా గతములో వివరింపబడినది. వాటినే ఇప్పుడు అధ్యాత్మ, అధిదైవిక అధిభౌతికముగా వివరింపబడినది. ఆత్మ దర్శనమువలన సర్వపాపములు నశించును. సర్వ శుభములు గలుగును. ఆయువు వృద్ధియగును. అనగా చిరంజీవియై విరాజిల్లును.

*****

mam . All Rights Reserved
hramam.org

ద్వితీయ ప్రశ్న

1. అథ హైనం భార్గవో వైదర్భిః పప్రచ్ఛ భగవన్ కత్యేవ దేవాః ప్రజాం విధారయంతే । కతర ఏతత్ ప్రకాశయంతే । కః పునరేషాం వరిష్ఠ ఇతి ।

అథ - హ - ఏనం - భార్గవః - వైదర్భిః - పప్రచ్ఛ - భగవన్ - కతి - ఏవ - దేవాః - ప్రజాం - విధారయంతే - కతర (కతరే) - ఏతత్ - ప్రకాశయంతే - కః - పునః - ఏషాం - వరిష్ఠః - ఇతి

అథ+హ	=	మొదటి ప్రశ్నకు పాఠము చెప్పిన మీదట
వైదర్భిః + భార్గవః	=	విదర్భ దేశస్థుడయిన భృగువంశజుడు
ఏనం	=	వీనిని అనగా గురువును చేరి నమస్కరించి
భగవన్	=	ఓ భగవన్
కతి+దేవాః+ఏవ	=	ఎందఱు దేవతలు
ప్రజాం+విధారయంతే	=	ఈ సర్వ ప్రాణుల దేహమును ధరించుచున్నారు. (ఇది మొదటి ప్రశ్న)
కతర (కతరే) +ఏతత్	=	ఎందఱు యీ సర్వ ప్రాణుల దేహమును
ప్రకాశయంతే	=	ప్రకాశింపచేయుచున్నారు? (ఇది రెండవ ప్రశ్న)
పునః+కః	=	మరల ఎవడు
ఏషాం+వరిష్ఠః	=	వీరిలో శ్రేష్ఠుడు - అని మూడు ప్రశ్నలను
పప్రచ్ఛ+ఇతి	=	అడిగెను

ఈ శ్లోకము శ్లేషతో కూడి ఉన్నది. అటు ఆత్మ పరముగా ఇటు ఇంద్రియాదుల పరముగా ప్రశ్న ఉన్నది. కావున సమాధానము కూడా అటులనే ఉండును.

*****

2.తస్మై స హోవాచాకాశో హ వా ఏష దేవో వాయురగ్నిరాపఃపృథివీ వాఙ్మనశ్చక్షు శ్శ్రోత్రం చ తే ప్రకాశ్యాభి వదంతి వయమే తద్బాణమవష్టభ్య విదారయామః ॥

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

తస్మై - సః - హ - ఉవాచ - ఆకాశః - హ -వా -ఏషః - దేవః - వాయుః - అగ్నిః- ఆపః - పృథివీ - వాక్ - మనః - చక్షుః - శ్రోత్రం - చ - తే - ప్రకాశ్య - అభివదంతి- వయమ్ - ఏతత్ - బాణమ్ - అవష్టభ్యః - విదారయామః

ఎందఱు దేవతలు ఈ దేహమును ధరించుచున్నారు? అన్న ప్రశ్నకు ప్రకృతి, మహత్, అహంకారం, ఆకాశాది పంచభూతములు అనే ఎనిమిది మంది దేవతలు మఱియు జీవుడు, ఆత్మ దేహమును ధరించుచున్నారు అని మొదటి ప్రశ్నకు సమాధానము చెప్పినాడు.

ఏతత్+బాణం	=	ఈ దేహమును
ఏషః+దేవః+ఆకాశః+ వాయుః+అగ్నిః+ఆపః+ పృథివీ+హ+వా(వై) +	=	ప్రకృతి, ప్రకృతి వలన గలిగిన మహత్ మహత్ వలన గలిగిన అహంకారము, దాని వలన గలిగిన ఆకాశము వాయువు, అగ్ని, జలము, భూమి అనే ఈ ఎనిమిది మంది దేవతలు మఱియు **జీవుడు** హృదయ గుహలోని ఆత్మ వీరు దేహమును ధరించుచున్నారు.

*****

ఎందఱు ఈ దేహమును ప్రకాశింప చేయుచున్నారు అన్న రెండవ ప్రశ్నకు ఆత్మ ఈ దేహమును ప్రకాశింపచేయుచున్నది మఱియు మనస్సు, జ్ఞానేంద్రియములు, కర్మేంద్రియములు ఇవి ఈ దేహమును ప్రకాశింప చేయుచున్నారు అన్నది సమాధానము.

ప్రకాశ్య+హ	=	ఆత్మవలన ఈ దేహము ప్రకాశింపచేయబడుచున్నది. మఱియు
మనః+చక్షుః+శ్రోత్రం వాక్+చ	=	మనస్సు, జ్ఞానేంద్రియములయిన చెవులు, చర్మము, కన్ను, నాలుక, ముక్కు కర్మేంద్రియములయిన వాక్, పాణి, పాద, గుద, గుహ్యములు అనగా మనస్సు జ్ఞానేంద్రియములు,

mam . All Rights Reserved
hramam.org

కర్మేంద్రియములు

వయం	=	మేమే
అవష్టభ్యః	=	ఈ ఉపాధిని పట్టుకొని
విదారయామః	=	ధరించుచున్నాము, మేమే ఈ దేహమును
అభివదంతి	=	ప్రకాశింప చేయుచున్నాము అని
తే	=	వారు చెప్పిరి అని
తస్మై+సః+ఉవాచ	=	శిష్యునకు గురువగు పిప్పలాదుడు చెప్పెను.

*****

ఉపాధిని ప్రకాశింపచేయు వాటిలో ఎవరు శ్రేష్ఠుడు? అన్నమూడవ ప్రశ్నకు సమాధానముగా ఆత్మ శ్రేష్ఠము మఱియు ప్రాణము శ్రేష్ఠమని చెప్పి ఒక చిన్న కథ ఉదాహరణగా చెప్పుచున్నాడు.

3. తాన్ వరిష్ఠః ప్రాణ ఉవాచ । మామోహ మాపద్యథ అహమేవై తత్పంచ ధాత్మానం ప్రవిభజ్య । ఏతద్బాణ మవష్టభ్య విదారయామీతి తేఽశ్రద్ద దానా బభూవుః ॥

తాన్ - వరిష్ఠః - ప్రాణః - ఉవాచ - మా - మోహమ్ - ఆపద్యథ - అహమ్ - ఏవ - ఏతత్ - పంచధా - ఆత్మానం - ప్రవిభజ్య - ఏతత్ - బాణమ్ - అవష్టభ్య - విదారయామి - ఇతి - తే - అశ్రద్ధ దానాః - బభూవుః

దేహములోగలవాటిలో

వరిష్ఠః+ఏవ	=	ఆత్మయే శ్రేష్ఠము
ఆత్మానం+ప్రవిభజ్య	=	ఆత్మ తనని తానుగా హృదయగత ఆత్మగా, జీవాత్మగా విభజించుకొని
విదారయామి	=	నేను (అనగా ఆత్మ) ఈ దేహమును ధరియించుచున్నాను.
తాన్	=	ఆ విధముగా గొప్పలు చాటుకొన్న, మనస్సు, జ్ఞానేంద్రియ, కర్మేంద్రియములతో
ప్రాణః	=	ప్రాణము

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

మా+మోహమ్+ఆపద్యథ=		మీరు నిజం గ్రహించకుండా మోహములో పడవద్దు
అహం+ఏవ+వరిష్ఠ:	=	నేనే శ్రేష్ఠము. మీ అందరికంటె నేనే శ్రేష్ఠము అని చెప్పెను
ఏతత్+ఆత్మానం+ పంచధా+ప్రవిభజ్య	=	నన్ను నేనే ఐదు విధములుగా విభజించుకొని యీ ఉపాధిలో ఉండి
ఏతత్+బాణం+ అవష్టభ్య	=	ఈ శరీరమును
విదారయామి+ఇతి	=	ధరియించుచున్నాను. నేనే ముఖ్య ఆధారము అని ప్రాణము
ఉవాచ	=	పలికెను అయితే
తే	=	ఆ ఇంద్రియములు, మనస్సు
అశ్రద్ధ దానాఃబభూవుఃఃః

స్తున్నంతి

అభిమానాత్	=	మనస్సు, జ్ఞానేంద్రియకర్మేంద్రియములు తన మాటలు నమ్మక పోవుట వలన గలిగిన అభిమానము వలన
సః	=	ప్రాణము నిర్లక్ష్యముగా
ఊర్ధ్వం+ఉత్క్రామతే+ (ఉత్క్రామత)+ఇవ	=	శరీరము నుండి వెడలిపోవువానివలె
తస్మిన్+ను+ఉత్క్రామతి=		శరీరమందు యున్న ప్రాణము శరీరమును విడచి బయటకు వచ్చుటకు ప్రయత్నించునంతలో
అథ	=	ఆ సమయములో
ఇతరే+సర్వాః(సర్వే)	=	మనస్సు, మిగిలిన ఇంద్రియాదులు సర్వము
ఉత్క్రామంతే+ఏవ	=	వాటి వాటి కార్యసామర్థ్యమును కోలుపోయిన వానివలె చేష్టలు ఉడిగినవి
తస్మిన్+	=	అంతలో ప్రాణము శరీరమందు తిరిగి
ప్రతిష్ఠమానే+చ		ప్రతిష్ఠితుడవగా మనస్సు, యింద్రియాదులు సర్వము కుదుట పడినవి. అనగా అవి మరల కార్య సామర్థ్యము గలిగి వాటి వాటి పనులు చేయగలిగెను.
తత్	=	దీని విషయమై ఒక ఉదాహరణ చెప్పుచున్నాను
యథా	=	లోకములో ఏ విధముగా
మధుకర+ రాజానం	=	తేనెటీగల రాజు
ఉత్క్రామంతం	=	బయలుదేరగా
సర్వాః(సర్వే)+ మక్షికాః+ఏవ	=	సర్వతేనెటీగలు అతనిని అనుసరించి
ఉత్క్రామంతే+	=	వెడలిపోవునట్లు
చ	=	మఱియు
తస్మిన్+ప్రతిష్ఠమానే	=	ఆ తేనెటీగల రాజు ఒక ప్రదేశమందు స్థిరపడగా
సర్వాః(సర్వే)+ఏవ+	=	ఆ తేనెటీగలు సర్వము అతడున్న చోట

Copyrights © Siddhashra
www.siddhash

ప్రాతిష్ఠంతే		ఉండి స్థిరపడినట్లు
ఏవం	=	ఈ విధముగా
మనఃచక్షుఃచ	=	మనస్సు, చెవులు, కనులు మొదలయిన
శ్రోత్రం+చ+వాక్+		జ్ఞానేంద్రియములు మఱియు వాక్కు మొదలయిన
సరః (సర్వే)+ఏవ+		కర్మేంద్రియములు శరీరమందు స్థిరపడి మరల వాటి
ప్రాతిష్ఠత		వాటి పనులు చేయు చున్నవి.
తే	=	మనస్సాది సర్వ ఇంద్రియములు
ప్రీతాః	=	ప్రీతిని పొంది
ప్రాణం	=	ప్రాణమును
స్తున్వంతి	=	పొగిడినవి

ఆత్మ శ్రేష్ఠము. ఆత్మపై దేహ వ్యాపారము ఆధారపడి ఉన్నది. ప్రాణము శ్రేష్ఠము. ప్రాణముపై దేహవ్యాపారము ఆధారపడి ఉన్నది.

ప్రాణము-శరీరమునుండి బయటకు వచ్చుదాని వలె బయటకురా ప్రయత్నించగా సర్వ ఇంద్రియములు, మనస్సు చేష్టలుడిగినట్లు అయినవి. మరల ఆ ప్రాణము శరీరమందు స్థిరపడగా అవి వాటి వాటి పనులు చేయుచున్నవి అని చెప్పిన ఉపదేశము యోగసాధనలో ఉపయోగము. ప్రాణము పూరక, రేచకములతో శరీరమందు స్థిరపడును. అప్పుడు మనస్సు, జ్ఞానేంద్రియ కర్మేంద్రియములు వాటి వాటి పనులు చేయును.ప్రాణము పూర్ణకుంభకములో యున్న దేహధ్యాస యుండదు. చెవులకు శబ్దము వినపడదు. మనస్సు పనిచేయదు. కర్మేంద్రియ జ్ఞానేంద్రియములు వాటి వాటి పనులు చేయవు. ఈ స్థితిని నిశ్చల సమాధి యని యోగములో చెప్పగా లోక వ్యవహారములో స్థాణువు భంగియని ఱాయివలె ఉన్నాడని, కొఱడు చందంబున యున్నాడని చెప్పుదురు. ఆ యోగి పూర్ణకుంభకము నుంచి మరల జాగ్రతావస్థకు రాగానే ప్రాణము పూరక రేచకములలో పనిచేయును. ప్రాణము అధి దైవికము - ఉపాధి అధి భౌతికము. ప్రాణము ద్వారా ఉపాధిని జయించాలి అని చెప్పిన విషయమును కథగా రాముడు వానరుల ద్వారా రావణ సంహారము చేసినట్లు వాల్మీకి మహర్షి రామాయణమును రచియించినాడు.

స్థూల శరీరమును రాక్షసులుగా చిత్రీకరించినాడు.

mam . All Rights Reserved
hramam.org

స్థూలదేహాధిపతి = వైశ్వానరుడు. రావణుడు
ప్రాణము = వానరులు
సాధకుడు = రాముడు

*****

ఆత్మ - ప్రాణము

5. ఏషోఽగ్నిస్తపత్యేష సూర్యఏషపర్జన్యో మఘవానేష వాయుః ।
ఏష పృథివీ రయి ర్దేవః సదసచ్చామృతం చ యత్ ॥

ఏషః - అగ్నిః - తపతి - ఏషః - సూర్యః - ఏషః - పర్జన్యః - మఘవాన్ - ఏషః - వాయుః - ఏషః - పృథివీ - రయిః - దేవః - సత్ - అసత్ - చ - అమృతం - చ - యత్

ఏషః+సూర్యః = ఈ ప్రాణము సూర్యుడు, (రామాయణములో సుగ్రీవుడు)

ఏషః+అగ్నిః+తపతి = ఈ ప్రాణము అగ్ని స్వరూపము. కావున వేడిని గలుగ చేయును. (రామాయణములో నీలుడు గా వర్ణింపబడినాడు.) శరీరములో ప్రాణము లేకపోవుట వలన శరీరము నిర్జీవమై శవమగును. అప్పుడుకాళ్ళు, చేతులు మొత్తము శరీరము చల్లగా వుండును

ఏషః+వాయుః = ఈ ప్రాణము వాయువు (రామాయణములో హనుమంతుడుగా చెప్పబడినాడు.)

దేవః = ఈ ప్రాణము బృహస్పతి (రామాయణంలో తారుడుగా చెప్పబడినాడు).

ఏషః+మఘవాన్ = ఈ ప్రాణము ఇంద్రుడు. (రామాయణంలో వాలి) సర్వ దేవతలకు ఇంద్రుడు అధిష్ఠాత. సర్వ ఇంద్రియములే సాత్త్వికాహంకారమున దేవతలు. కావున ఆ సర్వయింద్రియములకు, మనస్సుకు, ప్రాణము అధిష్ఠాత మఱియు శ్రేష్ఠము అని

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

తేనెటీగలను ఉపమానముగాతీసుకొని వివరింప బడినది.

ఏషఃపర్జన్యః = ఈ ప్రాణము పర్జన్యుడు. (రామాయణంలో పర్జన్యుని కుమారుడు శరభుడు. సాల్వేయ పర్వత నివాసి.)

రయిఃచ = చంద్రుడు. (రామాయణంలో దధిముఖుడు) చంద్రుని వలన ఓషధులు గలిగి పంటలు గలిగి తద్వారా ఆహారము, ఆహారము వలన శక్తి, బలము గలును. అటులనే ప్రాణము వలన శక్తి బలము గలుగును.

అమృతం = అమృతము అనగా ఆత్మ. ఇతడే ప్రజాపతి విశ్వకర్మ (రామాయణములో విశ్వకర్మ కుమారుడు నలుడు)

యత్+సత్+చ+అసత్ = మఱియు సత్ అసత్ కూడా

ప్రాణము పూర్ణకుంభకములో ఉన్నచో శరీరము నిశ్చలమై స్థాణువువలె ఉండుట వలన ఆహారము, నీరు అక్కరలేదు.

పృథివీ = భూమి(ప్రాణము శరీరమంతా నఖశిఖ పర్యంతము వ్యాపించియున్నది)

రామాయణములో వానరులను సీతాన్వేషణకు పంపు సందర్భమున సుగ్రీవుడు భూమినంతా ఒకప్పుడు తిరిగినట్లు ఆ అనుభవమును వానరులకు చెప్పునట్లుగా మనకు భూమి గుఱించి వాల్మీకి మహర్షి అధిభౌతిక అధి దైవికంగా అందించినారు.

*****

విరాట్ పురుషుని యందు సర్వవిశ్వము ఆధారపడి ఉన్నది. అటులనే ప్రాణము నందు శరీర వ్యాపారము అంతా ఆధారపడి ఉన్నది.

6. అరా ఇవ రథ నాభౌ ప్రాణే సర్వం ప్రతిష్ఠితం।
ఋచో యజాంగ్ంషి సామాని యజ్ఞాః క్షత్రం బ్రహ్మ చ ॥

అరాః - ఇవ - రథనాభౌ - ప్రాణే - సర్వం - ప్రతిష్ఠితం - ఋచః యజూగ్ంషి -

mam . All Rights Reserved
hramam.org

సామాని - యజ్ఞః - క్షత్రం - బ్రహ్మ- చ

రథనాభౌ	=	రథచక్రపునాభిలో
అరాఃఇవ	=	రథచక్రపు ఆకులు ప్రతిష్ఠింపబడి ఉన్నట్లు విరాట్ పురుషునియందు
ఋచః	=	ఋగ్వేదము
యజూగ్ంషి	=	యజుర్వేదము
సామాని+చ	=	సామవేదము, అథర్వవేదము
యజ్ఞః	=	యజ్ఞము
బ్రహ్మ+క్షత్రం	=	బ్రాహ్మణ క్షత్రియాది నాలుగు వర్ణములు
సర్వం	=	ఈ సర్వవిశ్వము
ప్రతిష్ఠితం	=	ప్రతిష్ఠితమై ఉన్నది అటులనే
ప్రాణే	=	ప్రాణమునందు-శరీర వ్యాపారము సర్వము ఆధారపడి ఉన్నది.

రథచక్రపు నాభి లేనిచో ఆకులు వేటికి అవి విడిపోయి చక్రము పనిచేయదు. అటులనే ప్రాణము లేనిచో శరీరము పనిచేయదు. ప్రాణమందు ఈ ఉపాధిలోని మనస్సు, కర్మేంద్రియ, జ్ఞానేంద్రియములు మొదలయినవి ప్రతిష్ఠితమై యున్నవి. ఈప్రాణము సూత్రాత్మగా పనిచేయును. ఈ సూత్రాత్మ లేనిచో వేటికి అవి విడిపోవును. **ఈ ప్రాణము బ్రహ్మరంధ్రమును చేరునాటికి ఉపాధిలో గల సర్వము విడిపోవును.** ఈ ప్రాణము బ్రహ్మరంధ్రము చీల్చి బ్రహ్మమందు కలియగానే ఎందుండి గలిగినవో అవి అందులో లయమగును.

*****

7. **ప్రజాపతిశ్చరసి గర్భే త్వమేవ ప్రతిజాయసే । తుభ్యం ప్రాణ ప్రజాస్త్విమా బలిం హరంతి యఃప్రాణైః ప్రతితిష్ఠసి ॥**

ప్రజాపతిః - చరసి - గర్భే - త్వమ్ - ఏవ - ప్రతిజాయసే - తుభ్యం - ప్రాణ - ప్రజాః - తు - ఇమాః - బలిం - హరంతి - యః - ప్రాణైః - ప్రతితిష్ఠసి

Copyrights © Siddhashra
www.siddhash

ప్రాణము - ప్రజాపతిని రెండింటిని మేళవించి ఒకే శ్లోకములో చెప్పినాడు.

ఆత్మ పరముగా :-

త్వం	=	నీవు - ఆత్మ
గర్భే	=	హృదయగుహలో
చరసి	=	చరించు చున్నావు. నీవలన ఈ దేహ వ్యాపారము నడచు చున్నది.
యః	=	ఎవడు అనగా
ప్రజాపతిః	=	ప్రజాపతి అయిన (ఆత్మ) నీవు
ప్రతితిష్ఠసి	=	జీవాత్మగా దేహమున, ఆత్మగా హృదయగుహలో ఉంటివి.
ప్రతిజాయసి	=	జీవుడు పునర్జన్మకు వచ్చిన అతనితో పాటు నీవు తిరిగి దేహములోనికి వచ్చెదవు.
తుభ్యం	=	ప్రజాపతీ ! నీకు
ఇమాః+ప్రజాః	=	ఈ ప్రజలు చక్రవర్తికి సామంతులు కానుకలు సమర్పించునట్లు
బలిం	=	కానుకలను
హరంతి	=	సమర్పించెదరు
ప్రాణ	=	ఓ ప్రాణమా ! నీవు దేహములో చరించుచున్నావు.
ప్రాణైః	=	ప్రాణము చేత ఈ శరీరవ్యాపారము నడచుచున్నది జీవుడు పునర్జన్మకు రాగా అతనితో పాటు నీవుకూడా వచ్చెదవు.

నీవు - చక్రవర్తివి. ఇంద్రియములు మనస్సు నీకు సామంతులు.

*****

8. దేవానామపి వహ్నితమః పితృణాం ప్రథమాస్వధా । ఋషీణాం చరితం సత్యమథర్వాంగిరసామసి ॥

దేవానామ్ - అపి - వహ్నితమః - పితృణాం - ప్రథమా - స్వధా - ఋషీణాం -

mam . All Rights Reserved
hramam.org

చరితం - సత్యమ్ - అథర్వ - అంగిరసామ్ - అసి

ఆత్మ - అగ్ని దేమునిగా

ఆత్మ పరముగా:-

దేవానాం+వహ్నితమః+	=	దేవతలకు హవ్యము వేగముగా గొనిపోవు
పిత్రూణాం+ప్రథమా+		వాహకుడవు నీవు పితృదేవతలకు తొలివిడతగా
స్వధా+అసి		నాంది ముఖ శ్రాద్ధమునందు స్వధాన్నమును (కవ్యమును) అందజేయువాడవు నీవు

ప్రాణముగా:-

ఋషీణాం+అంగిరసాం+=		ఋషిగతౌ అను ధాతవునుండి ఋషిపదము
అథర్వ+సత్యమ్+		వచ్చినది. గతౌ అనగా గమన శీలులు అని అర్థము.
చరితం+అసి		కావున ఋషులు అనగా ఇక్కడ ఇంద్రియములు. అంగి అనగా దేహము. రసాం అనగా ఆ దేహము యొక్క సారభూతములు అంగిరసాం అనగా చక్షురాది జ్ఞానేంద్రియములు. అంగిరసములు అథర్వమనగా ముఖ్యప్రాణము. ప్రాణరూపమున భుజించిన ఆహారమును పచనము చేసి ఆ సారమును సమముగా ఇంద్రియాదులను అందచేయువాడవు నీవు.

*****

ఆత్మ విరాట్ రూపమున సర్వ దేవతలు

9. ఇంద్రస్త్వం ప్రాణ తేజసా రుద్రోఽపి పరిరక్షితా ।
త్వ మంతరిక్షే చరసి సూర్యస్త్వం జ్యోతిషాం పతిః ॥

ఇంద్రః - త్వం - ప్రాణ - తేజసా - రుద్రః - అపి - పరిరక్షితా - త్వం - అంతరిక్షే- చరసి - సూర్యః - త్వం - జ్యోతిషాంపతిః

త్వం	=	నీవు - ఆత్మ
జ్యోతిషాంపతిః	=	సర్వ వెలుగులకు మూలమైన వెలుగువు. స్వయం

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

జ్యోతివి

త్వం+ఇంద్రః	=	నీవు ఇంద్రుడవు
త్వం+రుద్రః+అపి	=	నీవు రుద్రుడవు
అంతరిక్షే	=	అంతరిక్షమున
సూర్యః	=	సూర్యుడవు. నీవు
తేజసా	=	తేజస్సుచే ఆకాశమున
చరసి	=	సంచరించుచున్నావు
పరిరక్షితా	=	ప్రజా రక్షకుడవు
ప్రాణ	=	ఓ ప్రాణమా నీవు దేహమును నశింపకుండా రక్షించువాడవు.

*****

ఆత్మ - పర్జన్యరూపుడు

10. యదా త్వమభి వర్షస్య థేమాः ప్రాణతే ప్రజాः ।
ఆనంద రూపాస్తిష్ఠంతి కామాయాన్నం భవిష్యతీతి ॥

యదా - త్వమ్ - అభివర్షసి - అథ - ఇమాः- ప్రాణ - తే - ప్రజాः - ఆనంద రూపాः - తిష్ఠంతి - కామాయ - అన్నం - భవిష్యతి - ఇతి

ఆత్మా నీవు పర్జన్య రూపమున అనగా

యదా+త్వం+అభివర్షసి	=	ఎప్పుడు నీవు మేఘ రూపమున బాగా వర్షించెదవో
అథ+ కామాయ+అన్నం	=	అప్పుడు కోరినంత అన్నము
భవిష్యసి	=	గలుగుతుందని
ఇమాः + ప్రజాः	=	ఈ ప్రజలు
తే+ఆనందరూపాः+ తిష్ఠంతి+ఇతి	=	ఆనందముగా ఉందురు. వానలు పడి దేశము సుభిక్షమగుటవలన ప్రజలు హాయిగా ఊపిరి పీల్చుకొందురు
ప్రాణ	=	ఓ ప్రాణమా నీవు దేహమును వీడక ఈ దేహమున

mam . All Rights Reserved
hramam.org

ఉన్నంతకాలము ప్రజలు హాయిగా ఆనందములను అనుభవింతురు.

*****

ఆత్మ - వాయురూపుడు

11. వ్రాత్యస్త్వం ప్రాణైక ఋషిరత్తా విశ్వస్యసత్పతిః ।
వయమాద్యస్య దాతారః పితా త్వం మాతరిశ్వ నః ॥

వ్రాత్య : - త్వం - ప్రాణ - ఏకఋషిః - అత్తా - విశ్వస్య - సత్పతిః - వయమ్ - ఆద్యస్య - దాతారః - పితా - త్వం - మాతరిశ్వ - నః

త్వం	=	ఆత్మా నీవు
విశ్వస్య+సత్పతిః	=	విశ్వమునకు చక్కని ప్రభువువు మఱియు
అత్తా	=	సర్వ భక్షకుడవు అనగా లయకారకుడవు
త్వం	=	సృష్టిలో నీవు
వ్రాత్యః	=	పరిశుద్ధుడవు, సృష్టిలో వచ్చిన బ్రాహ్మణాది వర్ణములకు వర్ణానుగుణ సంస్కారములు చెప్ప బడును. స్వతహాగా- సృష్ట్యాది యందున్న నీవు - సంస్కారము గల వాని వగుటచే వర్ణాను గుణ సంస్కారములేవి గలవో అవి నీకు అవసరము లేదు.
నః+పితా	=	మాకు నీవు తండ్రివి
వయం	=	మేము నీ పిల్లలము
ఆద్యస్య+దాతారః	=	హవిస్సులను అందచేయు వారలము నీవు రాజువు. మేము కానుకలు యిచ్చే నీ ప్రజలము.

అధి దైవికంగా:-

ఏకఋషిః	=	నీవు ఏకర్షి యనే పేరు గల అగ్నివి.
ప్రాణ	=	ఓ ప్రాణమా నీవు ప్రాణ రూపమున ఆహారము తిందువు
మాతరిశ్వా	=	సర్వత్రా సంచరించు వాయువా! నీవు శరీరములో

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

ప్రాణరూపమున సంచరింతువు.

*****

ఆత్మను నుతించుచున్నాడు

12. యా తే తనూర్వాచి ప్రతిష్ఠితా యా శ్రోత్రే యా చ చక్షుషి।
యా చ మనసి సంతతా శివాం తాం కురు మోత్క్రమీః ॥

యా - తే - తనూః - వాచి - ప్రతిష్ఠితా - యా - శ్రోత్రే - యా - చ - చక్షుషి - యా - చ - మనసి - సంతతా - శివాం - తామ్ - కురు - మా - ఉత్క్రమీః

యా	=	ఏదైతే
తే	=	నీయొక్క
తనూః	=	శరీరము అనగా నీయొక్క ఏ శక్తి
వాచి+చ	=	వాగింద్రియమునందు - కర్మేంద్రియములందు
యా+శ్రోత్రే	=	చెవులయందు
యా+చక్షుషి+చ	=	కన్నులయందు
చ	=	మఱియు జ్ఞానేంద్రియములందు
యా+మనసి	=	మనస్సునందు
ప్రతిష్ఠితా	=	నెలకొనియున్నదో
తాం	=	దానిని - ఎల్లప్పుడు
సంతతా+శివాం+కురు	=	మంగళ ప్రదమైనదానినిగ చేయుము
మా+ఉత్క్రమీః	=	శరీరము నుంచి వెడలిపోవద్దు. అనగా మేము సాధనచే యీ జన్మలోనే అమృతత్వము పొందుదుముగాక.

ప్రాణరూపమున ఓ ప్రాణమా నీవు కర్మేంద్రియములు, జ్ఞానేంద్రియములు, మనస్సునందు నెలకొని ఉన్నావు. ప్రాణరూపమున శరీరమంతా అనగా నఖశిఖపర్యంతము వ్యాపించి ఉన్నావు. నీవు నా శరీరమునుంచి వెడలిపోవద్దు.

*****

mam . All Rights Reserved
hramam.org

13. ప్రాణస్యేదం వశే సర్వం త్రిదివే యత్ ప్రతిష్ఠితం ।
మాతేవ పుత్రాన్ రక్షస్వ శ్రీశ్చ ప్రజ్ఞాం చ విధేహి న ఇతి ॥

ఇతి ప్రశ్నోపనిషది ద్వితీయః ప్రశ్నః

ప్రాణస్య - ఇదం- వశే - సర్వం- త్రిదివే- యత్- ప్రతిష్ఠితమ్ -మాత- ఇవ - పుత్రాన్- రక్షస్వ- శ్రీః(శియః) -చ- ప్రజ్ఞాం - చ- విధేహి-నః-ఇతి

యత్ = ఏదైతే
త్రిదివే+ప్రతిష్ఠితం = మూడు లోకములలో గలదో అనగా
ఇదం+సర్వం+ వశే = ఈ సృష్టి సర్వము ఆత్మయొక్క వశమునందు కలదు.

కావున అధ్యాత్మ స్వరూపమునగల ఓ ఆత్మా, పురుషోత్తమా!

పుత్రాన్+మాత+ = పుత్రులను తల్లి రక్షించునట్లు
ఇవ+రక్షస్వ నీవు మమ్ములను రక్షించు
నః+చ+శ్రీః(శియః)+చ = మఱియు మాకు సంపద, మంచి బుద్ధి, సర్వత్రా
ప్రజ్ఞాం+విదేహి+ఇతి నిన్ను దర్శించు ప్రజ్ఞ దయ చేయుము. అనగా సర్వము ఆత్మ స్వరూపమని గ్రహించు ప్రజ్ఞను గలుగ చేయుము.

ప్రాణముగా:-

ప్రాణస్య = ఈ దేహేంద్రియమనోబుద్ధులు ప్రాణము యొక్కవశములో గలదు.

ఈ ఉపాధితో జీవాత్మ మమేకమై మద మాత్సర్యాది దోషములు గలిగి- అహంకార మమకారములు గలిగి సుఖదుఃఖములను పొందుచున్నది. సాధనలో ప్రాణము, మనస్సులను తీసుకొని శ్రద్ధాభక్తి ధ్యాన యోగము మొదలయిన సాధనలచే మోక్షసామ్రాజ్య పట్టాభిషిక్తుడు కావలయును. రావణ సంహారమనగా జీవుడు - కూటస్థుడయినాడని అర్థము. జీవోపాధి లక్షణములను వీడిన కూటస్థుడగును. కూటస్థుడు బ్రహ్మరంధ్రమును చేరును. బ్రహ్మరంధ్రమనే హృదయ గుహయే అయోధ్య. రాముడు రావణ సంహారము చేసి అయోధ్యకు వచ్చి పట్టాభిషిక్తుడయ్యెను.

Copyrights © Siddhashra
www.siddhash

అనగా జీవన్ముక్తుడయ్యెను. విదేహుడు అయ్యెను. దేహ త్యాగకాలమున మాయోపాధి అనే సీతను పరిత్యజించి ఆత్మయై హిరణ్మయ శరీరమును దాల్చెను. ఆత్మతో ఏకీభూతుడై ఆత్మయై స్వరాట్ యై విరాజిల్లెను. ఇదే రామాయణము ద్వారా వాల్మీకి మనకందించిన సందేశము.

ఆత్మ గుఱించి - ప్రాణము గుఱించి శ్లేషగా చెప్పినాడు

ఆత్మ
- శరీర వ్యాపారము నడచుచున్నది.
- విరాట్పురుష రూపమున సర్వ దేవతా రూపము
- అగ్ని రూపమున దేవతలకు, పితృదేవతలకు హవ్య, కవ్యములను అందిచును.
- పర్జన్య రూపమున వర్షించును.
- పరిశుద్ధుడు.
- సర్వము ఆత్మయొక్క వశమునందు ఉన్నది.

ప్రాణము
- ప్రాణమువలన ఈ దేహవ్యాపారము నడచుచున్నది.
- ఆహారమును పచనము చేసి శరీరభాగము లన్నింటికి సమముగా పంచును.
- పరిశుద్ధుడు
- శరీరము ప్రాణముయొక్క వశములో ఉన్నది.

*****

mam . All Rights Reserved
hramam.org

తృతీయః ప్రశ్నః

అశ్వలుని కుమారుడగు కౌసల్యుని ప్రశ్నలు

1. **అథ హైనం కౌసల్యశ్చాశ్వలాయనః పప్రచ్ఛ భగవన్ కుత ఏష ప్రాణో జాయతే కథ మాయాత్యస్మిఞ్ఛరీరే ఆత్మానం వా ప్రవిభజ్య కథం ప్రాతిష్ఠతే కేనోత్క్రమతే కథం బాహ్యమభిదత్తే కథ మధ్యాత్మమితి ॥**

అథ - హ - ఏనం - కౌసల్యః - చ - అశ్వలాయనః - పప్రచ్ఛ - భగవన్ - కుతః - ఏషః - ప్రాణః - జాయతే - కథమ్ - ఆయాతి - అస్మిన్ - శరీరే - ఆత్మానం - వా - ప్రవిభజ్య - కథం - ప్రాతిష్ఠతే - కేన - ఉత్క్రమతే - కథమ్ - బాహ్యమ్ - అభిదత్తే - కథమ్ - అధ్యాత్మమ్ - ఇతి.

అథ	=	గురువగు పిప్పలాదుడు - రెండవ ప్రశ్నకు పాఠం చెప్పిన తర్వాత
అశ్వలాయనః	=	అశ్వలుని కుమారుడగు
కౌసల్యః	=	కౌసల్యుడు - గురువును సమీపంచి వినయముగా
భగవన్	=	ఓ భగవాన్
		ప్రాణము తనంత తానే యీ శరీరంలోనికి వచ్చినదా? లేక ఎవరి వలన నయినా యీ శరీరంలోనికి వచ్చినదా? ఈ ప్రాణము స్వయంభువా? లేక ఎవరి వలన నయినా గలుగుచున్నదా? అలాగయితే
కుతఃఏషః	=	ఎవని వలన ఈ
ప్రాణఃజాయతే	=	ప్రాణము గలుగుచున్నది? (మొదటి ప్రశ్న)
చ	=	మఱియు
అస్మిన్ + శరీరే	=	ప్రాణము ఈ శరీరములోనికి
కథంఆయాతి	=	ఎట్లు వచ్చుచున్నది? (రెండవ ప్రశ్న)
ఆత్మానంవా +	=	ఇంతకు ముందు ఒక ప్రశ్నకు
ప్రవిభజ్య +		సమాధానముగా ప్రాణము ఇంద్రియములతో

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

కథం+ప్రాతిష్ఠతే — తనే శ్రేష్ఠమని చెప్పు సందర్భమున తనని తనే ఐదు విధములుగా విభజించుకొని ఈ ఉపాధులలో ఉన్నానని చెప్పినది. అయితే ఈ ప్రాణం తనని తనే ఎలా విభజించుకొని ఎట్లు ఈ శరీరములో నివసించుచున్నది?

ఒకటిగా యున్న ప్రాణము తనని తనే విభజించుకొన్న ఆ ఐదు ప్రాణముల పేర్లు ఏమిటి? తనని తానే విభజించుకొని శరీరములో ఏఏ స్థానములలో అవి వుంటున్నవి? (మూడవ ప్రశ్న)

కేన+ఉత్క్రమతే = దేనితో కలసి యీ ప్రాణము శరీరము నుండి వెడలిపోవుచున్నది? (నాల్గవ ప్రశ్న) ప్రాణము శరీరములో ఏ ఏ స్థానములలో ఏ ఏ పేర్లతో ఉన్నది? ఐదు ప్రాణములు ఏమిటి? (ఐదవ ప్రశ్న)

కథం+ఇతి = ప్రాణము మరణ కాలమున శరీరమును ఎట్లు వీడును అని ఆఱు ప్రశ్నలను

ఏనం+పప్రచ్ఛ = గురువుని వినయముగా ప్రశ్నించెను.

ఆత్మ పరముగా:-

కుతఃఏష+జాయతే = ఆత్మ ఎవని వలన గలుగుచున్నది?

అస్మిన్ +శరీరే+కథం+ఆయాతి = ఈ శరీరములోనికి ఎట్లు వచ్చుచున్నది?

ఆత్మానంవా+ప్రవిభజ్య కథం+ప్రాతిష్ఠతే = తనని తను విభజించుకొని ఎట్లు ఈ శరీరములో నివసించుచున్నది?

కేన + ఉత్క్రమతే = దేనితో కలసి ఈ శరీరము నుండి వెడలి పోవుచున్నది?

అధ్యాత్మం+కథం+బాహ్యం+ఇతి = ఆత్మ బాహ్యజగత్తులో ఏ ఏ నామములతో పిలువబడుచున్నది?

*****

mam . All Rights Reserved
hramam.org

2. తస్మై స హో వాచాతి ప్రశ్నాన్ పృచ్ఛసి బ్రహ్మిష్టోఽసీతి తస్మాత్తేఽహం బ్రవీమి ॥

తస్మై - సః - హ - ఉవాచ- అతి ప్రశ్నాన్ - పృచ్ఛసి - బ్రహ్మిష్ఠః - అసి - ఇతి - తస్మాత్ - తే - అహం - బ్రవీమి.

తస్మై	=	కౌసల్యునితో
సః	=	గురువగు పిప్పలాదుడు, నీవు
అతిప్రశ్నాన్+హ	=	విశిష్ఠములయిన ప్రశ్నలను
పృచ్ఛసి+ఇతి	=	అడిగితివి అని
ఉవాచ	=	పలికెను
బ్రహ్మిష్ఠఃఅసి	=	నీవు బ్రహ్మనిష్ఠుడవు
తస్మాత్	=	కావున
అహం+తే	=	నేను నీకు నీవడిగిన ప్రశ్నలన్నింటికి
బ్రవీమి	=	సమాధానముగా పాఠం చెప్పెదను.

*****

3. ఆత్మన ఏష ప్రాణో జాయతే । యథైషా పురుషే ఛాయై తస్మిన్నేతదాతతం మనోకృతే నా యాత్యస్మిఞ్ఛరీరే ॥

ఆత్మనః - ఏషః - ప్రాణః - జాయతే - యథా - ఏషా - పురుషే - ఛాయా - ఏతస్మిన్ - ఏతత్ - ఆతతం - మనః - కృతేన - ఆయాతి - అస్మిన్ - శరీరే

ఎవని వలన ఆత్మ మఱియు ఈ ప్రాణము గలుగుచున్నది? (మొదటి ప్రశ్న)

ఏషఃఆత్మానం	=	తనంత తానుగా గలుగుచున్నది. అనగా
జాయతే		స్వయంభువు.
యథాపురుషేఏషా+	=	ఆత్మ, జీవాత్మలు, పురుషుడు అతని ఛాయ వంటివి.
ఛాయా		
ఏషఃప్రాణః	=	ఈ ప్రాణము
ఆత్మనః	=	ఆత్మ వలన
జాయతే	=	గలుగుచున్నది.

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

యథా = ఏ విధముగా
పురుషే+ఏషా+ = పురుషుని వలన ఛాయ గలుగునో ఆ విధముగా
ఛాయా ఈ ప్రాణము ఆత్మ వలన గలుగుచున్నది.

ఛాయకు స్వయం ప్రతిపత్తి లేదు. ఛాయ పురుషుని అనుసరించి ఉండును. ఛాయ (నీడ)పై నీళ్ళు చల్లినా, ఊతితో కొట్టినా- పురుషుడు తడవడు, బాధపడడు. కావున ప్రాణ ధర్మములు, ఆత్మధర్మములు ఒకటి కావు. అవి వేఱు వేఱు. కాని పురుషుని అనుసరించియే ఛాయ ఉండును. జీవుడు ఎప్పుడు శరీరము లోనికి వచ్చునో అప్పుడే ప్రాణము కూడ ఈ శరీరంలోనికి వచ్చును. ఎప్పుడు జీవుడు ఈ శరీరము వదలి వెళ్ళునో అప్పుడు ప్రాణము కూడ ఈ శరీరమును వదలి వెళ్ళును.

ప్రాణము ఈ శరీరములోనికి ఎట్లు వచ్చుచున్నది? (రెండవ ప్రశ్న)

మనఃకృతేన+ = తన సంకల్పానుసారము తనంత తానుగా ఆత్మ
అస్మిన్+శరీరే+ ఈ శరీరములోనికి వచ్చుచున్నది. జీవుని
ఆయాతి కర్మానుసారము వచ్చుచున్నది.
అస్మిన్+శరీరే = ఈ శరీరములోనికి
ఆయాతి = ఆత్మ వలన వచ్చుచున్నది. ఈ ప్రాణమును
మనఃకృతేన = మనస్సుచే నియమించ వచ్చును.

మనస్సుకు ప్రాణమునకు ఒక సంబంధము గలదు. మనస్సు ఉద్రేకపడిన ప్రాణము ఉద్రేకపడును. మనస్సు ప్రశాంతంగా యున్న ప్రాణము ప్రశాంతముగా ఉండును. మనస్సు నిశ్చలముగాయున్న ప్రాణము నిశ్చలముగా ఉండును. లేదా ప్రాణము స్వాధీనమయిన మనస్సు స్వాధీనమగును. అందువలన ప్రాణాయామము ప్రత్యేకంగా చెప్పవలసిన పనిలేదు. ధ్యానయోగముతోనే ప్రాణము స్వాధీనమగును.

ఏతత్+ఏతస్మిన్+ = జీవరూపమున దేహమంతా అనగా నఖశిఖ
ఆతతః పర్యంతము వ్యాపించి ఉన్నది.
ఏతత్+ఏతస్మిన్ = ఈ ప్రాణము- శరీరమునందు సర్వత్రా వ్యాపించి యున్నది.అనగా నఖ శిఖ పర్యంతము

mam . All Rights Reserved
hramam.org

ఆతతం = వ్యాపించియున్నది.

*****

4. **యథా సమ్రాడేవాధికృతాన్ వినియుంక్తే । ఏతాన్ గ్రామానేతాన్ గ్రామానధితిష్ఠస్వే త్యేవ మే వైష ప్రాణ ఇతరాన్ ప్రాణాన్ పృథక్ పృథగేవ సన్నిధత్తే ॥**

యథా - సమ్రాట్ - ఏవ - అధికృతాన్ - వినియుంక్తే - ఏతాన్ - గ్రామాన్ ఏతాన్- గ్రామాన్ - అధితిష్ఠస్వ - ఇతి - ఏవమ్ - ఏవ - ఏషః - ప్రాణః - ఇతరాన్ - ప్రాణాన్ - పృథక్ - పృథక్ - ఏవ - సన్నిధత్తే.

ఆత్మ/ప్రాణం తనని తనే ఎలా విభజించుకొని ఎట్లు ఈ శరీరంలో నివసించుచున్నది?

(మూడవ ప్రశ్న) దీనిని ఉదాహరణ రూపమున వివరించెదను.

ఆత్మ/ప్రాణము చక్రవర్తి- ఇది మొత్తం శరీరమును పాలించు అధికారము గలది. అయినను చక్రవర్తి పరిపాలనా సౌలభ్యంబునకై ఇతర ఉద్యోగస్థులను నియమించును. అటులనే ప్రాణము- మిగిలిన ప్రాణములను నియమించినది. వాటికి పనులను కేటాయించినది. స్థల నిర్దేశము చేసినది.

ఆత్మ హృదయగుహలోని ఆత్మగా, జీవాత్మగా తనని తను విభజించుకొని ఈ శరీరములో ఉంటున్నది. ఆత్మ చక్రవర్తి. జీవుడు యువరాజు. ఆత్మ దేవతలకు, దేహేంద్రియమనోబుద్ధులకు విధులను నిర్ణయించును.

యథా	=	ఏవిధముగా
సమ్రాట్+ఏవ	=	చక్రవర్తే
ఏతాన్+గ్రామాన్+ ఏతాన్+గ్రామాన్	=	ఈఈ గ్రామములను, ఈఈ గ్రామములకు
అధితిష్ఠస్వ+ఇతి	=	నీవు అక్కడ అధికారిగా ఉండి పాలింపుము అని
అధికృతాన్	=	అధికారులను
వినియుంక్తే	=	నియమించునో

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

ఏవమ్+ఏవ = ఆ విధముగనే ముఖ్య ప్రాణము ఈ శరీరములో చక్రవర్తి వలె

ఏషః+ప్రాణః = ఈప్రాణము

ఇతరాన్+ప్రాణాన్ = మిగిలిన ప్రాణ అపాన, సమాన, వ్యాన, ఉదానములను

పృథక్+పృథక్+ఏవ = వేఱు వేఱు స్థానములందు మఱియు వేఱు వేఱు పనులయందు

సన్నిధత్తే = నియోగించును.

ప్రాణము వశమయిన మిగిలిన ప్రాణములు వశమగును.

*****

వాటి వాటి స్థానములు

5. **పాయూపస్థేఽపానం చక్షుః శ్రోత్రే ముఖనాసికాభ్యాం ప్రాణః స్వయం ప్రాతిష్ఠతే మధ్యేతు సమానః । ఏషహ్యే తద్దుతమన్నం సమం నయతి తస్మాదేతాః సప్తార్చిషో భవంతి ॥**

పాయు - ఉపస్థే - అపానం - చక్షుః - శ్రోత్రే - ముఖనాసికాభ్యాం - ప్రాణః - స్వయం - ప్రాతిష్ఠతే - మధ్యే - తు - సమానః - ఏషః - హి - ఏతత్ - హుతం - అన్నం - సమం - నయతి - తస్మాత్ - ఏతాః - సప్తార్చిషః - భవంతి

ఆ ఐదు ఏమిటి? శరీరంలో ఏవేవి ఏఏ స్థానములలో వుంటున్నవి? చక్రవర్తి యొక్క అధికారం అతని రాజ్యమంతా ఉంటుంది. అయితే చక్రవర్తి మాత్రము తన రాజసౌధమున ఉండును. అటులనే చక్రవర్తి వంటిదగు

ప్రాణము

చక్షుః+శ్రోత్రే+ముఖనాసికాభ్యాం+= నేత్రము, చెవులు, ముఖము, (నోరు),

స్వయం+ ప్రాణః+ప్రాతిష్ఠతే ముక్కులలో ప్రాణము ఉండును

అగ్నికి ఏడు జ్వాలలు. అటులనే ప్రాణమునకు ఈ ఏడు స్థానములు.

ఏతాః = 2 నేత్రములు, 2 చెవులు, 2 ముక్కురంధ్రములు,

mam . All Rights Reserved
hramam.org

నోరు అనునవి ప్రాణమునకు

సప్తార్చిషః = ఏడు జ్వాలలు

భవంతి = అగుచున్నవి. ఈ ప్రాణము ఆహారమును గ్రహించును

అపానము

పాయు+ఉపస్థే+ అపానమ్ = గుదము, గుహ్యములలో- అపానము వుంటుంది. ఈ అపానము మలమూత్రములను విసర్జించును

సమానం

మధ్యే+తు+ సమానః = శరీరమధ్య భాగమగు నాభి ప్రాంతంలో సమాన వాయువు ఉండును. దీనినే జఠరాగ్ని అని అందురు. ఇది ఆహారమును పచనము చేయును.

సమాన వాయువు చేయు పని

ఏషఃహి+ఏతత్+ అన్నం+హుతం+ సమం+నయతి = ఈ సమాన వాయువు మనము తిన్న ఆహారమును జీర్ణము చేసి ఆశక్తిని మరల శరీరములోని అన్ని భాగములకు సమముగా తీసుకొని పోయి సమముగా పంచును.

తస్మాత్ = అందువలన యిది సమాన వాయువు అని పిలువ బడుచున్నది. ఇదే జఠరాగ్ని. ఇదే వైశ్వానరాగ్ని.

ఆత్మగా హృదయస్థానమున, జీవాత్మగా నఖశిఖపర్యంతము అనగా దేహమున ఉండును.

స్వయం+ప్రాతిష్ఠతే = తనంతతానుగా హృదయగుహలో ఉండును. జీవరూపమున కర్మానుసారము దేహమును పొంది ఆ ఉపాధిలో ఉండును.

*****

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

6. హృది హ్యేష ఆత్మా। అత్రైతదేకశతం నాడీనాం తాసాం శతం శతమేకైకస్యాం ద్వాసప్తతిర్ద్వాసప్తతిః ప్రతిశాఖానాడీ సహస్రాణి భవంత్యాసు వ్యానశ్చరతి ॥

హృది - హి - ఏషః - ఆత్మా- అత్ర - ఏతత్ - ఏకశతం - నాడీనాం - తాసాం - శతం - శతమ్ - ఏకైక - స్యాం - ద్వాసప్తతిః - ద్వాసప్తతిః - ప్రతిశాఖానాడీ - సహస్రాణి - భవంతి - ఆసు - వ్యానః - చరతి

ఏషః+ఆత్మా+ హృది+హి = ఈ ఆత్మ హృదయ గుహలో ఉండును. జీవాత్మ స్థానం నాభి.

ప్రాణమునకు నాడీ కేంద్రం కిష్కింధ. సమస్తనాడులకు కేంద్రస్థానము నాభి లేక కిష్కింధ. ఈ కిష్కింధలో ఋశ్యమూక పర్వతం, ప్రస్రవణగిరి ఉన్నాయి. అనగా నాభి వద్ద గల చిన్న చిన్న బిందువులుగా వుండే స్థానములే యీ పర్వతములు. ఈ కిష్కింధనుంచే వానరులు సీతను వెతక బయలు దేరినారు. కిష్కిందాధిపతి అయిన సుగ్రీవుడు స్నేహితుడయిన రావణ సంహారము చేసి సీతను పొందగలము.

నాడులు

అత్ర = ఈ నాభి స్థానమునుండి

ఏతత్+ఏకశతం+ నాడీనాం = నూట ఒక్క నాడులు - ఆనాడుల యొక్క ప్రస్తారము బయలుదేరును.

తాసాం+శతం+ ఏకైక+స్యాం+శతం = 101 నాడులలో ఒకనాడి అలానే ఉండును మిగిలిన నూఱు నాడులు ఒక్కొక్కటి నూఱు శాఖలుగా విభజింపడును

100×100=10,000

ద్వాసప్తతిః = అవి ఒకొక్కటి 72గా విభజింపబడును

10,000×72 = 7,20,000

ద్వాసప్తతిః = 72,000×72. 5,18,40,000లు వీటిని ప్రతి శాఖానాడులందురు

mam . All Rights Reserved
hramam.org

ప్రతిశాఖానాడీ+ సహస్రాణి+భవంతి	=	ప్రతి శాఖానాడీ ఒకొక్కటి వేయిగా విభజింపబడును. ఈ నాడులు సూక్ష్మ శరీరములో ఉండును. ఇవి స్థూల శరీరములోని నాడులు కావు.

వ్యానవాయువు

ఆసు+వ్యానః+చరతి	=	ఈ 518.4 కోట్ల నాడులలో వ్యానవాయువు చరించును.సూర్యకిరణములు సర్వత్రా వ్యాపించునట్లు ఈ వ్యానవాయువు శరీరమంతా వ్యాపించి ఉండును. వ్యానమనగా వ్యాపించి ఉండునది అని అర్థము. పూర్ణ కుంభకమున వ్యానము యొక్క శక్తి విజృంభించును.

నాడులు - శంకరాచార్యుల ప్రకారము నాడులు 101. ఇవి ఒక్కొక్కటి నూఱు భాగములు అయినవి. 101 x 100 = 10100

అవి మరల ఒక్కొక్కటి 72,000 (72 వేలు అయినవి)

10,100 x 72,000 = 72,72,00,000

కావున 72,72,00,000

10,101

101

72,72,10,201 = 72.7 కోట్లు

వ్యాసభగవానుని ప్రకారము 76 కోట్ల 20 లక్షలు.

బ్రహ్మవిద్యా సంప్రదాయము ప్రకారము - 518.4 కోట్లు

వాల్మీకి ప్రకారము - అసంఖ్యాకము

వీటిని అంకెల ద్వారా కాక అసంఖ్యాకము అని గ్రహించవలయును.

స్థూల శరీరములోని ధమనులకు, సిరలకు ఈ నాడులకు సంబంధము లేదు. ఈనాడులు బాహ్య దృష్టికి గోచరింపవు. ఇవి సూక్ష్మ శరీరములో ఉండును.

*****

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

7. అథైక యోర్ధ్వం ఉదానః పుణ్యేన పుణ్యం లోకం నయతి ।
పాపేన పాపముభాభ్యామేవ మనుష్యలోకం ॥

అథ - ఏకయా - ఊర్ధ్వమ్ - ఉదానః - పుణ్యేన - పుణ్యం - లోకం - నయతి - పాపేన - పాపమ్ - ఉభాభ్యామ్ - ఏవ - మనుష్యలోకం

ఉదాన వాయువు

ఏకయా+ఉదానః = నూటొక్క నాడులలో 100 నాడులలో వ్యానవాయువు చరించును. ఆ మిగిలిన ఒక నాడిలో అనగా సుషుమ్నా నాడిలో ఉదాన వాయువు చరించును.

స్థూలశరీరములో- ప్రాణము, అపానము, సమానములు గలవు. సూక్ష్మశరీరములో- వ్యానము, ఉదానము గలవు. ఇలా ప్రాణము 5గా విభజించుకొని ఆయా స్థానములలో ఉండి ఆయా పనులు చేయుచున్నది.

దేనితో కలసి ఈ ఆత్మ ప్రాణము శరీరము నుండి వెడలిపోవు చున్నది?
(నాలుగవ ప్రశ్న)

మరణము తర్వాత - సూక్ష్మశరీరములో ఉదాన వాయువుగా యున్న ప్రాణము జీవుడు చేసిన పుణ్యపాపములను వెంట తీసుకొని పోవుచున్నది. ఆ పాప పుణ్యముల ఫలితముగా జీవునకు పునర్జన్మ గలుగుచున్నది.

మానవుడు మరణించినతర్వాత అనగా జీవుడు స్థూల శరీరమును వీడిన తర్వాత సూక్ష్మశరీరములో జీవుడు ఉండును. జీవుడు చేసిన కర్మ ఫలితము సూక్ష్మశరీరమున నిల్వయుండి పునర్జన్మకు కారణ మగును. లింగ శరీరము భంగమయిన కాని ఆత్మస్థానమునకు చేరలేము.

అథ = ఈ సూక్ష్మ శరీరములో ఉదాన వాయువు గలదు. ఆ ఉదాన వాయువు

ఊర్ధ్వం(సన్) = పై లోకములకు ప్రయాణమైన

mam . All Rights Reserved
hramam.org

ఉదానము ద్వారా

పుణ్యేన	=	పుణ్యకర్మల వలన గలిగిన ఫలితము చేత
పుణ్యంలోకం	=	(బ్రహ్మ లోకమును) పుణ్యలోకములను
నయంతి	=	చేర్చును. దీనినే అగ్నిహోత్రం యొక్క ఆహుతులు అని అవి బ్రహ్మలోకం చేర్చును అని ముండక ఉపనిషత్‌లో చెప్పినాడు.
పాపేన+పాపం	=	పాపకర్మల వలన గలిగిన ఫలితము చేత నరకమును చేర్చును.
ఉభాభ్యామ్	=	పుణ్య పాప కర్మ మిశ్రమము వలన
మనుష్యలోకం+ఏవ	=	తిరిగి భూలోకమునకే వచ్చును.

*****

8. ఆదిత్యో హ వై బాహ్యః ప్రాణ ఉదయత్యేష హ్యేనం చాక్షుషం ప్రాణ మనుగృహ్ణనః । పృథివ్యాం యా దేవతాసైషా పురుషస్యాపాన మవష్టభ్యాంతరా యదా కాశః స సమానో వాయు ర్వ్యానః ॥

ఆదిత్యః - హ - వై - బాహ్యాః - ప్రాణః - ఉదయతి - ఏషః - హి - ఏనం - చాక్షుషం - ప్రాణం - అనుగృహ్ణనః - పృథివ్యాం - యా - దేవతా - సా - ఏషా- పురుషస్య - అపానమ్ - అవష్టభ్య - అంతరా - యత్ - ఆకాశః - సః - సమానః - వాయుః - వ్యానః

బాహ్యజగత్తులో ఆత్మ. ఆ అయిదు ప్రాణములు ఏమిటి ? (ఐదవ ప్రశ్న)
అధి భౌతికంగా అవి ఏమిటియో చెప్పుచున్నాడు. కన్నులలో గల ఈ ప్రాణమును అనగా

ప్రాణః	=	ప్రాణము
ఏనం+ప్రాణం+ చాక్షుషం	=	ఈ ప్రాణము కన్నులలో కలదు

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

ఆత్మ పరముగా:-

బాహ్యః+ఏషః+ఆదిత్యః = ఈ ఆత్మ బాహ్య జగత్తులో ఆదిత్యునిగా గలదు.

హ+వై+ఏషః+అనుగృహ్ణాతి= అధ్యాత్మ,అధిదైవిక అధిభౌతిక రూపమున ఇతడు ప్రజల కర్మలననుసరించి వారిని అనుగ్రహించు చున్నాడు. ఆత్మ అధిభౌతికముగా సూర్యుడు.

ఉదయతి = సూర్యునిగా ఇతడు తూర్పు దిక్కున ఉదయించుచున్నాడు.

అపానమ్+పురుషస్య+ అవష్టభ్య = అపానముగా పురుషుని యొక్క గుద స్థానమున గలదు

యా+పృథివ్యామ్ ఏషా+సా+దేవతా+ = ఆత్మ అధిభౌతికముగా భూమి. పంచభూతములలో నొకటి అయిన భూమిలో గలదు.

(యః)యత్+సమానః+ = శరీరమందు గల సమాన వాయువుగా నాభి స్థానమున గలదు.

సః+అంతరా+ఆకాశః = ఆత్మ బాహ్య జగత్తులో ఆకాశము. ఆవిధముగా పంచభూతములలో నొక్కటైన ఆకాశము గలదు.

వ్యానః = శరీరమందలి వ్యానవాయువు నాడులలో వ్యాపించి ఉన్నది.

వాయుః = అధి భౌతికముగా వాయువు

ఆత్మ బాహ్య జగత్తులో

ఆత్మ బాహ్య జగత్తులో - ఆదిత్యుడు

- పంచభూతములు అయిన భూమి,(జలము), అగ్ని,వాయువు, ఆకాశము మఱియు పంచభూతములలో ఆత్మ కలదు.

*****

mam . All Rights Reserved
hramam.org

9. తేజో హ వై ఉదానస్తస్మాదుపశాంత తేజాః పునర్భవ మింద్రియై ర్మనసి సంపద్యమానైః

తేజః - హ - వై - ఉదానః - తస్మాత్ - ఉపశాంత తేజాః - పునః - భవమ్ - ఇంద్రియైః - మనసి - సంపద్యమానైః.

తేజః	=	ఆత్మ అధిభౌతికముగా అగ్ని. బాహ్య జగత్తులో అగ్ని.
ఉదానః+హ	=	ఉదానవాయువు సుషుమ్నా నాడిలో కలదు.
వై+తస్మాత్		
ఇంద్రియైః+మనసి+ సంపద్యమానైః	=	జీవుడు ఇంద్రియములు చేతచేయబడిన పుణ్య పాపకర్మల ఫలితము మనస్సు నందు నిల్వఉండి కర్మఫలము జీవుని చేత అనుభవింప చేయుటకు యీ ఉదాన వాయువు జీవుని ఊర్ధ్వలోకములకు చేర్చును. అక్కడ పుణ్యాను భవమునకై బ్రహ్మలోకమును, పాపానుభవమునకై నరక లోకమును చేర్చును.
ఉపశాంత తేజాః	=	అగ్ని చల్లారిన తర్వాత అనగా ఆ ఊర్ధ్వ లోకములలో పుణ్య ఫలితము క్షీణించగనే భూలోకమున జీవుడు
పునఃభవమ్	=	ఆ కర్మల ఫలితముల ప్రకారము మరల జన్మించును.

పుణ్య-పాపముల ఫలితమున పుణ్యలోకములు-నరకము గలుగును. అవి క్షీణించగానే తిరిగి పునర్జన్మకు వత్తురు.

*****

మరణకాలమున - శరీరమును ఎట్లు వీడును?

10. యచ్చితస్తైనైష ప్రాణ మాయాతి। ప్రాణస్తేజసా యుక్తః।
సహాత్మనా యథా సంకల్పితం లోకం నయతి ॥

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

యచ్చిత్తః - తేన - ఏషః - ప్రాణమ్ - ఆయాతి - ప్రాణః - తేజసా యుక్తః - సహా - ఆత్మనా - యథా - సంకల్పితం - లోకం - నయతి

ఏషః	=	ఈ జీవుడు మరణ కాలములో
యచ్చిత్తః	=	ఏ ఆలోచనలు కలిగివుండునో
తేన	=	ఆ ఆలోచనలతో - అతడు
యథా+సంకల్పితం +లోకం	=	అతడు కోరిన కోరికల ప్రకారము అతడు చేసిన కర్మ ఫలము ప్రకారము ఆ ఆ లోకములకు వెళ్ళి పునర్జన్మకు
ఆయాతి	=	వచ్చును
యుక్తః (సన్)	=	కర్మ ఫలితముతో కూడినదై - దేహమును వీడిన పిదప జీవుడు తను చేసిన
ఆత్మనా+సహ	=	పుణ్యపాపములతో కలసి
నయతి	=	పోవును
ప్రాణః	=	ప్రాణము
తేజసా	=	తేజస్సుతో కలసి పోవును. జీవుడు
ప్రాణం	=	ప్రాణమును వీడును అనగా మరణించును.

జీవుడు మరణసమయమున చిత్తసంకల్పానుసారము పునర్జన్మకు వచ్చును. ఉదాహరణ భరతుడు మరణ సమయమున తను పెంచిన లేడిని తలచెను. గావున ఆ లేడి కడుపున జన్మించెను. ఆ తరువాత ఆ లేడి మరణించి జడభరతుడుగా పుట్టెను.

*****

11. య ఏవం విద్వాన్ ప్రాణం వేద న హాస్య ప్రజా హీయతేఽమృతో భవతి ॥ తదేష శ్లోకః

యః - ఏవం - విద్వాన్ - ప్రాణం - వేద - న - హ -అస్య - ప్రజాః - హీయతే అమృతః - భవతి - తత్ - ఏషః - శ్లోకః

mam . All Rights Reserved
hramam.org

యః+విద్వాన్ = ఏ విద్వాంసుడు

ఏవం+వేద = ఈ విధముగా తెలుసుకొనునో అతడు

అస్య+ప్రజాః = అతని సంతానము

న+హీయతే+హ = నశింపదు, వారు సాధనచేసి

అమృతః+భవతి (భవంతి) = అమృతులగుదురు

తత్+ఏష+శ్లోకః = అని యీ శ్లోకము చెప్పుచున్నది.

ప్రాణం = ప్రాణమును గుఱించి - వాటి స్థానముల గుఱించి అవి చేయు పనుల గుఱించి తెలుసుకొనవలయును.

*****

12. ఉత్పత్తి మాయతిం స్థానం విభుత్వం చైవ పంచధా। అధ్యాత్మం చైవ ప్రాణస్య విజ్ఞాయామృతమశ్నుతే విజ్ఞాయామృతమశ్నుత ఇతి ॥

ఇతి ప్రశ్నోపనిషది తృతీయః ప్రశ్నః

ఉత్పత్తిమ్ - ఆయతిం(ఆయాతిం) - స్థానం - విభుత్వం - చ - ఏవ - పంచధా - అధ్యాత్మం - చ - ఏవ - ప్రాణస్య - విజ్ఞాయ - అమృతమ్ - అశ్నుతే - విజ్ఞాయ - అమృతమ్ - అశ్నుత - ఇతి.

ఉత్పత్తిం = ప్రాణము యొక్క ఉత్పత్తిని

ఆయతిం (ఆయాతిం) = శరీరములో లోనికి ఎలా వచ్చినది అనగా రాకను

స్థానం = పంచ ప్రాణముల యొక్క స్థానమును

విభుత్వం = మిగిలిన ప్రాణములపై అధికారమును

పంచధా+ఏవ = తనని విభజించుకొని యేయే స్థానము లందు ఉన్నదో ఆ స్థానములను

చ = అవి చేయు పనులను

విజ్ఞాయ+చ+ఏవ = ప్రాణము యొక్క చేష్టలను తెలుసుకొనినవాడు

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

మఱియు

అధ్యాత్మం	=	ఆత్మ తత్త్వమును అనగా
ఉత్పత్తిం	=	ఆది పురుషుడు, విరాట్పురుషులను
ఆయతిం	=	హృదయగత ఆత్మగా, జీవాత్మగా శరీరములోనికి రాకను - శరీరములో
స్థానం	=	ఆత్మ, జీవాత్మల స్థానమును
విభుత్వం	=	వాటి ఆధిపత్యమును
విజ్ఞాయ+ఏవ	=	దహించినవాడు
అమృతం+అశ్నుతే	=	అమృతత్వమును పొందును.
విజ్ఞాయ అమృతమ్+ (అశ్నుతే) అశ్నుత+ఇతి	=	అమృతత్వమును పొందును

*****

mam . All Rights Reserved
hramam.org

చతుర్థః ప్రశ్నః

త్రయావస్థల గుఱించి ఇందు వివరింపబడును.

1. **అథ హైనం సౌర్యాయణీ గార్గ్యః పప్రచ్ఛ । భగవన్నే తస్మిన్ పురుషే కాని స్వపంతి కాన్యస్మిన్ జాగ్రతి కతర ఏష దేవః స్వప్నాన్ పశ్యతి కస్యై తత్ సుఖం భవతి కస్మిన్ను సర్వే సమ్ప్రతిష్ఠితా భవన్తీతి ॥**

అథ - హ - ఏనం - సౌర్యాయణీ(సౌర్యాయణిః) - గార్గ్యః - పప్రచ్ఛ - భగవన్ - ఏతస్మిన్ - పురుషే - కాని - స్వపంతి - కాని - అస్మిన్ - జాగ్రతి - కతరః - ఏషః - దేవః - స్వప్నాన్ - పశ్యతి - కస్య - ఏతత్ - సుఖం - భవతి - కస్మిన్ - ను - సర్వే - సంప్రతిష్ఠితా - భవంతి - ఇతి.

అథ	=	అశ్వలుని కుమారుడగు కౌసల్యుడు అడిగిన ప్రశ్నకు గురువుగారు పాఠం చెప్పిన తర్వాత
సౌర్యాయణ(సౌర్యాయణిః)+గార్గ్యః	=	గార్గ్య వంశస్థుడగు సూర్యుని మనుమడు, గురువగు పిప్పలాదుని సమీపించి
భగవన్	=	ఓ భగవాన్
కస్మిన్+ను+సర్వే+సంప్రతిష్ఠితా+భవంతి+ఇతి	=	ఎవని యందు యీ సర్వము-ప్రతిష్ఠితమై యున్నవి? - 1వ ప్రశ్న
ఏతస్మిన్+పురుషే+హ+కాని+స్వపంతి	=	ఈ పురుషుని యందు అనగా హృదయగుహలో గల ఆత్మ, దేహమందు గల జీవుడు, ప్రాణం, మనస్సు, ఇంద్రియాదులలో ఏవి నిద్రించుచున్నవి? - 2వ ప్రశ్న
అస్మిన్+కాని+జాగ్రతి	=	వాటిలో ఏవి మేలుకొని యున్నవి 3వ ప్రశ్న
కతరః+ఏషః+దేవః+స్వప్నాన్+పశ్యతి	=	వీరిలో ఏ దేవుడు అనగా ఎవడు స్వప్నములను చూచుచున్నాడు 4వ ప్రశ్న
ఏతత్+సుఖం+కస్య+	=	ఈ సుఖము ఎవరికి

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

భవతి	గలుగుచున్నది?	5వ ప్రశ్న
ఏనం+ పప్రచ్ఛ	= ఐదు ప్రశ్నలను వినయంగా అడిగెను	

కైవల్య ఉపనిషత్‌లో జీవుని త్రయావస్థలగుఱించి చెప్పినదానినే ఈ ఉపనిషత్‌లో ఇట్లు వివరించుచున్నాడు.

*****

సుషుప్తి అవస్థ - ఏవి నిద్రించుచున్నవి?

2. తస్మై సహోవాచ । యథా గార్గ్య మరీచయోఽర్కస్యాస్తం గచ్ఛతః సర్వా ఏతస్మిన్ తేజోమండల ఏకీ భవంతి । తాः పునः పునరుదయంతः ప్రచరన్త్యేవం హ వై తత్ సర్వం పరే దేవే మనస్యేకీభవంతి । తేన తర్హ్యేష పురుషో న శృణోతి న పశ్యతి న జిఘ్రతి న రసయతే న స్పృశతే నా భివదతే నా దత్తే నా నందయతే న విసృజతే నే యాయతే స్వపితీత్యా చక్షతే ॥

తస్మై - సః - హ - ఉవాచ - యథా - గార్గ్య - మరీచయః - అర్కస్య - అస్తం - గచ్ఛతః- సర్వాः - ఏతస్మిన్ - తేజోమండల - ఏకీభవంతి - తాः - పునః - పునః - ఉదయంతः - ప్రచరంతి - ఏవం - హ - వై - తత్ - సర్వం - పరే - దేవే - మనసి - ఏకీభవంతి - తేన - తర్హి - ఏషః - పురుషః - న - శృణోతి - న - పశ్యతి - న - జిఘ్రతి - న - రసయతే - న స్పృశతే - న - అభివదతే - న - ఆదత్తే - న - ఆనందయతే - న - విసృజతే - న - ఇమాయతే - స్వపితి - ఇతి - ఆచక్షతే.

గార్గ్య	=	ఓ గార్గ్యవంశస్థుడా
యథా	=	ఏ విధముగా అధి భౌతికమయిన సూర్యుడు అస్తమించుచుండగా అనగా
అస్తం+గచ్ఛతః	=	అస్తమించుచున్న
అర్కస్య	=	సూర్యుని యొక్క
సర్వాः+మరీచయః	=	అన్ని కిరణములు
ఏతస్మిన్+తేజోమండల (తేజోమండలే)+ఏకీభవంతి	=	ఈ సూర్యుని యందు ఏకీభూతమై

mam . All Rights Reserved
hramam.org

తాః+పునః+పునః = మరల ఆ కిరణములు సూర్యుడు

ఉదయంతః+యదా = ఉదయించగా ఏ విధముగా

ప్రచరంతి = ప్రసరించు చున్నవో

ఏవం+తత్+సర్వం = ఇంద్రియములు, ఇంద్రియార్థములు సర్వము

పరే+దేవే+మనసి+తేన = సూక్ష్మశరీరమందున్న మనస్సు నందు ఆ మనస్సు జీవుని యందు ఆజీవుడు ఇవి అన్నీ ఆత్మతో

ఏకీభవంతి = ఏకీభూతమగుచున్నవి

తర్హి = అప్పుడు ఆ అవస్థలో

ఏషః+పురుషః = ఈ సుషుప్తి అవస్థను పొందిన జీవుడు

న+శృణోతి+న+పశ్యతి = (చెవులతో)వినడు. కన్నులతో చూడడు.

న+జిఘ్రతి+న+రసయతే= ముక్కుతో వాసనచూడడు. నాలుకతో రుచి చూడడు.

న+స్పృశతే = చర్మముతో దేనినీ స్పృశియించడు.

న+అభివదతే = నోటితో మాట్లాడడు

న+ఆదత్తే = చేతులతో ఏదీ తీసుకొనడు

న+ఆనందయతే = స్త్రీలతో రమించి ఆనందమనుభవించడు

న+విసృజతే = మలమూత్రములను విసర్జన చేయడు

న+ఇమాయతే = పాదములతో నడువడు.

అనగా జ్ఞానేంద్రియములు వాటి వాటి ఇంద్రియార్థములపై ప్రసరించుట లేదు.కర్మేంద్రియములు పనిచేయుట లేదు. అప్పుడు ఈ జీవుడు

స్వపితి+ఇతి = నిద్రించుచున్నాడని-సుషుప్తి అవస్థలో నున్నాడని

ఆ చక్షతే+హ+వై = చెప్పుదురు. అవి మరల జన్మాంతర కర్మయోగము వలన జీవుడు జాగ్రతావస్థకు వచ్చును. మరల ఇంద్రియములు, మనస్సు పనిచేయును అని చెప్పుదురు అని

తస్మై = శిష్యునకు

సః = గురువు

ఉవాచ = చెప్పెను. సుషుప్తి అవస్థలో ముఖ్యప్రాణము

Copyrights © Siddhashra
www.siddhash

మేలుకొని ఉండును.

స్వప్నావస్థ

జీవుడు స్థూలదేహమును వీడి సూక్ష్మ శరీరమునకు చేరగానే బాహ్యఇంద్రియములు పని చేయవు. సూక్ష్మశరీరమునకు రెండు అవస్థలు గలవు. ఒకటి స్వప్నావస్థ. ఇంకొకటి సుషుప్తి అవస్థ.

స్వప్నావస్థలో ఇంద్రియములు ఇంద్రియార్థములు మనస్సులో ఏకీభూతమగును. స్వప్నావస్థలో - హృదయగుహలో గల ఆత్మ, జీవుడు, మనస్సు, ప్రాణము- ఇవి నిద్రించవు. అటులనే యోగములో సవికల్ప సమాధిలో ఇంద్రియములు ఇంద్రియార్థములు పనిచేయవు. కాని మనస్సు పని చేయును. దీనినే ఇంద్రియములతోటి సంగమము విడువని స్థితిగా చెప్పుదురు. ఈ స్థితిలో దేహమును వీడి ఆత్మస్థానమును చేరును.

ఈ సూక్ష్మశరీరములో నిద్రించుచున్న ఇంద్రియములు ఇంద్రియార్థములు మరల జాగ్రతావస్థకు రాగానే తిరిగి పనిచేయును. స్వప్నావస్థలో సంహరించ వలసిన వాటిని కథగా భారతములో సౌప్తిక పర్వములో నిద్రించుచున్న పాండవ సేనలోని ఉపపాండవులు మొదలయిన వారి సంహారమును అశ్వత్థామ చేసినట్లు చెప్పినాడు.

బ్రహ్మకు రాత్రి అయినది. మూడు లోకములు జల ప్రళయంలో నశించినవి. అప్పుడు హయగ్రీవుడనే రాక్షసుడు-ఇతనినే సోమకాసురుడు అని కూడ అందురు. బ్రహ్మముఖము నుంచి వచ్చిన వేదములను దొంగిలించి జలములలో దాగెను. శ్రీమహావిష్ణువు మత్స్యావతారమున హయగ్రీవుని సంహరించెను. స్వప్నావస్థలో సంహరించవలసిన విషయమును యోగభాషలో చెప్పెను. హయగ్రీవుడనగా మనస్సు, ఆమనస్సును సంహరించవలయును. గుణరహితము చేయవలయును.

*****

mam . All Rights Reserved
hramam.org

3. ప్రాణాగ్నయ ఏవై తస్మిన్ పురే జాగ్రతి । గార్హపత్యో హవా
ఏషోఽపానో వ్యానోఽన్వాహార్య పచనో యద్ గార్హ పత్యాత్
ప్రణీయతే ప్రణయనాదాహవనీయః ప్రాణః ॥

ప్రాణాగ్నయః - ఏవ - ఏతస్మిన్ - పురే - జాగ్రతి - గార్హపత్యః - హ -వా - ఏషః - అపానః -వ్యానః - అన్వాహార్య - పచనః - యత్ - గార్హపత్యాత్ - ప్రణీయతే- ప్రణయనాత్ - ఆహవనీయః - ప్రాణః

ఏతస్మిన్+పురే	=	ఈ శరీరమనే పురమునందు
ప్రాణాగ్నయః+ఏవ	=	శరీరమంతా వ్యాపించి యున్న ప్రాణము, అనే అగ్ని
జాగ్రతి	=	మేలుకొని యుండును. హృదయగత ఆత్మమేలుకొని ఉండును.

ఈ విషయమును ఒక ఉదాహరణగా చెప్పుచున్నానని వేదకాల ములోని శిష్యులకు పరిచయం ఉన్న త్రేతాగ్నులను ఉదాహరణగా తీసుకొన్నారు.

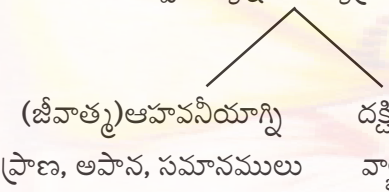

యత్+గార్హపత్యాత్+ ఆహవనీయః+ప్రణీయతే	=	ఏ విధముగా మండుతూ వుండే గార్హపత్యాగ్ని నుండి ఆహవనీయాగ్నిని తీసుకుందుమో అలాగే
ఏషః+గార్హపత్యః	=	ముఖ్య ప్రాణము గార్హపత్యాగ్ని వంటిది
ప్రాణః+అపానః+హ+ పచనః	=	ప్రాణము, అపానము, సమానము - ఇవి మండుతూ వుండే ఆహవనీయాగ్ని వంటివి
ప్రణయనాత్	=	మండుతూ వుండే గార్హపత్య అగ్నినుండి దక్షిణాగ్నిని తెచ్చినట్లు
వ్యానఃవా	=	వ్యానము, ఉదానములు

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

అన్వాహార్య = ఇవి మండుతూ వుండే (అన్వాహార్య) దక్షిణా అగ్ని వంటివి

*****

4. యదుచ్ఛ్వాస నిఃశ్వాసా వేతావాహుతీ సమంనయతీతి స సమానః। మనో హ వావ యజమాన ఇష్టఫలమేవోదానః స ఏనం యజమాన మహరహర్బ్రహ్మ గమయతి ॥

యత్ - ఉచ్ఛ్వాస - నిఃశ్వాసా - ఏతౌ - ఆహుతీ - సమం - నయతి - ఇతి - సః - సమానః - మనః - హ - వావ - యజమానః - ఇష్టఫలమ్ - ఏవ - ఉదానః - సః - ఏనం - యజమానమ్ - అహః - అహః - బ్రహ్మ - గమయతి

ఆహవనీయాగ్ని

ఉచ్ఛ్వాస+నిఃశ్వాసా+ ఏతౌ+ఆహుతీ = ప్రాణముయొక్క ఉచ్ఛ్వాస నిఃశ్వాసము అనే యీ రెండూ అగ్నిలో వేయు ఆహుతులు వంటివి

యత్+సమం+ నయతి+ సమానః+ఇతి = మనము భుజించిన ఆహారమును పచనము చేసి ఆహార శక్తిని సమానవాయువు శరీర భాగములన్నింటికి సమానముగా పంచును. అలా సమానముగా పంచునది సమానవాయువు.

హ = ప్రాణము ఆహారమును స్వీకరించును. అపాన వాయువు ఆహారములోని వ్యర్థపదార్థములను మలమూత్రముల ద్వారా విసర్జించును.

దక్షిణాగ్ని

ఉదానః+వావ = వ్యానము ఉదానములు దక్షిణాగ్నివంటివి.

ఏషః+సః+యజమానః = ఈ జీవుడు యజమాని

మనః = మనస్సు కర్మకు కారణము

ఇష్ట ఫలం = కర్మ ఫలితము ఇష్ట ఫలము. ఈ కర్మ ఫలితము సూక్ష్మ శరీరములో నిల్వ ఉండును.

సః = అది

mam . All Rights Reserved
hramam.org

అహఃఅహః = ప్రతిదినము

ఏనం+యజమానం = ఈ యజమానిని

బ్రహ్మ = బ్రహ్మలోకమును

గమయతి = చేర్చును

ఆధారము నుంచి సహస్రారము వరకు గల ఏడు చక్రములు ఉత్తరాయణ మార్గములో దాట వలయును. దీనినే సప్తాహము అని అందురు. అహః అనగా పగలు లేక ఉత్తరాయణము. ఈ సప్తాహముల ద్వారానే సాధకుడు మోక్షమును పొందును. ఈ సప్తాహములలో ముక్తికేగు గతిని చెప్పమని పరీక్షిత్తు శుక బ్రహ్మను అడిగెను.

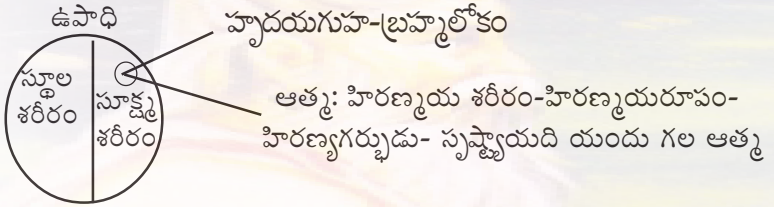

*****

స్వప్నావస్థలో జీవుడు, మనస్సు మేలుకొని ఉండును. జీవుడు స్వప్నమును చూచును

5. **అత్రైష దేవః స్వప్నే మహిమానమనుభవతి। యత్ దృష్టం దృష్ట మనుపశ్యతి। శ్రుతం శ్రుతమేవార్థ మను శృణోతి దేశ దిగంతరైశ్చ ప్రత్యనుభూతం పునః పునః ప్రత్యనుభవతి దృష్టం చా దృష్టం చ శ్రుతం చా శ్రుతం చ అనుభూతం చా ననుభూతం చ సచ్చా సచ్చ సర్వం పశ్యతి సర్వః పశ్యతి ॥**

అత్ర - ఏషః - దేవః - స్వప్నే - మహిమానమ్ - అనుభవతి - యత్ - దృష్టం - దృష్టమ్ - అనుపశ్యతి - శ్రుతం - శ్రుతమ్ - ఏవ - అర్థమ్ - అనుశృణోతి - దేశ దిగంతరైః - చ - ప్రతి - అనుభూతమ్ - పునః పునః - ప్రతి - అనుభవతి - దృష్టం - చ - అదృష్టం - చ - శ్రుతం - చ - అశ్రుతం - చ - అనుభూతం - చ - అననుభూతం - చ - సత్ - చ - అసత్ - చ - సర్వం - పశ్యతి - సర్వః - పశ్యతి

Copyrights © Siddhashra
www.siddhash

ఎవరు స్వప్నంలో చూచుచున్నారు ? జీవుడు

అత్ర+స్వప్నే	=	ఆ స్వప్నములో
ఏషః+దేవః	=	ఈ **జీవుడు మనసు ప్రాణము** మేల్కొని యుండగా
మహిమానం+అనుభవతి	=	గొప్ప అనుభూతులను పొందును
యత్+దృష్టం+దృష్టం+ అనుపశ్యతి	=	జాగ్రతావస్థలో ఏది చూచినదో దానినే మళ్ళీ స్వప్నావస్థలో చూచును.
శ్రుతం+అర్థం+శ్రుతం+ ఏవ+అనుశృణోతి	=	జాగ్రతావస్థలో దేనిని వినునో దానినే స్వప్నావస్థలో వినును.
దేశదిగంతరైః+ ప్రతి+అనుభూతం+	=	జాగ్రతావస్థలో చూచిన ప్రదేశములు, పొందిన అనుభవములనే స్వప్నావస్థలో
పునః+పునః+ప్రత్యనుభవతి		మళ్ళీ మళ్ళీ చూచి అనుభూతులను పొందుతుంది
చ	=	మఱియు
దృష్టం+చ+అదృష్టం+ చ+శ్రుతం+చ+అశ్రుతం+ చ+అనుభూతం+చ+ అననుభూతం+చ+ సర్వం పశ్యతి	=	జాగ్రతావస్థలో చూచిన దానిని, చూడని దానిని విన్న దానిని, వినని దానిని, అనుభవించిన దానిని అనుభవించని దానిని యిలా సర్వమును స్వప్నములో చూచును..
సత్ + చ	=	స్వప్నములో వచ్చినవి కొన్ని నిజమగును
చ+అసత్	=	స్వప్నములో వచ్చినవి కొన్ని నిజము కావు నిజమగునవి, నిజము కానివి
సర్వః+పశ్యతి	=	సర్వము జీవుడు కలగనును. సుఖదుఃఖములను పొందును.

రామాయణంలో త్రిజటాస్వప్నము-దీనికి ఉదాహరణ.

*****

సుఖము ఎవనికి గలుగు చున్నది?

6. సయదా తేజసాఽభిభూతో భవతి అత్రైష దేవః స్వప్నాన్న పశ్యత్యథ తదైతస్మిఞ్ఛరీరే ఏతత్సుఖంభవతి ॥

సః - యదా - తేజసా - అభిభూతః - భవతి - అత్ర -ఏషః - దేవః - స్వప్నాన్ - న

mam . All Rights Reserved
hramam.org

- పశ్యతి - అథ - తత్ - ఏతస్మిన్ - శరీరే - ఏతత్ - సుఖం - భవతి

ఎవరు సుఖమును పొందుచున్నారు?

యదా	=	ఎప్పుడు
సః	=	జీవుడు
తత్	=	ఆత్మ యొక్క
తేజసా	=	తేజస్సు చేత
అభిభూతః+భవతి	=	ఆక్రమింపబడినది అగునో అనగా హృదయ గుహ అని చెప్పబడే బ్రహ్మ లోకం చేరునో అప్పుడు
అత్ర	=	ఆ బ్రహ్మలోకంలో
ఏషః+దేవః	=	ఈ జీవుడు
స్వప్నాన్+న+పశ్యతి	=	కలలు గనడు. ఆ స్థితిని సుషుప్తి అని అందురు
అథ	=	ఆ తరువాత ఆ సుషుప్తిలో
ఏతస్మిన్+శరీరే	=	ఈ శరీరములో
ఏతత్+సుఖం+భవతి	=	సుఖదుఃఖములనేవి లేక జీవుడు కేవలము సుఖమునే అనుభవించును.

*****

కాని పూర్వజన్మ కర్మవాసనలు క్షయము కాలేదు గాన వాటి వలన తిరిగి జాగ్రతావస్థకు వచ్చును. మరల సుఖదుఃఖములను అనుభవించును. దీనినే పుణ్య కర్మానుష్ఠానము వలన పుణ్యఫలితము కోరి బ్రహ్మలోకం చేరి పుణ్యఫలితము క్షీణించగా పునర్జన్మకు వచ్చుటగా చెప్పుదురు. కర్మవాసనలు క్షయమయిన స్థితిని బ్రహ్మలోకం చేరినట్లు చెప్పుదురు.

జాగ్రతావస్థలో - హృదయగుహలోని ఆత్మ, జీవుడు, ప్రాణము, మనస్సు, ఇంద్రియములు, ఇంద్రియార్థములు మేలుకొని ఉండును - సుఖదుఃఖములు అనుభవించును.

స్వప్నావస్థలో - ఇంద్రియములు-ఇంద్రియార్థములు మనస్సుతో ఏకీభూతమయినవి. అప్పుడు హృదయగుహలోని ఆత్మ, జీవుడు, ప్రాణము, మనస్సు మేలుకొని

Copyrights © Siddhashra
www.siddhash

వుండును. సూక్ష్మేంద్రియములతో సుఖదుఃఖములు అనుభవించును.

సుషుప్తిలో - మనస్సు జీవునితో ఏకీభూతమయినది. జీవుడు ఉదానవాయువు వలన ఆత్మస్థానమును చేరినాడు. ఆత్మతో జీవుడు ఏకీభూతుడైనాడు. అప్పుడు హృదయగుహలోని ఆత్మ - ప్రాణముండును. కేవలము సుఖమును అనుభవించును.

దేహ త్యాగ కాలములో జీవుడు, ప్రాణము ఇవి రెండు హృదయ గుహలోని ఆత్మతో ఏకీభూతమగును. దేహమును వీడును. కర్మ వాసనలు నశించిన పునరావృత్తి ఉండదు. నదులు సముద్రములో కలసి సముద్రముగా పిలువబడునట్లు జీవత్వము నశించి బ్రహ్మ యగును.

*****

ఎవని యందు ఈ సర్వమూ ప్రతిష్ఠితమై ఉన్నది?

7. స యథా సోమ్య వయాంసి వాసో వృక్షం సంప్రతిష్ఠంతే
ఏవం హ వై తత్ సర్వం పర ఆత్మని సంప్రతిష్ఠతే ॥

సః - యథా - సోమ్య - వయాంసి - వాసో - వృక్షం - సంప్రతిష్ఠంతే - ఏవం - హ - వై - తత్ - సర్వం - పర(పరే) - ఆత్మని - సంప్రతిష్ఠతే(సంప్రతిష్ఠంతే).

సోమ్య	=	ఓ స్నేహితుడా
యథా	=	ఏ విధంగా
సర్వం+వయాంసి	=	పక్షులు అన్నియు
తత్+వాసో +వృక్షం	=	అవి నివసించే వృక్షమును
సంప్రతిష్ఠంతే	=	ఆశ్రయించుకొని ఉండునో
ఏవం	=	ఈ విధముగా ఇట్లు
సః	=	జీవుడు,మనస్సు, ప్రాణము,
పర+ఆత్మని+ సంప్రతిష్ఠతే(సంప్రతిష్ఠంతే)	=	ఇంద్రియములు ఇంద్రియార్థములు సర్వము ఆ హృదయ గుహలో గల ఆత్మయందు రథనాభిలో

mam . All Rights Reserved
hramam.org

ఆకుల వలె ఆశ్రయించు కొని యున్నవి

హ+వై = పక్షులు రాత్రిని చెట్టును ఆశ్రయించుకొని వుండి పగలు ఆ చెట్టును వీడి సంచారము చేయును.

అటులనే సుషుప్తిలో జీవుడు మొదలయినవి సర్వము హృదయ గుహలోని ఆత్మను ఆశ్రయించుకొని ఉండి పూర్వజన్మ కర్మ వాసనలచే సుషుప్తి నుంచి జాగ్రతావస్థకు వచ్చి జీవుడు మొదలయినవి హృదయ గుహలోని ఆత్మను వీడి సంచారము చేయును. ఇంతకు ముందు రథనాభిలో రథచక్రపు ఆకులు అమరియున్నట్లు ఈసర్వము ఆత్మయందు అమరియున్నదని ఉదహరించినాడు. ఇప్పుడు చెట్టు, పక్షులుగా ఉదహరించినాడు.

*****

సృష్టి గురించి వివరించుచున్నాడు

8. **పృథివీ చ పృథివీ మాత్రా చాఽఽపశ్చాఽఽపోమాత్రా చ తేజశ్చ తేజో మాత్రా చ వాయుశ్చ వాయు మాత్రా చ ఆకాశశ్చాఽఽకాశ మాత్రా చ చక్షుశ్చ ద్రష్టవ్యం చ శ్రోతం చ శ్రోతవ్యం చ ఘ్రాణం చ ఘ్రాతవ్యం చ రసశ్చ రసయితవ్యం చ త్వక్చ స్పర్శయితవ్యం చ వాక్చ వక్తవ్యం చ హస్తౌచాఽఽదాతవ్యంచోపస్థశ్చానందయితవ్యం చ పాయుశ్చ విసర్జయితవ్యం చ పాదౌ చ గంతవ్యం చ మనశ్చ మంతవ్యం చ బుద్ధిశ్చ బోద్ధవ్యం చాహంకారశ్చాహం కర్తవ్యం చ చిత్తం చ చేతయితవ్యం చ తేజశ్చ విద్యోతయితవ్యం చ ప్రాణశ్చ విధారయితవ్యం చ ॥**

పృథివీ - చ - పృథివీమాత్రా - చ - ఆపః - చ - ఆపోమాత్రా - చ - తేజః - చ - తేజో మాత్రా - చ - వాయుః - చ - వాయుఃమాత్రా - చ - అకాశః - చ - ఆకాశమాత్రా - చ - చక్షుః - చ - ద్రష్టవ్యం - చ - శ్రోత్రం - చ - శ్రోతవ్యం - చ - ఘ్రాణం - చ - ఘ్రాతవ్యం - చ - రసః - చ - రసయితవ్యం - చ - త్వక్ - చ - స్పర్శయితవ్యం - చ - వాక్ - చ - వక్తవ్యం - చ - హస్తౌ - చ - ఆదాతవ్యం - చ - ఉపస్థః - చ - ఆనందయితవ్యం - చ -పాయుః - చ - విసర్జయితవ్యం - చ

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

- పాదౌ - చ - గంతవ్యం - చ - మనః - చ - మంతవ్యం - చ - బుద్ధిః - చ - బోద్ధవ్యం - చ - అహంకారం - చ - అహంకర్తవ్యం - చ - చిత్తం - చ - చేతయితవ్యం - చ - తేజః - చ - విద్యోతయితవ్యం - చ - ప్రాణః- చ - విధారయితవ్యం - చ.

సర్వము ఆత్మను ఆశ్రయించుకొన్నవి అని గురువు చెప్పి యీ సర్వము అనగానేమి? అవి ఎలా వచ్చినవో వివరించి సృష్టి సర్వము అతనిని ఆశ్రయించుకొని ఉన్నవి. అనగా అతడే సృష్టికి ఆధారము.

ఈశ్వరుడు ప్రకృతిని అధిష్ఠించి ఉన్నాడు. వీరి వలన మహత్ కలిగినది. మహత్‌వలన అహంకారం కలిగినది. అహంకారం మూడు విధములైనది. తమోహంకారం నుంచి తన్మాత్రలు వాటి నుంచి పంచభూతములు గలిగినవి. దేహము గలిగినది.

ఆకాశమాత్రా	=	శబ్దతన్మాత్ర
చ	=	శబ్దతన్మాత్ర నుంచి
ఆకాశః+చ	=	ఆకాశము - ఆకాశము నుంచి
వాయుమాత్రా	=	స్పర్శతన్మాత్ర
చ	=	స్పర్శతన్మాత్ర నుంచి
వాయుః+చ	=	వాయువు -వాయువు నుంచి
తేజోమాత్రా	=	రూప తన్మాత్ర
చ	=	రూపతన్మాత్ర నుంచి
తేజః	=	తేజము (అగ్ని) - తేజస్సునుంచి
ఆపోమాత్ర+చ	=	రసతన్మాత్ర
చ	=	రసతన్మాత్ర నుంచి
ఆపః+చ	=	జలము - జలము నుంచి
పృథివీమాత్రా	=	గంధతన్మాత్ర
చ	=	గంధతన్మాత్ర నుంచి
పృథివీ+చ	=	భూమి కలిగినది (జ్ఞానేంద్రియములు -ఇంద్రియార్థములు గలిగినవి)

mam . All Rights Reserved
hramam.org

తేజఃచ+	=	అగ్ని దాని గుణము అయిన రూపము అనగా
విద్యోతయితవ్యం+చ		ఆకాశాది పంచభూతములు వాటి గుణములు
శ్రోతం+చ+శ్రోతవ్యం+	=	చెవి మఱియు దాని ఇంద్రియార్థము వినుట
చ+త్వక్+చ+స్పర్శయి	=	చర్మము దాని ఇంద్రియార్థము స్పర్శ
తవ్యం+చచక్షుఃచ+	=	కన్ను మఱియు దాని ఇంద్రియార్థమగు చూచుట
ద్రష్టవ్యం+చ		
రస:+చ+	=	నాలుక మఱియు దాని ఇంద్రియార్థమగు రుచి
రసయితవ్యం+చ		
ఘ్రాణం+చ+	=	ముక్కు దాని ఇంద్రియార్థమగు వాసన
ఘ్రాతవ్యం+చ		
వాక్ +చ+ వక్తవ్యం+చ	=	నోరు మఱియు దాని వలన మాట
హస్తౌ+ చ+	=	చేతులు మఱియు వాటి వలన గ్రహించుట
ఆదాతవ్యం+చ		
పాదౌ +చ+	=	పాదములు మఱియు వాటి వలన నడచుట
గంతవ్యం+చ		
ఉపస్థఃచ+	=	గుహ్యము మఱియు దాని వలన
ఆనందయితవ్యం+చ		సంభోగము వలన గలుగు ఆనందము
పాయుఃచ+	=	గుదము దాని వలన మల విసర్జన
విసర్జయితవ్యం+చ		

అంతఃకరణములు

మనఃచ+	=	మనస్సు దాని సంకల్ప వికల్పములు
మంతవ్యం+చ		
చిత్తం+చ+	=	చిత్తము మఱియు ఆలోచనలు
చేతయితవ్యం+చ		
అహంకారం+చ+	=	అహంకారము మఱియు నేను అనే వృత్తి
అహంకర్తవ్యం+చ		
బుద్ధిఃచ+	=	బుద్ధి మఱియు మంచిచెడ్డలను బోధించు బోధ
బోద్ధవ్యం+చ		ప్రాణము

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

ప్రాణఃచ+విదారయి = ప్రాణము మఱియు దాని ధర్మములు
తవ్యం+చ

ఇవి అన్నీ అనగా ఈ 45 జీవునిని ఆశ్రయించి ఉన్నవి. రథనాభిలో రథముయొక్క ఆకులు అమరియున్నట్లు ఇవి అన్నియు ఆత్మయందు అనగా విరాట్‌పురుషుని యందు అమరియున్నవి. ఈ 45 ను సాధనలో దాటుటను మండలదీక్ష అని అందురు. ఈ 45 గల మండలమును మాండవి అని వ్యక్తివాచకముగా పేర్కొని ఈ మండలాంతర్గత జీవపురుషునుని భరతునిగా పేర్కొనినారు. మాండవి భరతుడు ఒక జంట. షట్‌ఊర్ములను ఊర్మిళగా పేర్కొనినారు. ఊర్మిళ, లక్ష్మణుడు ఒక జంట. దేహేంద్రియ మనోబుద్ధులనే శత్రువులను జయించి కీర్తిని పొందవలయును. అప్పుడు శ్రుతకీర్తి శత్రుఘ్నుడు ఒక జంట. ప్రకృతి పురుషులు ఒక జంట. వీరినే సీతారాములనిరి.

ఊర్ధ్వమూల మధఃశాఖ మశ్వత్థం ప్రాహురవ్యయమ్
ఛన్దాంపి యస్య పర్ణాని యస్తం వేద స వేదవిత్

(భగవద్గీత-పురుషోత్తమ యోగము-1)

అశ్వత్థం = నశించు యీ జగత్తుకు
ఊర్ధ్వమూలమ్ = మూలముపైన ఉన్నది. మామూలుగా మనము చూచే చెట్టుకు మూలము భూమిలోనూ, శాఖలు పైకి ఉండును.
అధఃశాఖమ్ = క్రిందకి కొమ్మలు గలది. ఆ చెట్టుకు మూలమయిన ఈశ్వరుడు
అవ్యయమ్ = నశింపడు అని
ప్రాహుః = చెప్పుదురు
యస్య = ఈ జగత్ వృక్షమునకు
ఛన్దాంసిపర్ణాని = వేదములు ఆకులు
యఃతత్+వేద = ఎవడు ఈశ్వరుని తెలుసుకొనునో జగత్‌కు మూలకారకుడైన ఆత్మను ఎవడు తెలుసుకొనునో

mam . All Rights Reserved
hramam.org

సః+వేదవిత్ = అతడు వేదజ్ఞుడు. అనగా పరమాత్మను దర్శించిన వాడు.

అవరోహణ క్రమములో సృష్టి జరుగును. ఆరోహణక్రమములో లయమగును. బ్రహ్మతో ఏకీభూతుడగు వాడు ఆరోహణ క్రమములో అధిరోహించి, ప్రకృతిని బాసి ఆనందమయుండై బ్రహ్మమందు గలియును.

జీవుడు, ఇంద్రియములు, ఇంద్రియార్థములు, మనస్సు, చిత్తము, అహంకారము, బుద్ధి, ప్రాణము- యివి అన్నీ ఆత్మను ఆశ్రయించి ఉన్నవి అని యీ మంత్రములో శిష్యునకు వివరించుచున్నాడు. వీటిని సాధనచే అధిగమించి ప్రకృతిని వీడి ఆనందమయుండై బ్రహ్మమందు కలియవలయును.

*****

9. ఏష హి ద్రష్టా స్ప్రష్టా శ్రోతా ఘ్రాతా రసయితా మంతా బోద్ధా కర్తా విజ్ఞానాత్మ పురుషః । సః పరేఽక్షరే ఆత్మని సంప్రతిష్ఠతే ॥

ఏషః - హి - ద్రష్టా - స్ప్రష్టా - శ్రోతా - ఘ్రాతా - రసయితా - మంతా - బోద్ధా - కర్తా - విజ్ఞానాత్మ - పురుషః - సః - పరే - అక్షరే - ఆత్మని - సంప్రతిష్ఠతే.

ఏషః+పురుషః+హి = ఆత్మ సాన్నిధ్యమున ఈ జీవుడే
ద్రష్టా+స్ప్రష్టా = చూచేవాడు, స్పర్శించేవాడు
శ్రోతా+ఘ్రాతా = వినేవాడు, వాసనచూచేవాడు
రసయితా+బోద్ధా = రుచి చూచేవాడు, తెలుసుకొనేవాడు
మంతా = ఆలోచించేవాడు,
సః+కర్తా = ఇతడే కర్త. కావున కర్మ ఫలితమును అనుభవించు వాడు యితడే.

హృదయ గుహలో గల ఆత్మనిరీక్షకుడే గాని దేనికీ కర్తగాడు. అయితే జీవుడు- జీవుని ఆశ్రయించుకొని ఉన్న ఈ సర్వము సుషుప్తిలో ఆత్మని ఆశ్రయించి ఉన్నవి.

సః+విజ్ఞానాత్మా+ = విజ్ఞానాత్మ అయిన ఆ జీవ పురుషుడే కూటస్థుడై

Copyrights © Siddhashra
www.siddhash

పరే+ ఆత్మని	=	స్వయం జ్యోతియైనదియు అక్షరమైనది అయిన
అక్షరే+సంప్రతిష్ఠతే		క్షేత్రజ్ఞుడు ఆత్మ యందు ఏకీభూతుడగును.

శ్రద్ధా, భక్తి, ధ్యానయోగాదుల ద్వారా అట్టి ఆత్మను దర్శించవలయును.

*****

ఆత్మను దర్శించవలయును. ఆత్మలక్షణములు వివరించుచున్నారు.

10. పరమేవాక్షరం ప్రతిపద్యతే స యో హ వై తదచ్ఛాయమశరీర మలోహితం శుభ్రమక్షరం వేదయతే యస్తు సోమ్య స సర్వజ్ఞః సర్వోభవతి తదేషశ్లోకః ॥

పరమ్ - ఏవ - అక్షరమ్ - ప్రతిపద్యతే - సః - యః - హ - వై - ఏతత్ - అచ్ఛాయమ్ - అశరీరమ్ - అలోహితం - శుభ్రం - అక్షరం - వేదయతే - యః - తు - సోమ్య - సః - సర్వజ్ఞః - సర్వః - భవతి - తత్ - ఏషః - శ్లోకః

సోమ్య	=	ఓ స్నేహితుడా
యః+ఏతత్	=	ఎవడు సృష్ట్యాదియందు కలడో, వాడు
అచ్ఛాయం+అశరీరం	=	అశరీరుడు, నిరాకారుడు, నిర్గుణుడు
అలోహితం+శుభ్రం	=	పరిశుద్ధుడు, శాశ్వతుడు,
అక్షరం	=	అక్షరుడు. అతనిని
వేదయతే	=	ఎవడు తెలుసుకొనుచున్నాడో
సః	=	అతడు
పరం+అక్షరం+ఏవ+ హ+వై+ప్రతిపద్యతే	=	ఉత్కృష్టము, అక్షరము అయిన ఆత్మనే పొందు చున్నాడు. అనగా ఆత్మ స్థానమును చేరి ఆత్మతో ఆత్మను ఏకీ భూతము చేసి సృష్ట్యాది యందు గల ఆత్మ యగును.
యః+సః+తు+ సర్వజ్ఞః+భవతి+సర్వః+	=	ఎవడు ఆత్మతో ఆత్మను ఏకీభూతము చేయునో అతడు సర్వజ్ఞుడగును. సర్వము అతడే యగును.

mam . All Rights Reserved
hramam.org

తత్+ఏషఃశ్లోకః	అనగా ఆత్మ యగును అని ఈవిషయమును యీ శ్లోకము చెప్పుచున్నది.

*****

11 విజ్ఞానాత్మా సహ దేవైశ్చ సర్వైః ప్రాణా భూతాని సంప్రతిష్ఠతి యత్ర ।
తదక్షరం వేదయతే యస్తు సోమ్య స సర్వజ్ఞః సర్వమేవావివేశేతి ॥

ఇతి ప్రశ్నోపనిషది చతుర్థః ప్రశ్నః

విజ్ఞానాత్మా - సహ - దేవైః - చ - సర్వైః - ప్రాణాః - భూతాని - సంప్రతిష్ఠతి - యత్ర - తత్ - అక్షరం - వేదయతే - యః - తు - సోమ్య - సః - సర్వజ్ఞః - సర్వమ్ - ఏవ - ఆవివేశ(అవిశతి) - ఇతి

సోమ్య	=	ఓ స్నేహితుడా
యత్ర	=	ఆత్మలో
ప్రాణాః	=	పంచప్రాణములు
భూతాని	=	పంచభూతములు, ఇంద్రియములు,
సర్వం+చ		ఇంద్రియార్థములు తన్మాత్రలు-ప్రకృతి నుంచి వచ్చినవన్నీ
సర్వైఃదేవైః	=	సాత్త్వికాహంకారము, రాజసాహంకారము, తామసాహంకారము చేత గలిగినవన్నీ
విజ్ఞానాత్మా+సహ	=	కూటస్థునితో కూడి
ఆవివేశ (అవిశతి)	=	హృదయగుహలో గల ఆత్మలో ప్రవేశించి
సంప్రతిష్ఠతి	=	ఏకీభూతమగును
తత్+అక్షరం+యఃతు	=	అట్టి శాశ్వతమగు ఆత్మను సాధనలో ఎవడు దర్శించి,
వేదయతే	=	తెలుసుకొనునో అనగా ఏకీభూతుడగునో
సఃసర్వజ్ఞఃఏవఇతి	=	అతడు ఆత్మయై సర్వజ్ఞుడగును

*****

Copyrights © Siddhashra
www.siddhash

పంచమః ప్రశ్నః

ఓంకారము గుఱించి చెప్పుచున్నాడు
ఓంకారమును జపించవలయును

1. **అథ హైనం శైబ్యః సత్యకామః పప్రచ్ఛ స యో హ వై**
తద్భగవన్ మనుష్యేషు ప్రాయణాన్తమోంకార మభిధ్యాయీత।
కతమం వావ స తేన లోకం జయతీతి తస్మై సహోవాచ ॥

అథ- హ - ఏనం - శైబ్యః - సత్యకామః - పప్రచ్ఛ - సః - యః - హ - వై - తత్ - భగవన్ - మనుష్యేషు - ప్రాయణాంతమ్ - ఓంకారమ్ - అభిధ్యాయీత (అభిధ్యాయంతి) - కతమం- వావ - సః - తేన - లోకం - జయతి - ఇతి - తస్మై - సః - హ - ఉవాచ

అథ+హ	=	గార్గ్యవంశస్థుడు సూర్యుని మనుమడు అడిగిన ప్రశ్నకు గురువుగారు పాఠం చెప్పిన తర్వాత
శైబ్యః+సత్యకామః	=	శిబికుమారుడగు సత్యకాముడు గురువుని సమీపించి వినయముగా
భగవన్	=	ఓ భగవాన్
మనుష్యేషు	=	మనుష్యులలో నిరంతరము
ప్రాయణాంతం+తత్+	=	సంసార తాపత్రయతములను వీడి జ్ఞాన
ఓంకారం+యః+సః+హ+		వైరాగ్యములు గలిగి ఓంకారమును ఎవరు
వై+అభిధ్యాయీత		ధ్యానించెదరో
(అభి ధ్యాయంతి)		
సః	=	అతడు
తేన+కతమం+వావ+	=	ఆ ఓంకారధ్యానముచే ఏ లోకమును
లోకం+జయతి		పొందును అని
ఏనం+పప్రచ్ఛ	=	గురువగు పిప్పలాదునిని వినయముగా ప్రశ్నించెను
సః	=	ఆ గురువగు పిప్పలాదుడు
తస్మై+హ	=	సత్యకామునకు

mam . All Rights Reserved
hramam.org

ఉవాచ+ఇతి = ఇట్లు పాఠము చెప్పెను

*****

2. ఏతద్వై సత్యకామ పరం చా పరం చ బ్రహ్మ యదోంకారః ।
తస్మాద్విద్యానేతేవైవాఽఽయతనే నైకతరమన్వేతి ॥

ఏతత్ - వై - సత్యకామ - పరం - చ - అపరం - చ - బ్రహ్మ - యత్ - ఓంకారః - తస్మాత్ - విద్వాన్ - ఏతేన - ఏవ - ఆయతనేన - ఏకతరమ్ - అన్వేతి

సత్యకామ	=	ఓ సత్యకామా !
ఏతత్+వై+బ్రహ్మ+	=	సృష్ట్యాది యందున్న బ్రహ్మమును ఓంకారమును
ఓంకారః		జపించుచూ, ఈశ్వరునిని
తస్మాత్	=	ధ్యానించవలయును అందువలన
విద్వాన్	=	ఆత్మ సాక్షాత్కారము పొందగోరు విద్వాంసుడు
ఏతేన+ఆయతనేన+ ఏవ	=	ఓంకారోపాసన అనే యీ పంథాద్వారానే
యత్+పరం+చ+ అపరం+చ+ఏకతరం	=	ఏది పరం అనగా సృష్ట్యాది యందు ఒక్కడై విరాజిల్లు ఆత్మకులదో - ఏది ఈ విశ్వముగా విస్తరిల్లినదో దానిని
అన్వేతి	=	పొందును. బ్రహ్మలోకమును పొందును.

*****

ఓంకారోపాసన - ఒక మాత్రపట్టు సమయముగా ధ్యానించిన

3. స యద్యేక మాత్ర మభిధ్యాయీత స తేనైవ సంవేదిత స్తూర్ణమేవ జగత్యామభిసంపద్యతే । తమృచో మనుష్య లోకముపనయంతే । స తత్ర తపసా బ్రహ్మచర్యేణ శ్రద్ధయా సంపన్నో మహిమానమనుభవతి ॥

సః - యది - ఏకమాత్రమ్ - అభిధ్యాయీత - సః - తేన - ఏవ - సంవేదితః - తూర్ణమ్ - ఏవ - జగత్యామ్ - అభిసంపద్యతే - తమ్ - ఋచః - మనుష్య లోకమ్-

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

ఉపనయంతే - సః - తత్ర - తపసా - బ్రహ్మచర్యేణ - శ్రద్ధయా - సంపన్నః- మహిమానమ్ - అనుభవతి

తపసా	=	తపస్సు
బ్రహ్మచర్యేణ	=	బ్రహ్మచర్యము
శ్రద్ధయా	=	శ్రద్ధతో కూడినవాడై
సంపన్నః	=	ఓంకారమును ధ్యానించినట్లయిన
సః	=	అతడు
తత్ర	=	బ్రహ్మలోకములో
మహిమానం	=	మహిమను గొప్పతనమును
అనుభవతి	=	పొందును
యది	=	ఒకవేళ
ఏకమాత్రమ్	=	ఒక మాత్ర పట్టు సమయముగా ఓంకారమును
అభిధ్యాయీత	=	ధ్యానించినట్లయితే అతడు
తేన+ఏవ+సః+	=	అతడు ఓంకార ధ్యానముచే పుణ్యాత్ముడై
సంవేదితః		బ్రహ్మలోకం చేరి
సః	=	అతడు
తూర్ణం+ఏవ+జగత్యాం	=	బ్రహ్మలోకమునుండి వెంటనే
అభిసంపద్యతే	=	భూలోకమునకు తిరిగి వచ్చును.
తం	=	అతనిని
ఋచః	=	ఋక్కులు
మనుష్యలోకం	=	భూ లోకమునకు
ఉపనయంతే	=	తీసుకొని వచ్చును.అనగా అతనికి పునర్జన్మ గలుగును.

*****

ఓంకారమును రెండు మాత్రలు పట్టు సమయముగా ధ్యానించిన

4. అథ యది ద్విమాత్రేణ మనసి సంపద్యతే సోఽంతరిక్షం యజుర్భిరున్నీయతే సోమలోకం । స సోమలోకే విభూతి మనుభూయ పునరావర్తతే ॥

mam . All Rights Reserved
hramam.org

అథ - యది - ద్విమాత్రేణ - మనసి - సంపద్యతే - సః - అంతరిక్షం - యజుర్భిః - ఉన్నీయతే - సోమలోకం - సః - సోమలోకే - విభూతిమ్ - అనుభూయ - పునఃఆవర్తతే

యది	=	ఒకవేళ
మనసి	=	మనస్సుతో
ద్విమాత్రేణ	=	రెండు మాత్రలు పట్టు సమయముగా
సంపద్యతే	=	ఓంకారమును ధ్యానించినట్లయిన
సః	=	అతడు
యజుర్భిః	=	యజస్సులచేత
అంతరిక్షం+	=	అంతరిక్షమునగల బ్రహ్మలోకమునకు
సోమలోకం+ఉన్నీయతే		చంద్రయానమున వెళ్ళును.
అథ	=	పుణ్యఫలితము క్షీణించగానే
సః	=	అతడు
సోమలోకే	=	బ్రహ్మలోకమునందు(చంద్రలోకము) నందు
విభూతిం+అనుభూయ+	=	భోగ భాగ్యములు అనుభవించి పుణ్యము
పునఃఆవర్తతే		క్షీణించగానే తిరిగి భూలోకమున జన్మించును

అందఱూ బ్రహ్మలోకం చేరుదురు. అయితే గందర గోళము లేకుండుటకై తిరిగి భూలోకమున జన్మించు వారిని చంద్ర లోకస్థానమును పొందినట్లు, కల్పాంతము వఱకు బ్రహ్మలోకములో ఉండి అధికార పురుషులగు వారిని సూర్యలోకము పొందినట్లు వర్ణింతురు.

*****

ఓంకారోపాసన విధి చెప్పబడినది

5. **యః పునరేతం త్రిమాత్రేణోమిత్యేతేనైవాక్షరేణ పరం పురుషం మభి ధ్యాయీత స తేజసి సూర్యే సంపన్న యథా పాదో దరస్త్వచా వినిర్ముచ్యత ఏవం హ వై స పాప్మనా వినిర్ముక్తః స సామభిరున్నీయతే బ్రహ్మలోకం స ఏతస్మాజ్జీవ ఘనాత్పరాత్పరం పురిశయం పురుష మీక్షతే ॥**

తదేతౌ శ్లోకౌ భవతః

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

యః - పునః - ఏతం - త్రిమాత్రేణ - ఓమ్ - ఇతి - ఏతేన - ఏవ - అక్షరేణ - పరం - పురుషం - అభిధ్యాయీత - సః - తేజసి - సూర్యే - సంపన్నః - యథా - పాదోదరః - త్వచా - వినిర్ముచ్యత(వినిర్ముచ్యతే) - ఏవం - హ - వై - సః - పాప్మనా -వినిర్ముక్తః - సః - సామభిః - ఉన్నీయతే - బ్రహ్మలోకం - సః ఏతస్మాత్ - జీవఘనాత్ - పరాత్పరం - పురిశయం - పురుషమ్ - ఈక్షతే - తత్ - ఏతా - శ్లోకా - భవతః

ఓంకారోపాసన విధి చెప్పబడినది

తత్ + ఏతా+ శ్లోకా+ = అని ఈ రెండు శ్లోకములు చెప్పుచున్నవి.

భవతః

అలా అతడు తిరిగి భూలోకమునకు వచ్చునని గత రెండు శ్లోకములలో చెప్పబడినది

యః	=	ఎవరైతే
ఏతం+పరం+పురుషం	=	ఈ పరమ పురుషుని
ఏతేన+ఓం+అక్షరేణ	=	ఈ ఓం అను అక్షరముచే
త్రిమాత్రేణ+	=	మూడు మాత్రలు పట్టు సమయముగా
అభిధ్యాయీత		ధ్యానించునో
సః	=	అతడు
యథా+పాదోదరః+ఏవ	=	ఏవిధముగా పాము
త్వచా+వినిర్ముచ్యత (వినిర్ముచ్యతే)	=	కుబుసమును విడుచునో ఆ విధముగా
పాప్మనా+వినిర్ముక్తః	=	పుణ్య పాపముల నుండి విడువ బడిన వాడై
పునః	=	మరల
సః	=	అతడు
సామభిఃబ్రహ్మలోకం+	=	సామము చేత బ్రహ్మలోకము
ఉన్నీయతే		తీసుకొనిపోబడును
సః	=	అతడు
తేజసి+సూర్యే+సంపన్నః	=	తేజస్సుతో సూర్యునివలె దేదీప్యమాన సంపన్నుడై
సః	=	అతడు

mam . All Rights Reserved
hramam.org

ఏతస్మాత్+జీవఘనాత్+	=	ఈ జీవత్వమును వీడి హిరణ్మయ
హ+వై		శరీరమును ధరించి
ఏవం+పరాత్పరం+	=	పరాత్పరుడు హృదయగుహలో
పురిశయం+పురుషం		నుండువాడు అగు పురుషుణ్ణి
ఈక్షతే+ఇతి	=	దర్శించును. ఆత్మతో ఏకీభూతుడగును.

అనగా రెండు మాత్రలు పట్టు సమయముగా ఉచ్చరించిన బ్రహ్మలోకము చేరి పుణ్యము క్షీణించగా పునర్జన్మకు వత్తురనియు మూడు మాత్రలు పట్టు సమయముగా ఉచ్చరించిన అనగా ఓంకారమును ఉచ్చరించుచు బ్రహ్మరంధ్రమునకు చేర్చిన పునరావృత్తి రహితులై బ్రహ్మలోకమున వసియింతురనియు చెప్పుచున్నవి.

*****

ఓంకారోపాసన నిషేధం చెప్పబడినది

6. తిస్రో మాత్రా మృత్యుమత్యః ప్రయుక్తా అన్యోన్యసక్తా అనవిప్రయుక్తాః ।
క్రియాసు బాహ్యాభ్యంతర మధ్యమాసు సమ్యక్ప్రయుక్తాసు న కంపతే జ్ఞః ॥

తిస్రః - మాత్రాః - మృత్యుమత్యః - ప్రయుక్తాః - అన్యోన్య - సక్తాః - అనవిప్రయుక్తాః - క్రియాసు - బాహ్య అభ్యంతరమధ్యమాసు - సమ్యక్ - ప్రయుక్తాసు - న - కంపతే - జ్ఞః

తిస్రః+మాత్రాః	=	అ. ఉ. మ అను మూడు అక్షరములను
ప్రయుక్తాః	=	విడివిడిగా ఉచ్చరింపబడినవై
మృత్యుమత్యః	=	మనుష్యులకు మరణ కారకులగును.
(మృత్యుమ్- మర్త్యః)		అనగా ఏ విధమయిన ఫలితము లేదు
అన్యోన్య+సక్తాః	=	సమిష్టిగా అయినట్టియు
అనవిప్రయుక్తాః	=	విడివడనట్టియు అయిన ఓంకారమును మూడు మాత్రలు పట్టు సమయముగా
క్రియాసు	=	వైదిక క్రియలందు
బాహ్యాభ్యంతర	=	ప్రారంభంలోనూ మధ్యలోనూ
మధ్యమాసు		ముగింపులోనూ

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

ప్రయుక్తాను = ఉపయోగింపబడినప్పుడు

సమ్యక్+జ్ఞః = సమ్యక్ జ్ఞాని అనగా ఆత్మను దర్శించిన వాడు అగును. అతడు

న+కంపతే = శోకమోహములు సుఖదుఃఖములు మొదలయిన ద్వందములకు చలింపడు.

*****

7. ఋగ్భిరేతం యజుర్భిరంతరిక్షం సామభిర్యత్తత్కవయో వేదయంతే ।
తమోంకారేణైవాఽఽయతనేనాన్వేతి విద్వాన్ యత్తచ్ఛాంత
మజరమమృతమభయం పరం చేతి ॥

(ఇతి ప్రశ్నోపనిషది పంచమః ప్రశ్నః)

ఋగ్భిః - ఏతం - యజుర్భిః - అంతరిక్షం - సామభిః - యత్ - తత్ - కవయః - వేదయంతే - తమ్ - ఓంకారేణ - ఏవ - ఆయతనేన - అన్వేతి - విద్వాన్ - యత్ - తత్ - శాంతమ్ - అజరమ్ - అమృతమ్ - అభయం - పరం - చ - ఇతి

యత్+తత్ = ఏది అనగా ఓంకారమున ఒక మాత్ర సమయముగా జపించిన

ఋగ్భిః = ఋక్కులచే వెంటనే

ఏతం = ఈభూలోకమును,

యజుర్భిః = రెండు మాత్రల సమయముగా ఉచ్చరించిన యజస్సులచే

అంతరిక్షం = అంతరిక్షమును పొంది పునర్జన్మకు వత్తురు

సామభిః = మూడు మాత్రలు పట్టు సమయముగా ఉచ్చరించిన సామములచే

తం = బ్రహ్మలోకమును పొందుదురు అని

కవయః = జ్ఞానులు

వేదయంతే = తెలియుచున్నారు కావున

mam . All Rights Reserved
hramam.org

ఓంకారేణ+ఏవ	=	ఓంకారమును జపించుచు
ఆయతనేన	=	సాధనచేత
విద్వాన్	=	విద్వాంసుడు
యత్+శాంతమ్+	=	శాంతము అయినది జరామరణములేనిది,
అజరం+అమృతం+		అమృతత్వము అయినది, పునర్జన్మకు వచ్చుట అనే
అభయం+చ+పరం+		భయంలేనిది అనగా పునరావృత్తి రహితమైనది అగు
తత్+అన్వేతి+ఇతి		పరమపదమును చేరుకొని ఆ ఆత్మతో ఏకీభూతుల గుదురు.

*****

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

షష్ఠః ప్రశ్నః

(షోడశ కలాపురుషుని గుఱించి)

1. అథ హైవం సుకేశా భారద్వాజః పప్రచ్ఛ । భగవన్ హిరణ్యనాభః కౌసల్యో రాజపుత్రో మాముపేత్యైతం ప్రశ్నమపృచ్ఛత । షోడశకలం భారద్వాజ పురుషం వేత్థ । తమహం కుమారమబ్రువం నాహమిమంవేద । యద్యహమిమమ వేదిషం కథం తే నా వక్ష్యమితి । సమూలో వా ఏష పరిశుష్యతి యోఽనృతమభివదతి తస్మాన్నార్హామ్యనృతం వక్తుం । స తూష్ణీం రథమారుహ్య ప్రవవ్రాజ । తం త్వా పృచ్ఛామి క్వ్యా సౌ పురుష ఇతి ॥

అథ - హ - ఏవం - సుకేశాః - భారద్వాజః - పప్రచ్ఛ - భగవాన్ - హిరణ్యనాభః - కౌసల్యః - రాజపుత్రః - మాం - ఉపేత్య - ఏతం - ప్రశ్నమ్ - అపృచ్ఛత - షోడశకలం - భారధ్వాజ - పురుషం - వేత్థ - తమ్ - అహం - కుమారమ్ - అబ్రువం - న - అహమ్ - ఇమం - వేద - యది - అహమ్ - ఇమమ్ - అనేదిషం- కథం - తే - న - అవక్ష్యమ్ - ఇతి - సమూలః - వా - ఏషః - పరిశుష్యతి - యః - అనృతమ్ - అభివదతి - తస్మాత్ - న - అర్హామి - అనృతం - వక్తుం - సః - తూష్ణీం - రథమ్ - ఆరుహ్య - ప్రవవ్రాజ - తం - త్వా - పృచ్ఛామి - క్వ - అసౌ - పురుషః - ఇతి

అథ+హ = శిబికుమారుడగు సత్యకాముని ప్రశ్నలకు పాఠం చెప్పిన తర్వాత

భారధ్వాజః+సుకేశాః = భారధ్వాజస గోత్రుడైన సుకేశుడు గురువును సమీపించి

భగవన్ = ఓ భగవాన్

కౌసల్యఃరాజపుత్రఃతో = కోసల దేశస్థుడు రాజపుత్రుడు అయిన

హిరణ్యనాభః = హిరణ్య నాభుడు

మాం+ఉపేత్య = నన్ను సమీపించి

భారద్వాజ = ఓ భరద్వాజ వంశస్థుడా

mam . All Rights Reserved
hramam.org

తం+షోడశకలం+ పురుషం+వేత్థ = ఆ పదహారు కళల పురుషుడిని నీవు స్వానుభవంలో ఎఱుగుదువా అని

ఏతం+ప్రశ్నం+ అపృచ్ఛత = నన్ను ఈ ప్రశ్నను అడిగెను. నేను ఆ రాకుమారునితో

అహం+యది+ ఇమం+అనేదిషం = నేను ఒకవేళ ఈ షోడశకళల పురుషుడ్ని ఎఱిగినట్లయిన

తే+కథం+న+ అవక్ష్యం+ఇతి = నీకు ఎట్లు చెప్పక ఉందును? అనగా షోడశకళల పురుషుడు నాకు తెలియదు.

ఈ సందర్భమున అసత్యమాడుట పాపమని ధర్మమును చెప్పుచున్నాడు

యః+అనృతం+ అభివదతి+ ఏషః+ సమూలఃవై+పరిశుష్యతి = ఎవడు అసత్యము పలుకునో అతడు సమూలముగా నశించి పోవును.

తస్మాత్ = అందువలన

అనృతం+వక్తుం+న = అసత్యము చెప్పుటకు నేను తగను. అనగా

తం+అర్హామి+కుమారం+ అహం+ ఇమం+న+వేద = నేను అసత్యమాడను. అని ఆ రాకుమారునితో నాకు ఈ షోడశకళల పురుషుడు తెలియదు అని

అబ్రువం+ అథ+సః+తూష్ణీం+ రథం+ఆరుహ్య = చెప్పితిని అంత నా సమాధానము విని ఆ రాకుమారుడు మౌనముగా రథమును ఆరోహించి

ప్రవవ్రాజ = వెళ్ళిపోయెను. ఆ రాకుమారుడు నన్ను అడిగిన ఆ ప్రశ్నకు అనగా

క్వ+అసౌ+పురుషః = ఆ షోడశకళా పురుషుడు -ఎవరు అని

త్వా (త్వాం) = తమరిని - నాకు తెలియక

పృచ్ఛామి = అడుగుచున్నాను

ఏవం = ఈ విధముగా గురువగు పిప్పలాదుని

పప్రచ్ఛ+హ+ఇతి = వినయముతో ప్రశ్నించి ఆ షోడశకళా పురుషుని గుఱించి చెప్పవలసినదిగా ప్రార్థించెను. షోడశకళా

Copyrights © Siddhashra
www.siddhash

పురుషునిని స్వానుభవంలో దర్శించుటయే ప్రశ్నోపనిషత్ సారము. ఇదే జన్మ సార్థకత.

*****

2. **తస్మై స హో వాచ । ఇహైవాంతః శరీరే సోమ్య స పురుషో యస్మిన్నేతాః షోడశకలాః ప్రభవంతీతి ॥**

తస్మై - సః - హ - ఉవాచ - ఇహ - ఏవ - అంతః - శరీరే - సోమ్య - సః - పురుషః - యస్మిన్ - ఏతాః - షోడశకలాః - ప్రభవంతి - ఇతి

సోమ్య	=	ఓ స్నేహితుడా
యస్మిన్ + ఏతాః+ షోడశకలాః+ప్రభవంతి	=	ఎవని యందు యీ షోడశకళలు గలుగుచున్నవో
సః+పురుషః	=	ఆ పురుషుడు షోడశకళలు గలిగి యున్న షోడశకళా పురుషుడు
ఇహ+ఏవ+అంతః +శరీరే+హ	=	ఈ శరీరములో- యిక్కడే- అనగా సూక్ష్మశరీరములో గల హృదయ గుహలో స్వయం జ్యోతిగా ఉన్నాడు అతడే ప్రకృతితో గూడి విరాట్ పురుషుడైనాడని
సః	=	గురువగు పిప్పలాదుడు
తస్మై+ఉవాచ+ఇతి	=	శిష్యునకు వివరించెను

*****

3. **స ఈక్షాంచక్రే । కస్మిన్నహ ముత్క్రాంత ఉత్క్రాంతో భవిష్యామి కస్మిన్ వా ప్రతిష్ఠతే ప్రతిష్ఠాస్యామీతి ॥**

సః - ఈక్షాంచక్రే - కస్మిన్ - అహమ్ - ఉత్క్రాంత(ఉత్క్రాంతే) - ఉత్క్రాంతః - భవిష్యామి - కస్మిన్ - వా - ప్రతిష్ఠతే - ప్రతిష్ఠాస్యామి - ఇతి.

mam . All Rights Reserved
hramam.org

కస్మిన్ + ప్రతిష్ఠతే = ఎవడు యీ శరీరములో ఉండుటచే
అహమ్+ప్రతిష్ఠాస్యామి = నేను జీవించియుందునో
కస్మిన్+ఉత్క్రాంత+ = ఎవడు యీ శరీరము నుండి వెడలిన
(ఉత్క్రాంతే) +వా నేను మరణింతునో
ఉత్క్రాంతః+భవిష్యామి = వాడు అనగా
సః = యీ హృదయగుహలో గల స్వయం జ్యోతియైన ఆత్మయే షోడశ కళాపురుషుడు అని స్వానుభవంలో
ఈక్షాంచక్రే+ఇతి = కనుగొంటిని

*****

4. స ప్రాణమసృజత ప్రాణాచ్ఛ్రద్ధాం ఖం వాయుర్జ్యోతిరాపః
పృథివీంద్రియం మనః । అన్నమన్నాద్వీర్యం తపో మంత్రాః
కర్మ లోకాః లోకేషు చ నామ చ ॥

సః - ప్రాణమ్ - అసృజత - ప్రాణాత్ - శ్రద్ధాం - ఖం - వాయుః - జ్యోతిః - ఆపః - పృథివీ - ఇంద్రియం - మనః - అన్నమ్ - అన్నాత్ - వీర్యం - తపః - మంత్రాః - కర్మ - లోకాః - లోకేషు - చ - నామ - చ

సః+చ = ఆ షోడశ కళా పురుషుడు - విరాట్ పురుషుడు ప్రకృతితో కలసి మహత్తును, ఆహంకారమును సృజియించెను. మఱియు తమోఅహంకారము వలన
ఖం = ఆకాశమును
వాయుః = వాయువును
జ్యోతిః = అగ్నిని
ఆపః = జలమును
పృథివీ = భూమిని - అనే పంచ భూతములను సృజియించెను

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

చ	=	మఱియు
ప్రాణం	=	ప్రాణమును
ప్రాణాత్	=	ప్రాణమువలన పనిచేయు శరీరమును
మనః	=	మనస్సును
ఇంద్రియం	=	ఇంద్రియములను, ఇంద్రియార్థములను సృజియించెను
అసృజత	=	సృజియించెను.
లోకాః	=	పదునాలుగు లోకములను సృజియించెను
శ్రద్ధాం	=	శ్రద్ధను
తపః+చ	=	తపస్సు
మంత్రాః	=	వేదములను, మంత్రములను
కర్మ	=	కర్మలను సృజియించెను
లోకేషు+నామ+చ	=	లోకమునందు నామరూపములచే వ్యవహరింపబడు సమస్తజీవులను
అన్నమ్	=	ప్రాణుల అభివృద్ధికి అన్నము
అన్నాత్	=	అన్నమునుంచి
వీర్యం	=	వీర్యము గలిగనది.

ప్రకృతి	1
మహత్	1
అహంకారము	1
పంచ తన్మాత్రలు	5
పంచ భూతములు	5
మనస్సు	1
ప్రాణము	1
మొత్తము	15

వీటితో పురుషుడు కలసి షోడశకళాపురుషుడు అయ్యెను.

*****

mam . All Rights Reserved
hramam.org

5. **స యథేమానద్యః స్యందమానాః సముద్రాయణాః సముద్రం ప్రాప్యాస్తంగచ్ఛంతి భిద్యేతే తాసాం నామరూపే సముద్ర ఇత్యేవం ప్రోచ్యతే । ఏవమేవాస్య పరిద్రష్టురిమాః షోడశకలాః పురుషాయణాః పురుషం ప్రాప్యాస్తంగచ్ఛంతి భిద్యతే చ తాసాం నామరూపే పురుష ఇత్యేవం ప్రోచ్యతే స ఏషోఽకలోఽమృతో భవతి ॥ తదేష శ్లోకః**

సః - యథా - ఇమాః - నద్యః - స్యందమానాః - సముద్రాయణాః - సముద్రం - ప్రాప్య - అస్తం - గచ్ఛంతి - భిద్యేతే - తాసాం - నామరూపే - సముద్రః - ఇతి - ఏవం - ప్రోచ్యతే - ఏవమ్ - ఏవ - అస్య - పరిద్రష్టుః - ఇమాః - షోడశకలాః - పురుషాయణాః - పురుషం - ప్రాప్య - అస్తం - గచ్ఛంతి - భిద్యతే - చ - తాసాం- నామరూపే - పురుషః - ఇతి - ఏవం - ప్రోచ్యతే - సః - ఏషః - అకలః - అమృతః - భవతి - తత్ ఏషః శ్లోకః

ఉదాహరణగా చెప్పుచున్నారు.

యథా	=	ఎలాగయితే
ఇమాః	=	ఈ
స్యందమానాః+నద్యః	=	ప్రవహించే నదులు
సముద్రాయణాః +	=	సముద్రము గమ్యముగా గలిగినవియై
సముద్రం+ప్రాప్య+		సముద్రమును చేరి సముద్రములో
అస్తం+గచ్ఛంతి		లీనమగుచున్నవో
తాసాం+నామరూపే	=	వాటి యొక్క నామ రూపములు పోవునో
భిద్యేతే +సముద్రః+	=	అప్పుడు సముద్రము అనియే చెప్పబడునో
ఇతి+ప్రోచ్యతే+ఏవం		ఆ విధముగనే
అస్య+పరిద్రష్టుః+	=	ఈపదహారుకళలు గల
ఇమాః+షోడశకలాః+		హృదయగుహలోగల
పురుషాయణాః		
సః+పురుషం+ప్రాప్య+	=	స్వయం జ్యోతియైన పరమ పురుషుడే గతిగా
ఏషః+అకలః+అస్తం+		గలవియై ఆత్మను చేరి ఈకళలు అతనిలో

Copyrights © Siddhashra
www.siddhash

గచ్ఛంతి		లీనమగును.
తాసాం+నామరూపే+	=	ఈ జీవుల యొక్క నామ రూపములు, ఆ కళలు
భిద్యతే+చ		పోవుచున్నవి అప్పుడు అతడు
ఏవం+పురుషః+ఏవం+	=	కేవలము పరమ పురుషుడే అని చెప్పబడును.
ప్రోచ్యతే+ఇతి		
సః+ఏవ+అమృతః+	=	జీవ పురుషుడు కూటస్థుడై అమృతత్వము
భవతి		పొందును. అమృతుడు అగును.
తత్+ఏషః+శ్లోకః	=	ఈ విషయమును యీ శ్లోకము చెప్పుచున్నది.

ఆత్మ షోడశ కళాపురుషుడు. జీవాత్మ ఊనషోడశి కళాపురుషుడు. ఈ విషయమునే బాలకాండలో రాముడు విశ్వామిత్రుని వెంట సిద్ధాశ్రమమునకు బయలు దేరునాటికి 15 సంవత్సరముల ప్రాయమువాడని చెప్పబడినది. అతడు వికల్పములను నశింప చేసుకొని విశ్వమునందు విన్న, కన్న అర్థమునందు ఆత్మ భావన చేసినచో అతడు ద్వాదశాంతర సిద్ధి పొందినవాడని చెప్పుదురు. అందువలన మారీచుడు రాముని వయస్సు సిద్ధాశ్రమము నాటికి 12 సంవత్సరములని చెప్పినాడు.

*****

6. అరా ఇవ రథనాభౌ కలా యస్మిన్ ప్రతిష్ఠితాః ।
తం వేద్యం పురుషం వేద యథా మావోమృత్యుః పరివ్యధా ఇతి ॥

అరాః - ఇవ - రథనాభౌ - కలాః - యస్మిన్ - ప్రతిష్ఠితాః - తం - వేద్యం - పురుషం - వేద - యథా - మా - వః - మృత్యుః - పరివ్యధాః - ఇతి

ఉదాహరణగా చెప్పుచున్నాను

యథా+రథనాభౌ+	=	ఏ విధముగా రథనాభిలో రథచక్రపు
అరాః+ఇవ+ప్రతిష్ఠితాః		ఆకులు కూర్చబడినవో అట్లు
యస్మిన్+కలాః+	=	ఎవని యందు యీ పదహారు కళలు
తం+వేద్యం		కూర్చబడి యున్నవో- ఆ తెలుసుకోదగిన
పురుషం+వేద	=	పురుషుడ్ని గ్రహించిన అనగా దర్శించిన శిష్యులారా

mam . All Rights Reserved
hramam.org

వః	=	మిమ్ము
మృత్యుః+మా+	=	మృత్యువు బాధించదు. అనగా మీరు
పరివ్యథాః+ఇతి		మృత్యుంజయులగుదురు. చిరంజీవులగుదురు. అమృతులగుదురు.

ఈ షోడశ కళా పురుషునిని దర్శించిన మార్కండేయ మహర్షి చిరంజీవి. హనుమంతుడు చిరంజీవి. ఋషులందఱూ చిరంజీవులే. బాహ్యముగా సమస్త జీవులు విరాట్పురుషుని యందు రథ నాభిలో రథ చక్రపు ఆకులు కూర్చబడినట్లు ఉన్నవి. అంతరములో పూలదండలో దారము వలె ఉన్నవి.

*****

7. తాన్ హోవాచై తావదే వాహమేతత్ పరం బ్రహ్మ వేద । నాతః పరమస్తీతి ॥

తాన్ - హ - ఉవాచ - ఏతావత్ - ఏవ - అహమ్ - ఏతత్ - పరం - బ్రహ్మ - వేద-న - అతః - పరమ్ - అస్తి - ఇతి

అతః+పరమ్+న+అస్తి	=	ఈ పురుషుడు గల స్థానమునకు మించినది ఏదీ లేదు. ఇదే అత్యున్నత స్థానము. ఈ పురుషుడే పరమ గమ్యము. పరాయణము. ఇతనినే దర్శించ వలయును.
ఏతావత్+ఏవ	=	ఇంతవఱకు మాత్రమే అనగా ఈ సృష్టికారకుడు ఆత్మ అని అతడే విరాట్ పురుషుడై సర్వము సృజియించెనని - ఆత్మను దర్శించిన అమృతులు అగుదురని
ఏతత్+పరం+బ్రహ్మ	=	ఈ పరబ్రహ్మగుఱించి
అహమ్	=	నేను స్వానుభవంలో
వేద	=	గ్రహించితిని

ఇందువలన పరబ్రహ్మను మించినది గ్రహించుటకు ఏదీలేదు అనగా పరబ్రహ్మను స్వానుభవంలో గ్రహించ వలయును అని

తాన్	=	ఆ శిష్యులను గూర్చి గురువగు పిప్పలాదుడు

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

ఉవాచ+హ+ఇతి = చెప్పెను.

*****

8. **తే తమర్చయంతస్త్వం హి నః పితా యోఽస్మాకమవిద్యాయాః పరం పారం తారయసీతి । నమః పరమ ఋషిభ్యో నమః పరమ ఋషిభ్యః ॥**

(ఇతి ప్రశ్నోపనిషది షష్ఠః ప్రశ్నః)

తే - తమ్ - అర్చయంతః - త్వం - హి -నః - పితా - యః - అస్మాకమ్ - అవిద్యాయాః - పరంపారం - తారయసి - ఇతి

యః = ఎవరయితే అనగా మీరు

అస్మాకం+హి = మమ్ములను పరవిద్యను బోధించి అవిద్య యొక్క

అవిద్యాయాః+పరం+ ఆవలి తీరమును దాటించినారు.

పారం+తారయసి

త్వం+నః+పితా = మీరే మాకు తండ్రి వంటివారు

హరిచేరు మని యెడి తండ్రి తండ్రి-అని ప్రహ్లాద చరిత్రలో ప్రహ్లాదుడు చెప్పెను

తే+తం+అర్చయంతః+= వారు - ఆ ఆఱుగురు శిష్యులు గురువగు

ఇతి పిప్పలాదునిని పూజించిరి.

వారు స్వానుభవంతో ఆత్మను దర్శించిరి.

నమః+పరమ+ఋషిభ్యః = పరమ ఋషులకు నమస్కారము

నమః+పరమ+ఋషిభ్యః

కుంభినీధవు చెప్పెడి గురుడు గురుడు

చండామార్కుల వంటి వారు గురువులు కారు నారదాది ఋషులే గురువులు

ప్రశ్నోపనిషత్ సమాప్తము

*****

mam . All Rights Reserved
hramam.org

ఓం భద్రం కర్ణేభిః శృణు యామ దేవాః
భద్రం పశ్యేమాక్షభిర్యజత్రాః
స్థిరై రంగై స్తుష్టువాగ్ం సస్తనూభిః
వ్యశేమ దేవహితం యదాయుః
స్వస్తి న ఇంద్రో వృద్ధ శ్రవాః
స్వస్తి నః పూషా విశ్వవేదాః
స్వస్తి నస్తార్క్ష్యోఅరిష్టనేమిః
స్వస్తి నో బృహస్పతి ర్దధాతు

ఓం శాంతిఃశాంతిఃశాంతిః

*****

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

కైవల్య ఉపనిషత్

ఓం భద్రం కర్ణేభిః శృణు యామ దేవాః
భద్రం పశ్యేమాక్షభిర్యజత్రాః
స్థిరై రంగై స్తుష్టువాగ్ం సస్తనూభిః
వ్యశేమ దేవహితం యదాయుః
స్వస్తి న ఇంద్రో వృద్ధ శ్రవాః
స్వస్తి నః పూషా విశ్వవేదాః
స్వస్తి నస్తార్క్ష్యో_రిష్టనేమిః
స్వస్తి నో బృహస్పతి ర్దధాతు

ఓం శాంతి శాంతి శాంతిః

mam . All Rights Reserved
hramam.org

ఈ ఉపనిషత్‌లో బ్రహ్మ విద్య యొక్క విశిష్టత గుఱించి వివరించినాడు.

ఆత్మను ఎలా తెలుసుకొనవలయును అన్న ప్రశ్నకు సమాధానముగా శ్రద్ధ-భక్తి-ధ్యానయోగము అని చెప్పి త్యాగము అనగా ఇంద్రియములు ఇంద్రియార్థములను త్యజించి ఓంకారోపాసన చేయవలయునని వివరించినాడు.

ఈశ్వరునిని సాకారముగానూ, నిరాకారముగాను వర్ణించి ఈశ్వరునిని ధ్యానించవలయునని ధ్యానయోగము గుఱించి వివరించినాడు. సృష్ట్యాది యందు గల ఆత్మను, సృష్టిలోని ఆత్మ స్వరూపమును వివరించి సాధన ద్వారా సర్వత్రా గల ఆత్మను దర్శించిన ధీరులు ఆత్మను పొందుదురని ఫలశ్రుతి చెప్పినాడు. ఆత్మ స్థానమును పొందిన మహనీయుడు అయిన అశ్వలాయనుడు తన స్వానుభవమును ప్రకటించి అన్యాపదేశముగ ఆత్మ గుఱించి చెప్పినాడు.

అశ్వలాయనుడు - ఆత్మతత్త్వమునుపొంది ఆత్మ గుఱించి చెప్పు సందర్భమున మయి (నాయందు) అనియు అహం (నేను) అనియు చెప్పినట్లే భగవద్గీతలో శ్రీకృష్ణుడు కూడా మయి, అహమ్, అని చెప్పెను.

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

బ్రహ్మను చేరి అశ్వలాయనుని ప్రశ్న - బ్రహ్మవిద్యనుపదేశింపుడు

అథాశ్వలాయనో భగవంతం పరమేష్ఠిన ముపసమేత్యోవాచ

1. **అధీహి భగవన్ బ్రహ్మవిద్యాం వరిష్ఠాం సదా సద్భిః సేవ్యమానాం నిగూఢాం।**
యయాఽచిరాత్ సర్వపాపం వ్యపోహ్యపరాత్పరం పురుషం యాతి విద్వాన్॥

అథ - అశ్వలాయనః - భగవంతం - పరమేష్ఠినం - ఉపసమేత్య - ఉవాచ - అధీహి - భగవన్ - బ్రహ్మవిద్యాం - వరిష్ఠామ్ - సదా - సద్భిః - సేవ్యమానాం - నిగూఢాం - యయా - అచిరాత్ - సర్వపాపం - వ్యపోహ్య - పరాత్పరం - పురుషం - యాతి - విద్వాన్

అథ = మంగళావాచకం, బ్రహ్మవిద్యోపదేశమునకు అశ్వలాయనుడు అర్హుడయిన తర్వాత.
(అర్హతల గుఱించి ముండకుపనిషత్తు 1-2-12, 13లో చెప్ప బడినది).

అశ్వలాయనః = అశ్వలాయనుడు (ఇతని పేరున అశ్వలాయన సూత్రములు, మంత్రములు గలవు. ఇతడు ఋగ్వేదములో ఆచార్యుడుగా కనిపించును)

భగవంతం = భగవంతుడు అయిన

పరమేష్ఠినం = పరమేష్ఠిని -జగద్గురువును

ఉపసమేత్య = సమీపించి

ఉవాచ = ఇట్లు ప్రార్థించెను

బ్రహ్మవిద్య యొక్క ప్రశంస

భగవన్ = ఓ జగద్గురూ

వరిష్ఠాం+నిగూఢాం = శ్రేష్ఠమయినదియు, రహస్యమైనదియు

సదా = ఎల్లప్పుడు

mam . All Rights Reserved
hramam.org

సద్భిః	=	సత్పురుషులచే
సేవ్యమానాం	=	సేవింపబడునదియు
యయా	=	దేనిచేత (అనగా బ్రహ్మవిద్యచేత)
సర్వపాపం	=	సర్వపాపములు
అచిరాత్	=	వెంటనే
వ్యపోహ్య	=	తొలగిపోయి
విద్వాన్	=	విద్వాంసుడు అనగా ధీరుడు
పరాత్పరం	=	పరాత్పరుడయిన
పురుషం	=	పురుషుని
యాతి	=	చేరుకొనునో అట్టి
బ్రహ్మవిద్యాం	=	బ్రహ్మవిద్యను
అధీహి	=	ఉపదేశింపుడు అని ప్రార్థించెను

బ్రహ్మవిద్యలో అపరా, పరా- అనే రెండు విద్యలు గలవని ముండకోపనిషత్తు చెప్పినది. ఇప్పుడు పరవిద్యయగు సాధనను వివరించుచున్నాడు.

*****

ఆత్మను (బ్రహ్మవిద్యను) గ్రహించుటకు కావలసినవి

2. **తస్మై స హోవాచ పితామహశ్చ శ్రద్ధా భక్తి ధ్యాన యోగాదవైహి ।**
న కర్మణా న ప్రజయా ధనేన త్యాగే నైకే అమృతత్వ మానశుః ॥

తస్మై - సః - హ - ఉవాచ - పితామహః - చ - శ్రద్ధా - భక్తి - ధ్యానయోగాత్ - అవైహి - న - కర్మణా - న - ప్రజయా - ధనేన - త్యాగేన - ఏకే - అమృతత్వమ్ - ఆనశుః

సః+పితామహః	=	జగద్గురువయిన బ్రహ్మ
తస్మై	=	అశ్వలాయనునకు

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

ఆత్మతత్త్వము

న+కర్మణా	=	పుణ్యకర్మల చేత గాని (ధర్మము)
(న)+ధనేన+చ	=	ధనము వలన గాని (అర్థము)
న+ప్రజయా	=	సంతానము వలన గాని (కామము)
ఆవైహి	=	ధర్మార్థకామములనే -త్రివర్గములవలన ఆత్మ తత్త్వమును గ్రహించలేము. అమృతత్త్వము రాదు అని గ్రహింపుము.

అమృతత్త్వము

శ్రద్ధా	=	శ్రద్ధ అనగా విధివిధానములతో పుణ్యఫలితము కోరక పుణ్య కర్మాచరణ చేయుట చేత
భక్తి	=	భక్తిచేత అనగా సత్త్వగుణము గలిగి
ధ్యానయోగాత్	=	ధ్యానయోగము చేత
త్యాగేన+ఏకే+హ	=	ఉపాధి లక్షణములను, త్రిగుణములను, అరిషడ్ వర్గములను ఈషణత్రయములను మొదలయినవి వదలించుకొనుట చేతనే అనగా వైరాగ్యము వలననే ఉపాధి పరంపరావసానంబునం ప్రకృతింబాసి ఆనందమయుండగుట చేతనే
అమృతత్వమ్	=	అమృతత్త్వమును
ఆనశుః	=	పొందుదురు అని
ఉవాచ	=	పల్కెను

"శ్రద్ధాయుక్తంబయిన భక్తి చేత యోగాభ్యాసంబునం చేసి సుమహిత మనస్కుండై నిస్సంగత్వంబున విరక్తుండైన వాడు అమృతత్వము పొందు"- నని వ్యాస భగవానుడు భాగవతమున చెప్పెను.

న అయం ఆత్మా ప్రవచనేన లభ్యః

mam . All Rights Reserved
hramam.org

ఏతైః ఉపాయైన - ముండక 3-2-4

తపసా కర్మణా వా - ముండక 3-2-8 అని ముండకోపనిషత్ చెప్పిన దానికి ఇందు శ్రద్ధ, భక్తి, ధ్యాన యోగాత్ అని చెప్పబడినది.

*****

ఆత్మగుఱించి-ఆత్మస్థానమును పొందువారి గుఱించి చెప్పుచున్నారు

3. **పరేణ నాకం నిహితం గుహాయాం విభ్రాజతే యద్యతయో విశన్తి**

4. **వేదాన్త విజ్ఞాన సునిశ్చితార్థాః సన్న్యాస యోగాద్యతయః శుద్ధ సత్వాః ।**
తే బ్రహ్మ లోకేషు పరాన్తకాలే పరామృతాత్పరిముచ్యన్తి సర్వే ॥

(ఇదే మంత్రం ముండకోపనిషత్ 3- 2- 6లో కూడా వుంది)

పరేణ - నాకం - నిహితం - గుహాయాం - విభ్రాజతే - యత్ - యతయః - విశన్తి - వేదాంత - విజ్ఞాన - సునిశ్చిత అర్థాః - సన్న్యాసయోగాత్ - యతయః - శుద్ధసత్వాః - తే - బ్రహ్మలోకేషు - పరఅన్తకాలే - పరఅమృతాత్ - పరిముచ్యన్తి - సర్వే.

సన్న్యాసయోగాత్ = సన్న్యాస యోగము వలన అనగా కర్మఫల త్యాగము వలన

వేదాంత+విజ్ఞాన+ సునిశ్చిత+అర్థాః = వేద వేదాంగములు చదివి, వాటి అర్థములు బాగుగా పరిశీలించి, వేదములలో చెప్పబడిన అమృతత్వమును పొందు విధానమును విజ్ఞానము ద్వారా ఆకళింపు చేసుకొని దానిని సాధన ద్వారా గ్రహించిన

శుద్ధసత్వాఃయతయఃతే = శుద్ధ సత్వగుణయుతులైన యతులు. అట్టివారు జీవించియుండగానే

సర్వే+పరిముచ్యంతి = అన్ని బంధముల నుంచి కర్మబంధముల నుంచి విముక్తులగుదురు. జీవన్ముక్తులగుదురు. అట్టివారు

పరఅన్తకాలే = ఈ దేహమును వీడి

పర+బ్రహ్మలోకేషు = ఉన్నతోన్నతమయిన బ్రహ్మలోకమునందు వసియించి

Copyrights © Siddhashra
www.siddhash

బ్రహ్మలో ఏకీభూతులై

అమృతాత్ = అమృతత్వము గలిగి బ్రహ్మ యగుదురు

యత్+పరేణ+నాకం = ఏది పదునాలుగు లోకములకు పైన బ్రహ్మలోకములో కలదో

గుహాయాం+నిహితం = ఏది హృదయగుహలో కలదో

విభ్రాజతే = స్వయం జ్యోతియై ప్రకాశించుచున్నదో అట్టి ఆత్మతో

యతయః = యతులు ఏకీభూతులగుదురు

*****

ధ్యాన యోగము

5. వివిక్త దేశే చ సుఖాసనస్య శుచిః సమగ్రీవ శిరః శరీరః
అత్యాశ్రమస్థః సకలేన్ద్రియాణి నిరుధ్య భక్త్యా స్వగురుం ప్రణమ్య
హృత్పుండరీకం విరజం విశుద్ధం విచింత్య మధ్యే విశదం విశోకం

వివిక్తదేశే - చ - సుఖాసనస్య - శుచిః - సమగ్రీవ ః - శిరః - శరీరః - అతి ఆశ్రమ - స్థః - సకల - ఇన్ద్రియాణి - నిరుధ్య - భక్త్యా - స్వగురుం - ప్రణమ్య - హృత్ - పుండరీకం - విరజం - విశుద్ధం - విచింత్య - మధ్యే - విశదం - విశోకం.

శుచిః = బాహ్య శుచి గలిగి - అతఃకరణ శుద్ధి కలిగి

భక్త్యా = భక్తితో

స్వగురుం = తన గురువుకు

ప్రణమ్య = నమస్కారం చేసి

వివిక్త దేశే+చ = ఏకాంతమునందు

సుఖాసనస్య = సుఖమయిన ఆసనములో కూర్చుండి

సమగ్రీవ:+శిరః = మెడ- శిరస్సు-

శరీరః = శరీరము చక్కగా నిటారుగా వుంచి

సకల+ఇంద్రియాణి = జ్ఞానేంద్రియ కర్మేంద్రియములను, మనస్సును

నిరుధ్య = నిగ్రహించి,

అతి ఆశ్రమ+స్థః = అన్య చింతలనువీడి

mam . All Rights Reserved
hramam.org

హృత్	=	హృదయము అనే
విశదం	=	వికసించిన
పుండరీకం+మధ్యే	=	కమలము మధ్యన గల
విచింత్య	=	పురుషుని ధ్యానించి

నిరాకార పురుషుని గుఱించి అనగా ఆత్మ గుఱించి

విరజం	=	రజోగుణాది గుణములు లేని త్రిగుణాతీతము అయినదియు
విశుద్ధం	=	పరిశుద్ధము అయినదియు
విశోకం	=	దేహలక్షణములయిన శోక, మోహములు లేనిది అయిన అనగా రాగద్వేషములు లేని ఆత్మను ధ్యానించవలయును.

ధ్యానయోగములో చెప్పిన విషయములను తీసుకొని శ్రీకృష్ణుడు భగవద్గీతలో

1. యోగ నిర్వచనం
2. ప్రారంభ సాధకులు - యోగారూఢులు. (ప్రారంభకునికి పుణ్యకర్మ; ఆరూఢునికి అంతరింద్రియ నిగ్రహము అవసరము)
3. యోగము ఎలా చేయవలయును?
4. యోగికి ఉండ వలసిన లక్షణములు ఏమిటి?
5. యోగము ఎవరికి వస్తుంది? ఎవరికి రాదు?
6. యోగము వలన లాభమేమిటి?
7. మనసు స్థిరంగా ఎలా వుంటుంది?
8. ఈ జన్మలో యోగ సిద్ధిగాక పోతే వాని పరిస్థితి ఏమిటి?

ఇలా ప్రశ్నలు వేసుకొని వాటికి సమాధానముగా ఆత్మ సంయమ యోగము చెప్పినాడు. గీతలోని ఆత్మసంయమ యోగమునకు మూలము ఈ ఉపనిషత్. యోగము గుఱించి భాగవతములో కథలుగా చెప్పబడినది. శ్వేతాశ్వతరోపనిషత్తు, ఈ ఉపనిషత్తు, కపిలుని సాంఖ్యము, రామాయణము, భగవద్గీత, ఉద్ధవగీత, భాగవతములను తీసుకొని పతంజలి యోగసూత్రములను రచియించినాడు.

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

ఇందు చెప్పిన శుచిః + భక్త్యా స్వగురుం ప్రణమ్య- అనిన పదములను ఆ తర్వాత తర్వాత యమ, నియమములుగా పేర్కొనినారు. పుణ్యకర్మాచరణకు మరో పేరే యమ నియమములు.

యమములు	పతంజలి ప్రకారం	ఉద్ధవగీత ప్రకారము
	సత్యము	ఇవియే గాక
	అహింస	మౌనం
	ఆస్తేయము	అసంగము (యితరులతో కలియక)
	అపరిగ్రహము	హ్రీ (సిగ్గు)
	బ్రహ్మచర్యం	అసంచయము (ధనకనకవస్తు వాహనాదులను సమకూర్చు కోవాలనే భావన లేకుండుట)
		ఆస్థిక్యం, స్థైర్యం క్షమ,అభయం
నియమములు	ఆచార్యోపాసన	వీటితో పాటు
	స్వాధ్యాయము	ఆతిథ్యం, హోమము, అర్చన, తీర్థాటన, జపము, తపము, శ్రద్ధ, తుష్టి చెప్పినారు

వివిక్తదేశే అని చెప్పిన దానికి

ఏకాకీ = ఒంటరిగా

రహసిస్థితః = ఏకాంత ప్రదేశమున

శుచౌదేశే ప్రతిష్ఠాప్య = మంచి ప్రదేశమున కూర్చుండి అని భగవద్గీతలో శ్రీకృష్ణుడు వివరించినాడు.

సుఖాసనస్య- అని చెప్పిన దానికి భగవద్గీతలో

స్థిరమాసనః = స్థిరమైన ఆసనమున యుండి

నాత్యుచ్ఛి తమ్ + నాతినీచం = మిక్కిలి ఎత్తుగాని, మిక్కిలి పల్లముగానూ లేకుండా

చేలాజినకుశోత్తరమ్ = క్రిందదర్భలు, ఆపైన జింక చర్మము, ఆపైన బట్టవేసి అని వివరించినాడు.

సమగ్రీవః శిరఃశరీరః = అని చెప్పిన దానికి భగవద్గీతలో సమంకాయం

mam . All Rights Reserved
hramam.org

శిరోగ్రీవం ధారయన్నచలస్థిరః సమముగా శరీరము,
శిరస్సు, మెడ ఉంచి యిటు అటు కదలక అని

సంప్రేక్ష్య నాసికాగ్రం స్వ = ముక్కుకొనచూస్తూ
దిశశ్చానవలోకయన్ = ఇటు అటు చూడక అని వివరించినాడు

సకల ఇంద్రియాణి నిరుధ్య అని చెప్పిన దానికి

మనస్సంయమ్య = మనస్సును అరికట్టి
తత్తైకాగ్రం మనఃకృత్వా = మనస్సును ఏకాగ్రత చేసి
యత చిత్తేన్ద్రియక్రియః = చిత్తము,యింద్రియములను నియమించి
యతచిత్తాత్మా = చిత్తశుద్ధి గలిగి
నిరాశీ = కోరికలు లేక
అపరిగ్రహః = ఎవరి వద్ద ఏదీ పుచ్చుకొనక
ప్రశన్తాత్మా = ప్రశాంతమనస్కుడై
విగతభీః = భయరహితుడై
బ్రహ్మచారివ్రతేస్థిత = బ్రహ్మచారియై అని వివరించినాడు.

విచింత్య- అని చెప్పినదానికి

మచ్చిత్తో యుక్త = నాయందే చిత్తముంచి నా యందే భావముంచి అనగా
ఆసీతమత్పరః నన్నే నిరంతరము ధ్యానించుచూ యుండవలయును
అని చెప్పినాడు.

ఈ ఉపనిషత్తుగాని, శ్రీకృష్ణుడుగాని ప్రాణాయామము చెప్పలేదు. ధ్యానయోగంకు కావలసినది నిరంతరనామస్మరణ. ఈ విషయము ముండకోపనిషత్‌లో చెప్పబడినది.

ఈ ధ్యానయోగమును ఈ క్రింద వివరించిన విధముగా వర్గీకరించు కొని భాగవతంలో ఎవరెవరు ఎలా సాధన చేసినదీ చదివినచో విపులముగా అర్థమగును.

విరక్తి గలిగి ఉండి -

1. స్థలము 2.పుణ్యకర్మానుష్ఠానం యమ-నియమములు 3.ఆసనము 4.ప్రాణాయామము 5.ప్రత్యాహారము 6.ధ్యానము - మనస్సు, బుద్ధి, చిత్తము, అహంకారము అనే అతఃకరణముల శుద్ధి, 7.ధారణ - నిరంతర నామ స్మరణ

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

8.సమాధి, 9.దేహత్యాగము.

ఆహారము నాలుగు స్థాయిలలో తీసుకొనబడు విధము గమనించవలయును.

1. ప్రారంభస్థాయి 2. ధ్యానములో స్థాయి 3. ధారణలో స్థాయి 4. సమాధిలో స్థాయి ధారణ గుఱించి భాగవతంలో పరీక్షిత్ అడుగగా శుకబ్రహ్మ చెప్పినట్లు ద్వితీయ స్కంధంలో వివరించినారు.

ప్రశ్న:

కం॥ ధారణ యే క్రియ నిలచును ? ధారణ కే రూప ? మెద్ది ధారణ యనఁగా
ధారణ పురుషు మనోమల, మేరీతి హరించు? నాకు నెఱిఁగింపఁగదే

(భాగవతము- ద్వితీయస్కంధము 13)

సమాధానం:

ఆ॥ పవనములు జయించి పరిహృతసంగుఁడై, యింద్రియముల గర్వమెల్ల మాపి
హరి విశాలరూపమునందుఁ జిత్తముఁ జేర్చి, నిలపవలయు బుద్ధి నెఱపి బుధుఁడు

(భాగవతము - ద్వితీయస్కంధము- 15)

ధ్యానయోగము యొక్క పరిపక్వ స్థితినే ధారణ యనియందురు. నిరంతర ధారణయే సమాధి. కర్మవాసనలు క్షయమయిన గాని సమాధి కుదరదు.

*****

ధ్యానమునకు లక్ష్యమయిన పురుషుని వర్ణన
నిరాకార వర్ణన - దీనినే ఆత్మ గుఱించి వర్ణించుటగా చెప్పుదురు

6. అచిన్త్య మవ్యక్త మనన్త రూపం శివం ప్రశాన్త మమృతం బ్రహ్మయోనిమ్ ।
తథాఽఽది మధ్యాన్త విహీన మేకం విభుం చిదానన్ద మరూప మద్భుతం ॥

అచిన్త్యమ్ - అవ్యక్తమ్ - అనన్తరూపం - శివం - ప్రశాన్తమ్ - అమృతం - బ్రహ్మయోనిమ్ - తథా - ఆది - మధ్య - అన్త - విహీనమ్ - ఏకం- విభుం - చిదానన్దమ్ - అరూపం - అద్భుతం.

విరజం, విశుద్ధం, విశోకం - అని గతశ్లోకములో చెప్పి యిప్పుడు

తథా = అటులనే, ఆ విధముగా ఆత్మ

mam . All Rights Reserved
hramam.org

అచిన్త్యమ్	=	ఊహకందనిది. గుణియో, నిర్గుణుడో, అణువో గాక మహామహిమకలదో తెలియదు.
శివం	=	మంగళకరమయినది
ప్రశాంతం	=	త్రిగుణరహితమైనది. శాంతత్వము గలది
అమృతం	=	శాశ్వతము
బ్రహ్మయోనిం	=	జగత్ కారణము
ఆదిమధ్యాంత+విహీనం	=	కాలాతీతము. కాలములోనే ఆది, మధ్య అంతము లుండును. ఇది కాలాతీతము. కావున ఆది మధ్యాంత విహీనము.
ఏకం	=	సృష్ట్యాది యందు యిది ఒక్కటే గలదు
విభుం	=	సర్వమునకు ప్రభువు
చిదానందం	=	చిత్‌గా పిలువబడే ఆనంద స్వరూపమయినది
అరూపం	=	రూపరహితమయినది
అద్భుతం	=	అద్భుతము
అవ్యక్తమ్	=	కనిపించదు-అంతర్యామి
అనన్తరూపమ్	=	అనంతరూపములుగా విరాట్‌పురుషునిగా విశ్వములో కలది.

*****

నిరాకారముగా యున్న ఆత్మ సాకారముగా పురుషుడయినది.

పురుషుని వర్ణన

7. **ఉమా సహాయం పరమేశ్వరం ప్రభుం త్రిలోచనం నీలకంఠం ప్రశాంతం ।**
ధ్యాత్వా మునిర్గచ్ఛతి భూతయోనిం సమస్తసాక్షిం తమసః పరస్తాత్ ॥

ఉమాసహాయం - పరమేశ్వరం - ప్రభుం - త్రిలోచనం - నీలకంఠం - ప్రశాంతం - ధ్యాత్వా - మునిః - గచ్ఛతి - భూతయోనిం - సమస్త సాక్షిం - తమసః - పరస్తాత్.

భూతయోనిం	=	సృష్టికారకుడు

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

సమస్త సాక్షిం	=	సమస్తమునకు సాక్షి
ప్రశాంతం	=	త్రిగుణ రహితుడు
తమసఃపరస్తాత్	=	ప్రకృతికి పరుడు
ప్రభుం	=	జగత్పరిపాలకుడు
త్రిలోచనం	=	సూర్య, చంద్ర, అగ్ని అనే మూడు కన్నులు గలవాడు
నీలకంఠం	=	నీలకంఠుడు
ఉమాసహాయం	=	అర్ధనారీశ్వరుడు, పార్వతితో కూడినవాడు. ప్రకృతిని అధిష్ఠించినవాడు ప్రకృతి పురుషుల సమిష్టి రూపము అయినవాడు
పరమేశ్వరం	=	సృష్ట్యాది యందు గల ఉత్కృష్టమయిన ఈశ్వరుడు అట్టి పరబ్రహ్మను
మునిః	=	జ్ఞాని (వాచాం నియచ్ఛతీతి - వాచం యమఃయమ ఉపరమే - వాక్కును నిలుపువాడు. మన్యతేమునిః మనజ్ఞానే జ్ఞానముగలవాడు మునిః- సర్వధర్మాణాం మననాన్మునిః - సర్వ ధర్మములు తెలిసినవాడు)
ధ్యాత్వా	=	ధ్యానించి
గచ్ఛతి	=	ఆ పురుషుని దర్శించి ఆ స్థానమునకు చేరును.

ఆపై ఆ పురుషునితో ఏకీభూతుడగును.

*****

విరాట్ పురుషుని వర్ణన

ఆ ఈశ్వరుడే - బ్రహ్మ విష్ణువు శివుడు - సర్వదేవతలు ఇతడే

8. సబ్రహ్మా సశివఃసేన్ద్రఃసోఽక్షరఃపరమఃస్వరాట్ ।
సఏవవిష్ణుఃసప్రాణఃసకాలోఽగ్నిఃసచంద్రమాఃII

సః - బ్రహ్మా - సః - శివః - సః - ఇన్ద్రః - సః - అక్షరః - పరమః - స్వరాట్ - సః - ఏవ - విష్ణుః - సః - ప్రాణః - సః - కాలః - అగ్నిః - సః - చంద్రమాః

mam . All Rights Reserved
hramam.org

ఇంతవఱకు చెప్పిన ఆత్మ లేక ఈశ్వరుడు అయిన అతడే విరాట్ పురుషుడు. ఆవిరాట్ పురుషుడే

సః + బ్రహ్మా	=	అతడే బ్రహ్మ (బ్రహ్మా - బృంహతి వర్ధయతి ప్రజా ఇతి బ్రహ్మ. బృహి వృద్దౌ - ప్రజలను వృద్ధి బొందించువాడు)
సః+విష్ణుః	=	అతడే విష్ణువు (విష్ణుః -విశ్వం వేవేష్టి వ్యాప్నో తీతి విష్ణుః - విశ్వమును వ్యాపించియుండువాడు సర్వవ్యాపకుడు)
సః + శివః	=	అతడే శివుడు (శివం కల్యాణం తద్యోగాద్వా శివః - శివ మనగా శుభము - దానితో గూడిన వాడు. అనగా శుభముల నిచ్చువాడు. శివప్రదాత్వాద్యాశివః శామ్యతి పరమానంద రూపత్వాన్నిర్వికారో భవతీతి శివః బ్రహ్మానంద స్వరూపుడును, నిర్వి కారుడును గనుక శమించి యుండువాడు)
సః+ అక్షరః	=	అతడే అక్షరుడు (నక్షర తీత్యక్షరః - క్షర సంరక్షణే - చెడనిది కనుక అక్షరము.అనగా లయకాలమున కూడా నశింపని వాడు)
సః+ ఇన్ద్రః	=	అతడే ఇంద్రుడు (ఇదం తీతింద్ర - ఇది పరమైశ్వర్యే - పరమైశ్వర్యయుక్తుడు.అనగా లక్ష్మీయుతుడు)
(సః)+అగ్నిః	=	అతడే అగ్ని (హృదయ గుహలో గల అగ్నిశిఖల మధ్య గల పరమాత్మ)
సః+చంద్రమాః	=	అతడే చంద్రుడు (చందయతీతి చంద్రః - చది ఆహ్లాదనే - సంతోషింపచేయువాడు. మాఙ్ మానే - చంద్ర మనగా కర్పూరము. దానితో పోల్చబడువాడు అనగా తెల్లనివాడు - శశివర్ణము గలవాడు)
(సః)+కాలః	=	అతడే కాలము, కాలుడు, యమధర్మరాజు, కాల స్వరూపుడు.
సః+పరమః	=	అతడే సర్వోన్నతుడు

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

స్వరాట్+ఏవ = అతడే స్వరాట్. స్వయం ప్రకాశకుడు. (రాజతే రాట్ ప్రకాశించువాడు స్వరాట్-స్వయముగా ప్రకాశించు వాడు)

సః+ప్రాణః = అతడే ప్రాణము. సర్వజీవులలో ప్రాణ రూపమున గలడు

హృదయ గుహలోని ఆత్మ అతడే. జీవుడు కూడా అతడే. అతడే సర్వదేవతా స్వరూపుడు అతడే బ్రహ్మ. శివుడు. అతడే విష్ణువు అని ఈ మంత్రార్థము.

*****

సర్వము అతడే - ఆత్మను దర్శించిన అమృతత్వము

9. స ఏవ సర్వం యత్ భూతం యచ్చ భవ్యం సనాతనం ।
జ్ఞాత్వా తం మృత్యుమత్యేతి నాన్యః పన్థా విముక్తయే ॥

సః - ఏవ - సర్వం - యత్ - భూతం - యత్ - చ - భవ్యం - సనాతనం - జ్ఞాత్వా-తం - మృత్యుమ్ - అత్యేతి - న - అన్యః - పన్థాః - విముక్తయే.

సనాతనం = సనాతనుడు. అతడే సృష్ట్యాది యందున్న వాడు. అతడే సృష్టి చేసి

యత్+భూతం+చ+ యత్+భవ్యం+ సః+ఏవ+సర్వం = అతడే భూతకాలము నందు, వర్తమానకాలమునందు మఱియు భవిష్యత్ కాలము నందుగల సృష్టి సర్వము అతడే. అనగా ఈ విశ్వమంతా అతడే. అతడు గానిది పర మాణువు కూడ లేదు.

జ్ఞాత్వా = సాధకుడు తన హృదయ గుహయందు గల స్వయం జ్యోతిని దర్శించి, ఆపై అఖిల భూతము లందు గల ఆత్మను గ్రహించి, ఆత్మను సర్వభూతస్థుడని తెలిసికొని

తం+మృత్యుం+అత్యేతి = మృత్యువును దాటును. అమృతుడగును.

విముక్తయే = జనన మరణ వలయము నుంచి విడువ బడుటకు, సర్వబంధముల విముక్తికి

mam . All Rights Reserved
hramam.org

న+అన్యః+పంథాః = ఇంకొక మార్గము లేదు.

ఈ విషయమునే ప్రహ్లాదుడు తన తండ్రికి విన్నవించెను.

శా॥ శోధింపం బడె సర్వశాస్త్రములు రక్షోనాథ వేయేటికిన్
గాథల్ మాధవశేముషీతరణి సాంగత్యంబునం గాక దు
ర్మేధన్ దాఁటఁగ వచ్చునే సుతవధూమీనోగ్ర వాంఛామద
క్రోధోల్లోల విశాల సంసృతి మహా ఘోరామితాంభోనిధిన్

(భాగవతము-సప్తమ స్కంధం -183)

*****

అమృతత్వమునకు ఆత్మను దర్శించవలయును.

10. సర్వభూతస్థ మాత్మానం సర్వభూతాని చాత్మని ।
సమ్పశ్యన్ బ్రహ్మ పరమం యాతి నాన్యేన హేతునా ॥

(భగవద్గీత - ఆత్మసంయమ యోగము -29లో కలదు)

సర్వభూతస్థమ్ - ఆత్మానం - సర్వభూతాని - చ - ఆత్మని - సమ్ పశ్యన్ - బ్రహ్మ - పరమం - యాతి - న - అన్యేన - హేతునా.

ఆత్మానం	=	తనని
సర్వభూతస్థమ్	=	సర్వభూతములయందు
సర్వభూతాని+చ	=	సర్వభూతములను
ఆత్మని	=	తనయందు
సంపశ్యన్	=	గ్రహించిన వాడు అనగా నామ, రూప, గుణాత్మకమైన ఉపాధులను గాక ఆత్మను దర్శించిన వాడు
పరమం+బ్రహ్మ	=	ఆత్మ స్థానమును
యాతి	=	చేరుకొనును.
న+అన్యేన+హేతునా	=	సర్వత్రా ఆత్మను దర్శించుట తప్ప ఇలా ఆత్మస్థానము చేరుకొనుటకు ఇంకొక మార్గము లేదు.

*****

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

త్రిగుణరహిత స్థితియే విరాట్‌పురుషుని దర్శనములేక ఆత్మ దర్శనము
ఇదే విషయాన్ని ప్రహ్లాద చరిత్రలో - ప్రహ్లాదుని పరంగా వర్ణించినారు.

సీ॥ తనయందు నఖిలభూతములందు నొకభంగి సమహితత్వంబున
జరుగువాఁడు ! (భాగవతము - సప్తమస్కంధం - 115)

శా॥ అంభోజాసనుఁ డాదిగాఁగఁ దృణపర్యంతంబు విశ్వాత్ముఁడై
సంభావంబున నుండు ప్రోడ విపుల స్తంభంబునందుండఁడే
స్తంభాతర్గతుఁడయ్యు నుండుటకు నే సందేహమున్ లేదు, ని
ర్దంభత్వంబున నేఁడు గానఁబడుఁ బ్రత్యక్షస్వరూపంబునన్

(భాగవతము-సప్తమస్కంధం - 282)

అని ప్రహ్లాదుడు చెప్ప శ్రీ నృసింహదేవుండావిర్భవించ
ప్రహ్లాదుడు ,హిరణ్యకశిపుడు ఇరువురు దర్శించినారు. కావున
....
నృసింహావతారంబు నిష్ఠతోడఁ
దగిలి చింతించువారలు దండధరుని,
బాధ నొందరు, మృత్యువు బారిఁబడరు

(భాగవతము-సప్తమస్కంధం -381)

ఈ సప్తమ స్కంధంలో - యోగరీత్యా దర్శించిన హిరణ్యకశిపుని సాధన మఱియు శ్రద్ధ ధ్యానయోగభక్తితో దర్శించిన ప్రహ్లాదుని సాధన చదివి అలా సాధన చేసినవారు ఆత్మను దర్శించెదరు. గుణరహిత స్థితిని పొందినవారు ఆత్మను దర్శించెదరు.

*****

ఆత్మ ప్రాప్తికి - ఓంకారమును ఉపాసించవలయును

11. ఆత్మానమరణిం కృత్వా ప్రణవం చోత్తరారణిం ।
జ్ఞాన నిర్మథనా భ్యాస్యాత్ పాశం దహతి పండితః ॥

(శ్వేతాశ్వతర 1-14లో కూడా కలదు)

ఆత్మానమ్ - అరణిం - కృత్వా - ప్రణవం - చ - ఉత్తరారణిమ్ - జ్ఞాన - నిర్మథన- అభ్యాస్యాత్ - పాశం - దహతి - పండితః

mam . All Rights Reserved
hramam.org

ఇంతకు ముందు ముండకోపనిషత్‌లో ధనుస్సు బాణములను ఉదాహరణగా తీసుకొని ఇట్లు వివరించినారు.

ధనుస్సు ధరియించవలసిన వాడు సాధకుడు
ధనుస్సు - ఓంకారము
పదును పెట్టిన బాణము - జీవుడు
బాణముతో కొట్టవలసిన లక్ష్యస్థానము - ఆత్మ.

ఓంకారము, నిరంతరనామస్మరణ చేసిన జీవాత్మయే ఆత్మ అగును. ఇక్కడ మఱియొక ఉదాహరణతో వివరించుచున్నాడు. వేద కాలములో అరణి మధించి అగ్నిని పుట్టించెడివారు. అనగా క్రింద ఒక కట్టముక్క పైన ఒక కట్టముక్క ఉంచి కొంతసేపు వాటిచే మధించగా అగ్నిపుట్టును. ఆ విషయం వేదవిద్యార్థులకు ఆ కాలములో అందఱికీ తెలిసినదే. కావున యీ ఉదాహరణ చెప్పినాడు.

పండితః	=	వేదవేదాంగములు చదివి ఆత్మ దర్శనము చేయ సంకల్పించిన సాధకుడు, సమదర్శనము గలవాడు
ఆత్మానం+అరణిం+ కృత్వా+చ	=	తనని దక్షిణ అరణిగా చేసి అనగా దక్షిణ అరణి స్థిరముగా భూమిపై ఉంచి అందు గల రంధ్రములో ఉత్తర అరణిని ఉంచి అగ్ని వచ్చే వఱకు త్రిప్పుట మీకు తెలిసినదే గదా. అలాగే సాధకుడు సుఖదుఃఖములకు విచలితుడుగాక ధీరుడై
ప్రణవం+ఉత్తర+అరణిం	=	ఓంకారమును ఉత్తర అరణిగా భావించి
అభ్యాసాత్	=	నిరంతర అభ్యాసము వలన
నిర్మథన	=	అరణిలను మధించగా అగ్ని పుట్టునట్లు
జ్ఞాన	=	జ్ఞాన మనే అగ్ని పుడుతుంది. ఆ అరణి నుంచి వచ్చిన అగ్ని సమిధలను దహించును. అటులనే యీ జ్ఞానాగ్ని కర్మ బంధము అనే
పాశం	=	మృత్యుపాశమును
దహతి	=	దహించును. అనగా బంధ విముక్తుడగును. ఆత్మదర్శనమై అమృతుడగును.

*****

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

12 స ఏవ మాయా పరిమోహితాత్మా శరీరమాస్థాయ కరోతి సర్వం ।
స్త్రి యన్న పానాది విచిత్ర భోగైః స ఏవ జాగ్రత్పరితృప్తి మేతి ॥

సః - ఏవ - మాయా - పరిమోహితాత్మా - శరీరమ్ - ఆస్థాయ - కరోతి - సర్వమ్ - స్త్రియః - అన్నపానాది - విచిత్ర - భోగైః - సః - ఏవ - జాగ్రత్ - పరితృప్తిమ్ - ఏతి.

సః+ఏవ	=	సృష్ట్యాది యందున్న ఆత్మయే హృదయ గుహలో ఆత్మగానూ, దేహములో జీవునిగానూ ఉన్నది. జీవునిగా పూర్వ జన్మ కర్మ ఫలితమున
శరీరమ్+ఆస్థాయ	=	శరీరములో వసియించి
మాయా	=	ఆత్మ వలనగలిగిన మాయచే
పరిమోహితాత్మ	=	మాయా మోహితుడైన జీవాత్మ
జాగ్రత్	=	జాగ్రతావస్థలో స్థూలదేహంతో
అన్నపానాది+సర్వం	=	అన్నపానాది సర్వకార్యములు చేయుచూ
స్త్రియః	=	అనేక మంది స్త్రీలతో భోగించుచూ
విచిత్ర+భోగైః	=	అనేక భోగముల చేత ఆనందము పొందుచూ
కరోతి	=	పుణ్య పాప యుతమయిన కర్మలు చేయు చున్నాడు. ఆ కర్మల వలన
సః+ఏవ	=	ఆ జీవుడే జాగ్రతావస్థలో
పరితృప్తమ్+ఏతి	=	సుఖదుఃఖములను మిక్కిలి అనుభవించుచున్నాడు.

ఈశ్వరుడు తనని తాను విభజించుకొని ఒక భాగము హృదయ గుహలోనూ మూడు భాగములు జీవుడుగా మూడు అవస్థలలో క్రీడించుచుండెను అన్న భావనను వాల్మీకి తన రామాయణంలో ఇట్లు చెప్పినాడు.

విష్ణో పుత్రత్వ మాగచ్ఛ కృత్వాత్మానం చతుర్విధమ్

(బాలకాండ-15 వ సర్గ-19)

ఓ విష్ణో ! నిన్ను నీవు 4 భాగములుగా చేసుకొని దశరథునికి పుత్రులుగా

mam . All Rights Reserved
hramam.org

ఆవిర్భవించుము.

ఈ విషయము మాండుక్య ఉపనిషత్తులో వివరింపబడినది.

*****

జీవుడు - స్వప్నావస్థ - సుషుప్తి అవస్థ

13. స్వప్నే స జీవః సుఖదుఃఖ భోక్తా స్వమాయయా కల్పితజీవలోకే ।
సుషుప్తి కాలే సకలే విలీనే తమోఽభిభూతః సుఖరూపమేతి ॥

స్వప్నే - సః - జీవః - సుఖదుఃఖం - భోక్తా - స్వ - మాయయా - కల్పిత - జీవలోకే - సుషుప్తి కాలే - సకలే - విలీనే - తమః - అభిభూతః - సుఖరూపమ్ - ఏతి.

స్వప్నావస్థ - సూక్ష్మశరీరము

సః+జీవః	=	జాగ్రతావస్థలోని ఆ జీవుడే
స్వ+మాయయా	=	తనమాయచే అనగా తన మనస్సులోని ఆలోచనలచే
కల్పిత+జీవలోకే	=	కల్పింపబడిన జీవలోకము అయిన
స్వప్నే	=	స్వప్నమందు
సుఖదుఃఖం	=	సుఖదుఃఖములు
భోక్తా	=	అనుభవించి, స్వప్నావస్థనుంచి జాగ్రతావస్థకు లేదా స్వప్నావస్థనుంచి సుషుప్తి అవస్థకు వెళ్ళుచున్నాడు.

జీవుడు జాగ్రతావస్థలో ఈశ్వరునిచే కల్పింపబడిన మాయవలనను, స్వప్నావస్థలో తనచే కల్పింపబడిన మాయవలనను సుఖదుఃఖములననుభవించుచున్నాడు. స్వప్నావస్థలో ఆత్మ యొక్క వెలుగులో మనము కలలో దృశ్యములను చూచెదము. అయితే ఈ దర్శనము ఆత్మదర్శనమయినట్లు కాదు.

కారణ శరీరము- సుషుప్తి అవస్థ

సుషుప్తి కాలే	=	సుషుప్తి కాలమునందు
తమః+అభిభూతః	=	అజ్ఞానము, అవిద్య ఆవరించగా
సకలే+విలీనే	=	ప్రాణము తప్ప మిగిలిన జ్ఞానేంద్రియములు, మనస్సు,

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

అంతఃకరణ చతుష్టయము, జీవాత్మ - ఇవి సర్వము
ఆత్మతో ఏకీభూతమై ఉండగా

సుఖరూపం+ఏతి = సుఖరూపమును పొందుచున్నారు.

జాగ్రతావస్థనుంచి సుషుప్తి వఱకు గల అవస్థలను అవిద్య, అజ్ఞానము, తమస్సుగా చెప్పుదురు. సుషుప్తిలో జీవాత్మ పరమాత్మతో కలసి ఉండును. అయితే యీస్థితి ఆత్మస్థానమునకు చేరినట్లు కాదు. సుషుప్తి వఱకు గల అవస్థలలో ఆత్మప్రాప్తి కలగదు. ఈ విషయమునే ఈ తమస్సును తమసా నదిగా వర్ణించి రామాయణంలో ఇట్లు చెప్పినాడు. సుమంతుడు రథము నడుపగా శ్రీరాముడు వనవాసమునకు లక్ష్మణునితో సీతతో బయలు దేరినాడు. అయోధ్యాపురవాసులు, బ్రాహ్మణులు అనుసరించిరి. ఆ బ్రాహ్మణులు వాజపేయ యాగము చేసినవారు, ఆ బ్రాహ్మణుల బుద్ధి ఆ వేదమంత్రములయందే ఉండును.

యా హి నః సతతం బుద్ధిర్వేదమన్త్రాను సారిణీ

(అయోధ్యకాండ- 45వ సర్గ-24)

నః-యా-బుద్ధిః- సతతం-వేదమన్త్ర-అనుసారిణీ - హి

నః = మా యొక్క

యా+బుద్ధిః = బుద్ధి

సతతం = ఎల్లప్పుడూ

వేదమన్త్రానుసారిణీ+హి = వేదముల యందలి మన్త్రములతో అనుసరించి ఉండును

హృదయేష్వేవతిష్ఠన్తి వేదా యే నః (45వ సర్గ-25)

యే - వేదాః - నః - హృదయేషు - ఏవ- తిష్ఠన్తి

ఆ వేదములు మా హృదయముల యందే ఉన్నవి. అనగా వారు వేదపారంగతులు. ఇలా బ్రాహ్మణులు చెప్పుచుండగా తమసానది వచ్చెను. ఆ రాత్రి పౌరులు, బ్రాహ్మణులు అందఱూ తమసా నది వద్ద విశ్రమించిరి.

వృక్షమూలేషు సంసుప్తాన్ - (46వ సర్గ. 19)

వృక్షముల వద్ద సుషుప్తిలో - గాఢనిద్రలో - ఉండిరి.

mam . All Rights Reserved
hramam.org

సుమంతుడు రథము సిద్ధము చేయగా శ్రీరాముడు, లక్ష్మణ సీతాసహితుడై

తమసామతరన్నదీమ్ (46వ సర్గ-28)

నదీమ్ - తమసామ్ - అతరత్ = తమసానదిని దాటెను. పౌరులు, బ్రాహ్మణులు శ్రీరామునిని అనుసరించలేక వెనుతిరిగిరి.

వేదవేదాంగములు చదువుట అపరవిద్య. అపరవిద్యవలన ఆత్మను చేరలేము అని చెప్పిన దానికి వ్యాఖ్యానముగా ఈ కథ రామాయణంలో చెప్పబడినది. వేదములు చదివియు సంసార తాపత్రయములను వదలనిచో ఆత్మాను సంధానము కుదరదని భావము.

*****

జీవుడు -సుషుప్తి నుంచి జాగ్రతావస్థకు

14. పునశ్చ జన్మాంతర కర్మయోగాత్ స ఏవ జీవః స్వపితి ప్రబుద్ధః
పురత్రయే క్రీడతి యశ్చ జీవస్త తస్తు జాతం సకలం విచిత్రమ్
ఆధారమానన్ద మఖణ్డ బోధం యస్మిల్లయం యాతి పురత్రయం చ

పునః - చ - జన్మాంతర - కర్మయోగాత్ - సః - ఏవ - జీవః - స్వపితి - ప్రబుద్ధః - పురత్రయే - క్రీడతి - యః - చ - జీవః - తతః - తు - జాతం - సకలం - విచిత్రమ్- ఆధారమ్- ఆనన్దమ్ - అఖణ్డ బోధం - యస్మిన్ - లయం - యాతి - పురత్రయం - చ

స్వపితి	=	నిద్రించును
చ	=	మఱియు
సః+జీవః+ఏవ	=	సుషుప్తిలో సుఖరూపమున పొందిన ఆ జీవుడే
జన్మాంతర	=	పూర్వజన్మ
కర్మయోగాత్	=	కర్మవాసనలవలన మేల్కొలపబడి
పునః+ప్రబుద్ధః	=	మరల జాగ్రతావస్థకు వచ్చును.
యః+జీవః	=	ఆ జీవుడు
పురత్రయే+చ	=	ఇటులనే ప్రతిదినము జాగ్రతావస్థ, స్వప్న అవస్థ, సుషుప్తి అవస్థలలో అనగా స్థూల శరీరము,

Copyrights © Siddhashra
www.siddhash

సూక్ష్మశరీరము, కారణ శరీరములనే మూడు పురములతో - అనగా మూడు నివాసస్థానములలో ఉండి సుఖదుఃఖములను, కేవలము సుఖమును పొందుచూ

క్రీడతి	=	క్రీడించున్నాడు
యస్మిన్	=	ఎందులో, అనగా సృష్ట్యాదియందు గల పురుషుని వలన వచ్చిన ప్రకృతిలో
పురత్రయం	=	స్థూల, సూక్ష్మ, కారణ శరీరములనే మూడు పురములు
లయం+యాతి	=	లయమును పొందును. అనగా లయమగును
తతః+తు	=	అందువలన ఆ పురుషుని వలన వచ్చిన ప్రకృతిలో
సకలం	=	యీ సర్వ సృష్టిలయమై మరల కల్పారంభమున
విచిత్రం+జాతం	=	ఆ పురుషుని వలననే విచిత్రముగా యీ సృష్టి అంతా వచ్చును.

ఇటుల కల్పారంభమున సృష్టి వచ్చును. లయకాలమున లయమగును. ఆ పురుషుడు

ఆధారమ్+చ	=	జగత్ సృష్టికి ఆధారము
ఆనన్దమ్	=	కేవల ఆనంద స్వరూపుడు
అఖణ్డబోధం	=	సర్వవ్యాపకుడు అని తెలియుము

పురుషుడు అనాది. ఈ పురుషుని వలన ప్రకృతి వచ్చింది. ఎలా వచ్చింది? అన్న ప్రశ్నకు కొందఱు పురుషుడే ప్రకృతిని సృష్టించి ఆ ప్రకృతిలో తన వీర్యము నుంచి సృష్టి చేసినాడని చెప్పిరి. ఇదే కథగా బ్రహ్మ సరస్వతిని సృష్టించి అలా కూతురయిన సరస్వతిని పెండ్లాడినాడు అని చెప్పిరి.

కొందఱు పురుషునిలో సగభాగము ప్రకృతి అనిరి. పురుష ప్రకృతులు ఒకే నాణము యొక్క బొమ్మ, బొరుసు అనిరి. దీనినే కథగా శివ పార్వతులను చెప్పి శివుడు అర్ధనారీశ్వరుడని కథగా చెప్పిరి.

కొందఱు పురుషుడు అనాది. అటులనే ప్రకృతి కూడా అనాది. ఇద్దఱూ సమాన వయస్కులనిరి. దీనినే కథగా శ్రీకృష్ణుడు యోగమాయా ఒకే సమయంలో

mam . All Rights Reserved
hramam.org

జన్మించినట్లు కథగా వర్ణించిరి.

ఇలా అనేక వాదనలుండుట వలన సృష్టి విచిత్రంగా పురుషుని వలన వచ్చినదని యీ ఉపనిషత్ చెప్పినది.

సుషుప్తి అవస్థలో ప్రాణము తప్ప మిగిలినవన్నీ లీనమయినా జన్మసార్థకత కాలేదు. ఎందుకనగా పూర్వజన్మ కర్మ వాసనలు క్షయము కాలేదు. అందువలననే జాగ్రతావస్థలో మళ్ళీ ఎప్పటి వలె ప్రవర్తించుచున్నాడు.

పూర్వజన్మ కర్మవాసనలను సాధనచే దహించి నిశ్చల సమాధి స్థితిలో ఆత్మను దర్శించి, ఆత్మస్థానమును చేరి, ఆత్మతో ఏకీభూతుడయి బ్రహ్మమై విరాజిల్లును. నిశ్చల సమాధి స్థితినే తురీయ అవస్థ యని కొందఱు పేర్కొనిరి.

పురత్రయములను దహించు విధానము భాగవతం సప్తమ స్కంధంలో వివరించి దానికి త్రిపురాసుర సంహారమని పేర్కొనినాడు. ఈ త్రిపురాసుర సంహారకుడు ఈశ్వరుడు. అయితే యీ త్రిపురములు ప్రకృతిలో లీనమగును గాన కొందఱు ప్రకృతినే త్రిపురాసుర సంహారిణిగా పార్వతిని పేర్కొనిరి.

	కథ	అంతరార్థము
1.	మయుడు తన మాయాబలంబున రాక్షసులకు త్రిపురములు నిర్మించి యిచ్చెను.	ఈశ్వరుడు తనమాయాశక్తిచే జీవులకు-స్థూలసూక్ష్మ కారణ శరీరములనే త్రిపురములు నిర్మించియిచ్చెను.
2.	శివుడు ధనుస్సు, బాణములు ధరియించి ఆ త్రిపురములపై గప్పెను	ధనుస్సు-ఓంకారము బాణము-జీవాత్మ నిరంతర ఓంకారోపాసన వలన జీవాత్మ - పురత్రయములలో క్రీడించుటపోయి-కూటస్థుడయినది
3.	మయుడు రాక్షసులను సిద్ధరస కూపమున ఉంచెను	అమృతత్వము గలిగినది అమృత ఇహభవతి అయినాడు

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

	బ్రహ్మదూడగా	ఆత్మదర్శనముగలిగినది
	విష్ణువు గోవుగావచ్చి	ఆత్మస్థానము చేరినాడు
	ఆ సిద్ధరసకూప అమృత	అమృతత్వము-
	రసంబు ద్రావెను	అనగా జీవన్ముక్త స్థితిని పొందినాడు.
4.	ఆ పరమేశ్వరుండు మరల	ఓంకారోపాసన చేసి
	ఒక దివ్యబాణము సంధించి	ధ్యానయోగము వలన దేహ త్యాగ
	వదలగా రాక్షసులు నశించిరి	కాలమున ప్రాణములను
		బ్రహ్మరంధ్రము చేర్చి బ్రహ్మ
		రంధ్రము చించి ఆత్మ ఆత్మతో
		ఏకీభూతమయినది.

వేద రహస్యమును కథగా వ్యాసభగవానుడు సాధకులకు వివరించినారు.

*****

విరాట్పురుషుడు సృష్టిచేయసంకల్పించెను. సృష్టి చేసెను. దీనిని ప్రారంభసృష్టి అని అందురు.

15. ఏతస్మాత్ జ్ఞాయతే ప్రాణో మనః సర్వేంద్రియాణి చ ।
ఖం వాయు ర్జ్యోతి రాపః పృథివీ విశ్వస్య ధారిణీ ॥

(ముండక ఉపనిషత్- 2-1-3లో కూడ కలదు)

ఏతస్మాత్ - జాయతే - ప్రాణః - మనః - సర్వేంద్రియాణి - చ - ఖం - వాయుః - జ్యోతిః - ఆపః - పృథివీ - విశ్వస్య - ధారిణీ.

ఏతస్మాత్ = ఈ విరాట్పురుషుని వలన విశ్వసృష్టికి కారణమయిన ప్రకృతి-మహత్, మహత్ వలన అహంకారము, అహంకారము మూడు విధముల యినవి. **తమో అహంకారము** వలన

ఖం = ఆకాశము

వాయుః = వాయువు

mam . All Rights Reserved
hramam.org

జ్యోతిః	=	తేజస్సు అనగా అగ్ని
ఆపః	=	జలము
విశ్వస్యధారిణీ+పృథివీ	=	భూమి - వీటి వలన స్థూల శరీరము
చ	=	మఱియు పంచభూతములకు గుణములు గలిగినవి. **సాత్త్వికాహంకారము** వలన
మనః	=	మనస్సు ఇంద్రియ అధిష్ఠానదేవతలు- **రజో అహంకారమువలన** బుద్ధి
సర్వేంద్రియాణి	=	సూక్ష్మ శరీరములోని సర్వ ఇంద్రియములు
ప్రాణః	=	ప్రాణము
జాయతే	=	గలిగినవి వీటి అన్నింటి సమ్మేళనమున సర్వ ఉపాధులు గలుగుచున్నవి. అనగా విశ్వనిర్మాణము జరుగు చున్నది.

ఈ మంత్రమునకు అర్థము ముండకోపనిషత్‌లో వివరింపబడినది. దానిని ఇచ్చట చదువుకొనవలయును.

*****

గురువు సృష్ట్యాదియందున్న ఆత్మవునీవే అని ఉపదేశము యిచ్చుట.

16. యత్పరం బ్రహ్మ సర్వాత్మా విశ్వస్యాయతనం మహత్।
సూక్ష్మాత్ సూక్ష్మతరం నిత్యం తత్త్వమేవ త్వమేవ తత్॥

యత్ - పర బ్రహ్మ - సర్వ - ఆత్మా- విశ్వస్య - ఆయతనమ్ - మహత్ - సూక్ష్మాత్ సూక్ష్మతరం - నిత్యమ్ - తత్ - త్వమ్ - ఏవ - త్వమ్ - ఏవ - తత్.

యత్+పరంబ్రహ్మ	=	ఉత్కృష్టమై సృష్టికారణమయిన సృష్ట్యాదియందుగల ఆ ఆత్మ
మహత్	=	పరిమాణంలో అన్నింటి కంటె గొప్పది
నిత్యం	=	శాశ్వతమైనది
విశ్వస్య	=	విశ్వమునకు

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

ఆయతనం	=	ఆధారము అనగా మూలకారణము
సర్వాత్మా	=	సర్వత్రా గల విరాట్ స్వరూపము కలది
సూక్ష్మాత్+సూక్ష్మతరం	=	అదే ప్రాణుల హృదయ గుహలో కూడా ఉన్నది. సృష్టిలో ప్రాణుల హృదయ గుహలో గల ఆత్మ మిక్కిలి సూక్ష్మము.
తత్+త్వమ్+ఏవ	=	ఆ ఆత్మవు నీవే
త్వమ్+ఏవ+తత్	=	నీవే ఆ ఆత్మవు.

"తత్త్వమసి" - అని గురువు ఉపదేశించినాడు. ఆత్మ తనే అని స్వానుభవంలో గ్రహించిన సర్వబంధములు పోవును.

*****

17. జాగ్రత్ స్వప్న సుషుప్తాది ప్రపంచం యత్ప్రకాశతే।
తత్ బ్రహ్మాహమితి జ్ఞాత్వా సర్వబంధైః ప్రముచ్యతే ॥

జాగ్రత్ - స్వప్న - సుషుప్త - ఆది - ప్రపంచం - యత్ - ప్రకాశతే - తత్ - బ్రహ్మ - అహమ్ - ఇతి - జ్ఞాత్వా - సర్వబంధైః - ప్రముచ్యతే

జాగ్రత్+స్వప్న+ సుషుప్తాది	=	జీవరూపమున జాగ్రత్, స్వప్న, సుషుప్తాది అవస్థలలో; స్థూలసూక్ష్మ కారణ శరీరములలోను మజియు ఆత్మగా
ప్రపంచం	=	ప్రపంచము అనగా సర్వమూ తానే అయి
యత్+ప్రకాశతే	=	ఏది క్రీడించుచున్నదో, ఏది ప్రకాశించు చున్నదో
తత్+బ్రహ్మ	=	ఆ ఆత్మ
అహం+ఇతి+జ్ఞాత్వా	=	నేనే అని స్వానుభవంలో దర్శించిన వాడు, సర్వత్రా వ్యాపించియున్న ఆత్మ తత్త్వము నేనేనని గ్రహించిన వాడు.
సర్వబంధైః	=	సర్వబంధములనుంచి
ప్రముచ్యతే	=	విడివడును. అమృతుడగును.

*****

mam . All Rights Reserved
hramam.org

అశ్వలాయనుడు ఆత్మయై విరాజిల్లుచు స్వానుభవమును ప్రకటించుచున్నాడు. ఆత్మ లక్షణములను అన్యాప దేశంగా చెప్పుచున్నాడు

(కైవల్య 18 నుంచి 24 వఱకు)

18. త్రిషు ధామసు యత్ భోగ్యం భోక్తా భోగశ్చ యద్భవేత్ ।
తేభ్యో విలక్షణః సాక్షీ చిన్మాత్రోఽహం సదాశివః ॥

త్రిషు - ధామసు - యత్ - భోగ్యం - భోక్తా - భోగః - చ - యత్ - భవేత్ - తేభ్యః - విలక్షణః - సాక్షీ - చిన్మాత్రః - అహం - సదాశివః

యత్+త్రిషు+ధామసు	=	ఎవడు మూడు పురముల యందు జీవుడుగా ఉండి
భోక్తా	=	అనుభవించేవాడు
భోగ్యం	=	అనుభవింపబడే సుఖదుఃఖాది భావములు
భోగః	=	భోగము; భోగకారణమయిన దృశ్యమాన ప్రపంచము అయి
భవేత్	=	ఉన్నాడో అతడు
అహం	=	నేను.
చిన్మాత్రః	=	నేను చిత్ స్వరూపుడను
చ	=	మఱియు
తేభ్యః	=	భోక్తా, భోగ్యం, భోగములనే వాటి చేత అనగా
యత్+విలక్షణః	=	ఉపాధి లక్షణములచేత బంధింపబడని విలక్షణము
+సాక్షీ		అయిన హృదయ గుహాలోగల సాక్షిని నేను.
సదాశివః	=	ఎల్లప్పుడు మంగళకరుడను నేను.

*****

19. మయ్యేవ సకలం జాతం మయి సర్వం ప్రతిష్ఠితం ।
మయి సర్వం లయం యాతి తద్బ్రహ్మాద్వయ మస్మ్యహమ్ ॥

మయి - ఏవ - సకలం - జాతం - మయి - సర్వం - ప్రతిష్ఠితం - మయి - సర్వం- లయం - యాతి - తత్ - బ్రహ్మ - అద్వయమ్ - అస్మి - అహమ్

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

మయి+ఏవ = నా వలననే
సకలం+ జాతం = సర్వ విశ్వము పుట్టుచున్నది
మయి = నాయందే
సర్వం+ప్రతిష్ఠితం = సర్వ విశ్వము ఉన్నది
మయి = నా వలన కలిగిన ప్రకృతి యందే
సర్వం = సర్వ విశ్వము
లయం+యాతి = లయమగుచున్నది
తత్+బ్రహ్మ = ఆ సృష్టిస్థితిలయకారకమయిన ఆత్మ
అహం+అద్వయం+అస్మి= నేను ఒకటే అయిఉన్నాను. అనగా నేనే ఆత్మను.

*****

20. అణోరణీయానహమేవ తద్వన్మహానహం విశ్వమహం
విచిత్రం పురాతనోఽహం పురుషోఽహ మీశో
హిరణ్మయోఽహం శివరూపమస్మి

అణోః - అణీయాన్ - అహమ్ - ఏవ - తద్వత్ - మహాన్ - అహం - విశ్వం - అహం - విచిత్రం - పురాతనః - అహం - పురుషః - అహమ్ - ఈశః - హిరణ్మయః - అహం - శివరూపమ్ - అస్మి.

అణోః+అణీయాన్ = అణువులో అణువును
అహమ్+ఏవ = నేనే
తద్వత్+మహాన్ = ఆ విధముగనే మహత్‌ను
అహం = నేను
విశ్వం+అహం = నేనే సర్వవిశ్వమును
పురాతనః+అహం = నేనే సృష్ట్యాదియందు గల ఆత్మను
ఈశః+హిరణ్మయః+ పురుషః+అహమ్ = సర్వ సృష్టి నియామకుడనయిన హిరణ్మయ కోశమునగల పురుషుడను నేను
విచిత్రం = ఊహకందని విధముగా సృష్టి చేసినది నేనే
అహం+శివరూపం+అస్మి= నేను శుభప్రదమయిన ఆత్మను

*****

mam . All Rights Reserved
hramam.org

21. అపాణిపాదోఽహమచిన్త్య శక్తిః పశ్యామచక్షుః సశృణోమ్యకర్ణః ।
అహం విజానామి వివక్తరూపో నచాస్తి వేత్తా మమచిత్సదాహం ॥

(శ్వేతాశ్వతర III - 19,20లో కూడా కలదు)

అపాణి - పాదః - అహమ్ - అచిన్త్య - శక్తిః - పశ్యామి - అచక్షుః - సః - శృణోమి - అకర్ణః - అహమ్ - విజానామి - వివిక్తరూపః - న - చ - అస్తి - వేత్తా - మమ - చిత్ - సదా - అహం

అహమ్	=	నేను ఉపాధి రహితుడను
అపాణి+పాదః	=	కాళ్ళు చేతులు లేకుండా అనగా కర్మేంద్రియములు లేకుండా
అచిన్త్య+శక్తిః+చ	=	అపరిమితమైన శక్తి గలిగియున్నాను. అనగా కర్మేంద్రియములు చేయుపనులన్నీ చేయుదును
అచక్షుః+పశ్యామి	=	కన్నులు లేకుండా చూచెదను
అకర్ణః+శృణోమి	=	చెవులు లేకుండా వినెదను. అనగా మనస్సు, జ్ఞానేంద్రియములు లేకుండా జ్ఞానేంద్రియములు, మనస్సు చేయు పనులను చేయుదును.
సః+వివిక్తరూపః	=	సృష్ట్యాది యందు ఒక్కడను - రూప రహితుడను
అహం+విజానామి	=	నేను భూత, భవిష్యత్ వర్తమాన కాలములలో గల సర్వము తెలియుదును.
మమ+వేత్తా+న+అస్తి	=	అయితే లయకాలములో సర్వము లయమగును కాన అప్పుడు నన్ను తెలిసినవాడు ఉండడు.
అహం+సదా+చిత్	=	జీవ రూపమున ఎల్లప్పుడు చిద్రూపుడను

*****

22. వేదై రనేకై రహమేవ వేద్యో వేదాన్త కృద్వేద విదేవ చాహం ।
న పుణ్యపాపే మమనాస్తి నాశో న జన్మ దేహేంద్రియ బుద్ధి రస్తి ॥

(భగవద్గీత-పురుషోత్తమ ప్రాప్తియోగం-15లో కూడా కలదు)

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

వేదైః - అనేకైః - అహమ్ - ఏవ - వేద్యః - వేదాన్తకృత్ - వేదవిత్ - ఏవ - చ - అహమ్- న - పుణ్యపాపే - మమ - న - అస్తి - నాశః - న - జన్మ - దేహేంద్రియ - బుద్ధిః - అస్తి

మమ+జన్మ+	=	నాకు దేహము, ఇంద్రియములు, మనస్సు,
దేహేంద్రియ+		బుద్ధి జీవులకు వలె లేవు. అనగా ఉపాది
బుద్ధిః+న+అస్తి+		రహితుడను. దేహమునకు వలె జన్మము,
నాశః+న+అస్తి+చ		మరణము లేదు
అహం+న+పుణ్యపాపే	=	జీవులకు కర్మల వలన గలుగు పుణ్య పాపములు జీవులను బంధించు నట్లు నన్ను సృష్టి, స్థితి, లయములు అనే కర్మలు బంధించవు.
అహం	=	నన్ను
అనేకైః+వేదైః+	=	నాలుగు వేదములు చదివి అందలి వేదాంత
వేదాంతకృత్+ఏవ+వేద్యః		వాక్యములు అర్థము చేసుకొని వాటిని సాధన చేసిన వారు మాత్రమే గ్రహించగలరు.
వేదవిత్+అనేకైః+ఏవ	=	వేదవిదులు, బ్రహ్మచర్యము ధ్యాన యోగము మొదలయిన అనేక సాధనల చేత మాత్రమే నన్ను దర్శించగలరు. నా స్థానమును చేర గలరు నన్ను పొందగలరు.

*****

23. న భూమి రాపో న చ వహ్ని రస్తి న చా నిలో మేఽస్తి న చాంబరం చ ।
ఏవం విదిత్వా పరమాత్మ రూపం గుహాశయం నిష్కలమద్వితీయం ॥

న - భూమిః - ఆపః - న - చ - వహ్నిః - అస్తి - న - చ - అనిలః - మే - అస్తి - న - చ - అంబరం - చ - ఏవం - విదిత్వా - పరమాత్మ - రూపం - గుహాశయం - నిష్కలమ్ - అద్వితీయం.

న+భూమిః+చ	=	నేను భూమిని కాను
న+చ+ఆపః	=	జలమును కాను
వహ్నిః+న+అస్తి+చ	=	అగ్నిని కాను

mam . All Rights Reserved
hramam.org

అనిలఃఅస్తిఃన = వాయువును కాను

అంబరంచ = ఆకాశమును కాను. మఱియు అహంకారము, మహత్తును, ప్రకృతిని కాను.

ఏవంవిదిత్వా = ఈ విధముగా తెలుసుకొని అనగా నేను పంచ భూతములలో నుందును గాని నేను పంచ భూతములు కాను. అటులనే ఉపాధులలో అంతర్యామిగా ఉందును గాని ఉపాధులు నేను కాను. నా వలననే ఉపాధులు వచ్చినవి. ఇలా వర్ణింపబడిన విషయమును తెలుసుకొని

మే = నాయొక్క

నిష్కలమ్ = పరిశుద్ధము అయినదియు

అద్వితీయమ్ = సృష్ట్యాది యందున్నదియు రెండవదిలేనిదియు .

గుహాశయం = హృదయగుహలో ఉన్నదియు

పరమాత్మరూపం = ఉత్కృష్టమైన యీ ఆత్మ స్వరూపము నేను అని తెలుసుకొన్నవాడు అమృతత్వమును పొందును.

*****

24. సమస్త సాక్షీం సదసద్విహీనం ప్రయాతి శుద్ధం పరమాత్మరూపం ॥

ఇతి ప్రథమః ఖండః

సమస్తసాక్షీం - సత్ - అసత్ - విహీనం - ప్రయాతి - శుద్ధం - పరమాత్మ - రూపం

సత్అసత్విహీనం = సత్, అసత్‌లు కానిదియు హృదయ గుహలోని ఆత్మ-సత్ ఉపాధులు- అసత్ ఈ సత్, అసత్‌లు కలసి విశ్వమయినది. నేను సృష్ట్యాది యందున్న వానిని అగుటచే సత్, అసత్ అనే యీ రెండూ లేనివాడును నేను.

సమస్త సాక్షీం = సమస్తమునకు సాక్షి అయినదియు కేవల ఆత్మ స్వరూపమును. జీవుని కర్మలకు సాక్షిని నేను

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

ఫల శ్రుతి

శుద్ధం	=	పరిశుద్ధమయినదియు అయిన ఆత్మను ఈ విధముగా గ్రహించిన జ్ఞానులు
పరమాత్మరూపం	=	ఉత్కృష్టమయిన ఆత్మలో ఏకీభూతులై ఆత్మ రూపమును
ప్రయాతి	=	పొందుచున్నారు.

*****

మంగళాచరణము

యః శతరుద్రీయమధీతే సోఽగ్ని పూతో భవతి సురాపానా త్పూతో భవతి బ్రహ్మహత్యా త్పూతో భవతి కృత్యా కృత్యాత్పూతో భవతి తస్మాద విముక్త మాశ్రితో భవతి। అత్యాశ్రమీ సర్వదా సకృదాన జపేత్॥ అనేన జ్ఞాన మాప్నోతి సంసారార్ణవ నాశనం। తస్మా దేవం విదిత్వైనం కైవల్యం ఫలమశ్నుతే కైవల్య ఫలమశ్నుతే ఇతి॥

-ఇత్యథర్వ వేదే కైవల్యోపనిషత్సు-

యః - శతరుద్రీయమ్ - అధీతే - సః - అగ్నిః - పూతః - భవతి - సురాపానాత్ - పూతః - భవతి - బ్రహ్మహత్యాత్ - పూతః - భవతి - కృత్య - అకృత్యాత్ - పూతః - భవతి - తస్మాత్ - అవిముక్తమ్ - ఆశ్రితః - భవతి - అత్యాశ్రమీ - సర్వదా - సకృత్ - వా - జపేత్ - అనేన - జ్ఞానమ్ - ఆప్నోతి - సంసార - ఆర్ణవ - నాశనం - తస్మాత్ - ఏవం - విదిత్వా - ఏనం - కైవల్యం - ఫలమ్ - అశ్నుతే - కైవల్యం - ఫలం - అశ్నుతే - ఇతి.

అత్యాశ్రమీ	=	జ్ఞానికూడ - ఆత్మ దర్శనం చేసిన జ్ఞాని
సర్వదా	=	ఎల్లప్పుడూ శ్రద్ధగా
సకృత్+జపేత్	=	శత రుద్రీయమును జపించ వలయును.
యఃశతరుద్రీయం	=	ఎవడు శతరుద్రీయమును
అధీతే	=	జపించునో - ఆత్మను స్వానుభవంతో దర్శించునో

mam . All Rights Reserved
hramam.org

సः+అగ్నిः పూతः+భవతి=		సర్వబంధములను అగ్ని దహించినట్లు జ్ఞానాగ్నిచే సర్వబంధముల నుంచి విముక్తుడై **అగ్నిద్యోతనుడు అగును.**
తస్మాత్	=	అందువలన
ఆశ్రితः+భవతి	=	ఆత్మాశ్రయుడగును
సంసార+ఆర్ణవ+ నాశనం	=	సంసార సాగరము అనే తాపత్రయములను నశింప చేయును.
సురాపానాత్+ పూతः+భవతి+వా బ్రహ్మహత్యాత్+పూతः+ భవతి+	=	సురాపానము, బ్రహ్మహత్యాది పాపములనుంచి విడివడి పాపరహితుడు అగును
కృత్య+అకృత్యాత్+ పూతः+భవతి	=	కర్మబంధముల నుంచి విడివడును.
అనేన	=	సత్యము, బ్రహ్మచర్యము, మొదలయిన సాధనల చేత
జ్ఞానం+ఆప్నోతి	=	జ్ఞానవంతుడగును, ఆత్మదర్శనము పొందును
తస్మాత్	=	అందువలన
అవిముక్తం	=	ఆత్మనుంచి విడివడక ఉండును
ఏవం+విదిత్వా	=	ఈ విధముగా ఆత్మను తెలుసుకొని
ఏవం+కైవల్యం+ ఫలం+అశ్నుతే	=	కైవల్య ఫలమును పొందును
కైవల్యం+ఫలం+ అశ్నుతే+ఇతి	=	కైవల్య ఫలమును పొందును

బంధవిముక్తుడయిన జ్ఞాని కూడ కర్మలు చేయవలయునా? అన్న దానిని శ్రీకృష్ణుడు భగవద్గీతలో

సక్తాः కర్మణ్య విద్వాంసో యథా కుర్వన్తి భారత
కుర్యాద్విద్వాం స్తథాఽసక్త శ్చికీర్షుర్లోక సంగ్రహమ్ (కర్మయోగము-25)

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

భారత	=	ఓ అర్జునా
అవిద్వాసః	=	అవిద్వాంసులు
యథా	=	ఎట్లు
కర్మణి	=	కర్మల యందు
సక్తాః	=	ఆసక్తి గలిగి కర్మలను
కుర్వంతి	=	ఆచరించుచున్నారో
తథా	=	అట్లే
విద్వాన్	=	విద్వాంసుడు కూడ
ఆసక్తాః	=	అసక్తిలేక
లోక సంగ్రహమ్+చికీర్షుః	=	లోక హితమును గోరు వాడై
కుర్యాత్	=	కర్మలను ఆచరింప వలయును.

అజ్ఞానులు ఫలాసక్తులయి ఫలాపేక్షతో కర్మలు యే ప్రకారము చేయుచున్నారో అటులనే జ్ఞాని కూడా ఫలాసక్తి రహితుడై లోకమునకు మార్గదర్శకుడుగా కర్మలు ఆచరింపవలయును.

*****

ఓం భద్రం కర్ణేభిః శృణు యామ దేవాః
భద్రం పశ్యేమాక్షభిర్యజత్రాః
స్థిరై రంగై స్తుష్టువాగ్ం సస్తనూభిః
వ్యశేమ దేవహితం యదాయుః
స్వస్తి న ఇంద్రో వృద్ధ శ్రవాః
స్వస్తి నః పూషా విశ్వవేదాః
స్వస్తి నస్తార్క్ష్యో అరిష్టనేమిః
స్వస్తి నో బృహస్పతి ర్దధాతు
ఓం శాంతి శాంతి శాంతిః

*****

mam . All Rights Reserved
hramam.org

ఒక్కొక్కవేదము ఒక్కొక్క మహావాక్యమును చెప్పినది అనిగాక బ్రహ్మవిద్యా సంప్రదాయములో నాలుగు వేదములు ఒకే విషయమును ప్రతిపాదించునని చెప్పబడును.

ఋగ్వేదము-ఐతరేయోపనిషత్: విరాట్పురుషుడు లోకములను, లోకపాలురను, సర్వ స్థావరజంగమములను, సృష్టి అభివృద్ధికి అన్నమును సృజియించెను.

మిథున ధర్మసృష్టి చెప్పబడినది.

సృష్ట్యాదియందున్న ఆత్మ హృదయగుహలో ప్రవేశించి ఈ సర్వమూ తనే అని చూచినది. తనుగాక ఇతరమేదియులేదని చూచెను.

విరాట్పురుషునినుంచి వచ్చిన దేవతలకు మానవ శరీరములో స్థానము ఏర్పడినది.

ప్రాణులలో మానవుడు శ్రేష్ఠుడు.

ప్రజలలో సంసారులు విద్వాంసులు అని రెండు విభాగములు.

ఆత్మను ఉపాసించి ఆత్మను గ్రహించవలయును.

సామవేదము-కేనఉపనిషత్: ఆత్మవలన జీవుడు, దేహేంద్రియమనోబుద్ధులు, పనిచేయుచ్నువి.

జీవుడు మాత్రమే ఆత్మను గ్రహించగలడు.

యజుర్వేదము-కఠోపనిషత్: ఇహలోక, పరలోక, సుఖాపేక్షపరులు బ్రహ్మవిద్యకు అనర్హులు.

సాధన పదునైన కత్తి అంచుపై నడక వంటిది.

ధీరులు సాధన చేసి - బుద్ధిద్వారా ఆత్మ తత్త్వమును గ్రహించవలయును.

ఆత్మను గ్రహించవలయును.

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

యజుర్వేదము-తైత్తిరీయోపనిషత్: కర్మ, యోగ, సాంఖ్య పద్ధతుల ద్వారా అన్నమయ, ప్రాణమయ, మనోమయ, విజ్ఞానమయ, ఆనందమయ కోశములుగా చెప్పబడే దేహమును వీడి ప్రకృతిని వీడి - ఈ ఐదుకోశములుగాక హిరణ్మయకోశవర్తియైన ఆత్మను సాధన ద్వారా గ్రహించవలయును.

ఆత్మను దర్శించవలయును.

యజుర్వేదము-ఈశఉపనిషత్: విద్యావిద్యల ద్వారా సాధనచే ఆత్మను గ్రహించవలయును.

అథర్వవేదము-ముండక ఉపనిషత్: విరాట్పురుషుడు, ఉపాధులను, సర్వ స్థావరజంగమములను, సర్వ భావములను సృష్టి అభివృద్ధికి అన్నమును సృజియించెను. విధివిహితముగా పుణ్యకర్మలు చేయవలయును. పుణ్యఫలితము కోరరాదు. సాధనచే ఆత్మను గ్రహించవలయును.

అథర్వవేదము-మాండుక్యఉపనిషత్: సృష్ట్యాదియందు ఒక్కడుగా ఉన్న ఆత్మ సృష్టిలో మానవ దేహములో నాలుగు భాగములైనది.

ఆత్మను గ్రహించవలయును.

అథర్వవేదము-ప్రశ్నోపనిషత్: ఆత్మ విరాట్పురుషుడై సర్వదేవతారూపములుగా భాసిల్లుచున్నాడు. సాధనచేసి షోడశకళాపురుషునిని - ఆత్మను గ్రహించవలయును.

అథర్వవేదము-కైవల్యఉపనిషత్: యోగమార్గమున సాధనచేసి ఆత్మను గ్రహించవలయును.

అన్ని ఉపనిషత్తులు ఆత్మ తత్త్వమును గ్రహించి, ఆత్మను దర్శించి ఆత్మలో ఏకీభూతుడై ఆత్మయై విరాజిల్లవలయునని చెప్పినవి.

*****

mam . All Rights Reserved
hramam.org

అధ్యాత్మము

సింహావలోకనము

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

అధ్యాత్మ విభాగము

జన్మాద్యస్యయతోఽన్వయాదితరత శ్చార్థేష్వభిజ్ఞః స్వరాట్
తేనే బ్రహ్మ హృదా య ఆదికవయే ముహ్యన్తి యత్సూరయః ।
తేజోవారిమృదాం యథా వినిమయో యత్ర త్రిసర్గోఽమృషా
ధామ్నా స్వేన సదా నిరస్తకుహకం సత్యం పరం ధీమహి ॥

(సంస్కృత భాగవతము, ప్రథమ స్కంధము, ప్రథమాధ్యాయము, 1)

సీ. విశ్వజన్మస్థితి విలయంబు లెవ్వని వలన నేర్పడు ననువర్తనమున
వ్యావర్తనమునఁ గార్యములం దభిజ్ఞుఁడై తాన రా జగుచుఁజిత్తమునఁ జేసి
వేదంబు లజునకు విదితముల్ గావించె నెవ్వఁడు బుధులు మోహింతు రెవ్వఁ
నికి నెండమావులనీటఁ గాచాదుల నన్యోన్యబుద్ధి దా నడరునట్లు

ఆ. త్రిగుణసృష్టి యెందు దీపించి సత్యము
భంగిఁ దోఁచు స్వప్రభానిరస్త
కుహకుఁ డెవ్వఁ డతనిఁ గోరి చింతించెద
ననఘు సత్వఁ బరుని నమదినంబు,

ఈ శ్లోకములో పరమాత్మను ధ్యానించడముతో పాటు ఆత్మ గుఱించి అధ్యాత్మ తత్త్వము గుఱించి, ప్రకృతి గుఱించి, సృష్టి గుఱించి, జీవేశ్వరుల గుఱించి సంగ్రహముగ చెప్పబడినది.

mam . All Rights Reserved
hramam.org

వేదములలో, ఉపనిషత్తులలో సంగ్రహముగ చెప్పబడిన ఆత్మ తత్త్వమును రామాయణము, భారతము, భాగవతములలో విపులముగ వివరింపబడినవి. పురాణములలో విపులముగ వివరింపబడిన విషయములను ఈ సింహావలోకనము అను ప్రకరణమున చెప్పబడినవి.

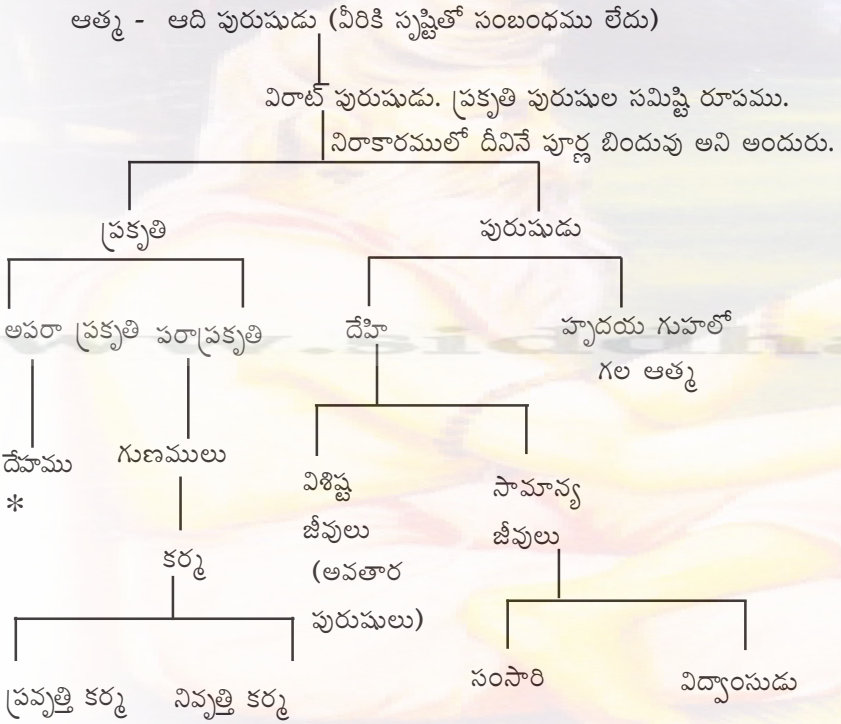

* సమిష్టిలో విశ్వము, వ్యష్టిలో దేహము ఏర్పడినది.

Copyrights © Siddhashra
www.siddhash

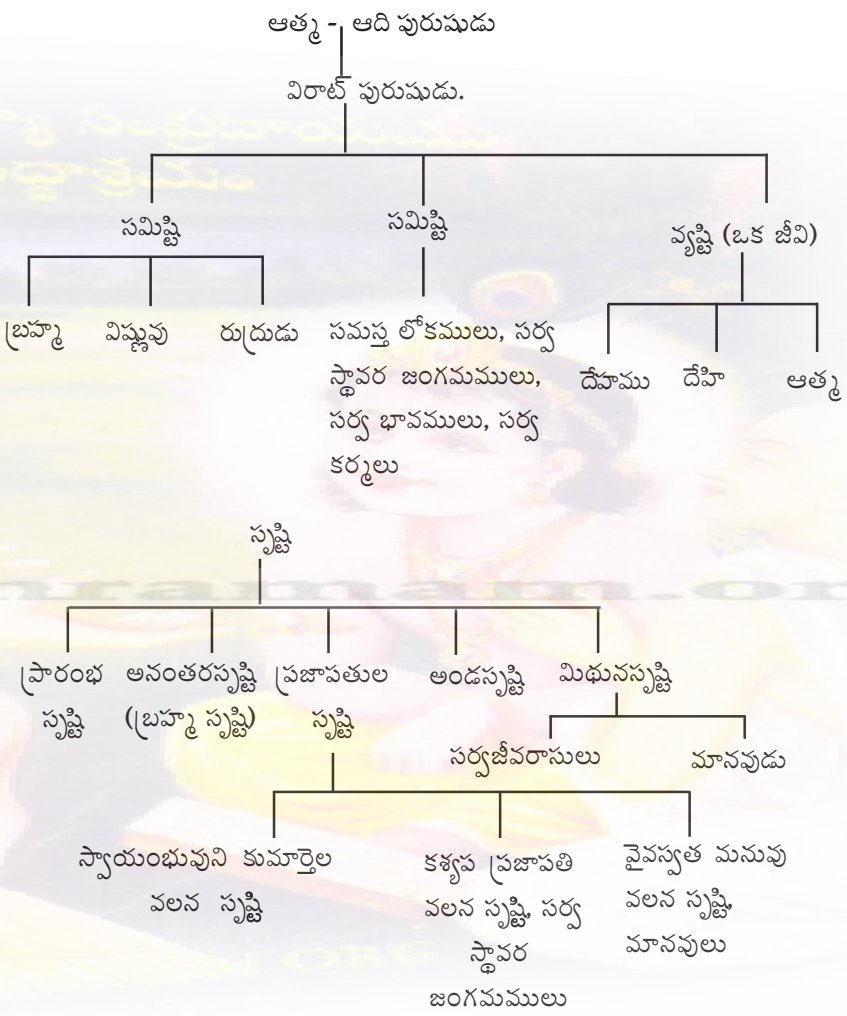

ఈ సృష్టిని రామాయణ, భారతములలో పాత్రలుగా చిత్రీకరించిరి.

mam . All Rights Reserved
hramam.org

తీవ్ర మోక్షేచ్ఛ గలవారికి ఈవిభాగము ఉపయోగము. వీరినే ధీరులు అని అందురు. పుణ్య కర్మలు, వాటి అశాశ్వత ఫలితములు, తెలిసి నిర్వేదము పొందినవారు ఈ విభాగమును నేర్చుకొనుటకు సద్గురువును ఆశ్రయించి, అభ్యసించి, ఆచరించిన అచల స్థిరకల్యాణమగు స్వస్వరూపమును పొందుదురు.

వేదములలో ఉపనిషత్తులలో చెప్పిన అధ్యాత్మిక విషయములను కపిలుని సాంఖ్య సూత్రములుగా, నారదుని భక్తి సూత్రములుగా, వసిష్ఠుని యోగవాసిష్ఠముగా, వ్యాసుని బ్రహ్మ సూత్రములుగా, పతంజలి యోగ సూత్రములుగా, రామాయణ, భారత, భాగవతపురాణములుగా రచియింపబడినవి. పరవిద్యకు సంబంధించి అష్టావక్రుడు చెప్పినది అష్టావక్రగీతగా, దత్తాత్రేయుడు చెప్పినది అవధూత గీతగా, ఋషభుడు చెప్పినది ఋషభగీతగా, వసిష్ఠుడు చెప్పినది వసిష్ఠగీతగా, భారతము భీష్మ పర్వములోనిది భగవద్గీతగా, శ్రీకృష్ణుడు తన నిర్యాణ సమయములో ఉద్ధవునికి చెప్పినది (భాగవతము 11వ స్కంధములో కలది) ఉద్ధవగీతగా ప్రసిద్ధములయినవి. ఇవి అన్నీ వేదములలోని ఉపనిషత్తులలోని విషయములను అమృతత్వము పొందు విధివిధానమును విపులముగా అర్థమగుటకు చెప్పబడిన పునశ్చరణ గ్రంథములు. అందువలన ధర్మరాజు జన్మసంసార బంధ విముక్తి గుఱించి భీష్ముని అడుగగా భీష్ముడు ఋషులచే అనేకగీతలలో చెప్పబడినవి (ఋషిభిః పరిభిః గీతాని) అని చెప్పెను.

*****

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

బ్రహ్మ విచారణ

ఈ విభాగము క్రింద **ఆత్మ** గుఱించి, **(ఆది) పురుషుని** గుఱించి వివరించబడును. ఆత్మ తత్త్వమును సృష్ట్యాది యందు గల ఆత్మ విభాగము క్రింద, సృష్టిలోని విభాగము క్రింద, దేహములో గల విభాగము క్రింద వివరించబడును.

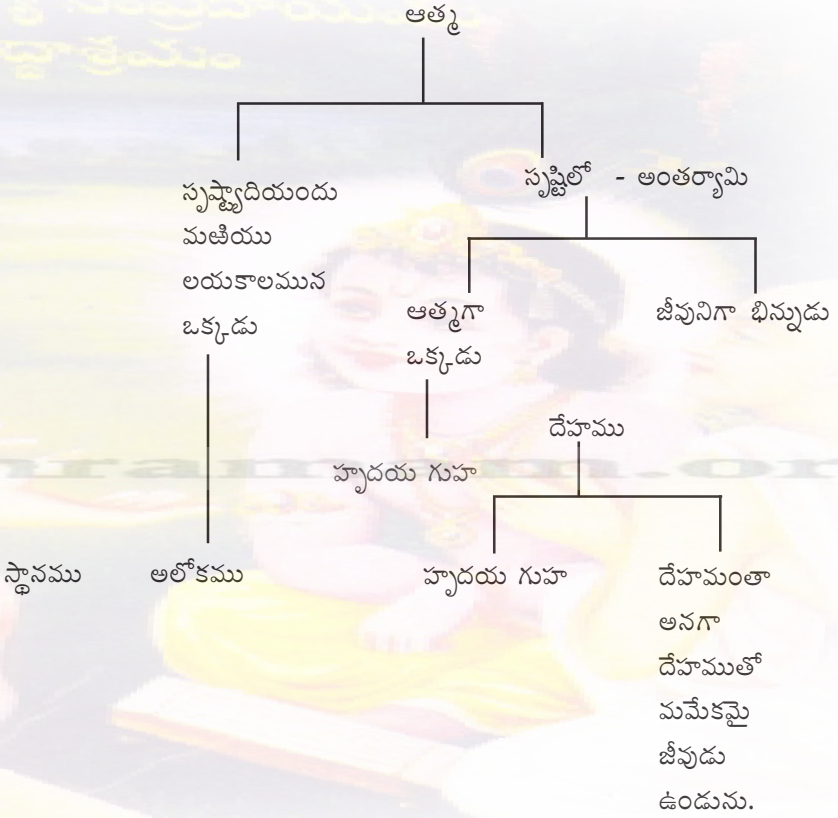

బ్రహ్మ విచారణ:- కిం తద్బ్రహ్మ? అని అర్జునుడు శ్రీకృష్ణుని అడిగెను. దానికి శ్రీకృష్ణుడు అక్షరం బ్రహ్మ అని సమాధానము చెప్పెను. అనగా సృష్ట్యాది యందుగల ఆత్మయే బ్రహ్మ. దీనిని పర బ్రహ్మ అనియు అందురు. ఆత్మకు ఆది పురుషునకు సృష్టితో సంబంధములేదు. వీరిలో సృష్టిలేదు.

mam . All Rights Reserved
hramam.org

సృష్ట్యాది యందు గల ఆత్మ :

సృష్ట్యాదియందు ఆత్మ తప్ప ఇతరమేదియు లేదు. ఆత్మ ఒక్కడే గలడు. కావున ఒక్కడు.

అనాది, సనాతనము, పురాణము.

శాశ్వతుడు. నిత్యుడు. అమృతుడు. భూతభవిష్యత్ వర్తమాన కాలములో అనగా సర్వ కాలములలో ఉండును.

స్థాణువు. అచలము. అనగా సర్వకాలములలో మార్పు చెందక ఒకే విధముగా ఉండును.

స్వయంభువు. పుట్టుక లేనివాడు.

స్వయంజ్యోతి. పరంజ్యోతి. నిఖిలైక జ్యోతి. జ్యోతిర్మయుడు. స్వప్రకాశుడు. కల్పాంతమున అంధకారమున ఉన్న జగత్తును తన ప్రకాశముచే వెలిగించును. సూర్య చంద్రులకు కూడ అనగా వెలుగులకు వెలుగు.

నిరుపాధికము.

నిరాకారుడు.

అవ్యక్తుడు.

బాహ్య చక్షువులకు గోచరము కాడు. ఇంద్రియాదులచే గ్రహించలేము. అగోచరుడు.

గుణ రహితుడు. త్రిగుణ రహితుడు. నిర్గుణుడు. ప్రకృతి గుణ విలక్షణుడు. సత్వాది గుణ శూన్యుడు.

శుద్ధుడు. శుద్ధ స్వరూపుడు.

నిర్మలాత్మ. పరమాత్మ.

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

నిస్సంగుడు.

సాక్షి.

క్రియా శూన్యుడు.

పూర్ణుడు. పరిపూర్ణుడు. సకల సంపూర్ణుడు. ప్రకృతి పరిపూర్ణుడు.

అవ్యయుడు. క్షయరహితుడు.

అచింత్యము.

అప్రమేయము.

కాలాతీతము.

సృష్టి హేతువు.

పరిమాణములో పెద్దది. మహత్.

ఇంద్రియములు లేకపోయినను ఇంద్రియములు చేయు పనులను అన్నింటిని చేయును.

సర్వజ్ఞుడు. జ్ఞాన స్వరూపుడు.

సృష్టిలోని సర్వ దేవతలకు, దేహములోని ఇంద్రియమనోబుద్ధులకు శాశ్వతముగా విధులను నిర్ణయించును.

ఆత్మ నిష్కామకర్మలకు ధ్యేయము.

బుధులు మోహింతురు. బుధులు ఆత్మతో ఏకీభూతులయి ఆత్మగా విరాజిల్లుదురు. ఉదాహరణకు నదులు సముద్రములో కలసి సముద్రముగా పిలువబడునట్లు ఆత్మతో కలసి ఆత్మగా పిలువబడుదురు.

ఆత్మ బలహీనులకు లభ్యము కాదు.

mam . All Rights Reserved
hramam.org

శాస్త్రము చదువుట వలన గాని ఇతరులు చెప్పగా విన్నంతమాత్రమునగాని ఆత్మను గ్రహించలేము. సాధనచే ఆత్మను గ్రహించగలము.

సృష్టిలో గల ఆత్మ :

భిన్నుడు. మండుచున్న పెద్ద అగ్నినుండి అగ్నికణములు వచ్చినట్లు సృష్ట్యాదియందున్న ఆత్మనుంచి సృష్టిలో అంతర్యామిగా ఆత్మలు అనేకము వచ్చినవి. సృష్ట్యాది యందున్న ఆత్మ లక్షణములు, సృష్టిలో స్థావర జంగమములలో వసియించు ఆత్మ లక్షణములు ఒకటే. అనగా స్వరూప స్వభావములు ఒకటే. ఆత్మ ఏకమయ్యు జలాదులయందు చంద్రసూర్యులు, ఘటాదులయందు గగనము, పెక్కై గానంబడు భంగి వ్యాప్య వ్యాపకంబుల బహుభంగుల తోచు. వ్యవహార ప్రసిద్ధి కొఱకైన భేదముకాని ఆత్మకు భేదము లేదు.

శాశ్వతుడు. నిత్యుడు. అమృతుడు.

స్థాణువు. అచలము. అనగా సర్వభూతములయందు సర్వకాలముల యందు మార్పు చెందక ఒకే విధముగా ఉండును.

స్వయంభువు.

స్వయంజ్యోతి.

నిరాకారుడు.

అవ్యక్తుడు. బాహ్య చక్షువులకు గోచరము కాడు. ఇంద్రియములచే గ్రహించలేము.

గుణ రహితుడు.

శుద్ధుండు.

నిర్మల జల ప్రతిబింబితుండైన దినకరుని భంగి వర్తించు.

నిర్మలాత్మ. అంతరాత్మ. జగదంతరాత్మ. సర్వాత్మ. విశ్వాత్మ. సకలాత్మ. జగదాత్మ. భూతాత్మ.

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

నిస్సంగుడు.

సాక్షి.

క్రియా శూన్యుడు.

పూర్ణుడు.

సర్వవ్యాపకుడు.

సమస్త విశ్వము వ్యాపించిన వాడు.

బహిరంతర్భాసురుడు.

అంతర్యామి. పంచ భూతములలో అనగా ఆకాశమునందు శబ్దముగా, వాయువునందు స్పర్శగా, అగ్నియందు తేజముగా, జలములందు రసముగా, పృథివియందు గంధముగా కలడు.

పరిమాణములో సూక్ష్మము.

దేహములో గల ఆత్మ :

కః అధియజ్ఞః? అని అర్జునుడు శ్రీకృష్ణుని అడిగినాడు. దానికి శ్రీకృష్ణుడు అధియజ్ఞోఽ హమేవాత్ర దేహే అనగా హృదయగత ఆత్మయే అధియజ్ఞుడని సమాధానము చెప్పినాడు.

సృష్టిలోగల ఆత్మ లక్షణములన్నియు దేహములోగల ఆత్మకు వర్తించును. సృష్టిలో ఆత్మ, దేహములో హృదయగత ఆత్మగా, జీవాత్మగా అనగా రెండుగా ఉండును. సృష్ట్యాదియందు ఆత్మ ఒక్కడయ్యును దేహధారులందరిలో ఆత్మగా జీవాత్మగా ఉండును.

హృదయ గత ఆత్మ - అధియజ్ఞుడు

శాశ్వతుడు. నిత్యుడు. అమృతుడు.

అక్షరుడు.

స్వయంభువు. స్వయంజ్యోతి. నిరాకారుడు. అవ్యక్తుడు.

గుణరహితుడు.

mam . All Rights Reserved
hramam.org

శుద్ధుడు.
సాక్షి. సాక్షిభూతుడు.
క్రియాశూన్యుడు.
కార్యాకారణ కర్తృత్వము లేదు. అనగా. చంపడు. చంపబడడు.
తటస్థుండు. సూర్యుండు తటస్థుండై ఉండ ప్రకాశమానంబైన దృష్టరూపము
బోలె ఆత్మతటస్థుండై ఉండ దేహేంద్రియ మనోబుద్ధులు ప్రకాశమానంబగు.
అయస్కాంత సన్నిధానమున ఇనుము చలించునట్లు హృదయగత ఆత్మ
వలన దేహేంద్రియ మనోబుద్ధులు, జీవుడు పనిచేయుదురు.
అంతరాత్మ. కావున పంచ భూతములు ఏమియు చేయలేవు. అనగా
నీరు తడుపజాలదు. అగ్ని దహింపజాలదు. వాయువు ఎండింపజాలదు.
ఆయుధములచే ఛేదింపబడడు. చంపబడడు.
శరీరగతుడయ్యు ప్రాకృతములగు సుఖదుఃఖములకు విచలితుడు కాడు.
అనురక్తుడు కాడు.
క్షేత్రజ్ఞుడు.
హృదయగుహ ఇతని స్థానము.

ఆత్మను మనోబుద్ధి అహంకార నాడీప్రకాశమువలన తెలుసుకొనవలయును. ఆత్మను జీవుడు బుద్ధి ద్వారా గ్రహించ వలయును. సత్పురుషులకు తమో నివారకంబైన జ్యోతి స్వరూపమున చిత్తమున దర్శనమగును. దేహములోగల ఆత్మ స్థానమునే బ్రహ్మలోకమని అందురు. సాధకుడు ఆత్మను దర్శించి ఆత్మ స్థానమునకు చేరినచో జన్మ రాహిత్యము కలుగును. ఇతనినే పండితుడని, జ్ఞానిఅని, యోగీశ్వరుడని, ఏకాంత భక్తుడని విదేహుడని, జీవన్ముక్తుడని అందురు. ఇతడే **వేదజ్ఞుడు**. ఈ వేదజ్ఞుడు దేహపరిత్యాగానంతరము సృష్ట్యాదియందుగల ఆత్మ స్థానము చేరి ఆత్మయై విరాజిల్లును. దేహములో ఆత్మ స్థానము హృదయ గుహ. హృదయకోశము దేహమునకు అంటక లంబముగా వ్రేలాడుతూ కంఠస్థానమునకు దిగువన, నాభిస్థానమునకు పైన ఉన్నది. హృదయమునకు అధోముఖముగా ఉన్నది. తామరమొగ్గలా ఉన్నది. ప్రకాశవంతముగా ఉన్నది. ఆ హృదయగుహలో గొప్ప అగ్ని కలదు. ఆ అగ్ని యొక్క జ్వాలాసమూహము ప్రకాశించుచుండును. ఆ అగ్ని

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

సర్వజ్ఞుడు. యువకుడు. ఆ అగ్ని వైశ్వానరాగ్నిరూపమున అన్నమును పచనము చేయును. ఆ అగ్ని శరీరమంతా అనగా ఆపాదతలమస్తకము వ్యాపించి శరీరమును వేడిగా ఉంచును. హృదయగుహలోని అగ్నిజ్వాల ఊర్ధ్వముఖముగా ఉన్నది. ఆ అగ్నిజ్వాలల మధ్యలో అణువులో అణువంత పరిమాణమున పరమాత్మ బంగారువన్నె కలిగి మెఱుపు వలె ప్రకాశించు చున్నది. ఈ హృదయగుహలోగల అగ్నిని సాధన ద్వారా తెలుసుకొనుటయే నిత్యాగ్నిహోత్ర పరమావధి. ఇదే నచికేతాగ్నిగా పిలువబడును.

దేహమందలి జీవాత్మగా అధిదైవము

అధిదైవం కిం? అని అర్జునుడు శ్రీకృష్ణుని అడిగెను. దానికి శ్రీకృష్ణుడు పురుషశ్చాధి దైవతం అని చెప్పెను. అనగా దేహములో గల జీవుడు అధిదైవము.

అరూపుడు.

చిదాత్మకుడు.

అవ్యక్తుడు. బాహ్యచక్షువులకు గోచరము కాడు.

క్షరుడు.

మణిహారములో సూత్రము వలె జీవాత్మగా ప్రకృతి యొక్క గుణములను ప్రకృతియొక్క వికారములను కూడి ఉండును. దేహముతో మమేకమై ఉండును.

సుఖదుఃఖములను అనుభవించును.

హృదయగత ఆత్మ - జీవాత్మ

ఒకే దేహమనే వృక్షమును ఆశ్రయించిఉన్న రెండు పక్షుల వలె ఈ రెండింటికి దేహమే నిలయము. దేహమునకేగాని షడ్భావ వికారములు ఆత్మకు లేవు. వృద్ధిక్షయములు చంద్ర కళలకు గాని చంద్రునికి లేని కైవడి జన్మనాశంబులు దేహమునకు గాని ఆత్మకు లేవు.

*****

mam . All Rights Reserved
hramam.org

(ఆది) పురుషుడు

సృష్ట్యాదియందున్న ఆత్మ స్వయముగా ప్రకృతికి భిన్నమైన హిరణ్మయకోశమును నిర్మించుకొని అందు వసియించి పురుషుడైనది. ఉపాధి అనే పురమునందు వసియించుటవలన పురుషుడు. ఇతడు ఆది పురుషుడు. హిరణ్మయకోశమునకు మన శరీరమునకు వలె రక్త మాంసములు, నరములు మొదలగునవి లేవు. కావున ఇతడు ఇతరోపాధి శూన్యుండు.

ఆది పురుషుడు. పరమపురుషుడు. ఉత్తమ పురుషుడు. పురుషోత్తముడు.

సృష్ట్యాదియందు ఒక్కడు.

అనాది. సనాతనము. పురాణము.

శాశ్వతుడు. నిత్యుడు. అమృతుడు.

స్థాణువు. అచలము.

స్వయంభువు. అభవుడు. అజుడు. భవంబులనొందడు. జననము లేదు. జననవిరహితుడు. జన్మ కర్మంబులు లేనివాడు. కుల గుణవిరహితుడు.

స్వయంజ్యోతి. స్వయం ప్రకాశకుడు. స్వప్రకాశకుడు. శశ్వత్ ప్రకాశకుడు.

సోపాధికము. సాకారుడు.

అవ్యక్తము. సామాన్యులకు దర్శనీయుడు కాడు.

గుణ రహితుడు. త్రిగుణాతీతుడు. గుణాతీతుడు. నిర్గుణుడు. అగుణుడు. గుణములు లేవు. గుణ విహీనుడు.

రాగ రహితుడు. సముడు.

నిస్సంగుడు. గుణసంగ విరక్తుడు.

క్రియా శూన్యుండు. లుప్త క్రియా కలాపుడు.

వీతకర్ముడు.

కర్తృత్వ శూన్యుండు.

అవిశ్వుడు. విశ్వము కానివాడు. విశ్వముతో సంబంధము లేనివాడు.

శుద్ధుండు. పరిశుద్ధుండు. శుచి. విమలుడు.

సాక్షి. సర్వ సాక్షి. కర్మ సాక్షి.

Copyrights © Siddhashra
www.siddhash

పూర్ణుడు. పరిపూర్ణుడు.

అవ్యయుడు. క్షయరహితుడు.

అచింత్యము.

అప్రమేయము.

కాలాతీతుడు. కాల రహితుడు.

కాలాతీతుడగుట వలన కాలము కర్త కాదు. అందువలన ఇతనిని యౌవనవంతునిగా చిత్రీకరించెదరు.

జ్ఞాన స్వరూపుడు. విజ్ఞాన ఘనుడు. అఖిల విజ్ఞానమునకు ఆశ్రయుడు. కావున ఇతనిని దర్శించి ఇతనిలో ఏకీభూతుడయిన ఈ సర్వమూ తెలియును. అఖిల విజ్ఞానమయుడు. జ్ఞాన విజ్ఞాన మూర్తి. జ్ఞాన ప్రదుడు. జ్ఞాన గమ్యుడు. సర్వజ్ఞుడు. పరుడు. పరాత్పరుడు. పరాపరుడు. పరముడు. ప్రకృతి పురుషులకు పరుడు. ప్రకృతి పురుష వ్యతిరిక్తుడు. ప్రకృతించెందడు. ప్రకృతికి పరుడు. తమస్సుకు అవ్వలి వాడు.

సృష్టి లయమునొందిన అనగా లయకాలమున లోకములు,లోకేశులు, లోకస్థులు నశించిన పిదప పెంజీకటికవ్వల పదునాలుగు లోకములకు ఉపరిది అయిన అలోకంబున ఏకాకృతిగా స్వయంజ్యోతిగా ప్రకాశించుచుండును. జగములు నశింప ఇతడు మేల్కొని బ్రహ్మాండమును ఎఱుగుచుండు. ఈ స్థితిలో ఇతనిని మట్టి ఆకుపై పవళించినట్లు(వటపత్రశాయిగా)చిత్రీకరింతురు. సృష్ట్యాదియందు మఱియు సృష్టి లయము చెందినపుడు ఇతడు ఒక్కడే ఉండుట వలన ఆ సమయమున ఇతనిని ఎవరుమాత్రము దర్శించగలరు? ఇతడు ఐశ్వర్యము, వీర్యము, యశస్సు, శ్రీ, జ్ఞానము, వైరాగ్యములను ప్రసాదించును కావున ఇతడు భగవంతుడు.

సృష్ట్యాదియందున్న ఆత్మకు ఆది పురుషునకు సృష్టితో సంబంధము లేదు. వీరిలో సృష్టి లేదు. ఈ కనిపించు దృశ్యమాన ప్రపంచము ఆత్మగాని ఆది పురుషుడు గాని కాదు. ఆత్మ, ఆదిపురుషుడు వీరు ఈ సమస్తము కాక ఉందురు.

*****

mam . All Rights Reserved
hramam.org

అధ్యాత్మము

కిం అధ్యాత్మమ్? అని అర్జునుడు శ్రీకృష్ణుని అడిగెను. ఆత్మ యొక్క స్వభావము అనగా ఆత్మ తత్త్వము అధ్యాత్మ మనబడును అని శ్రీకృష్ణుడు చెప్పినాడు.

కార్యవర్గంబును గారణ సంఘంబు నధికరించి చరించు నాత్మ తత్త్వ మధ్యాత్మమనఁ బడును. (భాగవతము, ప్రథమ స్కంధము, 56)

కారణము:- ప్రధాన కారణము - విరాట్పురుషుడు;
ఉపాదాన కారణము - ప్రకృతి

కార్యము:- ప్రకృతి వలన సృజియింపబడిన విశ్వము.
విశ్వము, ప్రకృతి, విరాట్పురుషులకు పరమయినది.
ఆత్మ. ఆ ఆత్మ విరాట్పురుషునిగా ఉపాధులను నిర్మించి, అందు ఆత్మగా, జీవాత్మగా వసియించినది. ఇట్టి ఆత్మతత్త్వము అధ్యాత్మమనబడును.

ఆత్మ సృష్టిచేయ సంకల్పించి హిరణ్మయకోశమును నిర్మించుకొని అందు వసియించి ఆది పురుషుడయినది.

ఒక వాదన:- ఆది పురుషుడు సృష్టిచేయ సంకల్పించి తన మాయవలన తనని పురుషునిగా, జీవునిగా, ప్రకృతిగా, కాలముగా, కర్మగా విభజించుకొనినాడు. ఒక్కడే ఇలా భిన్నత్వమును పొందినను వీటి లక్షణములు మాత్రము వేటికి అవి వేఱు వేఱు. అనగా ఆది పురుషుని లక్షణములు, విరాట్పురుషుని లక్షణములు, జీవుని లక్షణములు, ప్రకృతి లక్షణములు, కాలముయొక్క లక్షణములు, కర్మ లక్షణములు ఇవి వేటికి అవి వేఱు. ఇవి అన్నీ ఒకే లక్షణములు కలిగి లేవు.

సృష్టిలో దేహంబునకు ద్రవ్యంబులయిన మహాభూతంబులును,
జన్మ నిమిత్తంబులయిన కర్మంబులును
కర్మక్షోభకంబైన కాలంబును
కాల పరిణామ హేతువైన స్వభావంబును
భోక్తయైన జీవుండును
ఆదిపురుషుడే(వాసుదేవుడే). ఆది పురుషుని కంటె వ్యతిరిక్తము లేదు.

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

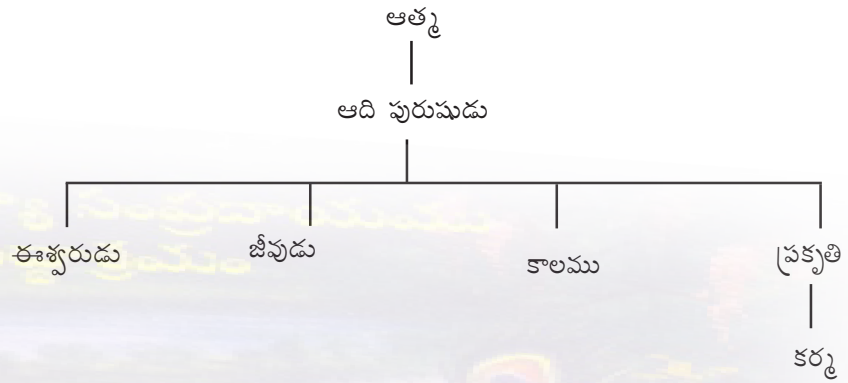

ఇంకొక వాదన:- ఆత్మ యందు ప్రకృతి లేదు. అయినను ఇంద్రజాలికుడు తన మాయ వలన వస్తువులను సృజియించునట్లు ఆత్మ తన మాయ వలన ప్రకృతిని సృజియించినది. ప్రకృతి వలన ఉపాధిని సృజియించి ఆత్మ స్వయముగా అందు వసియించి విరాట్పురుషుడయినది. విరాట్పురుషుడు ప్రకృతికి సంబంధించిన తన ఉపాధినుంచి దేవ, దానవ, మానవ, పశుపక్ష్యాది సర్వ జంగమములను, సర్వ స్థావరముల ఉపాధులను నిర్మించినాడు. ఆ ఉపాధులలో హృదయగత ఆత్మగా, జీవాత్మగా వసియించినాడు. ఆ విధముగా అతడు సర్వ ఉపాధులలో ఉండి సర్వ అవతార పురుషులుగా విస్తరిల్లినాడు. ఈ దృశ్యమాన ప్రపంచమంతయు విరాట్పురుషుడే. ఈ సర్వమూ అతడే. అతడు గానిది పరమాణువు కూడా లేదు.

ప్రకృతి గుఱించి:- ఎండమావులలో నీరు లేదు. అయినను ఎండమావులలో నీరు ఉన్నట్లు కనబడుచున్నది. అటులనే అజ్ఞానులకు ప్రకృతి కనబడుచున్నది. సత్యము ఎఱిగినవాడు ఎండమావులలో నీరు లేదని గ్రహించినట్లు ఆత్మ జ్ఞానికి ప్రకృతి లేదు. కేవలము ఆత్మయే సర్వత్ర గోచరించును. అంతా ఆత్మ స్వరూపమే.

*****

mam . All Rights Reserved
hramam.org

విరాట్‌పురుషుడు

విరాట్పురుషుని ఆవిర్భావము- సృష్ట్యాదియందు

అజోఽపి సన్నవ్యయాత్మా భూతానా మీశ్వరోఽపి సన్
ప్రకృతిం స్వామధిష్ఠాయ సంభవామ్యాత్మమాయయా॥ (భగవద్గీత, జ్ఞానయోగము,6)

నేను పుట్టుక లేనివాడను, అవ్యయుడను, భూతములకు ఈశ్వరుడను అయినప్పటికి నేను నాయొక్క మాయ అయిన ప్రకృతిని అధిష్ఠించి విరాట్పురుషునిగా అవిర్భవించుచున్నాను.

సృష్టిలో విరాట్పురుషుని రూప గుణ లక్షణములు

విరాట్ పురుషుడు

సీ॥ మహదహంకార తన్మాత్ర సంయుక్తుఁడై చారు షోడశ కళా సహితుఁడగుచుఁ
బంచ మహాభూత భాసితుండై శుద్ధ సత్త్వుఁడై సర్వాతి శాయియగుచుఁ
జరణోరు భుజ ముఖ శ్రవణాక్షి నాసాశిరములు నానా సహస్రములు వెలుఁగ
నంబర కేయూర హార కుండల కిరీటాదులు పెక్కువే లమరుచుండఁ

తే॥ బురుష రూపంబు ధరియించి పరు డనంతుఁ,
డఖిల భువనైక వర్తన యత్నమమర
మానితోదార జలరాశి మధ్యమునను,
యోగనిద్రా విలాసియై యొప్పుచుండు.

(భాగవతము, ప్రథమ స్కంధము, 62)

రూపము:- సర్వదేవతలు ఇతడే. కావున అనేక కిరీటములు, దివ్యాభరణములు, హారములు, కుండలములు కలిగి సర్వాలంకారభాసితుడై అనేక దివ్య వస్త్రములు ధరించి ఉన్నాడు. సర్వ జీవరాసులు ఇతడే కావున అనేక శిరస్సులు, పాదములు, చేతులు, ముఖములు అనగా కర్మేంద్రియములు, చెవులు, కన్నులు, ముఖము, ముక్కు అనగా జ్ఞానేంద్రియములు కలిగి ఉన్నాడు. కావున ఇతడు సాకారుడు. బాహ్య

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

దృష్టికి గోచరుడు. దేవతా రూపమున బాహ్య దృష్టికి అగోచరుడు. ఈ విధముగా వ్యక్తావ్యక్త స్వరూపుడు.

గుణము:- ప్రకృతిపురుష సంయుతుడు. ప్రకృతి పంచదశకళలు కలిగి అనగా మహత్, అహంకారము, త్రిగుణములు, పంచతన్మాత్రలు, పంచభూతములు కలిగి ఉండును. విరాట్పురుషుడు ప్రకృతితో కూడి షోడశకళాసహితుడు. (ఈశ్వరుడు షోడశ కళాసహితుడు. జీవుడు ప్రకృతియుతుడైనను పంచదశాకళాసహితుడు అని చెప్పుదురు కావున రాముడు విశ్వామిత్రుని వెంట బయలుదేరునాటికి అతని వయస్సు పదిహేను సంవత్సరములు అని చెప్పబడినది)

లక్షణము:- పరుడు. అనంతుడు.

నివాసము:- సృష్టి కాలమున మఱియు లయకాలమున ఇతడు జలరాసి మధ్యలో యోగనిద్రా పరవశుడై ఉండును ఆత్మ ఆవిధముగా విరాడ్రూపము ధరియించినది.

విరాట్పురుషుడు

స్వయంభువు.

స్వయంజ్యోతి.

అక్షరుడు. పరుడు. అనంతుడు.

శ్వశ్వన్మూర్తి. మహామహిముడు. ప్రకృతీపురుషుల సమిష్టిరూపుడు.

సృష్టికారకుడు. భూతయోని.

సృష్టిలో భిన్నుడు.

సోపాధికము. ఆదిపురుషుడు హిరణ్మయకోశవర్తి. విరాట్పురుషుడు ప్రకృతి సంబంధమయిన ఉపాధిలో చరించువాడు.

ప్రకృతితో కూడి ఉండుట వలన గుణయుతుడు. రజోగుణమునాశ్రయించి బ్రహ్మగా, సత్వగుణమునాశ్రయించి విష్ణువుగా, తమోగుణమునాశ్రయించి రుద్రునిగా విరాజిల్లుచున్నాడు. కావుననే విశ్వజన్మస్థితి విలయంబులు ఎవ్వనివలననేర్పడు అని ఏకవచనమున విరాట్పురుషుని గుఱించి చెప్పబడినది.

mam . All Rights Reserved
hramam.org

రూపము:- సహస్ర శీర్షము, సహస్ర అక్షులు, సహస్రపాదములు కలిగి ఉన్నాడు. కావున ఇతడు విశ్వరూపుడు. సర్వరూపుడు. లోక స్వరూపుడు. యజ్ఞ స్వరూపుడు. వేద స్వరూపుడు. భూత భావన రూపుడు. ప్రకృతియుతుడగుట వలన ప్రకృతి కార్యంబైన మహతత్త్వరూపుడు. సృష్టి రూపమున వ్యక్తుడు. సమస్త జీవరూపుడు. జీవరూపమున ప్రాణేంద్రియ గుణ స్వరూపుడు. నిజయోగ మాయా మహిమంజేసి స్వేచ్ఛా పరికల్పిత చిద్ఘన లీలా విగ్రహుడు. భక్తులు కోరిన భంగి ఏరూపమయినా ధరించువాడు. దేవతా రూపమున బాహ్య చక్షువులకు అగోచరుడు. కావున వ్యక్తావ్యక్త రూపుడు. సమస్త దేవతారూపుడు.

స బ్రహ్మా సశివ స్సహరి స్సేన్ద్రోఽక్షరః పరమ స్స్వరాట్

బ్రహ్మగా నాలుగు ముఖములు, విష్ణువుగా నాలుగు చేతులు, రుద్రునిగా త్రినేత్రములు కలిగి సృష్టిలో విరాజిల్లుచున్నాడు.

విష్ణువుయొక్క సాకారరూప వర్ణన ఈక్రింది విధముగా చేయబడినది:

రూపము :- శుద్ధసత్వరూపుడు, శృంగార రూపుడు, సుందరాకారుడు, దర్శనీయుడు, కమనీయ శుభమూర్తి, కమలాకాంతుడు, తేజఃప్రచండుడు, నీలనీరదశ్యామవర్ణుడు, త్రిజగన్మోహన నీలకాంతి, లీలా మానుషుడు.

కిరీటము	: ఘన కిరీటము గలవాడు.
జుట్టు	: నీలవేణి
ముఖము	: పూర్ణేందు మండల ముఖము, నగుమొగము, చిఱునవ్వు గలవాడు.
నేత్రములు	: పంకజ నేత్రుడు,అబ్జలోచనుడు, పుండరీకాక్షుడు, జలరుహాక్షుడు, పద్మలోచనుడు,తెల్ల తామర పూలవంటి కన్నులు గలవాడు, అరవింద సుందర పత్ర నేత్రుడు, కృపారస దృష్టి గలవాడు.
భుజములు	: చతుర్బాహుడు, మహాభుజుడు
నడుము-నాభి	: సుమధ్యమ నాభుడు-పంకజనాభుడు
వక్షస్థలము	: వక్షస్థలమున లక్ష్మీదేవి గలవాడు, లక్ష్మీయుతుడు, శ్రీవత్సకౌస్తుభము గలవాడు.
నడక	: ఏనుగు నడక వంటి నడక గలవాడు.

Copyrights © Siddhashra
www.siddhash

బట్టలు : పీతాంబరుడు, పచ్చని వలువ కట్టిన వాడు. దిక్కులే అంబరముగా కలవాడు, దిగంబరుడు.

ఉత్తరీయము : పీతకౌశేయవాసుడు, ప్రభాత నీరజబంధు ప్రభమైన చేలము పయిన్ రంజిల్లువాడు.

ఆభరణములు : దివ్య భూషణములు ధరియించినవాడు, కేయూర కుండలములు గలవాడు

ఆయుధములు : శంఖ చక్ర గదాధరుడు, శార్ఙ్గ కోదండము గలవాడు

నివాసము : శ్వేత ద్వీపము, వైకుంఠ ధామము, పరంధామము, ఉత్తమ మందిరుడు, ధర్మమందుండును.

సమస్త స్థావర జంగమ రూపుడు. విశ్వరూపుడు.

స్థావరములు	జంగమములు
పదునాలుగు లోకములు	లోకపాలురు
సూర్య,చంద్ర,నక్షత్ర,గ్రహములు	దేవతలు ఋషులు
సముద్రములు, నదులు,	దానవయక్షరాక్షసులు
పర్వతములు, కొండలు	సిద్ధసాధ్యగంధర్వాదులు
వృక్షలతాదులు	సర్వమానవులు సర్వపశువులు
	సర్వమృగములు,
	సర్వ జలచరములు
	సర్వగగన చరములు
	కంటికి కనిపించని సూక్ష్మ జీవులు

సర్వ భావములు, సర్వ కర్మలు, సర్వ విద్యలు, సర్వ ఛందస్సులు, సర్వ వేదములు ఈ సర్వమూ అతడే. విరాట్పురుషుడుకానిది పరమాణువు కూడా లేదు.

కింకర్మ అని అర్జునుడు శ్రీకృష్ణుని అడిగెను. దానికి శ్రీకృష్ణుడు భూతభావోద్భవ కరః విసర్గః కర్మ సంజ్ఞితః అని చెప్పినాడు. అనగా సర్వభూతములను, సర్వస్థావరాదులను, సర్వభావములను సృజియించుట కర్మ అని అందురు అని

mam . All Rights Reserved
hramam.org

చెప్పినాడు. కావున గుణయుతుడైన విరాట్పురుషుడు సృష్టి స్థితిలయములను చేయుటను కర్మగా చెప్పుదురు. విరాట్పురుషుడు ప్రారంభ సృష్టిని చేసెను. ఇది అయోనిజ సృష్టి.

ఇతడు కాలకర్మ స్వభావ ప్రేరకుడు. వాటికి ఆధీనుడు కాడు.

కర్మ విస్తారకుడు. ఇతనికి కర్మలు అంటవు. కర్మలు లీలలు అగును.

పంచభూతముల సమ్మేళనము వలన శరీరము అను పురములను సృజియించును. ఆ ఉపాధులలో ఆత్మగా జీవాత్మగా ప్రవేశించును. నామ రూపంబులు లేని జీవులందు నామరూపములు కల్పించును.

సచరాచరజాలంబును ఒక కాలమున కలుపును. ఒక కాలమున విడతీయును.

కర్మ సంసరణంబులైన జీవులకు యోగ వియోగములను నొందించు. భూతంబులను నొకదానితో నొకటి కలుపును విడతీయును.

భూతంబుల చేత భూతంబులకు జనన మరణ పోషణంబులు నిర్ణీతము చేయును. అనగా భూతంబుల చేత భూతంబులు పుట్టించు. భూతంబుల చేత భూతంబుల రక్షించు. భూతంబుల చేత భూతంబుల సంహరించు. పశువులకు ముక్కుకు త్రాడు వేసి యజమాని ఆడించునట్లు ఈశ్వరుడు జీవులను ఆడించును.

జీవులకు సంసారవృక్షమును కలుగ చేయును.

సృష్టికి సంబంధించి :

హేతువు :- సకల కార్య హేతువు, ప్రకృతి, పురుష, మహత్, అహంకార, తన్మాత్ర, తత్ క్షోభక హేతువు. అఖిల భావములకు హేతువు. జనన స్థితి విలయములకు హేతువు. సర్వ హేతువు. విద్యావిద్యలకు హేతువు. సృష్టికి మూల కారణము. సృష్టికి ఇతడే కారణము. విశ్వ కారకుడు, జగత్కారకుడు, నిఖిల కారకుడు, చేతనా చేతనాత్మక ప్రపంచమునకు కారణుండు. సద్గుణైశ్వర్య కారణుండు. కార్యా కారణ రూపకుండు. శబ్ద యోని, శాస్త్ర యోని.

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

మూలము :- మూడు మూర్తులకు, మూడు లోకములకు, మూడు కాలములకు మూలము. యజ్ఞము, వేదము, భూదేవ, క్రియాది మూలము. కావున చెట్టు మొదట నీరుపోసిన చెట్టు అంతటకు నీరు అందునట్లు ఇతనికి మ్రొక్కిన సర్వ దేవతలు సంతోషించెదరు.

ఆధారము :- కేవల పరమంబును బ్రహ్మము అయిన విరాట్ ఈ అఖిల జగమునకు ఆధారము. సర్వాధారము, జగములకు ఆధారము, దేవర్షి పిత్రాది లోకములకు, ధర్మాదులకు మహా ఆధారము. మహా భూత గణంబులకు ఆధార భూతుడు. సర్వ భూతాధారుడు, బ్రహ్మకు, ధర్మమునకు, నిరంతర సుఖమునకు ఆశ్రయుడు.

ప్రేరకుడు : -కాల, కర్మ, స్వభావ ప్రేరకుడు. విశ్వ, జన్మ,స్థితి, విలయంబులు ఇతని వలననే ఏర్పడుచున్నవి.

స్థితికి సంబంధించి :

ఈశ్వరుడు :- సర్వేశ్వరుడు, పరమేశుడు, దేవేశుడు, జగదీశుడు, రమేశుడు, యజ్ఞేశుడు, భూతేశుడు, పరేశుడు, యోగీశుడు, విశ్వేశుడు, అంతఃకరణ ప్రవర్త కర్తంబున హృషీకేశుడు, లోకేశ్వరుడు, యజ్ఞేశ్వరుడు, యోగీశ్వరుడు, సదసదీశ్వరుడు, మనోబుద్ధి చిత్తఇంద్రియములకు అధీశ్వరుడు. నియంత, సకల నియంత, సకల సృష్టి నియంత, లోక నియంత, నియామకుడు. కాల, దేవ, సత్త్వ, రజస్తమోగుణ, అహంకార, మహతత్త్వ ప్రదానంబులకు ప్రభుత్వంబు లేదు.
నిత్యవిభూతి నాయకుడు, సర్వలోక నాయకుడు.

పతి :- శ్రీపతి, యజ్ఞపతి, జగత్పతి, జగదధిపతి, ప్రజాపతి, భూపతి, బుద్ధిపతి,అధిపతి, సకల జీవులకు ఆత్మ నాథుండు. భూభర్త, జగద్భర్త, నిర్వాణ భర్త, క్షేత్ర పాలకుడు, త్రైలోక్యపాలకుడు. నిఖిల భూతములకు, ఇంద్రియములకు, అహంకారమునకు, ప్రాణమునకు, ప్రకృతికి, ప్రకృతి సంభవములయిన మహత్‌కు వీటన్నింటికి ప్రభువు. పరమేశ్వరుండు నిగ్రహ, అనుగ్రహ ప్రభువు. బంధ మోక్షములకు ప్రభువు. అఖిల జంతువులకు ఆత్మ కావున వల్లభుడు. భూతములను పాలించు విభుడు.

పోషకుడు :- గర్భస్థుడుగా ఉన్నప్పుడు ఎవడు పోషించునో అడవిలోనున్నను, అతడే పోషకుడు.

mam . All Rights Reserved
hramam.org

రక్షకుడు :- సర్వ రక్షకుడు,

శరణ్యుడు :- అఖిల లోక శరణ్యుడు. భూత శరణ్యుడు, ఆర్త శరణ్యుడు, సర్వ శరణ్యుడు.

భక్తులకు :- (జీవ కర్మ మార్గంబున ప్రవర్తించువారు భక్తులు. వారు ఈశ్వరునిని తాపత్రయ నివారణకు భజియింతురు.) భక్తజన పోషకుడు, భక్తజన పాలకుడు, భాగవత శ్రేష్ఠులకు ఆత్మ మూర్తి .ఆశ్రయించిన జనులకు ఆనందమిచ్చువాడు. భక్తుల తులసీదళ దూర్వాంకురములచే చేసిన పూజకు సంతోషించును. నీచ వర్తనుడై దుష్టాత్ముడైన వాడు హేమాచల తుల్యంబైన పదార్థము నొసంగినను అది భగవంతునికి సమ్మతంబు కాదు. మునిలోక శిఖామణి. భక్తి హీన దుర్లభుడు. ఆపన్న భక్త జనార్తి హరుడు. భక్తుల భవలతలను ద్రుంపును. భక్తుల మోహమును విచ్ఛేదము చేయును. భక్త వరదుడు, భక్త మందారుడు, ఆశ్రిత పారిజాతము, భక్త సులభుడు, భక్త వత్సలుడు, భక్త ధనుడు, భక్తులకు అభయప్రదుడు.

గుణములు :- అనంత గుణములు కలవాడు. సత్త్వ గుణ గరిష్ఠుడు, రజోగుణ విహీనుడు, నిత్యకళ్యాణ గుణ గరిష్ఠుడు,గుణత్రయాధీశ్వరుండు, గుణములను సృజియించును. గుణధర్మి, అహంకారదూరుడు, నిరహంకృతుడు, శాంతుడు, సౌమ్యుడు, కరుణాత్మ, కరుణాంబుధి. శుద్ధ కారుణ్యమూర్తి, కృప గల వాడు, కృపామయుడు, నిత్యానుకంపానిధి, పరకృతాపరాధ, నిష్పీధ్యమానమాన సుండయ్యు అనుకంపాయత్త చిత్తుండై వర్తించువాడు, దయాసింధువు, దయాపయోనిధి, సర్వ లోక శుభప్రదాత, కర్మఫల ప్రదాత, క్రతు ఫలదుడు, సచ్చిదానందమయుడు, పరితోషుడు, కామ ప్రదుడు, నిష్కాముడు, పూర్ణకాముడు, ఆడిన మాట తప్పడు. అలుగడు, సంసారభయ విదూరుడు, సర్వ భూతాత్మకుడైన పరమేశ్వరునికి వైషమ్యంబు లేదు. సర్వ సముడు, ప్రియా ప్రియులు లేవు, జననీజనక, దారా, పుత్ర బాంధవ, సఖ, శత్రు, ప్రియా, ప్రియంబులు లేరు. సాత్త్విక, రాజసిక, తామసిక, భావములు ఇతని వలన కలిగినవి. ఈ భావములు ఇతని ఆధీనములు.

శక్తి : - శక్తి మయుడు, అనంత శక్తి , దురంత శక్తి, శక్తి సహితుడు, త్రిశక్తి యుతుడు, సర్వశక్తి యుతుడు, స్వచ్ఛత శక్తియుతుడు, అనంత శక్తి ధరుడు, నిఖిల శక్తి ధరుడు, బహుశక్తి ధారణుడు, అఖండ శక్తి శాలి, చిచ్ఛక్తి కలవాడు,నాశనము చేయుచుండు వాడు. లోక సంహారమునకై విజృభించిన పురుషుడు కాలమని చెప్పబడును.

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

ధర్మము :- ధర్మ సేతువు, ధర్మవిస్తారకుడు, ధర్మభావనుడు, యుగానుకూల ధర్మములను ప్రతిష్ఠించువాడు. నిజమార్గ సంస్థితుడు, నిమిత్త ధర్మ, అర్థ, కామ విషయుండు. భేద రహితుడు జాతి భేద రహితుడు. జీవుని భంగి కర్మగుణ బద్ధుడు కాడు. భక్త మానస చోరుడు. భూత మయుడు, సర్వ మయుడు, విశ్వమయుడు, అపవర్గ మయుడు. కామ ప్రదుడు, కోరినవారి కోర్కెలు తీర్చును, సర్వార్థసాధకులకు సాధనీయుడు. సకామజనఫల ప్రాపకుడు. ఇతని పాదములందు పుట్టిన గంగానది జలములు సేవింప మనుష్యులకు నిర్మలత్వము కలుగును.

స్థానము :- జగన్నివాసుడు, గో, భూసుర, వేద, వర్ణ, ధర్మాశ్రమములందు ఉండును.

ప్రపంచము :- చరాచరాత్మకంబగు సకల ప్రపంచము ఇతని ఆధీనమై ఉండును. లోకములు నారాయణునిచే నియమింపబడినవి. వర్ణాశ్రమ లక్షణంబులు గల నామంబులచే బద్ధులై లోకపాల సహితంబైన లోకము ఈశ్వరుని ఆదేశమును వహించును. విశ్వము కార్యాకారణ రూపంబు. ఈ విశ్వము ఈశ్వరుని యందు అయస్కాంత సన్నిధానము కలిగిన లోహము చందంబున వర్తించు. విశ్వము నందు సర్వేశ్వరుండు నిమిత్త మాత్రంబుగా పరిభ్రమించు,

కర్మ :- సకల చరా చరములను పోషించును. శిష్ట రక్షణ చేయును. గుణియై, సర్వరక్షణ చేయుచుండును. దీన రక్షకుడు, సాధు రక్షకుడు, శిష్ట రక్షకుడు, సనాతన ధర్మ రక్షకుడు, ఆశ్రిత రక్షణ తత్పరుడు, శిష్ట, భృత్య, మునిజన, రక్షాప్రకారుడు, రక్షకులు లేని వారలకు రక్షకుడు, దిక్కులేని వారలకు దిక్కు, రజస్తమ, స్సత్త్వ గుణములనే బంధములను ఐశ్వర్య శత్రుమరణ ధర్మాది విశేషంబుల విడచి శరణుచొచ్చిన వారిని రక్షించు.

లయమునకు సంబంధించి:- శివుడు. కాలరూపమున సర్వము లయము చేయును. ఇతడు లయకారకుడు. మృత్యు దేవత. కాలుడు. దుష్ట శిక్షకుడు, దుష్ట వినాశకుడు, దుష్ట దనుజ సంహారకుడు, దనుజహరుడు, సంహారకుడు, సర్వము హరించు మృత్యువు, జనుల సంసారమును సంహరించువాడు, లోక ద్రోహులగు రాజవంశములను దహించువాడు, సకల చరాచరములను లయము చేయును.

*****

mam . All Rights Reserved
hramam.org

బిందు విశ్లేషణ

తాంత్రికులు ఈ బిందు స్థానమును బైందవ స్థానమని చెప్పి ఈ బిందువును చేరుటకు సాధన రహస్యముగా శ్రీచక్రమును చెప్పిరి. యోగులు దీనిని సహస్రార మధ్యగత బిందువు అని అందురు. బిందువులో సగ భాగము పురుషుడు. సగ భాగము ప్రకృతి. అనగా ప్రకృతి పురుషుల సమిష్టి రూపము బిందువు. మరల పురుషుడు ఈశ్వర పురుషునిగా జీవ పురుషునిగా తనని తనే విభజించుకొనినాడు. ఈశ్వరుడు ప్రకృతి ఒక జంట. వీరినే శివపార్వతులనీ, లక్ష్మీనారాయణులని, బ్రహ్మ సరస్వతి అని స్వాయంభువుడు శతరూప అని చెప్పుదురు. జీవుడు ప్రకృతి ఒక జంట. పురుష ప్రకృతుల జంటను సీతారాములనీ, జీవుడు ప్రకృతుల జంటను రావణుడు, మండోదరి అని చిత్రీకరింపబడినది. జీవుడు ప్రకృతితో కలసి రతి చేయుచు సంసార తాపత్రయములో చిక్కుకొనినాడు. ప్రకృతి నుంచి జీవుడిని వేఱు చేసిన జీవుడు మోక్షమును పొందును.

ఈ రహస్యమునే వాల్మీకి రతి కాలమున ఉన్న పక్షుల జంటలోని మగ పక్షిని నిషాధుడు చంపినట్లు దానిపై జీవునికి కీర్తి కలుగును గాన కీర్తి అను అర్థము వచ్చు శ్లోకము ఇట్లు చెప్పెను.

మానిషాద ప్రతిష్ఠాం త్వమగమః శాశ్వతాః సమాః
యత్ క్రౌఞ్చ మిథునాదేక మవధీః కామమోహితమ్

శ్లోకమనగా కీర్తి. ఎవరైతే జీవ పక్షిని చంపుదురో వారు ఈశ్వరత్వమును పొంది కీర్తి బడయుదురు. ఇదే విధానమును పురుష సూక్తములో దేవతల యజ్ఞములో జీవపురుషుని ఆహుతి చేసి ఈశ్వరుని దర్శించినట్లు వివరింప బడినది.

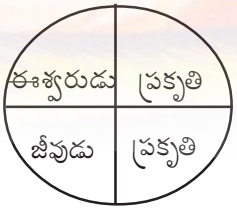

*****

Copyrights © Siddhashra
www.siddhash

విరాట్ పురుషుడు (వ్యష్టిలో) :- జీవుడు : జీవాత్మ స్వరూపుడు. జీవ లోకమున జీవాత్మ, కూటస్థుడు.

యదాయదాహి ధర్మస్య గ్లానిర్భవతి భారత
అభ్యుత్థానమధర్మస్య తదాత్మానం సృజామ్యహమ్॥

(భగవద్గీత, జ్ఞానయోగము,7)

ఎప్పుడు ప్రపంచమున ధర్మమునకు హాని కలుగునో అప్పుడు ధర్మమును ప్రతిష్ఠించుట కొఱకు నేను స్వయంభువుగా అవతరించెదను.

పరిత్రాణాయ సాధూనాం వినాశాయ చ దుష్కృతాం
ధర్మ సంస్థాపనార్థాయ సంభవామి యుగే యుగే

(భగవద్గీత, జ్ఞానయోగము, 8) అని చెప్పినాడు.

సాధువుల రక్షించుటకు, దుష్టుల శిక్షించుటకు అనగా ధర్మ సంస్థాపన కొఱకు యుగయుగముల మానవునిగ నేను అవతరించుచున్నాను.

సృష్టిలో విశిష్టములయినవి అవతారములుగ చెప్పుదురు.

స్వయంభువులు :- **అయోనిజ సృష్టి**

1. **మత్స్యావతారము.** పూర్వ కల్పాంతమున జాక్షుష మన్వంతర సంప్లవంబున అనగా సంభవించిన జల ప్రళయములో జగము అంధకారముగా ఉన్న సమయమున అవతరించెను. ద్రవిడ దేశాధీశ్వరుండగు సత్యవ్రతుని మహీరూపంబగు నావనెక్కించి ఉద్ధరించెను. ఆ రాజు వైవస్వతుడుగా జన్మించి సప్తమ మనువు అయ్యెను. మత్స్యావతారమున బ్రహ్మ ముఖము నుండి పడిపోయిన వేద శాఖలు సంకీర్ణము గాకుండా విభజించి మరల బ్రహ్మకు ఇచ్చెను.

2. **హయగ్రీవ అవతారము .** ఇతడు బ్రహ్మ చేసిన యజ్ఞములో ఆవిర్భవించెను. ఇతని నుండి వేదములు ఉదయించినవి.

3. **యజ్ఞ వరాహావతారము .** భూమి జలములలో మునిగి ఉన్నది. భూమిని ఉద్ధరించుట గుఱించి బ్రహ్మ ఆలోచించుచున్న సమయములో బ్రహ్మ ముక్కు

mam . All Rights Reserved
hramam.org

నుంచి ఆవిర్భవించెను. వరాహ దేహము దాల్చి హిరణ్యాక్షుని సంహరించి రసాతల గతంబైన భూమిని ఉద్ధరించి జలములపై ఉంచెను.

4. **నరసింహావతారము.** ప్రహ్లాదుని కోరికపై స్తంభము నుండి ఆవిర్భవించి హిరణ్యకశిపుని సంహరించెను.

5. **హంసావతారము.** ఈ అవతారమున నారదునికి వైష్ణవ తంత్రము(భాగవతము) ఉపదేశించెను.

క్షీర సాగర మథన వేళ (ఆఱవ మన్వంతరము)

6. **కూర్మావతారము.** ఈ అవతారమున క్షీర సాగరమును దేవదానవులు మథించు సమయమున మందర పర్వతమును తన వీపుపై నేరుపరియై నిలిపెను.

7. **ధన్వంతరి.** క్షీర సాగర మధ్య భాగము నుండి అమృత కలశహస్తుడై ఆవిర్భవించెను. ఆయుర్వేదమును కల్పించెను.

8. **మోహిని** (స్త్రీ రూపము) అసురులను మోహితులను చేసి దేవతలకు అమృతమును పంచి ఇచ్చెను.

*****

బ్రహ్మ సృష్టి - అయోనిజ సృష్టి

9. బ్రహ్మ సన అని పలుకుట వలన బ్రహ్మ యొక్క దివ్యదృష్టి నుండి 1. సనక, 2.సనందన, 3. సనత్కుమార 4. సనత్సుజాతుడు అనే నలుగురు **సనకసనందనాదులు** అను పేరిట జన్మించిరి. వీరు కల్పాంతమున నశించిన ఆత్మ తత్త్వమును శిష్యులకు చెప్పినారు.

10. **నారదుడు** బ్రహ్మ తొడల నుంచి జన్మించెను. బ్రహ్మ తత్త్వము, జ్ఞానమును శిష్యులకు బోధించెను.

ప్రజాపతుల సృష్టిలో జన్మించిన వారు - మిథున ధర్మ సృష్టి

11. **నరనారాయణులు.** ధర్ముఁవు, దక్షుని కూతురు అయిన మూర్తికి

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

నరనారాయణులు జన్మించినారు. వీరు బదరికా వనమున తపస్సు చేసిరి. వీరు కామ క్రోధములను జయించిరి. వీరల తపో భంగమునకై ఇంద్రుడు అప్సరసలను పంపగా నారాయణుడు తన తొడల నుంచి ఊర్వశీ ప్రముఖ స్త్రీలను సృష్టించెను.

12. **యజ్ఞుడు.** స్వాయంభువుని కూతురు ఆకూతికి ఆమె భర్త అయిన రుచికి జన్మించెను. స్వాయంభువ మనువు వేళ ఇంద్రుడై స్వాయంభువ మన్వంతరము రక్షించెను.

13. **కపిలుడు.** బ్రహ్మ యొక్క ఛాయ నుండి జన్మించిన కర్దమ ప్రజాపతికి స్వాయంభువుని కూతురగు దేవహూతికి జన్మించెను. ఇతడు ఆసురియను బ్రాహ్మణునకు సాంఖ్యయోగము చెప్పెను. కపిలుడు అతని తల్లికి తత్త్వ బోధ చేసి భక్తి యోగమును చెప్పెను.

14. **దత్తాత్రేయుడు.** బ్రహ్మ కన్నుల నుంచి జన్మించిన అత్రి మహాముునికి కర్దమ ప్రజాపతి కూతురు అయిన అనసూయకు జన్మించెను. ఇతడు అలర్కునికి ప్రహ్లాద ముఖ్యులకు ఆత్మ విద్య చెప్పెను. హైహయ యదు వంశజులకు హైహక ఆముష్మిక ఫల రూపమగు యోగ విద్య చెప్పెను.

15. **వామనావతారము:** (ఆఱవ మనువు కాలము): కశ్యప ప్రజాపతి అదితిలకు జన్మించెను. బలిని పదత్రయము యాచించి త్రివిక్రమావతారమున మూడు లోకములను ఆక్రమించెను.

మిథున ధర్మ సృష్టి

స్వాయంభువుని వంశము

స్వాయంభువుని ఇద్దరు కొడుకులలో ఒక కొడుకు అయిన ఉత్తానపాదుని వంశము

16. **ధ్రువుడు.** ఉత్తానపాదునికి సునీతికి జన్మించెను. ఇతడు తపస్సు చేసి ధ్రువస్థానమును పొందెను.

17. **పృథు చక్రవర్తి.** వేనుని మృత శరీరము నుంచి జన్మించెను. భూమిని ధేనువుగా చేసి సమస్త వస్తువులను పితికెను.

mam . All Rights Reserved
hramam.org

స్వాయంభువుని మఱియొక కొడుకు ప్రియవ్రతుని వంశము

18. **ఋషభుడు.** నాభి మేరుదేవిలకు జన్మించెను. ఇతడు పరమహంస మార్గమును ఉపదేశించెను.

సప్తమ మనువు కాలమున

19. **పరశురాముడు .** విశ్వామిత్రుని యొక్క అక్క సత్యవతి. ఈమె భర్త ఋచీకుడు వీరలకు జమదగ్ని జనియించెను. ఇతడు రేణుకను పెండ్లి ఆడెను. జమదగ్ని, రేణుకల సంతానము పరశురాముడు. పరశురాముడు దత్తాత్రేయుల వారి వలన యోగ విద్య బడసెను. హైహయ యదు వంశ రాజులు లోక విరోధులై చరింప వారలను సంహరించెను. కార్త వీర్యార్జునిని చంపెను. దుర్మార్గులయిన రాజులను 21 మార్లు వధియించెను. భూమండలమును బ్రాహ్మణులకు దానము చేసెను.

20. **శ్రీరాముడు. (సూర్యవంశము)** దశరథుడు కౌసల్యలకు జన్మించెను. సముద్రమునకు సేతువు కట్టెను. రావణ సంహారము చేసెను.

ప్రజాపతి అయిన వసిష్ఠుని వంశము

21. **వ్యాస భగవానుడు .** వసిష్ఠుని యొక్క కుమారుడు శక్తి. శక్తి యొక్క కుమారుడు పరాశరుడు. ఈ పరాశరునకు, ఉపరిచర వసువు వీర్యంబున జన్మించిన సత్యవతుల యొక్క కుమారుడు వ్యాస భగవానుడు. ఇతడు వేద వృక్షమునకు శాఖలు ఏర్పరచెను. వేదములను విభాగించి అనగా ఇతని యొక్క ఐదుగురు శిష్యులలో నలుగురికి నాలుగు వేదములను ఇచ్చి ఐదవ వానికి పురాణేతిహాసములను ఇచ్చెను. భారత భాగవతములను రచియించెను.

యదువంశము

22. **బలరాముడు.** వసుదేవుడు రోహిణిలకు జన్మించెను.

23. **శ్రీ కృష్ణుడు.** వసుదేవుడు దేవకిలకు జన్మించెను. శ్రీకృష్ణ బలరాములు, భూ భారము తగ్గించిరి.

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

24. **బుద్ధుడు.** రాక్షస సమ్మోహనంబు కొఱకు పాషండ ధర్మమును బోధించెను. **బుద్ధుని తరువాత కల్కి వఱకు భగవానుడు అవతరించడు.**

భవిష్యత్తులో

25. **కల్కి .** విప్రయశుండను విప్రునకు కలియుగాంతమున జన్మించగలడు. దొంగలుగా, క్రూరులుగా, ఉన్న పాలకులను సంహరించును.

బలవంతము, ఐశ్వర్యవంతము, ఉత్సాహవంతము, తేజోవంతము అయినవి అవతారములుగా భావించవలయును.

మన్మథుడు, దేవతలలో ఇంద్రుడు, ద్వాదశాదిత్యులలో విష్ణువు, ఏకాదశ రుద్రులలో శంకరుడు, అష్టవసువులలో పావకుడు, వాయువులలో మరీచి, సేనాపతులలో కుమారస్వామి, ధర్మమూర్తులలో యమధర్మరాజు, హరించువారిలో మృత్యువు, జలదేవతలలో వరుణుడు, యక్షులలో కుబేరుడు, గంధర్వులలో చిత్రరథుడు, పురోహితులలో బృహస్పతి, జ్ఞానవంతులలో శుక్రాచార్యుడు, నాగులలో ఆదిశేషువు, పాములలో వాసుకి, పితృదేవతలలో అర్యముడు, మహర్షులలో భృగువు, స్త్రీలలో దక్షుని కమార్తెలు, ధర్ముని భార్యలు అయిన హ్రీ, శ్రీ, కీర్తి, పాండవులలో అర్జునుడు, మానవులలో రాజు, ఆవులలో కామధేనువు, గుఱ్ఱములలో ఉచ్చైశ్రవము, ఏనుగులలో ఐరావతము, మృగములలో సింహము, పక్షులలో గరుత్మంతుడు, జలచరములలో మొసలి, వెలగునిచ్చువాటిలో సూర్యుడు, నక్షత్రములలో చంద్రుడు, పర్వతములలో హిమాలయ పర్వతము, శిఖరములలో మేరువు, సరస్సులలో సముద్రము, వృక్షములలో రావి చెట్టు, ఆయుధములలో వజ్రాయుధము, వృత్తులలో వ్యవసాయము, విద్యలలో అధ్యాత్మ విద్య, జయాపజయములలో జయము, అధర్మములలో జూదము, వేదములలో సామవేదము, సామములలో బృహత్సామము, ఛందస్సులలో గాయత్రీ, యజ్ఞములలో జపయజ్ఞము తపస్సులలో తపస్సు, యోగసాధనలో మౌనము, బుద్ధిమంతులలో బుద్ధి, తేజోవంతులలో తేజము, బలవంతులలో బలము, మానవులలో పౌరుషము, జీవులలో ధర్మపరమైన కామము, జ్ఞానేంద్రియములలో

mam . All Rights Reserved
hramam.org

మనస్సు, గుణములలో సత్త్వ గుణము, జ్ఞానవంతులలో జ్ఞానము, రాజులలో రాజనీతి మఱియు దండము, రహస్యములలో అతి రహస్యము, కాలములో ఋతువులు, మాసములలో మార్గశీర్షము అని చెప్పబడినది.

మ॥ సరసిం బాసిన వేయు కాలువల యోజన్ విష్ణునం దైన శ్రీ
కర నానా ప్రకటావతారము లసంఖ్యాతంబు లుర్వీశులున్
సురలున్ బ్రాహ్మణ సంయమీంద్రులు మహర్షుల్ విష్ణునంశాంశజుల్
హరి కృష్ణుండు బలానుజన్మ్ఁ డెడ లే; దా విష్ణుఁడౌ నేర్పడన్

(భాగవతము, ప్రథమ స్కంధము, 64)

వేదములలో యజ్ఞవరాహావతారము తప్ప ఈ అవతార పురుషుల గుఱించిన సూక్తములు గానీ అవతార వర్ణనగానీ ఉండవు.

జననము లేక కర్మముల జాడలఁ బోక సమస్త చిత్త వ
ర్తనుఁడగు చక్రికిం గవు లుదార పదంబులు జన్మకర్మముల్
వినుతులు సేయుచుండుదురు వేద రహస్యములందు నెందుఁజూ
చిన మఱి లేవు జీవునికిఁజెప్పిన కైవడి జన్మకర్మముల్ .

(భాగవతము -ప్రథమస్కంధము -68)

సాధకునకు కావలసిన యోగ రహస్యములను సాధన విధానమును శాస్త్ర పాఠములైన సాంఖ్యాది యోగములను అవతారముల పేరిట వివరించినారు. ఈ అవతారములను చదివి వారు చెప్పిన శాస్త్ర పాఠములను గ్రహించి వారి వలె సాధన చేసి తిరిగి బ్రహ్మమై విరాజిల్లవలయుననన్నది ఈ అవతారముల ప్రశంసలోని పరమార్థము.

అతిరహస్యమైన హరిజన్మ కథనంబు,
మనుజుఁడెవ్వఁడేని మాపు రేపుఁ
జాల భక్తి తోడఁ జదివిన సంసార,
దుఃఖరాశిఁ బాసి తొలఁగిపోవు.

(భాగవతము - ప్రథమ స్కంధము 66)

*****

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

సృష్టివిచారణ

సృష్టిని ఐదు విభాగములుగా విభజించి చెప్పుదురు. ఇందు ఏ ఒక్క సృష్టిగుఱించి అయినా పూర్తిగా తెలుసుకున్న చాలును. ఉపనిషత్తులలో ప్రారంభ సృష్టినే వివరించినారు. రామాయణములో జటాయువు ద్వారా రామునికి ప్రజాపతి సృష్టి వివరింపబడినది. భాగవతములో ఈ ఐదు విధముల సృష్టిగుఱించి వివరించబడినది.

అయోనిజ సృష్టి..... 1. విరాట్ పురుషుని నుంచి వచ్చిన సృష్టి. **(ప్రారంభ సృష్టి)**

2. బ్రహ్మ సృష్టి **(అనంతర సృష్టి)**

3. అండ సృష్టి (అవ్యక్తము)

మిథున ధర్మ సృష్టి..... 4. ప్రజాపతుల సృష్టి

5. స్త్రీ పురుషుల వలన కలిగిన సృష్టి.

ఈ సృష్టి విచారణలో చెప్పిన వాటిని రామాయణ, భారతములలో పాత్రలుగా చిత్రీకరించినారు.

ప్రారంభ సృష్టి - అయోనిజ సృష్టి

విరాట్ పురుషుడు ప్రారంభ సృష్టిని చేసెను. విరాట్ పురుషుని దేహమునుంచి జనియించినవి. సర్వము రథనాభియందు రథచక్రపు ఆకులు అమరినట్లు ఈ సర్వము విరాట్పురుషుని దేహమున అమరియున్నవి. విరాట్ పురుషుని దేహము కానిది పరమాణువు కూడ లేదు. ప్రకృతినుంచి బ్రహ్మాండమును సృజియించెను. అది పదునాలుగు లోకములుగా, స్థావర జంగమములు ఉపాధులుగా రూపుదిద్దుకొన్నవి. ఆ ఉపాధులలో ఆత్మ, ఆత్మగా జీవాత్మగా ప్రవేశించినది. విరాట్ పురుషుడు పదునాలుగు లోకములను సృజియించెను. వీటిని ద్యౌ, అంతరిక్షము, పృథివీ, జలములు అను నాలుగు విభాగములుగా వర్గీకరించినారు. ఈ పదునాలుగు లోకములలో భూమి తప్ప మిగిలిన లోకములు బాహ్య దృష్టికి గోచరము కావు. బ్రహ్మాండములోని ఈ పదునాలుగు లోకములను విరాట్ పురుషుని శరీరముగా చెప్పుదురు.

mam . All Rights Reserved
hramam.org

విరాట్ పురుషుని శరీరము	లోకములు
శీర్షము	సత్యలోకము (దీనినే బ్రహ్మ లోకమని, స్వర్గలోకమని అందురు. ఈ లోకమున దేవతలు క్రీడింతురు.)
లలాటము	తపోలోకము
ముఖము	జన లోకము
మెడ	మహర్లోకము
వక్షస్థలము	నక్షత్ర లోకము
నాభి	ఆకాశము

ఇంతవఱకు చెప్పిన లోకములు కాంతివంతమయిన లోకములు.

కటి ప్రదేశము	భూమి. ఈ భూమిపై మరణము కలదు. ఆకాశము, భూమి, ఇవి బాహ్య దృష్టికి కనిపించును.

వితలము నుంచి పాతాళము వఱకు కల లోకములన్నియు, జలమునకు దిగువున కలవు. ఈ లోకములు బాహ్య దృష్టికి గోచరము కావు.

తొడలు	వితలము, అతలము
మోకాళ్ళు	సుతలము
పిక్కలు	తలాతలము
సీలమండ	మహీతలము
మునివ్రేళ్ళు	రసాతలము
అరికాళ్ళు	పాతాళము

ఈ పదునాలుగు లోకములను పాలించుటకు లోకపాలురను సృజియించెను. విరాట్ నుంచి వచ్చిన దేవతలు మానవ దేహములో ప్రవేశించినారు. విరాట్ పురుషుని నుంచి, అయోనిజ సృష్టిగా సర్వ దేవతలు, దానవులు, యక్షులు, గంధర్వులు, రాక్షసులు,

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

మానవులు, పశుపక్ష్యాదులు, సూర్యుడు, చంద్రుడు, నక్షత్రములు, గ్రహములు, పర్వతములు, కొండలు, సముద్రములు, నదులు, కర్మలు, భావములు, మొదలయినవి అనగా సర్వ స్థావర జంగమములు వచ్చినవి. ఈ సర్వ విశ్వము అతని రూపమే. అందువలన అతనిని విశ్వం అనీ, విష్ణువు అనగా సర్వత్రా వ్యాపించిన విశ్వరూపుడు అని చెప్పుదురు.

విరాట్ పురుషుని అవయవములు	**ఆ అవయవములనుంచి వచ్చిన దేవతలు**
చెవులు	దిశలు
చర్మము	వాయువు
కన్ను	సూర్యుడు
నాలుక	ప్రచేతసులు
ముక్కు	అశ్వనీ దేవతలు
నోరు	అగ్ని
బాహువులు	ఇంద్రుడు
పాదములు	ఉపేంద్రుడు
మేఢ్రము	ప్రజాపతి
వృషణములు	మిత్రావరుణులు
కోరలు	యముడు
మనస్సు	చంద్రుడు
బుద్ధి	మనువు
చిత్తము	మహత్
అహంకారము	రుద్రుడు
హృదయము	ప్రధానము- ప్రకృతి

విరాట్పురుషుని ఏ ఏ అవయవముల నుంచి దేవతలు వచ్చిరో వారు మానవ శరీరములో ఆ ఆ అవయవములలో ప్రవేశించిరి.

వీర్యము	దేవతలు
స్మృతి	ప్రహ్లాదుడు

mam . All Rights Reserved
hramam.org

గంధర్వాదులు:-	
(గానమునకు సంబంధించిన	
స్వర విశేషములు)	గంధర్వ, విద్యాధర చారణ అప్సరసలు
సర్వ మానవులు :-	
ముఖము	బ్రాహ్మణులు
భుజములు	క్షత్రియులు
తొడలు	వైశ్యులు
పాదములు	శూద్రులు
పశువులు - పక్షులు :-	
గోళ్ళు	ఏనుగులు, గుఱ్ఱములు వగైరాలు
కటి ప్రదేశము	సర్వ పక్షులు
పంచతన్మాత్రలు -పంచభూతములు	
శ్రవణేంద్రియము	శబ్దము - ఆకాశము
త్వగింద్రియము	స్పర్శ - వాయువు
చక్షురింద్రియము	రూపము - అగ్ని
జిహ్వేంద్రియము	రసము - జలము
జ్ఞానేంద్రియము	గంధము - భూమి
స్థావరములు:-	
జఠరము	సముద్రములు
నాడులు	నదులు
ఎముకలు	పర్వతములు, కొండలు
రోమములు	చెట్లు
శిరోజములు	మేఘములు
ఱెప్పలు	రాత్రులు, పగలు
కట్టుబట్టలు	ఉభయ సంధ్యలు
ప్రాయము	కాలము

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

భావములు - కర్మలు:-

కర్మలు	సర్వ జంతువులు, చేయుపనులు, సర్వ యజ్ఞములు, హవిర్భాగములు, ద్రవ్యములు.
శబ్దములు	సర్వ మృగముల, సర్వ పక్షుల అఱుపులు, కూతలు. నామములు సర్వ దేవతానామములు, సర్వ జంతునామములు
స్థనములు	ధర్మము
వెన్ను	అధర్మము
నవ్వు	మాయ
దంతములు	పుత్రాది స్నేహ కళలు
కడగంటిచూపు	అనంత సృష్టి
వెదవులు	సిగ్గు, లోభము

సర్వ భావములు, సర్వ కర్మలు విరాట్పురుషుని వలననే గలిగినవి. అనగా ఈ స్థావర జంగమాత్మక జగమంతయు విరాట్పురుషుడే. సర్వమూ అతడే. దీనిని దర్శించుటయే విశ్వరూప సందర్శనముగా చెప్పుదురు. ఈ సర్వ విశ్వము పరమాత్మగా భావించ వలయును.

*****

mam . All Rights Reserved
hramam.org

బ్రహ్మ యొక్క జననము - సాధన

పూర్వము ప్రళయ సమయములో విశ్వము లయమై జలమయముగా ఉన్నది. ఆదిశేషువుపై నారాయణుడు యోగ నిద్రలో యుగ సహస్రములు పవళించి ఉన్నాడు. ఆ నారాయణుని గర్భములో సకల లోకములు, సమస్త సృష్టి నిబిడీకృతమై ఉన్నవి. అతడు సృష్టి కార్యము నిర్వర్తించుటకు సంకల్పించెను. అతడు సూక్ష్మార్థమయిన ప్రకృతిని సృజియించెను. ప్రకృతిలో రజోగుణము వ్యక్తమైనది. అలా వచ్చిన రజో గుణము వలన నారాయణుని నాభి ప్రదేశమున నళిన నాళము (తామరతూడు) జన్మించినది. ఆ తరువాత తామర మొగ్గ వచ్చినది. కాలము కర్మ వలనను, నారాయణ తేజము వలన ఆ తామర మొగ్గ వికసించి పద్మము అయినది. ఆ పద్మములో నారాయణుడు తన అంశమును నిలిపెను. ఆ పద్మము సర్వ లోకములకు ఆశ్రయము. సర్వ గుణ విభాసితము. ఆ పద్మము నుండి **"చతుర్ముఖ బ్రహ్మ"** జన్మించెను.

బ్రహ్మయొక్క సాధన :-

ఆ బ్రహ్మ ఆ పద్మము యొక్క కర్ణిక యందు నిలచి నలుదిశలు పరికించి ఈ నీటిలో ఈ పద్మము ఏవిధముగా పుట్టినది ? నేను ఎలా ఉద్భవమైనాను? ఈ పద్మములో ఎలా ఉన్నాను? నాపేరు ఏమిటి? నా జననమునకు హేతువు ఏమిటి? అని తనలో తనే వితర్కించుకొనెను. సమాధానము దొరకలేదు. ఆ సమయములో జల మధ్యంబున నుండి **"తప"** అనుశబ్దము వినబడినది. ఆ శబ్దము బ్రహ్మను తపము చేయమని చెప్పినదిగా తలచి తపస్సు చేయ సంకల్పించెను. బ్రహ్మ పరమేశ్వరుని గుఱించి యజ్ఞము చేయవలయుననే భావన కలిగినది. అప్పటికి బాహ్య యజ్ఞమునకు కావలసినవి యేవియు లేవు. అనగా యజ్ఞ పరికరములు, యజ్ఞ సామాగ్రి, వేద మంత్రములు, ఋత్విజులు, అగ్ని , భూమి మొదలయినవి ఏమియు పుట్టలేదు. అనగా ఏమియునూ లేవు.

సీ. పశుయజ్ఞ వాటయూపస్తంభ పాత్ర మృ, ద్ఘట శరావ వసంత కాలములును
స్నేహౌషధీబహులోహచాతుర్హోత్ర, మత నామ ధేయసన్మంత్రములును
సంకల్పబుగ్యజుస్సామ నియుక్త వ, షట్కారమంత్రానుచరణములును
దక్షిణల్ దేవతాధ్యాన తదనుగత, తంత్రవ్రతోద్దేశ ధరణిసురులు

Copyrights © Siddhashra
www.siddhash

తే. నర్పణంబులు బోధాయనాదికర్మ,
సరణి మొదలగు యజ్ఞోపకరణ సమితి
యంతయును న మ్మహాత్ముని యవయవములు,
గాఁగఁ గల్పించి విధివత్ప్రకారమునను.

(భాగవతము -ద్వితీయ స్కంధము -94)

అప్పుడు బ్రహ్మ మానసిక యజ్ఞము చేసెను.

బ్రహ్మ చేసిన మానసిక యజ్ఞమునే తపస్సు అని అష్టాంగ యోగమని చెప్పుదురు. బ్రహ్మ పద్మములో ఆసీనుడయ్యెను. యమ నియమములు రెండింటిని ఆచరించెను. ప్రాణాయామ పరాయణుడై ఉండెను. జ్ఞానేంద్రియ కర్మేంద్రియములను జయించి, ఏకాగ్ర చిత్తుడై తపము వేయి దివ్య సంవత్సరములు గావించెను. యోగ జనిత విజ్ఞానము కలిగినది. హృదయ కమల కర్ణికయందు గల పురుషునిని దర్శించెను. బ్రహ్మకు బ్రహ్మత్వము కలిగినది. బ్రహ్మకు సృష్టి చేయవలయుననే సంకల్పము కలిగినది. చాలా కాలము తపస్సు చేసెను. అప్పుడు తత్కాల వాయువుచే కంపితంబగు నిజనివాసంబైన పద్మంబును, వాయువును, జలమును కనుగొనెను. తన తపో శక్తి చేత అభివృద్ధి పొందిన విద్యా బలంబున వాయువును బంధించి జలమునంతా త్రాగి ఆకాశములో దాగి ఉన్న జలమును చూచి పరమాత్మను మనస్సులో ధ్యానించి ఆకాశములో ఒక పద్మమును చూచెను. ఆ పద్మములో దాగి ఉన్న లోకములను చూచెను. మెల్లగా ఆ పద్మములోనికి వెళ్లెను. అందులో ఉన్న మూడు లోకములను 14 లోకములుగా సృష్టించెను. సర్వమును సృజియించెను.

ఈ కథలో అనేక జలములు, అనేక పద్మములు కనబడును. ఇది యోగ పాఠము.

*****

mam . All Rights Reserved
hramam.org

సృష్టి 9 విధములు. ఇందు 6 ప్రాకృత సర్గము క్రింద మిగిలిన 3 వైకృత సర్గము క్రింద విభాగింపబడును.

ప్రాకృత సర్గములు

1వ సర్గము :- **మహత్తు.** ఇది గుణ భేదమును పొందును.

2వ సర్గము :- **అహంకారము.** ఇది ద్రవ్య, క్రియా, జ్ఞానాత్మకము.

3వ సర్గము :- **తామసాహంకారము.** ఇది శబ్ద, స్పర్శ, రూప, రస, గంధములనే పంచతన్మాత్రలు, ఆకాశము, వాయువు, అగ్ని, జలము, భూమి అనే పంచ భూతములు కలిగి ద్రవ్య శక్తి యుతము.

4వ సర్గము :- **రాజసాహంకారము.** ఇది సూక్ష్మ శరీరములోని చెవులు,చర్మము, కన్నులు, నాలుక, ముక్కు,అనే జ్ఞానేంద్రియములు, నోరు, చేతులు, కాళ్ళు,గుహ్యము, గుదము అనే కర్మేంద్రియములు ప్రాణము, బుద్ధి కలిగి ఉండును.

5వ సర్గము :- **సాత్వికాహంకారము.** ఇది మనస్సు కలిగి మనోమయము, దేవమయము. జ్ఞానాత్మకము.

6వ సర్గము :- **తామస సర్గము(అవిద్య).** ఇది జీవలోకమునకు అజ్ఞానమును కలిగించును.

ఈ ఆఱు సర్గములు ఈశ్వరునకు లీలార్థములు. 1వ సర్గము నుంచి 6వ సర్గము వఱకు చెప్పబడినవి అండసృష్టి క్రిందకు వచ్చును. ఇవి బాహ్య దృష్టికి గోచరము కావు.

వైకృత సర్గము

7వ సర్గము, 8వ సర్గము 9వ సర్గములు బాహ్యదృష్టికి కనపడును.

7వ సర్గము :- ఇది 6 విధములు.

1. పుష్పోత్పత్తి రహితంబులై ఫలించెడి అనగా పూలు పూయకనే కాయలు కాచే రావిచెట్టు, మేడి చెట్టు, పనస చెట్టు, మఱ్ఱి చెట్టు మొదలయినవి.
2. పుష్పితంబులై ఫల సాకాంతములయిన అనగా పంట పండగానే కోసివేయు ధాన్యము, యవలు , వెసలు మొదలయిన సర్వ పంటలు, ఓషధులు.

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

3. ఆరోహణా నపేక్షంబులయిన అనగా పైకి ఎగబాకే మాలతీ, మల్లె, మొదలయిన లతలు.

4. మొదలు గట్టిగా ఉండే వెదుళ్ళు.

5. మొదలు గట్టిగాఉండి, నేలపై బాగా విస్తరించే లతా విశేషాలు. అనగా పొదలు, దుబ్బులు, వగైరాలు.

6. పుష్పించి పండ్లనిచ్చే మామిడి మొదలయిన ఫల వృక్షాలు, పైకి ఎత్తుగా పెరిగే వృక్షములు. ఈ ఆఱు రకములు పూర్తిగా తమోగుణములు కలిగిఉన్నవి. ఇవి స్థావరములు. ఇవి అవ్యక్త చైతన్యములు కలవి. అనగా వీటికి ప్రాణమున్నది. అయితే వాటి సుఖదుఃఖములను సామాన్యులకు అర్థమగునట్లు ఇతరులకు వ్యక్తము చేయలేవు.

ఏడవ సర్గము లతలు, తీగలు, చెట్లు మొదలయిన వాటిని గుఱించి చెప్పినందున వృక్ష శాస్త్రము అనగా (Botany) చదివిన వారికి విపులముగా అర్థమగును.

భాగవతములో చెప్పిన ఈ విషయమును అనగా చెట్లకు కూడ ప్రాణమున్నది. వాటికి కూడా సుఖదుఃఖములు ఉన్నవి అనే విషయమును మన భారతీయుడైన జగదీశచంద్రబసు అనే విజ్ఞాన శాస్త్ర వేత్త ప్రయోగాత్మకంగా నిరూపించినాడు.

8వ సర్గము : (తిర్యక్ సర్గము) అనగా పశువులు, మృగములు, పక్షులు, వగైరాలు.

భూచరములు 27 రకములు.

1. చీలినగిట్టలు గల జంతువులు:- ఎద్దు-దున్నపోతు-మేక-పంది-ఒంటె-పొట్టేలు-గురుపోతు-నల్లచారల దుప్పి- జింక అని తొమ్మిది రకములు.

2. చీలని గిట్టలు గల జంతువులు:- గాడిద-కంచరగాడిద-గుఱ్ఱము-గౌరమృగము-శరభమృగము-చమరమృగము అని ఆఱు రకములు.

3. ఐదు గోళ్ళుకలవి:- కుక్క-నక్క-పిల్లి-తోడేలు-పులి- కుందేలు- ఏదుపంది-సింహము- కోతి- ఏనుగు - తాబేలు -ఉడుము అని పన్నెండు రకములు ఆవిధముగా 27 రకముల గుఱించి చెప్పబడినది.

జల చరములు :-మొసలి వగైరాలు.

mam . All Rights Reserved
hramam.org

పక్షులు:- (గగనచరములు) రాబందు- గ్రద్ద -డేగ- గుడ్లగూబ - కొంగ - హంస - నెమలి-బెగ్గురుపక్షి- చక్రవాకం-తెల్లపిట్ట-కాకి-గబ్బిలము మొదలయినవి. ఇవి అన్నీ రేపటి దినము గుఱించి ఆలోచన లేనివి. అనగా జ్ఞానము లేనివి.

ఆహార నిద్రా, మైథునముల గుఱించి ఆలోచించేవి. మఱియు జన్మ రాహిత్యము గుఱించి ఆలోచన లేనివి. మనస్సులో పెద్దగా ఆలోచన లేనివి. అనగా భావము వ్యక్తీకరించలేనివి.వాసన వలన వస్తుజ్ఞానమును పసిగట్టగలవు. గ్రద్ద, డేగలు దూరముగా ఉన్న వస్తువును కూడా చూడగలవు. Zoology, Veternary చదివిన వారికి వీటి విషయమై బాగుగా అర్థమగును.

9వ సర్గము :- ఇది మానుష సర్గము. అనగా మానవుల గుఱించి చెప్పబడిన సర్గము. మానవులు కర్మలు చేయుటలో నేర్పు గలవారు. దుఃఖమునందును సుఖమును కోరుదురు. రజోగుణ ప్రేరితులు. (ఏడవ సర్గములో లతలు, తీగలు, చెట్లు మొదలయినవి చెప్పబడినవి. 8వ సర్గములో భూచరములు, జల చరములు, గగనచరములు చెప్పబడినవి. ఇందు కోతి చెప్పబడినది. 9వ సర్గములో మానవులు చెప్పబడినారు. Evolution theory 7వ, 8వ, 9వ సర్గములలో చెప్పబడినది. కోతి తరువాత మానవుడు వచ్చెనని చెప్పిన డార్విన్ సిద్ధాంతమునకు ఈ 7వ,8వ,9వ సర్గములు భావ సారూప్యమును కలిగి ఉన్నవి. వేద పురాణములలో చెప్పిన ఈ విషయములను మనము లోకమునకు శాస్త్ర విజ్ఞానముగా తెలియచేయలేక పోయితిమి. డార్విన్ మహాశయుడు శాస్త్ర రీత్యా ఋజువు చేసెను)

దేవ సర్గము:-

ఇవి 8రకములు. 1ఋషులు 2 పితృదేవతలు 3 దేవతలు 4.గంధర్వులు, అప్సరసలు 5యక్షులు,రాక్షసులు 6 భూతప్రేత పిశాచములు 7సిద్ధ, చారణ, విద్యాధరులు 8 కిన్నర, కింపురుషులు

కౌమార సర్గము (సనకసనందనాదుల సర్గము) :- ఇది దేవ సర్గములో ఒక భాగము. ఇందులో ప్రాకృత, వైకృతముల రెండిటి యొక్క స్వభావములు కలసి ఉండును. దైవత్వము, మానుషత్వము కలసి ఉండును.

*****

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

బ్రహ్మసృష్టి (అనంతర సృష్టి)

అయోనిజ సృష్టి

బ్రహ్మయొక్క మొదటి శరీరము:

దేవర్షుల సృష్టి

1. తనదివ్యదృష్టిన ఊర్ధ్వ రేతస్కులు, పరమ పవిత్రులు అయిన సనక, సనందన, సనత్కుమార, సనత్సుజాతులను కల్పించెను. బ్రహ్మ వారలను చూచి మీరు మీమీ అంశంబులతో ప్రజలను పుట్టించుడని పలికెను. వారు బ్రహ్మ మాటలను నిరాకరించిరి. అంత బ్రహ్మకు క్రోధము కలిగెను. ఆ క్రోధమును బుద్ధిచే నిగ్రహించెను.

2. బ్రహ్మయొక్క ఊరువుల నుంచి నారదుడు జన్మించెను.

3. ఏకాదశ రుద్రులు:-

భ్రూమధ్యము నుంచి : క్రోధ స్వరూపంబున నీలలోహితుడు జన్మించెను. ఇతడు సర్వ దేవతలకు అగ్రజుడు. ఇతడు జన్మించినప్పుడే రోదన చేసినందువలన బ్రహ్మ ఇతనికి రుద్రుడు అని పేరు పెట్టెను. ఆ రుద్రునకు పదకొండు నామములు. పదకొండు మంది భార్యలు. వసియించుటకు పదకొండు స్థానములు.

రుద్రుని యొక్క నామములు :- రుద్రుడు, మన్యువు, మనువు, మహాకాలుడు, మహా శివుడు, ఋతధ్వజుడు, ఉరునేత్రుడు, భవుడు, కాలుడు, వామదేవుడు, ధృతవ్రతుడు.

భార్యల పేర్లు:-ధీ, వృత్తి, ఉశన, ఉమ, నియుత్, సర్పి, ఇతి, అంబిక, ఇలావతి, సుధ, దీక్ష.

స్థానములు :- చంద్ర, సూర్య, ఆకాశము, వాయువు, అగ్ని, జలము, భూమి, హృదయము, ప్రాణము, ఇంద్రియములు, తపస్సు,

రుద్రుడు ప్రజలను సృజియించెను. వీరిని రుద్రగణములు అని అందురు. వీరు విశ్వమును నశింపచేయు చుండిరి. అంత బ్రహ్మ రుద్రునితో ఇంతవఱకు చేసిన సృష్టి చాలు. ఇకపై మీరు అరణ్యమునకు వెళ్లి తపస్సు చేసుకొనుడు అని పలికెను. అంత వారు బ్రహ్మ ఆజ్ఞపై తపస్సు చేసి ఈశ్వరుని దర్శించిరి.

mam . All Rights Reserved
hramam.org

భారతములో ఏకాదశ రుద్రులుగా మృగవ్యాధ, శర్వ, నిర్ఋతి, అజైక, పాద, వార్ప్యద్న్య, పినాకి, దహనేశ్వర, కపాలి, స్థాణువు, భవుడు అనువారిని పేర్కొనెను.

4. ప్రజాపతులు :- అయోనిజ సృష్టి

రామాయణములో	**భారతములో**	**భాగవతములో**	
14 ప్రజాపతులు			
పులస్త్యుడు	పులస్త్యుడు	చెవులు నుంచి	పులస్త్యుడు
-	భృగువు	చర్మము నుంచి	భృగువు
అత్రి	అత్రి	కన్నులునుంచి	అత్రి
అంగిరసుడు	అంగిరసుడు	ముఖమునుంచి (నోరు)	అంగిరసుడు, సరస్వతి
క్రతువు	క్రతువు	హస్తమునుంచి	క్రతువు
దక్షుడు	దక్షుడు	అంగుష్ఠమునుంచి	దక్షుడు
పులహుడు	పులహుడు	నాభినుంచి	పులహుడు
మరీచి	మరీచి	మనస్సు నుంచి	మరీచి
-	-	ప్రాణమునుంచి	వసిష్ఠుడు
కర్దముడు	-	ఛాయనుంచి	కర్దముడు
స్థాణువు	-	-	-
సుశ్రయుడు	-	-	-
శేషుడు	-	-	-
విక్రీతుడు	-	-	-
ప్రచేతసులు	-	-	-
వివస్వంతుడు	-	-	-

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

గుహ్యము	సముద్రములు
కుడి వైపు స్తనము	ధర్మము, ధర్మువు
వెన్ను	అధర్మము , మృత్యువు
భ్రూయుగళము	క్రోధము
అధరము	లోభము
నీడ	కర్దముడు, దేవహూతి
అపానము	నిరుతి, దానవులు

బ్రహ్మ భారతితో సంయోగము చేయబూనగా మునీశ్వరులు ఈ సంయోగము నింద్యము అని చెప్పగా బ్రహ్మ ఆ శరీరమును విసర్జించెను. దిక్కులు వచ్చి , ఆ శరీరమును ఆక్రమించుకొన్నవి. ఆ దిక్కులలో నుంచి చీకటి, మంచు జన్మించినవి.

బ్రహ్మ యొక్క రెండవ శరీరము :-

ఆ రెండవ తనువున నాలుగు ముఖముల నుంచి నాలుగు వేదములు ఆవిర్భవించినవి. కర్మలు, యజ్ఞములు, తంత్రములు, సదాచారములు, జాతి ధర్మములు, ఆశ్రమ ధర్మములు వచ్చినవి. ఇతిహాస పురాణములు నాలుగు ముఖముల నుంచి ఆవిర్భవించినవి.

*****

mam . All Rights Reserved
hramam.org

బ్రహ్మయొక్క			
తూర్పు ముఖము	దక్షిణ ముఖము	పడమర ముఖము	ఉత్తర ముఖము
ఋగ్వేదము	యజుర్వేదము	సామ వేదము	అథర్వ వేదము
హోత	అధ్వరుడు	ఉద్గాత	బ్రహ్మ
హోతకు సంబంధించిన గానము చేయవలసిన మంత్ర స్తోత్రంబులగు శస్త్రములు	అధ్వరునకు సంబంధించిన ఇజ్య, మంత్ర స్తోత్రములు	ఉద్గాతకు సంబంధించిన మంత్ర స్తోత్రములు	బ్రహ్మకు సంబంధించిన మంత్ర స్తోత్రములు
ఆయుర్వేదము	ధనుర్వేదము	గాంధర్వ వేదము	విశ్వకర్మకు సంబంధించిన స్థాపత్యమనే శిల్ప వేదము
షోడశి, ఉక్థ్యము	చయనం, అగ్నిష్టోమం	ఆప్తోర్యామము, అతిరాత్రం	వాజపేయం, గోసనం
విద్య	ధనం	దానం	తపస్సు
బ్రహ్మచర్యము	గార్హస్థ్యం	వానప్రస్థము	సన్న్యాసం
సావిత్రి, ప్రాజాపత్యం బ్రాహ్మ్యం, నైష్ఠికములు కలిగినవి.	వార్తా, ధన సంచయం, శాలీనము, శిలోంఛము	వైఖానస, వాలఖిల్య, ఔదుంబర, ఫేనపులస	కుటీచక, బహూదక, హంస, నిష్క్రియం

నాలుగు ముఖముల నుంచి ఇతిహాస పురాణములు వచ్చినవి.

సావిత్రి -..... బ్రహ్మ చర్యము పాటించుట.

ప్రాజాపత్యం ..... ఉపనయనం మొదలుకొని మూడు దినములు గాయత్రీజపించుట.

బ్రాహ్మ్యము ..... సంవత్సరము పొడుగునా నాలుగు వేదాలు నేర్చుకొనుట

నైష్ఠికము ..... వేదాధ్యయనము పూర్తి అగు వఱకు బహ్మచారిగా ఉండుట.

వార్తా ..... వ్యవసాయము ద్వారా సంపాదన తద్వారా జీవనము సాగించుట.
అనగా కుటుంబమును పోషించుట.

ధన సంచయము:-యజ్ఞ యాగాదులు చేసి ధనము సంపాదించి, తద్వారా కుటుంబ

Copyrights © Siddhashra
www.siddhash

పోషణ

శాలీనము..... అయాచితముగా లభించిన ధనము తద్వారా కుటుంబ పోషణ

శిలోంఛము ..... పొలములలో పడిన పరిగ ఏఱుకొని జీవించుట

వైఖానసులు ..... దున్నకుండా పండిన సస్యములు ఆహారముగా తీసుకొనుట

వాలఖిల్యులు ..... క్రొత్త పదార్థములు లభించగనే పాత వాటిని వదలి వేయుదురు.

ఔదుంబరులు .. ఏదో ఒక దిక్కుకు బయలుదేరి ఆ దిక్కున లభించువాటితో జీవనము గడుపుదురు.

ఫేన పులుసులు .. చెట్ల నుండి పండి రాలిన పండ్లను తింటూ జీవనము గడుపుదురు.

కుటీచకుడు ..... సన్న్యాస ఆశ్రమ ధర్మములను పాటించును.

బహూదకుడు .... కర్మ త్యాగము చేసి జ్ఞాన ప్రధానుడు

హంస ..... జ్ఞానాభ్యాస నిష్ఠుడు

నిష్క్రియుడు ..... పరబ్రహ్మ తత్త్వమును పొందిన వాడు

అనగా బ్రహ్మవలన వేదములు, యజ్ఞ యాగాదులు ,ఋత్విజులు, బ్రహ్మచర్యాది ఆశ్రమములు, ఆశ్రమ ధర్మములు, ఇహలోక పరలోక కర్మలు వచ్చినవి.

విద్యలు :- ఇహలోకమునకు సంబంధించిన విద్యలు అనగా దండనీతి, రాజ్య పరిపాలన మఱియు పరలోకమునకు సంబంధించిన విద్యలు అనగా స్వర్గాది ఫలప్రదంబై కర్మవిద్యారూపంబగు **త్రయీ,** మోక్ష ఫల ప్రదంబై వివేక విద్యారూపంబగు అన్వీక్షికి అను విద్యలు వచ్చినవి.

భూః, భువః, సువః,- అను ఈ మూడు వ్యాహృతులు వచ్చినవి.

బ్రహ్మ యొక్క హృదయము నుండి శబ్ద బ్రహ్మమైన ఓంకారము వచ్చినది.

బ్రహ్మ వలన **సప్త ఛందస్సులు** కలిగినవి.

బ్రహ్మ యొక్క రోమము వలన - ఉష్ణిక ఛందస్సు,

చర్మము వలన - గాయత్రీ,

మాంసము వలన - త్రిష్టుప్పు,

నరముల వలన - అనుష్టుప్,

mam . All Rights Reserved
hramam.org

ఎముకలు వలన - జగతీ,
క్రొవ్వు వలన - పంక్తి
ప్రాణము వలన - బృహతీ

బ్రహ్మ ఈ దేహమును పరిత్యజించెను.

మూడవ శరీరము :

బ్రహ్మ యొక్క శరీరము స్వాయంభువమనువుగా, శతరూపగా రెండు భాగములు అయినది. స్వాయంభువమనువు శతరూపలు దంపతులయిరి. వీరిరువురి వలన అనేక మంది ప్రజలు కలిగిరి.

నాలుగవ శరీరము :

బ్రహ్మ వలన యక్షులు, రాక్షసులు పుట్టిరి. వారు బ్రహ్మను భక్షించుదాము అని అన్నారు. కొందఱు రక్షించుదాము అని అన్నారు. అప్పుడు బ్రహ్మ మాజక్షత అనగా భక్షించవద్దు, రక్షత రక్షించండి అని అనెను. వారలే యక్షులు, రాక్షసులుగా పిలువబడిరి. బ్రహ్మయొక్క ఛాయ వలన తామిశ్రము, అంధ తామిశ్రము, చిత్తభ్రమ, మోహము, మహా మోహములు అనే అవిద్యాపంచకము కలిగెను. ఈ దేహము రాత్రి మయము. మటియు ఆకలి దప్పికలకు స్థానము. బ్రహ్మ దేహమును విసర్జించెను.

బ్రహ్మ యొక్క ఐదవ శరీరము:

ఈ దేహమున సత్వగుణ గరిష్ఠులగు దేవతలను సృజియించెను. ఈ దేహము తేజోమయము. మటియు పగటిమయము. ఈ దేహము దేవతలకు ఆశ్రయమైనది.

బ్రహ్మ యొక్క ఆఱవ శరీరము

ఈ దేహము నుంచి సంధ్యా అనే స్త్రీ మూర్తిని సృజియించినాడు. బ్రహ్మ తనకటి ప్రదేశము నుండి అసురులను సృజియించినాడు. ఈ అసురులు చంచలచిత్తులు, అతికాముకులు. ఈ అసురులు సంధ్యా అనే స్త్రీని భార్యగా గ్రహించినారు. ఈ అసురులు బ్రహ్మతో రతిక్రియ కోరగా బ్రహ్మ పరమాత్మ సూచనపై ఆ దేహమును విసర్జించినాడు.

బ్రహ్మ యొక్క ఏడవ శరీరము

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

బ్రహ్మ తన హస్తమును ఆఘ్రాణించినాడు. అంత గంధర్వులు, అప్సరసలు పుట్టినారు. ఈ దేహమును విశ్వావసువు మొదలయిన గంధర్వులు అప్సర స్త్రీలు గైకొనిరి. ఈ దేహము చంద్రికా రూపము.

బ్రహ్మ ఆ దేహమును విసర్జించినాడు.

బ్రహ్మ యొక్క ఎనిమిదవ శరీరము

బ్రహ్మ ఈ శరీరము నుంచి పిశాచములను, గుహ్యకులను, భూతములను, సిద్ధులను పుట్టించెను. వీరు దిగంబరులు, ముక్తకేసులు. ఈ పిశాచాదులు ఈ శరీరమును తీసుకొనిరి. బ్రహ్మ యొక్క ఈ శరీరము కునికిపాటు, నిద్ర, ఆవులింత, ఉన్మాదములకు నిలయము.

బ్రహ్మ ఆ దేహమును విసర్జించినాడు.

బ్రహ్మ యొక్క తొమ్మిదవ శరీరము

బ్రహ్మ తనను అన్నవంతునిగా భావించి అదృశ్య శరీరుడై పితృదేవతలను, సాధ్యులను పుట్టించెను. వీరు బ్రహ్మ యొక్క ఆ దేహమును స్వీకరించిరి. బ్రహ్మ ఆ దేహమును విసర్జించినాడు.

బ్రహ్మ యొక్క పదవ శరీరము

బ్రహ్మ తన తిరోధాన శక్తి వలన సిద్ధులను విద్యాధరులను సృజియించెను. వారికి ఆ శరీరమును ఇచ్చెను. బ్రహ్మ ఆ దేహమును విసర్జించినాడు.

బ్రహ్మ యొక్క పదకొండవ శరీరము

బ్రహ్మ తన శరీరము నుండి కిన్నరులను, కింపురుషులను పుట్టించెను. వీరు బ్రహ్మ దేవునికి సంబంధించిన గీతములను గానము చేసిరి. వీరు ఈ దేహమును స్వీకరించిరి. బ్రహ్మ ఆ దేహమును విసర్జించినాడు.

బ్రహ్మయొక్క పన్నెండవ శరీరము

బ్రహ్మకు సృష్టి అభివృద్ధి కాలేదని కోపము వచ్చి చేతులు కాళ్ళు విదలించగా, అప్పుడు రోమములు రాలినవి. ఆ రోమములు పాములు అయినవి. ఇవి ఆ దేహమును

mam . All Rights Reserved
hramam.org

స్వీకరించినవి. బ్రహ్మ ఆ దేహమును విసర్జించెను.

బ్రహ్మయొక్క పదమూడవ శరీరము

బ్రహ్మ మానవ రూపము ధరియించి, మనువులను (మానవులను) సృజియించినాడు. వారికి ఆ దేహమును ఇచ్చినాడు. బ్రహ్మ తన సృష్టి కార్యక్రమము పూర్తి అయినట్లు భావించినాడు. బ్రహ్మ ఆ దేహమును విసర్జించెను.

బ్రహ్మయొక్క పదునాలుగవ శరీరము

బ్రహ్మ ఋషి వేషధరుడై ఋషిగణములను పుట్టించెను. వారికి సమాధి, యోగము, ఐశ్వర్యము, తపస్సు, విద్య, వైరాగ్యములు కలిగిన తన శరీరమును బ్రహ్మ ఋషి గణములకు ఇచ్చెను.

సారాంశము :-

బ్రహ్మకు చైతన్యవంత శరీరము, జడశరీరము అని రెండు శరీరములు కలవు. చైతన్యవంత శరీరము నుంచి :

ఋషులు :- సనకసనందనాదులు, నారదుడు, ఋషిగణములు

ప్రజాపతులు :- అత్రి, అంగిరసుడు భృగువు మొదలయిన ప్రజాపతులు, స్వాయంభువ, శతరూపలు,

దేవతలు :- దేవతలు, ఏకాదశరుద్రులు(అష్టవసువులు, ద్వాదశ ఆదిత్యులు). పితృదేవతలు, గంధర్వులు, విద్యాధరులు, సిద్ధులు, కిన్నరులు, కింపురుషులు, అప్సరసలు.

రాక్షసులు :- యక్షరాక్షసులు, అసురులు, పిశాచములు, భూతములు, గుహ్యకులు, నిర్ఋతి

పాములు :- నాగులు, పాములు వచ్చినవి.

మానవులు :- అనగా సర్వ జీవ రాశులను సృజియించినట్లు భావించవలయును.

జడ శరీరమునుంచి:- ధర్మా ధర్మములు, అవిద్య , క్రోధము, లోభము మొదలయిన గుణములు, వేదములు, యజ్ఞములు, ఇహలోక పరలోక క్రియలు, వ్యాహృతులు, ఓంకారము, ఛందస్సులు, దిక్కులు, పగలు, రాత్రి, సంధ్య అనగా కాలము, మంచు,

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

సముద్రము వచ్చినవి. అనగా సర్వ స్థావరములను సృజియించెనని అర్థము. ఈ విధముగా బ్రహ్మ సర్వ స్థావర జంగమములను సృజియించెనని అర్థము చేసుకొనవలయును. బ్రహ్మ తన యొక్క శరీరమును ఇచ్చెను మఱియు శరీరమును విసర్జించెను అని చెప్పిన దానిని దేవతలు, రాక్షసులు, మానవులు మొదలయిన జంగమముల యొక్క ఉపాధులు, స్థావరముల యొక్క ఉపాధులు వేటికవి ప్రత్యేకము ఒకదానికంటే ఇంకొకటి భిన్నముఅని అర్థము చేసుకొనవలయును.

మిథున ధర్మ సృష్టిలో

అహం - నేను దేహమును అను దేహాభిమాన బుద్ధిగల ..... మోహమును,
అంగనాసంగమము, చందనాదులు పూసుకొనుట,
ఇహలోక భోగములను అనుభవించాలనే కోరిక గల.....మహా మోహమును,
కోరికలు నెఱవేఱక పోవునప్పుడు కలుగు కోపము గల..... తామిస్రము,

శరీరము నశించగనే తను చనిపోతున్నాననే, భావన గల చిత్తభ్రమ అంధ తామిస్రము, అనే అవిద్యాపంచక మిశ్రమంబుగా సర్వ భూతావళిని పుట్టించెను.

*****

mam . All Rights Reserved
hramam.org

సృష్టిలో భిన్నత్వము - ఏకత్వము

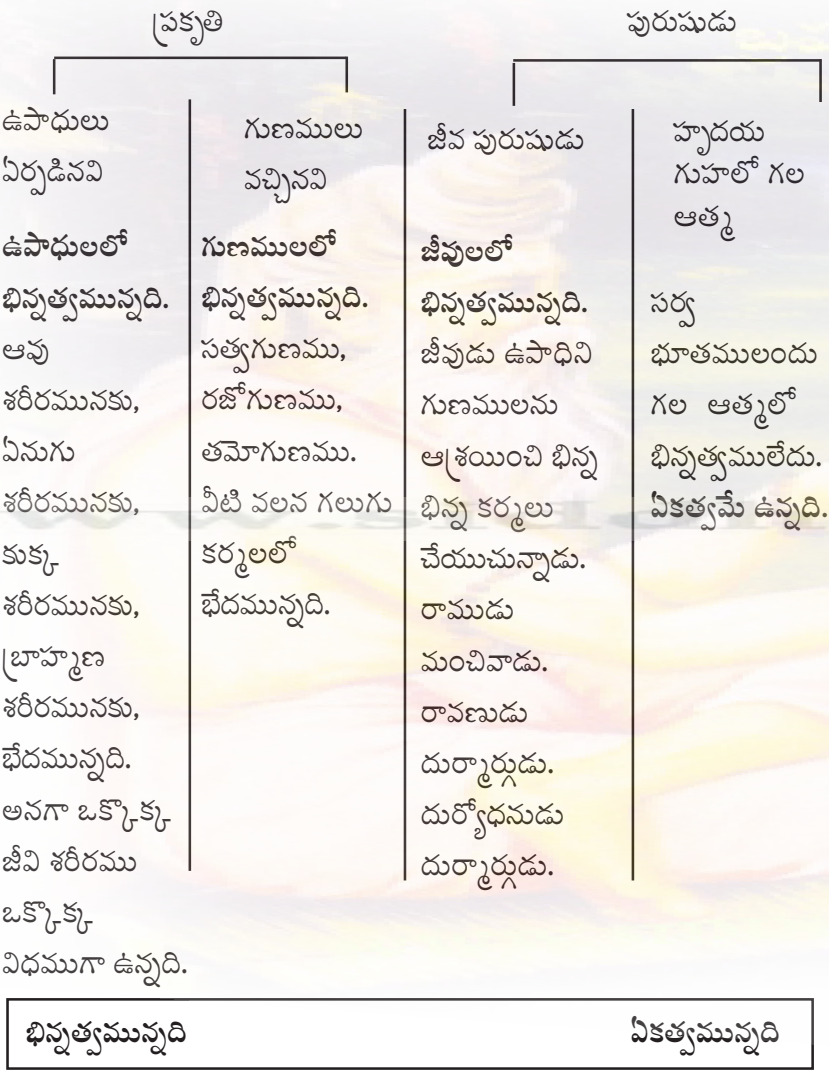

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

ప్రజాపతులు చేసిన సృష్టి

ఈ సృష్టి విషయములో సంస్కృత భాగవతమునకు గల పాఠాంతరముల వలనకూడా భేదము కనిపించుచున్నది. ప్రజాపతి సృష్టివిషయములో రామాయణ, భారత, భాగవతములలో బాహ్యముగా భేదము కనిపించినను ఆధ్యాత్మిక భావనతో చూచిన భేదము కనిపించదు.

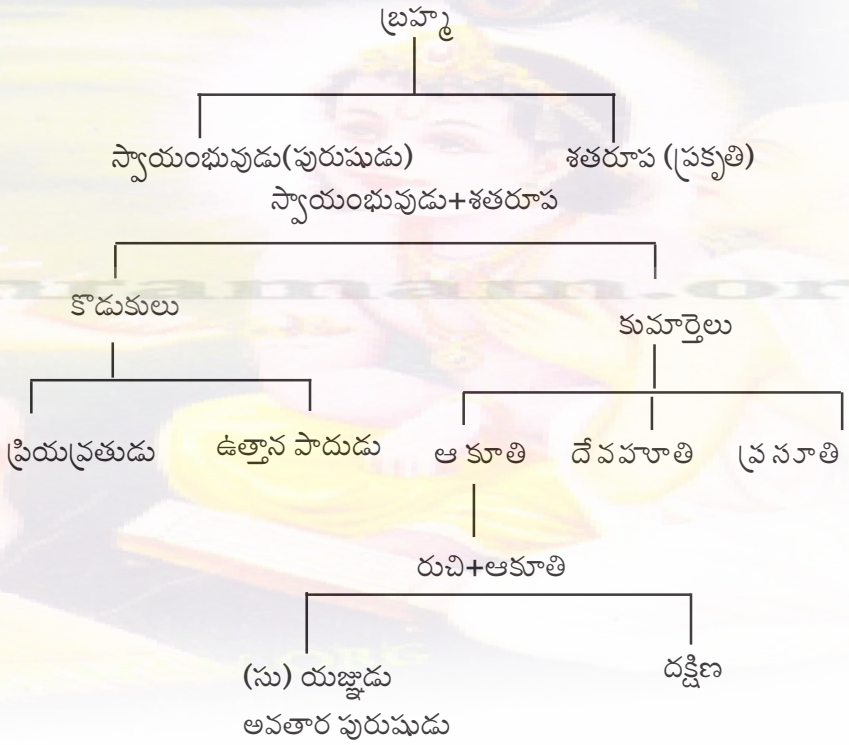

mam . All Rights Reserved
hramam.org

(సు) యజ్ఞుడు+ దక్షిణ (వీరు ఆది మిథునము కావున నిషిద్ధము కాదు.)
వీరికి 12మంది కొడుకులు, 1. తోషుడు 2. ప్రతోషుడు 3 సంతోషుడు 4 భద్రుడు 5 శాంతి 6 ఇడస్పతి 7 ఇద్ముడు 8 కవి 9 విభుడు 10 వహ్ని 11 సుదేవుడు 12 రోచనుడు. ఈ 12మంది తుషితులన దేవగణము అయిరి.

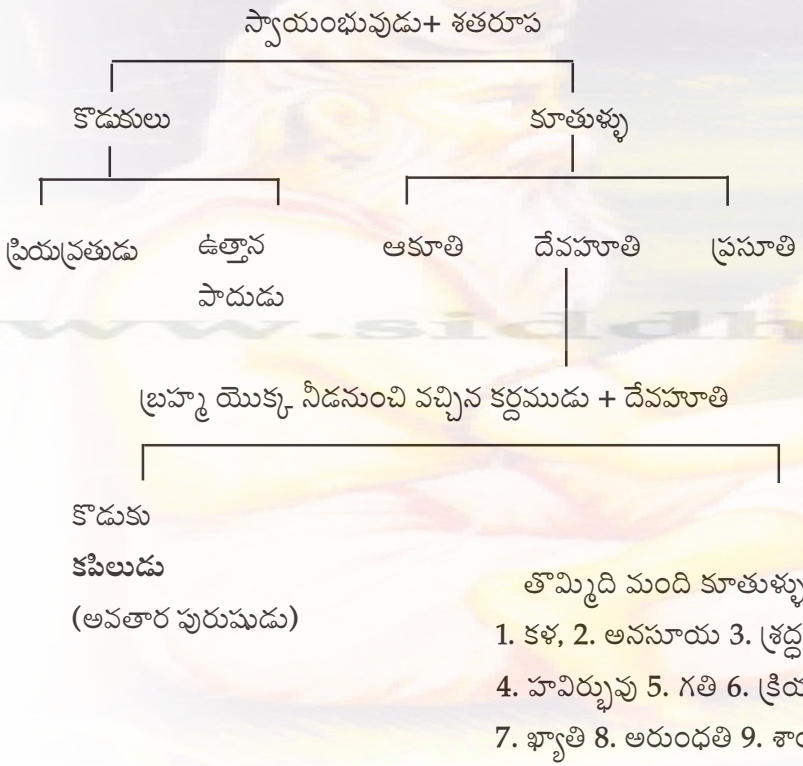

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

mam . All Rights Reserved
hramam.org

కర్దముడు దేవహూతుల తొమ్మిది మంది పుత్రికల, సంతానము గుఱించి

భాగవతమున

1. బ్రహ్మ మనసు నుంచి వచ్చిన మరీచి +కళ

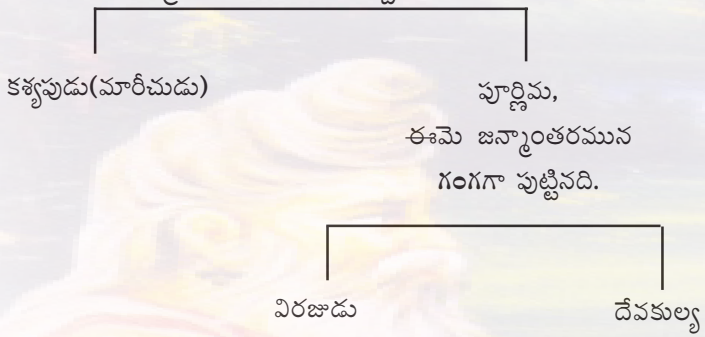

2. బ్రహ్మకన్నుల నుంచి వచ్చిన అత్రి + అనసూయ

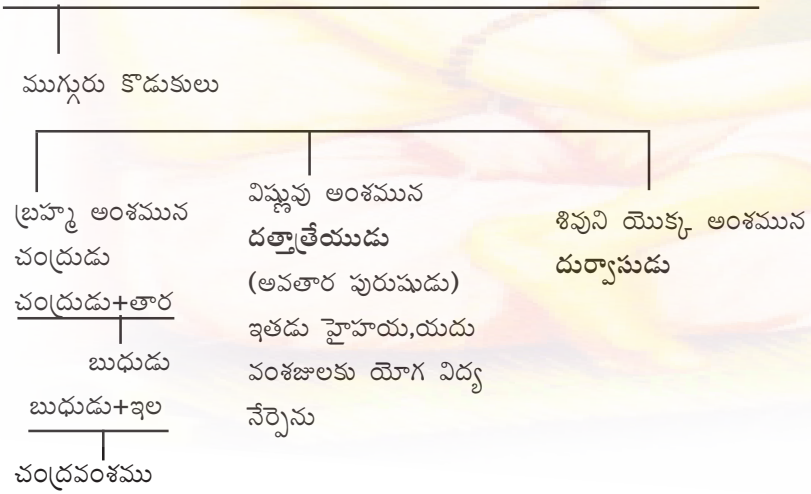

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

భారతములో మానస పుత్రుడయిన అంగిరసునకు ప్రచధ్యుడు, బృహస్పతి, సంవర్తుడు అను ముగ్గురు కుమారులు, యోగసిద్ధి అను ఒక కుమార్తె గలరని చెప్పబడినది.

3. బ్రహ్మ ముఖము నుంచి వచ్చిన అంగిరసుడు+శ్రద్ధ

100మంది కొడుకులు

అందులో

1. ఉచధ్యుండు

2.బృహస్పతి(దేవగురువు)

4గురు కూతుళ్ళు

1. సినీవాలి 2.కుహూ 3.రాకా

4. సుమతి వీరిని ధాత పెండ్లియాడెను.

4. బ్రహ్మచెవుల నుండి వచ్చిన పులస్త్యుడు+హవిర్భువు

అగస్త్యుడు

ఇతడు జన్మాంతరంబున జఠరాగ్ని రూపమున ప్రవర్తించె.

అగస్త్యుడు వాతాపి-ఇల్వలులను సంహరించెను.

వింధ్యపర్వతమును పెరగకుండా చేసెను.

ఇతడు లోపాముద్రను పెండ్లియాడెను.

విశ్రవసుడు

విశ్రవసు+ఇలబిల

కుబేరుడు

విశ్రవసు +కైకసి

రావణ కుంభకర్ణ విభీషణుడు

భారతములో పులస్త్యునికి అనేక మంది రాక్షసులు జన్మించినట్లు కలదు.

mam . All Rights Reserved
hramam.org

5. బ్రహ్మ నాభి నుంచి వచ్చిన పులహుడు + గతి

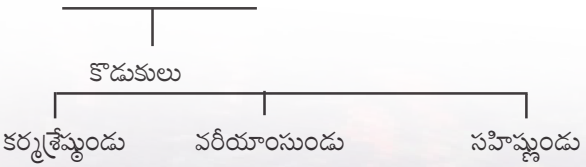

భారతములో పులహుని వలన కిన్నర కింపురుషాదులు జన్మించిరని చెప్పబడినది.

6. బ్రహ్మ చర్మము నుంచి వచ్చిన భృగువు+ఖ్యాతి

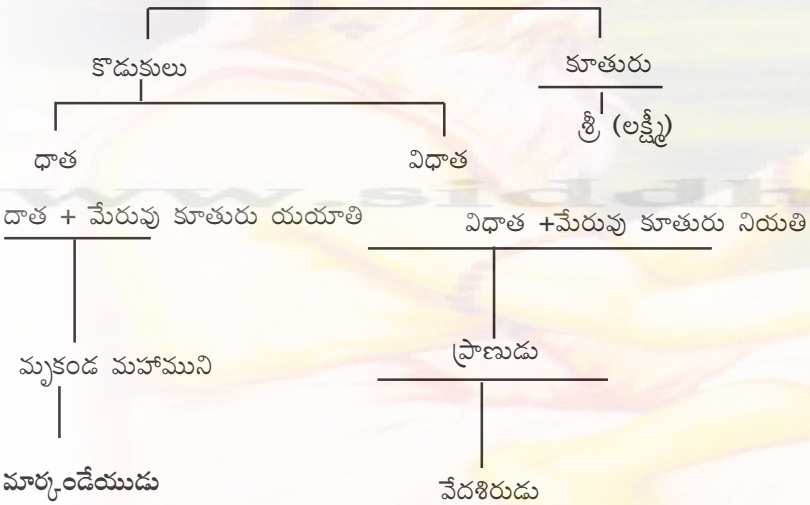

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

భారతములో భృగువు, ఉశనలకు కవి(శుక్రాచార్యులు), శుక్రాచార్యునకు దేవయాని, భృగువు మఱియొక భార్యఅయిన పులోమకు చ్యవనుడు; చ్యవనుడు, సుకన్యలకు రురుడు అను కుమారుడు కలిగిరి.

7. బ్రహ్మ హస్తము నుంచి వచ్చిన క్రతువు+క్రియ

కొడుకులుగా 60 వేల మంది వాలఖిల్యులు జన్మించిరి. వీరందఱు బ్రహ్మ తేజస్కులు.

భారతములో క్రతువువలన పక్షులు వచ్చినట్లు చెప్పబడినది.

8. బ్రహ్మ యొక్క ప్రాణము నుంచి వచ్చిన వసిష్ఠుడు+అరుంధతి (ఊర్జ)

కొడుకులు.7గురు

1. చిత్రకేతువు 2. సురోచుడు 3. విరజుడు
4.మిత్రుడు 5. ఉల్బణుడు 6.వసుభృద్యానుడు 7.ద్యుమంతుడు

mam . All Rights Reserved
hramam.org

భారతములో వసిష్ఠుడు మఱియొక భార్యకు శక్తి, శక్తికి **పరాశరుడు;** పరాశరుడు, ఉపరిచర మనువు వీర్యము వలన జనియించిన సత్యవతికి **వ్యాసభగవానుడు,** వ్యాసభగవానునకు **శుక బ్రహ్మ** కలిగిరి.

9.

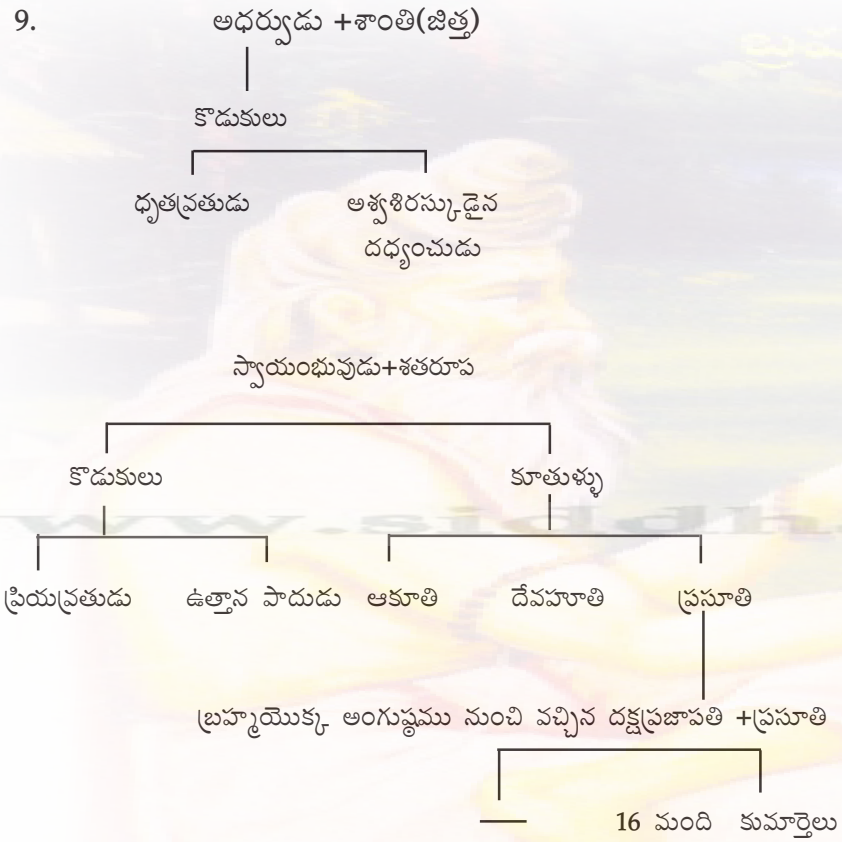

1. శ్రద్ధ 2. మైత్రి, 3. దయ 4. శాంతి
5. తుష్టి 6. పుష్టి 7.క్రియ 8. ఉన్నతి
9 బుద్ధి 10. మేధ 11. తితీక్ష 12 హ్రీ
13. మూర్తి 14. స్వాహా 15 స్వధ
16 సతి (దాక్షాయణి)

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

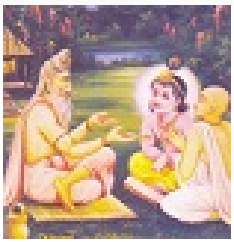

SIDDHASHRAMAM
M: +91 8096065675 , P : +91 40 24240557
E : contactus@siddhashramam.org
W : www.siddhashramam.org

mam . All Rights Reserved
hramam.org

దక్షప్రజాపతి యొక్క పదహారు మంది పుత్రికలు వారి సంతానము.

బ్రహ్మయొక్క కుడి స్తనము నుంచి జన్మించిన ధర్మువు ఈ క్రింది పద ముగ్గురిని పెండ్లిఆడెను :

1. ధర్మువు+శ్రద్ధ — శ్రుతము
2. ధర్మువు+మైత్రి — ప్రసాదము
3. ధర్మువు+దయ — అభయము
4. ధర్మువు+ శాంతి — సుఖము
5. ధర్మువు+తుష్టి — ముదము
6. ధర్మువు+పుష్టి — అస్మయము
7. ధర్మువు+క్రియ — యోగము
8. ధర్మువు+ఉన్నతి — దర్పము
9. ధర్మువు+బుద్ధి — అర్థము
10. ధర్మువు+మేధ — స్మృతి
11. ధర్మువు+తితీక్ష — క్షేమము
12. ధర్మువు+హ్రీ — ప్రశ్రేయము
13. ధర్మువు+మూర్తి — కొడుకులు

వీరు అవతారపురుషులు

నారాయణుడు **నరుడు**

వీరు నరనారాయణులన ప్రసిద్ధులయిరి. వీరు బదరికా వనమున తపస్సు చేసిరి. నారాయణుని తొడల నుంచి ఊర్వశి మొదలయిన అప్సరసలు జన్మించిరి. ఈ నరనారాయణులు ద్వాపర యుగమున శ్రీకృష్ణుడు, అర్జునుడుగా జన్మించిరి.

Copyrights © Siddhashra
www.siddhash

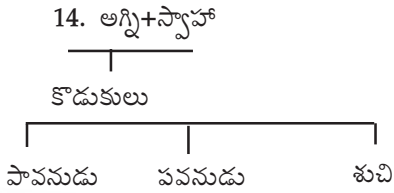

ఈ ముగ్గురిని త్రేతాగ్నులు అందురు. ఈ ముగ్గురి వలన 45అగ్నులు ఉత్పన్నమైనవి. అగ్ని-1. త్రేతాగ్నులు -3. త్రేతాగ్నుల వలన వచ్చిన అగ్నులు 45. అనగా మొత్తము 49 అగ్నులు ఉత్పన్నములయినవి. ఈ 49 అగ్నులు :- 1. అగ్నిష్వాతులు, 2. సౌమ్యులు 3. ఆజ్యపులు 4. నిరగ్నులు 5. బర్హిషదులు 6. పితలు 7. సాగ్నులు. అని 7తెఱంగులై ఉందురు.

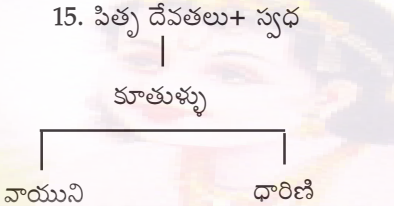

వీరు పెండ్లి చేసుకొనక బ్రహ్మ నిష్ఠులయిరి.

16. శివుడు+సతి :-

వీరలకు సంతానము లేదు. ఈ సతి దక్ష యజ్ఞములో దేహ త్యాగము చేసినది. ఈ సతి మఱు జన్మలో హిమవంతునికి పార్వతిగా జన్మించినది. సతీదేవి యొక్క తండ్రి అయిన దక్ష ప్రజాపతి దక్షయజ్ఞములో శివుని యొక్క అనుచరులచే చంపబడి మఱుజన్మలో ప్రచేతసులకు జన్మించెను.

దీనితో దక్షుని 16 మంది కుమార్తెల గుఱించి చెప్పడమయినది.

mam . All Rights Reserved
hramam.org

ప్రచేతసులకు పుట్టిన దక్షుడు+పంచజన ప్రజాపతి కూతురు అసిక్ని

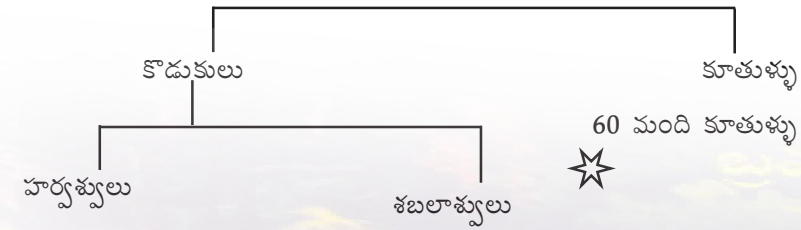

వీరిరువురు బ్రహ్మచర్యం పాటించి తపస్సు చేసి మోక్షమును పొందిరి.

✡ వీరిలో ధర్మునకు 10 మంది, అంగిరసునకు ఇద్దఱు, కృశాశ్వనకు ఇద్దఱు, భూతునకు ఇద్దఱు, చంద్రునికి 27 మంది, కశ్యపునికి 17 మందిని ఇచ్చి వివాహము చేసెను. ఈవిధముగా దక్షుని 60 మంది కుమార్తెల గుఱించి చెప్పడమయినది. **ధర్మువు అతని భార్యలు**

1 ధర్మువు+భానువు

వేద ఋషభుడు

ఇంద్రసేనుడు

2 ధర్మువు+లంబ

విద్యోతుడు

స్తనయిత్నువు

3 ధర్మువు+ కకుప్పు

సంకుటుడు

కీకటుడు

దుర్గాభిమాన దేవతలు

4. ధర్మువు+జామి

స్వర్గుడు

నంది

(నందీశ్వరుడు)

వీరు దుర్గ భూములకు అధిష్ఠాన దేవతలు.

5. ధర్మువు+విశ్వ

విశ్వేదేవ గణములు

వీరు అపుత్రకులు

6. ధర్మువు+సాధ్య

సాధ్యగణములు

అర్థ సిద్ధి

Copyrights © Siddhashra
www.siddhash

7. ధర్మువు+మరుత్వతి

మరుత్వంతుడు — జయంతుడు (ఉపేంద్రుడు)

8. ధర్మువు+ముహూర్త

మౌహూర్తికులు — అనుదేవగణము

వీరు సకల భూతములకు ఆయా కాలముల కలుగు ఫలాఫలంబులు ఇత్తురు.

9. ధర్మువు+సంకల్ప

సంకల్పుడు

కాముడు

10. ధర్మువు+వసువు

అష్ట వసువులు

అంగిరసుడు అతని ఇద్దరు భార్యలు

అంగిరసుడు +స్వధ

పితృదేవతలు

అంగిరసుడు+సతి

అథర్వవేద అభిమాన దేవతలు

కృశాశ్వుడు అతని ఇద్దరు భార్యలు

కృశాశ్వుడు+అర్చి

ధూమ్రకేశుడు

కృశాశ్వుడు+ధిషణ

దేవలుడు — వయునుడు — మనువు — వేదశిరుడు

భూతుడు అతని ఇద్దరు భార్యలు

భూతుడు+సరూప (శంకరాంశజుడు)

కోట్ల సంఖ్యలైన రుద్రగణంబులు ఉదయించిరి. రుద్ర పారిషధులు ప్రేతలు వినాయకులు

భూతుడు + ఇంకొక భార్య

రైవతుడు, అజుడు, భవుడు, భీముడు, వాయుడు, ఉగ్రుడు, వృషాకపి, అజైకపాదుడు, అహిర్బుధ్న్యుడు, బహురూపుడు, మహత్తు, అను ఏకాదశ రుద్రులు

చంద్రుడు అతని భార్యలు

ఈ 60 మంది కుమార్తెలలో అశ్వినీ, మొదలైన నక్షత్రములగు 27 మందిని చంద్రునకు ఇచ్చి వివాహము చేసెను. వీరికి సంతానము లేదు.

mam . All Rights Reserved
hramam.org

భాగవతములో కశ్యప ప్రజాపతి అతని భార్యలు

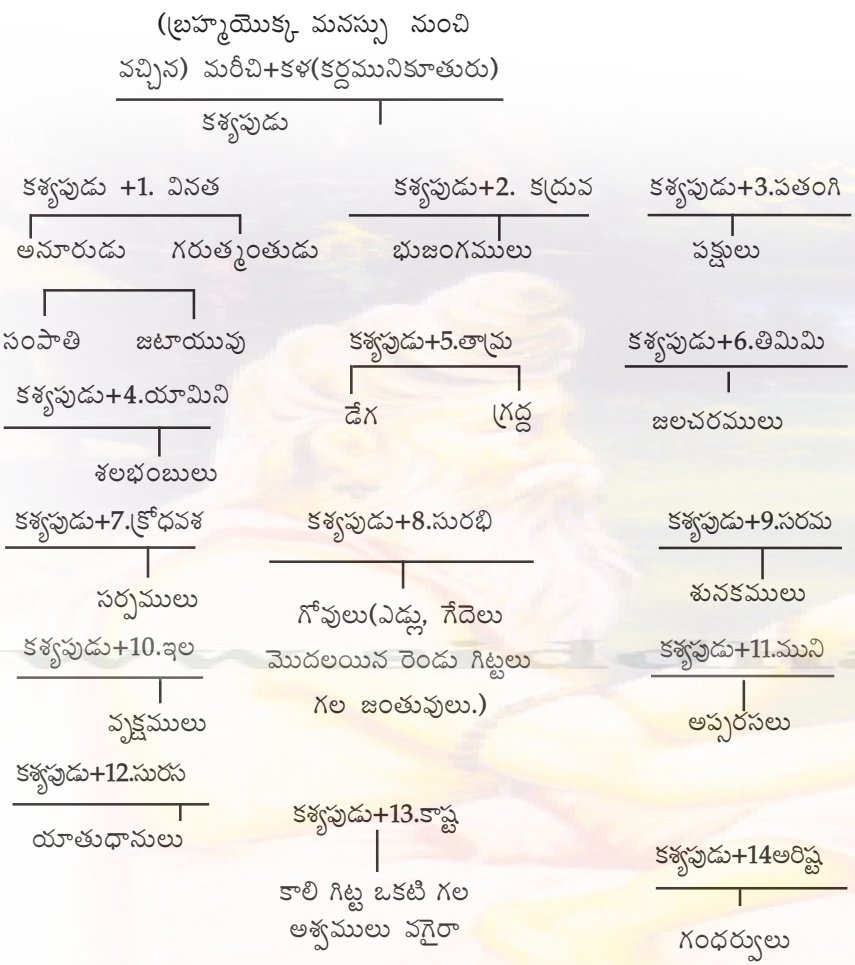

Copyrights © Siddhashra
www.siddhash

కశ్యపుడు+15.దనువు

18మంది రాక్షసులు

1. ద్విమూర్ధుడు 2. శంబరుడు 3. అరిష్టుడు 4. హయగ్రీవుడు 5. విభావసు
6. అయోముఖుడు 7. శంకుశిరుడు 8. **స్వర్భానువు**

సుప్రభ అనే కూతురు. దీనిని నముచి పెండ్లియాడెను.

9. కపిలుడు 10. అరుణుడు 11. పులోముడు
12. **వృషపర్వుడు**

శర్మిష్ఠ ఈమెను యయాతి పెండ్లి యాడెను.

13. ఏకచక్రుడు 14. అనుతాపనుడు 15. ధూమ్ర కేశుడు 16. విరూపాక్షుడు
17. దుర్జయుడు 18. విప్రచిత్తి+సింహిక (హిరణ్యకశిపుని కూతురు)

100 మంది. అందులో **రాహువు, కేతువు.**
వీరు గ్రహములయిరి.

కశ్యపుడు+16.దితి : వీరలకు

1. హిరణ్యకశిపుడు 2. హిరణ్యాక్షుడు 3. సప్త మరుత్తులు
సప్త మరుత్తులు ఇంద్రునితో కూడి దేవత్వంబు పొందిరి.
వీరు అనపత్యులు.

mam . All Rights Reserved
hramam.org

హిరణ్యకశిపుడు+జంభాసురుని కుమార్తె కయాదు

ప్రహ్లాదుడు అనుహ్లాదుడు సంహ్లాదుడు హ్లాదుడు సింహిక అను కూతురు

ఈమెను విప్రచిత్తి పెండ్లియాడెను.

ప్రహ్లాదుడు+దేవి

విరోచనుడు

బలి+అశన

బాణుడు - పరమేశ్వరుని ఆరాధించి ప్రథమ గణంబులకు ముఖ్యుడయ్యె

ఉష - ఈమెను అనిరుద్ధుడు పెండ్లియాడెను.

అనుహ్లాదుడు +సూర్య్మ

బాష్కలుడు మహిషుడు

సంహ్లాదుడు+గతి

పంచజనుడు

హ్లాదుడు+దమని

వాతాపి ఇల్వలుడు

2. హిరణ్యాక్షుడు+జంభాసురుని కూతురు దత్త

శకుని శంబర కాలనాభ మదోత్కట

Copyrights © Siddhashra
www.siddhash

కశ్యపుడు+17.అదితి

ద్వాదశ ఆదిత్యులు

ద్వాదశ ఆదిత్యులు - వారి సంతానము

1. వివస్వంతుడు+సంజ్ఞ

యముడు. యమి మిథునంబుగా ఉదయించిరి.

శ్రాద్ధ దేవుడు (వైవశ్వత మనువు) ఇప్పటి 7వ మనువు

సంజ్ఞ బడబా స్వరూపము పొందగా

అశ్వినీ దేవతలు

వివస్వతుడు+ఛాయ

శని

తపతి అను కూతురు ఈమెను సంవరణుడు వరియించినాడు

సావర్ణి అను మనువు

2. అర్యముడు+మాతృక

చర్షణులు

మనుష్యజాతి

3. పూషుడు. ఇతడు భర్గుని చూచి నవ్విన అతడు క్రోధించి పూషుని దంతములను ఊడబెరికెను. ఇతనికి సంతానము లేదు.

4. త్వష్ట+దైత్య అనుజయైన రచన

విశ్వరూపుడు : ఇతడు కొంతకాలము దేవతలకు గురువు.

విశ్వ రూపునిని ఇంద్రుడు వధియించినాడు. అంత త్వష్ట చేయు యజ్ఞంబున దక్షిణాగ్ని యందు దానవయోని యందు వృత్రాసురుడు పుట్టెను. ఇంద్రుడు వృత్రాసురుని సంహరించెను.

5. సవితుడు+ప్రశ్ని: వీరికి ముగ్గురు కుమార్తెలు, అగ్నిహోత్రాదులు అనే 5గురు కొడుకులు కలిగిరి.

mam . All Rights Reserved
hramam.org

6. భగుడు+సిద్ధి

ముగ్గురు కొడుకులు — ఆశిష అనే కూతురు

7. ధాత+కుహు — సాయంకాలం

ధాత+సినీవాలి — దర్శ

ధాత+రాకా — ఉదయము

ధాత+అనుమతి — పూర్ణిమ

8. విధాత+క్రియ: వీరికి పురీషాఖ్యులు అను పంచ అగ్నులు జనియించిరి.

9. మిత్రుడు+రేవతి

ఉత్సర్గుడు, అరిష్టుడు, పిప్పలుడు

మిత్రావరుణులు ఊర్వశిని చూడగా వారి రేతస్సు పతనమయినది. దానిని కుండలో నుంచగా అందుండి అగస్త్యుడు, వసిష్ఠుడు జనియించిరి.

10. వరుణుడు+చర్షిణి

భృగువు — **వాల్మీకి**

11. ఇంద్రుడు(శక్రుడు)+పౌలోమి

జయంతుడు, ఋషభుడు, విధుషుడు

12. ఉరుక్రముడు+కీర్తి

బృహచ్ఛ్లోకుడు

సౌభాగాదులు

వామనుడైన ఉరుక్రముడు మూడు లోకములను మూడు పాదముల ద్వారా ఆక్రమించెను.

Copyrights © Siddhashra
www.siddhash

ఉపదానవి-హయశిరస్సు-పులోమ-కాలక ఈ 4గురు వైశ్వానరుని పుత్రికలు. అందులో ఉపదానవి హిరణ్యాక్షునికి భార్య అయినది. హయ శిరస్సు క్రతువునకు భార్య అయినది. మిగిలిన ఇద్దఱిని బ్రహ్మ ఆనతిని కశ్యపుడు పెండ్లియాడెను.

కశ్యపుడు+ పులోమ

పౌలోముడు (దానవుడు)

కశ్యపుడు+కాలక

కాలకేయుడు (దానవుడు)

వీరికి 60వేల మంది నివాత కవచకేయులను రాక్షసులు జనియించిరి. వీరలను అర్జునుడు సంహరించినాడు.

భాగవతములో అష్టవసువులు వారి సంతానము

1. ద్రోణుడు+అభిమతి

హర్ష శోక భయాదులు

2. ప్రాణుడు+ఊర్జస్వతి

సహుడు ఆయువు పురోజవుడు

3. ధ్రువుడు+ధరణి

పట్టణములు

4. అర్కుడు+వాసన

తర్షాదులు

5. అగ్ని+వసోద్ధార

ద్రవిణకాదులు

కృత్తికలు

స్కంధుడు

విశాఖాదులు

6. దోషుడు+శర్వరి

శింశుమారుడు

mam . All Rights Reserved
hramam.org

7. వస్తువు +అంగిరస

విశ్వకర్మ

విశ్వకర్మ+ఆకృతి

చాక్షుడు (చాక్షుస మనువు)

విశ్వులు సాధ్యులు

8. విభావసు+ఉష

వ్యుష్టి రోచి అతపుడు

పంచయాముడు

(దివసాభిమానదేవత)

****భారతములో అష్టవసువుల గుఱించి మఱియొక విధముగా ఉన్నది**

భారతములో అష్ట వసువులు వారి సంతానము

దేవుడు అనే ప్రజాపతి

ప్రజాపతి. వీనికి 7గురు భార్యలు.

ఈ 7గురు వలన అష్ట వసువులు జన్మించినారు.

ప్రజాపతి+ధూమ్ర

(1) ధరుండు

ద్రవిముడు హుతహవి అవహుడు

ప్రజాపతి+బ్రహ్మవిద్య

(2) ధ్రువుడు

కాలుడు

Copyrights © Siddhashra
www.siddhash

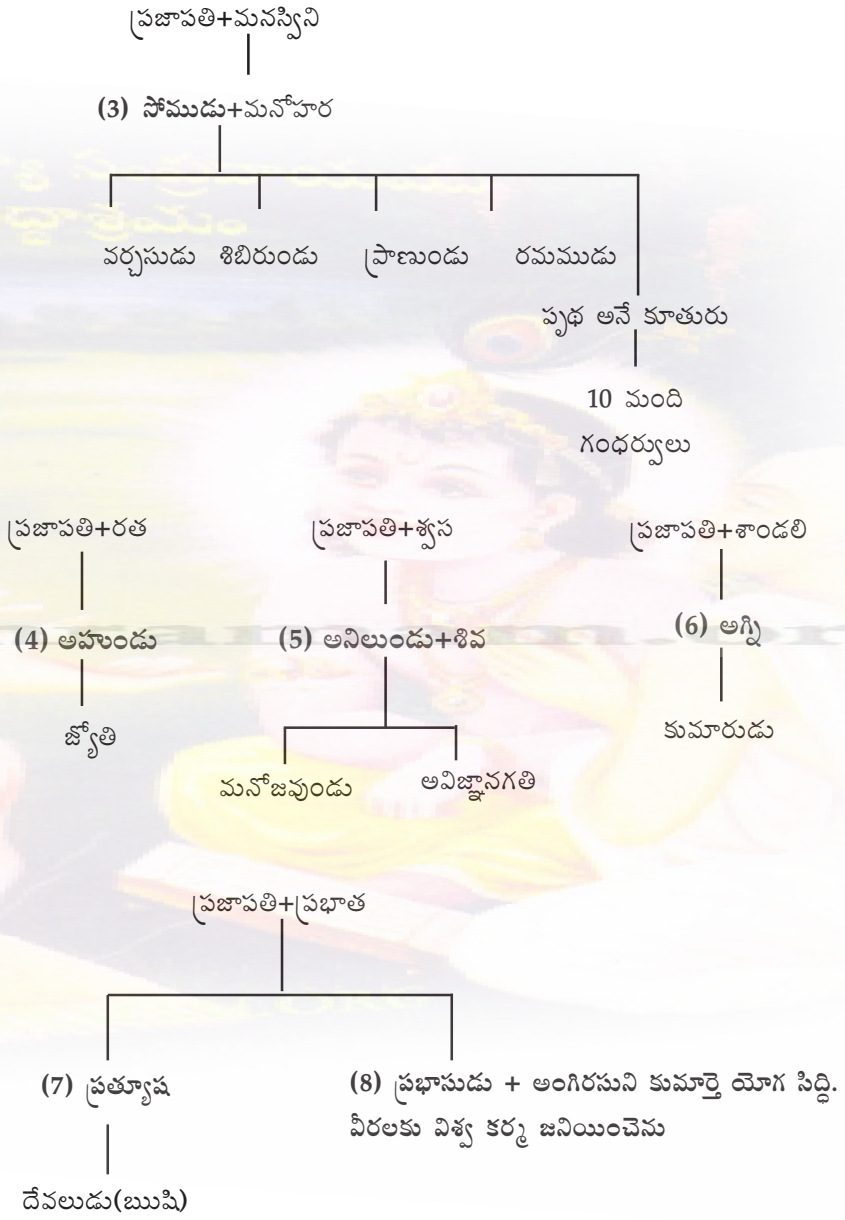

mam . All Rights Reserved
hramam.org

భారతములో చెప్పిన ప్రకారము

బ్రహ్మ యొక్క మానస పుత్రులు:-

మరీచి, అంగిరసుడు, అత్రి, పులస్త్యుడు, పులహుడు, క్రతువు.
బ్రహ్మ యొక్క హృదయము నుంచి భృగు మహర్షి పుట్టెను.
బ్రహ్మ యొక్క దక్షిణ స్తనము నుంచి మనువు పుట్టెను. ధాత విధాతలు మనువు సహాయకులుగా పుట్టిరి.
బ్రహ్మ కుడిచేతి బొటన వ్రేలు నుంచి దక్షుడు, ఎడమ చేతి బొటన వ్రేలు నుంచి ధరణి పుట్టిరి.
బ్రహ్మకు లక్ష్మి అనే కుమార్తె పుట్టెను. ఈమెకు అనేక మంది మానస పుత్రులు పుట్టిరి.
మరీచికి కశ్యపుడు పుట్టెను.
అంగిరసునకు ఉతథ్యుడు, దేవ గురువైన బృహస్పతి, సంవర్తుడు అను కుమారులు, గణపతి అయిన యోగ సిద్ధి అనే కుమార్తె కలిగిరి.
అత్రికి అనేక మంది మునులు పుట్టిరి.
పులస్త్యునకు అనేక మంది రాక్షసులు పుట్టిరి.
పులహునకు కిన్నరకింపురుషాదులు పుట్టిరి.
క్రతువునకు పక్షులు పుట్టెను.
దక్షుడు ధరణిలకు వేయి మంది పుత్రులు యేబదిమంది కుమార్తెలు కలిగిరి. వీరిలో కీర్తి, లక్ష్మి, ధృతి, మేధ, పుష్టి, శ్రద్ధ, క్రియ, బుద్ధి, లజ్జ, మతి అనే పదిమందిని ధర్మువనే మనువుకు ఇచ్చి పెండ్లి చేసెను. 27 మందిని చంద్రునకిచ్చి పెండ్లి చేసెను. కశ్యపునకు అదితి, దితి, సింహిక, దనువు, వినత, కద్రువ, క్రోధ, కపిల, ముని, కాల, క్రూర, ఆయువ, ప్రాధా, అను పదముగ్గురిని ఇచ్చి పెండ్లి చేసెను. వీరుగాక కశ్యపునకు సురభి, తామ్ర అను భార్యలు కలరు.

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

భారతములో కశ్యప ప్రజాపతి సంతానము

కశ్యపుడు + అదితి: వీరలకు ధాత, మిత్ర, అర్యమ, శక్ర, వరుణ, అంశు, భగ, వివస్వత, పూష, సవిత, త్వష్ట, విష్ణువు అనే ద్వాదశాదిత్యులు జన్మించిరి. వీరిలో సవితకు, బడబ రూపధారిణి అయిన త్వాష్ట్రి కి అశ్వనీ దేవతలు జన్మించిరి.

కశ్యపుడు+దితికి

హిరణ్యకశిపుడు

ప్రహ్లాదుడు అనుహ్లాదుడు సంహ్లాదుడు ఆహ్లాదుడు శిబి భాస్కలుడు

విరోచన✯ కుంభ నికుంభ

బలి చక్రవర్తి

బాణుడు

ఉష

కశ్యపుడు + సింహిక

రాహువు

✯విరోచనుని కుమార్తె మందర. ఈమె భూమిని సంహరింప తలపెట్టగా ఇంద్రుడు ఈమెను సంహరించెను.(రామాయణము, బాల కాండ)

కశ్యపుడు+దనువు: వీరలకు శంబరుడు, పులోముడు, విప్రచిత్తి, నముచి, దుర్జయుడు, లోమకేని మొదలయిన 40 మంది పుత్రులు జన్మించిరి.

కశ్యపుడు+ వినత

అనూరుడు **గరుత్మంతుడు**

అనూరుని భార్య శ్యేని, వీరలకు **సంపాతి, జటాయువులు** జన్మించిరి.

mam . All Rights Reserved
hramam.org

కశ్యపుడు+కద్రువ: వీరలకు ఆదిశేషువు, వాసుకి, మొదలయిన భుజంగ ముఖ్యులు పుట్టిరి.
కశ్యపుడు+క్రోధ: వీరలకు క్రోధవశగణములు పుట్టినవి.

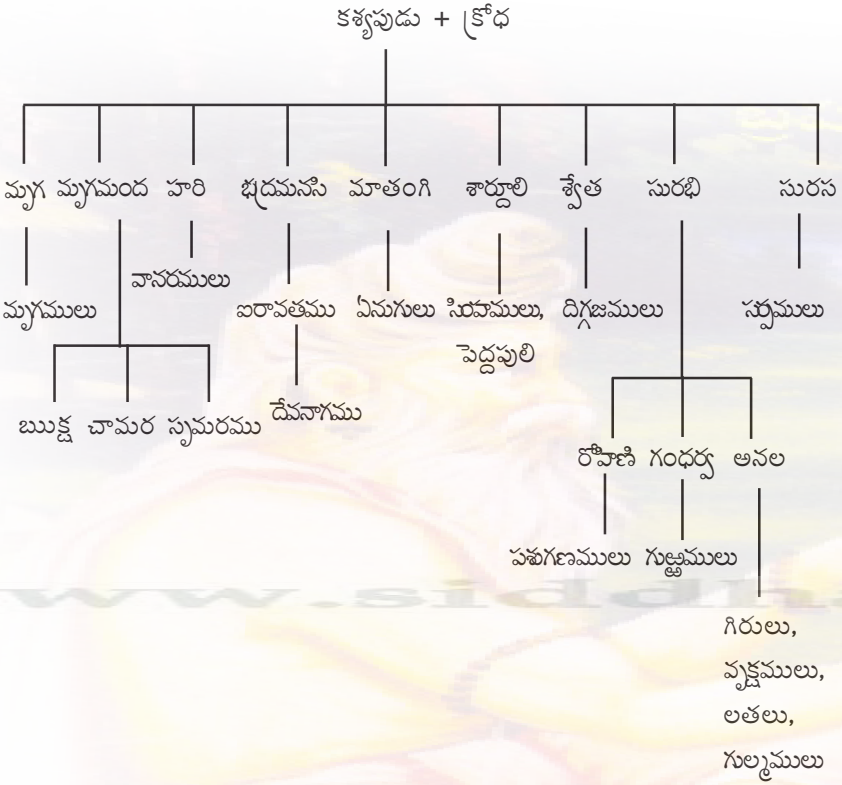

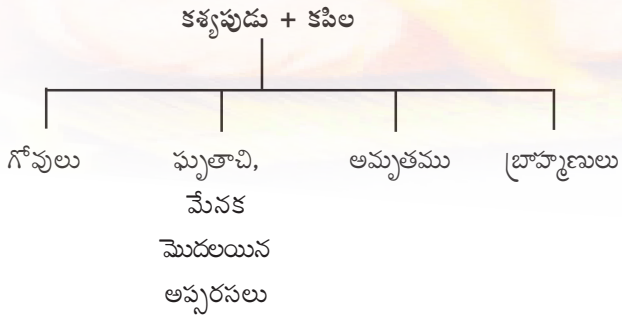

Copyrights © Siddhashra
www.siddhash

కశ్యపుడు+ముని:- వీరలకు భీమసేన, ఉగ్రసేన మొదలయిన 16మంది గంధర్వులు పుట్టిరి.

కశ్యపుడు+కాల:- వీరలకు వినాశన, క్రోధ మొదలయిన 8 మంది పుట్టిరి. మఱియు మృగములు, స్థావరములు పుట్టినవి.

కశ్యపుడు + క్రూర:- వీరలకు సుచంద్ర, చంద్ర హంత పుట్టిరి.

కశ్యపుడు + ఆయుక:- వీరలకు విక్షత, బల, వీర, వృత్రుడు పుట్టిరి.

కశ్యపుడు + ప్రౌధ:- వీరలకు సిద్ధులు జన్మించిరి.

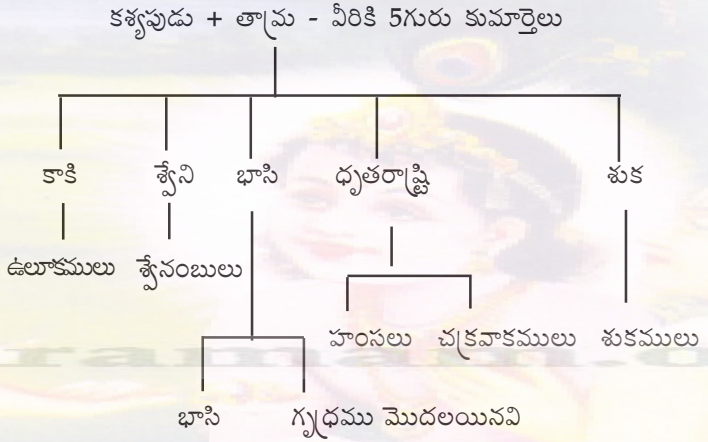

కశ్యపుడు + సురభి:- వీరలకు నందిని జన్మించెను.

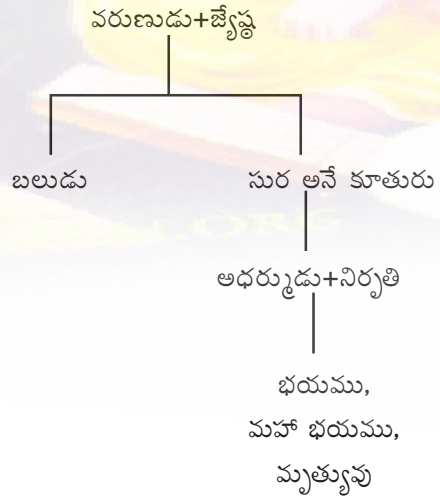

mam . All Rights Reserved
hramam.org

కశ్యప ప్రజాపతికి, అరిష్టనేమి అనే నామాంతరము కలదు.

1. అదితి:- ద్వాదశాదిత్యులు, అష్ట వసువులు, ఏకాదశ రుద్రులు, అశ్వనీ దేవతలు అనే 33 మంది దేవతలు పుట్టిరి.

2. దితి:- దైత్యులను కనెను. ఈ భూమి పూర్వము దేవతలకు దానవులకు సంబంధించి ఉండెను. ఇక్కడ భూమి అనగా శరీరము అని అర్థము. ఈ శరీరము దేవ దానవ మయము.

3. కాళి :- నరకాసురునిని, కాలకునిని కనెను.

4. దనువు :- హయగ్రీవుడను రాక్షసుని కనెను.

5. తామ్ర :- ఈమె క్రౌంచి, భాసి, శ్యేన, ధృతరాష్ట్రి, శుకి అను కుమార్తెలను కనెను. క్రౌంచికి గుడ్లగూబలు, భాసికి భసపక్షులు, శ్యేనకు డేగలు గ్రద్దలు, ధృతరాష్ట్రికి హంసలు చక్రవాక పక్షులు కలిగినవి. శుకికి నత, నతకు వినత కలిగిరి. వినతకు అరుణుడు, గరుత్మంతుడు కలిగిరి. అరుణుని భార్య శ్యేని. వీరికి సంపాతి, జటాయువు కలిగిరి.

6. క్రోధవశ:- ఈమెకు మృగ, మృగమంద, హరి, భద్రమద, మాతంగ, శార్దూలి, శ్వేత, సురభి, సురస, కద్రువ అను 10 మంది కుమార్తెలు కలిగిరి. మృగకు లేళ్ళు, మృగమందకు ఎలుగుబంట్లు, సృమరములు, చమర మృగములు కలిగినవి. హరికి సింహములు, వానరములు కలిగినవి. భద్రమదకు ఇరావతి అను కుమార్తె కలిగెను. ఈమెకు **ఐరావతము** అనే ఏనుగు పుట్టెను. మాతంగికి, ఏనుగులు, శార్దూలికి కొండముచ్చులు పెద్దపులులు, శ్వేతకు దిగ్గజములు పుట్టెను. సురభికి రోహిణి గంధర్వ అను ఇద్దఱు కుమార్తెలు కలిగిరి. అందు రోహిణికి గోవులు, గంధర్వకి అశ్వములు పుట్టెను. సురస అనేక శిరస్సులు గల నాగములను కనెను. కద్రువకు ఆదిశేషువు మఱియు సర్పములు పుట్టెను.

7. మనువు:- ఈమెకు మానవులు పుట్టిరి.

8. అనిల:- ఈమెకు వృక్షములు పుట్టెను.

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

అండ సృష్టి

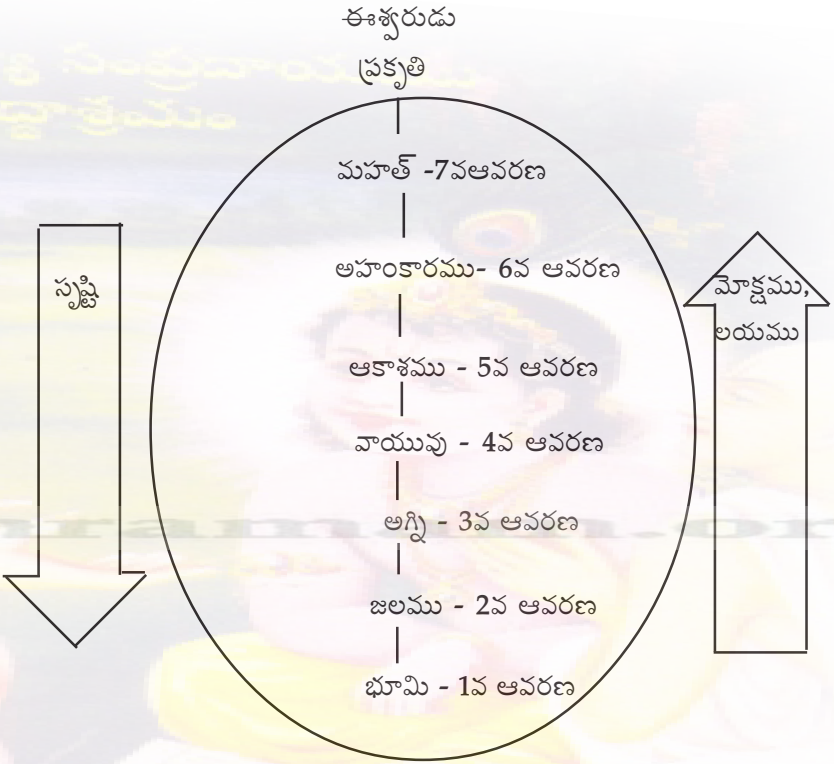

సప్తావరణములపై ప్రకృతి వ్యాపించియున్నది.
ఆత్మ - ప్రకృతికి అంటక, ప్రకృతికి పరముగా ఉన్నది.

mam . All Rights Reserved
hramam.org

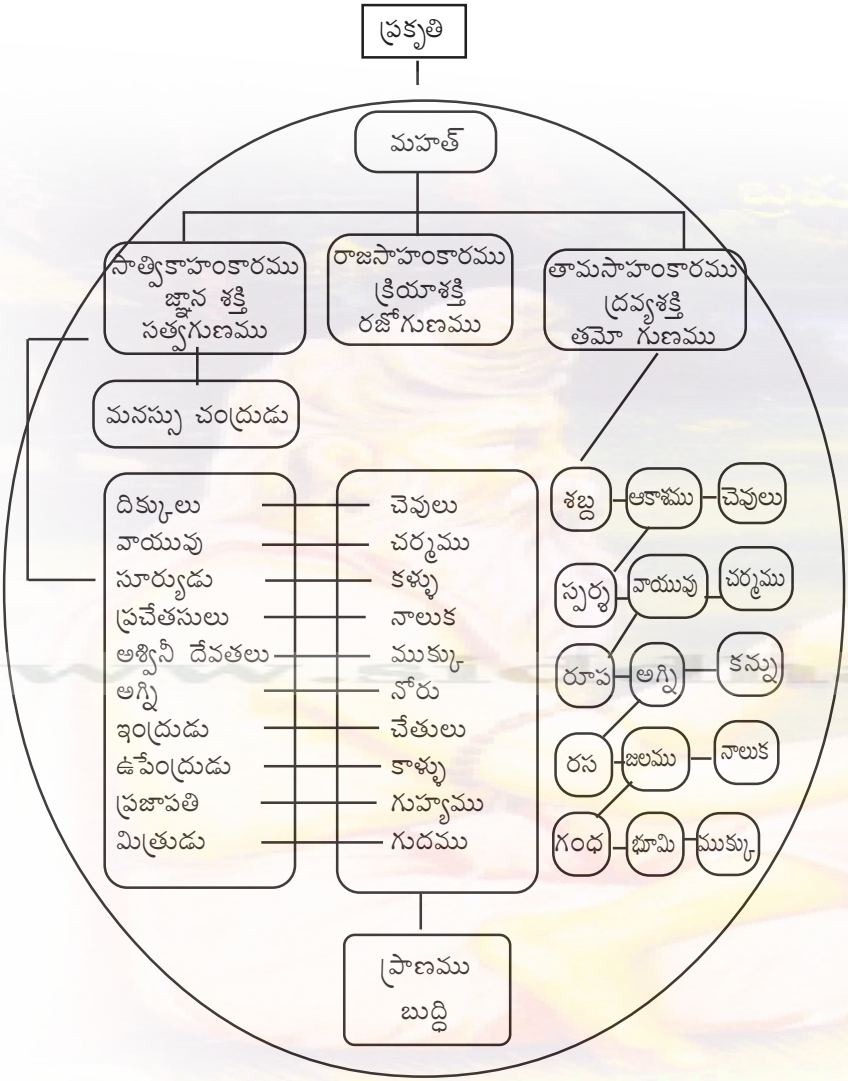

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

అండము:- అండమును సప్తావరణలు కలిగి ఉన్నట్లు ఒకసారి, దశావరణలు కలిగి ఉన్నట్లు ఒకసారి, పంచదశ ఆవరణలు కలిగి ఉన్నట్లు ఒకసారి ఈవిధముగా మూడు విధములుగా వర్ణింతురు.

సప్తావరణలుగా చెప్పునపుడు భూమి, జలము, అగ్ని, వాయువు, ఆకాశము, అహంకారము, మహత్ అని చెప్పుదురు. దశావరణలుగా చెప్పునపుడు భూమి,జలము, అగ్ని, వాయువు, ఆకాశము, త్రివిధములయిన అహంకారము, మహత్తు, ప్రకృతిగా చెప్పుదురు. పంచదశిగా చెప్పునపుడు భూమి, జలము, అగ్ని వాయువు, ఆకాశము, అను పంచ భూతములు, శబ్ద, స్పర్శ,రూప, రస, గంధములనే పంచ తన్మాత్రలు, అహంకారము, మహత్, త్రిగుణములుగా చెప్పుదురు.

ఈశ్వరుడు ప్రకృతిని అధిష్ఠించుట వలన హిరణ్మయ అండము ఏర్పడినది. ఈ అండము నుంచి సర్వజీవురాసుల యొక్క ఉపాధులు ఏర్పడును. ఆ అండము అచేతనముగా చాలా కాలము జలములలో ఉన్నది. ఈశ్వరుడు ఆ అండమునకు చేతనత్వము కలిగించినాడు. జీవపురుషునిగా అండములో ప్రవేశించి ఆ అండమును భేదించి నిర్గమించెను. ఆవిధముగా బ్రహ్మాండమునుంచి సర్వజీవరాసుల ఉపాధులు ఏర్పడినవి.

ఈశ్వరుడు**(వాసుదేవుడు)** ప్రకృతిని అధిష్ఠించినాడు. ఆ విధముగా ప్రకృతి నుంచి మహత్తు, మహత్తు నుంచి అహంకారము వచ్చినది. వాసుదేవ వ్యూహములో అహంకారమునకు సంకర్షణుడు అధిష్ఠాన దేవత. అహంకారము త్రివిధములయినది.

తామస అహంకారము:- భగవత్ శక్తిచే ప్రేరేపింపబడి తామసాహంకారము వలన శబ్ద తన్మాత్ర పుట్టె. శబ్ద తన్మాత్ర వలన ఆకాశము పుట్టె. ఆకాశమునకు శబ్దము గుణము. ఆకాశము వలన శ్రోత్రేంద్రియము పుట్టె. చెవులు - శబ్దమును గ్రహించును. శబ్దము అర్థమునకు ఆశ్రయము. శ్రోతకు జ్ఞానమును కలుగచేయును. ఆకాశము భూతంబులకు బయట, లోపల ఉండి దేహములో ఆత్మకు, ప్రాణములకు, ఇంద్రియములకు ఆశ్రయము.

కాలగతి వలన ఆకాశము వికారము చెందినది. అట్టి ఆకాశము వలన స్పర్శ తన్మాత్ర కలిగినది. దాని నుంచి వాయువు కలిగినది. వాయువు నుంచి త్వగింద్రియము

mam . All Rights Reserved
hramam.org

(చర్మము) పుట్టెను. చర్మము స్పర్శను గ్రహించును. ఒక వస్తువు యొక్క మృదుత్వము, కఠినత్వము, వేడి, చల్లదనమును గ్రహించును. చర్మమునకు సర్వేంద్రియాత్మకత్వము కలదు. అనగా సర్వ ఇంద్రియములపై పొర వలె ఉండి వాటిని రక్షించును. వాయువునకు జాలనంబును అనగా కదలుట, కదలించుట; పరస్పర విభాగ కరణంబును అనగా కలుపుట వేఱుచేయుట లక్షణములు. మఱియు వాయువునకు ద్రవ్యనేతృత్వము, శబ్ద నేతృత్వము లక్షణములు. ద్రవ్య నేతృత్వము అనగా ఒక వస్తువు యొక్క వాసనను ముక్కుకు చేర్చుట. శబ్ద నేతృత్వము అనగా దూరముగా ఉన్న శబ్దమును చెవులకు చేర్చుట. అనగా వాయువు వలన ముక్కుకు వాసన, చెవులకు శబ్దము కలుగును.

దైవప్రేరితంబై, కాలగతిచే వికారము నొందిన వాయువు వలన రూపతన్మాత్ర కలిగినది. దాని వలన తేజము కలిగినది. దానివలన నేత్రేంద్రియము (కన్ను) పుట్టెను. కన్ను రూపమును చూచును. నేత్రమునకు ఉపలంభకత్వము అనగా అనుభవము కలుగుట, ద్రవ్యాకార సమత్వము అనగా వస్తు స్వరూపమును యథాతథముగా చూపుట, ద్రవ్యంబునకు నుపసజ్జనం, ద్రవ్యపరిణామ ప్రతీతి అనగా వస్తువు యొక్క పరిణామము చూపుట మొదలయినవి నేత్రములకు లక్షణములు. తేజస్సు (అగ్ని)కి ప్రకాశము, వెలుతురు, వేడి, పచనంబన తండులాదుల పాకము అనగా అన్నము మొదలయినవి వండుట, పిపాసా నిమిత్తంబైన పానంబు. దాహము, దాహము తీరుటకు నీరు తీసుకొనుట, క్షున్నిమిత్తంబైన యోధనంబు అనగా ఆకలి, ఆకలి తీరుటకు ఆహారము, హిమ మర్దనంబగు సోషనంబు అనగా చలిపోవడానికి వేడి ఇవి గుణములు. అనగా అగ్ని వేడిని, వెలుతురుని, మంటను, వెచ్చదనమును, ఆకలిదప్పికలను కలుగ చేయును.

దైవప్రేరితంబై కాలగతిచే వికారము నొందిన తేజస్సు వలన రసతన్మాత్ర కలిగినది. దానివలన జలము కలిగినది. దాని వలన రసనేంద్రియము(నాలుక) పుట్టెను. నాలుక రుచిని గ్రహించును. కషాయ (వగరు), తిక్త(చేదు), కట్వ(కారం), ఆమ్ల (పులుపు), మధుర (తీపి), క్షార (ఉప్పు) అనే షట్ రుచులను గ్రహించును. జలమునకు ఆర్ద్రము, తడుపుట, ముద్ద కట్టుట, తృప్తి,(దాహంతీరుట) దాతృత్వము, జీవనము, ముఱికిని పోగొట్టుట, తాపాన్ని పోగొట్టుట, నూతిలోని నీరు ఊరి, ఉబికి, పైకి

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

రావటము జలము యొక్క లక్షణములు.

దైవ ప్రేరితంబై కాలగతిచే వికారము నొందిన జలము వలన గంధతన్మాత్ర కలిగెను. దానివలన భూమి కలిగెను. ఈ భూమి వలన ఘ్రాణేంద్రియము (ముక్కు) పుట్టెను. ఇంద్రియము - ముక్కు వాసనను గ్రహించును. హింగ్వాది నిమిత్తంబైన మిశ్రగంధంబును అనగా ఇంగువతో కలసిన వాసనను, కరంబము అనగా పెరుగుతో గాని, లేదా జంతు మాంసముతో గాని కలసిన వాసనను గృంజనాది గతంబైన పూతిగంధము అనగా దుర్గంధము, ఘనసారాది నిమిత్తంబైన సుగంధము అనగా కర్పూరంబుతో కలసిన మంచి వాసన, శత పత్రాది గతంబగు శాంత గంధము, అనగా తామర పూల వాసన, లసునాది గతంబైన ఉగ్ర గంధము, అనగా వెల్లుల్లితో కలసిన ఘాటు వాసన, పర్యుషిత చిత్రాన్నాది గతంబైన యామ్ల గంధము, అనగా పులిహోర, చద్ది అన్నముల వాసనలను ముక్కు గ్రహించును. భూమికి ప్రతిమల రూపము కలుగ చేయుట, సకల జీవరాసులకు దేహముగా ఉండుట, మిగిలిన ఆకాశాది భూతములకు ఆధారముగా ఉండుట, ఆకాశాది భూతముల గుణములు కలిగి ఉండుట, స్వతంత్రముగా ఉండుట, (అనగా భూమికి ఆధారము అవసరములేదు. ఇదే మిగిలిన భూతములకు ఆధారము.) మొదలయినవి భూమి యొక్క గుణములు.

ఇంద్రియములకు విషయములు

శబ్దమును చెవులు గ్రహించును. స్పర్శను చర్మము గ్రహించును. రూపమును కన్ను గ్రహించును. రసమును నాలుక గ్రహించును. గంధమును ముక్కు గ్రహించును.

పంచ భూతములకు గుణములు:

ఆకాశమునకు	-	శబ్దము గుణము
వాయువునకు	-	శబ్దము - స్పర్శ 2 గుణములు
తేజంబునకు	-	శబ్దము - స్పర్శ - రూపము 3 గుణములు
జలమునకు	-	శబ్దము- స్పర్శ - రూపము - రసము 4 గుణములు
పృథివికి	-	శబ్దము - స్పర్శ - రూపము- రసము- గంధము 5 గుణములు .

భూమికి 5 గుణములు, జలమునకు 4 గుణములు. అగ్నికి 3 గుణములు,

mam . All Rights Reserved
hramam.org

వాయువునకు 2 గుణములు. ఆకాశమునకు 1 గుణము. ఇవిఅన్నియు కలసి మొత్తము 15 గుణములు అగుచున్నవి. ఈ 15 గుణములను పాడ్యమి నుంచి అమావాస్య వఱకు కృష్ణ పక్షము గాను, పాడ్యమి నుంచి పౌర్ణమి వఱకు శుక్ల పక్షము గాను చెప్పుదురు. ఆకాశము నుండి భూమికి వచ్చిన అది కృష్ణ పక్షము. భూమి నుంచి ఉత్తర దిక్కుగా ఆకాశమునకు వెళ్ళిన అది శుక్ల పక్షముగా యోగములో చెప్పి శుక్ల పక్షమున దేహత్యాగము చేయుట మంచిదని చెప్పిరి. ఇదే ఉత్తరాయణము.

రాజసాహంకారము :- ఇది తైజసము. కావున దీనిని తైజసాహంకారము వలన సూక్ష్మ శరీరములోని జ్ఞానేంద్రియములు, కర్మేంద్రియములు ప్రాణము, బుద్ధి జనించినవి. ఈ ప్రాణము క్రియాశక్తి. ఈ బుద్ధికి ద్రవ్య ప్రకాశకంబైన జ్ఞానంబును,ఇంద్రియానుగ్రహంబును అనగా ఇంద్రియములు ఇంద్రియార్థములపై ప్రసరించునప్పుడు ఇది మంచి ఇది చెడు అని చెప్పుట, సంశయము అనగా ఈ పని చేయవలయునా వద్దా అనే మీమాంస, మిథ్యా జ్ఞానము, ఇంద్రియ నిశ్చయంబును, స్మృతియు లక్షణములు.

సాత్త్వికాహంకారము :- ఈసాత్త్వికాహంకారము వలన మనస్సు జనియించినది. మనస్సు ఉన్న దీనినే లింగ శరీరము అని అందురు. ఈ లింగ శరీరము భంగమైన జన్మ రాహిత్యమగును. మనస్సు సంకల్ప, వికల్పములకు నిలయము. విశేష చింత, సామాన్య చింత కలిగి ఉండును. మనస్సుకు అధిష్ఠానము మన్మథుడు. వాసుదేవ వ్యూహములో **ప్రద్యుమ్నుడు** అధిష్ఠాన దేవతగా చెప్పుదురు.

సాత్త్వికాహంకారములో ఇంద్రియములకు అధిష్ఠాన దేవతలైన దిక్కులు, వాయువు, సూర్యుడు, ప్రచేతసులు, అశ్వినీ దేవతలు, అగ్ని, ఇంద్రుడు, ఉపేంద్రుడు, ప్రజాపతి, మిత్రుడు అను దశ దేవతలు ఉందురు. ఇది సూక్ష్మ శరీరము. ఇది సకల యోగీంద్రులచే సేవింపబడునది. శరత్కాలము నందలి నల్లకలువవలె శ్యామల వర్ణముతో ఉండును. **వాసుదేవ వ్యూములో అనిరుద్ధుడు** అధిష్ఠానము. ఇంత వఱకు చెప్పిన దానినే వాసుదేవ వ్యూహముగా కూడ చెప్పుదురు.

*****

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

వాసుదేవ వ్యూహము

వాసుదేవుడు :- శుద్ధ సత్వ గుణ ప్రధానము అనగా గుణ రహితము. స్వచ్ఛము. శాంతము. నిత్యము. ప్రాణ లక్షణములైన ఆకలి దప్పికలు, మనోలక్షణములైన శోకమోహాములు, దేహ లక్షణములైన జరా మరణములు లేనిది. ఐశ్వర్యము, వీర్యము, యశస్సు, శ్రీ, జ్ఞానము, వైరాగ్యము అనే షడ్గుణములు కలిగి భక్తజనులచే సేవింపబడునది.

మహత్

అహంకారము:- దీనికి **సంకర్షణుడు** అధిష్ఠాన దేవత. ఈ సంకర్షణునినే వేయి శిరస్సుల ఆది శేషువు అని- అనంతుడని అందురు. పురుషుడు, ఘనుడు, పంచభూత, ఇంద్రియ మానస-మయుడు. కారణము, కార్యము, కర్తృత్వము ఇతడే. ఇతడు శాంతత్వము, ఘోరత్వము మూఢత్వాది లక్షణములు కలిగి ఉండును.

సాత్త్వికాహంకారము	రాజసాహంకారము	తామసాహంకారము
ప్రద్యుమ్నుడు		
అనిరుద్ధుడు		

mam . All Rights Reserved
hramam.org

మిథున ధర్మ సృష్టి

ఈశ్వరుడు జీవరాసులనను ఆడ, మగ భేదములుగ సృజియించినాడు. మిథున ధర్మ సృష్టిలో ఏ జీవరాసి ఆ జీవరాసినే సృజియించును. స్వాయంభువుడు శతరూపుల సంతానము అయిన ప్రియవ్రతుడు, ఉత్తానపాదుడు వలన మానవులు జన్మించిరి.

మానవ దేహము- జీవుడు గర్భస్థుడగుట - జననము

తల్లిదండ్రుల వలన మానవ దేహము కలుగును. పితృదేహంబు చేత మాతృ దేహంబు వలన దేహము గలుగును. అనగా పురుష వీర్యము స్త్రీ రేతస్సు సంబంధమున దేహము ఏర్పడును. బీజంబు వలన వృక్షము, దాని నుండి బీజము పుట్టుచుండు విధంబున కర్మవలన ఉపాధి, ఉపాధి వలన కర్మ గలుగును. జీవుడు ఉపాధిలో ప్రవేశించును.

1. అండము తయారగుట :-

1 రాత్రికి - శుక్రశోణితములతో కలసి ఆ తరువాత
5రాత్రులకు - బుద్బుదమై
10వ దినమున - రేగు పండు అంతయై
20 దినములకు - 2 రేగుపండ్లు అంత అండము అగును.

2. అండములో పరమాత్మ చేరి అవయవములను నిర్మించుట :-

1 నెలకు - తల
2 మాసములకు - కర, చరణములు
3 మాసములకు - నఖ,రోమ,అస్థి,చర్మము,లింగచ్ఛిద్రము,
4. మాసములకు - సప్తధాతువులు

3. అండము సచేతనము అయినది :-

5 మాసములకు - ఆకలి, దప్పికలు కలిగి

4. జీవుడు ప్రవేశించుట :-

6మాసములకు మావిచేతం బొదువంబడి తల్లి కుక్షిని దక్షిణ

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

భాగమున తిరుగుచూ మాతృభుక్తాన్న పానంబుల తృప్తిబొందుచూ క్రిమిభక్షిత శరీరుండై దైవకృతంబయిన జ్ఞానంబునం పూర్వ జన్మ దుష్కృతంబులం తలంచుచూ.

7 మాసములకు - లబ్ద జ్ఞానుండై చేష్టలు గలిగి

8. మాసములకు - ఒక దిక్కున ఉండక సంచరించుచూ

9. మాసములకు - దైవమును స్తుతించును. ఆత్మను అరసి రక్షించుకొందును అని తలచును.

జన్మించుట :- 10 వ మాసమున - అండమును భేదించి నిర్గమించును అనగా తల్లి గర్భము నుండి బయట పడును.

ఇంతవఱకు ఐదు విధములగా సృష్టి గుఱించి వివరించబడినది. సృష్టిలో ప్రకృతి నుంచి దేహము పుట్టును. జీవుడు దేనినుంచి పుట్టడు. దేహములోనికి జీవుడు తన పూర్వ జన్మ కర్మానుసారము ప్రవేశించును. హృదయ గుహలోనికి ఆత్మ సూక్ష్మరూపమున ప్రవేశించి వసియించును. దేహమును అధిభూతమని, జీవునిని అధిదైవతమని, హృదయగుహలోని ఆత్మను అధియజ్ఞమని అందురు. ఆత్మ, పురుషుడు, విరాట్ పురుషుడు, ప్రకృతి, మహత్, మొదలయిన విషయములు పాఠకులకు విసుగు పుట్టించకుండా ఉండుటకు ఈ విషయములను పాత్రలుగా చిత్రీకరించి రామాయణ, భారతములు రచియింప బడినవి.

*****

mam . All Rights Reserved
hramam.org

రామాయణములో పాత్రలు

కవులకు, భాషా పండితులకు, అలంకారములు, వర్ణనలు, శృంగారాది రసములుగా, చిత్ర విచిత్ర పదములు, శ్లేషలు మొదలయినవి కలిగి అందముగా రామాయణము వర్ణింపబడినది. రాముడు సీతల కథ ఇది. ఇది ఇతిహాసము. అనగా ఒకనాటి చరిత్ర. చరిత్రగా ఆనాడు జరిగిన సన్నివేశములు వర్ణింపబడినవి. ఆత్మతో మొదలుపెట్టి సృష్టి వఱకు చెప్పిన ఈ సర్వ విషయములకు వేదాంత భాష్యముగా పాత్రలను కల్పించి కథా సన్నివేశమును బహు సుందరముగా నడిపినారు. వేదాంత విషయములకు సంబంధించిన వేదములోని అనేక మంత్రములకు విపుల వ్యాఖ్యానము రామాయణము. ఈ విధముగా కవితా సౌందర్యము, ఇతిహాసము, వేదాంతముల త్రివేణి సంగమము రామాయణము. ఒక వ్యక్తి సాధన చేసి తిరిగి బ్రహ్మలోకమును పొందు విధి విధానము రామాయణమున చెప్పబడినది.

ఆత్మ బ్రహ్మాండమునకు ఆవలను, ఆత్మగా హృదయ గుహలోను, జీవునిగా శరీరమందు ఉండును. శరీరమును, హృదయ గుహను ఈ రెండింటిని **అయోధ్యగా** అథర్వ వేదమున వర్ణింపబడినది. వీటినే కోశల దేశముగా, అయోధ్యగా రామాయణంలో చిత్రీకరించినారు.

సృష్ట్యాది యందు ఒక్కొండుగా ఉన్న ఆత్మ సృష్టిలో జీవాత్మ పరమాత్మగా రెండు విభాగములై మరల జీవాత్మ జాగ్రదావస్థ, స్వప్నావస్థ, సుషిప్తి అవస్థలలో విహరించుచూ, వేఱువేఱు పేర్లతో పిలువబడును. ఆ విధముగా సృష్ట్యాది యందు ఒక్కడుగా ఉన్న ఆత్మ సృష్టిలోనికి వచ్చి 4 భాగములయినది అని చెప్పిన మాండుక్య ఉపనిషత్‌కు వ్యాఖ్యానముగా దశరథుని 4గురు పుత్రులను పేర్కొనిరి.

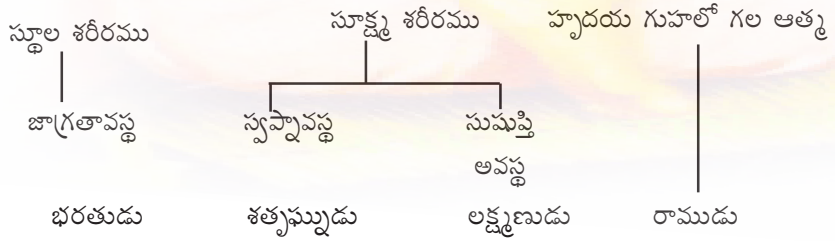

తేన త్యక్తేన భుంజీథాః అని చెప్పిన దానికి సీతా పరిత్యాగమును చెప్పినాడు. ఈ విధముగా వేదములలోని అనేక మంత్రములకు విపుల వ్యాఖ్యానము ఇవ్వబడినది.

Copyrights © Siddhashra
www.siddhash

ప్రకృతి - భూమి

మహత్ - సీత. భూమినుంచి జనియించినదని చెప్పబడినది.

సాత్త్వికాహంకారము	రాజసాహంకారము	తామసాహంకారము స్థూల శరీరమునకు సంబంధించి **రాక్షసులుగా**
దేవతలు	దేవతల పుత్రులుగా	చెవులు : కుంభకర్ణుడు, బ్రహ్మ కర్ణుడు, భాస కర్ణుడు, హ్రస్వకర్ణుడు
వాయువు ———	హనుమంతుడు	కన్ను : అక్ష కుమారుడు , విరూపాక్షుడు, ధూమ్రాక్షుడు,యూపాక్షుడు, శోణితాక్షుడు, మకరాక్షుడు
సూర్యుడు ———	సుగ్రీవుడు శ్వేతుడు జ్యోతిర్ముయుడు	నాలుక : విద్యుజ్జిహ్వుడు, ఇంద్రజిహ్వుడు, వక్రుడు
అశ్వినీ దేవతలు ——	మైందుడు, ద్వివిదుడు	ముక్కు : శుకుడు, శుకనాసుడు
అగ్ని ———	నీలుడు, జ్యోతిర్ముఖుడు, వలి ముఖుడు, సంనాదకుడు	నోరు : దుర్ముఖుడు, హస్తి ముఖుడు
ఇంద్రుడు ———	వాలి	చేతులు : ప్రహస్తుడు

ప్రాణము : మరల సూర్యుడుగా, అగ్నిగా, వాయువుగా, ఇంద్రుడుగా, పర్జన్యుడుగా ప్రశ్నోపనిషత్‌లో వివరింపబడినది, దానినే సూర్యునిగా సుగ్రీవుడు, అగ్నిగా నీలుడు, వాయువుగా హనుమంతుడు, బృహస్పతిగా తారుడు, పర్జన్యునిగా శరభుడులను వర్ణించినారు.

mam . All Rights Reserved
hramam.org

సాత్వికాహంకారము	రాజసాహంకారము
దేవతలు -	దేవతల పుత్రులుగా
వరుణుడు	సుషేణుడు , హేమకూటుడు, ఋషభుడు
యముడు	సుముఖుడు, దుర్ముఖుడు, వేగదర్శి శరభుడు, గంధమాదనుడు, గజుడు, గవాక్షుడు, గవయుడు
కుబేరుడు	గంధమాదనుడు,
విశ్వకర్మ	నలుడు
బ్రహ్మ (బుద్ధి)	ధూమ్రుడు **జాంబవంతుడు**
బృహస్పతి	తారుడు, కేసరి
చంద్రుడు(మనస్సు)	దధిముఖుడు

ఈ విధముగా సాత్వికాహంకారములోని వారిని దేవతలుగా, రాజసాహం కారములోని వారిని దేవతల కుమారులుగా,(వానరులుగా) ఉత్ప్రేక్ష చేసి రామాయణంలో కథ నడిపినారు. ప్రాణము, బుద్ధి, మనస్సులను వానరులుగా, ఎలుగుబంట్లుగా ఉత్ప్రేక్ష చేసిరి.

స్థూల శరీరములోని ఈ క్రింది వాటిని రాక్షసులుగా వర్ణించినారు.

స్థూల శరీరము	=	వజ్రకాయుడు
రూపము	=	విద్యుద్రూపుడు,వికటుడు
కంఠము	=	ధ్వజ గ్రీవుడు
దవడ	=	వజ్రహనువు
పండ్లు	=	దంష్ట్రుడు, వజ్రదంష్ట్రుడు
ఉదరము	=	మహోదరుడు
పార్శ్వము	=	మహాపార్శ్వుడు
బలము	=	భీముడు, ఘనుడు, విఘనుడు
మదము	=	మత్తుడు, యుద్ధోన్మత్తుడు
మూర్ఖత్వము	=	శఠుడు
మాలిన్యం	=	జంబుమాలి, విద్యున్మాలి, సుమాలి
శత్రుత్వము	=	యజ్ఞ శత్రువు, సూర్య శత్రువు, బ్రహ్మ శత్రువు

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

అజ్ఞానము	=	రశ్మి కేతువు, సూర్యకేతువు
సంహారకత్వము	=	నరాంతకుడు
ఇతరులు	=	సారణుడు, కరాళుడు, పిశాచుడు, దుర్ధరుడు, ప్రఘసుడు, 7మంది మంత్రి పుత్రులు, 80 వేల మంది కింకరులు.

ఈ విధముగా తామసాహంకారము నుండి వచ్చిన స్థూలదేహంలోని ఇంద్రియములను, తమో గుణమును రాక్షసులుగా చెప్పిరి. **జీవునిని రామునిగా** పేర్కొని, సాధన రహస్యమును వివరించినారు. రామాయణంలోని రావణ సంహారమనగా జీవత్వమును నశింపచేసుకొని జీవుడు బ్రహ్మ దర్శనమునకు అర్హుడగుట అని అర్థము. దీనినే కూటస్థుడగుటగా చెప్పుదురు. ఇంతటి యోగ పాఠమును చక్కగా రమ్యముగా వాల్మీకి మహర్షి మనకు అందించినారు. ఇందలి ప్రతి కథ ఒక యోగ రహస్యము. అధ్యాత్మిక భావనలతో కూడి ఉండును. వీటిని సామాన్య కథలుగా చదవరాదు.

వేదములో చెప్పిన విషయములకు విపుల వ్యాఖ్యానము రామాయణము.మన కథను మనకు చెప్పిరి. కావుననే కుశీలవులు రామ కథను రామునికే వినిపించిరి అని రామాయణమున చెప్పబడినది. రామాయణంలో వలె ఆత్మ నుంచి సృష్టి వఱకు చెప్పిన విషయములకు పాత్రలు చిత్రీకరింపబడినవి.

*****

mam . All Rights Reserved
hramam.org

భారతములో పాత్రలు

ఆత్మ	=	శ్రీకృష్ణుడు
ప్రకృతి	=	రుక్మిణి
అహంకారము	=	బలరాముడు
సనత్ కుమారుడు	=	ప్రద్యుమ్నుడు (సాత్త్వికాహంకారము మనస్సు) అనిరుద్ధుడు
దేవతలు :		**దేవతల అంశము**
బృహస్పతి	=	ద్రోణుడు (బుద్ధి)
సూర్యుడు	=	కర్ణుడు (కన్నులు)
యముడు	=	విదురుడు, ధర్మరాజు
వాయువు	=	భీముడు
ఇంద్రుడు	=	అర్జునుడు (చేతులు)
అశ్వినీ దేవతలు	=	నకుల సహదేవులు(ముక్కు)
అగ్ని	=	దృష్టద్యుమ్నుడు
స్త్రీ పుంస రూపధరుడైన గుహ్యకుడు	=	శిఖండి
సిద్ధి- బుద్ధి	=	కుంతి, మాద్రి
శ్రీ	=	ద్రౌపది
మరుత్తులు	=	పాండురాజు, ద్రుపదుడు, విరాట్ రాజు, సాత్యకి
ఏకాదశ రుద్రులు	=	కృపాచార్యులు
అష్ట వసువులలో ప్రభాసుడు	=	భీష్ముడు
అప్సరసలు	=	16 వేల మంది కృష్ణుని భార్యలు
వేల్పుల అంశ	=	యదు, వృష్ణి, భోజ, అంధకులు
అరిష్టాపుత్రుండైన హంసుడు అనే గంధర్వుడు	=	ధృతరాష్ట్రుడు
మతి అనే దేవత	=	గాంధారి (గాంధార నాడి)

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

తామసాహంకారమున జనియించిన స్థూల దేహమును, గుణములను రాక్షసుల అంశగా దుష్టులుగా చిత్రీకరించిరి.

రాక్షసులు.

ద్వాపరాంశము	=	శకుని
కలిఅంశము	=	దుర్యోధనుడు
పులస్త్యుని కుమారులు	=	దుశ్శాసనాదులు
హిరణ్యకశిపుడు	=	శిశుపాలుడు
హిరణ్యాక్షుడు	=	దంత వక్త్రుడు

ప్రహ్లాదుని సోదరులు అయిన సంహ్లాదుడు, అనుహ్లాదుడు, హ్లాదుడు

సంహ్లాదుడు,	=	శల్యుడు
అనుహ్లాదుడు	=	దృష్టకేతువు
హ్లాదుడు (శిబి భాస్కరుడు)	=	ద్రుమ శేనుడు, భగదత్తుడు.
విప్రచిత్తి	=	జరాసంధుడు
హయశిరుడు, అశ్వశీర్షుడు, నయశంఖుడు, గగన మూర్ధుడు, వేగవంతుడు అను 5గురు దానవులు	=	కేకయ రాజులు
కేతుమంతుడు	=	అమితేజుండు
అశ్వపతి	=	కృతవర్మ
వృషర్వుడు	=	దీర్ఘప్రజ్ఞుడు
అజరుడు	=	మల్లుడు
అహరుడు	=	బాహ్లికుడు
శరభుడు	=	సోమదత్తుడు
సుభ్రానుడు	=	ఉగ్రసేనుడు
కాలనేమి	=	కంసుడు

ఈ విధముగా ప్రజాపతుల సృష్టిలోని వారిని సాత్త్విక, రాజసిక, తామసిక అహంకారము వలన జనియించిన స్థూల దేహము సూక్ష్మ దేహములలో గల వాటిని కౌరవ పాండవ సేనలోని రాజులుగా చిత్రీకరించి ~~ఈ~~ **ఈ దేహములోని భూ భారమును** తొలగించు విధి విధానమును భారతముగా మనకు వేద సారమును వ్యాస భగవానుడు అందించినారు. **భూ భారమును తగ్గించుట అనగా జన్మరాహిత్యము.** దీనినే

mam . All Rights Reserved
hramam.org

స్థూల సూక్ష్మదేహములుగానూ, దేవదానవ యుద్ధముగానూ, రామ రావణ యుద్ధముగానూ, కౌరవ పాండవ యుద్ధముగానూ చెప్పినారు. ఇవి సాధకునికి యోగ పాఠములు . ఇట్టి యోగ రహస్యములను ఆత్మ దర్శనము చేసిన అనగా పరానుభూతిని పొందిన మహనీయులు మాత్రమే వైఖరీ శక్తితో వివరించ గలరు. అందువలన ఆత్మ దర్శనము చేసిన బ్రహ్మణ్యుడైన సూత మహర్షి శౌనకాది మహా ఋషులకు భారతమును భాగవతమును వివరించెను.

*****

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

మాయ

లేని అర్థంబు దృశ్యమానంబగుటయు ఉన్నటువంటివి దర్శన గోచరము గాకుండుటయే మాయ. సృష్ట్యాది యందు ఒక్కడుగా ఉన్న ఈశ్వరుడు తన మాయ వలన తనని తను విభజించుకొని ప్రకృతి, కాలము, కర్మ, జీవుడుగా భిన్నుడై వేఱు వేఱు లక్షణములు కలిగి ఉన్నాడు. విద్యావిద్యలు మాయ వలన కలిగినవి. దేవ మాయ సులభముగా తెలియలేము. ఈ మాయ వలన దేవుడు గలడని, లేడని, సర్వజ్ఞుడని, బద్ధుడు, ముక్తుడని, ఒక్కడు భిన్నుడని, గుణి, నిర్గుణుడని అనేక వాదములు కలిగినవి. మాయ కామినీ రూపమున పురుషులకు మోహమును కలుగ చేయును. దీనినే కథా పరముగా విష్ణువు మోహినీ రూపమున అమృతమును పంచినట్లు కథగా చెప్పిరి. దేవ మాయ వలన జీవుడు దేహమును ప్రవేశించి గుణవ్యతిరిక్తుండయ్యు మాయ వలన గుణాభిమానియై నేను నాది అనే భావన కలిగి తనే అన్నింటికి కర్తనని తలచి సుఖదుఃఖములు పొంది దేహాత్మ బుద్ధి వలన బద్ధుడగుచున్నాడు.

*****

అవిద్య

జీవ లక్షణములు దేహ లక్షణములు భిన్నములయినను దేహమే నేను అని భావించి కామ క్రోధాది గుణములతో సంయోగము చెంది చిత్త విభ్రమము పొందుటకు కారణము అవిద్య. అవిద్య సంసార హేతువు. అవిద్య వలన దేహసంబంధము కలుగును. అవిద్య వలన భ్రమ కలుగును. అవిద్య నివృత్తి అయిన సర్వమూ మిథ్య అయి విధినిషేధములు తొలగి స్వప్నావస్థలో కలిగిన అనర్థములు జాగ్రతావస్థలో లేనట్లు సుఖదుఃఖములు లేక ద్వందాతీతుడై ఆనందమయుడగును. ఇంద్రియములు ఈశ్వర విషయంబులైన, మనస్సు నిశ్చలముగా ఉన్న భక్తి కలిగినా అవిద్య నశించును.

*****

mam . All Rights Reserved
hramam.org

అజ్ఞానము

అజ్ఞానము వలన బంధము, జ్ఞానము వలన మోక్షము కలుగును. అజ్ఞానము వలన స్వపర భేదములు కలుగును. అజ్ఞానము నశించి జ్ఞానము కలిగిన సర్వమూ ఆత్మ స్వరూముగా తోచును.

*****

ప్రకృతి

అవ్యక్తము, మాయ, ప్రధానము అని ప్రకృతికి పేర్లు. ప్రకృతి త్రిగుణములతో కూడినది. ఇది జగత్కారణము. జగత్తు సత్తు అసత్తుల కలయిక. ప్రకృతి - పంచ తన్మాత్రలు, పంచభూతములు, పంచజ్ఞానేంద్రియములు, పంచ కర్మేంద్రియములు, అంతఃకరణ చతుష్టయము అను 24 తత్త్వములతో కూడి ఉండును.

పురుష ప్రకృతులే సృష్టికి కారణము. పురుషుడు ప్రకృతిని సృజియించి ఆ ప్రకృతితో సంయోగము చెందినాడని కొందఱు చెప్పుదురు. దీనినే కథాపరముగా బ్రహ్మ సరస్వతిని సృజియించి ఆ సరస్వతిని భార్యగా పొందెనని చెప్పుదురు. కొందఱు పురుషునిలో సగభాగము ప్రకృతి అని చెప్పుదురు. దీనినే కథాపరముగా శివుడు అర్ధనారీశ్వరుడు అని చెప్పుదురు. కొందఱు పురుషుడు ప్రకృతి సమాన వయస్కులు అని చెప్పుదురు. దీనినే కథాపరముగా శ్రీకృష్ణుడు యోగమాయ ఏకకాలమున జన్మించినట్లు ఆ యోగమాయను కంసుడు చంపబూనగా ఆమె ఆకాశమునకు ఎగరి అదృశ్యమయినట్లు చెప్పిరి.

రామాయణములో ప్రకృతి గుఱించి ఇట్లు చెప్పబడినది.

ఇమాం విరూపా మసతీం కరాళాం నిర్ణతోదరీం

(రామాయణము, అరణ్యకాండ,17వ సర్గ, 28)

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

..... అని శూర్పణఖ రామునితో శ్లేషగా చెప్పినది. ఇదే విషయమును లక్ష్మణుడు రాముని సమక్షమున శూర్పణఖతో సీత గుఱించి ఇట్లు పలికెను.

ఏనాం విరూపా మసతీం కరాళాం నిర్ణతోదరీం
భార్యాం వృద్ధాం పరిత్యజ్య త్వామేవైష భవిష్యతి॥

(రామాయణము, అరణ్యకాండ,18వ సర్గ, 11)

ఈ రెండు శ్లోకములు సీత గుఱించి, ప్రకృతి గుఱించి చెప్పినవి. ఏనాం అనగా ఈ ప్రకృతి; విరూపా అనగా రూపరహితమయినది అనగా బాహ్య దృష్టికి గోచరము కాదు. ప్రకృతి, మహత్తు, అహంకారము, పంచ తన్మాత్రలు మనకు గోచరము కావు; అసతీం అనగా ఇటు ప్రకృతి పరమేశ్వరునితోనూ అటు జీవునితోనూ సంబంధము కలిగి ఉన్నది. పరమేశ్వరుని ఆజ్ఞకు లోబడి ప్రకృతి ప్రవర్తించును. ఇటు జీవుడు ప్రకృతికి లోబడి పని చేయుదురు. అటు ఈశ్వరునితోనూ ఇటు జీవునితోనూ సంబంధముండుటవలన, ప్రకృతిని అసతిగా చెప్పుదురు; కరాళాం అనగా భయంకరమైనది. ప్రకృతి విజృంభించిన మహాప్రళయము సంభవించి సర్వ జీవరాసులు హాహాకారములు చేయును. ప్రకృతి ఎంత ఆహ్లాదకరమో ఆమె విజృంభించిన అంత భయంకరము. పార్వతిగా సౌమ్యురాలు. కాళీ రూపమున భయంకరమూర్తి; నిర్ణతోదరీం అనగా అణగిపోయిన పొట్టకలది. సర్వ జీవురాసులను మ్రింగి ఆకలి తీర్చుకొని పెద్దపొట్టగా ఉన్న ఈమెయే మరల అణగిపోయిన పొట్టకలిగి సృష్టికి కారణమగుచున్నది; వృద్ధా అనగా వృద్ధురాలు అనగా పురుషుని వలె ప్రకృతియు అనాది.

ప్రకృతియందు పరమ పురుషుడు తన వీర్యము పెట్టిన ఆ ప్రకృతి హిరణ్మయంబైన అండమును సృజియించెను. ఈ ప్రకృతి, అపరా ప్రకృతి, పరా ప్రకృతి అని రెండు విభాగములుగా చెప్పుదురు. ఆకాశాది పంచభూతములు, మనస్సు, బుద్ధి, అహంకారములు అనే ఈ ఎనిమిదింటిని అపరా ప్రకృతి అనియు, దేనిచేత ఈజగత్తు ధరింపబడుచున్నదో అట్టి గుణములను పరా ప్రకృతి అనియు చెప్పుదురు. ఈ రెండు ప్రకృతులే సృష్టికి మూల స్తంభములు.

ప్రకృతి వలన సత్త్వ రజస్తమో గుణములు గలిగినవి. సత్త్వరజస్తమో గుణములు

mam . All Rights Reserved
hramam.org

ఉత్పత్తి , స్థితి , లయ కారణములు. త్రిగుణ రహితమయిన ప్రాణి సృష్టిలో ఏదియు లేదు. సర్వులు గుణ బద్ధులే. అనగా త్రిలోకములందలి దేవతాసహిత సర్వులు గుణ బద్ధులే రజోగుణము సృష్టి కారణము. సత్త్వ గుణము స్థితికారము మరియు జ్ఞానకారణము. తమోగుణము లయకారణము.ఈశ్వరుడు సత్త్వ గుణంబున దేవ ఋషులను గల్పించెను. రజోగుణము వలన అసురులను పుట్టించెను. తమోగుణము వలన యక్షరక్షో గణంబులను విభజించెను. ఈశ్వరుని వలన బ్రాహ్మణ, క్షత్రియ, వైశ్య, శూద్రులకు, కర్మంబులు మఱియు ప్రకృతి సంభూతములగు గుణములు, విభక్తములయినవి.

గుణము- దేహము - దేహము గుణములకు ఆశ్రయము.
గుణము- చిత్తము - గుణములు చిత్తములో ఉద్భవించుచున్నవి.
గుణము- బుద్ధి - త్రిగుణములు బుద్ధికి చెందినవి.
గుణము- ఆత్మ - గుణములు ఆత్మకు సంబంధించినవి కావు.
గుణము- మాయ - గుణములు మాయావరణలోనివి.

దేశము, కాలము, కర్మ, కారకములు, ద్రవ్యము,అవస్థ , ఆకృతి, శ్రద్ధా , నిష్ఠా, జ్ఞానం, ఫలము, ఇవి అన్నీ గుణ విభాగము క్రిందకు వచ్చును. దృష్టం, శ్రుతం, భావం, ఇవి అన్నీ గుణమయ భావములే.

గుణములకు హేతువులు :- జలము, దేశము, కాలము, కర్మ, జన్మ, ప్రజలు, సంసారం , ధ్యానం, మంత్రం, ఇవి గుణములకు హేతువులు.

బంధము - మోక్షము :- ఆత్మకు స్వతహాగా బంధము లేదు. మోక్షము లేదు. కాని గుణముల వలన బంధమున్నట్లు తోచుచున్నది. గుణములు జీవుని బంధించుచున్నవి. ప్రాణులకు నైజ గుణంబులు పోవు. అజ్ఞాని సత్త్వరజస్తమో గుణంబులు గలిగియుండు. అట్టివానికి గుణమయంబులయిన ఇంద్రియాదులే ఆత్మ అని తోచు. కావున వాడు ఆగుణంబుల చేత బద్ధుండగు. ఆగుణంబులకు సాక్షి మాత్రంబగు శరీరంబు వేఱుని యెవ్వడెఱుంగనోపు వాడా గుణంబుల చేత బద్ధుండు కాడు. వెదురు వలన పుట్టిన అగ్ని వనమంతా దహించినట్లు ఈ దేహము గుణ సంఘర్షణ వలన నశించును. విషయములు ధ్యానించుటవలన

Copyrights © Siddhashra
www.siddhash

సంగం గలుగును. దాని వలన కామము క్రోధము గలుగును. తమోగుణము ప్రవర్తిల్లును. మంచి చెడుల విచక్షణ గోల్పోవును. విషయాభి నివేశము వలన పరమునుగాని తననిగాని తెలుసుకొనలేకున్నారు. మనోరథములయిన విషయములను ధ్యానించుటవలన భేదాత్మకులై నానాత్మకత్వమును చూచుచున్నారు. మనఃసంకల్పము వలన నానాత్మకముగా గోచరించుటకు కారణము గుణములు. గుణములు లేనిదర్శనము ఏకత్వము. గుణరహితుడు ఏకత్వమును చూచును. ఉదా - తన యందు అఖిల భూతములందు సమహితత్వము కలిగి ఉండును. గుణయుతుడు అనేకత్వమును చూచును. గుణ దోషములతో కూడిన పురుషులు జగత్తులో అనేకత్వము అనే భ్రమలో పడుదురు. తమోగుణము కంటె రజోగుణము, రజోగుణము కంటె బ్రహ్మ ప్రకాశంబగు సత్త్వ గుణము విశిష్టము. ఇంద్రియములు ఈశ్వర విషయంబులైన, మనస్సు నిశ్చలముగానున్న గుణములు పోవును.

*****

mam . All Rights Reserved
hramam.org

గుణములు

సత్వగుణము - దైవీసంపద: - అభయము , సత్వ సంశుద్ధి, జ్ఞానముగలిగి ఉండుట, దానము, దమము , శమము, స్వాధ్యాయము, తపస్సు, ఆర్జవము (బుజు ప్రవర్తన), అహింస, సత్యము, అక్రోధము, త్యాగము శాంతి, అపైశునము (చాడీలుచెప్పకుండుట నిందింప కుండుట) దయ, అలోలత్వము, ఆర్దవము (మృదుత్వము) హ్రీ (తప్పుడు పనులుచేయుటకు సిగ్గు పడుట) అచాపలమ్ (స్థిర బుద్ధి), తేజస్సు, క్షమ, ధృతి (ధైర్యము), శౌచము, అద్రోహము, న అతిమానితా (తనుగొప్పవాడినని భావింపకుండుట). ఇవి దైవీ సంపద .ఈగుణములు బంధవిముక్తిని గలిగించును.

రజోగుణము, తమోగుణము అసుర సంపద:- దంభము (డాంబికము), దర్పము, అభిమానము, క్రోధము, పౌరుషము, అజ్ఞానము ఈగుణములు బంధమును గలిగించును. అసుర ప్రవృత్తి గలవారు ధర్మాధర్మములు యెఱుగరు. సత్కర్మాచరణ ఉండదు. శౌచము ఉండదు. సత్యభాషణ ఉండదు. నాస్తికులు ఈశ్వరుడు లేడని ఈశ్వరుని ద్వేషింతురు. సృష్టికి స్త్రీపురుషులేకారకులు అనిచెప్పుదురు. అల్పబుద్ధులు లోకమునకు హితము చేయరు. ఉగ్రకర్ములు జగత్తుయొక్కవినాశకారకులు. దర్పము, మిక్కుటమయిన కామము గలవారు. మోహము వలన అనాత్మతత్వమును గ్రహించి సదాచారమును పాటించరు. విషయ భోగాసక్తులు, ఆశపాశములచే బంధింపబడినవారు. కామక్రోధములు గలవారు, కోరికలు నెఱవేఱుటకు అన్యాయ మార్గానువర్తులై ధనమును సంపాదింతురు. ఉన్నదానితో తృప్తి చెందక ఇంకను సంపాదించతలతురు. ఇతరులను చంపి లోక కంటకులు అగుదురు. బలముతో విఱ్ఱవీగుదురు. గర్వితులు గొప్పధన వంతుడనని- హోదా గల వాడినని నాకు సమానుడు లేడని విఱ్ఱవీగుదురు. గర్వితులై యజ్ఞయాగములను దానములు చేయుదురు. యధేచ్ఛగా విలాసములను అనుభవింతురు, తమకు తామే గొప్పవారమని తలతురు. డాంబికముగా శాస్త్ర విరుద్ధములుగా మదాన్వితులై యజ్ఞములు చేయుదురు. అహంకారం, బలము, దర్పము, కామము, క్రోధము, అసూయ గలిగియుందురు. కామము, క్రోధము, లోభము ఈమూడు నరకద్వారములు.

Copyrights © Siddhashra
www.siddhash

సత్త్వగుణంబున సద్భక్తి సంభవించు. త్రిగుణ రహితుడు భగవంతునితో సమానుడగును.

వాక్కు,సత్యము, ఆర్దవము (మృదుసంభాషణ) కలిగి ఉండును.

బుద్ధి:- శాస్త్రవిచారము, వేద విజ్ఞానము, వివేకము, స్మృతి, జ్ఞానం కలిగిఉండును.

స్వభావము :- స్థైర్యం, ధైర్యం, ధృతి, హ్రీ, క్షాంతి, తేజస్సు, లాభములు గలుగునెడ ఉదాసీనుడైయుండుట, శరణము యిచ్చుట, స్వాతంత్ర్యము, శమము, దమము, సదాచారం, శీలము, శౌచము, ఆర్జవము (ఋజు ప్రవర్తన) గౌరవం, ఏకాంతవాసం, నిశ్చల భక్తి, తపస్సు కలిగి ఉండును.

మనస్సు :- విషయములు ఎదుటనున్నను చలింపకుండుట, సుస్థిరత్వము ఆత్మనిగ్రహం కలిగి ఉండును.

రజోగుణము: రజో గుణమువలన సృష్టి జరుగును. మేఘములు వర్షించును. వర్షము వలన పంటలు పండి ప్రజాభివృద్ధియగును.

వాక్కు:- హాస్య సంభాషణ, బహువికల్ప భాషలు మాటలాడుట కలిగి ఉండును.

బుద్ధి: - ఆలోచన ఉత్సాహం యశస్సు కోరుకొనుట కలిగి ఉండును.

స్వభావము:- సుఖదుఃఖములకు విచలితుడగుట, విషాదం, తృష్ణ కలిగి ఉండును.

తమోగుణము:- సర్వజీవులకు మోహము గలిగించును. తమోగుణము అజ్ఞాన జనితము. సత్త్వరజోగుణములను అణచి, తమోగుణము గలుగుచున్నది.

వాక్కు :- అసత్యము, వ్యంగ్యసంభాషణ, కొంటిమాటలు, చాడీలు చెప్పుట చేయుదురు.

బుద్ధి :- స్మృతి విభ్రమం, మఱపు కలిగి ఉండును.

స్వభావము:- మూర్ఖత్వం, దీనత్వం, ఇతరులకు భయంగలిగించుట, అలసట, బద్ధకం కలిగి ఉండును.

mam . All Rights Reserved
hramam.org

నిద్ర :- మొద్దునిద్ర,కలతనిద్ర కలిగి ఉండును.

పనులు :- పాపకార్యములు చేయుట, పాపకృతి, వికృతి కలిగి ఉండును.

మిశ్రమ గుణములు :- ధర్మ, అర్థ, కామములు మిశ్రమగుణముల వలన గలుగును. స్వధర్మాచరణ, గృహస్థాశ్రమము, ఇవి మిశ్రమ గుణముల వలన గలుగును. శ్రద్ధ, రతి, ధనాభిలాష, ఇవి మిశ్రమ గుణముల వలన గలుగును. నేను, నాది యను భావన మిశ్రమ గుణముల వలన గలుగుచున్నది.

అరిషట్ వర్గములు	సత్త్వగుణము	రజోగుణము	తమోగుణము
కామము	కామం లేకుండుట యజ్ఞములు ఫలా పేక్ష లేకచేయుట. వ్యర్థ కార్యములు చేయకుండుట. ఆనందము. శ్రద్ధగా పనిచేయుట.	(ఈహ) ఆశ, కాంక్ష సుఖాపేక్ష, కామవృత్తి భోగకాంక్ష, కీర్తి, ఐశ్వర్యము, గౌరవము	బలాత్కారము స్త్రీలోలత్వము శోకం, ఉద్యమము ఏదో ఒక పనిచేయుట
క్రోధము	అలుక, (బాలుని స్వభావం) క్రోధము లేకుండుట, అక్రోధము, అక్రూరభావము, అహింస, జాలి, ప్రేమ, కరుణ, తితీక్ష, భూతదయ, క్షమ	క్రోధము, కోపము, కలహం	హింస, కరుణ లేకుండుట.
లోభము	దానం యిచ్చి కీర్తి ప్రతిష్ఠలు ఆశింపకుండుట	దానం యిచ్చి కీర్తి ప్రతిష్ఠలు ఆశించుట	లోభము, యాచన, స్వార్థం

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

అరిషట్ వర్గములు	సత్వగుణము	రజోగుణము	తమోగుణము
మోహము	ఏకాంత వాసం అసంగమము, కరుణ, ప్రియము, జన్మజరావ్యాధి మృత్యుదుఃఖ దోషములను సమముగాచూచుట సమత్వము విరక్తి	కార్పణ్యదోషం, ప్రీతి, రాగం, సంగత్వం	మోహము విమోహము సమ్మోహం
మదము	దంభములేకుండుట అమానిత్యం (తన్ని తాను పొగడుకొనకుండుట) ఎక్కువగా పూజింప తగినవాడననే భావము లేకుండుట. అహంకారం లేని విద్యా ప్రదర్శన గురుసేవ (ఆచార్యోపాసనం) అహంకారం లేకుండుట వినయము. పరాపరాధ సహనం ప్రతిభ, సామర్థ్యము కౌశలము, వీర్యం, జ్ఞానేంద్రియ కర్మేంద్రియమనోబలం	శౌర్యం	అహంకారం, గర్వం, మదం, మదోత్సాహం దర్పము, అభిమానం అభిజాత్యం, దుర్మానము, వాదం, ఇంద్రియ నిగ్రహము లేకుండుట, అహంకారంతో గూడిన విద్యా ప్రదర్శన
మాత్సర్యం	అసూయలేకుండుట,ద్రోహ చింతన లేకుండుట ఇతరుల దోషములను వెల్లడి చేయకుండుట	పరితాపం	ఈర్ష్య, ఓర్వలేక పోవుట, నిష్ఠూరముగా మాటలాడుట, ద్రోహం

mam . All Rights Reserved
hramam.org

రజస్తమోగుణంబులను - సత్త్వ గుణంబున జయించవలయును. సత్వ గుణము గలిగి ఉండవలయును.

కామము: నిశ్చయాత్మకమగు బుద్ధి చేత మనస్సును స్థిరము ఒనర్చి బుద్ధి ద్వారా ద్రష్టయగు ఆత్మను తెలుసుకొని కామమును జయించవలయును. సంకల్ప వర్జనంబున కామమును జయించవలయును. వాంఛలేకుండా ఉండవలయును. సంభోగసుఖము ప్రాణాయామముచే జయించవలయును. ఇంద్రియములు మనస్సు, బుద్ధి యివి కామమునకు ఆశ్రయములు. కామము వలన కష్టము గలుగును.

వాంఛ :- శోక, మోహ, భయ, క్రోధ, రాగ, శమాదులు వాంఛ మూలంబులు.

ఆశ :- ఆశకు అంతములేదు. ఆశను బ్రహ్మ నిష్ఠ వలన, తృప్తి వలన జయించవలయును. తృప్తి - దొరికినదానితో తృప్తి చెందవలయును. తృప్తి లేనివాడు సప్త ద్వీపంబులనైన చక్కబడడు. సంతుష్టుడు ఈ మూడు జగములలో పూజ్యుడు.

క్రోధము :- క్రోధము ధర్మ క్రియలకు బాధాకరమగును. క్రోధము తపస్సును పాడు చేయును. తపస్వికి క్రోధముండరాదు. బుద్ధిమంతునకు క్రోధము తగదు. నియమవంతుడై దక్షిణలతో వేయి యజ్ఞములను చేసిన వారికంటె క్రోధము లేనివారుగొప్పవారు. కోపమును శమముచే జయించవలయును. కామవర్జనంబున జయించవలయును. క్రోధమును క్షమవలన జయించవలయును. క్షమ లేనిచో పగిలిన కుండలోని పాలవలె తపస్వియొక్క తపస్సు నేలపాలగును. శాంతస్వభావము ఎవ్వనికి గలుగు అతడు సర్వాతీతుండైన సర్వేశ్వరుండగు.

రోషము :- సర్వశుభహాని. రోషము జయించుట కష్టము. తాలిమితో జయించవలయును. సమస్త భూతములందు భగవంతుని కనుగొనుచూ భూతంబుల నాత్మకు వేఱుగా చూడక వర్తించవలయును. అలా వర్తించిన వానికి రోషముండదు.

భయము :- అద్వైతాను సంధానమున, జాగ్రత్త వలన జయించవలయును.

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

యోగ అంతరాయమును మౌనమున జయించవలయును.

లోభము :- అర్థము, అనర్థముల విమర్శ వలన లోభమును జయించవలయును.

మోహము :- ఆత్మ అనాత్మ వివేకము వలన మోహమును జయించవలయును.

శోకము :- అజ్ఞానజనితము. దేహి, దేహ విమర్శనము, విజ్ఞాన విలోకనమున విడువ వలయును.

దుఃఖము, వ్యధ :- ఇవి తోటి వారివలన గలిగినచో కృప వలన మఱియు హితాచరణంబున, దైవము వలన గలిగినచో సమాధివలన జయించవలయును.

వగచుట :- దైవ తంత్రంబైన పనికి వగవంబనిలేదు.

దంభము :- సాధు సేవ వలన జయించవలయును.

హింస :- శరీర వాంఛ లేకుండుట వలనను, దేహములయందు అభిమానము వదలి హింసను జయించవలయును.

నింద :- సుజన నిందా దోషమున అధోగతి గలుగును. కావున ఇతరుల విషయము పట్టించుకొనకుండా ఉండి మౌనమున నిందను జయించవలయును.

నిద్ర :- సాత్త్వికాహారము వలన నిద్రను జయించవలయును.

*****

mam . All Rights Reserved
hramam.org

అష్టమదములు

తమోగుణ, రజోగగుణములు విజృంభించిన - మదముగా వ్యక్తమగును

మదము - అష్టవిధములు : 1. విత్త, 2. వయో, 3. రూప,4. విద్యా, 5.బల, 6 ఐశ్వర్య, 7 . కర్మ, 8 జన్మంబు.

ఈ ఎనిమిది అష్టమదములు. ఈ అష్టమదములలో ఏఒక్క మదము ఉండరాదు. అట్టి మదములు లేనివారిని భగవంతుడు రక్షించును.

సీ॥ విత్త వయోరూప విద్యా బలైశ్వర్య కర్మ జన్మంబుల గర్వముడిగి
తే॥ యేకవిధమున విమలుఁడై యెవ్వఁడుండు వాఁడు నాకూర్చి రక్షింప
వలయు వాఁడు. (భాగవతము, అష్టమ స్కంధము, 661)

ఈ అష్టమదములు లేనివాడు ప్రహ్లాదుడు.

సీ॥ ఆకార జన్మ విద్యార్థ వరిష్ఠుఁడై గర్వ సంస్తంభ సంగతుఁడు గాడు
(భాగవతము, సప్తమ స్కంధము, 117)

1. విత్తమదము, ధనమదము:- నలకూబరులు ధనమదమున నారద మహర్షిని లక్ష్యపెట్టలేదు.
2. ఐశ్వర్యమదము, రాజ్యమదము: - నహుషుడు ఆర్యవృత్తిని విడచి మాన్యులగు మునులచే వల్లకిని మోయించెను. పురూరవుడు రాజగర్వంబున సనత్కుమారులకు దర్శనం యివ్వలేదు . అంత వారు పురూరవుని ఉన్మత్తునిగా శపించిరి. ద్రుపదుడు సహాధ్యాయుడైన ద్రోణుని అవమానించెను.
3. వయోమదము:- రాకుమార్తె సుకన్య అతిశయ రూపయౌవన గర్వితయై పుట్టలో నున్న చ్యవనుని కన్ను పొడిచినది. యౌవన మదమున యయాతి రాగాంధుడై శర్మిష్ఠతో కలిసెను.
4. తపోమదము:- ఇంద్రుడు యయాతిని ఇటువంటి భోగములనుభవించుటకు కారణమడుగ తన తపస్సుతో సరిసమానముగా దేవదానవ యక్ష రాక్షస ముని గణంబుల తపస్సు సరికావని పల్కెను. ఇంద్రియజయుండనని పుట్టిన

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

అహంకారమున చిత్రకేతువు ఈశ్వరునిని అధిక్షేపించెను.

5. రూపమదము:- ఉదా - కబంధుడు.

6. విద్యా మదము- నేను విద్యా పాండిత్యము గలవానినని భావించుట.

7. బలమదము - బలవంతుడనని గర్వించుట.

8. కులమదము - నేను ఉన్నత కులమునందు పుట్టితిననే గర్వము.

ఈ మదములు గలవారిని శపించినట్లుగా కథలలో చెప్పుదురు. శాపవిమోచనముగా చెప్పిన కథలు అష్ట మదములను జయించుటకు చెప్పిన సాధనలుగా గ్రహించవలయును.

*****

mam . All Rights Reserved
hramam.org

గుణములను అనుసరించి చేయబడు కర్మలు

ప్రకృతి వలన గుణములు జనియించినవి. ఆ గుణములననుసరించి జీవుడు కర్మలు చేయును. జీవుడు చేయు కర్మానుష్ఠానమును బట్టి అతని గుణమును గ్రహించ వచ్చును.

శాస్త్రవిధిని పాటింపనివాడు సిద్ధిని పొందజాలడు, సుఖమును పొందజాలడు, పరమగతిని పొందజాలడు. కావున శాస్త్రమును పాటింపవలయును.

1. శ్రద్ధ :- సాత్త్విక గుణము గలవారు దేవతలను;

రాజసగుణము గలవారు యక్షులను, రాక్షసులను;

తామసగుణము గలవారు భూత ప్రేతములను పూజింతురు.

2. ఆహారము :- సాత్త్వికులకు ఆయువు, బుద్ధి , బలము, ఆరోగ్యము, సుఖము, ప్రీతి అభివృద్ధిని పఱుచునవి అయినవి, రసయుక్తములయిన, స్నిగ్ధములయిన, మంచి ఆహారము ఇష్టము.

రజోగుణము గలవారికి చేదు, పులుపు, ఉప్పు, కారము, మిక్కిలి వేడి గలిగినవి ఇష్టములు . వీటి వలన దుఃఖము, శోకము గలుగును.

తమోగుణము గలవారికి చద్ది అన్నము, దుర్గంధముకలది, పాసిపోయినది, ఎంగిలి యైనది, రసహీనమైనది, అపవిత్రమైనది ఇష్టము.

3. యజ్ఞము :- యజ్ఞములు - తపస్సు, దానములు శ్రద్ధగా చేయవలయును. ఓం-తత్-సత్. ఓం అని పలికి ఆరంభింపవలయును. ఫలము పరమాత్మకు అర్పణము చేయవలయును. తత్ - అని భావనతో చేయవలయును. సత్ - అనగా శ్రద్ధతో చేయుట. అశ్రద్ధగా చేసినచో అది అసత్ అని చెప్పబడును. దానివలన ఇహలోకము నందును పరలోకమునందును ఫలము లేదు.

శాస్త్రము ప్రకారము చేయబడునది. ఫలాపేక్షలేకుండా చేయునది సాత్త్వికము. డాంబికముతో ఫలాపేక్షతో చేయునది రాజసికము.

విధివిహీనం, మంత్రవిహీనము, అదక్షిణము, శ్రద్ధా విరహితము, అన్నదానము లేకుండా చేయబడునది తామసికము.

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

4. తపస్సు :-

శారీరక తపస్సు : గురువులను, బ్రాహ్మణులను, పెద్దలను, పూజించుట, శౌచమునుపాటించుట. ఆర్జవము (ఋజుప్రవర్తన) బ్రహ్మచర్యము, అహింస ఇవి శారీరక తపస్సుగా చెప్పబడును.

వాఙ్మయ తపస్సు : ఉద్వేగము లేకుండానూ, ప్రియముగానూ, సంభాషించుట, సత్యమును చెప్పుట స్వాధ్యాయము ఇవి వాఙ్మయ తపస్సుగా చెప్పబడును.

మానసిక తపస్సు :- మనస్సు నిర్మలముగా నుండుట, సౌమ్యత్వము, మౌనము, ఆత్మ నిగ్రహము, భావసంశుద్ధి, ఇవి మానసిక తపస్సుగా చెప్పబడును.

సాత్త్విక తపస్సు : - ఫలాపేక్షలేక, మిక్కిలి శ్రద్ధతో చేయబడునది.

రాజసిక తపస్సు :- ఇతరుల నుండి సత్కారము, గౌరవము కోరబడునది. ఫలాపేక్షగలది, దంభముతో చేయబడునది.

తామసిక తపస్సు :- ఇతరులకు కీడు గలిగించుటకు చేయబడు ఉగ్రతపస్సు. దంభము, అహంకారము, బలగర్వితము, కామము, రాగము గలవారై శాస్త్ర విహితముగాని తపస్సు చేసి అంతర్యామిగానున్న ఆత్మను కృశింపచేయుదురు.

5. దానము :-

సాత్త్విక - దేశ, కాల, పాత్రలను గుర్తించి ప్రత్యుపకారము ఆశింపక దానము యిచ్చుట.

రాజస - మనఃక్లేశము గలిగి , ప్రత్యుపకారము పొందుటకు చేయబడు దానము.

తామస - దేశ,కాల, పాత్రలను గుర్తింపక, తృణీకార భావముతో -(అశ్రద్ధగా) ఈసడింపుగా చేయబడు దానము.

6. త్యాగము - సన్న్యాసము : కామ్య కర్మలత్యాగము సన్న్యాసమనియు, మఱి కొందఱు కామ్యకర్మ ఫలత్యాగము సన్న్యాసమనియు చెప్పుదురు. కొందఱు యజ్ఞ, దానము, తపస్సులను పరిత్యజించరాదని చెప్పుదురు.

సాత్త్విక :- యజ్ఞము, తపస్సు, దానములు తప్పనిసరిగా ఆచరించవలయును, కర్మ

mam . All Rights Reserved
hramam.org

ఫలమును మాత్రము త్యాగము చేయవలయును. శాస్త్రవిహితముగాచేసి కర్మఫల త్యాగముచేయుటను సాత్త్విక త్యాగమని అందురు.

రాజస:-శారీరక క్లేశములకు భయపడు యజ్ఞము, తపస్సు, దానములను వదలుట రాజసత్యాగము అని చెప్పబడును.

తామస:- శాస్త్ర విహిత కర్మాచరణను వదలుట, మోహముతో వదలుట తామసత్యాగము అని చెప్పబడును.

7. జ్ఞానము:

సాత్త్విక జ్ఞానము :- సర్వ భూతములయందు - తనయందు గల ఆత్మను ఏకత్వముగా చూచునో ఆ జ్ఞానము సాత్త్వికము.

రాజసిక జ్ఞానము :- వేఱు వేఱని భావించుట.

తామసిక జ్ఞానము:- శాస్త్ర విరుద్ధమైనది, తత్త్వ విరుద్ధమైన జ్ఞానము.

8. కర్మ

సాత్త్వికము :- శాస్త్రవిహితమైనది , సంగరహితము, ఫలాపేక్ష లేనిది, రాగద్వేష రహితమైన కర్మ.

రాజస :- మిక్కిలి శ్రమగలది, అహంకారముతో చేయబడునది.

తామస :- నాశనమును, హింసను గలుగచేయునది. పౌరుషముతో ఫలితా ఫలితములను ఆలోచింపక చేయబడునది- మోహము (అజ్ఞానముతో) చేయబడునది.

9. కర్తా (కర్త) గుఱించి :-

సాత్త్విక :- ముక్తసంగమము, అహంకారములేక ధృతి ఉత్సాహముతో గూడినవాడై సిద్ధి, అసిద్ధిలయందు నిర్వికారుడైనవాడు.

రాజసిక :- కర్మ ఫలమును కోరిన వారు లోభి, హర్షశోకాన్వితుడు, అశుచి, హింసా ప్రవృత్తి గలవాడు.

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

తామసము :- అయుక్తుడు, ప్రాకృతుడు, మూర్ఖుడు, శఠుడు, నిరంతరము విషాదములో ఉండువాడు, సోమరి, ఉపేక్షతో కాలము గడుపువాడు.

10. బుద్ధి :

సాత్త్విక :- ప్రవృత్తి నివృత్తి మార్గములను కర్తవ్య అకర్తవ్యములను భయము అభయములను, బంధము మోక్షములను యదార్థముగా ఎఱుగునది.

రాజసిక :- పైవాటిని యదార్థముగా తెలిసుకోలేని బుద్ధి

తామసిక :- అధర్మమును ధర్మముగానూ తలచి, ప్రతీది విపరీతముగా ఆలోచించునది.

11. ధృతి :

సాత్త్విక :- మనస్సు, ప్రాణము, ఇంద్రియములను నియమించి నిశ్చల ధ్యాన యోగము ద్వారా పరమాత్మను ధారణ చేయునది.

రాజస :- ధర్మ అర్థకామముల గుఱించి, కర్మ ఫలితము గుఱించి ఆలోచించునది.

తామస :- దుర్బుద్ధి, నిద్ర (మొద్దునిద్ర),అతి భయము, శోకము, దుఃఖము, మదము గలది.

12. సుఖము :-

సాత్త్విక :- ప్రారంభములో కష్టముగా నున్నను చివరలో అధిక సుఖమును గలుగ చేయునది.

రాజసిక :- విషయేంద్రియముల సుఖము. ఇది ప్రారంభములో సుఖము చివరకు అధిక కష్టము.

తామసిక :- నిద్ర, ఆలస్యము, తొందర పాటు వలన గలుగు సుఖము.

కర్మకు కారణము :- అధిష్ఠానము, సంకల్పము, కర్త(కర్తా), వివిధ సాధనములు (కరణము), వివిధ చేష్టలు దైవము ఇవి కర్మకు కారణములు. కర్మకు మనస్సు, వాక్కు,శరీరములు హేతువులు. ఒక కార్యము సాఫల్యమగుటకు అధిష్ఠానము(శరీరము) కర్త(చేయువాడు) కరణము (వివిధ సాధనలు), వివిధ చేష్టలు, దైవము, అనే ఈ

mam . All Rights Reserved
hramam.org

ఐదు కారణములు. ఆత్మ కర్త కాదు. కర్మకు తను కర్తను గానని భావించిన వానికి కర్మఫలితము అంటదు.

కర్మ ప్రేరణము :- జ్ఞాత (తెలుసుకొనువాడు) జ్ఞానము, జ్ఞేయము(తెలిసికొనదగిన వస్తువు)

కర్మ సంగ్రహము :- కర్త, కరణము, కర్మ,

*****

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

దేహ విచారణ

దేహము: అపరా ప్రకృతి వలన దేహము ఏర్పడును. దేహమును స్థూల దేహము, సూక్ష్మ శరీరము అని రెండుగా భేదమును చెప్పి కొందఱు దేహ విచారణ చేయుదురు. కొందఱు అన్నమయ కోశము, ప్రాణమయ కోశము, మనోమయ కోశము, విజ్ఞానమయ కోశము, ఆనందమయ కోశముగా వర్ణించి దేహ విచారణ చేయుదురు. కొందఱు కర్మేంద్రియములు, జ్ఞానేంద్రియములు, విషయేంద్రియములు, ప్రాణేంద్రియములు, అంతఃకరణ చతుష్టయము, అని 24 తత్త్వములుగా విభజించి దేహ విచారణ చేయుదురు. కొందఱు భూ తత్త్వము, జల తత్త్వము, అగ్ని తత్త్వము, వాయు తత్త్వము, ఆకాశ తత్త్వము అనే పంచ తత్త్వములు అహంకారము, మహత్తు, ప్రకృతిగా విభజించి దేహ విచారణ చేయుదురు. కొందఱు సప్త ద్వీపములగా దేహవిచారణ చేయుదురు. కొందఱు జీవుడు రథికుడని, శరీరము రథమని, బుద్ధి సారథి అని మనస్సు పగ్గమని, జ్ఞానేంద్రియములు గుఱ్ఱములని, జ్ఞానేంద్రియముల విషయములగు శబ్దస్పర్శరూపరసగంధాదులు గుఱ్ఱములయొక్క సంచార భూములని చెప్పి దేహ విచారణ చేయుదురు. దేహము జడము. ఇది ప్రకృతినుంచి జనియించును.

స్థూల దేహము :-

జీవేశ్వరులకు దేహ సంబంధము సృష్టిలో కానంబడుచుండును. ఈ స్థూల శరీరము పంచ భూతమయము. పాంచ భౌతికము. కర్మమూలము. పూర్వ జన్మంబున దేహి కర్మంబులు ఆచరించి కర్మ బద్ధుండై క్రమ్మఱ కర్మానురూపంబైన దేహము దాల్చును. అనగా పూర్వజన్మ కర్మవలన ఈ దేహము ఏర్పడుచున్నది. ప్రకృతి పురుష విచక్షణముగా వివేకముచే నింద, స్తుతి, సత్కార, తిరస్కార, నిమిత్తమునకై శరీరము కల్పించబడినది. ఈ దేహము అనిత్యము. నిత్యము కాదు. ఆద్యంతములు కలది. అనగా దేహము పుట్టి చనిపోవుచుండును. జరామరణములు కలిగి ఉండును. సత్త్వ, రజ తమో గుణమయము. జడము. ద్రవ్య, ప్రాణ, గుణాత్మకము. ద్రవ్య జ్ఞాన క్రియాత్మకము. కాల కర్మ గుణాధీనము, అహంకారాస్పదము. అతిమోహకలితము, సాంద్ర మమతాహంకార మూలము. శరీరము తోడ లావు, సన్నము(స్థాల్య కార్శ్యములు) వ్యాధులు, నిద్ర, జాగరణములు, క్షుత్తృష్ణలు, మనోవ్యాధులు, రోష, ఇచ్ఛా, భయ, విరోధములు, అహంకార మమకార, మదశోషణములు, నేను, నాయది, అనియెడి వైషమ్యంబు భూతములకు

mam . All Rights Reserved
hramam.org

శరీరమునందు తోచు. దేవమాయంచేసి దేహాభిమానులైన మానవులకు పగవాడు, బంధుండు, ఉదాసీనుండు అను మోహము సిద్ధంబై ఉండు. గృహ దారాదులు దేహోత్పాతికములు. స్వామి భృత్య సంబంధము విధి కృతంబులగుచు వ్యవహారములను చేసి శరీరమునందు కలుగు. ఈ శరీరము పరుల రక్షింప సమర్థంబు కాదు. కలియక, పిండోత్పత్తి, పుట్టుక, బాల్య కౌమార, యౌవన, మధ్యవయసు, ముసలితనము మరణము, అనునవి స్థూల శరీరమునకు కలుగు అవస్థలు. దేహ ఆవిర్భావము జననము. దేహ నిరోధము మరణము. కర్మేంద్రియములు, జ్ఞానేంద్రియములు, శబ్దాది విషయములు, ప్రాణము, బుద్ధి, మనస్సు, అహంకారము, చిత్తము, అనే (అంతఃకరణ చతుష్టయం) వీటి అన్నింటి కలయిక దేహము.

ఈ స్థూల దేహమునకు అధిపతి వైశ్వానరుడు. వైశ్వానరుడుగా పిలవబడే ఈ జీవుని స్థానము జాగ్రదావస్థ. ఇతడు బాహ్య విషయములనే గ్రహించును. బాహ్య విషయములను అనుభవించును. మహత్, అహంకారము, ఆకాశము, వాయువు, అగ్ని, జలము, భూమి అనే సప్త ఆవరణములు కలది ఈ స్థూల శరీరము. ఈ వైశ్వానరునకు 5 జ్ఞానేంద్రియములు, 5 కర్మేంద్రియములు, 5 ప్రాణములు, అంతఃకరణ చతుష్టయములయిన మనస్సు, బుద్ధి, చిత్తము, అహంకారము అనే 4 వెరసి 19 ముఖములు.

కౌరవ సేనలోని ఏడుగురు ప్రముఖులు స్థూలదేహములోని జ్ఞానేంద్రియ, కర్మేంద్రియములలో ముఖ్యులుగా గ్రహించవలయును. వీరు నశించువారుకావున మహారథులనే పదప్రయోగము వీరికి చేయలేదు.

మానవ దేహము కలుగుట దుర్లభము. దానము, పరోపకారము, కీర్తి, కలిగి మానవుడు జీవించ వలయును. దేహము చేత, కీర్తి సుకృతంబులు ఆర్జింపనివాడు పాషాణాదుల కంటె కఠినుడు. దేహము ఉండగనే పుణ్య చరితుడై పాపము తొలగు విధమును ఆచరింపవలయును. పాప మూలము నశింప చేయవలయును. పాపాత్ముని శరీరమును నక్కలు కూడ ముట్టవు. సమరము నందుగాని యోగము నందుగాని శరీరమును వదల వలయును.

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

కర్మేంద్రియములు :- జ్ఞానేంద్రియముల ఆజ్ఞలను కర్మేంద్రియములు పాటించును. కర్మేంద్రియములలో వాక్కు, గుహ్యము ముఖ్యము. కావున సత్యము పలుకుట, మౌనము పాటించుటలు వాక్కుకు నియమములుగా చెప్పుదురు. ఆహారము వలన వీర్యము, తద్వారా గుహ్యము పనిచేయును కావున ఆహారము బ్రహ్మ చర్యము గుహ్యమునకు నియమములుగా చెప్పుదురు.

జ్ఞానేంద్రియములు :- జ్ఞానేంద్రియములు ఐదును శబ్ద, స్పర్శ, రూప, రస, గంధము అను విషయముల మీద ప్రసరించును. జ్ఞానేంద్రియములు పదార్థభేద గ్రాహకములు. కన్ను జ్ఞానేంద్రియములలో ముఖ్యము. సకల విషయ జ్ఞానము కలుగుటకు చక్షురింద్రియము సాధనము. ఇంద్రియ లోలత్వమున జ్ఞానము నశించును. షడింద్రియములలో నొకటి యందు తత్పరులై ఇచ్ఛాపూరణ విధానంబుల చరితార్థులమైతిమనువారు ధారణాభ్యాస సమాధి యోగంబులను సాధింపలేరు. ఇంద్రియములు ఆత్మను దర్శింపలేవు. పరమ యోగికైన బలిమిని ఇంద్రియ కామమధికపీడ కలుగచేయును. ఇంద్రియములు ఈశ్వర విషయములయిన, మనస్సు నిశ్చలముగా ఉన్నా, గుణములు పోవును. ఇంద్రియజయము ఉన్న వారికి మౌనవ్రతము, జపము, తపము, శ్రుతము, అధ్యయనము, నిజధర్మ వ్యాఖ్యానము విజనస్థల నివాసము, సమాధులు మొదలగునవి మోక్ష హేతువులు.

ఇంద్రియజయము లేనివారికి ఇవి భోగార్థంబులు. **డాంబికుల కు జీవనోపాయంబులు.** విశ్రమించు వారికి వార్తా కరంబులై యుండుగాని సఫలములు కావు. కావున జ్ఞానేంద్రియములను వాటివాటి, విషయములపై ప్రసరించకుండ ఉంచవలయును.

ప్రాణము:- ఆత్మను ప్రాణ రూపమున గ్రహించవలయును. ఆత్మయొక్క ఛాయ ప్రాణము. ఆత్మ లక్షణములు, ప్రాణ లక్షణములు ఒకటి కావు. శరీరములో గల ఇంద్రియాదుల కంటే ప్రాణము శ్రేష్ఠము. శరీర వ్యాపారము ప్రాణముపై ఆధారపడి యున్నది. ప్రాణము శరీరమునందు, నఖ శిఖ పర్యంతము వ్యాపించి ఉండును. ముఖ్య ప్రాణము తనని తను - ప్రాణము, అపానము, వ్యానము, సమానము,

mam . All Rights Reserved
hramam.org

ఉదానము అను ఐదు విధములుగా విభజించుకొని శరీరములో ఉన్నది.

స్థానములు :- ప్రాణము - కన్నులు, చేవులు, నోరు, ముక్కులలో ఉండును.
అపానము - గుద స్థానమున ఉండును.
సమానము - నాభి స్థానము ఉండును.
వ్యానము - 101 నాడులలో సుషుమ్నానాడి తప్ప మిగిలిన 100 నాడులలో ఉండును.
ఉదానము - సుషుమ్నానాడిలో ఉండును.

చేయుపనులు :- ప్రాణము - ఆకలి, దప్పికలను గలుగ చేయును.
సమానము - ఆహారమును పచనముచేసి శరీరభాగములకు సమానముగా పంచును.
అపానము - మలమూత్రములను విసర్జించును.
వ్యానము - శరీరమునకు చలి, వేడిని తెలియజేయును.
ఉదానము - జీవునుని సుషుప్తి అవస్థకు చేర్చును.

దృష్టిని భ్రూమధ్యమున నిలుపుట వలన ప్రాణము వశమగును.

అంతఃకరణ చతుష్టయము :- అంతఃకరణ చతుష్టయము సకల పదార్థ పరిజ్ఞాన కారణము. జాగ్రత్, స్వప్న అవస్థలలో అంతఃకరణము కలదు. సుషుప్తి కాలమున అంతఃకరణము లేనిదగును. ద్రష్టయైన ఆత్మకు దృశ్యంబైన యింద్రియార్థములు అనువీటికి అహంకారము సంబంధంబగుటంచేసి అంతర బాహ్య గుణంబులు, గుణముల చర్య వలన అంతఃకరణంబున దృశ్యము గలుగుచుండు. కావున అంతఃకరణంబు విలయంబు నొందిన బాహ్య అంతర భేదంబు కానకుండుట నిశ్చయము. అభావంబున దృశ్య భేదంబు లేదు. అంతఃకరణమును భక్తిచే శుద్ధి చేసుకొనవలయును.

అహంకారము:- శోక, హర్ష, భయ, క్రోధ, లోభ, మోహ, స్పృహ ఇవి అహంకారమునకు చెందినవి. అహంకారము బంధహేతువు. అహంకారము పోవుటకు శాస్త్రార్థ విచారము, భక్తి, జ్ఞానము అవసరము. అహంకారము ఆత్మజ్ఞానంబున నశించినప్పుడే నిర్మలంబై పరమాత్మ తోచును.

Copyrights © Siddhashra
www.siddhash

చిత్తము - లక్షణములు :- చిత్తము ధర్మాధర్మ వాసనాయుతము. విషయానురక్తము. ధర్మ నిరతులైన వారి చిత్తములు కూడ చంచలములు. అనవరతము జీవునకు ఇది ప్రత్యక్షమగును. చిత్తము స్థూల, సూక్ష్మ ,రూపమున ఉండు.

చిత్తము,ఇంద్రియములు = చిత్తము ఇంద్రియములను దండించి మరల కామాదులకు చోటిచ్చును.

చిత్తము, మనస్సు = చిత్తము కామాదులను మనస్సును ఉద్రేకింపచేయును.

చిత్తము, విషయములు = చిత్తము విషయములను చింతించిన రజోగుణము నందుండి ధర్మ, జ్ఞాన, వైరాగ్యముల నుండి విముఖురాలగును.

చిత్తము, గుణములు = పురుషుని చిత్తము గుణంబులు చెంది ఎంతకాలముండునో అంతకాలము విజ్ఞాన కర్మేంద్రియంబులచేత మరగి ధర్మము అధర్మముగా కన్పట్టును.

సత్వగుణముచే చిత్తము శాంతమైనప్పుడు ధర్మజ్ఞాన వైరాగ్య సర్వశక్తులు గలుగును. చిత్తము రోష కలితమైన అజ్ఞాన కలితమగును. మార్గము తప్పి వర్తించును. చిత్తము గుణ ప్రవాహంబుల చేత వికారము నొందును.

చిత్తము - చెడ్డది. అంగనాసక్త చిత్తము చెడ్డది.

చిత్తము - మంచిది. అంబుజోదర దివ్యపాదార వింద చిత్తము యితర విషయములను చేరదు.

అద్వైతాను సంధానము - బ్రహ్మచారి, యతి, గృహస్థులందెవ్వడైన చిత్తము పరిపక్వము గాక అద్వైతాను సంధానము చేసిన మూఢుండగు.

చిత్తము - సంసారము - చిత్తంబెంతకాలము విషయానక్తంబగు

mam . All Rights Reserved
hramam.org

అంతతడువు సంసార చక్రమున జీవుడు సంచరించు. చిత్తము సంసారమందుండగా తత్త్వ యోగము తెలియలేము. కుటుంబ సంగమంబున చిత్త చాంచల్యము అగును. ఎంత జితేంద్రియుడయినను, ఎంత శాంతులయినను ఏకాంతమున స్త్రీలతో నున్న చిత్త చలనము గలుగును. చిత్తము గుణప్రవాహంబులచే వికారమునొంది దేవ తిర్యక్ మనుష్య రూపంబులయిన దేహంబులను పొందును. కాలప్రాప్తంబులయిన సుఖదుఃఖ ఫలములను అనుభవించును.

చిత్తము - బంధము : - చిత్తము యింద్రియార్థసంగంబయిన జీవునికి బంధ కారణము. చిత్తము త్రిగుణాసక్తంబయిన బంధము.

చిత్తము - మోక్షము: - చిత్తము యింద్రియార్థముల తగులక యుండవలయును. చిత్తము సద్విషయంబైన అంతఃకరణ సంయమన హేతు భూతంబగుచు సాధు జనులకు మోక్ష ద్వారంబగు(హరిద్వారము). గుణ రహితంబైన ముక్తి కారణము. చిత్తము నారాయణాసక్తంబయిన మోక్షము. కామాదులచే వేధింపబడక ప్రశాంత వృత్తంబయిన చిత్తము బ్రహ్మ సుఖ సమ్మర్శనంబున లీనమై తిరిగి నెగయ నేరదు.

చిత్తము -యోగము :- ఈశ్వరునిని చిత్తమునందు నిలుపవలయును. యోగాభ్యాసమున చిత్తము కట్టలేని అగ్ని వలె శాంతిని పొందును.

చిత్తము -భక్తి :- భక్తియుతంబైన చిత్తము నింద్రియ వృత్తులచే సమంబగు అర్థము నందు వైషమ్యంబును, ప్రియా ప్రియులు లేక నిస్సంగంబును, సమదర్శనమును, హేయోపాదేయ విరహితంబునై ఆరూఢంబైన ఆత్మపదంబు ఆత్మచే చూచుచుండును. భక్తి కలుగ రజ, స్తమో, గుణ, ప్రభూతంబైన కామలోభాదులకు, చిత్తము వశము గాక, సత్త్వ గుణంబున ప్రసన్నంబగు. ప్రసన్నమనస్కుండైన ముక్తసంగుడగు. ముక్తసంగుండైన ఈశ్వర తత్త్వ జ్ఞానంబు కలుగు. ఈశ్వర దర్శనము వలన అజ్ఞాన రూపమయిన అహంకారము నశించును. అహంకారము నశించగానే సంశయములు తొలగిపోవును. సంశయములు నశించగనే కర్మ నశించును. చిత్తము, అహంకార, మమకార రూపాభిమాన జాతంబులగు కామలోభాది కలుష వ్రాతంబుల చేత నెప్పుడు విడివడి పరిశుద్ధయగు అప్పుడు సుఖదుఃఖ వివర్జితంబు నేకరూపంబునై ప్రకృతి కంటె పరుండునైన

Copyrights © Siddhashra
www.siddhash

పరమాత్మను జ్ఞాన వైరాగ్యభక్తి యుక్తంబగు మనంబు చేత బొడగందురు. నిజధర్మ పరిశోభితంబైన ఏకాగ్ర చిత్తమున పరమాత్మను సేవింప వలయును. భక్తియుతమగు చిత్తంబు భవ్యమగును. చిత్తమును భక్తితో పరమాత్మ యందు లగ్నము చేసిన వారికి ఈ జన్మలోనే మోక్షంబు సిద్ధించు.

బుద్ధి - లక్షణములు :

1. ద్రవ్య ప్రకాశకంబైన జ్ఞానము, 2. ఇంద్రియానుగ్రహము 3.సంశయము 4.మిథ్యాజ్ఞానము, 5. ఇంద్రియ నిశ్చయంబు 6. స్మృతి అను ఈ ఆఱు బుద్ధి లక్షణములు.

బుద్ధిని దేహాత్మానుసంధానంబు చేసిన, కర్మబంధ,దుఃఖాదికములు అనుభవించు. మాయ చేత, వాడు, తాను అనియెడి బుద్ధి వికల్పంబై తోచును. విషమ బుద్ధి చేత నేను, నీవు, నాకు, నీకు అని వచియించుచున్నవాడు అధర్మ నిరతుడై క్షీణించుచుండు. కావున పుట్టని, చావని త్రోవ వెదకు కొనుట దొడ్డబుద్ధి. కపట నిర్ముక్తులై కాంక్ష సేయక ఉండుట మహోత్తత్వ బుద్ధి. ఆత్మాశ్రయంబైన బుద్ధి ఆత్మయందున్న ఆనందాదుల తోడ కూడును.

మనస్సు :- ప్రాణము, ఆత్మవలన శరీరములోనికి వచ్చును. మనస్సు, వాక్కు, కాయములలో మనస్సు ప్రధానము.

మనస్సు యొక్క లక్షణములు :- చంచలము, మనస్సు అన్నమయము, ప్రాణాధీనవృత్తి మనస్సు.

మనస్సు - ఇంద్రియములు :- ఇంద్రియములకు విషయజ్ఞానము కలుగుటకు మనస్సు కారణము. వాయువు పూల సుగంధమును గ్రహించినట్లు జీవుడు శరీరమును పొందగనే మనస్సు ఇంద్రియముల ద్వారా ఇంద్రియార్థములను గ్రహించును. ఇంద్రియంబుల చేత మనస్సు విషయ ఆసక్తి తగిలి అంతర్విచార సామర్థ్యంబు కోల్పోవును. స్మృతి నశించు. విజ్ఞానము తొలగు. ఆత్మ నాశనము అగును.

మనస్సు - గుణములు :- మనస్సు రజో గుణములైన కామ, క్రోధాదులతో కలసి ఉండును. బంధనములోకెల్ల ముఖ్యమైనది కామము. భోగము వలన కామము పోదు.

mam . All Rights Reserved
hramam.org

కామమును జయింపవలయును.

మనస్సు - కర్మ : - పూర్వ జన్మ కర్మరాశికి అనుచరమై బహు వికారమై మనస్సు పనిచేయును. కర్మంబులచేత ధ్యానము చేయుచుండు మనంబు నానా కర్మంబులయందు తిరుగుచుండును.

మనస్సు - జన్మ :- మనస్సే జన్మకు కారణము. మనస్సు గుణ కర్మానుబంధంబైన జన్మాదులను పుట్టించును. అభిమానంబునంకూడి మనంబు జీవునికి అసంఖ్యాక జన్మంబులం బొందించును. అభిమానము, ఏకాదశ వృత్తులను కూడిన మనంబు జీవునికి అనేక జన్మంబులను కలుగచేయును. మనస్సు పురుషులకు శుభాశుభ నిమిత్తంబైన పూర్వా పర దేహంబులం ప్రకాశింపచేయుచుండు. ఈ లోకము నిస్సారమని ఎవరు భావింతురో వారి మనస్సుకు సుఖ దుఃఖములు ఉండవు. సుఖ దుఃఖములను మనస్సు గుణములతో కలసి సృజియించుచున్నది. సాక్షిగా ఉండవలసిన జీవుడు మనస్సుతో సంయోగము చెందుచున్నాడు. హరిచరణకమలములందు మనఃప్రధానుండైన పురుషుండు ఒకవేళ సాధనలో విఘ్నములు కలిగినను పూర్వ మార్గమైన సాధనను వీడడు. నిఖిల భూత అంతరాత్ముడైన భగవంతుని యందు భూతగణము నందు అతి భేద దృష్టిగలవారికి, వైరానుబంధ నిరతులగు వారికి, మనస్సులో శాంతి కలుగదు.

మనస్సు -మోక్షము :- మనస్సు గుణ కర్మంబులం బాసెనేని పరతత్వము నొందు. మనో వృత్తుల నతిక్రమించిన జీవుడు పరంజ్యోతి అయిన నారాయణ స్వరూపుడు కావున నిర్మలమైన మనంబు చేత ఆత్మగతి వెతకి ధ్రువంబైన పదవినొంద వలయును. మనోగతులు పరమాత్మను చెందిన అవి ఫలించును.

మరణము :- స్థూల దేహమునుండి జీవుడు నిష్క్రమించుటయే మరణము. మానవుడు చినిగిపోయిన వస్త్రములను వదలి నూతన వస్త్రములను ధరియించునట్లు జీవుడు ఈ స్థూల దేహమును వదలి లింగ శరీరము నశించనంత వఱకు అతని కర్మానుసారము అనేక దేహములను ధరియించు చుండును. మరణానంతరము మానవులు తమ బంధు వర్గములను చూడజాలరు. మరణించిన వారి ముఖములు సాధారణముగా చాలా వికృతముగా ఉండును. ప్రతి ప్రాణికి ఏదో ఒక నిమిత్తము

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

లేకుండా మరణము రాదు. అకాలములో మృత్యువు పురుషులకు గాని, స్త్రీలకు గాని దుర్లభము.

సూక్ష్మ శరీరము:- సూక్ష్మ శరీరమునకు అధిపతి తైజసుడు. ఈ స్థూల దేహమునకు సూక్ష్మ దేహమునకు వలె సప్త ఆవరణలు. మఱియు స్థూల దేహమునకు వలె 19ముఖములు. కాని స్థూల దేహముకంటె సూక్ష్మదేహము విశిష్టమైనది. పాండవ సేనలోని 19 మంది వీరులు సూక్ష్మ శరీరములోని 19 మందిగా గ్రహించవలయును. స్థూలశరీరము నశించినా సూక్ష్మ శరీరము నశింపదు. కావున ఈ19 మందిని సర్వయేవ మహారథాః అని చెప్పినారు.

లింగ శరీరము:- ఈ లింగ శరీరమునకు అధిపతి ప్రాజ్ఞుడు. లింగ శరీరము నశించిన జీవుడు ఈశ్వరుడగును. లింగ శరీరము త్రిగుణాత్మకము. జీవుడు గుణసంగమంబున తనకు సంసారోపాధియైన లింగశరీరము దాల్చును. మనఃప్రధానంబైన లింగశరీరమునకే కర్తృత్వంబు ఉపపన్నంబగు. పురుషుండు లింగశరీరమునజేసి కర్మంబులాచరించు. లింగదేహము ఎంత తడవు ఉండు అంత తడవును మనంబు కర్మ వశంబై జ్ఞానవంతముగాక అవిద్య బాయకుండు. అజ్ఞాన బంధకమగు లింగశరీరమును అతి సూక్ష్మ బుద్ధిచే తెలియకున్న మోక్షములేదు. దేహము నశింపగా ఇందులో దేహి ఈ దేహమును వీడి కర్మ ఫలితమును అనుభవించి తిరిగి కర్మానుసారము భూలోకమున జన్మించును.

నాడులు:-

సూక్ష్మ శరీరములో 101 నాడులు కలవు. అందు సుషుమ్నానాడి ముఖ్యము.
మిగిలిన 100 నాడులలో 14 నాడులు ముఖ్యము.
నాడులు - శంకరాచార్యుల ప్రకారము నాడులు 101. అవి ఒక్కొక్కటి నూఱు భాగములు అయినవి. 101 x 100 = 10100
అవి మఱల ఒక్కొక్కటి 72,000 (72 వేలు అయినవి)
10,100 x 72,000 = 72,72,00,000

mam . All Rights Reserved
hramam.org

కావున 72,72,00,000

10,101

101

72,72,10,201 = 72.7 కోట్లు

వ్యాసభగవానుని ప్రకారము 76 కోట్ల 20 లక్షలు.

బ్రహ్మవిద్యా సంప్రదాయము ప్రకారము - 518.4 కోట్లు

వాల్మీకి ప్రకారము - అసంఖ్యాకము

వీటిని అంకెల ద్వారా కాక అసంఖ్యాకము అని గ్రహించవలయును.

ఈ 100 నాడులనే అప్సరసలు అని అందురు. ఈ అప్సరసలు యోగ విఘ్నమును గలుగచేయుదురు. అనగా సుషుమ్నానాడి తప్ప మిగిలిన నాడుల వలన అమృతత్వమును పొందలేము.

యోగములో కొంత స్థాయికి వచ్చిన తరువాత సూక్ష్మ శరీరములో ఆకాశములో మెఱుపుల వలె ఇవి లోచూపులో కనబడును. ఈ స్థాయిలో కామ క్రోదములు ఎక్కువగును. వాల్మీకి మహర్షి ఈ నాడీ ప్రస్తారములో కొంత భాగము దండకారణ్యమని ఆపై భాగమును చిత్రకూటమని విభజించి సాధన రహస్యములను అందించిరి. పంపాసరస్సు నుండి చిత్రకూటము వఱకు రాక్షసమయము.

*****

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

దేహి - అవస్థలు

దేహికి జాగ్రత్, స్వప్న, సుషుప్తి అను అవస్థలు కలవు.

జాగ్రదావస్థ :- ఈ అవస్థలో జీవునిని **వైశ్వానరుడు** అని పిలిచెదరు. సృష్ట్యాది యందున్న ఆత్మయే జీవాత్మగా శరీరములో ప్రవేశించి ఆత్మ వలన కలిగిన మాయచే మాయా మోహితుడై జాగ్రతావస్థలో స్థూల దేహముతో అన్నపానాదులు, అనేక భోగములు, స్త్రీ సంభోగాదులు మొదలయిన సర్వ కార్యములు చేయుచున్నాడు. పుణ్య పాప యుతమయిన కర్మలు చేయుట వలన ఆ జీవుడే జాగ్రతావస్థలో సుఖదుఃఖములను అనుభవించుచున్నాడు. జాగ్రతావస్థలో జీవుడు దైవ సంబంధంబైన మాయ వలన భిన్న దర్శనుండగు.

అయస్కాంత సన్నిధానమున ఇనుము కదలునట్లు హృదయగుహలోని ఆత్మ యొక్క సన్నిధానమున జీవుడు, దేహము పనిచేయును. జీవాత్మ మణిగణంబుల చొచ్చియున్న సూత్రంబు చందంబున ఈ శరీరములోని అన్నిటియందు అనగా ఆపాదతల మస్తకము చొచ్చి దీపించు. సాక్షిత్వమున ఈ దేహమున ఆత్మ కూడియుండు. అనగా జీవాత్మగా శరీరమంతటనూ మమేకమై ఉండును. ఈ స్థితిలో దేహము వేఱు ఆత్మ వేఱు అని చెప్పుట పొసగదు. కావుననే భీష్ముని బాణములకు శరీరము బాధపడగా శ్రీకృష్ణుడు చక్రమును చేబూని భీష్ముని పైకి లంఘించినాడు. దేహి దేహము వేఱు వేఱు అయిననూ, దేహి దేహ సంబంధము కలిగి ఉండును. పాము కుబుసమును విడుచునట్లు సాధన చేసి దేహి దేహమునుండి విడివడి స్వస్వరూపమును పొందవలయును.

స్వప్నావస్థ :- జాగ్రతావస్థలోని ఈజీవుడే తన మాయచే కల్పింపబడిన జీవలోకమయిన స్వప్నమందు సూక్ష్మ శరీరముతో సుఖదుఃఖములను అనుభవించును. స్వప్నావస్థలోని జీవునిని **తైజసుడు** అని అందురు. కలలో ఇంతకు పూర్వము చూచిన ప్రదేశములను మరల చూచును. ఇంతకు పూర్వము చూడని వాటిని కూడా చూచును. స్వప్నావస్థయందు లింగశరీరాదిష్ఠాతయైన జీవుండు దేహాభిమానంబు విడచి అట్టిది కాని అట్టిదియైన శరీరాంతరంబు నొందు. మనంబునందు సంస్కార రూపంబున కలలు కనును.

సుషుప్తి అవస్థ :- నిద్రించునప్పుడు కోరికలు, స్వప్నావస్థ లేని స్థితి సుషుప్తి . గాఢ

mam . All Rights Reserved
hramam.org

నిద్రనే సుషుప్తి అవస్థ అని అందురు. సూక్ష్మ శరీరములో సుషుప్తి అవస్థలో ఉన్న జీవునిని **ప్రాజ్ఞుడు** అని పిలచెదరు. ఈ స్థితిలో దేహ ధ్యాస ఉండదు గాన శరీరమునకు సంబంధించిన విషయములు చెప్పలేదు. ఈ స్థితిలో సకలము విలీనమై అనగా సుఖదుఃఖములు రెండు లేకుండా కేవలము ఆనందమునే అనుభవించును. సుషుప్తి అవస్థయందు సర్వము లీనంబగుటం చేసి సంజ్ఞా మాత్రుండును అవ్యక్తుండునుగానుండు. సుషుప్తి సమయంబున తాను నిస్తంద్రుండగుచు నితరంబు చేత గప్పబడనివాడై పరమాత్మానుభవంబు సేయు. జీవుండు సుషుప్త్యాద్యవస్థల యందు పరమాత్మానుసక్తుండైన భూతాది తత్త్వంబులు లీనంబులై ప్రకృతి యందు వాసనామాత్రము గలిగి అకార్య కారణములుగానున్న నితరంబు చేత గప్పబడని వాడై పరమాత్మను భవంబు సేయు.

ఈమూడు అవస్థలు కాని అవస్థగా యోగములో తురీయావస్థను చెప్పుదురు. దేహాంతర ప్రాప్తికూడా ఒక అవస్థగా చెప్పుదురు.

*****

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

జీవుని యొక్క విచారణ

జీవులలోని తారతమ్యములు :

అచేతన దేహముల కంటె - చేతన దేహము గలవి శ్రేష్ఠము

వీటికంటె - అందు ప్రాణవంతముగల స్పర్శనజ్ఞానము గల, చైతన్యవృక్షము శ్రేష్ఠము.

వీటికంటె - రసజ్ఞానసంకలితములగు చేతనములు

వీటికంటె - గంధజ్ఞాన కలిత చేతనములు

వీటికంటె - శబ్ద జ్ఞాన కలిత చేతనములు

వీటికంటె - వాయుసాదులు శ్రేష్ఠములు

వీటికంటె - బహు పాదములు గలవి

వీటికంటె - చతుస్పాదులు శ్రేష్ఠములు

వీటికంటె - మనుజులు

వీరికంటె - బ్రాహ్మణులు

వీరికంటె - వేదవేత్తలు

వీరికంటె - వేదార్థ విదులు

వీరికంటె - శాస్త్ర సంశయము మాన్పు మీమాంసకులు

వీరికంటె - నిజధర్మవిజ్ఞాన నిపుణులు

వీరికంటె - సంగవర్జితులు

వీరికంటె - సద్ధర్మపరులు

వీరికంటె - సకల ధర్మములు విడచి భగవంతుని సేవించువారు శ్రేష్ఠులు.

స్థావర జంగమంబులయిన జీవులకు ఈశ్వరుడు సర్వ భూతాంతర్యామి యగుచు జీవరూపంబుననుండు.

జీవుడు : అరూపుడు, చిదాత్మకుండు. జీవుడు, ఈశ్వరుడు బింబ ప్రతిబింబములని కొందఱి అభిప్రాయము. జీవుడు ఈశ్వరుని యొక్క అంశ అని కొందఱి అభిప్రాయము. సృష్ట్యాది యందున్న ఆత్మ తనని తాను జీవునిగా, ప్రకృతిగా, కాలము, కర్మగా విభజించుకొనినది అని కొందఱి అభిప్రాయము. జీవేశ్వరులిద్దఱు

mam . All Rights Reserved
hramam.org

ఒకేచెట్టు అనే దేహమును ఆశ్రయించుకొని ఉన్న సమాన వయస్కులని, జీవుడు సుఖ దుఃఖములను అనుభవించుచున్నాడని, ఈశ్వరుడు సాక్షీమాత్రుడుగా ఉన్నాడని కొందఱి అభిప్రాయము. ఈశ్వరుడు నియంత. జీవుడు అతని ఆజ్ఞకు లోబడి వర్తించునని కొందఱి అభిప్రాయము. ఈశ్వరుడు రాజు. జీవుడు యువరాజు అని కొందరి అభిప్రాయము. సమస్త జనంబును జీవరూపంబున ధ్రువంబును దేహరూపంబున అధ్రువంబై ఉండు. మఱియొక పక్షమున ధ్రువంబును, అధ్రువంబును గాక ఉండు. శుద్ధ బ్రహ్మ స్వరూపంబున అనిర్వచనీయంబున రెండునై ఉండు అని కొందరి అభిప్రాయము.

లింగ శరీరము అధిష్ఠించి చేతనాయుక్తుండయిన వాడు జీవుండు అని చెప్పబడును.

జీవుడు - స్త్రీత్వము :- పురుష రూపమునొందిన జీవుండు నిరంతర స్త్రీ సంగంబుచే విత్తాపత్యగృహాది ప్రదంబగు స్త్రీత్వంబు నొందు. (భాగవతము, మూడవ స్కంధము, 1012). అంగనారూపుండగు జీవుండు ఆత్మబంధ కారణంబగు మృత్యువును ఎఱుగలేడు. ఇట్టి స్త్రీలు ఆధ్యాత్మిక విషయములు గ్రహించుటకు, సాధనకు అనర్హులు అనగా ఎవడు మగవాడుగా పుట్టి సంసార తాపత్రయములను పొంది స్త్రీత్వమున ఉండునో అట్టివాడు ఈశ్వరార్చనకు యోగ్యుడు కాడు అన్నది సద్గురువుల భావన. స్త్రీలు అయినా సంసార తాపత్రయములను వీడినచో శివపూజకు అర్హులు.

జీవుడు - సామాన్య లక్షణములు :- ప్రాణులకు ద్రవ్యాగార సుహృన్నిమిత్తంబయిన భయంబును, దన్నాశ నిమిత్తంబయిన శోకంబును, ద్రవ్యాది స్పృహయును, తన్నిమిత్తంబయిన అవమానము, తృష్ణ, ఆర్తి అనునవి సామాన్య లక్షణములు. జీవుడు స్వతంత్రుండు కాడు. జంత్రగాని చేతి జంత్రపు బొమ్మకైవడి ఈశ్వర తంత్ర పరాధీనుండై సుఖ దుఃఖములందు వర్తనంబులు సలుపు. ఈశ్వరాధీనుండై జీవుడు ప్రియాప్రియములను పొందును.

జీవుడు - ప్రకృతి :- జీవుని లక్షణములు వేఱు, ప్రకృతి లక్షణములు వేఱు. ప్రకృతి వలన జనియించిన గుణముల వలన జీవుడు మోహితుడై విజ్ఞానము లేక ప్రకృతి గుణములను తనయందు ఆరోపించుకొని సంసారబద్ధుండై ఉండును. గుణముల వలన కర్మలు చేయుచు ఆ కర్మవాసనల చేత జన్మ పరంపరలలో చిక్కుకొనును.

Copyrights © Siddhashra
www.siddhash

జీవుడు - అవిద్య :- అవిద్యోపాధి అయిన జీవుండు తమో గుణయుక్తుండై ప్రాచీన కర్మంబుల చేత నేర్పడిన వర్తమాన దేహము నేనని తలంచుచుండి నష్ట జన్మ స్మృతి గలవాడై పూర్వాపరంబు లెఱుంగజాలడు. అవిద్యతోడ ఎంత తడవు వికల్పంబుతోచునంతతడవు భ్రమయు తోచు. అవిద్యానివృత్తియైన సర్వమును మిథ్యయగును. శాస్త్ర నిషేధములు కలలోపల మేలు గన్న తెఱుంగగు. అవిద్యా కర్మ నిర్మితంబైన జీవుడు దక్షిణాయన, ఉత్తరాయణ, జ్యోతిర్మార్గములలో దేహత్యాగానంతరము పయనించును. అవిద్య వలన ఈ దేహము నేను అని తలచుచు నష్ట స్మృతి కలవాడై పూర్వాపరములు ఎఱుంగజాలడు. అవిద్య వలన జీవుడు సంసార బద్ధుడై త్రివిధ క్లేశములను అనుభవించుచున్నాడు. దేహసంబంధీకులయందు మోహము కలిగి ఉన్నాడు.

జీవుడు - దేహము :- అరూపుడు చిదాత్మకుండయి పరగు జీవునకు పరమేశ్వర మాయాగుణంబులైన మహదాది రూపంబుల చేత ఆత్మ స్థానముగా విరచితంబైన స్థూలశరీరము ద్రష్ట యగు ఆత్మయందు దృశ్యమై బుద్ధిమంతులు గాని వారిచేత ఆరోపింపబడు. ఈ స్థూల రూపంబుకంటె అదృష్ట గుణంబై యశ్రుతంబైన వస్తువగుటం చేసి వ్యక్తంబుగాక సూక్ష్మంబై కరచరణాదులు లేక నొండొక రూపము జీవునికి విరచితంబైనుండు. సూక్ష్ముడయిన జీవుని వలన నత్క్రాంతి గమనాగమనంబులు తోచు. జల ఘటాదులందు గాలికి సూర్య చంద్రులు కదలినట్లు రాగ కలితుడగుచు కర్మ నిర్మితాంగంబుల ప్రాణి కదలుచుండును. సుజ్ఞాన స్వరూపుడగు ఆత్మకు ఈశ్వర మాయ వలన దేహ సంబంధము గలుగుచున్నది. జీవుడు అవిద్యా మహిమం చేసి కర్మాను గతంబయిన మిథ్యారూప దేహ సంబంధుడు. జీవుడు దేహమునకు వేఱై, ముఖ్యుడై, ఇంద్రియవంతుడై, భూత పంచ కేంద్రియమనో లింగ శరీరములను లీల కూడును. దేహము చెడు గాని దేహి చెడడు. పూర్వ కర్మ వశమున నొక వేళ వర్తించు, దీపించు, తొలగి పోవు, కర్మ యోగము ఎంత కాలముండునో అంత వఱకు జీవుడు ఈదేహమందుండును. పురుషుడు దేహములో పూర్వ జన్మ కర్మ వశమున ఉండును. కాలమయిన వెడలి పోవును. స్థూల దేహ సంబంధము జీవునికి లింగ శరీర భంగ పర్యంతము గలుగుచుండును. దేహి సుఖము కొఱకు దేహమును కోరును. కావున దేహమును విడువ లేడు. దేహి దేహము కొఱకు భోగంబుల నపేక్షించు. దేహము పరమ సుఖముగా వర్తించు. లింగ శరీరమునకే కర్తృత్వము.

mam . All Rights Reserved
hramam.org

జీవుడు-కర్మ : పూర్వ జన్మ కర్మ వలన దేహియై పుట్టుచుండు. దేహి పూర్వ జన్మ కర్మ ఫలమును అనుభవించును. కాల కర్మ వశమున సుఖదుఃఖములను పొందును. పూర్వ భవ కర్మాధీనమై ప్రాణులు కీడును మేలును చెందును. దేహి తన కర్మానుసారము అనేక జన్మలను పొందును.

దేహ సంబంధీకులు :- కర్మానుబంధము వలన దేహ సంబంధీకులగు తల్లి తండ్రులు, భార్య, సుతుడు, భర్త, మొదలయినవారు గలుగుదురు. అటులనే విడిపోవుదురు. ఉదాహరణకు చలి వేంద్రమున బాటసారులు కలియునట్లు సంసారమున కర్మ సంబంధులైవచ్చి ఆలు బిడ్డలు మగండనుచు గూడియుండుట గాని సంయోగంబు నిత్యంబు కాదు. పూర్వ జన్మ కర్మానుసారము పుట్టుచున్న నరునకు పత్ని, బంధు, శత్రు మిత్ర ఉదాసీనత్వము లెక్కడివి? పుత్ర మిత్రాదులు పూర్వ జన్మంబున నెవ్వరివారలో యెఱుగ లేము కదా. అన్యజన సంగమంబు జన్మ పరంపరలకు కారణము. అజ్ఞానము చేత వివేకము కప్పబడి జీవుడు మోహము నొందుచున్నాడు. కామము విడచిన పురుషుండు సుఖపడును. ప్రకృతి నుంచి జనించిన త్రిగుణములు దేహిని దేహమున బంధించుచున్నవి.

జీవుడు - గుణములు :- అజ్ఞాని సత్త్వరజస్తమో గుణములు గలిగియుండు. అట్టి వానికి గుణమయంబులయిన ఇంద్రియాదులే ఆత్మయనితోచు. కావున వాడు ఆగుణంబుల చేత బద్ధుండు. జీవునకు అవిద్యా మహిమంచేసి కర్మ బంధనాది క్లేశంబును సంప్రాప్తంబగు. పూర్వ జన్మ కర్మాను సారము గలిగిన దేహమందుండి ఇంద్రియములచే చేయబడిన కర్మకు తనే కర్తనని భావించి బద్ధుడగుచున్నాడు.

జీవుడు - బంధము :- ద్రవ్యంబులయిన మహాభూతంబును, జ్ఞానమూర్తులయిన దేవతలును, క్రియారూపంబులయిన ఇంద్రియములును ఆశ్రయంబుగా నిత్యముక్తుడయ్యును మాయా సమన్వితములై జీవుని బంధించుచున్నవి.

జీవుడు- సుఖ దుఃఖములు :- ఆత్మతత్త్వం బెఱుంగకుండుట చేసి దేహికి దుఃఖము అధికంబై యుండు. దేహ సంయోగంబున ద్వందాది సుఖదుఃఖములు ఆత్మయందు అజ్ఞానంబున భేదంబు సేయంబడియె. ప్రాచీన కర్మంబులం ప్రాప్తంబైన సంసార చక్రంబు చేత అజ్ఞాన మోహితులై తిరుగుచున్న జంతువులకు

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

సుఖ దుఃఖములు నైజంబులై ప్రవర్తిల్లు. సుఖ దుఃఖములకు లోనైన పురుషులకు శమము దుర్గమము. సుఖదుఃఖములలో ఏది దైవవశమున చేకూరు దానిని గ్రహించి సంతుష్టినొందువాడు విమలజ్ఞాని. వివేకంబు గల పురుషుండు తనకు సంప్రాప్తంబులగు దుఃఖములను దైవవశంబులుగా తలంచి తావన్మాత్రంబునం పరితుష్టుండగు. అవమానము, మానము లేని వివేకము గలిగినేని సుఖదుఃఖములుండవు. అవమాన మానములు బాలురకు లేవు. ఇట్టి బాలురే ప్రహ్లాదుడు, ధ్రువుడు మొదలైన వారు. దుఃఖమునకు కారణము ఎవ్వరూ కాదు.

తన పూర్వ జన్మ దుష్కృత కర్మము బలవంతములై దుఃఖమును గలిగించు. యోగీశ్వరులు మోహితులై భేదంబు నాచ్ఛాదించి తమకు ఆత్మ సుఖదుఃఖములనిచ్చు ప్రభువని చెప్పుదురు. దైవజ్ఞులు గ్రహదేవతాదులకు ప్రభుత్వంబునాపాదింతురు. మీమాంసకులు కర్మంబునకు ప్రాభవంబు ప్రకటింతురు. లోకాయుతులు స్వభావంబునకు ప్రభుత్వంబు పలుకుదురు. ఇందెవ్వరికిని సుఖ ప్రదానంబు సేయ ప్రభుత్వంబు లేదు. పరులవలన దుఃఖంబు వచ్చిన, అధర్మంబు పరులు సేసిరని విచారింప వలదు. తర్కింపను నిర్దేశింపను రాని పరమేశ్వరుని వలన సర్వంబును గలుగుచుండు. జంత్ర గాని చేతి జంత్రపు బొమ్మకైవడి ఈశ్వర తంత్ర పరాధీనుండై సుఖ దుఃఖములందు వర్తనంబు సలుపు . ఈశ్వరుని మాయగుణ విసర్గంబు జంతువులకు సుఖదుఃఖములు, బంధమోక్షమును గల్పించును. జీవుడు ప్రియా ప్రియములు పొందును.

జీవుడు - ఈశ్వరుడగుట :- జీవాత్మ మాయను ఎంతకాలము యెఱుంగకుండునంత కాలము ముక్త సంగుండు కాడు. అనగా మాయావరణ దాటిన జీవుడు ఈశ్వరుడగును. ప్రకృతి పురుష వివేకమున మోక్షము కలుగును. గృహస్థాశ్రమమున ఉన్ననూ జితేంద్రియుడై ఆత్మ జ్ఞానము గల పురుషునకు మోక్షంబు సిద్ధించు. జీవుడు ఈశ్వరుడగుటకు కర్మ, యోగ, భక్తి - ఇవి సాధనములు. కొందఱు భూతత్త్వము, జలతత్త్వము మొదలయిన తత్త్వములను ఒకదానియందు ఒకటి లయింప చేసి అహంకారావరణము దాటి మహతత్త్వమును జయించి ప్రకృతిని వీడిన జీవుడు ఈశ్వరుడగునని చెప్పుదురు. కొందఱు జితేంద్రియుడై ప్రకృతిని వీడి శాంతత్త్వమును పొందిన జీవుడు ఈశ్వరుడగునని చెప్పుదురు.

mam . All Rights Reserved
hramam.org

ద్రష్ట దర్శనీయ యోగ్యతా ప్రకారంబునం జీవునకు జనన మరణములు లేవు. కావున భయ కార్పణ్యంబులు విడిచి సంభ్రమంబు మాని జీవ ప్రకారంబు జ్ఞానంబును తెలిసి ధీరుండై ముక్త సంగుండగుచు యోగ వైరాగ్య యుక్తంబయిన జ్ఞానంబునం మాయావిరచితంబైన లోకంబున దేహాదులందాసక్తిమాని వర్తింపవలయు. విషయసంబంధుడు ఆత్మవంచకుండనబడును.

*****

విరాట్పురుషుని దేహము నుంచి దేవతలు జనియించిరి. ఆ దేవతలు మానవ శరీరములో ప్రవేశించిరి. దేవతా ముఖ్యుడైన ఆత్మ జీవ శరీరములో ప్రవేశించినది. అప్పుడు దేహము పనిచేయడం ప్రారంభించినది. విరాట్పురుషుని దేహమునుంచి వచ్చిన దేవతలనే అండ సృష్టిలో సాత్త్వికాహంకారములో అధిష్ఠాన దేవతలుగా చెప్పబడినది.

విరాట్పురుషుని దేహము	అందుండి వచ్చిన దేవతలు	జీవ శరీరములో ఆ దేవతల స్థానము
ముఖము	అగ్ని	ముఖమును పొందినది
ముక్కు	అశ్వనీ దేవతలు	ఘ్రాణేంద్రియమును పొందినది
కన్నులు	సూర్యుడు	చక్షురింద్రియమును పొందినది
కర్ణము	దిగ్దేవత	శ్రోత్రేంద్రియమును పొందినది
రోమము	ఓషధులు	రోమమును పొందినది
గుహ్యము	ప్రజాపతి	గుహ్యేంద్రియమును పొందినది
గుదము	మృత్యువు	గుదమును పొందినది
పాదము	ఉపేంద్రుడు	పాదమును పొందినది
చేతులు	ఇంద్రుడు	హస్తేంద్రియమును పొందినది
నాడులు	నదులు	నాడులను పొందినది
ఉదరము	సముద్రము	ఉదరమును పొందినది
మనస్సు	చంద్రుడు	మనస్సును పొందినది
బుద్ధి	బ్రహ్మ	బుద్ధిని పొందినది
చిత్తము	రుద్రుడు	చిత్తమును పొందినది.

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

ఈవిధముగా దేవతలు మానవ శరీరములో ప్రవేశించుటవలన ఇంద్రియములు వాటి వాటి పనులను చేయగలుగు చున్నవి. విజ్ఞాన శాస్త్రరీత్యా మెదడులోని భాగములుగా వీటిని గమనించ వలసి ఉండును.

జీవునికి ప్రకృతి సంబంధమున బంధము కలుగును. ప్రకృతి పురుష వివేకమున మోక్షము కలుగును. స్వధర్మము ఆచరించుట వలన, నిర్మలాంతఃకరణము వలన చిత్త ఏకాగ్రత వలన, తపస్సువలన, భక్తి వలన, వైరాగ్య విరక్తుల వలన, ప్రకృతి జీవుని చేత విడువంబడు.

ఆత్మ అంతర్యామి రూపంబున ఉండుట వలననూ, సూక్ష్ముడగుట వలననూ తెలియబడకున్నది. శాస్త్రములు చదువుట వలననూ పుణ్య కర్మానుష్ఠానము వలననూ కూడా ఆత్మ దర్శనము కాదు. కుతర్కవాదికి, దుష్కర్మ పరులకు గుణయుతులకు, సంసారాసక్త మతి గలిగిన వానికి ఆత్మ దర్శనము కాదు. కార్యమును చూచి కారకునిని బుద్ధిచేత ఊహించ వలయును. అనగా విశ్వము కనబడుచున్నది. కావున విశ్వ సృష్టి కారకుడు ఒకడు ఉండి ఉండవలయునని ఊహించ వలయును. బాహ్యేంద్రియములను నియంత్రించి జ్ఞానేంద్రియములను వాటి విషయములనుంచి మరలించి అంతఃకరణమును పరిశుద్ధముగా ఉంచుకొని దుర్గుణములు వదలి కర్మ ఫల త్యాగము చేసి ఇంచుక మాయ లేక వైరాగ్యయుక్తులై భక్తితోడ సేవించువారు ఆత్మ గుఱించి గ్రహించెదరు.

సర్వము ఆత్మ స్వరూపమని చెప్పిన మాటలు అనుభవ జ్ఞానము లేనిచో విపరీత జ్ఞానమును కలుగ చేయును. కావున అద్వైతానుసంధానమును గుఱించి గ్రహించ వలయును. భావాద్వైతము, క్రియాద్వైతము, ద్రవ్యాద్వైతము అని అద్వైతము మూడు తెఱంగులు. పటుతంతు న్యాయమున కార్యా కారణములందు వస్తువు ఒక్కటేయుండునని ఎఱిగి ఏకత్వాలోచనము చేసి వికల్పము లేదని భావించుట భావాద్వైతము. సర్వ కర్మంబులు ఫల భేదము చేయక పరబ్రహ్మార్పణము చేయుట క్రియాద్వైతము. పుత్రమిత్ర కళత్రాది సర్వ ప్రాణులకును తనకును దేహమునకు, పంచభూతాత్మకత్వమున భోక్త ఒక్కడే అని పరమాత్మ తత్త్వమున అర్థకామములయెడ ఐక్య దృష్టి చేయుట ద్రవ్యాద్వైతము. నేర్పున ఆత్మ తత్త్వానుభవంబున అద్వైత త్రయంబును విలోకించి భేద దృష్టియు కర్మ భేద దృష్టియు స్వకీయ పరకీయ

mam . All Rights Reserved
hramam.org

బుద్ధియు స్వప్నంబులుగా దలంచి మునియైన వాడు భేద దృష్టిని మానవలయును. ఎందాక జీవుండు స్వతంత్రుండైన ఈశ్వరుడు గాకుండు అంత తడవు అంగన యిది పురుషుడు నేను అనియెడి బుద్ధి మానుట కర్తవ్యంబు కాదు. అలా చేసినవాడు మూఢుండగు.

*****

పునర్జన్మ

సూక్ష్మాండైన జీవుని వలన ఉత్క్రాంత గమనాగమనంబులు, పునర్జన్మ తోచును. జీవోపాధి భూతంబగు లింగశరీరముచే ఈలోకమునుండి ఊర్ధ్వ లోకములు పొందుచు ప్రారబ్ధకర్మ ఫలంబుల అనుభవించుచు మరల భూతేంద్రియ మనోమయంబైన దేహంబు కలిగి అనగా పునర్జన్మకు వచ్చి కర్మాదులందు నాసక్తులగుచుండు. స్థూలదేహ సంబంధము జీవుని యందు బుద్ధి, మనో, గుణ, వ్యూహ, రూపాది లింగశరీరభంగ పర్యంతము గలుగు చుండు.

*****

ప్రయాణకాలమున జీవుడు పయనించు మార్గము

ప్రయాణకాలే కథం జ్ఞేయః? అనగా అంత్యకాలమున ఎట్లు ప్రయాణము చేసి ఊర్ధ్వలోకములను పొందుదురు మఱియు ఆత్మతో ఏకీభూతుగుట ఎట్లు అని అర్జునుడు శ్రీకృష్ణుని అడిగెను. అంత శ్రీకృష్ణుడు ఇట్లు చెప్పినాడు.

అంతకాలేచ మామేవ స్మరన్ ముక్తాకళేబరం
యః ప్రయాతి సమద్భావం యాతి నాన్యత్ర సంశయః

అధోలోక ఊర్ధ్వలోకములకు చేర్చు కర్మలను ప్రధానముగా ఇహలోకమునకు సంబంధించిన కర్మలు అని పరలోకమునకు సంబంధించిన కర్మలు అని రెండు విభాగముల క్రింద యోజింపబడును.

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

ఇహలోకమునకు సంబంధించిన కర్మ

పాప కర్మ:- జాతి ధర్మములు, ఆశ్రమ ధర్మములు, వ్యక్తిగత విధులు బాధ్యతలు నెఱవేఱ్చకుండుట, ఇతరులను హత్య చేయుట, హింసించుట, పరస్త్రీలను బలాత్కరించుట, దారిదోపిడి, దొంగతనాదులు మొదలయినవి పాప కర్మ క్రింద పరిగణింపబడును. ఇవి నరకమును కలిగించును. జీవులు నరకబాధలనుభవించి తిరిగి భూలోకమున పశుపక్ష్యాది నీచ జన్మలు ఎత్తుదురు.

పుణ్యకర్మ:- జాతి ధర్మములు, ఆశ్రమ ధర్మములు, వ్యక్తిగత విధులు బాధ్యతలు నెఱవేఱ్చుట, ధర్మయుతముగ జీవితము గడపి, ధర్మయుతముగ అర్థమును సంపాదించి ధర్మ పద్ధతిని సుఖభోగములను అనుభవించుట. ఇతనికి ఇహలోకమున ధర్మజ్ఞుడని కీర్తి కలుగును పరలోకమున పుణ్యలోకములు కలుగును.

పరలోకమునకు సంబంధించిన కర్మ

పాప కర్మ:- శాస్త్ర విహితముగాని పుణ్య కర్మానుష్ఠానము పాపకర్మగా పరిగణింప బడును. దీని వలన నరక ప్రాప్తి కలుగును. జీవులు నరకబాధలనుభవించి తిరిగి భూలోకమున పశుపక్ష్యాది నీచ జన్మలు ఎత్తుదురు.

పుణ్యకర్మ:- ధర్మపరుడయినవాడు శాస్త్రవిహితమయిన పుణ్య కర్మలు చేసిన ఊర్ధ్వలోకములు కలుగును.

ప్రవృత్తి కర్మ:- విధివిహితముగా పుణ్య కర్మలు చేసి ఫలితము కోరిన అది ప్రవృత్తి కర్మగా చెప్పబడును. ఈ ప్రవృత్తి కర్మ వలన కోరిన కోరికలు నెఱవేఱును. బ్రహ్మలోక ప్రాప్తి కలిగి పుణ్యము క్షీణించగనే తిరిగి మానవునిగ భూలోకమున జన్మించెదరు. ఇది దక్షిణాయనము.

నివృత్తి కర్మ:- పుణ్య కర్మలు విధివిహితముగ చేసి పుణ్య ఫలితము కోరనిచో అది నివృత్తికర్మగ చెప్పుదురు. నివృత్తి కర్మ వలన శాశ్వత బ్రహ్మలోక నివాసము కలుగునను. భూలోకమున ఎన్నటికి జన్మించరు. వీరు అధికారపురుషులగుదురు. ఇది ఉత్తరాయణము.

క్రమముక్తి:- యోగము చేసి ఇంద్రియములతోటి సంగమము విడువని వాడు మొదట మహర్లోకము చేరి ఆ పై బ్రహ్మలోకము చేరి, ఆత్మతో ఏకీభూతుడగును.

mam . All Rights Reserved
hramam.org

సద్యోముక్తి:- ప్రకృతిని వీడి ఆనందమయుడై జీవాత్మను హృదయగత ఆత్మతో చేర్చి జీవన్ముక్తుడయి దేహమును వీడి ప్రాణమును బ్రహ్మ రంధ్రము చేర్చి బ్రహ్మ రంధ్రమును చీల్చి దేహమును వీడి ఆత్మతో ఆత్మలో ప్రవేశించి ఏకీభూతుడై బ్రహ్మమయి విరాజిల్లును. ఇది జ్యోతిర్మార్గము.

*****

SIDDHASHRAMAM
M: +91 8096065675 , P : +91 40 24240557
E : contactus@siddhashramam.org
W : www.siddhashramam.org

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

హిరణ్య కశిపుడు చెప్పిన శాస్త్ర పాఠము

ఈ ప్రకరణములో మనము చదువుకున్న అధ్యాత్మ తత్త్వమును సంగ్రహముగా **హిరణ్యకశిపుడు** శాస్త్రపాఠముగా వివరించి సాధనలో ఆత్మ దర్శనము చేసినాడు.

ఆత్మ - ఆది పురుషుడు :- సర్వజ్ఞుడు, ఈశుడు, సర్వాత్ముడు, అవ్యయుడు, అమరుడు, సత్యుడు, అనంతుడు, ఆద్యుడు, ఆత్మరూపుడు, ఆత్మ మయుడు, స్వయంభవుడు, అగమ్యుడు.

విరాట్పురుషుడు :- ప్రజాపతి, సర్వలోకములకు ఆధారము, దేవ, ఋషి, పితృాది లోకములకు, ధర్మాదులకు, మహా ఆధారము. దేవతా ముఖ్యుడు. యజ్ఞము, వేదము, భూదేవక్రియాది మూలము. ప్రాణులను పుట్టించు, రక్షించు సంహరించును. మహా భూత గణములకు ఆధారము. మూడు మూర్తులకు అనగా బ్రహ్మవిష్ణురుద్రులకు మూలము.

సృష్టి :- మాయవలన గుణములను కల్పించి అనగా ప్రకృతిని సృజియించి ప్రకృతిని గూడి బ్రహ్మాండమును సృజియించినాడు.

కాలము :- కాలరూపంబున జనులకు ఆయుర్నాశనము చేయును. పంచ భూతములలో సృష్టిలో అంతర్యామి. అంతరాత్మ.

దేహము :- దేహము పంచభూతమయము. కాలకర్మ వశమున దేహము కలుగును. కాలకర్మాంతమున దేహము నశించును. దేహమునకు పుట్టుక, వినాశనములు కలవు.

అంతరాత్మ :- దేహములో ముఖ్యప్రాణము. హృదయగుహలో ఆత్మ. అంతరాత్మ. సాక్షి. సకల భావ రహితుడు. మనస్సు, బుద్ధి చిత్తము ఇంద్రియాదులకు అధీశ్వరుడు.

జీవాత్మ :- జీవ రూపంబున జీవాత్మ. గుణసంగమంబున లింగ శరీరము దాల్చును. జలములలో ప్రతిబింబితమైన చెట్లు నీటి అలలకు కదలినట్లు తోచు భంగి జీవాత్మ సుఖదుఃఖములకు విచలితుడగును. పూర్వ జన్మ కర్మ వశమున దేహములో ప్రవేశించును. దేహములో ఉండి ఇంద్రియముల ద్వారా కర్మలు చేయును. జీవుడు ఇంద్రియ, మనోలింగ దేహములను కూడును. జీవుడు అస్వతంత్రుడు. కాలము

mam . All Rights Reserved
hramam.org

తీరగానే దేహమునుండి వెడలి పోవును. దేహము వేఱు, దేహి వేఱు. ఇద్దఱు ఒకటి కాదు. దేహి ఎచ్చట పుట్టెనో అచ్చటకేగుట నైజము. దేహి నశింపడు.

దేహికి దేహ సంబంధీకులతో సంబంధము :- మహామాయా గుణభ్రాంతులై వీరు నాతల్లిదండ్రులు, భార్య, పుత్రులు, చుట్టాలు, స్నేహితులు అని దేహసంబంధీకులను తనవారిగా భావించును. చలివేంద్రములో బాటసారులు కలసి విడిపోవునట్లు సంసారములో దేహికి దేహసంబంధీకులతో సంబంధము కలుగును. కర్మ సంసరణంబున జీవుడు యోగ వియోగములు చెందును. కర్మ వలన దేహ సంబంధీకులతో సంగమము కలుగును. కర్మాంతమున విడిపోవును.

అజ్ఞానులు :- యోగవియోగములకు, సుఖదుఃఖములు పొందుదురు. మీరు మేము అని అజ్ఞానులు భావించెదరు. త్రిగుణముల వలన కలిగిన వివేకము, చింత, స్మరణ, శోకము మొదలయిన భావములను అనుభవింతురు.

జ్ఞానులు :- సర్వ ప్రపంచము నిత్యంబు కాదని తలచి శోకింపరు. నిత్యానిత్యములను గూర్చి సుఖదుఃఖ ములను చెందరు. సర్వము ఆత్మ అని జ్ఞానులు భావించెదరు. వీరు భావ రహితులు. ద్వందా తీతులు.

సర్వంబునూ ఆత్మయే. ఆత్మ గానిది లేశంబును లేదు. హిరణ్యకశిపుడు పరీక్షాధికారిగా ప్రహ్లాదునిని పరీక్షించెను. ప్రహ్లాదుడును ఇవే విషయములను చెప్పెను. వీరిరువురి సాధనలు మాత్రమే వేఱు వేఱు. ఒకరిది యోగ పద్ధతి. ఇంకొకరిది భక్తి పద్ధతి. ఇరువురి మార్గము ఒక్కటే.

మ। దితి జఠరంబునందుఁ దన తేజము మున్నిడినట్టి పుత్రు న
ద్భుత చరితున్ "హిరణ్యకశిపుం"డను పేరఁ, బ్రసూతి వేళనా
దితి మును గన్న పట్టి రవితేజునిఁ "గాంచనలోచనుండు" నా
హిత మతిఁ బేరు వెట్టి చనియన్ నిజ నిర్మల పుణ్యభూమికిన్

(భాగవతము, తృతీయ స్కంధము, 611)

అనగా గర్భములో మొదట ఉంచిన తేజస్సు వల్ల జన్మించినవాడు హిరణ్యకశిపుడు. ప్రసవ సమయమున గర్భమునుండి ముందు పుట్టిన వాడు హిరణ్యాక్షుడు.

Copyrights © Siddhashra
www.siddhash

..... విష్ణుచే

సమయుట జేసి మీఁద నగు జన్మమునన్ జలజాక్షు నిత్య వా
సమున వసింతు రెన్నఁటికిఁ జావును బుట్టువు లేవు వీరికిన్

(భాగవతము, తృతీయ స్కంధము, 704)

వీరికి పునర్జన్మ లేదు.

హిరణ్యాక్ష, హిరణ్యకశిపులు భద్రుడు, అనుభద్రుడు అను పేరున రుద్రానుచరులు.

(భాగవతము, తృతీయ స్కంధము, 479)

సనక సనందనాదులు వైకుంఠము చేరి ఏడవ కక్ష్య యందుగల విష్ణు ద్వార పాలకులయిన జయవిజయులను శపించిరి. వారు హిరణ్యాక్ష, హిరణ్యకశిపులుగా పుట్టిరి.

ఒక సారి శివుని అనుచరులని, మఱియొకసారి విష్ణుమందిర ద్వార పాలకులని రెండు విధములయిన వృత్తాంతములను చెప్పినారు. అటులనే దితి గర్భములో ముందు ప్రవేశించిన వాడు హిరణ్యకశిపుడని, గర్భమునుంచి ముందు జన్మించిన వాడు హిరణ్యాక్షుడని చెప్పిన విషయములను గమనించి - అర్థము చేసికొన్న హిరణ్యకశిపుడు-హిరణ్యాక్షుడనగా ఎవ్వరో తెలియును. ఇది యోగ పాఠము.

*****

mam . All Rights Reserved
hramam.org

పరవిద్య

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

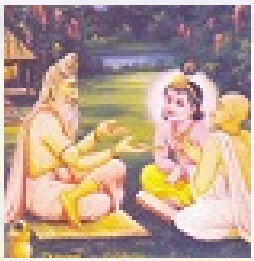

SIDDHASHRAMAM
M: +91 8096065675 , P : +91 40 24240557
E : contactus@siddhashramam.org
W : www.siddhashramam.org

mam . All Rights Reserved
hramam.org

జీవుడు ఈశ్వరుడగు విధానము

భీష్మపర్వమున అర్జునుడు శ్రీకృష్ణపరమాత్మను అడిగిన ప్రశ్న.

యచ్ఛ్రేయః స్యాన్నిశ్చితం బ్రూహి తన్మే (గీత సాంఖ్యయోగము-7)

న హి ప్రపశ్యామి మమాపనుద్యాత్
యచ్ఛోకముచ్ఛోషణమింద్రియాణామ్ (గీత సాంఖ్యయోగము-8)

శ్రేయస్సును కలిగించు శ్రేయోమార్గమును నిశ్చయించి దానిని నాకు చెప్పుము. ఇంద్రియముల యొక్క తాపమును జీవుని దుఃఖమును దూరముచేయగల దానిని నేను తెలియకున్నాను. కావున నాకు దుఃఖనివారణ కలుగు మార్గమును ఉపదేశింపుము.

భారతము, అనుశాసనిక పర్వములో ధర్మరాజు భీష్ముని అడిగిన ప్రశ్న

కిమేకం దైవతం లోకే కిం వాప్యేకం పరాయణమ్ ।
స్తువంతః కం కమర్చంతః ప్రాప్నుయుర్మానవాః శుభమ్ ॥
కో ధర్మః సర్వధర్మాణాం భవతః పరమో మతః ।
కిం జపన్ ముచ్యతే జంతుః జన్మసంసారబంధనాత్ ॥

అనగా సర్వధర్మములలో ఏ ధర్మము ఉత్కృష్టమైనది. లోకములో దైవతము ఎవడు? ఎవనిని అర్చించిన ఎవనిని స్తుతించిన ఎవనిని జపించిన మానవులు శుభమును పొందుదురు ? మానవులు సంసారబంధముల నుంచి జన్మబంధముల నుంచి విడివడి మోక్షమును ఎటుల పొందుదురు?

శౌనుకాదులు సూత మహర్షిని అడిగిన ప్రశ్న

అచల స్థిర కల్యాణం బెయ్యది, పురుషులకును నిశ్చయించి బోధింపు తగన్.
నెయ్యది సర్వసౌఖ్యమై యలవడు? నేమిటం బొడము నాత్మకు శాంతి?
తపసు లెవ్వని పాదంబు దగిలి శాంతి, తెరువుఁ గాంచిరి !

(భాగవతము ప్రథమస్కంధము - 42, 44, 45)

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

పరిక్షిత్ శుకబ్రహ్మను అడిగన ప్రశ్న

దేహధారి కేమి చింతించిన నేమి జపించిన, నేమి గావించిన, నేమి వినిన,
నేమి సేవించిన నెన్నఁడు సంసార పద్ధతిఁ బాసిన పదవి గులుగు....
జెప్పనే తండ్రి ముక్తికిఁ జేరు తెరువు ! (భాగవతము ప్రథమస్కంధము - 525)

ఇవి అన్ని ఒకే కోవకు చెందిన నిఖిలలోక మంగళము అయిన ప్రశ్నలు. ఈ ప్రశ్నలకు సమాధానము ఈ పరవిద్య యందు వివరింపబడినది.

జీవునకు ఆత్మదర్శన ప్రాప్తిగలిగి జీవన్ముక్తుడయి శాంతత్వమును పొంది దేహత్యాగానంతరము ఆత్మతో ఏకీభూతుడయి బ్రహ్మత్వమును పొందుటకు చేయు విధివిధానమును **సాధన అని లేదా దీక్షయని లేదా వ్రతము** అని అందురు. ఆత్మ స్థానమునకు చేరు సాధన ఏ యుగమైనా ఒకటిగానే ఉండును. ఈ సాధనను అనేక వేలమందిలో ఒకడు ఆచరించును. ఆవిధముగా ఆచరించిన అనేక వేల మందిలోనొకడు ఆత్మ స్థానమునకు చేరి ఆత్మయై విరాజిల్లును. ఈవిషయమునే శ్రీకృష్ణుడు ఇట్లు చెప్పినాడు.

మనుష్యాణాం సహస్రేషు కశ్చిద్యతతి సిద్ధయే
యతతామపి సిద్ధానాం కశ్చిన్మాం వేత్తి తత్త్వతః ॥

(భగవద్గీత, విజ్ఞానయోగము, 3)

వేల మంది మనుష్యులలో నొకడు ఆత్మ స్థానమును పొంది ఆత్మ యగుటకు ప్రయత్నించును. ఆవిధముగా ప్రయత్నించిన వారిలో నొకడు మాత్రమే ఆత్మను దర్శించి ఆత్మస్థానమును పొంది ఆత్మయగుచున్నాడు.

జీవుడు ఆత్మతో ఏకీభూతుడగు విధానమును సూత మహర్షి శౌనకాదులకు భాగవతములో ప్రథమ స్కంధము, 67 లో ఇట్లు వివరించినారు.

సృష్టిలో జీవుడు:- జీవుడు కరచరణాది అవయవములు లేనివాడు. కావున అరూపుడు. అవ్యక్తుడు. సూక్ష్ముడు. చిదాత్మకుడు. గుణయుతుడు. జీవుడు స్థూల దేహ త్యాగానంతరము సూక్ష్మ శరీరముతో ఊర్ధ్వ లోకములకు పయనించి పుణ్యకర్మ, పాప కర్మల ఫలితమును అనుభవించి పుణ్యపాపములు క్షీణించగనే తిరిగి భూలోకమున

mam . All Rights Reserved
hramam.org

పూర్వ జన్మ కర్మానుసారము జన్మించును. అనగా జీవునకు పునర్జన్మ కలుగును. గాలియందు బార్ధివ ధూళి ధూసరత్వంబును నేరీతి నారీతి అనగా గాలిలో ధూళి కణములు కలసి నట్లు దేహముతో జీవాత్మ మమేకము అయి ఉండును.

ఆత్మ:- దేహములోని హృదయగుహ ఇతని నివాస స్థానము. ఇతడు అరూపుడు. నిర్గుణుడు. సాక్షి. ఇతని వలననే దేహేంద్రియ మనోబుద్ధులు పనిచేయుచున్నవి.

హృదయగుహలోని ఆత్మ:- పవనాశ్రిత మేఘ సమూహము వలె అనగా ఆకాశములో మేఘముల వలె శరీరములో విలక్షణముగా హృదయగుహలో ఆత్మ ఉండును.

శరీరములు:- ఈశ్వరుని మాయాగుణంబులయిన మహదాది రూపంబుల చేత స్థూల సూక్ష్మ శరీరములు జీవాత్మకు హృదయ గుహలోని ఆత్మకు నివాస స్థానముగా విరచితంబయ్యి ఉండు.

జీవాత్మ ద్రష్ట, దేహము దృశ్యము. కావున ద్రష్ట వేఱు దృశ్యము వేఱు. అజ్ఞానులు దేహమే ఆత్మయని భావింతురు. ద్రష్టకు అంతఃకరణ సంబంధమున దృశ్యము కానబడుచున్నది. అంతఃకరణము విలయంబునొందిన దృశ్యము నశించి ద్రష్ట ఒక్కడే మిగులును.

స్థూల శరీరము:- దీనికి పుట్టుక, పెరుగుట, జరామృత్యువులు గలవు. ఇది పంచభూతాత్మకము. తమో అహంకారజనితము. ఈ స్థూల శరీరము కాల కర్మలచే గలుగు జరా వ్యాధులచే నశించును. స్థూలశరీరము నశించినా సూక్ష్మ శరీరముండును. ఈ సూక్ష్మ శరీరము నశించనంతవఱకు జీవుడు ఈశ్వరుడు కాడు. అనేక జన్మలు ఎత్తును. స్థూలశరీరము తమో అహంకారయుతము.

సూక్ష్మ శరీరము:- స్థూల శరీరముతో చేసిన కర్మ బీజరూపమున సూక్ష్మ శరీరములో నిల్వ ఉండును. ఈ సూక్ష్మ శరీరము అదృష్టము. అనగా బాహ్య చక్షువులకు గోచరము కాదు. అశ్రుతము. అనగా ఈ శరీరము గుఱించి సామాన్యులు వినలేరు. గుణంబయిన వస్తువు. అనగా ద్రవ్యము, గుణములు, లక్షణములు కలది. కావున ఇది ద్రవ్యంబులయిన సాత్త్విక, రజో అహంకారము వలన ఏర్పడినది. గుణయుతము. అనగా త్రిగుణములు కలది. ఇది సూక్ష్మము. అనగా బాహ్య చక్షువులకు గోచరము కాదు. ఇది మనోమయము. స్థూల శరీరము నశించినా ఈ సూక్ష్మ శరీరము నశింపదు.

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

ఈ శరీరముతోనే జీవుడు ఊర్ధ్వలోకములకు పుణ్య పాప కర్మానుభవమునకై పయనించి అవి క్షీణము అవగానే తిరిగి పునర్జన్మకు వచ్చును. ఈ శరీరమునే లింగ శరీరమనియు అందురు. దేహ త్యాగానంతరము లింగశరీరము నశించిన జన్మరాహిత్యము కలుగును. ఈ లింగశరీరమును నశింపచేయు విధి విధానమును పరవిద్య బోధించును.

దేహము కంటె వేఱు అయిన జీవాత్మకు, అవిద్య వలన దేహ సంబంధము కలుగును. దాని వలన జన్మ, సంసారబంధము కలుగును. ఈ బంధము తొలగి స్వస్వరూపమును పొందుటకు అవిద్య నశింప వలయును. అవిద్య నశించిన జీవుడు బ్రహ్మ దర్శనమునకు అధికారియగును. అనగా దేహము వేఱు జీవుడయిన తను వేఱు అని స్వానుభవంలో తెలిసినపుడు ఆత్మ దర్శనమునకు అధికారియగును. ఆత్మ దర్శనమే జ్ఞానము. సృష్టిలో మాయ వలన కలిగిన దేహములో ప్రవేశించిన జీవుడు అవిద్య వలన తనే దేహము అనుకొని దేహ సంబంధీకులు తనవారని భావించి కర్తృత్వము వహించి శ్రౌత, స్మార్త కర్మంబులు చేయుచు భోక్తగా సుఖదుఃఖములను అనుభవించుచున్నాడు. రాగ ద్వేషములు, మమత అహంకారములు కలిగి నేను నాది అనుభావన కలిగి వర్తించుచున్నాడు. ఈ అవిద్య ఎప్పుడు విద్యారూపంబున పరిణతయగు అనగా త్రిగుణములు నశించి గుణరహితుడయి ద్వందాతీతుడయి నప్పుడు జీవుడు కాష్టంబు లేక తేజరిల్లు వహ్ని చందంబున దానుయుపరతుండయి బ్రహ్మ స్వరూపంబునంబొంది పరమానందమున విరాజమానుండగు. దీనినే **కర్పూర దీప సంయోగము** అని అందురు. ఈ విషయమును గుర్తుచేయుటకు ఆచారకాండలో పూజలో చివరగా కర్పూరహారతిని ఇత్తురు.

జీవుడు ఈశ్వరుడగు విధానమును **కర్మ, యోగ, భక్తి** బోధించినవి. ఒక వ్యక్తి పుట్టిన కులమును ఆధారముగా చేసికొని జీవుడు ఈశ్వరుడగు విధానమును కర్మయోగము చెప్పినది. ఒక వ్యక్తి యొక్క గుణమును ఆధారముగా చేసికొని ఆచరణ విధానమును యోగ, భక్తి వివరించినవి. సాధన ప్రారంభములో కర్మ యోగ భక్తి పద్ధతులలో కొంచెము తేడా ఉన్ననూ కొంత స్థాయికి వచ్చిన తరువాత అన్నియు ఒక్కటే చెప్పును. అపర విద్యను గుఱించి విపులముగా శాస్త్రములు బోధించును. శాస్త్రములను అనేక మారులు చదువుటవలన అపరవిద్యను గుఱించిన జ్ఞానము కలుగును. కానీ పరవిద్య

mam . All Rights Reserved
hramam.org

విపులముగా ఏ గ్రంథములందును వివరింపబడదు. పరవిద్యకు సంబంధించి కొన్ని సూచనలు మాత్రము ఇవ్వబడును. కావున పరవిద్యను గురువులనాశ్రయించియే గ్రహించవలసి ఉండును. గురువు, శిష్యునినుంచి ధనకనక వస్తువాహనాదులను ఆశించని వాడై ఉండవలయును. శిష్యులు పుణ్యకర్మల ఫలితమును కోరనివారై ఇహలోక పరలోక సుఖాపేక్ష లేని ధీరులై ఉండవలయును. ఇట్టి శిష్యుడు మాత్రమే పరవిద్యను గ్రహించ గోరి దర్భలను చేతగ్రహించి నిరహంకారియై గురువును చేరి సేవించవలయును. ఈవిషయమునే శ్రీకృష్ణుడు జ్ఞానయోగము 34 లో ఇట్లు చెప్పినాడు.

తద్విద్ధి ప్రణిపాతేన పరిప్రశ్నేన సేవయా
ఉపదేక్ష్యంతి తే జ్ఞానం జ్ఞానిన స్తత్త్వ దర్శినః (భగవద్గీత, జ్ఞానయోగము, 34)

తత్త్వ దర్శనులయిన జ్ఞానులను ఆశ్రయించి వారికి సాష్టాంగ నమస్కారము, సేవలు చేసి వారి అనుగ్రహమును సంపాదించి పరవిద్యకు సంబంధించిన ఆచరణ విధానమును అడిగి తెలిసికొనుము. నీ జిజ్ఞాసకు మెచ్చి నీ యందు ప్రసన్నులయి వారు ఆవిషయములను ఉపదేశించెదరు. అయితే సంసార తాపత్రయములలో మునిగి ఉన్నవారియందు దయ తలచి ఒకవేళ పరవిద్యకు సంబంధించిన సాధనను చెప్పిననూ అవి నీటిమీద వ్రాతల వలె నిరర్థకములు.

ఉ॥ **అచ్చపుఁజీఁకటిం బడి గృహావ్రతులై విషయ ప్రవిష్టులై**
చచ్చుచుఁ బుట్టుచున్ మరలఁ జర్విత చర్వణులైన వారికిం
జెచ్చెరఁ బుట్టునే పరులు సెప్పిననైన నిజేచ్ఛనైన నే
మిచ్చిననైనఁ గానలకు నేఁగిననైన హరి ప్రబోధముల్?

(భాగవతము, సప్తమ స్కంధము, 181)

ఆత్మ స్థానమును పొంది ఆత్మయై విరాజిల్లుటకు చేయు సాధన బహు కష్టతరమైనది. ఈ సాధన రహస్యములనున పెద్దలను సేవించియే తెలుసుకొనవలయును. కావుననే కఠోపనిషత్తులో యముడు నచికేతునితో **" ఉత్తిష్ఠత జాగ్రత ప్రాప్య వరాన్నిబోధత క్షురస్య ధారా నిశితా దురత్యయా దుర్గం పథస్తత్కవయో వదంతి"** అని చెప్పెను.

*****

Copyrights © Siddhashra
www.siddhash

సాధనకు అవసరమైనవి

జాతి ధర్మములు ఆశ్రమ ధర్మములు, విధులు, బాధ్యతలు పాటించవలయును

స్థలము:- శరీరమునకు బాధ కలుగని ప్రదేశము. అనగా చీమలు, పురుగులు, పాములు, తేళ్ళు లేని ప్రదేశము. మనస్సుకు ఆనందమును హాయిని గొలుపు సుందర ప్రదేశము. సత్పురుషులు ఉండు ప్రదేశము. పుణ్య ప్రదేశము. గురుకులాశ్రమము. తను నివాసమున్న గృహము. వీటిలో నేదైనా నొకటిని ఎన్నుకొనవలయును.

సాంగత్యము:- సజ్జనులతో సాంగత్యము కలిగి ఉండవలయును. బ్రహ్మ నిష్ఠులతో చెలిమి కలిగి ఉండవలయును. శాంత జనులతో సత్త్వగుణయుతులతో కలసి తిరుగ వలయును. భగవంతుని యందలి స్నేహమే ప్రయోజనముగా కలిగి ఉండవలయును. దుష్ట సాంగత్యము కూడదు. శిశ్నోదరముల తృప్తికై పాటుబడువారితో మోక్షాసక్తుడు కలియరాదు. సాధనకు ఏకాంత ప్రదేశమున ఒంటరిగా ఉండవలయును.

ప్రవర్తన: గుణాఢ్యుండగు వాని చూచి సంతోషించుచు, అభాసుండగు వాని చూచి కరుణించుచు, సమానుని యందు మైత్రి సలుపుచు ఉండవలయును. ఋజు ప్రవర్తన కలిగి ఉండవలయును. సదాచారము, సుశీలము కలిగి ధర్మ పరుడై యోగక్షేమ క్రియా రాహిత్యము కలిగి ఉండవలయును. గృహస్థాశ్రమమునందును జితేంద్రియుడై ఆత్మ జ్ఞానముగల పురుషునకు మోక్షంబు సిద్ధించు. వనవాసి యైనను జితేంద్రియుడు కాకుండునేని సంసార బంధము కలుగును.

వస్త్ర ధారణ:- బ్రహ్మచారి, గృహస్థ, వానప్రస్థ, సన్న్యాస ఆశ్రమ ధర్మములందుగల వారు ఎవరునూ కాషాయ రంగు వస్త్రములు ధరించరాదు. కాషాయ రంగు వస్త్రములు ధరించుట పాషండ ధర్మము. అందు వలన వైదిక ధర్మ నిష్ఠాపరులు శుభ్రమైన తెల్లని వస్త్రములను ధరించవలయును. ఆడంబరమునకు అహంకారమునకు దర్పమునకు చిహ్నములైన విలువగల బట్టలు ధరించరాదు. నారచీరలు అనగా నిరాడంబరముగా ఉండే సాధారణ వస్త్రములు ధరించ వలయును.వస్త్ర ధారణను బట్టి అతని **గుణము** గ్రహించవచ్చును. రామాయణములో

mam . All Rights Reserved
hramam.org

రావణుడు కాషాయ వస్త్రములు ధరియించి భిక్షురూపమున సీత వద్దకు వచ్చినట్లు అరణ్య కాండలో వర్ణింపబడినది.

శ్రద్ధ:- సాత్త్విక శ్రద్ధకలిగి ఉండవలయును. ఈశ్వర విషయజ్ఞానాపేక్షకలిగి ఉండవలయును.

స్నానము:- శారీరక స్థితిననుసరించి శరీర శుభ్రతకు దేశ కాల పరిస్థితులను బట్టి మూడు పూటలగానీ లేదా రెండు పూటల గానీ స్నానము చేయవలయును. బాహ్య శౌచమును పాటించవలయును.

ఆహారము:- ఈ ఆహారము తమోగుణ ప్రధానులకు ఇష్టమగు ఆహారమని, రజోగుణ ప్రధానులకు ఇష్టమగు ఆహారమని, అటులనే సత్త్వగుణ ప్రధానులకు ఇష్టమగు ఆహారమని మూడు విధములుగా చెప్పుదురు. అందు జాగ్రతావస్థలో శరీరమునకు పుష్టిని ఆరోగ్యమును ఇచ్చు సత్త్వగుణ ప్రధానమయిన ఆహారమును సాధన ప్రారంభములో తీసికొనవలయును. ఆ తరువాత మితాహారమును స్వీకరించవలయును. ఆ తరువాత పదిహేనుదినముల కొకసారి ఉపవాసముండ వలయును. ఆ తరువాత రెండు మూడు దినములకు ఒకసారి ఆహారమును స్వీకరించుచు ఉండవలయును. ఈ విధముగా ఉపవాస కాలమును శారీరక స్థితిని గమనించుచు ఉండవలయును. సవికల్ప సమాధిని జల భక్షణగను, నిశ్చల నిర్వికల్ప సమాధిని వాయు భక్షణగను వర్ణింతురు.

పుణ్య కర్మానుష్ఠానము సాత్త్వికముగా చేయవలయును. దేవ ఋణము, పితృదేవతల ఋణము, ఋషి ఋణము తీర్చవలయును. ఆహారమును బట్టి అతని **గుణమును** గ్రహించ వచ్చును.

కర్మ పద్ధతిలో కర్మేంద్రియ జ్ఞానేంద్రియములతో పాప కర్మలు చేయించక, పుణ్య కర్మలు చేయింతురు. యోగములో ఇంద్రియములను నిగ్రహింతురు. భక్తిలో కర్మేంద్రియ జ్ఞానేంద్రియములను ఈశ్వరపరముగా పనిచేయింతురు.

కర్మేంద్రియములు:- కర్మేంద్రియములతో చేయ వలసిన పనులు చేసి, చేయకూడని పనులు చేయకుండా ఉండి, ఆపై కర్మేంద్రియములను నిగ్రహించవలయును.

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

1. **వాక్కు:** **చేయ వలసిన పనులు:** స్వాధ్యాయము, సత్యము. మితముగానూ ప్రియముగానూ మధురముగానూ మాటలాడవలయును. నారాయణ కథాలాపములు, నామ స్మరణ, ఓంకారమును జపించవలయును.

చేయరాని పనులు: పరులను నిందించ రాదు. ఇతరులపై చాడీలు చెప్పరాదు. పరిహాసము చేయరాదు. వ్యంగ్యముగా మాటలాడరాదు. అనవసరపు సంభాషణ కూడదు. పరుషముగా మాటలాడరాదు. వాదములు సలుపరాదు.

నిగ్రహించుట: మౌనము పాటించ వలయును. అతని మాటలను బట్టి అతని **గుణమును** గ్రహించ వచ్చును.

2. **చేతులు:** **చేయ వలసిన పనులు:** పెద్దల పాద సేవ చేయవలయును. కొడుకు తల్లి తండ్రులకు, భార్య భర్తకు, ఇతరులు వారి కంటె పెద్దవారికి వినయముగా సేవ చేయవలయును. ఈశ్వరార్చన చేయవలయును. దానము, ధర్మము చేయవలయును.

చేయరాని పనులు: దొంగతనము చేయరాదు. హింసచేయరాదు. మానసిక, వాచిక కాయక రూపంబయిన హింస చేయరాదు. బలాత్కారము చేయరాదు.

నిగ్రహించుట: అపరిగ్రహమును పాటించవలయును.

3. **పాదములు:** **చేయ వలసిన పనులు:** పుణ్యప్రదేశములకు వెళ్ళవలయును.

చేయరాని పనులు: పాప ప్రదేశములయిన వేశ్యావాటికలు, పానశాలలు, జూదశాలలకు వెళ్ళరాదు.

నిగ్రహించుట: దైవ సాన్నిధ్యమున మెత్తని ఆసనముపై ఆసనము వేసుకొని కూర్చొనవలయును.

4. **గుహ్యము:** **చేయ వలసిన పనులు:** ఋతుకాలమున భార్యతో సంసారము చేయవలయును.

చేయరాని పనులు: బలాత్కారము చేసి స్త్రీని అనుభవించరాదు. స్త్రీలతోగానీ స్త్రీ సంపర్కము గలవారితోగానీ సంబంధము

mam . All Rights Reserved
hramam.org

పెట్టుకొనరాదు. నిషిద్ధ కాలములో భార్యతో రతి చేయరాదు. పరదారాసక్తత కలిగి ఉండరాదు.

నిగ్రహించుట: బ్రహ్మచర్యమును పాటించవలయును.
గుహ్యము చేయు పనిని బట్టి అతని **గుణము**ను గ్రహించ వచ్చును.

5. **గుదము:** దీనికి ఏమియు చెప్పబడలేదు.

కర్మేంద్రియములలో వాక్కును, గుహ్యమును నిగ్రహించుట కష్టము. రజోగుణము నశించి కామ క్రోధములు వశమయినగాని గుహ్యమును జయించలేము. హనుమంతుడు లంకలో నగ్నముగా ఉన్న స్త్రీలను చూచియు చలింపనట్లు వర్ణింపబడినది. అనగా హనుమంతుడు రజోగుణమును జయించి సత్త్వ గుణాశ్రయుడై ఉండెనని అర్థము.

జ్ఞానేంద్రియములు: జ్ఞానేంద్రియములు ఇంద్రియార్థములపై ప్రసరించును. ఈ ఇంద్రియార్థములనే విషయములనియు చెప్పుదురు.

1. **చెవులు:** **చేయ వలసిన పనులు:** మనస్సునకు హాయినిగొలుపు శుభవార్తలు, భగవత్సంబంధమయిన కథలు వినవలయును.

చేయరాని పనులు: మనస్సును ఉద్రేకపఱచు వార్తలు, లోకవ్యవహారమునకు సంబంధించిన వార్తలు, దూషణ వాక్యములు వినరాదు. ఇట్టివి విన్నచో మనస్సు తమోగుణమునకు లోబడి పరుషవాక్కువచ్చును. ఆపై హింస చేయును.

నిగ్రహించుట: జ్ఞానేంద్రియములలో చెవులను నిగ్రహించుట కష్టము. నిశ్చల సమాధికి చేరినగాని శబ్దమును జయించలేము.

శబ్దము వలన మనస్సులో గుణములు ప్రకోపించి కర్మేంద్రియముల ద్వారానూ కన్ను ద్వారానూ బహిర్గతమగును.

2. **చర్మము:** **చేయ వలసిన పనులు:** బాహ్య శౌచమును పాటింపవలయును.

చేయరాని పనులు: సౌందర్య పోషణకు ఎక్కువ శ్రద్ధ చూపరాదు.

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

నిగ్రహించుట: శీతోష్ణాది ద్వంద్వములను సహించ వలయును. దీనినే పురాణములలో వేసవికాలమున పంచాగ్నిమధ్యంబున, వానాకాలములో వానలో తడుస్తూ, శీతాకాలములో చన్నీటిలో ఉండి, తపస్సు చేసినట్లు వర్ణింతురు.

3. **కన్ను:** **చేయ వలసిన పనులు:** మనస్సుకు ఆహ్లాదము కలిగించు సుందర దృశ్యములను చూడవలయును. మహాత్ములను దర్శించ వలయును.

చేయరాని పనులు: మనస్సుకు ఉద్వేగము కలిగించు వాటిని చూడరాదు.

నిగ్రహించుట: స్వనాసాగ్రమును అవలోకించవలయును. కన్నులు మూసికొని భ్రూమధ్య స్థానమును నిశ్చలముగా చూడవలయును.

జ్ఞానేంద్రియములలో మనస్సును ఉద్రేకపఱచు వాటిలో చెవులు కన్నులు ముఖ్యము. జ్ఞానేంద్రియములలో కన్నును నిగ్రహించనిచో మనస్సుకు ఉద్రేకము కలిగి సాధకుడు పతనమగును. కావున కన్నును నిగ్రహించుట ముఖ్యము. కన్నును నిగ్రహించుటనే తారక యోగము అని అందురు.

4. **నాలుక:** **చేయ వలసిన పనులు:** మితమైన, శుద్ధమైన, సాత్త్విక ఆహారమును తీసికొనవలయును.

చేయరాని పనులు: మత్తుపానీయములు తీసికొనరాదు. జిహ్వా చాపల్యముండరాదు.

నిగ్రహించుట: ఉపవాసము ఉండవలయును.

ఆహారమందలి ఇష్టమును బట్టి అతని **గుణము** గ్రహించ వచ్చును.

5. **ముక్కు:** **చేయ వలసిన పనులు:** సుగంధములను పీల్చవలయును.

చేయరాని పనులు: దుర్గంధమును పీల్చరాదు.

నిగ్రహించుట: వాసనలను పీల్చియు మనస్సు వాటిపై ప్రసరించరాదు. ఈ విషయమునే హనుమంతుడు రావణుని భోజన శాలలోని వివిధ

mam . All Rights Reserved
hramam.org

వంటకముల, మత్తుపానీయముల వాసనలను పీల్చియు వాసనలను నిగ్రహించినట్లు వర్ణింప బడినది.

జ్ఞానేంద్రియములు ఉద్రేకపడి పదే పదే వాటి వాటి ఇంద్రియార్థములపై ప్రసరించుటను లాలస అని అందురు. ఈ జ్ఞానేంద్రియములయొక్క ఉన్మాదమును పోగొట్టుటను నిగ్రహించుటగా చెప్పుదురు. ఈ విషయమునే గజేంద్రమోక్షములో పంచేంద్రియోన్మాదమున్ పరిమార్చి అని వర్ణించినారు. కర్మేంద్రియ జ్ఞానేంద్రియముల ద్వారా చేయబడు కర్మ వలన సాధకుని **గుణములు** తెలియును. తద్వారా అతని బాహ్య ప్రవర్తన ఉండును. చేయవలసినవి చేయుట, చేయకూడనివి చేయకుండుటను సంస్కారము అని అందురు. కర్మేంద్రియ జ్ఞానేంద్రియములకే సంస్కారములు చెప్పబడును. కొందఱు కర్మేంద్రియములను నిగ్రహించి మనస్సులో ఇంద్రియార్థములను స్మరింతురు. వీరిని మిథ్యాచార్యులు అని అందురు.

ప్రాణము:- ప్రాణమునకు సంస్కారము చెప్పబడలేదు. ప్రాణవాయువును తన వశములో ఉంచవలయును. మెల్లన యోచించి ప్రాణమార్గమున కుంభక రేచక పూరకంబుల కోశ శోధనంబుజేసి ప్రాణాయామమను పావకుని చేత వాత పిత్త శ్లేష్మంబులను దోషంబుల భస్మీకరణంబుజేసి కుంభక పూరకంబులచేత ప్రతికూలంబు గావించి జితమారుతుండై ఉండవలయును.

కర్మ పద్ధతిలో అంతఃకరణమున పాపపు భావనలు లేక పవిత్రముగా అంతఃకరణమును ఉంచుకొనవలయును. యోగములో వీటితోపాటు అంతఃకరణమును నిగ్రహింతురు. భక్తిలో అంతఃకరణమును ఈశ్వరపరము చేయుదురు.

అంతఃకరణము:- అంతఃకరణ శుద్ధిలేని కర్మ, యోగ, భక్తి సాధనలు నిష్ఫలము. దీనినే భాండశుద్ధిలేని పాకమేల అనియు మఱియు చిత్తశుద్ధిలేని శివపూజలేల అని పెద్దలు పేర్కొనినారు. దైవీ సంపద కలిగి ఉండవలయును. ధన, కనక, వస్తువాహన, గృహక్షేత్రాదులందు ఆపేక్షలేక విరక్తి కలిగి ఉండవలయును. వైరాగ్యము కలిగి ఉండవలయును. అసుర సంపద ఉండరాదు. ధనేషణ, దారేషణ, పుత్రేషణ అనే ఈషణత్రయము ఉండరాదు. కామ, క్రోధ, లోభ, మోహ, మద, మాత్సర్యములనే అరిషడ్వర్గములు ఉండరాదు. అంతఃకరణములను జయించ వలయును.

Copyrights © Siddhashra
www.siddhash

అహంకారము:- అహంకారము వలన ద్రష్టయైన జీవునకు దృశ్యము కనబడుచున్నది. అందువలన భేద దృష్టి కలుగు చున్నది. ఈ భేద దృష్టివలన తను, ఇతరులు, నేను, నాది అను అహంకార మమకారములు కలుగుచున్నవి. కావున అహంకారమును నశింపచేసుకొనవలయును. పుణ్యకార్యములు చేయుచు కర్తృత్వ భావనను వీడి కర్మ ఫలితమును భగవంతునికి సమర్పించవలయును. అనగా పుణ్యఫలితమును కోరరాదు. మనోదృష్టంబైన అసన్మార్గంబు పరిహరించ వలయును. కర్తవ్యతా పరిత్యాగము చేయవలయును.

చిత్తము:- చిత్తము సంసారాసక్తమయిన బంధము. ఈశ్వరాసక్తమయిన మోక్షము. చిత్తము మోక్షార్థికి శత్రువు. రజస్తమో గుణంబులచేత నాక్షిప్తంబగు విరూఢంబులగు చిత్తంబునం తద్గుణంబుల వలన నయ్యెడి మలంబులం ధారణా వశంబునం బోనడచి ధారణా నియమంబు గలుగ సుఖాత్మకంబగు విషయంబు నవలోకించు యోగి పరమంబైన విష్ణుపదంబునకుం చనును. మోక్షంబు సిద్ధించు. చిత్తమును సుస్థిరము గావించి ఆపై చిత్తమును నిర్మలము చేసికొని భగవంతునిని ధ్యానించవలయును. దీనినే చిత్త శుద్ధి అని అందురు.

మనస్సు:- దట్టంబయిన కర్మ ఘట్టంబుల నిట్టట్టు మెట్టెడి మనంబును శేముషీ బలంబున నిరోధించి నిర్విషయంబయిన మనంబున భగవత్ అవయవంబులన్ క్రమంబున ధ్యానంబు చేయుచు భగవతాకారంబు తోడ బంధించి మానసంబున జగత్సవిత్రీకరణ సమర్థంబయి అకారాది త్రివర్ణ కలితంబై బ్రహ్మ బీజంబయిన ప్రణవంబు సంస్మరించ వలయును. సంసారమునందుండియు మనంబున నెప్పుడు ముక్తి చింతచేయు నప్పుడు సంసారమును బాయును.

బుద్ధి:- విషయంబుల వెంటనంటి పాఱెడి ఇంద్రియములనెల్ల బుద్ధి సారథియై మనో నామకంబులయిన పగ్గంబులం బిగపట్టి మొగ్గందిగిచి హృదయంబు నందు తదీయ మూర్తిని ధ్యానము చేయుచు ఆత్మాను సంధానము చేయవలయును. అంతఃకరణమునే తాంత్రికులు బ్రహ్మ గ్రంథి, విష్ణు గ్రంథి, రుద్ర గ్రంథి విభేదనముగా చెప్పుదురు.

జీవుడు రథికుడు. శరీరము రథము. బుద్ధి సారథి. మనస్సు పగ్గము మఱియు

mam . All Rights Reserved
hramam.org

కొరడా. ప్రాణము ఇరుసు. ధర్మాధర్మములు రెండు చక్రములు. ఇంద్రియములు గుట్టములు. శబ్దాది విషయములు సంచార భూములు. అనగా అమృతత్వమును పొందగోరిన జీవుడు బుద్ధి ద్వారా మనస్సును, మనస్సు ద్వారా ఇంద్రియములను స్వాధీనము చేసికొనవలయును. ఇంద్రియములను సక్రమ మార్గమున అనగా ధర్మమార్గమున నడిపించ వలయును. అంతఃకరణ శుద్ధి కలిగి ఉండవలయును.

న కర్మణా న ప్రజయా ధనేన అని కర్మల ద్వారా అమృతత్వము పొందలేరు అన్నది కైవల్య ఉపనిషత్. పెద్దలు కర్మ బంధమనిరి. ఈశోపనిషత్ **కుర్వన్నే వేహ కర్మాణి** మఱియు **న కర్మ లిప్యతే నరే** అని చెప్పినది. అనగా మానవుడు కర్మాచరణ చేయవలయును. కర్మ బంధము కాదు. **అవిద్యయా మృత్యుంతీర్త్వా విద్యయాఽ మృత అశ్నుతే** అని ఈశోపనిషత్ చెప్పినది. ఈవిధముగా ఒకరు కర్మ బంధమని అనగా పుణ్యలోక ప్రాప్తి పొంది తిరిగి పునర్జన్మకు వత్తురని, మఱియొకరు కర్మ బంధము కాదని మఱియు అమృతత్వమును పొందవచ్చునని చెప్పిరి. దీనిపై శ్రీకృష్ణుడు కర్మలు ఎవరెవరు చేయుదురు? కర్మలు ఏవిధముగా చేయవలయును? ఏ కర్మలు బంధము? ఏకర్మలు బంధము కావు? జ్ఞాని కూడా కర్మలు చేయవలయునా? అజ్ఞానికి జ్ఞాని కర్మబంధము గుఱించి వివరించవచ్చునా అన్న విషయముపై కర్మయోగము జ్ఞానయోగము కర్మసన్న్యాసయోగములో వివరించినాడు. జనకాదులు కర్మద్వారా స్వస్వరూపమును పొంది అమృతత్వమును పొంది విదేహులయినారు అని చెప్పినాడు.

పుణ్యకర్మలు ఇరువురు చేయుదురు. ఒకరు కీర్తి, ప్రతిష్ఠలు కోరి మఱియు ఇహలోక పరలోక సుఖములగు భార్యాపుత్రాదులు, ధనధాన్యములు, సంపదలు, భోగభాగ్యములు, స్వర్గాది సుఖములు కోరి చేయుదురు. ఈ కర్మ బంధము. ఇట్టి కర్మణ్యులకు జ్ఞాని బుద్ధి భేదము కలిగించరాదు. అమృతత్వమును పొందుటకు కొందఱు కర్మలు చేయుదురు. ఆవిధముగా అమృతత్వము పొందు కర్మయోగము శ్రీకృష్ణుడు భగవద్గీతలో చెప్పినాడు. మనోవాక్కాయములతో చేయునది అంతా కర్మగానే చెప్పబడును.

*****

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

కర్మయోగము

కర్మలో వికర్మ,అకర్మ, సకర్మ అని కలవు. శాస్త్ర విహిత కర్మ, కర్మ బాహుళ్యము, అపభ్రంశములు కలవు. కర్మ బాహుళ్యము, అపభ్రంశములు మాని శాస్త్ర విహిత పద్ధతిన కర్మలు చేయవలయును. కర్మానుష్ఠానములో సందేహము కలిగినపుడు సమదర్శనులు, ధర్మ పరులు, స్వతంత్ర జీవనము గడుపువారు, మోక్షార్థులు అయిన పెద్దల ఆచరణ పద్ధతిని పాటించ వలయును. కర్మయోగము ద్వారా జీవుడు ఈశ్వరుడగును. ఈవిధముగా ఆచరించిన కర్మలు బంధముకావు.

ధర్మము:- తన దేహనిర్వహణకు అవసరమయిన కర్మలు చేయవలయును. తన జాతి ధర్మములను, ఆశ్రమ ధర్మములను పాటించ వలయును. వ్యక్తియొక్క విధులు, బాధ్యతలు నెఱవేఱ్చ వలయును. దేవతల ఋణము, పితృదేవతల ఋణము, ఋషుల ఋణము తీర్చవలయును. తోటి మానవులయందు పశు, పక్ష్యాదులయందు, కరుణ కలిగి ఉండవలయును.

అర్థము:- ధర్మయుతముగా జీవనోపాధికి అవసరమైనంత ధనము మాత్రమే సంపాదించవలయును. ఆధనముతోనే కుటుంబపోషణ చేయుచు కొంత దాన ధర్మముల క్రింద వినియోగము చేయవలయును.

కామము:- జీవుడు ఇంద్రియములతో ఇంద్రియార్థములను, భోగించుట కామముగా చెప్పబడును. ధర్మయుతముగా సంపాదించిన ధనముతో ధర్మ పద్ధతిని సుఖభోగములను అనుభవించవలయును.

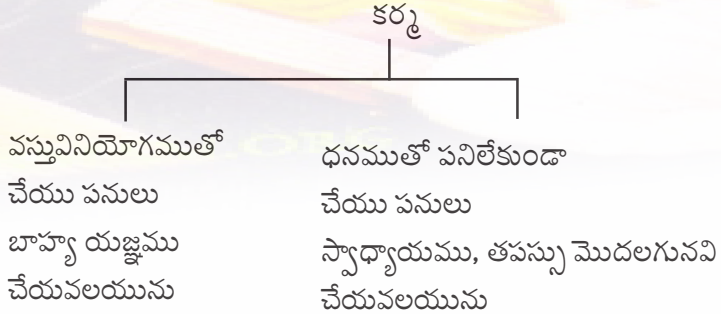

బ్రహ్మమనే అగ్నియందు సర్వ కర్మలు హోమము చేయవలయును. అనగా సర్వ కర్మలు ఈశ్వరార్పణగా చేయవలయును.

mam . All Rights Reserved
hramam.org

ఇంద్రియములు:- కర్మేంద్రియ జ్ఞానేంద్రియములను నిగ్రహించ వలయును. ఇంద్రియ విషయములను జ్ఞానేంద్రియములు గ్రహింపకుండా నిగ్రహించ వలయును. జ్ఞానేంద్రియములను ఇంద్రియార్థములపై ప్రసరించకుండా నిగ్రహించ వలయును. జితేంద్రియుడై కర్మలను ఆచరించవలయును.

అంతఃకరణము - ఉండకూడని గుణములు:- తమోగుణము, రజోగుణములను వదలి అనగా దుర్గుణములు లేకుండా కర్మలు చేయవలయును. **నిరాశి నిర్మమో భూత్వా** అనగా ఆశలేకుండా, మమకారము లేకుండా; **కామసంకల్ప వర్జితాః-** కామము క్రోధము లేకుండా; **వీతరాగ భయక్రోధాః-** రాగము భయములేకుండా, ప్రియాప్రియములు లేకుండా; **నద్వేష్టి నకాంక్షతి,** ద్వేషము, కోరిక లేకుండా, **విమత్సరః** -మత్సరము లేకుండా కర్మలు చేయవలయును.

ఉండవలసిన గుణములు:- సత్త్వ గుణము కలిగి ఉండవలయును. **నిత్య తృప్తస్సన్ యదృచ్ఛాలాభ సంతుష్టః** - దొరికిన దానితో తృప్తిపడి; **నిరాశ్రయస్సన్** అనగా రాజులను, ధనమదాంధులను ఆశ్రయింపక; **త్యక్త పరిగ్రహః** - అపరిగ్రహము పాటించుచు, త్యక్త సర్వ అనగా వైరాగ్యము విరక్తి కలిగి; **మత్కృయ మాం ఉపాసితాః** - భగవంతుని ఆశ్రయించి కర్మలు చేయవలయును.

గుణరహిత స్థితి:- యత చిత్తాత్మా, విశుద్ధాత్మా, విజితాత్మా, ద్వందాతీతః, నిర్ద్వందః అనగా ద్వంద రహితుడయి కర్మలు చేయవలయును.

సారాంశము:- కర్మలయందు ఆసక్తి లేక భగవత్ప్రీతికై కర్మలు చేయవలయును. నేను, నాది, అనే మమకారము లేకుండా కర్మలు చేయవలయును. ఈషణత్రయములను వదలవలయును. అరిషడ్వర్గములను జయించ వలయును. **సిద్ధావసిద్ధౌచ సమః కృత్వా** అనగా సిద్ధి, సిద్ధి పొందకుండుట అనునవి సమముగా భావించి కర్తృత్వము లేకుండా కర్మలు చేయవలయును. కర్మ ఫలా సంగం త్యక్త్వా కర్మ ఫలితమును భగవంతునికి సమర్పించ వలయును. సర్వ భూతాత్మ భూతాత్మా అనగా సర్వభూతములు తనయందు, తనని సర్వభూతములయందు దర్శించ వలయును. సర్వము పరబ్రహ్మ స్వరూపమని గ్రహించ వలయును. జ్ఞానాగ్ని దగ్ధ

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

కర్మాణి ఇటువంటి జ్ఞానము కలిగి చేసిన కర్మలు అమృతత్వమును కలిగించును. జీవుడు ఈశ్వరుడగును. అంతఃకరణ శుద్ధిలేని కర్మలు పునర్జన్మను కలుగజేయును. విధివిహితముగా పుణ్యకర్మలు చేసి పుణ్య ఫలితమును కోరినవారు దక్షిణాయన మార్గమున పయనించి బ్రహ్మలోకము చేరి పుణ్యము క్షీణించగనే తిరిగి భూలోకమున మానవునిగా పుట్టుదురు.

పుణ్యకర్మల ఫలితము కోరని వారు శాశ్వత బ్రహ్మలోక ప్రాప్తి పొందుదురు. ఇది ఉత్తరాయణమార్గము. వీరు కల్పాంతమున అధికార పురుషులగుదురు.

అసక్తో హ్యాచరన్ కర్మ పరమాప్నోతి పూరుషః (భగవద్గీత కర్మయోగము, 19)లో చెప్పిన ఈ ఆచరణకు ఉదాహరణగా భాగవతములో నారదుని పూర్వజన్మ వృత్తాంతముగా, వైవస్వత మనువు యొక్క పూర్వజన్మ వృత్తాంతముగా వివరించబడినది.

*****

mam . All Rights Reserved
hramam.org

పూర్వజన్మలో నారదుని సాధన

నారదుడు, పోయిన మహాకల్పమునందు గంధర్వులలోన ఉపబర్హనుండను గంధర్వుడు. ఇతడు విశ్వ సృష్టలయిన బ్రహ్మలు(ప్రజాపతులు) దేవ సత్ర యాగము చేయుచుండగా ఆ యాగమున ఇతడు కొన్ని విష్ణు కథలు పాడి, సతులంగూడి మోహితుడై ఆ యాగమునుండి వెడలి పోయెను. అంత బ్రాహ్మణులు ఇతనిని శూద్రజాతి సతికి కొడుకువు కమ్మని శపించిరి. అంత ఉపబర్హణుడను పేరు గల గంధర్వుడు మఱుజన్మలో శూద్రుడుగా జన్మించెను.

ఈ కథలో సారాంశము:- విష్ణు సేవగా వాక్కుతో విష్ణుకథలు పాడినను అంతఃకరణములో స్త్రీ వ్యామోహితుడగుటవలన, అంతఃకరణ శుద్ధి లేదు. కావున అమృతత్వమును పొందక పునర్జన్మకు వచ్చెను. ఈ కథలో పునర్జన్మ వచ్చుటకు గల కారణము చెప్పబడినది. ఈ దోషము సరిదిద్దుకొనిన అమృతత్వమును పొందును. ఈ విషయమును నారదుడు శూద్రజాతి కొడుకుగా పుట్టినప్పుడు చేసిన ఆచరణ విధానమును వివరింపబడినది.

చ॥ తన కులధర్మమున్ విడిచి దానవ వైరి పదారవిందముల్
పనివడి సేవసేసి పరిపాకము నొందక యెవ్వఁడేనిఁ జ
చ్చిన మఱు మేనినైన నది సిద్ధి వహించుఁ దదీయ సేవఁ బా
సినఁ గుల ధర్మ గౌరవము సిద్ధి వహించునె యెన్నిమేనులన్

(భాగవతము, ప్రథమ స్కంధము, 100)

కేవలము కులధర్మములను అనగా జాతి ధర్మములు, ఆశ్రమ ధర్మములు పాటించుచు శ్రౌత, స్మార్త కర్మలు చేయుచు, కుటుంబ భారమును వహించుచు, నిజకుటుంబ పారవశ్యములో ఉండి చచ్చినవాడు అమృతత్వమును పొందక, పునర్జన్మకు వచ్చును. కులధర్మములు, ఆశ్రమ ధర్మములు, విధులు, బాధ్యతలు పాటించుచు భగవత్సేవ చేయుచు అంతఃకరణ శుద్ధి కలిగి దేహమును వదలిన అమృతత్వమును పొందును. దీనికి ఉదాహరణగా నారదుని పూర్వజన్మ వృత్తాంతమునకు సంబంధించిన కథ చెప్పబడినది. తన జాతి ధర్మములను ఆశ్రమ ధర్మములను పాటించుచు, చేయరాని పనులను, దుర్గుణములను, ఈషణత్రయములను, కామ, క్రోధ, లోభ, మోహ,

Copyrights © Siddhashra
www.siddhash

మద, మాత్సర్యములనే అరిషడ్వర్గములను విడచి, విరక్తి, వైరాగ్యములు కలిగి, ఇంద్రియములు, అంతఃకరణములు భగవంతునిపై ఉంచి భగవత్సేవ చేసినవాడు పునర్జన్మకు రాడు. అధికార పురుషుడై బ్రహ్మయగును.

హరి సేవ:- కాలక్రమమున సుఖదుఃఖములు ప్రాప్తంబులయినను హరి సేవ విడువందగదు. హరి సేవకుండగువాడు జననంబు నొందియు నన్యుని క్రియ సంసారంబున చిక్కండు. భక్త రస వశీకృతుండై విడువ నిచ్చగింపడు. (భాగవతము, ప్రథమ స్కంధము, 101)

నారదుని గత జన్మసాధన:-

జాతి: శూద్రుడు. ఆశ్రమము: బ్రహ్మచారి. ప్రదేశము: స్వస్థలము.

కర్మయోగములో ఒక వ్యక్తి జాతి ఆశ్రమ ధర్మములను పాటించవలయును. దీనికి ఉదాహరణగా శూద్రకులమునందు జన్మించిన ఇతడు బ్రాహ్మణాది కులములకు విధింపబడిన యజ్ఞయగాదులు, అగ్నిహోత్రము, స్వాధ్యాయములను కాక శూద్రజాతికి చెప్పబడిన సేవను ఆచరించెను. యోగిజనుల సేవకై యజమానిచే నియోగింపబడెను. అనగా మహాత్ముల సేవ ప్రారంభించెను.

సేవచేయు విధానము:- ఓర్పుతో, నేర్పుతో, భయభక్తులతో సేవ చేసెను. వివేకము కలిగి, విపరీత జ్ఞానము లేకుండా ఉండెను. సంసార తాపత్రయములు అనగా జంజాటములు లేకుండా సేవ చేసెను. ఎండకు వానకు ఓర్చుకొనెను. అనగా తితీక్ష కలిగి సేవ చేసెను. చపలత్వము లేకుండా ఏకాగ్రతతో శ్రద్ధగా మహాత్ముల మెప్పుపొందునట్లు సేవ చేసెను. ఈవిధముగా తను, హృత్, భాషల సేవ చేసెను. ఆవిధముగా సేవ చేయగా గురువులు సంప్రీతులై నిష్కపటత్వమున దీనవత్సలతో కారుణ్య సంయుక్తులై ఈశ్వర విజ్ఞానమును ఉపదేశించిరి. అనగా ఆత్మ, ఈశ్వరుడు, విరాట్పురుషుడు, అతను చేసిన సృష్టి, దేహము, ఇంద్రియములు, ఇంద్రియార్థములు, ప్రాణము, అంతఃకరణ చతుష్టయము, గుణములు, అరిషడ్వర్గములు, సంసారము, కర్మ, కర్మ లక్షణములు, జీవుడు ఈశ్వరుడగు విధానమును శాస్త్ర పాఠముగా బోధించిరి. తద్వారా మాయా స్వరూపము అవగతమయినది. జీవుడు బ్రహ్మ స్వరూపుడు. దేహము మాయాకల్పితము. ఈవిధముగా దేహి, దేహములు వేఱు

mam . All Rights Reserved
hramam.org

అని శాస్త్రము వలన తెలిసినది. కర్మంబులు సంసార హేతుకంబులు అయినను ఈశ్వరునియందు సమర్పితంబయిన తాపత్రయంబు మానుప ఔషధంబగునని తెలిసినది. ఆ యోగి జనులు శ్రీకృష్ణుని అనగా భగవంతునిని వర్ణింపగా, పాడగా, చదవగా వినెను. మది సంతోషించి విష్ణుసేవ ప్రారంభించెను. ఆయోగి జనులనలన రజస్తమోగుణ పరిహారిణియైన భక్తి సంభవించినది. ఈవిధముగా గురువుల ద్వారా శాస్త్ర జ్ఞానమును పొంది ఆచరణ విధానమును చేపట్టినాడు.

కొంతకాలమునకు తల్లి చనిపోయినది. అంత ఇతడు దుఃఖసాగరములో మునిగి విషాదమును పొందలేదు. కాల క్రమమున సుఖదుఃఖములు ప్రాప్తంబులగునని గ్రహించి హరిసేవ విడువలేదు. దేహసంబంధీకుల యందు మోహ రుచి పొందలేదు. ఇల్లు వదలి ఉత్తరాభిముఖుడై అరణ్యములో ఒక రావి చెట్టు వద్ద అనగా విజన స్థలమున, ఏకాంతమున కూర్చుండి హృదయగతుడైన పరమాత్మను నిరంతరము స్మరించినాడు. మోహిగాక ఎఱుక కలిగి మాయావరణలో చిక్కుకొనక అనగా మోసపోక మాఱు చింతలేక అనగా ఏకాగ్రతతో భగవంతుని చింతించినాడు. మౌనియై అనగా కర్మేంద్రియ జ్ఞానేంద్రియములను నిగ్రహించినాడు. కామ, క్రోధ, లోభ, మోహ, మద, మాత్సర్యములనే అరిషడ్వర్గములను జయించినాడు. నిర్మల అంతఃకరణంబులతోడ విషయ విరక్తుడైనాడు. దేహధ్యాస పోయినది. ఈవిధముగా సాధనచేయగా ఆత్మ దర్శనమైనది. దేహత్యాగానంతరము శుద్ధ సత్త్వమయంబైన భాగవత దేహమున ప్రవేశించినాడు.

ఈవిధముగా కర్మలను అనుష్ఠించిన అమృతత్వము కలుగును.

సాధారణముగా ప్రతి వ్యక్తియు గుడికి వెళ్ళుట, కొబ్బరికాయలు కొట్టుట, వ్రతములు చేయుట, యజ్ఞముచేయుట, పూజలు చేయుట, భజనలుచేయుట, పుణ్య నదీ స్నానము, దానము, ధర్మము, ఏకాదశి ఉపవాసములు అను పుణ్యకర్మలను చేయుదురు. కానీ సంసార తాపత్రయములను వీడి కర్మయందు కర్తృత్వ భావనను వీడి అంతఃకరణ శుద్ధి కలిగి చేయువారి సంఖ్య అతి స్వల్పము. కావుననే అనేక వేల మందిలో ఒకడు మాత్రమే కర్మానుష్ఠానము చేసి అమృతత్వమును పొందునని శ్రీకృష్ణుడు భగవద్గీతలో చెప్పినాడు. ఉదాహరణగా జనకాదులను పేర్కొనినారు.

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

వైవస్వతమనువు

పోయిన కల్పమున ద్రవిడ దేశపు రాజు అయిన సత్యవ్రతుడు జలభక్షణము చేయుచు నిష్టతోడ ఒక నదీ సమీపమున తపస్సు చేసెను. ఆరాజునకు సాంఖ్యయోగ క్రియా సహితయగు పురాణ సంహితను భగవంతుడు ఉపదేశించెను. ఆత్మ దర్శనమయినది. భగవంతుడు కాలజ్ఞానమును చెప్పి నేటికి ఏడవ దినమున జలార్ణవము అగుననీ ఈ రాజునకు, మునులకు అలజడి కలుగకుండ కాపాడుదుననీ పలికి అదృశ్యుడాయెను. దేహత్యాగ సమయమున తూర్పుదిక్కున దర్భశయ్యపై సత్యవ్రతుడు పరుండినాడు. దేహమును పరిత్యజించినాడు. ఆ రాజు బ్రహ్మ స్వరూపంబు విని కృతార్థుడై సూర్యునకు శ్రాద్ధ దేవుండన జన్మించి ఏడవ మనువయ్యెను. నేడు ఆమనువు కాలము నడుచుచున్నది.

*****

mam . All Rights Reserved
hramam.org

యోగసాధన

పతంజలి యోగసూత్రములు

ప్రథమోఽధ్యాయః

1. **అథ యోగాను శాసనమ్**

యోగము గుఱించి విపులీకరించబడుచున్నది.

2. **యోగః చిత్త వృత్తి నిరోధః**

చిత్తవృత్తి నిరోధము యోగమనబడును. పరిపరి విధములయిన ఆలోచనలు అరికట్టుట యోగమనబడును. పరిపరి విధములయిన ఆలోచనలనే చిత్త చాంచల్యమందురు. చిత్త చాంచల్యముండకుండుట యోగము.

3. **తదాద్రష్టుః స్వరూపేఽవ స్థానమ్**

చిత్తవృత్తి నిరోధమయినప్పుడు జీవుడు పరమాత్మతో ఏకీభూతస్థితి యందుండును.

4. **వృత్తి సారూప్యమితరత్ర**

చిత్తవృత్తి నిరోధము కానప్పుడు చిత్తము భావములతో స్వారూప్యము పొందును. అనగా ఒకడు తనను పొగడిన చిత్తము పొగడ్తకు ఉప్పొంగును. ఆభావము పైకి బహిర్గతమగును. అనగా ఆవృత్తితో జీవుడు తాదాత్మమును బొందును.

చిత్త వృత్తులు 5 విధములు

5. **వృత్తయుః పంచతయ్యుః క్లిష్టా ఽక్లిష్టాుః**

క్లేశములు గలవి, క్లేశములు లేనివి అని చిత్తవృత్తులు 5 విధములు. అవి ఏవనగా

6. **ప్రమాణ, విపర్యయ వికల్ప, నిద్రా, స్మృతయుః**

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

ప్రమాణ వృతి, విపర్యయ,వృత్తి, వికల్ప వృత్తి, నిద్రావృత్తి, స్మృతి వృత్తి అని 5 విధములు.

ప్రమాణ వృత్తి

7. ప్రత్యక్ష, అనుమాన, ఆగమాः, ప్రమాణాని

ప్రత్యక్ష, అనుమాన, శబ్ద ప్రమాణములు 3 విధములు

విపర్యయ వృత్తి

8. విపర్యయో మిథ్యాజ్ఞాన మతద్రూప ప్రతిష్ఠమ్

ఒకవస్తువును చూచి వేఱొక వస్తువని భ్రాంతి లేక మిథ్యాజ్ఞానము విపర్యయ వృత్తి.

వికల్ప వృత్తి

9. శబ్ద జ్ఞానానుపాతీ వస్తుశూన్యో వికల్పः

శబ్దానుగుణమయిన వస్తువు లేకున్నను ఒక వార్త చెవిని పడగనే భావావేశము గలుగును. ఇదియే వికల్ప వృత్తి.

నిద్రా వృత్తి

10. అభావ ప్రత్యయాలంబనా వృత్తిర్నిద్రా

అభావము నాశ్రయించి యుండునట్టి వృత్తి నిద్రా వృత్తి. చిత్తములో బీజరూపముగా నున్న వాసనలు నిద్రలో, స్వప్నములో కలల రూపమున అనుభవమునకు వచ్చును.

స్మృతి వృత్తి

11. అనుభూత విషయా సంప్రమోషः స్మృతిः

ఇంతకు పూర్వం పై నాలుగు వృత్తులచే అనుభవింపబడిన విషయములు జ్ఞప్తికి వచ్చుట.

mam . All Rights Reserved
hramam.org

అయితే చిత్త స్వాధీనమెటుల?

12. అభ్యాస వైరాగ్యాభ్యాం తన్నిరోధః

అభ్యాస వైరాగ్యములచే చిత్త వృత్తులు నిరోధింపబడవలయును.

అభ్యాస మనగా నేమి?

13. తత్ర స్థితౌ యత్నోఽభ్యాసః

చిత్తవృత్తులను అరికట్టుటకు చేయు నిరంతరయత్నము అభ్యాసము.

14. స తు దీర్ఘకాల నైరంతర్య సత్కారాసేవితో దృఢభూమిః

ఆ అభ్యాసము బహుకాలము నిరంతరము ఆదరాతిశయముతో సేవింపబడిన యెడల స్థిరమైన స్థితి కలుగును.

వైరాగ్యం

15. దృష్టానుశ్రవిక విషయ వితృష్ణస్య వశీకార సంజ్ఞా వైరాగ్యమ్

ఇంద్రియార్థములు తనకు వశములో వుండుట లేక యిహాముత్రార్థఫల భోగ విరాగము వైరాగ్యమనబడును.

16. తత్పరం పురుష ఖ్యాతేర్గుణ వైతృష్ణ్యమ్

త్రిగుణ రహిత స్థితి వైరాగ్యము. దీని వలన పరమ పురుషుని దర్శించగలము.

సమాధి స్థితులు

సంప్రజ్ఞాత సమాధి

17. వితర్క విచారానందాస్మితాను గమాత్ సంప్రజ్ఞాతః

వితర్క మనియు, విచారమనియు, ఆనందమనియు, అస్మిత మనియు, సంప్రజ్ఞాత సమాధి నాలుగు విధములు. యోగ శక్తులు గలుగును.

అసంప్రజ్ఞాత సమాధి

18. విరామ ప్రత్యయాభ్యాస పూర్వః సంస్కార శేషోఽన్యః

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

జన్మరాహిత్యము. చిత్తవృత్తులు నన్నింటిని నిరాకరించునట్టి, నిరంతర అభ్యాసము వలన పొందబడు ఉపాధి పరంపరావస్థానమును ప్రకృతి నశించి ఆత్మ మాత్రము శేషించి యుండునట్టిదగు సమాధి.

19. భవ, ప్రత్యయో విదేహ, ప్రకృతిలయానామ్

ఉపాధి పరంపరలకు కారణమగు ప్రకృతి లయమగుట వలన కేవలం ఆత్మ శేషించి యుండుటవలన వీరు విదేహులు.

20. శ్రద్ధా,వీర్య, స్మృతి, సమాధి, ప్రజ్ఞా, పూర్వక ఇతరేషామ్

బ్రహ్మచర్యము, శ్రద్ధ, వీర్యము,స్మృతి, ఏకాగ్రత, ప్రజ్ఞ మొదలయిన వాటి వలన అసంప్రజ్ఞాత సమాధి గలుగుచున్నది.

21. తీవ్ర సంవేగానామాసన్నః

తీవ్రేచ్ఛ గలవారికి త్వరితముగ ఫలము గలుగును. సిద్ధి గలుగును.

22. మృదు మధ్యాది మాత్ర త్వాత్తతోఽ పి విశేషః

మందము, సామాన్యము, తీవ్రము అను సాధన భేదముల ననుసరించి సిద్ధియందు తారతమ్యము కలదు

కర్మసన్యాసము

23. ఈశ్వర ప్రణిధానాద్వా

కర్మఫలితము ఈశ్వరునికి సమర్పించవలయును. లేదా నిష్కామ కర్మాచరణ చేయవలయును.

ఈశ్వరుడనగానెవడు?

24. క్లేశ కర్మ విపాకాశయై రపరామృష్టః పురుషవిశేష ఈశ్వరః

(ఈశ్వరుడు జగత్కర్త) క్లేశము, కర్మము, కర్మఫలము, కామము అను వానిచే బాధితుడు కాని పురుషుడు.

mam . All Rights Reserved
hramam.org

25. తత్ర నిరతిశయం సర్వజ్ఞత్వబీజమ్

జీవుని యందు సర్వజ్ఞత్వము అల్పము. ఇతని యందు అనంతము.

26. న పూర్వేషామపిగురుః కాలేనాన వచ్ఛేదాత్

మనకంటేపూర్వ ఆచార్యులకు కూడ యితడు గురువు. ఆది గురువు జగద్గురువు. ఇతడు కాలమునకు వశము కాడు. కాలాతీతుడు.

27. తస్యవాచకః ప్రణవః

ఈశ్వరునియొక్క స్థానమును పొందుటకు ఓంకారము సాధనము

28. తజ్జపస్తదర్థభావనమ్

ఓంకారమును జపించుచు దాని అర్థమును భావించ వలయును. జపము ఒకటి చేస్తుంది. ఇంకొకటి లౌకికమును ఆలోచించుచుండును. కావున ఆ ఆలోచనలను మరలించి ఓంకార అర్థమును భావించ వలయును.

29. తతః ప్రత్యక్చేతనాధిగమోఽప్యంతరాయాభావశ్చ

ఓంకార జపము వలన యోగ విఘ్నములు తొలగును. అంతర దృష్టి గలుగును.

యోగఅంతరాయములు

30. వ్యాధి,స్త్యాన సంశయ, ప్రమాదాలస్యా విరతి, భ్రాంతి దర్శనాలబ్ధ, భూమికత్వానవస్థితత్వాని చిత్తవిక్షేపాస్తేఽన్తరాయాః

వ్యాధి,మానసిక జడత్వము, సంశయము, అజాగ్రత్త, ఆలస్య (మత్తత) విరతి (అతృప్తి), భ్రమ, చిత్త స్థైర్యము నిలవకుండుట, యోగ అంతరాయములు.

చిత్త విక్షేప నివారణ

31. దుఃఖ, దౌర్మన స్యాంగమే జయత్వ శ్వాస ప్రశ్వాసా విక్షేప సహభువః

దుఃఖము, చిత్తక్షోభము, శరీరమునందు కంపము, క్రమ విరహితమైన శ్వాస చిత్త విక్షేప కారణములు.

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

32. తత్ప్రతిషేదార్థమేక తత్త్వాభ్యాసః

దానిని నివారించుటకు చిత్తమును ఒకే విషయముపై నిలిపి ధ్యేయాకారమును పొందునట్లు చేయవలయును. హరి తలచి తలచి జగము హరియని తలచె కంసుడు.

చిత్త ప్రసన్నత : మంచి గుణములను పెంపొందించుకొనవలయును.

33. మైత్రీ కరుణా ముదితోపేక్షాణాం సుఖ దుఃఖ పుణ్యా పుణ్య విషయాణాం భావనా తశ్చిత్త ప్రసాదనమ్

మైత్రి, కరుణ (దయ), ముదిత (సంతోషము), ఉపేక్ష (ఉదాసీనత), సుఖదుఃఖ పుణ్య పాప విషయములపై భావన అనగా ఆలోచన వలన చిత్త ప్రసన్నత గలుగును.

34. ప్రచ్ఛర్దన విధారణాభ్యాం వా ప్రాణస్య

(కొలదిగా రేచక పూరక కుంభకముల నభ్యసించిన చాలును) ప్రాణమును నిలుపుట విడుచుట చేత చిత్త ప్రసన్నత గలుగును.

35. విషయవతీ వా ప్రవృత్తిరుత్పన్నా మనసః స్థితి నిబంధినీ

కొన్ని విషయానుభవముల వలన గలుగు ప్రవృత్తి చిత్త స్థైర్యమును గలుగచేయును. నాసికాగ్రమున చిత్త ఏకాగ్రత వలన దివ్య పరిమళముల ఆఘ్రాణము కలుగును.

36. విశోకావా జ్యోతిష్మతీ

దివ్యజ్యోతిని ధ్యానించ వలయును.

37. వీతరాగ విషయం వాచిత్తమ్

విషయములను, విషయ వాసనలను పరిత్యజించిన చిత్తము ప్రసన్నత గలుగును, విషయ చింతన వలన కామము, క్రోధము, బుద్ధి నాశము గలుగునని గీత

mam . All Rights Reserved
hramam.org

బోధించుచున్నది.

38. స్వప్న నిద్రా జ్ఞానాలంబనం వా

చక్కని స్వప్నము, సుఖనిద్ర, జ్ఞానము వలన చిత్త ప్రసన్నత గలుగును.

39. యథాభిమత ధ్యానా ద్వా

తన కిష్టమయిన దైవపుణ్యవిషయమును ధ్యానించుట వలన అనగా ముచ్చటించుట, సంభాషించుట, భావించుట.

నిరంతర నామస్మరణ

40. పరమాణు పరమ మహత్త్వాంతోఽ స్యవశీకారః

పరమాణువు నుంచి పరమాత్మ వఱకు వశీకారమై యుండును.

మాలిన్య రహితమైన చిత్తము

41. క్షీణ వృత్తే రభిజాత స్యేవ మణేర్గ్రహీతృ గ్రహణ గ్రాహ్యేషు తత్స్థతదంజనతా సమాపత్తిః

స్ఫటికమునందు వస్తువులు ప్రతిబింబించునట్లు నిర్మలమైన చిత్తమున ధ్యేయ వస్తువుతో యోగి ఏకత్వమును బొందును. అనగా ఈశ్వరునితో తాదాత్మము చెందును.

సవితర్క సమాధి శాస్త్రజ్ఞానము

42. తత్ర శబ్దార్థ జ్ఞాన వికల్పైః సంకీర్ణా సవితర్క్కా సమపత్తిః

శబ్దము, అర్థము, జ్ఞానము అనునవి మూడు కలసియున్న సవితర్క సమాధి. పురాణాది గ్రంథములు చదివిన విషయము సుబోధకమగును.

నిర్వితర్క సమాధి అనుభవజ్ఞానము

43 స్మృతి పరిశుద్ధౌ స్వరూప శూన్యేవార్థమాత్ర నిర్భాసా నిర్వితర్క్కా

స్మృతి పరిశుద్ధమై లేక స్వరూప శూన్యమై ధ్యేయము చిత్తములో భాసించిన, నిర్వితర్కసమాధి. శాస్త్రజ్ఞానము పూర్తిగా అనుభవములోనికి వచ్చును .

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

44. ఏతయైవ సవిచారా నిర్విచారాచ సూక్ష్మ విషయా వ్యాఖ్యాతా

శాస్త్రమందలి అంతర్గత రహస్యములు విశదమగును. శాస్త్రమందలి సూక్ష్మ విషయములగు అంతర్గత రహస్యములు అవగతమగును. ఇది సవిచార సమాధి అని ఇది నిర్విచార సమాధి అని అనుభవమునకు వచ్చును.

45. సూక్ష్మ విషయ త్వంచాలింగ, పర్యవసానమ్

ఈశ్వర తత్త్వము స్థూల విషయముగా గాక సూక్ష్మ విషయముగా బుద్ధికి గోచరించును. ఈశ్వర తత్త్వము తెలియును.

46. తా ఏవ స బీజఃసమాధిః

అవి బీజ మాత్రములై యుండును. అనగా బుద్ధికి మాత్రము గోచరించును. (కాని ఈశ్వరునితో బుద్ధి సంయోగము చెందదు)

47. నిర్విచార వైశారద్యేఽ ధ్యాత్మప్రసాదః

ఈశ్వరునితో బుద్ధి సంయోగము చెందును. ఈశ్వరుడు కానంబడును. ఈశ్వరుడు కానంబడిన సంశయములు నశించును.

48. ఋతంభరా తత్ర ప్రజ్ఞా

ఆ ప్రజ్ఞ సత్యము, పరిపూర్ణము. దీనినే జ్ఞానమందురు.

49. శ్రుతాను మాన ప్రజ్ఞాభ్యామన్య విషయా విశేషార్థత్వాత్

ప్రత్యక్ష అనుమానములచే లభించు జ్ఞానము లోక వ్యవహారములను తెలుపును. ఈ ఋతంభరా ప్రజ్ఞ, యతో మనసా వాచానివర్తంతే అని చెప్పిన ఈశ్వర జ్ఞానము ఈశ్వర తత్త్వమును తెలుపును.

50. తజ్జఃసంస్కారోఽన్య సంస్కార ప్రతిబంధీ

కావున ఈ ఋతంభరా ప్రజ్ఞ వలన గలిగిన సంస్కారము, ఇతర సంస్కారముల నన్నింటిని త్రోసిరాజగును.

51. తస్యాపి నిరోధే సర్వనిరోధాన్నిర్బీజఃసమాధిః

ఇతర సంస్కారములను నిరోధించిన దానిని సమాధి అని అందురు.

*****

mam . All Rights Reserved
hramam.org

ద్వితీయాధ్యాయము

క్రియా యోగ మనగా

1. **తపః స్వాధ్యాయేశ్వర ప్రణిధానాని క్రియాయోగః**

తపస్సు స్వాధ్యాయము కర్మఫలితమును ఈశ్వరునికి సమర్పించుట, క్రియాయోగ మనబడును.

2. **సమాధి భావనార్థః క్లేశ తనూకరణార్థశ్చ**

సమాధిని సిద్ధింపచేయుటకు, క్లేశమును క్షీణింప చేయుటకు క్రియా యోగ మేర్పడినది.

క్లేశములు.

3. **అవిద్యాస్మితా, రాగ, ద్వేషాభినివేశాః క్లేశాః**

అవిద్య, అహంకారము, రాగము, ద్వేషము, ప్రాణమునందలి తీపి ఈ 5ను క్లేశములు.

4. **అవిద్యా క్షేత్రముత్తరేషాం ప్రసుప్త, తను, విచ్ఛిన్నోదారాణామ్**

అవిద్యయే క్లేశములకు కారణము. క్లేశములు నిద్రాణములైయున్నను, అణగియున్నను, విజృంభించియున్నను అన్ని క్లేశములకు అవిద్యయే కారణము.

అవిద్య

5. **అనిద్యాశుచి, దుఃఖానాత్మసు నిత్య శుచి సుఖాత్యాఖ్యాతిరవిద్యా**

అనిత్యమైన వానిని నిత్యముగను, అశుచియైనవాటిని శుచిగలవాటిగా, దుఃఖాత్మకమగు వాటిని సుఖాత్మగా భావించుటయే అవిద్య.

అస్మిత (అహంకారం)

6. **దృగ్దర్శన శక్త్యోరేకాత్మ తైవాస్మితా**

దృక్, దర్శనములతో పురుషుడు తాదాత్మ్యమును బొందుటయే అస్మితము.

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

7. **సుఖానుశయీ రాగః**

సుఖముననుసరించి యుండునది రాగము. రాగమందలి అభిలాష క్లేశము.

8. **దుఃఖానుశయీ ద్వేషః**

దుఃఖము ననుసరించి యుండునది ద్వేషము. ద్వేష భావన క్లేశము.

9. **స్వ రసవాహీ విదుషోఽ పి తథారూఢో ఽ భినివేశః**

పండితులకు సహితము ప్రాణమునందు మమకారము మెండు. ప్రాణ భీతి క్లేశము.

10. **తే ప్రతి ప్రసవహేయాః సూక్ష్మాః**

బాహ్యముగా కనిపించక మనస్సులోని అంతః పొరలలో వుండు వీటిని ప్రతిలోమ ఆచరణచే నిరాకరించవలయును. అనగా ఈ క్లేశములను నశింప చేయవలయును.

11. **ధ్యాన హేయాస్త ద్వృత్తయః**

ఈక్లేశములను ధ్యానము ద్వారా తొలగించ వలయును.

12. **క్లేశమూలః కర్మాశయో దృష్ట దృష్ట జన్మవేదనీయః**

క్లేశములే కామ్య కర్మములకు మూలకారణములు. దృష్టమగు యీ జన్మమున గాని, అదృష్టమగు జన్మాంతరమున గాని కర్మానుభవము గలుగుచుండును.

13 **సతి మూలే తద్విపాకో జాత్యాయుర్భోగాః**

క్లేశముల వలన గలుగు కామ్య కర్మ కర్మానుభవము వలన జాతి, ఆయువు, భోగములు గలుగుచున్నవి.

14. **తే హ్లాదపరితాపఫలాః పుణ్యా పుణ్య హేతుత్వాత్**

క్లేశముల వలన చేయబడు పుణ్య పాప కర్మల వలన సుఖ దుఃఖఫలములు గలుగుచున్నవి.

mam . All Rights Reserved
hramam.org

15. **పరిణామ తాప సంస్కార దుఃఖైర్గుణ వృత్తి నిరోధాచ్చ దుఃఖమేవ సర్వం వివేకినః**

పుణ్య కర్మ బంగారు సంకెల. పాప కర్మ ఇనుప సంకెల. కావున గుణములచే ప్రకోపింపబడి చేయబడు పునర్జన్మకు హేతుభూతములగు కామ్య కర్మలు సర్వము వివేకి దుఃఖములుగనే భావించును.

16. **హేయం దుఃఖమనాగతమ్**

ఆగామి, సంచిత ప్రారబ్ధమని కర్మ త్రివిధములు. గత జన్మలో చేసుకున్న కర్మ ఫలము ప్రారబ్ధమని వ్యవహరింపబడుచూ యీ జన్మలో ఆకర్మ ఫలముననుభవించుచున్నాము. ఈజన్మలో చేసుకున్న అహం ప్రవృత్తిలో చేసుకున్న కామ్యకర్మ సంచితమై రాబోవు జన్మకు ఆగామి కర్మయగును. మరల రాబోవు జన్మలో యీ ఆగామి కర్మవలన సుఖ దుఃఖానుభవము గలుగును కావున కామ్యకర్మ హేయము. దుఃఖమును గలిగించు కామ్యకర్మ విడువ వలయును అనగా నిష్కాను కర్మ చేయవలయును.

17. **ద్రష్ట్రదృశ్యయోః సంయోగో హేయహేతుః**

ద్రష్ట - చూచువాడు-జీవాత్మ. దృశ్యం దృశ్యమాన ప్రపంచం. దృశ్యమాన ప్రపంచంలో జీవాత్మ యొక్క సంయోగము హేయము

దృశ్యమనగా

18. **ప్రకాశ, క్రియా, స్థితిశీలం భూతేంద్రియాత్మకం భోగాపవర్గార్థం దృశ్యమ్**

ప్రకాశము, క్రియ, స్థితి యనునవి స్వభావముగా గల్గినదియు, పృథివ్యాది భూతములతోడను, ఇంద్రియములతోడను గూడి పురుషునికి భోగ మోక్షములు గలిగించునది దృశ్యము.

గుణములు

19. **విశేషా విశేష లింగమాత్రాలింగాని గుణపర్వాణి**

నిర్దేశింపబడినవి, బడనివి, సూచింపబడినవి, బడనివి అని త్రిగుణములు సూచింపబడినవి.

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

పురుషుడు (జీవాత్మ)

20. ద్రష్టా దృశిమాత్రః శుద్ధోఽపి ప్రత్యయానుపశ్యః

పురుషుడు గుణరహితు డయినను, శుద్ధుడయినను బుద్ధి లక్షణములతో గూడి ద్రష్టయై దృశ్యమును చూచుచున్నాడు. దృశ్యము ప్రకృతి.

21. తదర్థ ఏవ దృశ్యస్యాత్మా

దృశ్యము, దృశ్యమాన ప్రపంచము, జీవాత్మ యొక్క అనుభవమునకే ఏర్పడినది. అనగా సుఖదుఃఖానుభవము గలుగుచున్నది. ఆ ప్రకృతి జీవన్ముక్తునకు సుఖ దుఃఖానుభవము గలుగచేయదు.

22. కృతార్థం ప్రతి నష్టమప్యనష్టం తదన్యసాధారణ త్వాత్

కృతార్థుడైన వానికి (జీవన్ముక్తునకు) ప్రకృతి నివర్తించినను యితరులకు ప్రకృతి సంయోగము సహజమగుటచే జీవాత్మకు ప్రకృతి యొక్క అనుభవము నశింపదు.

23. స్వస్వామి శక్త్యోః స్వరూపోపలబ్ధిహేతుః సంయోగః

ప్రకృతియు, ప్రకృతికి ప్రభువైన పురుషుడు, అను నీ శక్తులు రెంటి యొక్కయు స్వరూపానుభవమునకు సంయోగమే కారణము. ప్రకృతి, పురుషుల సంయోగము వలననే సుఖ దుఃఖానుభవము గలుగుచున్నది.

24. తస్య హేతుర విద్యా

ప్రకృతి పురుషుల సంయోగమునకు అవిద్య కారణము.

అవిద్య నశించిన

25. తదభావాత్సంయోగాభావో హానం తద్దృశేః కైవల్యమ్

అవిద్య నివర్తించిన ప్రకృతి పురుష సంయోగము నివర్తించును. అప్పుడు జీవుడు కర్తగాక సాక్షీ భూతుడగును. ఈసాక్షీభూతస్థితియే కైవల్యము.

mam . All Rights Reserved
hramam.org

26. వివేకఖ్యాతిరవిప్లవా హానోపాయః

వివేకము అవిద్యానాశనమునకు ఉపాయము

27. తస్య సప్తధా ప్రాంతభూమిః ప్రజ్ఞా

అవిద్యా నాశనము వలన గలుగు ప్రజ్ఞకు సప్తభూమికలు సోపానములు.

28. యోగాంగానుష్ఠానాదశుద్ధిక్షయే జ్ఞానదీప్తిరావివేకఖ్యాతేః

యోగాంగముల ననుష్ఠించుట వలన అశుద్ధి అనగా అవిద్య నశించి జ్ఞానము వెలుగొంది వివేక ఖ్యాతి గలుగును.

యోగాంగములు

29. యమ, నియమ,ఆసన, ప్రాణాయామ, ప్రత్యాహార ధారణా, ధ్యాన, సమాధయోఽష్టావంగాని

యోగాంగములు 8. అవి ఏమనగా యమ, నియమ, ఆసన, ప్రాణాయామ, ప్రత్యాహార, ధ్యాన,ధారణ, సమాధి.

యమము.

30. అహింసా, సత్యాస్తేయ, బ్రహ్మచర్యాపరిగ్రహా యమాః

అహింస, సత్యము, దొంగిలింపకుండుట (అనగా దొంగతనము, లంచగొండితనము, నల్ల బజారు, కల్తీ, మోసము, దగా), బ్రహ్మచర్యము, అపరిగ్రహము అనునవి యమము అనబడును. యమములో కర్మేంద్రియములకు శిక్షణ ఇవ్వబడును. వాక్కుకు అహింసా సత్యములు, చేతులకు దొంగలింపకుండుట, అపరిగ్రహము, గుహ్యమునకు బ్రహ్మచర్యము పాటించుట అనునవి చెప్పబడినవి.

31. ఏతే జాతి, దేశ, కాల, సమయానవచ్ఛిన్నాః సార్వభౌమా మహావ్రతమ్

యమమునందు చెప్పబడినవి జాతి, దేశ, కాల, సమయములని చెప్పక సర్వులు పాటించవలయును. ఇదే మహావ్రతం.

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

నియమములు

32. శౌచ, సంతోష, తపః, స్వాధ్యయేశ్వరప్రణిధానాని నియమాః

శౌచము, (బాహ్యశౌచము, అంతఃశౌచము). సంతోషము, తపస్సు, స్వాధ్యాయము, ఈశ్వరారాధన వీటిని నియమములుగా చెప్పుదురు.

33. వితర్క బాధనే ప్రతిపక్షభావనమ్

యోగ ప్రతిబంధకములు అయిన భావములు తొలగుటకు వ్యతిరేకమయిన భావమును పెంపొందించుకొనవలయును.

ప్రతిపక్షభావనలనగా

34. వితర్కా హింసాదయః కృతకారితాను మోదితా లోభక్రోధమోహపూర్వకా మృదుమధ్యాధిమాత్రా దుఃఖజ్ఞానానంతఫలా ఇతి ప్రతిపక్షభావనమ్.

లోభ, క్రోధ, మోహములు తక్కువ, సామాన్య, హెచ్చుస్థాయిలలో యున్నను వితర్కము, హింస తనుచేసినను యితరులచే చేయించినను యోగ ప్రతి బంధకములై అజ్ఞానావృతమై దుఃఖ జనకములగుచున్నవి. ఇదియే ప్రతి పక్ష భావన

అహింస గొప్పతనము

35. అహింసా ప్రతిష్ఠాయాం తత్సన్నిధౌవైరత్యాగః

అహింసా వ్రతనిష్ఠాపరుని సాన్నిధ్యమున వైరము అనగా వైర లక్షణములు పొడచూపవు. ఈవిషయమునే ఋషుల ఆశ్రమములందు ఏనుగు, సింహము, పాము, నెమలి కలసి సహజీవనము చేయునట్లు వర్ణింపబడును.

సత్యము

36. సత్యప్రతిష్ఠాయాం క్రియాఫలాశ్రయత్వమ్

సత్యవ్రతనిష్ఠాపరుడు సర్వ పుణ్యకార్య ఫలప్రాప్తిని బొందును. సత్య వాక్పరిపాలన ముఖ్యము.

mam . All Rights Reserved
hramam.org

అస్తేయం

37. అస్తేయ ప్రతిష్ఠాయాం సర్వరత్నోపస్థానమ్

దొంగబుద్ధి లేనివాడు సర్వసంపదలు గలిగియుండును.

బ్రహ్మచర్యం

38. బ్రహ్మచర్య ప్రతిష్ఠాయాం వీర్యలాభః

బ్రహ్మచర్యవ్రతనిష్ఠాపరుడు తేజోవంతుడగును. వీర్య లాభము వలన నీరసముండదు. బ్రహ్మ చర్యమును పరిమిత కాలమున అనగా యోగ సాధన కాలముననే పాటించ వలయును. జీవితాంతము కాదు. ఈవిషయము చెప్పుటకు తపోవంతులైన వసిష్ఠ విశ్వామిత్రాదులకు అనేక మంది పుత్రులు ఉన్నట్లు కథలు చెప్పుదురు.

అపరిగ్రహము

39. అపరిగ్రహ స్థైర్యే జన్మకథంతా సంబోధః

అపరి గ్రహము పాటించిన వానికి పూర్వ జన్మ జ్ఞానము గలుగును. అపరి గ్రహమును పాటించువాడు యితరులకు బద్ధుడు గాక స్వతంత్రుడై యుండును.

అంతఃశౌచము

40. శౌచాత్స్వాంగ జుగుప్సా పరైరసంసర్గః

అంతఃశౌచము వలన ఇతరులతోడి సంసర్గము తొలగును. లౌకిక విషయములందు జుగుప్స ఏర్పడును.

41. సత్త్వశుద్ధి సౌమన స్యైకాగ్రేంద్రియ జయాత్మ దర్శన యోగ్యత్వానిచ

అంతః శౌచము వలన సత్త్వశుద్ధి, మంచిమనస్సు, ఏకాగ్రత, ఇంద్రియ జయము మఱియు ఆత్మదర్శన యోగ్యత గలుగును.

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

42. సంతోషాదనుత్తమః సుఖలాభః

సంతోషమువలన ఉత్తమ సుఖలాభము గలుగును.

తపస్సు

43. కాయేంద్రియసిద్ధిరశుద్ధి క్షయాత్తపసః

శరీరమునకు ఇంద్రియమునకుగల మాలిన్యము తొలగి సిద్ధి గలుగుటయే తపస్సు.

స్వాధ్యాయము

44. స్వాధ్వాయాదిష్టదేవతా సంప్రయోగః

స్వాధ్యాయము వలన ఇష్ట దేవతతో (సంప్రయోగము) దర్శనము కలుగును.

సమాధి

45. సమాధి సిద్ధిరీశ్వర ప్రణిధానాత్

కర్మఫల త్యాగము లేక సర్వము ఈశ్వరార్పణ చేయుట వలన సమాధి సిద్ధించును.

ఆసనం

46. స్థిరసుఖమాసనమ్

స్థిరముగను సుఖముగను నుండునది ఆసనము.

47. ప్రయత్న శైథిల్యానంత సమాపత్తిభ్యామ్

శరీరమును అటుయిటు కదల్చక (శరీర చలనమును నిరోధించి) అనగా చూపును లక్ష్యముపై నిలిపి ఈశ్వరుని ధ్యానించుట వలన ఆసనము స్థిరమై సుఖకరమగును.

48. తతో ద్వంద్వానభిఘాతః

ఆస్థితిలో, అప్పుడు ద్వంద్వములు బాధింపవు.

mam . All Rights Reserved
hramam.org

ప్రాణాయామము

49. తస్మిన్ సతి శ్వాసప్రశ్వాసయోర్గతివిచ్ఛేదః ప్రాణాయామః

అట్టిస్థితి యందు ఉచ్ఛ్వాసనిశ్వాసముల గతి విచ్ఛేదము ప్రాణాయామము.

50. బాహ్యాభ్యంతరస్తంభవృత్తిః దేశకాలసంఖ్యాభిః పరిదృష్టోదీర్ఘసూక్ష్మః

బాహ్యకుంభకము అంతఃకుంభకము అని ప్రాణాయామము రెండు తెఱుగులు. ఇవి మరల శరీరములో ఏ స్థానమున ఎంతసేపు నిలుపుట గ్రహించవలయును. గాలి పీల్చి వదలుటలో దీర్ఘము, సూక్ష్మము అని రెండు తెఱుగులు గలవు.

51. బాహ్యాభ్యంతర విషయాక్షేపీ చతుర్థః

బాహ్య కుంభకము, అంతఃకుంభకములు గాలి పీల్చుట, వదలుట, ఇవి నాలుగు పద్ధతులు.

52. తతః క్షీయతే ప్రకాశావరణమ్

ప్రాణాయామము వలన చిత్త ప్రకాశము అనగా చిత్త చాంచల్యము నశించును.

53. ధారణాసు చ యోగ్యతా మనసః

మనస్సు ధారణ పొందుటకు యోగ్యమగును.

ప్రత్యాహారము

54. స్వవిషయాసంప్రయోగే చిత్తస్వరూపానుకార ఇవేంద్రియాణాం ప్రత్యాహారః

ఇంద్రియములు తమ తమ విషయములను విసర్జించి చిత్త స్వరూపమును పొందుట అనగా శబ్దాది విషయములు చిత్తమునందు లయమగుటయే ప్రత్యాహారము. చిత్తము శబ్దాది విషయములందు ప్రవర్తింపకుండుట ప్రత్యాహారము. పంచేంద్రియోన్మాదమును పరిమార్చుట ప్రత్యాహారము.

55. తతః పరమా వశ్యతేంద్రియాణామ్

ప్రత్యాహారము వలన ఇంద్రియముల యొక్క గొప్ప వశీకరణము గలుగును.

*****

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

తృతీయాధ్యాయము

ధారణ

1. దేశబంధశ్చిత్తస్య ధారణా

ధారణ యనగా చిత్తమును ఏదైనా ఒక చోట నిలుపుట.

ధ్యానమ్

2. తత్ర ప్రత్యయైకతానతా ధ్యానమ్

చిత్తమును నిలిపి ఏక భావమున నుండుటయే ధ్యానము. తైల ధారవత్‌గా ఉదాహరణ చెప్పుదురు.

3. తదేవార్థమాత్రనిర్భాసం స్వరూపశూన్యమివ సమాధిః

రూపరహితమై అర్థము మాత్రము భాసింప చేయుచున్న స్థితియే సమాధి.

సంయమము.

4. త్రయమేకత్ర సంయమః

ధారణ, ధ్యాన, సమాధులు మూడు కలసి యుండుట సంయమము.

5. తజ్జయాత్ ప్రజ్ఞా ఽ లోకః

సంయమ స్థితిని దాటిన ప్రజ్ఞ గలుగును.

6. తస్య భూమిషు వినియోగః

ఆ ప్రజ్ఞను సక్రమముగా వినియోగించ వలయును.

7. త్రయమంతరంగం పూర్వేభ్యః

ఇంతకు ముందు చెప్పిన యమ నియమ ఆసన ప్రాణాయామ ప్రత్యాహారముల కంటే ధారణ, ధ్యాన, సమాధులు మూడు విశేషముగా అంతరంగములు అనగా అంతః కరణ చతుష్టయములకు సంబంధించినవి.

mam . All Rights Reserved
hramam.org

8. తదపి బహిరంగ నిర్బీజస్య

యమ నియమాదుల కంటే ధారణ, ధ్యాన, సమాధులు గొప్పవైనను నిర్వికల్ప సమాధి కంటే తక్కువ స్థితి గలిగి నిర్వికల్ప సమాధికి పూర్వాంగములే యగును.

9. వ్యుత్థాన, నిరోధ సంస్కారయోరభిభవ, ప్రాదుర్భావౌ నిరోధక్షణ చిత్తాన్వయో నిరోధపరిణామః

చిత్తమునందు గలిగిన ఆలోచనలను నిరోధించుట వలన, నిరోధించాలనే భావన గలుగుట వలన - చిత్తము, నిరోధ సంస్కారములను పొందినదని చెప్పబడుచున్నది. చిత్తవృత్తులు మొదట సంపూర్ణముగా నిరోధముగాకున్నను చాల వఱకు నిరోధింపబడియుండును. సంపూర్ణ నిరోధము లభించిననాడు చిత్తశుద్ధి గలిగి ఇక సంస్కారములు లేకుండును.

10. తస్య ప్రశాంతవాహిత సంస్కారాత్

సంస్కార బలము వలన చిత్తమున ప్రశాంతత నెలకొని యుండును.

11. సర్వార్థతైకాగ్రతయోః క్షయోదయౌ చిత్తస్య సమాధి పరిణామః

చిత్తము వివిధ రకములైన ఆలోచనలను వదలి (ఆలోచనలను నశింప చేసుకొని) ఏక చిత్తమున అనగా ఈశ్వరుని యందే ఆలోచనలను నిలుపుటమనే ఏకాగ్రతను పొందినంతనే, చిత్తము సమాధి స్థితికి చేరుచున్నది.

12. శాంతోదితౌతుల్యప్రత్యయౌ చిత్తస్యైకాగ్రతా పరిణామః

చిత్తము ఏకాగ్రత పొందినంతనే అశాంతి తొలగి శాంతి గలుగును. ఈ స్థితిలో కాలము గుఱించిన ధ్యాసవుండదు. రామాయణంలో ఋశ్యశృంగుడు శాంతను పెండ్లియాడుటగా కథగా వర్ణింపబడినది.

13. ఏతేన భూతేంద్రియేషు ధర్మలక్షణావస్థా పరిణామావ్యాఖ్యాతాః

చిత్త ఏకాగ్రత అనబడే సమాధి స్థితికి చేరునప్పటికి పంచభూతాత్మకమైన శరీరమునందు, ఇంద్రియములందు గలుగు ధర్మ, లక్షణ, అవస్థ పరిణామముల గుఱించి విశదీకరింపబడుచున్నవి.

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

14. శాంతో దితా వ్యపదేశ్యధర్మానుపాతీ ధర్మీ

కాలపరిణామము వలన వికారము చెందునది ధర్మి.

15. క్రమాన్యత్వం పరిణామాన్యత్వే హేతుః

క్రమమునందలి భిన్నత్వమునకు, పరిణామ మందలి భిన్నత్వమునకు హేతువగుచున్నది.

16. పరిణామత్రయసంయమాదతీతానాగతజ్ఞానమ్

ధర్మ, లక్షణ, అవస్థ అను యీ పరిణామమును మూడింటి యందును సంయమము చేయుట వలన, భూత భవిష్యత్ జ్ఞానము గలుగును.

17. శబ్దార్థ ప్రత్యయానామితరేతరాధ్యాస్యాత్ సంకరస్తత్ ప్రవిభాగసంయమాత్ సర్వభూతరుతజ్ఞానమ్

(ఇది శబ్దమిది యర్థమని ప్రత్యయమును విభేద జ్ఞానము లేకుండుటచే) సాధారణమైన యనుభవములో సాంకర్యము పొందుచున్న శబ్దార్థప్రత్యయములందు సంయమము చేయుట వలన సర్వ ప్రాణుల యొక్క ధ్వని (భాషా) జ్ఞానము గలుగును.

18. సంస్కారసాక్షాత్కరణాత్ పూర్వజాతి జ్ఞానమ్

చిత్తము నందు అణిగి యుండు పూర్వసంస్కారములపై యోగి సంయమము చేయగలిగినయెడల, సంస్కారములను కనుగొనుటచే, పూర్వ జన్మములు జ్ఞప్తికి వచ్చును.

19. ప్రత్యయస్య పరచిత్త జ్ఞానమ్

ఇతరుల చిత్తముపై సంయమము చేయుటవలన వారి చిత్తమును గూర్చి జ్ఞానము గలుగును అనగా వారి మనోభావములు మనకు తెలియును.

20. న చ తత్ సాలంబనం తస్యావిషయీభూతత్వాత్

ఆ చిత్తము యొక్క ఆలంబనము మాత్రము సంయమమునకు విషయము కాకుండుటచే గ్రహింపబడును.

mam . All Rights Reserved
hramam.org

21. కాయరూప సంయమాత్తద్ గ్రాహ్యశక్తి స్తంభే చక్షుః ప్రకాశ సంయోగేఽంతర్ధానమ్

యోగి తన శరీరముపై సంయమము చేయుట వలన అతనిరూపము మన కన్నులకు కనిపింపక రూప గ్రాహక శక్తి స్తంభించును. యోగి అదృశ్యమగును.

22. ఏతేన శబ్దాద్యంతర్ధానముక్తమ్

అటులనే యోగి యొక్క శబ్దాదులు మనకు తెలియవు.

23. సోపక్రమం నిరుపక్రమం చ కర్మ తత్సంయ మాదపరాంత జ్ఞాన మరిష్టేభ్యో వా

సోపక్రమము నిరుపక్రమము అని కర్మ రెండు విధములు. యోగి తన కర్మపై సంయమము చేయుట వలన అరిష్టసూచనలు, మరణము తెలియును. అనగా ఎప్పుడు మరణము సంభవించునది తెలియును.

24. మైత్ర్యాదిషు బలాని

యోగి యొక్క సంయమము వలన మైత్రి, కరుణ మొదలగు సద్గుణములు వృద్ధి పొందును.

25. బలేషు హస్తిబలాదీని

ఏనుగు, సింహము, మొదలయిన జంతువుల బలము నందు సంయమము చేయుట వలన ఆయా బలములు యోగికి కలుగును.

26. ప్రవృత్త్యాలోకస్యాసాత్ సూక్ష్మ, వ్యవహిత, విప్రకృష్ట జ్ఞానమ్

హృదయమందలి దివ్యజ్యోతి పై సంయమము చేయుట వలన అతి సూక్ష్మములయిన వస్తువులను, రహస్యముగా ఉన్న వస్తువులును, అతి దూరస్తములయినవియునగు వస్తువులను గూర్చిన జ్ఞానము గలుగును.

27. భువనజ్ఞానం సూర్యే సంయమాత్

సూర్యుని యందు సంయమము చేయుట వలన చతుర్థశ భువనముల గుఱించిన జ్ఞానము కలుగును.

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

28. చంద్రే తారావ్యూహజ్ఞానమ్

చంద్రుని యందు సంయమము చేయుట వలన నక్షత్రముల గుఱించిన జ్ఞానం గలుగును.

29. ధ్రువే తద్గతిజ్ఞానమ్

ధ్రువుని యందు సంయమము చేయుట వలన గ్రహ నక్షత్రముల గుఱించిన జ్ఞానము గలుగును.

30. నాభి చక్రే కాయవ్యూహజ్ఞానమ్

నాభి చక్రము నందు సంయమము చేయుట వలన శరీర జ్ఞానము అనగా నాడీ జ్ఞానముగలుగును. నాభి చక్రమునే కిష్కిందగా వర్ణింపబడినది.

31. కంఠకూపే క్షుత్పిపాసానివృత్తిః

కంఠములోపలి భాగమునందు సంయమము చేయుట వలన ఆకలిదప్పులు నివారణమగును. దీనినే రామాయణములో బల, అతిబలలుగా చెప్పబడినవి.

32. కూర్మనాడ్యాం స్థైర్యమ్

కూర్మనాడియందు సంయమము చేయుట వలన శరీరము నిలకడగా వుండును. పాల సముద్ర మథనం మందర పర్వతం మునుగుట, ఆపై విష్ణువు కూర్మావతారమున మందర పర్వతము స్థిరముగా నిలుచుటగా కథగా వర్ణించిరి. కొన్ని దేవాలయములలో తాబేలు బొమ్మను దీనికి గుర్తుగా ఉంచెదరు.

33. మూర్ధ జ్యోతిషి సిద్ధ దర్శనమ్

శిరస్సు నుండి వెలువడుచున్న సుషుమ్నానాడి యందు గల తేజస్సునందు సంయమము చేయుట వలన సిద్ధ పురుషుల (ఋషుల) దర్శన భాగ్యము కలుగును.

34. ప్రాతిభాద్వా సర్వమ్

పైన వివరింపబడిన యోగ శక్తు లన్నియు, ప్రతిభావంతునికి సిద్ధించును.

mam . All Rights Reserved
hramam.org

ఈశ్వరార్పిత మనస్సు గల నిష్కళంక వర్తనుడు ప్రతిభావంతుడు

35. హృదయే చిత్తసంవిత్

హృదయమునందు సంయమముచేయుట వలన మనో భావనలను గూర్చిన జ్ఞానము గలుగును.

36. సత్త్వపురుషయోరత్యంతా సంకీర్ణయోః ప్రత్యయా విశేషాద్ భోగః పరార్థత్వాత్ స్వార్థ సంయమాత్ పురుషజ్ఞానమ్

బుద్ధి తత్త్వమును గూర్చియు జీవుని గుఱించియు వివేకజ్ఞానము లేకుండుట వలన విషయానుభవము (భోగము) కలుగుచున్నది. పురుషుని (జీవుని) గుఱించి సంయమము చేయుట వలన పురుషుని గూర్చిన జ్ఞానము కలుగును.

37. తతః ప్రాతిభ శ్రావణ వేదనా దర్శాసాదవార్తా జాయంతే

పురుషజ్ఞానము వలన దివ్య శబ్దనాదమును, దివ్య స్పర్శ జ్ఞానమును, దివ్యరూప జ్ఞానమును, దివ్యరస జ్ఞానమును, దివ్య గంధ జ్ఞానమును కలుగును. **అప్సరసల రాక కలుగును.**

38. తే సమాధావుపసర్గా వ్యుత్థానే సిద్ధయః

పైన వివరించిన సిద్ధులు సమాధిని విడచిన కాలమున వ్యావహారిక స్థితి యందు సిద్ధులుగానున్నవి. ఈ యోగ సిద్ధులు నిర్వికల్ప సమాధికి ప్రతిబంధకములు.

39. బంధకారణ శైథిల్యాత్ ప్రచార సంవేదనాచ్చ చిత్తస్య పరశరీరావేశః

బంధకారణము నశించుట వలన, శరీరమందలి నాడీ సంచారము గ్రహించుటచేతను పరకాయ ప్రవేశము యోగి చేయగలుగును.

40. ఉదానజయాజ్జల పంకకంటకాదిష్వసంగ ఉత్క్రాంతిశ్చ

ఉదాన వాయువును జయించుటచే యోగి నీటిపైన బురదపైన, ముండ్లపైన నడవగలడు. మఱియు ఇచ్ఛా మరణమును పొందును.

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

41. సమానజయాత్ ప్రజ్వలనమ్

సమాన వాయువును జయించుట వలన దేదీప్యమానమైన శరీర కాంతి గలుగును. పూర్ణ కుంభకమునందున్న శీతోష్ణములు తెలియవు.

42. శ్రోత్రాకాశయోః సంబంధసంయమాద్దివ్యం శ్రోత్రమ్

శబ్దకారణమగు ఆకాశమునందు సంయమము చేయుట వలన దివ్య శ్రవణ శక్తి గలుగుచున్నది.

43. కాయాకాశయోః సంబంధసంయమాల్లఘు తూలసమాపత్తేశ్చాకాశగమనమ్

శరీరము, ఆకాశముల సంబంధమునందు సంయమముచేయుట వలన దూదివలె శరీరము తేలికై ఆకాశ సంచారము గలుగును.

44. బహిరకల్పితా వృత్తిర్మహావిదేహా తతః ప్రకాశావరణక్షయః

దేహ లక్షణములులేని ఆత్మ స్థితి మహావిదేహమనబడును. ఆ ఆత్మయందు సంయమము చేసిన అజ్ఞానాంధకారము నశించును.

45. స్థూల స్వరూప సూక్ష్మాన్వయార్థవత్త్వ సంయమాత్ భూతజయః

పృథివ్యాది పంచభూతములు, పంచతన్మాత్రలయందు సంయమము చేయుట వలన పంచభూతములపై జయము కలుగును.

46. తతోఽణిమాది ప్రాదుర్భావః కాయంసంపత్తద్ధర్మానభిఘాతశ్చ

పంచభూత జయమువలన అణిమాది అష్టసిద్ధులు, (శరీర సంబంధ) కాయ సంపద, దేహరూపాదులకు వినాశము లేకుండుటయు గలుగుచున్నది.

47. రూప, లావణ్య, బల, వజ్రసంహననత్వాని కాయసంపత్

రూపము, లావణ్యము, బలము, వజ్రముచేతనైనను భేదింపబడని కఠినత అనే కాయసంపద గలుగును.

48. గ్రహణ స్వరూపాస్మితాన్వయార్థ వత్త్వ సంయమాదింద్రియజయః

శబ్దమును ఆత్మ యందు సంయమము చేయుటచే ఇంద్రియజయము

mam . All Rights Reserved
hramam.org

గలుగుచున్నది. పురాణములలో శబ్ద భేదిగా చెప్పుదురు.

49. తతో మనోజవిత్వం వికరణ భావః ప్రధానజయశ్చ

ఇంద్రియ జయము వలన మనోజవం, ఇంద్రియములపై ఆధిపత్యం, ప్రకృతి స్వాధీనము గలుగును.

50. సత్త్వపురుషాన్యతాఖ్యాతిమాత్రస్య సర్వభావాధిష్ఠాతృత్వం సర్వజ్ఞాతృత్వంచ

ప్రకృతి, పురుషులపై సంయమము చేయుట వలన సర్వశక్తిత్వమును సర్వేంగితజ్ఞత్వమును గలుగును.

51. తద్వైరాగ్యాదపి దోషబీజక్షయే కైవల్యమ్

ఈయోగశక్తులందు ఉదాసీనత లేక వైరాగ్యము పొందిన సమస్త దోషములు నశించి కైవల్యప్రాప్తి లభించును.

52. స్థాన్యుపనిమంత్రణే సంగస్మయాకరణం పునరనిష్ట ప్రసంగాత్

యోగి, దేవతలు చేయు ప్రశంసలను, మానవులు చేయు ప్రార్థనలవలనను ఆయా అభిలాషగాని గర్వమును గాని పొందరాదు. అట్లు అభిలషించిన యోగి పతనమగును.

53. క్షణతత్క్రమయోః సంయమాద్వివేకజం జ్ఞానమ్

ప్రలోభములకు లోను గాక క్షణకాలము దేవతా ప్రశంసలు, మానవుల పొగడ్తల వలన గలుగు అనర్థమును తెలుసుకొని, వివేకవంతుడై వివేకము నందు సంయమము చేసిన వివేకముచే జ్ఞానము గలుగును.

54. జాతి, లక్షణ, దేశై రన్యతాఽనవచ్ఛేదాత్తుల్యయోస్తతః ప్రతిపత్తిః

జాతిచేతను, లక్షణములచేతను దేశములచేతను, స్థాన విశేషము చేతను విభజన చేయబడక, సంయమము వలన జ్ఞానము కలుగును.

55. తారకం సర్వవిషయం సర్వథావిషయమక్రమంచేతి వివేకజం జ్ఞానమ్

మహాదాది సమస్త తత్త్వ విషయములును ఏకకాలమునందు ఆవరించునట్టి వివేక జ్ఞానము తారక జ్ఞానము అనబడును.

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

56. సత్త్వపురుషయోః శుద్ధిసామ్యే కైవల్యమితి

బుద్ధి తత్త్వము నందును, జీవత్వమునందును పరిశుద్ధతయే కైవల్యమని చెప్పబడును.

సంయమమునే అష్టాంగ యోగములో ప్రత్యాహారమని అందురు. ప్రత్యాహార స్థాయిలో మనస్సు, ప్రాణము నిర్ణీత స్థలములలో నియమించుట వలన అణిమాది అష్టసిద్ధులు పైన చెప్పిన సిద్ధులు కలుగును. ఈ సిద్ధులు యోగికి ప్రతిబంధకములు. యోగి వీటివలన భ్రష్ఠుడగును. సమాధి స్థితికి చేరిన ఈ సిద్ధులన్నియు కోరకనే లభించును. ఆ స్థితిలో ఈ సిద్ధులు యోగ భ్రష్ఠతను కలుగ చేయవు.

*****

mam . All Rights Reserved
hramam.org

చతుర్థాధ్యాయము

1. **జన్మౌషధి మంత్ర తపః, సమాధిజాః సిద్ధయః**

కొంత మందికి జన్మముచే, మూలికలచే, మంత్రములచే, తపస్సుచే, సమాధిచే సిద్ధులు కలుగుచున్నవి.

2. **జాత్యంతర పరిణామః ప్రకృత్యాపూరాత్**

గుణ, కర్మ విభాగము వలన జాతి గలుగుచున్నది. గుణ, కర్మలు ప్రకృతిలోనివి. ప్రకృతి పూర్తిగా తొలగిన మఱియొక జాతిగా పరిణమించుట గలుగును. ఇందు వలననే ఏజాతిలో పుట్టినను ఎందఱో ఋషులుగా మారిరి.

3. **నిమిత్తమ ప్రయోజకం ప్రకృతీనాం వరణభేదస్తు తతః క్షేత్రికవత్**

ఉదాహరణగా పైన చెప్పిన విషయము చెప్పబడుచున్నవి. పొలములను సాగుచేయుటకై నీరు. ఇది వఱకే కాలువలోనున్నది. కాలువ యొక్క ద్వారములు మాత్రము మూయబడియున్నవి. ఆ ఆటంకమును తొలగించిన నీరు పొలము లోనికి ప్రవహించును. వ్యవసాయదారుడు ప్రవాహమునకు గల ఆటంకములను తొలగించిన తోడనే స్వాభావికముగా నీరు పొలములోనికి ప్రవహించును. అటులనే ప్రకృతి యొక్క ఆవరణలను తొలగించిననే జ్యోతిప్రకాశమును దర్శించగలము. కర్మలు ప్రకృతి ఆవరణ తొలగించుటకు చాలా వఱకు ఉపయోగపడును.

4. **నిర్మాణ చిత్తాన్యస్మితామాత్రాత్**

వాసనా యుతమైన చిత్తమును యోగి తన సాధనచే (అస్మితం) నిర్మల చిత్తమును కలుగ చేయుచున్నాడు.

5. **ప్రవృత్తిభేదే ప్రయోజకం చిత్తమేకమనేకేషామ్**

వివిధ వ్యక్తులయందు ఈచిత్తము వారి ప్రవృత్తిననుసరించి అనేక విధములుగ నున్నది. కొందఱు కైవల్యమునకు, కొందఱు యోగశక్తులకు పాటు పడుదురు.

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

6. తత్ర ధ్యానజమనాశయమ్

సమాధి బలమున పొందిన వాసనారహిత చిత్తము గొప్పది.

7. కర్మాశుక్లాకృష్ణం యోగిన స్త్రివిధమితరేషామ్

సామాన్య మానవుల కర్మ, పుణ్యకర్మయని,పాపకర్మయని,శుభాశుభ మిశ్రమకర్మయని మూడు విధములుగా యుండును. కాని యోగుల కర్మ నిష్కామకర్మ యగుట వలన పుణ్య పాపయుతమై యుండదు.

8. తతస్తద్విపాకానుగుణానామేవాభివ్యక్తిర్వాసనానామ్

వాసనల వలన పుణ్యపాపమిశ్రమ కర్మలు వ్యక్తమగుచుండును.

9. జాతి, దేశ, కాల, వ్యవహితానామప్యానంతర్యం స్మృతి సంస్కారయోరేక రూపత్వాత్

స్మృతియును, సంస్కారమును ఏకరూపమును పొందియుండుటచే జాతి, దేశ, కాలము అనువానిచే వేఱు పఱుపబడియున్నను వాసనలు నశింపవు.

10. తాసామనాదిత్వం చాశిషో నిత్యత్వాత్ సుఖపిపాస

సుఖము కొఱకు తీవ్రమైన వాంఛ అనాదియై యుండుటచే వాంఛలకు ఆది యనునది లేదు. ఆది లేనందున అంతమును లేదు.

11. హేతుఫలాశ్రయాలంబనైః సంగృహీతత్వాదేషామభావే తదభావః

వాంఛ అనునది కారణము, కార్యము, ఆశ్రయము, శబ్దాది విషయములు అనువానితో కూడు కొని యుండుటచే యివియన్నియు లేకున్నప్పుడు వాంఛయు లేకుండును.

12. అతీతానాగతం స్వరూపతోఽస్త్యధ్వభేదాద్ధర్మాణామ్

భూత, భవిష్యత్, వర్తమాన కాలములలోని వాంఛ జీవ స్వభావమునందేగలదు. గతకాలములో మనమనుభవించిన వాంఛలు, వర్తమాన కాలములోని వాంఛలు, రాబోవు కాలములోని వాంఛలకు కారణము మన స్వభావము.

mam . All Rights Reserved
hramam.org

13. తే వ్యక్త, సూక్ష్మా గుణాత్మానః

ఆవాంఛలు మన గుణములననుసరించి కొన్ని సార్లు వ్యక్తముగను, కొన్ని సార్లు మన మనస్సునందే అణగియుండును.

14. పరిణామైకత్వాద్వస్తుతత్త్వమ్

వస్తు తత్త్వము పరిణామము అనగా మార్పు గలిగియుండును. ఒకే వస్తువు ఒకని యందు గలిగించు భావనకు, యింకొకనికి గలిగించు భావనకు తేడా గలదు.

15. వస్తుసామ్యే చిత్తభేదాత్తయోర్విభక్తః పన్థాః

వేఱ్వేఱు వ్యక్తుల చిత్తము వేఱ్వేఱుగా ఉండుట వలన ఒకే వస్తువునందు గలుగు భావనలు వేఱు వేఱుగానుండును. ఒకనికి కోడికూరయందు ఆపేక్ష, ఇంకొకనికి అది అసహ్యము.

16. తదుపరాగాపేక్షిత్వాచ్చిత్తస్య వస్తు జ్ఞాతాజ్ఞాతమ్

వస్తువులు చిత్తముపై ప్రతిబింబించునట్టి విధము ననుసరించి ఆవస్తువునందు లాలస (జ్ఞాతం), విముఖత (అజ్ఞాతం) లు గలుగును.

17. సదా జ్ఞాతాశ్చిత్తవృత్తయస్తత్ ప్రభోః పురుషస్యా పరిణామిత్వాత్

పురుషుడు (జీవాత్మ) పరిణామము చెందక యుండుట వలన అతని చిత్త వృత్తులు అతనికి సదా తెలియబడుచున్నవి.

18. న తత్ స్వాభాసం దృశ్యత్వాత్

జీవుడు స్వయం ప్రకాశుడు, చిత్తము స్వయం ప్రకాశము కాదు. కావున చిత్తము పురుషునకు దృశ్య విషయము.

19. ఏకసమయే చోభయానధారణమ్

చిత్తము స్వయం ప్రకాశము కాదు. అది పురుషుని యిచ్ఛాను సారము పనిచేయును అని ఏల చెప్పుదుమన్న, చిత్తము ఒకే సమయమున అటు ఈశ్వరుని గుఱించి ఇటు సంసార విషయముల గుఱించి ఆలోచన చేయలేదు.

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

ఏదో ఒకదాని గుఱించి మాత్రమే ఆలోచించ గలదు.

20. చిత్తాంతర దృశ్యే బుద్ధి బుద్ధే రతిప్రసంఙ్గః స్మృతి సంకరశ్చ

రెండు చిత్తములు యుండి యుండవచ్చును గదా యను సందేహమునకు తావులేదు. ఏలయన చిత్తము నందలి వాంఛ అనుభవము పొందిన వెంటనే అది స్మృతిగామారును. అనగా అది మనకు గుర్తుండును. మనకు రెండు స్మృతులుండనందున రెండు చిత్తములు లేవు. మఱియొక చిత్తము వలన దర్శన యోగ్యత కలుగుచున్నదని ఊహించిన యెడల అట్టి ఊహలకు అంతమనునది లేకుండుటయు స్మృతి సంకరమగుట సంభవించును.

21. చితేర ప్రతి సంక్రమాయాస్తదాకారాపత్తౌ స్వబుద్ధిసంవేదనమ్

చిత్తము పురుషుని స్వరూపమును పొందినప్పుడు అనగా పురుషుడు చిత్తముతో కలసినప్పుడు విషయ పరిజ్ఞానము గలుగుచున్నవి.

22. ద్రష్టృదృశ్యోపరక్తం చిత్తం సర్వార్థమ్

ద్రష్ట-పురుషుడు, దృశ్యము- ప్రకృతి, నానార్థములు. దృశ్యమునందు, పురుషునిచే చిత్తము ప్రతిఫలింపబడిన చిత్తము సర్వవిషయములను గ్రహింప గలుగుచున్నది.

23. తదసంఖ్యేయవాసనాభిశ్చిత్రమపి పరార్థం సంహత్యకారిత్వాత్

అసంఖ్యాక మగు కోరికలచే చిత్తము నిండియున్నను చిత్తము తన కొఱకు గాక, జీవుని అనుభవమునకు పనిచేయుచున్నది. చిత్తమునందలి కోరికలు చిత్తముచే అనుభవింపబడవు. అవి పురుషునిచే అనుభవింపబడుచున్నవి.

24. విశేష దర్శిన ఆత్మభావ భావనానివృత్తిః

చిత్తము ఆత్మ కాదు. అను భావన యోగి గ్రహించును. అది వివేకము.

25. తదా వివేక నిమ్నం కైవల్య ప్రాగ్భావం చిత్తమ్

అప్పుడు, అనగా వివేకమందుయున్న చిత్తము పూర్వావస్థయైన కైవల్యమును బొందుచున్నది.

mam . All Rights Reserved
hramam.org

26. తచ్ఛిద్రేషు ప్రత్యయాన్తరాణి సంస్కారేభ్యః

కైవల్య ప్రాప్తికి ఆటంకములగు సుఖ ప్రాప్తి భావములు మన సంస్కారముల వలన గలుగుచున్నవి.

27. హానమేషాం క్లేశవదుక్తమ్

క్లేశములు, అవిద్య అస్మితాదులను నిగ్రహించిన రీతినే ఈ సంస్కారములను గూడ నిగ్రహింపవలయును.

28. ప్రసంఖ్యానే ఽప్యకుసీదస్య సర్వథా వివేకఖ్యాతేర్ధర్మ మేఘుః సమాధి

మేఘము కోరకయే వర్షించును. ధర్మమేఘము ధర్మయుతమైన సమస్తకామములను కోరకయే వర్షించును. అటులనే ఆత్మానాత్మవివేకము, కామ్యకర్మల ఫలితమును బాగుగా విచారించి శాశ్వతానందము నిచ్చు ఆత్మను భూతిని సమాధిస్థితి యందు పొందిన యోగికి సర్వసిద్ధులు అయాచితముగా లభించును. వసిష్ఠుడు ఉదాహరణ .

వసిష్ఠులవారు బ్రహ్మదండము (బ్రహ్మానుభూతి) వలన విశ్వామిత్రుడు తపోధనముగా సంపాదించిన సర్వశక్తులను అవలీలగా తృణీకరించినాడు. సకల చిత్తములను చక్కగా వివేచించునట్టి జ్ఞానము పొందియు, ఫలాపేక్ష లేక యుండు వానికి అట్టి పరిపూర్ణ వివేక ఫలితముగ ధర్మమేఘమును సమాధి కలుగుచున్నది

29. తతః క్లేశ కర్మనివృత్తిః

అట్టి ఆత్మను భూతియను నిర్వికల్పసమాధి వలన సమస్త క్లేశముల సమస్త కర్మల నివృత్తి గలుగుచున్నది.

30. తదా సర్వావరణమలాపేతస్య జ్ఞానస్యాఽనంత్యాత్ జ్ఞేయమల్పమ్

అప్పుడు నిర్వికల్ప సమాధి బలముచే పొందిన జ్ఞానము ఆవరణమునుండియు, సమస్తమైన మాలిన్యముల నుండియు విడువబడి అనంతమైయుండుటచే జ్ఞేయము గ్రహింపదగినది అల్పమగుచున్నది.

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

31. తతః కృతార్థానాం పరిణామ క్రమసమాప్తిర్గుణానామ్

అప్పుడు త్రిగుణములు కార్యసాఫల్యము నొందిన వగుటచే పరిణామ క్రమము పరిసమాప్తమగును.

32. క్షణప్రతియోగీ పరిణామాపరాన్తనిర్గ్రాహ్యః క్రమః

కాలముననుసరించి కలుగుచున్నవియు, కార్య సమాప్తమైన తరువాత తెలుసుకొనబడునవియు అగు మార్పులే పరిణామ క్రమమునందలి క్రమమైయున్నవి.

33. పురుషార్థశూన్యానాం గుణానాం ప్రతిప్రసవః కైవల్యం స్వరూపప్రతిష్ఠా వా చితిశక్తే రితి

పురుష ప్రయోజనము కంటే వేఱొక ఫలాపేక్ష లేని సత్త్వాది గుణములను విలోమక్రమమున లయించుట గాని, చిత్ప్రకాశమును స్వస్వరూపమునందు నెలకొల్పుట గాని కైవల్య మనబడును.

నేడు ఆరోగ్య విషయములో చెప్పబడు ఆసనముల గుఱించి పతంజలి చెప్పలేదని ఈ యోగ సూత్రములు చదివిన అర్థమగును.

*****

mam . All Rights Reserved
hramam.org

దేహి దేహ పుత్ర కళత్రాది సందోహంబువలని మోహసాలంబు నిష్కామ కరవాలంబున నిర్మూలనంబు చేసి, గేహంబు వెడలి, పుణ్య తీర్థ జలావగాహంబుసేయుచు, నేకాంత, శుచి ప్రదేశంబున, విధివత్ప్రకారంబునం కుశాజిన చేలంబులతోడం కల్పితాసనుండై, మనంబున నిఖిల జగత్ప్రతీకరణ సమర్థంబై యకారాది త్రివర్ణకలితంబై బ్రహ్మ బీజంబైన ప్రణవంబు సంస్మరించుచు, వాయువుల జయించి, విషయంబుల వెంట నంటి పాఱెడి ఇంద్రియంబుల బుద్ధిసారథియై మనోనామకంబులయిన పగ్గంబుల బిగ్గబట్టి మ్రొగ్గందిగిచి దట్టంబులయిన కర్మ ఘట్టంబులు నిట్టట్టుమెట్టెడి మనంబును శేముషీ బలంబున నిరోధించి భగవదాకారంబుతోడ బంధించి, నిర్విషయంబైన మనంబున భగవత్పాదాద్యవయవంబులం గ్రమంబున ధ్యానంబు సేయుచు, రజస్తమో గుణంబులచేత నాక్షిప్తంబును విమూఢంబునగు చిత్తంబునం తద్గుణంబుల వలన నయ్యెడి మలంబులం ధారణావశంబునంబోనడిచి, నిర్మల చిత్తంబునం, బరమంబయిన విష్ణుపదంబునకుం జను, ధారణా నియమంబు గలుగ సుఖాత్మకంబగు విషయంబు నవలోకించు యోగికి భక్తి లక్షణంబయిన యోగాశ్రయంబున వేగంబ మోక్షంబు సిద్ధించు. (భాగవతము, ద్వితీయ స్కంధము, 12). యోగి దేహ త్యాగ కాలమున ప్రాణములను బ్రహ్మ రంధ్రము చేర్చి మనస్సును లయించి క్షేత్రజ్ఞుని ఆత్మతో చేర్చి ప్రకృతిని వీడి ఆనంద మయుండై బ్రహ్మమందు కలియును. యోగ మార్గమున కాని ఈశ్వరుని దర్శింపలేము.

యోగములోని దోషము:- యమనియమాది యోగముల ఆత్మ నియంత్రితమయ్యు కామ రోషముల ప్రచోదితంబయగు. శాంతి వహింపదు.

యోగభ్రష్టత:- పూర్వ జన్మ కర్మ వశమున యోగభ్రష్టుండగు.

యోగిలక్షణములు:- ఆత్మ తత్త్వము కలవాడై యావత్ కర్మఫలాను పర్యంతము పుత్రదారసమేతంబగు ప్రపంచమునను భవించి ఆపై విరక్తి వైరాగ్యములు కలిగి దేహధ్యాసలేక మత్తుని వలె జడుని వలె ఉండును. శరీరము అనిత్యమని తలచి

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

ఆత్మ తత్త్వనిష్ఠుడై ఉండును. ప్రకృతిని వీడి సుఖదుఃఖములకు విచలితుడు కాక అవి అహంకార ధర్మములని తెలుసుకొని చిత్తము భగవంతుని యందు చేర్చి నిర్మలుండై, విగతసంగుండై, అణిమాది సిద్ధులను స్వీకరించక, సమాహిత మనస్కుండై ఉండును. శాంతుడై ద్వందాతీతుడై అఖిల ప్రపంచమునందు ఆత్మను, ఆత్మయందు అఖిలభూతములను దర్శించుచు పరమ పురుషునితో ఏకీభూతుడై ఉండును. దేహత్యాగ కాలమున పాము తనకుబుసమును విడచునట్లు శరీరమును వీడి ముక్తిని పొందును అనగా ఆత్మయై విరాజిల్లును.

సద్యోముక్తి:- యోగి దేశకాలములను గూర్చి పట్టించుకొనడు. ఆసన్న మరణార్థియైన యోగి దేహత్యాగ కాలమున ఇంద్రియములతో సంగమము లేకుండా సకల కార్యములను దిగనాడి భద్రాసనస్థుడై ప్రాణాయామమున ప్రాణములను ఆధారమునుంచి నాభితలము చేర్చి ఆపై హృదయస్థానము ఆపై భ్రూమధ్యము చేర్చి, విజ్ఞానదృక్‌వీర్యజలనంబున విషయ వాసనలు దగ్ధము చేసి నిరపేక్షమున మనోవేగమును బుద్ధిచే భంగించి బుద్ధిని క్షేత్రజ్ఞునితో కూర్చి క్షేత్రజ్ఞునిని ఆత్మలోపల చేర్చి శాంతుడై బ్రహ్మ రంధ్రము చీల్చి, ఆత్మను బ్రహ్మమందు కలిపి ఏకీభూతుడై ఉండును. ఆకాశమునందు శరీర రంధ్రములను, వాయువునందు నిశ్వాసంబును, తేజంబులో ఊష్ణంబును, జలంబులో రసంబును, ధరణియందు శల్య మాంస ప్రముఖంబులను, వహ్నియందు వక్త్రంబుతోడ వాక్కును, ఇంద్రుని తోడ కరములను, విష్ణువుతో గతితోడ పాదంబులను, ప్రజాపతియందు రతితోడ ఉపస్థంబును, మృత్యువునందు విసర్గంబుతోడ పాయువును, దిక్కులందు శబ్దంబుతోడ శ్రోత్రంబును, వాయువునందు స్పర్శంబుతోడ త్వక్కును, సూర్యుని యందు రూపంబుతోడ చక్షువులను, సలిలమందు జిహ్వాయు, క్షితి యందు గంధముతోడ ఘ్రాణమును, చంద్రుని యందు మనోరథంబులతోడ మనంబును, బ్రహ్మముతోడ బుద్ధిని, రుద్రుని యందు అహంకారమును, క్షేత్రజ్ఞునియందు సత్త్వంబు తోడ చిత్తంబును, గుణంబులతోడ వైకారికంబును లయించి అటమీద పృథివిని జలంబులందు, జలంబులు తేజమునందు, తేజమును వాయువునందు, వాయువును ఆకాశమునందు, ఆకాశమును అహంకార తత్త్వమునందు, అహంకారమును మహతత్త్వమునందు, మహతత్త్వమును ప్రకృతియందు, ప్రకృతిని అక్షరుండైన పరమాత్మయందును

mam . All Rights Reserved
hramam.org

లయమునొందించి చిన్మాత్రావశేషితుండైన క్షేత్రజ్ఞుని పరమాత్మయందు లయముచేసి బ్రహ్మమై విరాజిల్లును. దీనిని లయయోగమందురు. అండ సృష్టిలో ఎందుండి ఏమేమి వచ్చినవో వాటిని అందులో లయముచేసి దేహమును వీడి, ఆత్మమై విరాజిల్లుటయే యిందు చెప్పబడినది. యోగి దేహత్యాగ కాలమున ఇంద్రియములతో సంగమంబు విడచి బ్రహ్మలోకమునకు ఆకాశపథంబునబోవుచు సుషుమ్నా నాడివెంట అగ్నించేరి జ్యోతిర్మయంబైన తేజంబున నిర్మలుండై, ఎందును తగులువడక తారామండలము మీద సూర్యాది ధ్రువాంత పదంబుల క్రమక్రమంబున అతిక్రమించి హరి సంబంధమైన శింశుమార చక్రంబు చేరి బ్రహ్మవిదులకు నెలవైన బ్రహ్మలోకముచేరి బ్రహ్మయగును.

క్రమ ముక్తి:- యోగి దేహ త్యాగ సమయమున ఇంద్రియములతో సంగమము విడువనివాడు వానితోడన బ్రహ్మాండమునందు ఖేచర, సిద్ధ, విహార యోగ్యంబు అణిమాది సకలైశ్వర్య సమేతంబైన మహర్లోకంబు చేరి మహాకల్పకాలంబు క్రీడించి బ్రహ్మలో ఐక్యమగును.

యోగము గుఱించి చెప్పిన ఇతర గ్రంథములు

యోగము గుఱించి కైవల్య ఉపనిషత్, శ్వేతాశ్వర ఉపనిషత్,సాంఖ్య సూత్రములు, భగవద్గీత, పతంజలి యోగసూత్రములు, యాజ్ఞవల్క్య ప్రవచనములుగా కనిపించుచున్నవి. ఈ ప్రకరణములో సాంఖ్య సూత్రములందు శ్వేతాశ్వర ఉపనిషత్ నందు , యాజ్ఞవల్క్య ప్రవచనములలో చెప్పబడినవి ప్రస్తావించ బడుచున్నవి.

యోగికి ఉండవలసిన లక్షణములు: యోగ సాధకుడు తనకు, దేహనిర్వహణకు, కుటుంబ నిర్వహణకు కావలసినంత మాత్రమే స్వీకరించుచూ నిత్యసంతోషిగా ఉండవలయును.

ఆవృత్తి రస కృదుపదేశాత్: (సాంఖ్య సూత్రములు, చతుర్థాధ్యాయము, 3).

అసకృత్	=	ఇది సత్తు ఇది అసత్తు అని
ఆవృత్తిః	=	మరల మరల గురువు
ఉపదేశాత్	=	ఉపదేశించుట వలన యోగికి సత్తు

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

గుఱించి అసత్తు గుఱించి జ్ఞానము కలుగును.

శ్యేనవత్ సుఖదుఃఖీ త్యాగ వియోగాభ్యామ్: (సాంఖ్య సూత్రములు, చతుర్థాధ్యాయము, 5)

ఉదాహరణగా చెప్పిన కథ. ఒక డేగకు మాంసము దొరికినది. ఆ మాంస ఖండమును తీసికొని వెళ్ళుచుండగా ఇంకొక డేగ ఆ మాంస ఖండమునకై యుద్ధమునకు తలపడెను. అంత డేగ ఆ మాంస ఖండమును వదలి మానసిక ఆరాటము లేక సుఖముగా ఉండెను.

ఆ విధముగా ధనకనక వస్తువాహనాదుల యందు ఆపేక్షలేక, భార్యా పుత్రాదులయందు వ్యామోహములేక ఉండవలయును. దీనినే వైరాగ్యము అని అందురు.

అహి నిర్ణ్యయనీవత్ (సాంఖ్య సూత్రములు, చతుర్థాధ్యాయము, 6)

అహి	=	పాము
నిర్ణ్యయనీవత్	=	తన కుబుసమును వీడి సుఖించునట్లు సాధకుడు రాగ ద్వేషములను, కోపమును వదల వలయును.

అసాధనాను చింతనమ్ బుధాయ భరతవత్ (సాంఖ్య సూత్రములు, చతుర్థాధ్యాయము, 6)

బుధాయ	=	బుద్ధిమంతుడు
అసాధనా+అనుచింతనమ్	=	మోక్షమార్గమునకు సంబంధించని విషయములను గుఱించి ఆలోచింపరాదు. అలా లేడిపిల్ల గుఱించి ఆలోచించిన
భరతవత్	=	భరతుని వలె పునర్జన్మకు వచ్చును.

బహుభి ర్యోగే విరోధో రాగాదిభిః కుమారీ శంకవత్

(సాంఖ్య సూత్రములు, చతుర్థాధ్యాయము, 6)

బహుభిః+రాగాదిభిః	=	అనేక విషయములు చింతించుట చేత
యోగే	=	యోగమునందు
విరోధః	=	విఘ్నము కలుగును
కుమారీ శంకవత్	=	అమ్మాయి చేతులకు గల గాజుల వలె.

mam . All Rights Reserved
hramam.org

ఇది ఒక ఉదాహరణగా చెప్పబడిన కథ. ఒక అమ్మాయి చేతులకు చాలా గాజులు ఉంచి ధాన్యమును దంచుచున్నది. చేతులకు చాలా గాజులు ఉండుట వలన దంచుచున్నప్పుడు శబ్దము కలుగుచున్నది. అప్పుడు ఆ అమ్మాయి అ గాజులన్నింటినీ తీసి ఒక గాజును మాత్రమే ఉంచి దంచ సాగెను. అప్పుడు శబ్దము లేదు. అటులనే సాధకుడు ఒంటిరిగా ఉండి యోగ సాధన చేయవలయును.

ద్వాభ్యామపి తథైవ (సాంఖ్య సూత్రములు, చతుర్థాధ్యాయము, 10).

ద్వాభ్యామ్+అపి	=	ఇద్దఱు ఉన్నా
తథాయేవ	=	అట్లే జరుగును. కావున ఒంటరిగానే ఉండవలయును.

నిరాశః సుఖీ పింగళావత్ (సాంఖ్య సూత్రములు, చతుర్థాధ్యాయము, 11)

ఇది ఉదాహరణగా చెప్పిన కథ. ఒక ఊరిలో పింగళ అను పేరుగల ఒక వేశ్య ఉండెను. ఆమె ఒక రాత్రి విటునకై ఎదురు చూచి చూచి విసిగి ఇక విటుడు రాడని నిశ్చయించి తలుపులు వేసుకొని సుఖముగా నిద్రపోయినది. ఆ విధముగా సాధకుడు ఆశను వదలి యదృచ్ఛాలాభ సంతుష్టి కలిగి ఉండవలయును.

బహుశాస్త్ర గురూపాసనేఽపి సారాదానమ్ షడ్పదవత్

(సాంఖ్య సూత్రములు, చతుర్థాధ్యాయము).

బహుశాస్త్ర గురూ ఉపాసనే + అపి	=	బహు శాస్త్రములను చదివి ఇద్దఱు గురువులను సేవించిననూ
సారాదానమ్+షట్ పదవత్	=	తేనెటీగ పూల మకరందమును గ్రహించి నట్లు సారమును గ్రహించవలయును. దీనికే ప్రహ్లాదుడు చండామార్కులను,

Copyrights © Siddhashra
www.siddhash

నారదుని సేవించి చదువులలో మర్మమెల్ల చదివితి అని చెప్పినాడు.

యోగసిద్ధయోఽప్యౌషధాదిఽసిద్ధి వర్ణాప లపనీయాఃఽ

(సాంఖ్య సూత్రములు, పంచమాధ్యాయము, 23.)

ఔషధాది	=	కొన్ని మూలికల వలన
అపి	=	కూడా
యోగ సిద్ధయః	=	యోగసిద్ధుల వలన
సిద్ధివత్	=	సిద్ధులు కలుగును. ఏవిధముగానైనను
న అపలపనీయాఃఽ	=	యోగ సిద్ధులను స్వీకరించ రాదు.

తత్వాభ్యాసాన్నేతి నేతి-ఈతి త్యాగా ద్వివేక సిద్ధిఃఽ

(సాంఖ్య సూత్రములు, తృతీయాధ్యాయము, 14).

త్యాగాత్	=	ఇంద్రియములు ఇంద్రియార్థములను త్యజించుట చేత
న ఇతి + న ఇతి	=	ఇది కాదు ఇది కాదు అనగా వస్తు దృష్టి వీడుట చేత
తత్వాభ్యాసాత్ ఇతి	=	ఆత్మ దర్శనము పొందాలనే నిరంతర తపన వలన
వివేక సిద్ధిఃఽ	=	జ్ఞానము కలుగును. అనగా యోగికి వస్తు దృష్టి ఉండరాదు. ఆత్మ దర్శనము పొందవలయుననే తపన ఉండవలయును.

నాభోగాత్ రాగ శాంతి ర్మునివత్ (సాంఖ్య సూత్రములు, చతుర్థాధ్యాయము, 27).

భోగాత్	=	అగ్నిలో ఆజ్యము పోసిన అగ్ని శాంతించనట్లు కామము భోగములు ఎంత అనుభవించినా

mam . All Rights Reserved
hramam.org

న రాగ శాంతిః	=	మనస్సుకు శాంతి కలుగదు. రాగము నశింపదు. కావున
మునివత్	=	జితేంద్రియుడై మునుల వలె ఉండవలయును.

సాంగత్యము:- దేహ, పుత్ర, కళత్రాది సందోహము వలన మోహమును వీడి, తీవ్రమోక్షేచ్ఛ కలిగి సంగము వర్జించి ఏకాంతియై ఉండవలయును.

ప్రదేశము:- ఏకాంతము, నిర్బాధకంబైన స్థానము, శుచియైన ప్రదేశమును ఎన్నుకొనవలయును.

సమే శుచౌ శర్కరా వహ్ని వాలుకా
వివర్జితే శబ్ద జలాశ్రయాదిభిః (శ్వేతాశ్వరోపనిషత్, ద్వితీయ అధ్యాయము, 10)

సమే	=	సమ ప్రదేశము
శుచౌ	=	శుచి ప్రదేశము నందు యోగమును అభ్యసించ వలయును
శర్కరా	=	గులకరాళ్ళు
వహ్ని	=	అగ్ని భయముండు తావున
వాలుకా	=	ఇసుక ప్రదేశమున
శబ్ద	=	రణగొణ ధ్వనిగల ప్రదేశమును
జలాశయాదిభిః	=	జలపాతము మొదలయిన శబ్దములు గల ప్రదేశములను
వివర్జితే	=	వదలి పెట్టవలయును

మనోఽనుకూలే న తు చక్షుపీడనే
గుహా నివాతాశ్రయణే ప్రయోజయేత్

(శ్వేతాశ్వరోపనిషత్, ద్వితీయ అధ్యాయము, 10)

న చక్షుపీడనే	=	కన్నులకు చూడగానే అసహ్యము గొలిపే ప్రదేశములు అనగా స్మశానము తుప్పలు

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

ముళ్ళు గల ప్రదేశమును విడిచి పెట్టవలయును

మనః+అనుకూలే = మనస్సుకు ఆనందము కలిగించు సుందర ప్రదేశములను ఆశ్రమమునకు నిర్ణయించు కొనవలయును

నివాతా = విపరీతముగా గాలులు వీచు ప్రదేశమును విడిచి పెట్ట వలయును

గుహా ఆశ్రయేత్ = గుహలను ఆశ్రయించి ఉన్నా

ప్రయోజయేత్ = యోగమునకు ప్రయోజనముండును.

ఆహారము:- మితము, శుద్ధమైన ఆహారమును స్వీకరించవలయును.

లఘుత్వ మారోగ్య మలోలుపత్వం
వర్ణ ప్రసాదం స్వర సౌష్టవంచ
గన్ధ శుభో మూత్రపురీషమల్పం
యోగ ప్రవృత్తిం ప్రథమాంవదంతి (శ్వేతాశ్వరోపనిషత్, ద్వితీయ అధ్యాయము,13)

లఘుత్వం = మితాహారము స్వీకరించుట వలన శరీరము తేలికగా ఉండును

ఆరోగ్యం = ఆరోగ్యమును కలిగించు ఆహార పానీయములను తీసికొనవలయును

అలోలుపత్వం = లోలత్వముండరాదు. అనగా ఏది కని పించితే అది ఆకలి ఉన్నా లేకపోయినా జిహ్వ చాపల్యము వలన తినవలెనను కొనుటను లోలత్వము అందురు. అట్టి లోలత్వముండకుండా యోగి ఆకలి కలిగినప్పుడే భుజించ వలయును.

వర్ణ ప్రసాదం = సూక్ష్మ శరీరము తేజోవంతముగా ఉండును. స్థూల శరీరములో చెప్పుకోదగ్గ మార్పు ఉండదు. ఆవిధముగా స్థూల

mam . All Rights Reserved
hramam.org

		శరీరములో మార్పు లేక నల్లగా ఉండుట వలన అంబ, అంబాలికలు వ్యాసునితో సంభోగమునకు ఇష్టపడలేదు.
స్వరసౌష్టవంచ	=	అమోఘ వాక్కు కలిగి ఉండును
శుభః గంధః	=	శరీరమునకు సుగంధపు వాసన ఉండును
ప్రథమామ్ మూత్ర పురీషం + అల్పం	=	మొదటి దశగా మూత్ర పురీషములు అల్పముగా ఉండును. మూత్ర పురీషములనే మలద కరూశ దేశములుగా రామాయణములో చెప్పబడినవి. ఇవి సంపన్నముగా ఉండెడివి. తాటక వీటిని పాడు చేసెను. తాటక ఒక యోగ రహస్యము. తాటకను సంహరించిన యోగి సిద్ధాశ్రమమునకు చేరును అని
వదంతి	=	చెప్పుదురు.

అతి భుక్తమభుక్తంచ వర్జయిత్వా ప్రయత్నత ఉక్త మార్గేణ యత్నతః

(యాజ్ఞవల్క్య ప్రవచనము) ఎక్కువగా భుజించుట, అసలు తినకుండా ఉండుట, అతి నిద్ర, నిద్రపోకుండా మేలుకొనుట వలన యోగము సిద్ధిపొందదు. అనగా యుక్తాహార విహారములు కలిగి ఉండవలయును.

స్నానము:- యోగప్రారంభములో బాహ్య శుచి పాటించవలయును. మూడు పూటలా స్నానము చేయవలయును. యోగారూఢునికి స్నానముతో పనిలేదు. ఈవిషయమునే రామాయణములో సుతీక్షణుని శరీరముపై మట్టి మరకలు ఉన్నట్లు వర్ణింపబడినది. యోగమును అష్టాంగములుగా విభజించి విపులముగా అర్థమగుటకు చెప్పుదురు.

1, 2. యమ నియమములు:- యమనియమములలో కర్మేంద్రియ నిగ్రహము మఱియు పుణ్యకర్మానుష్ఠానము చెప్పబడును. పుణ్య కర్మలు శాస్త్రవిధిని అనుసరించి చేయవలయును. పాపకార్యములు చేయరాదు. స్వధర్మాచరణ చేయవలయును. వ్రతములు, యజ్ఞయాగాదులు, కులధర్మములను ఆశ్రమ ధర్మములను అనుసరించి

Copyrights © Siddhashra
www.siddhash

చేయవలయును. పుణ్య ఫలితమును కోరరాదు. కర్మేంద్రియములకు ఈక్రింది పనులు విధులుగా చెప్పబడినవి.

నోరు:- సత్యము, స్వాధ్యాయము, మౌనము, ఓంకార జపము.
చేతులు:- ఆస్తేయము అనగా దొంగిలించకుండుట, అహింస, ఈశ్వరార్చన, సేవ, భాగవత సేవ.
గుహ్యము:- బ్రహ్మచర్యము.

పతంజలి ప్రకారము	యమము	నియమము
	సత్యము, అహింస	స్వాధ్యాయము,
	ఆస్తేయము, అపరి	ఆచార్యోపాసన
	గ్రహము,	
	బ్రహ్మచర్యము	
శ్రీకృష్ణుని ఉద్ధవగీత ప్రకారం	సత్యము, అహింస, మౌనము	స్వాధ్యాయము,
	ఆస్తేయము, అపరి గ్రహము,	ఆచార్యోపాసన
	బ్రహ్మచర్యము, అసంగము	ఆతిథ్యము, అర్చన,
	(ఏకాంతము), హ్రీ (సిగ్గు),	హోమము,
	అసంచయము,	తీర్థాటనము,
	ఆస్తిక్యము,	జపము, తపము,శ్రద్ధ
	స్థైర్యము, క్షమ, అభయము	తుష్టి.

తీవ్రంబైన యమంబున తమోగుణము, రజోగుణములను జయించవలయును. సర్వమును పరమాత్మగా భావించ వలయును.

నీహార ధూమార్కానిలా నలానాం
ఖద్యోత విద్యుత్స్ఫటిక శశీనామ్
ఏతాని రూపాణి పురస్సరాణి
బ్రహ్మణ్యభివ్యక్తి కరాణి యోగే - (శ్వేతాశ్వరోపనిషత్, ద్వితీయ అధ్యాయము,11)

యోగే = యోగమునందు

mam . All Rights Reserved
hramam.org

అనిల	=	వాయువు
అర్క	=	సూర్యుడు
శశినాం	=	చంద్రుడు
అనలానాం	=	అగ్ని యొక్కయు
విద్యుత్	=	మెఱుపు
ఖద్యోత	=	మిణుగురు పురుగు
నీహార	=	మంచు
ధూమ	=	పొగ
స్ఫటిక	=	స్ఫటికము మొదలయిన
ఏతాని రూపాణి	=	ఈ రూపములు
పురస్సరాణి	=	కనుల ముందు కనబడు ఈ దృశ్యమాన ప్రపంచమందలి రూపములు
బ్రహ్మాణి+అభివ్యక్తి కరాణి	=	బ్రహ్మము నందు ప్రకటితమగుచున్నవి అనగా ఈ సర్వమూ విరాట్ రూపముగా భావించ వలయును. ఇదే విషయమును భాగవతము ద్వితీయ స్కంధమున ముముక్షువైన వాడు విరాట్‌స్వరూపమును మనంబున అనుసంధానము చేయవల యునని శుక బ్రహ్మ పరీక్షిత్తుకు చెప్పినట్లు వర్ణింప బడినది.

3. ఆసనము:- నేలపై దర్భలు పఱచి దానిపై జింకచర్మము వేసి దానిపై వస్త్రము వేసుకొని కూర్చొన వలయును. అనగా ఆసనము మెత్తగా ఉండవలయునని దీని అర్థము. ఆసనములో స్థిరత్వమును సాధించ వలయును. స్థిరమైన ఆసనములో కూర్చొని ఓంకారమును జపించవలయును.

స్థిర సుఖమాసనమ్: (సాంఖ్య సూత్రములు, తృతీయాధ్యాయము, 34)

స్థిర సుఖమ్	=	స్థిరముగా సుఖముగా కూర్చొనుటయే

Copyrights © Siddhashra
www.siddhash

ఆసనమ్	=	ఆసనమని చెప్పబడును.

స్థిర సుఖమాసన మితి న నియమః (సాంఖ్య సూత్రములు, షష్టి అధ్యాయము, 24.)

స్థిర సుఖమ్	=	స్థిరముగా సుఖముగా కూర్చొనుటయే
ఆసనమ్ ఇతి	=	ఆసనమని చెప్పబడును
న నియమః	=	ఇటువంటి ఆసనము వేయవలయును అటువంటి ఆసనము వేయవలయును అనే నియమము లేదు

ఆసనాని సమభ్యస్య వాంఛితాని యథావిధి (యాజ్ఞ వల్క్య ప్రవచనము)

యథావిధి	=	యథావిధిగా పుణ్య కర్మానుష్ఠానము చేసి
వాంఛితాని	=	ఇష్ట దేవతా ప్రార్థన చేసి
ఆసనాని	=	ఆసనమందు కూర్చొని
సం+అభ్యస్య	=	యోగమును అభ్యసించ వలయును. ఈ విషయమునే సుందర కాండలో హనుమంతుడు **నమోస్తురామాయ సలక్ష్మణాయ..** అని సీతారామ లక్ష్మణులను సమస్త దేవతలను ధ్యానించినట్లు చెప్పబడినది. దీనినే కైవల్య ఉపనిషత్ తన స్వగురువుకు నమస్కారము చేయవలయును అని చెప్పినది.

మృద్వాసనే కుశాన్ సమ్యదాస్తీర్యాజినమేవచ తదాసనే సుఖాసీనః సవ్యే న్యస్యే తతం కరం సమగ్రీవ శిరః సమ్యక్ సంపృతాస్యః సునిశ్చలః ప్రాఙ్ముఖోదఙ్ముఖో వాపి నాసాగ్ర న్యస్త లోచనః ... (యాజ్ఞ వల్క్య ప్రవచనము)

భూమిపై చక్కగా దర్భలు పరచి దానిపై జింక చర్మము ఆపై వస్త్రమువేసి ఆవిధముగా ఆసనము తయారు చేసి ఆ ఆసనముపై సుఖముగా ఆసీనుడై మెడను శిరస్సును సమముగా ఉంచి చేతులు ఒకదానిపై ఒకటి వేసుకొని మౌనముగా ఉండి

mam . All Rights Reserved
hramam.org

తూర్పుముఖముగా గానీ ఉత్తరముఖముగా గానీ కూర్చుని నాసాగ్రముపై దృష్టిని నిల్పి ఉంచవలయును.

త్రిరున్నతం స్థాప్య సమం శరీరం (శ్వేతాశ్వరోపనిషత్, ద్వితీయ అధ్యాయము,8)

తొమ్ము, మెడ, శిరస్సు అను ఈ మూడూ ఉన్నతముగా ఉంచి శరీరమును సమముగా ఉంచి ఆసనముపై కూర్చొన వలయును.

4. ప్రాణాయామము:- రేచక పూరక కుంభముల ఉచ్ఛ్వాసనిశ్వాస ప్రాణాపానములను నిరోధించి కోశశోధనము చేసి అనగా వాతపిత్తశ్లేష్ములను దోషములను భస్మీకరణము చేసి అన్నమయాది కోశములను శుద్ధి చేసికొని నాడీ శుద్ధిగావించవలయును. ప్రాణమును మనస్సుతోడంగూర్చి మూలాధారాది స్థానములలో ఒక్కొక్క స్థానమునందు నిలుప వలయును. ఈవిధముగా ప్రాణవాయువును స్వాధీనము గావించుకొనవలయును. ధ్యానయోగమున ప్రాణాయామము యొక్క ప్రాముఖ్యము అతి స్వల్పము.

నిరోధశ్ఛర్ది విధారణాభ్యామ్ (సాంఖ్య సూత్రములు, తృతీయాధ్యా యము, 33)

ఛర్ది విధారణాభ్యామ్	=	రేచక కుంభకములు రెండింటి
నిరోధః	=	నిరోధము వలన పూర్ణ కుంభకము కలుగుచున్నది. ఆ విధముగా యోగి జితశ్వాస కలిగి పూర్ణ కుంభకమున ఉండవలయును.

ప్రాణాన్ ప్రపీడ్యేహసన్ యుక్త చేష్టః క్షీణ ప్రాణేనాసికయోచ్ఛ్వసీత

(శ్వేతాశ్వరోపనిషత్, ద్వితీయ అధ్యాయము,9)

యుక్త చేష్టః సన్	=	అతిగా భోజనము చేసినవానికి ఆహారము తీసికొనకుండా నిరాహారముగా ఉన్న వానికి, అతి నిద్రాపరునికి నిద్రపోకుండా మెలకువగా ఉన్న వానికి పూర్తిగా బ్రహ్మచర్యము చేయువానికి అటులనే సురతాపేక్ష కలవానికి యోగము రాదు. కావున ఆహార విహారములో యుక్తమగు ఆచరణ కలవాడై

Copyrights © Siddhashra
www.siddhash

ప్రపీడ్య	=	మడములచే మూలాధార చక్రమును పీడించి
నాసికయా	=	ముక్కు రంధ్రముల ద్వారా
ఉచ్ఛ్వ సీత	=	పూర్ణ కుంభకములో ఉండుటకు దృష్టిని ముక్కుకొనపై నిలిపి శ్వాసను గమనించుచు
క్షీణే ప్రాణే	=	వాయువుయొక్క ఉధృతి తగ్గినప్పుడు అనగా వదలుచున్న గాలియొక్క నిలుపు తగ్గి ప్రాణవాయువు ముక్కు రంధ్రములలో తిరుగుచున్న సమయములో
ప్రాణాన్	=	ప్రాణములను వశము చేసికొనవలయును. ఈ స్థితిని పూర్ణ కుంభము అని అందురు.

ప్రాణాయామం తతో గార్గి జితాసన గతోఽభ్యసేత్
నాడీ శోధనం కుర్యాత్ తత్ శోధనం అకుర్వతః వ్యధా క్లేశః భవతి

(యాజ్ఞ వల్క్య ప్రవచనములు)

గార్గి	=	ఓ గార్గీ
జితాసన గతః	=	ఆసనముపై పట్టు సాధించిన పిదప
ప్రాణాయామం	=	ప్రాణాయామమును
అభ్యసేత్	=	అభ్యసించవలయును
తతః	=	అటుపిమ్మట
నాడీ శోధనం కుర్యాత్	=	నాడీ శుద్ధిని చేయవలయును
తత్ శోధనం అకుర్వతః	=	అలా నాడీ శోధనం చేయనిచో
తస్య	=	ఆ సాధకునికి
వ్యధా క్లేశః భవతి	=	శారీరక క్లేశములు కలుగును.

5. ప్రత్యాహారము:- జ్ఞానేంద్రియములయిదింటిని నిగ్రహించుట ప్రత్యాహారము అనబడును. విషయంబుల వెంటనంటి పారెడి ఇంద్రియములను బుద్ధిసారధియై మనో నామకంబులైన పగ్గంబుల బిగబట్టి ఉంచవలయును. ప్రత్యాహారము చేత సంసర్గమును దహనము చేసి చంచలంబైన చిత్తమును సుస్థిరము గావించవలయును.

mam . All Rights Reserved
hramam.org

చూపు:- స్వనాసాగ్రావలోకనంబు చేయుచు కామహతంబైన చిత్తంబున పరిభ్రమణంబు మాని **కామవిసర్జనంబు చేసి మరలునంతవరకు** నిజనాసాగ్ర నిరీక్షణము సేయుచుండవలయును. ముక్కు గుఱించి, నాలుక గుఱించి ఆహారము గుఱించి ప్రత్యేకముగా ముందుగానే వివరించబడినది. జ్ఞానేంద్రియములను నిగ్రహించుటను ప్రత్యాహారమని చెప్పుదురు.

హృదీంద్రియాణి మనసా సన్నివేశ్య (శ్వేతాశ్వరోపనిషత్, ద్వితీయ అధ్యాయము,8)

ఇంద్రియాణి	=	జ్ఞానేంద్రియములను వాటి ఇంద్రియార్థముల నుంచి
మనసా	=	మనస్సు చేత నిగ్రహించి
హృది	=	మనస్సును బుద్ధితో కలిపి హృదయము నందు
సన్నివేశ్య	=	ప్రతిష్ఠించ వలయును. దీనినే పంచేంద్రియోన్మాదమున్ పరిమార్చి అని చెప్పుదురు.

అగ్నిర్యత్రాభి మథ్యతే వాయు ర్యత్రాభిరుధ్యతే
సోమో యత్రాతి రిచ్యతే తత్ర సంజాయతే మనః

(శ్వేతాశ్వరోపనిషత్, ద్వితీయ అధ్యాయము,6)

దుష్టాశ్వ యుక్తమివ వాహమేనం
విద్వాన్మనో ధారయేతా ప్రమత్తః

(శ్వేతాశ్వరోపనిషత్, ద్వితీయ అధ్యాయము,9)

దుష్టాశ్వ యుక్తం+ ఇవ వాహం యేనం	=	దుష్టాశ్వములు పూన్చిన రథమును సారథి ఆ అశ్వములను నిగ్రహించి రథమును సక్రమ మార్గమున నడుపు నట్లు
విద్వాన్	=	విద్వాంసుడు
మనః అప్రమత్తః ధారయేత్	=	మనస్సును నిగ్రహించి తద్వారా ఇంద్రియములను సక్రమమార్గములో నడపవలయును

Copyrights © Siddhashra
www.siddhash

భగవద్గీతలో కొందఱు జ్ఞానేంద్రియములను వాటి ఇంద్రియార్థములనుంచి మరలింతురు. దీనినే కొందఱు శ్రోత్రాది జ్ఞానేంద్రియములను సంయమము అను అగ్నియందు హోమము చేయుదురనియు మఱికొందఱు శబ్దాది విషయములను ఇంద్రియములను అగ్ని యందు హోమము చేయుదురనియు, కొందఱు ఇంద్రియముల కర్మలనన్నింటిని అటులనే ప్రాణములను ఆత్మ సంయమము అనే అగ్నియందు హోమము చేయుదురనియు చెప్పినాడు.

జ్ఞానేంద్రియములు వాటి వాటి ఇంద్రియార్థములందు ప్రసరించి మనస్సును ఆకర్షించును. ఈ విషయమునే రామాయణములో ఋశ్యశృంగుని కథలో వివరింపబడినది. జ్ఞానేంద్రియములను వాటి ఇంద్రియార్థములపై ప్రసరించకుండా అంతఃకరణములలో ఒకటైన బుద్ధి అనే సాధనచే మనస్సు అనే పగ్గములు పట్టి జ్ఞానేంద్రియములు అనే గుఱ్ఱములను నిగ్రహించి సాధకుడు తన వశమునందు ఉంచుకొనవలయును. లేనిచో సముద్రములో తుఫానులో చిక్కిన నావవలె మునిగిపోవునట్లు సాధకుడు పతనమగును. మనస్సుచే విషయములను ధ్యానించుట వలన మనస్సుకు విషయములతో సంబంధము ఏర్పడును. అప్పుడు ఆ ఇంద్రియార్థములపై రాగము ఏర్పడి కామము మోహము కలుగును. కామము నెఱవేఱనిచో క్రోధము కలుగును. ఆపై స్మృతి భ్రంశము కలుగును. బుద్ధినాశనమగును. విచక్షణా జ్ఞానము కోల్పోయి మంచి చెడులు తెలియక ప్రవర్తిల్లును. ఆవిధముగా సాధకుడు పతనమగును. ఇంద్రియ విషయములు ఇంద్రియములకు దుఃఖము కలిగించుట వలన వాటిపై ద్వేషము ఏర్పడును. ఉదాహరణకు నాలుక మధుర పదార్థము గ్రహించుటకు ఇష్ట పడును. అప్పుడు రాగమేర్పడును. నాలుకకు నచ్చని పదార్థములను గ్రహించుటకు ఇష్టపడదు. అప్పుడు ఇంద్రియార్థములపై ద్వేషము కలుగును. ఆవిధముగా రాగ ద్వేషములు కలుగును. కావున మనస్సు నిగ్రహించి రాగ ద్వేషము లేనివాడై తితీక్ష కలిగి ఉండవలయును. ఉపవాసము వలన విషయములు తగ్గుముఖము పట్టును. ఆత్మ దర్శనము అయినగానీ విషయములు నశించవు. దీనినే జితేంద్రియుడు అని అందురు. ఈ విషయమునే విశ్వామిత్రుడు బ్రహ్మతో తను జితేంద్రియుడు అయితినా అని అనేక మారులు అడుగును. మనస్సుచే విషయములు ధ్యానించుట వలన మనస్సుకు విషయములతో

mam . All Rights Reserved
hramam.org

సంబంధము ఏర్పడును. కావున విషయములను మనస్సుతో ధ్యానించరాదు. ఈ స్థితిలోనే ప్రత్యాహారముపై పట్టు సాధించవలయునని కంసుడు చెప్పినాడు.

6. ధ్యానము:- ఇందు అంతఃకరణముల గుఱించి వివరించబడును. అహంకారము, చిత్తము,మనస్సు, బుద్ధి అను అంతఃకరణముల లక్షణములను గ్రహించవలయును. రజోగుణమును వీడి సత్త్వగుణము కలిగి నిరంతరము ఓంకారమును జపించుటను ధ్యానమని అందురు.

చిత్తము:- కుంభక, పూరకములచేత చంచలమైన చిత్తమును సుస్థిరము గావించవలయును. చూపు లక్ష్యముపై నిలిచిన చిత్తము సుస్థిరము. చిత్తము కుటుంబ సంగమున చిత్త చాంచల్యము కలుగును. ఇట్టి చిత్తమును విరాట్పురుషుని సర్వ అవయవములను అనుసంధానము చేయుచు ఉన్నచో కొంతకాలమునకు చిత్తము విషయశూన్యంబై విరక్తి పొందును. అప్పుడు చిత్తములో ప్రశాంతత కలిగి సమస్త నివృత్తంబైన చిత్తము శాంతిని పొందును.

మనస్సు:- మనస్సు సంకల్ప వికల్పములకు పుట్టినిల్లు. ఇందు వికల్పమును నశింపచేసి మనస్సును నిశ్చలము చేసి పరిశుద్ధమైన మనస్సుతో ఈశ్వరుని ధ్యానించవలయును. జ్ఞానేంద్రియములను వాటివాటి విషయములనుంచి మనస్సుచే మరలించవలయును. చంచలమైన మనస్సును శేముషీబలమున నిరోధించి అనగా బుద్ధిచే నిరోధించి భగవదాకారముతోడ బంధించి నిర్విషయంబైన మనంబున ఈశ్వరుని ధ్యానించవలయును. మనస్సు చంచలము. దీనిని నిగ్రహించుట కష్టము. అయినను అభ్యాస వైరాగ్యములచే మనస్సును సుస్థిరము గావించ వలయును. సాధన ప్రారంభములో ఓంకారమును జపించుచు మనస్సులో భగవంతుని గుఱించి ఆలోచన చేయవలయును. అనగా భగవంతుని అవయవముల గుఱించి అతని రూపము గుఱించి అతను చేసిన ఘనకార్యముల గుఱించి అటులనే అతని ఆయుధముల గుఱించి ధ్యానము చేయవలయును. ఈధ్యానము గుఱించి గజేంద్రమోక్షమున అపరరాత్రమున మేల్కాంచి భగవంతునిని, ఈ సరోవరమును మొదలైనవాటిని ధ్యానించ వలయునని వికల్పము నశించుటకు సూత్రమును చెప్పినారు. భగవంతుని యందు శ్రద్ధ, ఆసక్తి, పెద్దల సేవ మొదలయినవాటిచే ధ్యానము సిద్ధించును. నిరంతర

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

నామ స్మరణను ధ్యానము అందురు. ఈ ధ్యానముచే అహంకార నిబద్ధంబైన కర్మంబు తుంచివైతురు. దీనినే కథగా ప్రహ్లాదుని పరముగా పానీయంబులు త్రాగుచున్, కుడుచుచున్ అని చెప్పినారు. దీనినే గోపికల పరముగా నిరంతరము అతని గుఱించిన అలోచనలో ఉన్నట్లు వర్ణించినారు.

రాగోపహతి ర్ధ్యానమ్ (సాంఖ్య సూత్రములు, తృతీయాధ్యాయము, 30)

రాగ + ఉపహతి = రాగ ద్వేషములనుండి విడివడి భగవన్నామము చేయుటయే ధ్యానము

వైరాగ్యా దభ్యాసాచ్చ (సాంఖ్య సూత్రములు, తృతీయా ధ్యాయము, 36)

వైరాగ్యాత్ = విరక్తి వైరాగ్యములు కలిగి
చ = మఱియు ఈషణత్రయములు వదలి అరిషడ్వర్గములను జయించి
అభ్యాసాత్ = నిరంతర అభ్యాసము వలన అనగా నిరంతర నామ స్మరణ వలన ధ్యానము సిద్ధించును. ఈ ధ్యానమును చేయుటను కంసుని పరముగా భాగవతము దశమ స్కంధములో (82)ఇట్లు వివరించినారు. "క్రౌర్యంబు విడచి, ధైర్యంబు నొంది, గాంభీర్యంబు పాటించి, శౌర్యంబు ప్రకటించుకొనుచు, మౌనియుంబోలె"

క। తిరుగుచుఁ గుడుచుచుఁ ద్రాగుచు
నరుగుచుఁ గూర్చుండి లేచు చనవరతంబున్
హరిఁ దలఁచి తలఁచి జగమా
హరి మయమని చూచెఁ గంసుఁడాఖని యలుకన్

(భాగవతము దశమ స్కంధము85)

ఇదే విషయమును ప్రహ్లాదుని పరముగా భాగవతము సప్తమ స్కంధమున పానీయంబులు త్రాగుచున్, గుడుచుచున్,భాషించుచున్....మరచెన్ ఏతత్ విశ్వమున్ భూవరా అని చెప్పినారు.

mam . All Rights Reserved
hramam.org

వృత్తి నిరోధా త్తత్ సిద్ధిః (సాంఖ్య సూత్రములు, తృతీయాధ్యాయము, 31)

వృత్తి నిరోధాత్	=	చిత్త వృత్తులను నిరోధించుట వలన అనగా సంసార తాపత్రయములను వీడుట వలన
తత్	=	ధ్యానము
సిద్ధిః	=	సిద్ధించును.

7. ధారణ:- ధ్యానము యొక్క పరాకాష్టనే ధారణ అందురు. తమోగుణము, రజోగుణము, పూర్తిగా నశించి సత్త్వగుణమున ఉండి ఓంకారమును జపించుటను ధారణ అని అందురు. అహంకార మమకారములు లేక రాగద్వేషములు లేక సుఖదుఃఖములకు విచలితుడుగాక ద్వందాతీతుడై ఉండుటను ధారణగా చెప్పుదురు.

రజస్తమోగుణంబులచేత నాక్షిప్తంబగు చిత్తంబు విమూఢంబైన ఆ గుణముల వలన కలిగిన మలములు పోయి నిర్మలచిత్తులైన యోగికి సమాధి స్థితి సిద్ధించును. మలములనే దుర్గుణములు అని అందురు. దుర్గుణములు పూర్తిగా నశించిన స్థితిని అమలము అని అందురు. ఈ అమలము అను స్థితికి చేరవలయును. సంస్కృత భాషలో అమలమనగా ఉసిరికాయ. ఇది ఆచారకాండలో కార్తీకమాస వనభోజనముగా కనబడుచున్నది.

కం॥ ధారణ యేక్రియ నిలుచును
ధారణకే రూపమెద్ది ధారణయనఁగా
ధారణ పురుషు మనోమల
మేరీతి హరించు నాకు నెఱిఁగింపఁగదే

(భాగవతము, ద్వితీయ స్కంధము, 13)

దీనికి సమాధానముగా శుక యోగీంద్రుడు ఇట్లు చెప్పినాడు:

ఆ॥ పవనములు జయించి పరిహృత సంగుఁడై
యింద్రియముల గర్వమెల్లమాపి
హరి విశాలరూపమందు జిత్తముఁజేర్చి
నిలుపవలయు బుద్ధి నెఱపి బుధుఁడు.

(భాగవతము, ద్వితీయ స్కంధము, 15)

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

భావనోప చయాత్ శుద్ధస్య సర్వం ప్రకృతివత్

(సాంఖ్య సూత్రములు, తృతీయాధ్యాయము, 29)

భావన ఉపచయాత్	=	ధ్యాన సిద్ధివలన ధారణా యోగంబున
శుద్ధస్య	=	నిర్మలాంతఃకరణము కలిగిన పురుషునకు
ప్రకృతివత్+సర్వం	=	ప్రకృతి వలన గలిగిన సర్వ బంధములు తొలగును. ఆ స్థితిలో యోగి

సీ॥ శ్రవణ రంధ్రముల నేశబ్దంబు వినఁబడు నది హరి రవమని యాలకించు
నక్షిమార్గమున నెయ్యది సూడఁబడు నది హరిమూర్తి గానోపు నంచు జూచుఁ
దిరుగుచో దేహంబు తృణమైన సోఁకిన హరి కరాఘాతమోయనుచు నులుకు
గంధంబులేమైన ఘ్రాణంబు సోఁకిన హరి మాలికా గంధ మనుచు నడరుఁ

ఆ॥ బలుకు లెవ్వియైనఁ బలుకుచో హరిపేరు
పలుకఁ బడియెననుచు భ్రమసి పలుకుఁ
దలఁపు లెట్టివైనఁ దలఁచి యా తలఁపులు
హరితలంపులనుచు నలుగఁదలఁచు (భాగవతము, దశమస్కంధము, 87)

అనగా సర్వము పరమాత్మగా గోచరమగును. తనయందు అఖిల భూతములందు సమభావన కలుగును. ఇతడు జీవన్ముక్తుడు. ఇట్టి స్థితిలోనివాడు పునర్జన్మకు రాడు.

8.సమాధి:- పూర్వజన్మ కర్మ వాసనలు నిర్మూలమైన నిశ్చల సమాధికలుగును.

కృతి నియమ లంఘనా దావర్థక్యం లోకవత్

(సాంఖ్య సూత్రములు, చతుర్థాధ్యాయము, 15)

కృతి నియమ లంఘనాత్	=	యోగములో చెప్పబడిన విధి నియమములు పాటింపకపోవుట వలన
అవర్థక్యం లోకవత్	=	లౌకిక విషయములలో మునిగి తేలుతున్నా యోగము సిద్ధింపదు

ఇషుకార వన్నైకచిత్తస్య సమాధి హానిః (సాంఖ్యసూత్రములు, చతుర్థాధ్యాయము, 14)

mam . All Rights Reserved
hramam.org

ఇషుకారవన్	=	బాణమును తయారుచేయువాడు ఆ బాణమును పదును పెట్టునట్లు నిరంతర నామ స్మరణ వలన చిత్తమును ఏకాగ్రతకు చేర్చ వలయును.
న+ఏక చిత్తస్య	=	చిత్త ఏకాగ్రత లేనివానికి
సమాధి హానిః	=	సమాధి భంగము కలుగును.(రణగొణ ధ్వనులు, ఆత్మీయుల రోదనలు చెవులకు సోకి సమాధి భంగము కలుగును. శృంగి బిగ్గరగా ఏడ్చుట వలన శమీకునికి సమాధి భంగము కలిగి జాగ్రతావస్థకు వచ్చినాడు.)

ధారణాసన స్వకర్మణా తత్ సిద్ధిః (సాంఖ్య సూత్రములు, తృతీయాధ్యాయము, 32)

స్వకర్మణా	=	జాతి ఆశ్రమ ధర్మములలో చెప్పబడిన పుణ్య కర్మాచరణ వలన అనగా యమనియమములు పాటించుట వలన
ఆసన	=	స్థిరాసనము కలిగి, చూపును ముక్కుకొనపై నిలిపి, నిరంతర నామ స్మరణ చేయుచు కర్మవాసనలు నశించిన
తత్	=	నిశ్చల సమాధి
సిద్ధిః	=	సిద్ధించును

ప్రణతి బ్రహ్మచర్యోప సర్పణాని కృత్వా సిద్ధి ర్భవ కాలా తద్వత్
(సాంఖ్య సూత్రములు, చతుర్థాధ్యాయము,)

ప్రణతి+బ్రహ్మచర్య+ ఉపసర్పణాని	=	పెద్దలకు నమస్కారము, బ్రహ్మ చర్యము, గురు కృప,
తత్+వత్ కృత్వా	=	మొదలయిన దైవీ సంపదలు కలిగి ఉండుట వలన

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

బహుకాలా	=	చాలా కాలమునకు
సిద్ధిః	=	సిద్ధి కలుగును.

నకాల నియమో వామదేవవత్ (సాంఖ్య సూత్రములు, చతుర్థాధ్యాయము, 20)

వామ దేవ వత్	=	వామదేవుడనే ఋషి తల్లి గర్భములో ఉండగనే ఆత్మ దర్శనము పొందెను కావున ఆత్మ దర్శనమునకు
న కాల నియమః	=	కాల నియమము లేదు.

లబ్ధ్వాతిశయ యోగాద్వా తద్వత్ (సాంఖ్య సూత్రములు, చతుర్థాధ్యాయము, 24)

లబ్ధ్వా+అతిశయ+యోగాత్=		నిరంతర యోగ సాధన వలన
వా	=	మఱియు
తత్ + వత్	=	భగవంతుని కృపవలన ఆత్మ దర్శనము కలుగును. బ్రహ్మ నూఱు సంవత్సరములు తపస్సు చేసిన పిదప నారాయణుడు దర్శనమిచ్చి నీ తపస్సు వలనకాక నేను దర్శనమివ్వ సంకల్పించుట వలన నీకు దర్శనము కలిగినది అని చెప్పినాడు.

బ్రహ్మోడుపేన ప్రతరేత విద్వాన్
స్రోతాంసి సర్వాణి భయాప హాని (శ్వేతాశ్వరోపనిషత్, ద్వితీయ అధ్యాయము, 8)

విద్వాన్	=	విద్వాంసుడు
బ్రహ్మ+ఉడుపేన	=	బ్రహ్మమనే తెప్పచేత
సర్వాణి +భయాపహాని	=	సర్వ భయములకు ఆలవాలమైన
స్రోతాంసి	=	సంసార సాగరమును(నదులను)
ప్రతరేత	=	దాటుచున్నాడు. తెప్పచేత సముద్రమును దాటలేము. కానీ ఇచ్చట దాటుచున్నాడు

mam . All Rights Reserved
hramam.org

అని చెప్పుట వలన దైవ కృప వలన అసాధ్యము సాధ్యమగును అని భావము.

యోగి గుఱించి శ్రీకృష్ణుడు ఇట్లు చెప్పినాడు.

ఆరురుక్షోర్మునేర్యోగం కర్మ కారణముచ్యతే ।
యోగారూఢస్య తస్యైవ శమః కారణముచ్యతే॥

(భగవద్గీత ఆత్మ సంయమ యోగము, 3)

యోగమును పొందగోరువాడు ప్రారంభములో జాతి ధర్మములు, ఆశ్రమ ధర్మములు పాటించుచు పాషండ ధర్మము, అభాస ధర్మములను పాటింపక పుణ్యకర్మానుష్ఠానము చేయుచు, కర్మేంద్రియములను నియమించి, ఆసనమును అభ్యసించ వలయును. దీనినే కర్మ కారణము అని చెప్పబడుచున్నదని పై శ్లోకములో చెప్పబడినది. అనగా యమ నియమ ఆసన ప్రాణాయామములు ప్రారంభ స్థాయివి. జ్ఞానేంద్రియములను, అంతఃకరణములను నియమించుట యోగారూఢునకు అవసరము. అనగా ప్రత్యాహారము, ధ్యాన, ధారణలు ఆరూఢ స్థితి. దీనినే శమము కారణముచ్యతే అని పైన చెప్పబడినది.

యోగమునకు భక్తికి గల స్వల్ప భేదము

యోగములో ఇంద్రియములు నిగ్రహించి మనస్సులో ఓంకారమును జపించుచు ఆత్మానుసంధానము చేయుదురు. భక్తిలో ఇంద్రియములను భగవత్పరముగా ఉపయోగించి మనస్సులో భగవన్నామమును అనగా ఇష్టదేవతా నామమును స్మరించుచు తదీయ మూర్తిని అవలోకించెదరు.

గజేంద్రమోక్షము

ఇంద్రద్యుమ్నుడనువాడు ద్రవిడ దేశపు రాజు. ఇతడు ఒకరోజు మనస్సులో అచ్యుతుని అనగా ఈశ్వరుని ఊహించుచుండెను. అగస్త్యుడు వచ్చినను రాజు లేచి పూజించలేదు. దానిపై అగస్త్యుడు కోపించి రాజును గజేంద్రునిగా పుట్టుమని శాపము ఇచ్చినట్లు కథగా వర్ణింప బడినది. ఈ కథలో సాధకుడు ధారణనుంచి సమాధి

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

స్థితికి చేరుటను రహస్యముగా చెప్పినారు. బాహ్యముగా శాపమిచ్చినట్లు కథలో కనిపించును. రాజుపేరు ఇంద్రద్యుమ్నుడు అనగా ఇంద్రునితో సమానమైన కాంతి గలవాడు అని అర్థము. జీవుడు ఈశ్వరుడు బింబ ప్రతిబింబములు. కావున జీవుడు ఇంద్రునితో సమానమైన ప్రకాశము కలవాడు. సృష్ట్యాదియందున్న ఈశ్వరుడే దేహములోనికి వచ్చి జీవునిగాను ఈశ్వరునిగానూ నటించుచున్నాడు. కావున ఇతడు ఇంద్రద్యుమ్నుడు. ఈ రాజు సంసారబంధము నుండి విడివడక అహంకార మమకారములు కలిగి నామస్మరణ చేయుచున్నాడు. ఇలా ఎంతకాలము చేసినా ప్రయోజనము లేదు. సమాధి స్థితికి జీవుడు చేరలేడు. ఈశ్వరుడు కాలేడు. ఈవిషయమునే అగస్త్యుని శాపముగా కథాపరముగా చెప్పబడినది. ఇలా ఆ రాజుకు యోగ భ్రష్టత్వము కలిగి మఱుజన్మలో గజేంద్రునిగా జన్మించినాడు.

గజేంద్రుడు- సాధనకు పూర్వము:- పాలసముద్రములో త్రికూటమను పర్వతము కలదు. ఆపర్వతములో బంగారము, వెండి, ఇనుము కలిగిన మూడు శిఖరములు కలవు. ఆ శిఖరములపై భూమి, ఆకాశము, దిశలు తేజరిల్లును. ఆపర్వతముపై గజేంద్రుడు దశలక్షకోటి కరణీ నాథుడై ఉండెను. గజేంద్రుడు భార్యలతో ఇచ్ఛావిహారములు సలుపుచుండెను. చెవులకు కలహంసరవములు, చర్మమునకు మంచి పిల్లగాలి, కన్నులకు వనసౌందర్యము, నాలుకకు కొలనులలోని నీటిసారము, ముక్కుకు పద్మసుగంధము ఆఘ్రాణించుచు ఇలా జ్ఞానేంద్రియ వ్యవహారముల వలన సంసారములో ఆనందమును పొందుచు ఆత్మ తత్త్వమును మఱచెను. ఈవిధముగా జీవుడు పంచేంద్రియ వ్యవహారమున ఆత్మ తత్త్వమును మఱచి సంసార సాగరములో పడి దారి తెన్నుకానక విహరించుచుండెను. చిత్తము ఈశ్వరునియందు కాక మార్గంబు తప్పి అనగా ఈశ్వరఅన్వేషణవదలి కామములను అనుభవించుచు మోహలతానిబద్ధపదమున్ విడిపించుకొనంగలేక అనగా నేను నాది అనే అహంకార మమకారములు కలిగి దేహసంబంధీకులైన భార్య, పిల్లలు, బంధువులను తనవారని భావించి సంసారమునుండి విడివడు మార్గంబు తెలియక సుఖదుఃఖములను పొందుచు దీన దశలో ఉండెను. మాయావరణలో చిక్కుకున్నాడు. జ్ఞానదీపము ప్రకాశించుట లేదు. జీవుడు గజేంద్రుడు. మొసలి మనస్సు. ఈ మనస్సు జీవునకు బంధకారణము.

mam . All Rights Reserved
hramam.org

మనస్సులయమైన అనగా అంతఃకరణములు నశించిన జీవుడు మోక్షమును పొందును. దీనినే కథగా వివరించినాడు.

సాధన:- మొసలి గజేంద్రుని పట్టుకొన్నది. గజేంద్రుని భార్యలు గజేంద్రుని వదలి వెడలిపోయినారు. అనగా జీవునకు సంసారమునందు విరక్తి కలిగినది. అంత పూర్వపుణ్యఫలదివ్యసంపత్తితో ఈశ్వరుని శరణుకోరవలయుననే భావన కలిగినది. మనస్సు, జీవుడు ఎవరి ఇష్టానుసారము వారు తిరుగుచుందురు. మనస్సనే మొసలి గజేంద్రుడనే జీవుని పట్టుకొనుటకు అనగా జీవుడు మనస్సును స్వాధీనము చేసికొనుటకు యోగమును అవలంబించవలయును. దీనిని గజేంద్రుని పరముగా గాక మొసలి పరముగా చెప్పబడినది. పాదద్వందము నేలమోపి అనగా ఆసనములో కూర్చుని, పవనుంబంధించి అనగా ప్రాణాయామము చేసి, పంచేంద్రియోన్మాదమున్ బరిమార్చి అనగా ప్రత్యాహారము చేసి, తనమనంబున ఈశ్వర సన్నిధానమును కల్పించుకొని బుద్ధిలతకు మాఱుకు హత్తించి అనగా ధ్యానము, ధారణలో ఈశ్వరుని ప్రార్థించినాడు. ఈశ్వరుని శరణుకోరెను. అనగా గుణరహిత స్థితికి వచ్చెను అని అర్థము. అంత విష్ణువు గజేంద్రుని శరణాగతిని విని సుదర్శన చక్రము చేబూని మొసలిని సంహరించెను. అనగా మనస్సు కర్మబంధమునుంచి విడివడినది. అంతఃకరణము నశించినది. జీవుడు జీవన్ముక్తుడయినాడు. గజేంద్రుడు అజ్ఞాన రహితుడై విష్ణురూపుడగుచు వెలుగుచుండి అని ముగించినాడు. అనగా సాధన ఫలించినది. జీవుడు ఈశ్వరుడైనాడు. ఈ కథను అనేకసార్లు చదివి ఆచరించ వలయును అని చెప్పుటకు ఫలశ్రుతి చెప్పబడినది.

కం॥ గజరాజ మోక్షణంబును
నిజముగఁ బఠియించునట్టి నియతాత్ములకున్
గజరాజ వరదుఁడిచ్చును
గజతురగ స్యందనములుఁ గైవల్యంబున్

(భాగవతము, అష్టమ స్కంధము, 137)

గజేంద్రుని పరముగా జీవుడు ఈశ్వరుడగు విధానము చెప్పబడినది.

*****

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

క్షీరసాగరమథనము

కథాభాగము: దుర్వాస శాపమున ఇంద్రుడు, దేవతలు, జగము, నిర్వీర్యులు అయినారు. అంత ఇంద్రాది దేవతలు విష్ణువు వద్దకు వెళ్ళి తమ దీన స్థితిని మొరపెట్టుకొనిరి. విష్ణువు మీరు రాక్షసులు కలసి పాలసముద్రములో సర్వత్రణలతఔషధములు వేసి మందర పర్వతమును కవ్వముగా చేసి వాసుకిని త్రాడుగా చేసి నా సహాయముతో పాలసముద్రమును కామరోషములు లేకుండా మథించండి, అలసట లేకుండా అఖిలార్థములు కలుగును అని చెప్పినాడు.

అధ్యాత్మిక భాగము:- జగములు అనగా స్థూల సూక్ష్మదేహములు; ఇంద్రుడనగా జీవుడు; దేవతలనగా ఇంద్రియములు. ఈవిధముగా జీవుడు దైవత్వము లేక జీవుడుగా నిర్వీర్యముగా ఉన్నాడు. స్థూల దేహము దానవులు. సూక్ష్మ శరీరము దేవతలు. యోగములో స్థూల సూక్ష్మ శరీరములు కలసి పనిచేయవలయును. కరచరణాదులు అనే దానవులు స్థూల శరీరమునకు సంబంధించినవి. అంతఃకరణము అనే సూక్ష్మ శరీరము దేవతలకు సంబంధించినది. కర్మేంద్రియ, జ్ఞానేంద్రియ, అంతఃకరణముల సమిష్ఠి సాధనయే యోగము. పాల సముద్రమనగా భ్రూమధ్య స్థానము. దీనిపై దృష్టిని నిలుపుటయే క్షీరసాగర మథనము. ప్రాణవాయువు మఱియు స్థూలశరీరమును మందర పర్వతము అని అందురు. వాసుకి త్రాడు. ఇదే కుండలిని. మందర పర్వతమును కవ్వముగా చేసి త్రిప్పవలయును. అనగా ప్రాణవాయువును కుడినుండి ఎడమకు ఎడమనుండి కుడికి త్రిప్పవలయును. విష్ణువు గురువు. అనగా గురుసాన్నిధ్యములో గురువుతో కలసి యోగ సాధన చేయవలయును. యోగములో తమోగుణము, రజోగుణము ఉండరాదు. రజోగుణము పోవు వఱకు పుణ్య కర్మానుష్ఠానము చేసి ఆపై తీవ్రమోక్షేచ్ఛ కలిగినవారు యోగమును సాధన చేయ వలయును. తమోగుణయుతులు ఆసనమున కూర్చున్ననూ యోగము చేసినను జీవుడు ఈశ్వరుడగుట అనే ఫలితము కలుగదు. క్షీరసాగరమున మందర పర్వతము ఉంచి వాసుకిని త్రాడుగా చేసి మథించుచుండిరి. ఆసమయములో మందర పర్వతము మునిగి పోయినది. అనగా శరీరము ఆసనములో స్థిరత్వము పొందలేదు అని భావన. విష్ణువు కూర్మావతారియై మందర పర్వతమును తన వీపుపై నిలిపెను. అనగా ఆసన

mam . All Rights Reserved
hramam.org

సిద్ధి జరిగినది. కూర్మావతార ఆవిర్భావము అనగా యోగములో ఆసనము శుద్ధికలుగుట అని అర్థము. పాల సముద్రమథనములో హాలాహలము జనియించినది. ఆసన సిద్ధికలిగి మనస్సును నిశ్చలము చేసి చూపును భ్రూమధ్యమున నిలిపి ప్రాణాయామము చేయుచుండగా అగ్ని, వాయువుల సంబంధము వలన ఆధార చక్రమునందు నిద్రాణమైయున్న కుండలినీ శక్తి మేల్కొనును. ఈ కుండలినీ శక్తివలన అణిమాది సిద్ధులు కలిగి యోగి పతనమగును. ఇక ఎప్పటికీ ఈశ్వరుడు కాలేడు. ఈ కుండలినీ శక్తిని రామాయణములో వాలిగా చెప్పిరి. ఈ వాలిని సంహరించ వలయును. సాధకుడు అనాహతమున ఉన్నచో కుండలినీ శక్తి ప్రభావము ఉండదు. దీనినే చెట్టుగా చెప్పుదురు. ఈ చెట్టుచాటున ఉండియే వాలిని సంహరించవలయును. ఈ యోగ రహస్యమును వాల్మీకి మనకు అందచేసినాడు. ఈ కుండలినీ శక్తిని లేదా హాలా హలమును ఈశ్వరునికి సమర్పించవలయును. ఇదియే హాలాహలభక్షణ. ఆవిధముగా యోగము నిరంతరము ఈశ్వర కృపతో చేయుచుండగా మనస్సులోని రజోగుణము నశించి సత్త్వగుణము కలుగును. దీనినే కామధేనువు అని అందురు. యోగి సంకల్పించిన సత్కార్యములు సునాయాసముగా పూర్తియగును. ఇదియే కామధేనువు యొక్క ఆవిర్భావము. మనస్సు అతి వేగవంతమైనది అగుట వలన దీనిని గుఱ్ఱముగా చెప్పుదురు. మంచి మనస్సునే ఉచ్చైశ్రవము యొక్క ఆవిర్భావముగా చెప్పుదురు. అహం ప్రవృత్తిని ఏనుగు అని అందురు. శుద్ధాహం ప్రవృత్తిని తెల్ల ఏనుగుగా చెప్పుదురు. ఇదే ఐరావతముగా వర్ణింపబడినది. ఈశ్వరుడు సంతోషించుట వలన ఇహలోకమునందలి కోరికలు, పుణ్యలోక ప్రాప్తి కోరకనే లభ్యమగును. ఇదే కల్పవృక్షము. సూక్ష్మ శరీరమందలి నాడీమండలము అప్సరసలు. వైద్య శాస్త్రములోని నాడీమండలమునకు ఈ నాడీమండలమునకు సంబంధము లేదు. ఈనాడీ మండలము యోగపరిభాష. ఈ నాడీ మండలములో ఆత్మ శక్తి ప్రవహించినపుడు మెఱుపు వలె ప్రకాశించుచుండును. ఈ స్థితిలో నిశ్చల సమాధి భంగము కలిగి ఎఱుక కలిగి యోగి తిరిగి జాగ్రతావస్థకు వచ్చును. అప్సరసలు యోగ భ్రష్టతకు కారకులు. కావున ఆత్మ స్థానమునకు చేరదలచిన యోగి ఈ అప్సరసలతో సంయోగమును కోరుకొనడు. మనస్సు సత్త్వగుణమును వీడి ద్వందాతీత స్థితికి చేరి త్రిగుణ రహితమగును. ఇదే ధ్రువస్థానము. దీనిని చంద్రునిగా చెప్పుదురు. చది

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

ఆహ్లాదనే(సంతోషింప చేయువాడు) అనగా యోగి బ్రహ్మానందమును అనుభవించును. ఇట్టి బ్రహ్మానంద స్థితికి గుర్తుగా శివుని జటాజూటముపై చంద్రవంకను సాకార వర్ణనలో చిత్రించెదరు. ఈ స్థానమునే లక్ష్మిగా, వారుణిగా, కౌస్తుభమణిగా చెప్పుదురు. తాంత్రికులు దీనిని మణిమండపము అని అందురు. ఇది బిందు స్థానము. ఇక్కడకు చేరిన యోగి బ్రహ్మానందమును అనుభవించును. చివరగా సాధకునకు ఈశ్వరత్వము సిద్ధించును. దీనినే అమృతకలశ హస్తుడై ధన్వంతరి ఆవిర్భవించినట్లు కథగా చెప్పుదురు. నశించిపోయే దేహము రాక్షసులు. కావున వీరికి అమృతము దొరకలేదు. నశించిపోని లింగ శరీరము దేవతలు. వీరికి అమృతత్వము కలిగినది. జీవుడు ఈశ్వరుడైనాడు. యోగసాధననే క్షీరసాగరమథనము పూర్తిఅయినది. గుణములను, మోహినిగా చెప్పుదురు. గుణయుతులయినచో అమృతత్వము లభింపదు. గుణరహిత స్థితిలో అమృతత్వము కలుగును. దీనినే కథగా మోహిని రాక్షసులకు కాక దేవతలకు అమృతమును పంచినట్లుగా చెప్పబడినది.

*****

mam . All Rights Reserved
hramam.org

యోగసాధకులు

బ్రహ్మ

ప్రదేశము: నిజనివాసంబగు పద్మము.
కర్మ ఫలితమును భగవంతునికి అర్పించినాడు.
అష్టాంగ యోగ విధివిధానముగా యోగమును చేసినాడు.
ప్రాణాయామము: పవనున్ బంధించి

ధారణ : భగవంతుని రూపమును గట్టిగా బుద్ధిలో నిలిపి మానస యజ్ఞము చేసినాడు.

సమాధి : తపస్సమాధిలో నూఱు సంవత్సరములు ఉండి పరమాత్మ దర్శనము చేసినాడు. బ్రహ్మత్వమును పొందినాడు. బ్రహ్మత్వము పొంది సృష్టిచేయ సంకల్పించి తత్కాలవాయువుచే కంపితంబగు నిజనివాసంబైన పద్మమును వాయువును జలములను కనుగొని ఆత్మీయ తపశ్శక్తిచేత అభివృద్ధి పొందిన విద్యాబలంబున వాయువుని బంధించి తోయంబులతోడ నొక్కతోయంబు సమస్తంబును గ్రోలి గగనవ్యాపియగు జలములను కనుగొని అందు పద్మమును గగనతలంబున చూచి ఆ పద్మములో లీనమైయున్న లోకములను చూచి వాటిని పద్ధాలుగు లోకములుగా సర్వ స్థావర జంగములుగా సృజియించెను.

ప్రజాపతులు

ప్రజాపతులు బ్రహ్మను అనుసరించి మానసిక యజ్ఞమును చేసి యజ్ఞఫలమును పరమేశ్వరునికి సమర్పించిరి.

దేవతలు

దేవతలు చేసిన యోగసాధన గుఱించి పురుష సూక్తములో వర్ణింప బడినది. వీరి యజ్ఞమునకు ఆవరణలు ఏడు. అనగా భూమి, జలము, అగ్ని, వాయువు, ఆకాశము, అహంకారము, మహత్తు - ఇవే ఆ ఏడు ఆవరణలు. ఆ యజ్ఞములో ఇరువది ఒక్క సమిధలను ఆహుతి చేసిరి. అనగా కర్మేంద్రియములు ఐదు, జ్ఞానేంద్రియములు ఐదు, రసనేంద్రియములు అనే శబ్ద, స్పర్శ, రూప, రస, గంధాదులు ఐదు, ప్రాణము,

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

అపానము, వ్యానము, ఉదానము, సమానము అనేవి ఐదు, అంతఃకరణ చతుష్టయము సమిష్టిగా ఒకటి మొత్తము ఇరువది ఒకటి. వీటిని యోగములో కర్మేంద్రియములను నియమించుటను ఆసనముగా చెప్పుదురు. ప్రాణమును నియమించుట ప్రాణాయామము. జ్ఞానేంద్రియములను నియమించుట ప్రత్యాహారము. అంతఃకరణమును నియమించుటను ధ్యానము, ధారణగా చెప్పుదురు. ఈ దేవతలు **అబధ్న న్పురుషం పశుమ్** అనగా జీవపురుషుని ఈశ్వరునితో కలపి కట్టిరి. అనగా నిశ్చల సమాధికి చేరినారు. ఆ విధముగా మానసిక యజ్ఞము చేయుట వలన దేవతలు ఆత్మను దర్శించిరి. దీనినే **పురుషం జాతమగ్రతః** అని వేదము చెప్పినది.

హిరణ్యకశిపుడు

బ్రహ్మ ఏవిధముగా తపస్సుచేసి సృష్టిచేసెనో ఆవిధముగా బ్రహ్మత్వము పొంది సృష్టి చేయవలయునని సంకల్పముతో తపస్సు ప్రారంభించెను.

ప్రదేశము : మందరాచలము(బ్రహ్మ రంధ్రము)
ఆహారము : జలాన్నములు స్వీకరింపక వాయుభక్షకుడై
ఆసనము : ఊర్ధ్వ బాహుడై
ప్రాణాయామము : ప్రాణవాయువులను శరీరమున నిల్పి
ప్రత్యాహారము : ఇంద్రియ భ్రంశము కొంచెము కూడా లేకుండా

ధ్యానధారణసమాధులు : నూఱు సంవత్సరములు ఉగ్ర తపస్సు చేసెను. సృష్ట్యాదియందుగల బ్రహ్మను దర్శించి బ్రహ్మత్వమును పొందెను. బ్రహ్మానందమున ఉండెను. దీనినే ప్రహ్లాదునిగా వ్యక్తి వాచకముగా చెప్పిరి.

దోషము : తపస్సులోని తమోగుణ సంబంధము అయిన దోషమును చెప్పుటకు హిరణ్యకశిపుని ఉదాహరణగా తీసుకొని ఈవిధముగా వర్ణించినాడు. "దేహము అశాశ్వతము. దేహమునకు జరామరణములు సహజ స్వభావములు. అట్టిదేహమునకు నిత్యత్వము సంపాదింతునని బ్రహ్మ గుఱించి తపస్సు చేసి భూమి, జలము, అగ్ని, వాయువు ఆకాశము అనే పంచభూతముల వలన కానీ, దిశలలోగానీ, పగలు రాత్రి అనే కాలములో కానీ, జంతువులు, మృగములు, సర్పములు మొదలయిన ప్రాణమున్నవాటిచే గానీ ప్రాణములేనివైన సమస్త శస్త్రములచే గానీ దేహము

mam . All Rights Reserved
hramam.org

నశింపకుండా ఉండే వరము కోరెను. దేహము అశాశ్వతము. ఆత్మ శాశ్వతము. ఈ విషయము గ్రహించవలయునని బుద్ధి సంపన్నత్వమున ఉండమని బ్రహ్మ హితవు చెప్పెను. ఇహలోక పరలోక సుఖములు మోక్షార్థికి హేయములు అని చెప్పుటకు అజరామరభావము, త్రిజగద్రాజ్యము, అఖిల శత్రుజయము, అపతి ద్వంద్వము కావలయునని కోరికతో తపస్సు చేసి బ్రహ్మను దర్శించెను. ఈవిధముగా తమోగుణ, రజోగుణ తపస్సుగుఱించి వర్ణింపబడినది.

వృత్రాసురుడు

గతజన్మలో చిత్రకేతువు అనే విద్యాధరుడు. అష్టమదములలో ఒకటైన తపోమదము వలన బ్రహ్మత్వమును పొందలేక జన్మ పరంపరలలో చిత్రకేతువు చిక్కుకొనినాడు.

చిత్రకేతువు సాధన :

ప్రదేశము - స్నానము : కాళిందీ నది

ఆహారము : నిరాహారుడై(నిశ్చల సమాధి)

కర్మేంద్రియములు : వాక్కు - మౌనము.

ధ్యానము, ధారణ : నారదునిచే మంత్రమును బడసి ఆ మంత్ర జపము చేయుచు

సమాధి : సమాధి స్థితిలో సంకర్షణుని చూచినాడు. అతని అనుగ్రహమున ఒక దివ్య విమానమును పొందినాడు.

దోషము : సంకర్షణుని దర్శించెను అనగా అహంకారావరణకు చేరినాడని అర్థము. రామాయణ పరముగా అహంకారావరణమున ఉండువాడు రావణుడు. చిత్రకేతువు ఇంద్రియ జయుండనని పుట్టిన అహంకారమున అనగా తపో మదమున శివపార్వతులను అపహాస్యము చేసినాడు. ఈ తపోమదమును గుర్తించిన పార్వతి ఇతనిని రాక్షసునిగా పుట్టమని శపించినది. చిత్రకేతువు మఱు జన్మలో త్వష్ట చేసిన దక్షిణాగ్నిలో వృత్రాసురునిగా పుట్టినాడు.

వృత్రాసురుని సాధన : ఇతడు సాంఖ్యయోగమును అవలంబించి, ఇంద్రునిచే వధింప బడినాడు. వృత్రాసురుని తేజస్సు విష్ణువులో కలసి పోయినది. అనగా ఆత్మ ఆత్మతో ఏకీభూతమయినది.

Copyrights © Siddhashra
www.siddhash

అజామీళుడు

జాతి : బ్రాహ్మణుడు
ఆశ్రమము : గృహస్తుడు

కర్మానుష్ఠానములో కలుగు పాపమును నామస్మరణ అనే అగ్ని దహించును. దీనికి ఉదాహరణగా అజామీళోపాఖ్యానము చెప్పబడినది.

అజామీళుడు సకల వేదమును చదివినవాడు. గురువులను, అతిథులను, పెద్దలను, సేవించినాడు. నిత్య నైమిత్తికాదులను నెఱపినాడు. బహుమంత్ర సిద్ధులు బడసినాడు. సత్యము పలికినవాడు. ధర్మ సంశీలుడు. లోభాది గుణములు లేనివాడు. శాంతుడు. దాంతుడు. సర్వ భూతములయందు సమబుద్ధి కలవాడు. బ్రాహ్మణ స్త్రీని వివాహమాడి ధర్మ పద్ధతిని సంసార జీవితమును గడుపుచుండెడి వాడు.

దోషము : ఒకరోజు తండ్రి ఆనతిని కుశలు, సమిధలు, పూలు, పండ్లు తెచ్చుటకు అరణ్యమునకు వెళ్ళి తిరిగివచ్చు సమయములో ఒక లతా గృహమున ఒక శూద్ర స్త్రీ, ఆమె విటుడు సంభోగము చేయుచుండగా చూచినాడు. అనగా కన్ను దారి తప్పినది. దానితో అంతఃకరణము పాడయినది. ఇన్ని మంచి గుణములను ఆ ఒక్క దృష్టి నాశనము చేసినది. జ్ఞానేంద్రియములలో ఏ ఒక్కటి దారి తప్పిననూ అంతఃకరణము పాడయి సర్వనాశనమునకు హేతువు అగును అని దీని సారాంశము. అజామీళుడు ఆ శూద్ర స్త్రీతో కాపురము చేసి కొడుకులను కనెను. ఈ విధముగా అతడు దురాచారి అయినాడు. స్త్రీలోలుడు అయినాడు. ఒక్కొక్క మెట్టు దిగజారుతూ జూదరిగా దొంగగా మారి క్రూరుడై, ధూర్తుడై, కుటిలుడు అయినాడు. పుత్రులయందు భార్య యందు చాలా వ్యామోహము కలిగి మత్సరుడై సుజనులను బాధించి పాతకుడయ్యెను. మరణ సమయమున యమ భటులను చూచి తన కొడుకులలో ఒకడైన నారాయణుని నారాయణా అని పిలిచినాడు. నారాయణ శబ్దమును ఉచ్చరించినంతనే వైష్ణవ భటులు వచ్చి ఇతనిని యమభటులనుంచి విడిపించినారు. అలా యమపాశమునుంచి విడివడిన తరువాత యోగమునాశ్రయించినాడు. వైష్ణవ జ్ఞాన దీపంబున బంధు మిత్ర సుత పత్ని మోహ విభ్రాంతుడై అనగా విరక్తి వైరాగ్యములు పొందెను.

mam . All Rights Reserved
hramam.org

ప్రదేశము : గంగా ద్వారము

ప్రాణాయామము : ప్రాణాయామము చేసి వాయువును బంధించి

ప్రత్యాహారము : ఇంద్రియములను జయించి

ధ్యానము : చిత్తమును పరతత్త్వముతో కలపి

ధారణ : అరిషడ్వర్గములను జయించి మాయను వీడి జ్ఞానవంతుడై అనగా గుణ రహితుడై

సమాధి : నిశ్చల సమాధిలో

దేహత్యాగకాలము : దేహమును వీడి బ్రహ్మ పదమునకు చనియెను. అనగా ఆత్మయై విరాజిల్లెను.

స్వాయంభువుడు

జాతి : క్షత్రియుడు

ఆశ్రమము : వానప్రస్థాశ్రమము అనగా స్వాయంభువుడు అతని భార్య అయిన శతరూపతో కలసి

ప్రదేశము : సునందా నది వద్ద.

పుణ్యకర్మానుష్ఠానము : వ్రతములు ఆచరించుచూ యమనియమములను పాటించెను.

వాక్కు : వాక్కును నియమించెను.

ఆసనము : ఏక పదస్థుడై ఉండెను.

ప్రాణాయామమునుండి ధారణ వరకు యోగమును అవలంబించి, నిశ్చల సమాధికి చేరి తపస్సు చేసి దేహమును పరిత్యజించెను.

ధ్రువుడు

జాతి : క్షత్రియుడు

ఆశ్రమము : బ్రహ్మచారి

ప్రదేశము : యమునా నది ఒడ్డునగల మధువనము

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

పుణ్యకర్మానుష్ఠానము: యమునా నదిలో స్నానము చేసెను. యమనియమములు ఆచరించెను.

ఆహారము : ఆహారమును సాధారణముగా తీసికొను స్థాయి నుంచి తక్కువగా తీసికొనవలయును. అనగా మితాహారము స్వీకరించవలయును. ఆవిధముగా ధ్రువుడు మితాహారము స్వీకరించుచూ ఆహారపరిమాణమును తగ్గించి మూడు దినములకొకసారి ఆఱుదినములకొకసారి, తొమ్మిది దినములకొకసారి, పన్నెండు దినములకొకసారి ఆహారమును వెలగ పండు అంత రేగి పండు అంత ప్రమాణముగా స్వీకరించుచు సాధన చేసి ఆతరువాత సవికల్ప స్థితిలో జల భక్షణ చేయుచు నిశ్చల సమాధిలో వాయుభక్షకుడై ఉండెను.

వాక్కు : మిత భాషణ

ఆసనము : దర్భలు పఱచి ఆపై జింకచర్మమును వేసి ఆపై వస్త్రమును వేసి ఆసనమును తయారుచేసి స్వస్తి ప్రముఖ ఆసనముపై కూర్చుండెను. ఆతరువాత కొంతకాలమునకు ఏక పాదమున నిలచి ఉండెను.

ప్రాణాయామము : తివృత్ప్రాణాయామము చేసెను. ప్రాణమును నిరోధించి నిరుచ్ఛ్వాసుండై అనగా పూర్ణ కుంభకమున ఉండెను.

ప్రత్యాహారము : దృష్టిని ఏకాగ్రత చేసెను. మనసును నిగ్రహించి స్థిరమైన చిత్తంబున చాంచల్యదోషమును హరించి అనన్య దృష్టిని చిత్తమందు పరమేశ్వరుని అనుసంధానంబు గావించి విషయంబుల చెందనీక వివేకశాలియై ఉండెను.

ధ్యానము : బ్రహ్మమును హృదయపద్మమునందు నిలిపి హరి రూపము కంటె అన్యము ఎఱుగక ఉండెను.

ధారణ : సత్త్వగుణమునకు వచ్చి శాంతత్వము కలిగి మనస్సులోని మాలిన్యమును పోగొట్టుకొని ఉండెను.

సమాధి : అవిద్యాగ్రంథిని త్రెంచి స్థాణువునుబోలె ఉండి విష్ణువును దర్శించెను.

దేహత్యాగ కాలము : విరక్తి చెంది పురంబు వెడలి బదరికావనంబు చేరి విశాలానదిలో స్నానము చేసి పద్మాసనస్థుడై, ముకుళిత నేత్రుడై, పవనుని బంధించి, పరిశుద్ధ అంతః

mam . All Rights Reserved
hramam.org

కరణుడై హరిరూపంబు ధ్యానంబు చేయుచు నిశ్చల భక్తి కలిగి తన్ను తాను మఱచి విగత క్లేశుడై, ముక్తలింగుండునై, హిరణ్మయరూపంబు ధరియించి విష్ణుపార్శ్వచరులగు సునంద నందులతో తల్లి గుఱించి ఆలోచించి ఆమెకూడా విమానములో వెళ్ళడంచూచి ఆనందించి ధ్రువపదము చేరినాడు.

ఉత్కలుడు (ధ్రువుని కుమారుడు)

జాతి : క్షత్రియుడు - రాజ్యము స్వీకరించ లేదు.
లక్షణములు : శాంతమూర్తి. (సత్త్వగుణ ప్రధానుడు)
నిస్సంగుడు, (విరక్తి, వైరాగ్యములు కలవాడు)
సమదర్శనుడు(బ్రహ్మ స్వరూపమును మనస్సులో భావించుచు ఇతర పదార్థమును మనస్సులో ఎఱుగడు)
యోగి. యోగాగ్నిలో కర్మవాసనలు దహింపచేసెను. (బంధ ముక్తుడు)
సర్వజ్ఞుడు అయినా మంద బుద్ధివలె, వెఱ్ఱివానివలె, గ్రుడ్డివానివలె, మూగవానివలె, చెవిటి వానివలె ప్రవర్తించినాడు. చివరకు బ్రహ్మత్వమును పొందినాడు.

పృథుచక్రవర్తి

జననము : వేనుని కుడి బాహువు నుండి పృథుచక్రవర్తి, ఎడమ బాహువునుండి అర్చి జన్మించి దంపతులయినారు.

కుల ధర్మము :రాజధర్మమును పాటించి ప్రజలను పాలించినాడు. గంగా యమునల మధ్యమందుండి సప్త ద్వీపములను పాలించినాడు. అహంకార రహితుడు. ఇంద్రియార్థములలో చిక్కుకొనలేదు.

పుణ్యకర్మానుష్ఠానము : అశ్వమేధ యాగము చేసెను. దీర్ఘ సత్రయాగము చేసెను.

అధిభౌతికముగా : భూమిని మిట్ట పల్లములు లేక సమంగా చేసెను.

అధిదైవికముగా : భూమిని ధేనువుగా చేసి పాలు పితికెను.

కర్మసాక్షిగా భావించి కర్మలు చేసెను. కర్మఫలమును బ్రహ్మార్పణము చేసి, సనత్కుమారుని వలన తత్త్వోపదేశము పొందెను.

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

వానప్రస్థాశ్రమము :

వార్ధక్యములో :భార్యాసమేతుడై, మందరగిరి ప్రాంతమునకు తపోవనమునకు వెళ్ళెను.

ఆహారము : కందమూలములు, తృణపర్ణములు, వాయు భక్షణ.

కర్మేంద్రియములు :

వాక్కు : నియత పరిభాషణుడు.

గుహ్యము : బ్రహ్మచర్యమును పాటించెను. ఊర్ధ్వరేతస్కుడయ్యెను.

జ్ఞానేంద్రియములకు శిక్షణ :

చర్మము : మండు వేసవిలో పంచాగ్నుల మధ్యమమున, శీతాకాలములో నీటిలో ఉండి వానాకాలములో వానలో తడుస్తూ తపస్సుచేసెను.

శయనము : శీతాకాలములో భూశయనము చేసెను.

తితీక్షా సమన్వితుడు : ఈశ్వరార్పిత బుద్ధికలిగి యోగము అవలంభించెను.

ధారణ :

కర్మ మలమును పోగొట్టుకొనెను.

దేహత్యాగకాలము : ప్రాణాయామముచే ప్రాణములను జయించి మూలాధారము నుండి నాభికి, అక్కడనుండి హృదయమునకు, అక్కడనుండి కంఠమునకు ఆపై భ్రూమధ్యమునకు, భ్రూమధ్యమునుండి శిరస్సునగల బ్రహ్మరంధ్రమునకు ప్రాణములను చేర్చెను.

అరిషడ్వర్గములు: అరిషడ్వర్గములను జయించెను.

భూమిని జలములలో, జలమును తేజంబులో, తేజమును వాయువులో, వాయువును ఆకాశములో, ఆకాశమును మనంబులో, మనంబును ఇంద్రియంబులలో, ఇంద్రియములను తన్మాత్రలలో, తన్మాత్రలను అహంకారమున, అహంకారమును మహత్తులో, మహత్తును ప్రకృతిలో కలిపి, ఆకాశమును ఆకాశములో, వాయువును వాయువులో, తేజమును తేజములో, జలమును జలములో, భూమిని భూమిలో కలిపి

mam . All Rights Reserved
hramam.org

ఉపాధింబాసి ముక్తుండయ్యె.

ప్రచేతసులు

తండ్రిమాటపై తపస్సు చేయుటకు బయలు దేరినారు. ఒక పెద్ద సరస్సును చూచినారు. ఆ సరస్సులో ఒక దివ్య పురుషునిని(శివుని) చూచినారు. ఆ దివ్య పురుషుడు ప్రచేతసులకు విష్ణు స్తోత్రమును వినిపించెను. ప్రచేతసులు ఆదివ్య పురుషుని తమకు భాగవతుల తోడి సంగమము కలుగచేయుమని ప్రార్థించిరి. ప్రచేతసులు సముద్ర జలములలో పదివేల సంవత్సరములు విష్ణువు గుఱించి తపస్సు చేసిరి. విష్ణువు ప్రత్యక్షమయ్యెను. అనగా ఆత్మ దర్శనమయినది. విష్ణువు ప్రచేతసుల పదిమందిని కండుమహాముసికి ప్రమ్లోచని అనే అప్సరసకు జనియించిన మారిషను పెండ్లాడమని చెప్పెను. ప్రచేతసులు తపస్సు అనంతరము సముద్రజలముల నుండి వెలుపలకు వచ్చి చెట్లను దహింప సాగిరి. అంత ఆ వృక్షములు వారి వద్దగల మారిషను ఇచ్చి వివాహము చేసిరి. ప్రచేతసులకు మారిషకు దక్షుడు మరల జన్మించెను.

దక్షుడు

మొదటి జన్మ : బ్రహ్మ యొక్క అంగుష్ఠము నుంచి దక్షుడు జన్మించెను. ఇతడు స్వాయంభువుని కుమార్తెయగు ప్రసూతిని వివాహము చేసికొనెను. వీరికి పదహారు మంది కుమార్తెలు. అందులో సతీ దేవి ఒకరు. ఇతడు శివునిపై ద్వేషంతో శివునిని ఆహ్వానింపకుండా శివరహితముగా యాగము చేసి చనిపోయెను. ఆ తరువాత బ్రతికి మేష శిరస్సు కలవాడయ్యెను.

రెండవ జన్మ : ప్రచేతసులకు మారిషకు జన్మించెను. ఇతడు వింధ్య పర్వత పాదంబున అఘమర్షణంబను తీర్థంబున అతి ఘోరంబైన తపస్సు చేసి హరిని ప్రసన్నుని చేసికొనెను.

హర్యశ్వులు శబలాశ్వులు వీరు దక్షుని కుమారులు.

1. హర్యశ్వులు : వీరు సింధు సముద్ర సంగమమున, నారాయణ సరస్సు వద్ద ప్రజాసర్గంబునకై తపస్సు చేయుచుండగా నారద మహర్షి వచ్చి ఉపదేశింపగా వారు

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

తపస్సు చేసి మోక్షము పొందిరి.

2. శబలాశ్వులు :
ప్రదేశము : వీరు నారాయణ సరస్సు వద్ద
ఆహారము : వాయు భక్షణ చేసి అనగా నిరాహారులై ఉండిరి.
ఆసనము : పాదాంగుష్ఠము మీద నిలచిరి.
ప్రత్యాహారము : చూపు: పెను బయలు గుట్టు పట్టి చూచు చుండిరి
సమాధి : ఘోర తపస్సు చేసిరి. మోక్షము పొందిరి.

ప్రియవ్రతుడు

ఇతడు స్వాయంభువుని కుమారుడు. ఇతడు సూర్య రథముతో సమానముగా వ్యతిరేక దిశలో రథము నడిపి భూమిని సప్త ద్వీపములుగా సప్త సముద్రములుగా విభజన చేసి పాలించెను. ఇతడు ఆత్మ విద్యని కలిగి భార్యలను వదలి ధనమును విడచి పాతాళభూస్వర్గాది సుఖంబులు నరక సమానముగా తలచి విరక్తి పొంది, అన్నింటిని రోసి చిత్తము హరియందు నిలిపి, దేహ త్యాగానంతరము కైవల్య పదము పొందెను.

నాభి

ప్రియవ్రతుని కుమారుడు ఆగ్నీధ్రుడు. ఆగ్నీధ్రుని కుమారుడు నాభి. ఇతడు నారాయణస్థానంబైన బదరికాశ్రమంబునకు చని వాసుదేవుని ఆరాధించి, మహాయోగ సమాధిచే క్షీణ దేహుండై లయ యోగమున హరిని చెందెను.

ఋషభుడు

ఇతడు నాభి యొక్క కుమారుడు. యోగమున అష్ట సిద్ధులు వచ్చిన వాటిని స్వీకరించలేదు. మనంబున దేహాభిమానంబులు వర్జించి బాల్య స్థితిలోవలె మూత్రపురీషములు తన శరీరమున నంట పొరలుచు మహానందంబు అనుభవించుచు తనయందు సర్వ భూతములయందు అంతర్యామియగు వాసుదేవుని ప్రత్యక్షంబుగా కనుగొనుచు కార్చిచ్చు వనంబు దహింప నందు దగ్ధుండయ్యె.

భరతుడు

ఇతడు ఋషభుని కుమారుడు.

మొదటి జన్మ :

mam . All Rights Reserved
hramam.org

ప్రదేశము : ఆలు బిడ్డలను, రాజ్యమును వదలి, వైరాగ్యము కలిగి, పులస్త్యాశ్రమమునకు వెళ్ళి, తపస్సు చేసెను.

దేహత్యాగ సమయము : లేడి పిల్ల వలన మోహములో చిక్కుకొని మరణ సమయములో ఆ లేడి పిల్లను తలచుచు మరణించెను.

రెండవ జన్మ : మరణ సమయమున లేడిపిల్లను తలచుచు చనిపోయినందున అ లేడి కడుపున పుట్టెను. కొంతకాలమునకు ఆ లేడి శరీరమున మరణించెను.

మూడవ జన్మ : బ్రాహ్మణ వంశమున జన్మించినాడు.

వాక్కు : మౌన వ్రతము.

నాలుక: రుచులను జయించినాడు.

చర్మము : శీతోష్ణములకు దుప్పటి కప్పుకొనక ఓర్చుకొని నేలపై పరుండినాడు.

దేహ ధ్యాస : దేహంబునందు అహంకార మమకారములు లేక అనగా దేహాభిమానము లేక ఉండెను. ఈ స్థితినే బాలుడు అని అందురు. అట్టి బాలుడుగా ఉన్నాడు.

ద్వందాతీత స్థితి : మానావమానములను జయించినాడు.

జీవన్ముక్తుడు : గృహకృత్యములందు ప్రీతి లేక మిథ్యాజ్ఞాన రహితుడై అన్యజన సంగమంబు జన్మ పరంపరలకు కారణంబని తలంచి, ఉన్మత్త, జడ, అంధ, బధిర రూపంబుల చరించి నిత్యానంద సుఖలాభంబులు కలిగి సర్వము పరమాత్మగా దర్శించినాడు. దీనికి ఉదాహరణగా ఇతనిని చంపుటకు కాళికాలయమునకు దొంగలు తీసికొని వెళ్ళగా ఇతడు కాళియందు, కరవాలమునందు అచ్యుత భావమును ఉంచినట్లు వర్ణింపబడినది. సర్వత్రా ఆత్మను దర్శించి బ్రహ్మీభూతుడై ఉన్నాడు.

పృషద్ధ్రాఖ్యుడు

ఇతడు వైవస్వత మనువు కుమారుడు. ఇతడు విమల ధర్మమును పాటించినాడు. వసిష్ఠుని ఆజ్ఞపై పశువుల మంద కాచుచు ఒకనాటి నడిరాత్రి జోరున వానకురియుచుండగా మందచుట్టూ కాపలా ఉండెను. ఆ దినము చీకటి బాగా ముదిరినది. ఆ చీకటిలో ఒక పెద్దపులి ఆవును పట్టుకొనినది. అంత పులిదాడికి ఆవుల మంద లేచి చెల్లా చెదరైనది. ఇతడు పులి అనుకొని కపిలగోవు శిరమును

Copyrights © Siddhashra
www.siddhash

ఖండించినాడు. వెనువెంటనే పులినికూడా చంపినాడు. అంత వసిష్ఠుడు ఇతనిని శూద్రుడవు కమ్మని శపించినాడు. అంత వసిష్ఠులవారి పాదములపై పడి ప్రార్థించి సాధన చేసి బ్రహ్మీభూతుడైనాడు.

ఈ కథ కొన్ని సాంకేతిక పదములతో చెప్పినదిగా గుర్తించవలయును. ఆవులనగా ఇంద్రియములు. పులి అనగా ఇంద్రియార్థములు. చీకటి అనగా అజ్ఞానము. సారాంశమేమనగా జీవుని యొక్క ఇంద్రియములు ఇంద్రియార్థములపై ప్రసరించి జీవుని అధోగతిపాలు చేయుచున్నవి. జీవుడు అజ్ఞానములో ఉండి నశించిపోవుచున్నాడు. ఇట్టివానికి ప్రతినిధిగా పృషద్ధ్రాఖ్యుని గుఱించి చెప్పి తరుణోపాయమును సూచించినాడు.

పృషద్ధ్రాఖ్యుని సాధన: ఇతడు వసిష్ఠుని (గురువును) ఆశ్రయించినాడు.

ప్రదేశము : అడవి

స్నేహము : సంగ రహితుడై

కర్మేంద్రియములు :

చేతులు : అపరిగ్రహమును పాటించుచు

గుహ్యము : ఊర్ధ్వరేతస్కుడై

సర్వ కర్మేంద్రియములను, సర్వజ్ఞానేంద్రియములను గెలిచినాడు. తనకు లభించినదానితో జీవనముగావించుచు కోరికలు లేక ప్రాణులకెల్ల ఆప్తుడై జడుని తెఱంగున, అంధుని చందంబున, చెవిటి భంగి భూమిని చరించుచు హరిభక్తి కలిగి శాంతుడై అనగా గుణరహితుడై ఉండెను.

దేహత్యాగ సమయము : కార్చిచ్చులో దేహమును వదలి బ్రహ్మమును చేరెను.

కవి

ఇతడు వైవస్వత మనువు కుమారుడు. ఇతడు రాజ్యమును విడచి వనంబునకుం జని పరమాత్మను తలచి పరమపదము చేరెను.

mam . All Rights Reserved
hramam.org

నిశ్చితాత్ముడై తత్త్వావలోకంబున బుద్ధిఇంద్రియమానసంబులతో కూడిన క్షేత్రజ్ఞుని పరబ్రహ్మ స్వరూపుండైన పరమాత్మయందు ఏకీభూతము చేసి యోగజ్ఞానంబున శరీరము విడచి బ్రహ్మమై విరాజిల్లెను.

ఖట్వాంగుడు

ఇతడు ఏడు దీవులను ఏలుచుండి స్వర్గలోకమునకు వెళ్ళి దేవతలు తోడుగా ఉండి రాక్షస సంహారము చేసినాడు. దేవతలను తన ఆయుఃప్రమాణము చెప్పమని అడిగి తెలుసుకొని భూమిపైకి వచ్చినాడు. ఏడు దీవులను ఏలుట అనగా శరీరముపై ఆధిపత్యమును సంపాదించెనని అర్థము. రాక్షస సంహారమనగా అసుర సంపదను జయించి దైవీ సంపద కలిగిఉన్నాడని అర్థము. మరణ సమయమున స్వర్గలోకమును వీడి భూలోకమునకు వచ్చెననగా దైవీ సంపదనుకూడా వీడి గుణరహితుడై జీవన్ముక్తుడై ఉన్నాడని అర్థము. ఇట్టి జీవన్ముక్తుడు

దేహత్యాగ కాలమున: భార్యాపుత్రబంధుమిత్ర పరివారమును వర్జించి గాఢవైరాగ్యమును పొంది తను దేహముకాదని ఆత్మయని గ్రహించి మృత్యుభయములేక గోవిందనామ కీర్తనగావించుచు, రెండు ఘడియలలో దేహమును పరిత్యజించి కైవల్యమును పొందెను.

ద్వాపరయుగము

మైత్రేయుడు

స్వభావము : దయాపారగుడు. బుధజన విధేయుడు. సుజన హితుడు. వ్యాసుని సఖుడు. మునిజన సత్తముడు. వృద్ధజన సేవ్యుడు. వృద్ధశ్రవుడు. అఖిల జనమాన్యుడు. మహితగుణ సంగుడు. విమలాంతరంగుడు. హరిపాద కమల భృంగుడు. భాగవతోత్తముడు. మహాయోగి. తాపసుడు. అఘశూన్యుడు. పాప తమఃపతంగుడు.

ప్రదేశము : గంగానదీ ప్రాంతము.

పుణ్యకర్మానుష్ఠానము : గంగా నదిలో స్నానము చేసి అనేక పుణ్య వ్రతములు చేసినాడు.

ఆహారము : సముచిత ఆహారమును స్వీకరించి ఉపవాసములు చేసినాడు.

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

ఆసనము : పద్మాసనాసీనుడై ఇసుక తిన్నెమీద కూర్చొనెను. యోగారూఢునకు ఆసనము అంత ప్రాముఖ్యము కాదు అని దీని అర్థము.

ప్రాణాయామము : -

ప్రత్యాహారము : బాహ్యేంద్రియ వ్యాప్తి పాఱద్రోలినాడు.

ధ్యానము : హరిపాదములయందు చిత్తము చేర్చినాడు.

ధారణ, సమాధి స్థితి చేరి నిశ్చల సమాధిలో ఆత్మను దర్శించినాడు.

ఉద్ధవుడు

పూర్వ జన్మలో వసుబ్రహ్మలు చేయు సత్రయాగమున వసువై కోరికలు లేక పరమాత్మనే కోరెను. ఈ జన్మలో ఉద్ధవునిగా పుట్టి ఐదేండ్ల బాలకునిగా ఉన్నప్పుడు ఆటలాడుచు ఒకబాలుని శ్రీకృష్ణునిగా భావించి ఆ బాలునికి పూజచేసినాడు. అనగా వస్తు దృష్టి నశించి సర్వత్రా ఆత్మను దర్శించినాడని అర్థము. సద్గుణ విశారదుడు. శాంతుడు. మహిత ప్రబుద్ధుడు. భాసుర పుణ్యుడు. పరిశోషిత దోషుడు. శ్రీకృష్ణ పద సేవారక్తుడు. శ్రీకృష్ణుడు విష్ణువుగా పద్మకల్పములో బ్రహ్మకు చెప్పిన ఆత్మ తత్త్వమును ఉద్ధవునకు ఉపదేశించెను. ఈ ఆత్మతత్త్వమును సాధకులకు వివరించుటకు కల్పాంతము వఱకు ఉండమని శ్రీకృష్ణుడు ఆదేశించెను. ఆ ఆదేశానుసారము చిరంజీవియై బదరికావనమున ఉండి శిష్యులకు గురువుగా ఆత్మ తత్త్వమును ఉపదేశించుచున్నాడు.

భీష్ముడు

అతి భక్తి - చిత్తముచేర్చి - ఎవ్వనినామము ఊహించి పొగడి - కామకర్మాది నిర్మూలనుండై కాయంబు విడుచు అట్టియోగి ముక్తినొందు. దీనికి ఉదాహరణగా భీష్ముని గుఱించి వివరించబడినది.

సాధన :- క్షత్రియుడు, బ్రహ్మచారి. క్షత్రియ జాతి ధర్మమైన యుద్ధము చేసెను. అనగా జాతి ధర్మములను పాటించినాడు.

కోరిక :- ప్రకృతి వలననైన సృష్టి పరంపరల పరిహరించు తలంపు. అనగా మోక్షము పొందుట.

mam . All Rights Reserved
hramam.org

ప్రదేశము :- కురుక్షేత్రము.

స్నానము - ఆహారము:- చెప్పబడలేదు.

కాలము :- స్వచ్ఛంద మరణులైన యోగీశ్వరులచేత వాంఛితంబగు ఉత్తరాయణము.

యమ, నియమములు :- ఆచరించెను. శ్రీకృష్ణునిని పూజించెను.

వాక్కు :- శ్రీకృష్ణుడు చేసిన ఘనకార్యములను వర్ణించినాడు. ఆలాపంబులు మానినాడు అనగా మౌనమును పాటించినాడు.

చేతులు :- అతిథి పూజచేయించినాడు.

పుణ్యకర్మానుష్ఠానము:- అనేక పుణ్య కర్మలు చేసినాడు. జాతి ధర్మములను, ఆశ్రమ ధర్మములను పాటించినాడు.

ఆసనము :- అంపశయ్య.

ప్రాణయామము :- నిశ్వాసంబులు మానినాడు. అనగా పూర్ణ కుంభకములో ఉండెను.

ప్రత్యాహారము :-

కన్ను :- దృక్‌జాలమున్ హరిమోముపై నిలిపినాడు. అనగా దృష్టిని నిశ్చలము చేసినాడు.

ధ్యానము :-

చిత్తము :- చిత్తము మనీషాయత్తముంజేసి హరిపాద భక్తి కలిగి అశాంతమున్ చింతించినాడు. అనగా నిరంతరము హరినామ స్మరణ చేసినాడు.

హృదయము :- పరమాత్మను హృదయమునందు నిలుపుకొనినాడు.

ధారణ, సమాధి :- సమాధి స్థితికి చేరినాడు.

దేహత్యాగ కాలము :- దేహత్యాగ కాలమున ఒక సూర్యుడే అనగా ఆత్మ సమస్త జీవులలోనూ కలడని స్వానుభవంలో గ్రహించి నిరుపాధికంబైన బ్రహ్మమందు కలసెను.

విదురుడు

యమునా నది వద్ద ఉద్ధవుని కలసి అతని మాటపై గంగానది వద్ద గల మైత్రేయుని చేరి అధ్యాత్మిక విషయములను గ్రహించినాడు.

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

జాతి :- శూద్రుడు. అవివాహితుడు.

స్థలము :- ప్రభాస తీర్థము.

శరీరము :- శరీరమునకు సంస్కారములు లేకుండా ఉన్నాడు.

ఆహారము :- కూరలు, కాయలు, నీళ్ళు ఆహారముగా తీసికొనెను.

పుణ్యకర్మానుష్ఠానము :- తీర్థయాత్రలు చేసెను. గురు సేవ (మైత్రేయుని) సేవించినాడు. నియమ వ్రతుడై ఉండెను.

యమనియమములు :-

వాక్కు :- దుర్యోధనుడు అవమానించినా తిరిగి పరుషవాక్కు పలుకలేదు.

ఆసనము :- కలిగి

ప్రాణాయామము :-

ప్రత్యాహారము :- క్రోధము లేకుండా ఉన్నాడు. అనగా జ్ఞానేంద్రియములను వాటి ఇంద్రియార్థములపై ప్రసరించకుండా నిగ్రహించి తమోగుణమును, రజోగుణమును జయించినాడు.

ధ్యానము :- చిత్తము హరియందు చేర్చినాడు.

ధారణ :- సత్త్వగుణము కలిగి పరమ శాంతుడై ఉన్నాడు.

సమాధి:-

దేహత్యాగము :- భగవంతునిని చింతించుచు శరీరమును విడచినాడు. స్వస్వరూపమును పొందినాడు. అనగా తిరిగి యముడైనాడు.

ధృతరాష్ట్రుడు

దేహము నిత్యముకాదని - మోహము దెగగోసి - సిద్ధముని వర్తనుడై - గేహము వెలువడు నరుడు ఉత్సాహముతో చెందు ముక్తి సంపద. దీనికి ఉదాహరణగా ధృతరాష్ట్రుని సాధన చెప్పబడినది.

జాతి :- క్షత్రియుడు.

ఆశ్రమము :- వానప్రస్థ ఆశ్రమము.

mam . All Rights Reserved
hramam.org

విదురుడు విరక్తి మార్గము ఉపదేశింప భార్యతో కలసి దేహము నిత్యముకాదని గ్రహించి మోహమును వదలి ఇల్లువదలి వెడలినాడు.

స్థలము :- పూర్వము ఆకాశ గంగ సప్తర్షులకు సంతోషము చేయుటకు ఏడు ప్రవాహములుగా ప్రవహించిన హిమవత్పర్వత దక్షిణ భాగమున ఒక ముని వనము చేరినాడు. అందు పర్ణశాల నిర్మించుకొని ఉండెను.

స్నానము:- పుణ్య తీర్థమున, కృతస్నానుడైనాడు. అనగా గంగలో నిత్యము స్నానము చేయుచుండెను.

ఆహారము :- ఇది మూడు స్థాయిలలో చెప్పబడినది. జలభక్షణము కొంతకాలము చేసినాడు. ఆపై అఖిల ఆహారములు వర్జించి నిరాహారుడై కొఱడు చందంబున ఉండెను. అనగా యోగవిఘ్నములు లేక నిర్వికల్ప సమాధిలో ఉండెనని చెప్పుటకు ఆవిధముగా ఆహారమును చెప్పుదురు.

పుణ్యకర్మానుష్ఠానము :- కొంతకాలము యథావిధి హోమంబులు ఆచరించి ఆపై సకల కర్మంబులు విసర్జించి ఉండెను.

యమనియమములు :- పుణ్యకర్మానుష్ఠానము చేసెను.

ఆసనము :- విన్యస్త ఆసనుండై ఉండెను. అనగా ఆసన జయము కలిగి ఉన్నాడు.

ప్రాణాయామము :- ప్రాణములను నియమించినాడు.

ప్రత్యాహారము :- మనస్సహితంబులయిన చక్షురాది ఇంద్రియంబుల ఆటింటిని విషయంబులందు ప్రవర్తింప నీక నివర్తించి అనగా వెలుపలి ఇంద్రియవిక్షేపము లేక ఉండెను. విశుద్ధంబులగు మనస్సు, చక్షురాది ఇంద్రియములు కలిగి ఉండెను.

ధ్యానము :- ప్రజ్ఞాచక్షుడై సంసారము దిగనాడి మోహము లేక విజ్ఞానమార్గమునకూడి ఉండెను.

అహంకారము :- ఈషణత్రయములగు దార, పుత్ర, అర్థములను వర్జించి ఉన్నాడు.

చిత్తము :- వెలుపలి ఇంద్రియ విక్షేపంబును, లోపలి గుణక్షోభంబును లేక ఉన్నాడు.

మనస్సు - బుద్ధి :- మనస్సును అహంకారాస్పదంబైన స్థూలదేహమువలన బాసి బుద్ధియందు ఏకీకరణము చేసినాడు.

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

ధారణ :- హరిభావనచే ధారణయోగము వహించి నిర్మలుడై తమో,రజో, సత్త్వ రూపంబులగు మూడింటిని హరించినాడు. అనగా గుణరహితుడై శాంతత్త్వమును కలిగి ఉండెను.

సమాధి :- హృదయములో ఈశ్వరుని దర్శించి క్షేత్రజ్ఞుని హృదయగత ఆత్మతో కలిపి విజ్ఞానాత్మను దృశ్యాంశము వలన నియోగించి అనగా ద్రష్ట దృశ్యమును ఏకము చేసి నిర్మూలిత మాయాగుణ వాసనుండగుచు ఉండెను. అనగా జీవన్ముక్తుడైనాడు.

దేహత్యాగము :- మహాకాశంబుతోడ ఘటాకాశంబు కలుపు కైవడి యోగాగ్నిలో దేహమును దహింపచేసి ఆధారభూతమైన బ్రహ్మమందు కలసెను. అనగా ఆత్మ అయినాడు.

గమనిక :- సంజయుని వలన విన్న గీతాసారమును అనుభవములో సాధనచేసి బ్రహ్మఅయినాడు.

ధర్మరాజు

జాతి :- క్షత్రియుడు

ఆశ్రమము:- వానప్రస్థాశ్రమము.

పరీక్షిత్తునకు రాజ్యభారమును అప్పచెప్పెను. అనగా వ్యక్తిగత బాధ్యతలను నిర్వర్తించెను. ఆ తరువాత బహిరంగ వ్యాపారములు విడచి నిరపేక్షకత్వమున విరక్తి కలిగి ఉండెను.

వేషము :- నారచీరలు ధరియించి ముక్తకేశుండై ఉండెను.

ప్రదేశము :- విజ్ఞానధనాయత్తులు ఉండెడి ఉత్తరదిశకు ప్రయాణమై వెడలెను.

పుణ్యకర్మానుష్ఠానము :- కొంతకాలము ప్రాజాపత్యంబనియెడి ఇష్టిగావించినాడు. ఆపై అగ్నులకు ఆత్మారోపణము చేసినాడు.

ఆహారము :- కొంతకాలము ఆహారనియమములను పాటించి నిశ్చల సమాధికి చేరి నిరాహారుడైనాడు.

యమనియమములు :-

వాక్కు :- మౌనియై ఉండెను.

చేతులు :- భగవత్సేవ కలిగి ఉండెను.

mam . All Rights Reserved
hramam.org

ఆసనము :-

ప్రాణాయామము :-

ప్రత్యాహారము :- సకల ఇంద్రియములను మానసంబున నడంచి అనగా జ్ఞానేంద్రియములను ఇంద్రియార్థములపై ప్రసరించకుండా నిగ్రహించినాడు.

ధ్యానము :-

అహంకారము :- నిరహంకారుడై

చిత్తము :- చిత్తమును బ్రహ్మమందు ఆవృత్తంబు గావించి

మనస్సు - బుద్ధి :- బుద్ధినాశ్రయించి విజ్ఞానము కలిగి ఉండెను.

ధారణ :- నిర్మలుండై ఉండెను. అనగా త్రిగుణములను వదలి గుణరహిత స్థితిలో ఉండెను.

సమాధి :-

దేహత్యాగకాలము :- లయయోగము. అనగా వాక్కునుఅగ్నితో, మనస్సును చంద్రునితో, ప్రాణాధీనంబగు మనమును ప్రాణమందును, ప్రాణమును అపానమునందును, అపానమును మృత్యువు నందును, మృత్యువును పంచభూతంబులకు నైక్యంబైన దేహంబునందును, దేహమును గుణత్రయమునందును, గుణత్రయమును అవిద్యయందును, అవిద్యను జీవునియందును, జీవుండైన తనను అవ్యయంబైన బ్రహ్మమందును లయింప చేసినాడు. దేహమును వదలి ఆత్మయైనాడు.

(కలియుగములో) శమీకుడు

ఇతడు అంగిరస గోత్రజుడు.

బాహ్య చిహ్నములు : మృగ చర్మము ధరించినాడు. అతి దీర్ఘ జటలు కలిగి ఉన్నాడు.

స్వభావము : భాగవత ధర్మము కలిగి, విరక్తి కలిగి ఉన్నాడు. అనగా ఇతరులు తనకు అపకారము చేసినా కోపము ద్వేషము లేక రాగ ద్వేషములు లేక సత్త్వగుణమున ఉండెనని అర్థము.

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

ఆసనము : అపరిగ్రహమును పాటించి, విక్రియుడై, మెలగుట చాలించి అనగా స్థిరాసనమున ఉన్నాడని అర్థము. కర్మేంద్రియములను నిగ్రహించి స్థిరాసనమున ఉండుటను ఆసన జయముగా చెప్పుదురు.

ప్రాణాయామము : ప్రాణాయామ పరాయణుడై

ప్రత్యాహారము : నిమీలిత నేత్రుడై ఉన్నాడు. పంచేంద్రియములు బహిరంగ వీధులు బారనీక విస్మృత బాహ్యేంద్రియ కృత సంచారుడై ఉన్నాడు. జ్ఞానేంద్రియములను వాటి వాటి ఇంద్రియార్థములపై ప్రసరించకుండా నిగ్రహించుటను ప్రత్యాహారమని అందురు.

ధ్యానము : హరి చింతా పరుడై ఉండెను.

ధారణ : శాంతుడై ఉన్నాడు. అనగా సత్త్వగుణాశ్రయమును ధారణ అని అందురు.

సమాధి : జాగరణాది స్థాన త్రయమును దాటి, సమాధి నిష్ఠాగరిష్ఠుడై జడతలేక ఆత్మ స్థానము తెలసి ఆత్మతో ఏకీ భూతుడై ఉండెను. గుణరహిత స్థితిని నిశ్చల సమాధి అని అందురు. ఈ స్థితిలో కలవారిని విదేహుడు అని అందురు. రామాయణములోని సీత తండ్రియగు జనకుడు విదేహుడు. ఇతడు పూర్ణబిందువు గుఱించి సంపూర్ణముగా తెలిసినవాడు. ఈ పూర్ణబిందువు గుఱించి వేదములో **"హగ్ంస శ్శుచిషద్వసురంతరిక్షసద్హోతా వేదిష రతిథిర్దురోణసత్। నృష ద్వరస ద్రుతస ద్వ్యోమన దబ్జా గోజా ఋతజా అద్రిజా ఋతమ్బృహత్"** అని చెప్పబడినది. పూర్ణ బిందు స్థానమును పొందుటయే నిశ్చల సమాధియని అందురు. ఇట్టి స్థానమును పొందినవాడు బ్రహ్మణ్యుడు. ఇట్టి బ్రాహ్మణత్వము పొందు విధివిధానము సంధ్యావందనము.

కర్దముని భార్య దేవహూతి

వైరాగ్యము : తన భర్త అయిన కర్దమ ప్రజాపతి తపఃప్రభావంబున కల్పితంబైన తపోవనమును, ఆశ్రమమును, అందలి వస్తు సంపదను పరిత్యజించెను. అనగా అధిక వైరాగ్యము కలిగి ఉండెను.

ప్రదేశము : సరస్వతీ బిందు సరోవర ప్రాంతము

mam . All Rights Reserved
hramam.org

పుణ్య కర్మానుష్ఠానము : ఉగ్ర తపో భారంబున కృశీభూత శరీరయై త్రిషవణ స్నానముచేసి

ప్రత్యాహారము : ఇతర చింతలు మాని

ధ్యానము : విశుద్ధ మనంబుకలిగి మనస్సును పరమాత్మయందు లగ్నంబు చేసి

ధారణ : నిరంతరము భగవంతునిని ధ్యానించుచుండెను.

సమాధి : జ్ఞానవంతురాలై అనగా గుణరహితయై తన అస్థిత్వమును మఱచి పోయినది. అనగా విదేహ స్థితికి చేరినది.

దేహత్యాగకాలము : యోగ శక్తిచే పరమాత్మలో కలసిపోయినది. అనగా ఆత్మయై విరాజిల్లినది. ఆమె తపస్సు చేసిన ప్రదేశము **సిద్ధ పదము** అని ప్రసిద్ధి పొందినది.

సతీదేవి(శివుని భార్య)

దేహత్యాగకాలము : కామ క్రోధాది శత్రు విఘాతిని అయిన సతీదేవి ఉత్తరదిక్కు ముఖమై జలంబులను ఆచమనము చేసి శుచియై యోగమార్గంబున

ఆసనము : జితాసనయై

వాక్కు : మౌనము

ప్రత్యాహారము : అన్యంబు చూడక

ధ్యానము : శివుని చింతించుచు ప్రాణాపానవాయు నిరోధము గావించి నాభితలమున చేర్చి, ఆపై హృదయ పద్మము, కంఠము, భ్రూమధ్యము చేర్చి తనువు అనిల అగ్ని ధారణంబుల చేసి ఆ అగ్నిలో దేహము దగ్ధము గావించి శరీర త్యాగము చేసినది.

పృథుచక్రవర్తి భార్య అర్చి

తన భర్తయైన పృథు చక్రవర్తితో కలసి మందరగిరి ప్రాంతమున గల తపోవనమునకు వెళ్ళినది. పృథు చక్రవర్తి లయయోగమున శరీరమును పరిత్యజించి ఆత్మ స్థానము చేరగా **ఈమె భర్తకు దహన సంస్కారములు చేసి ఉదక దాన క్రియలు చేసినది.** తదనంతరము పృథు చక్రవర్తివలె సాధన చేసి అనగా సహ-గమనము వలన ఆత్మ స్థానము చేరినది.

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

దితి

రామాయణ పరముగా :

దితి తన భర్తయైన కశ్యప ప్రజాపతితో తనకు బలముగలవాడును ఇంద్రుని చంపగలవాడును అయిన కుమారుడు కావలయునని కోరినది. అంత కశ్యపుడు వేయి సంవత్సరములు పవిత్రముగా తపస్సు చేసిన యుద్ధములో ఇంద్రుని చంపగల కుమారుని కనగలవని చెప్పెను. భర్త మాటపై తన కోరిక తీరుటకు తపస్సు ప్రారంభించెను.

ప్రదేశము : **కుశ ప్లవనము**

ఇంద్రుడు తల్లికి నీరు, అగ్నిహోత్రములకు కావలసిన దర్భలు, సమిధలు ఆహారమునకు కందమూలములు, ఫలములు తెచ్చి ఇచ్చుచు ఆమెకు పాదసేవ చేయుచు, శ్రమతీరుటకు వలయు సేవలు చేయుచుండెను. ఆ సేవలకు మెచ్చి దితి ఇంద్రునితో నాకుమారుడు నీవు కలసి మూడు లోకములు నిరాటంకముగా అనుభవించగలరు అని పలికెను.

దోషము : మధ్యాహ్న సమయమున పాదములను తలవైపు, తలను పాదములవైపు ఉంచి అనగా ఉత్తర దిక్కున తలఉంచి నిదుర పోయెను. ఈ దోషమును అదనుగా చేసికొని ఇంద్రుడు దితి గర్భములో ప్రవేశించి ఆ గర్భ పిండమును ఏడు ముక్కలు చేసెను. అంత దితి మేల్కొనెను. ఇంద్రునితో ఇందు నీ అపరాధము లేదు అని పలికి ఈ ఏడుగురిలో ఒకరు బ్రహ్మలోకమున, ఒకరు ఇంద్రలోకమున, ఒకరు వాయువు అను పేరున అంతరిక్షమున, మిగిలిన నలుగురు నలుదిక్కుల సంచరింతురని దితి ఇంద్రునితో పలికెను. ఈ ఏడుగురు మరుత్తులను పేరున వ్యవహరింప బడుచుండిరి. వీరికి వేదములలో సూక్తములు గలవు.

సందేశము : ఈ కథ ద్వారా మనకు అందచేసిన యోగరహస్యములు:- ఇంద్రుని చంపగలవాడగు కొడుకును కనవలెనని దీక్ష చేయుచూ ఇంద్రుడు సేవచేయుటకు రాగా అతనిని సేవకు అంగీకరించినది. అనగా ఈమెలో వైరభావము పోయి సమభావన కలిగినది అని అర్థము. యోగికి సమభావన ఉండవలయును అని దీని భావన. ఇంద్రుడు తన గర్భమును ఏడు ముక్కలుగా ఖండించినను ఆమె ఇంద్రునితో

mam . All Rights Reserved
hramam.org

ఇందు నీ అపరాధములేదని పలికినది. అనగా పరాపరాధ సహనము కలిగి ఉన్నది. యోగికి పరాపరాధ సహనము ఉండవలయునని సూచింప బడినది. సమభావన పరాపరాధ సహనము మొదలగునవి దైవీ సంపదగా చెప్పబడును. కావున యోగి దైవీ సంపద గలిగి అసుర సంపదను వీడి చాలా కాలము యోగము చేయుచుండగా ముఖ్యప్రాణము సప్త ప్రాణములగుననే యోగ రహస్యము ఇందు చెప్పబడినది. ఈ కథలోని ఇంద్రుడు అనగా ముఖ్య ప్రాణము. ఈ ముఖ్యప్రాణము ఏడు భాగములై బ్రహ్మలోకమున, ఇంద్రలోకమున, అంతరిక్షమున, నలుదిక్కుల సంచరించుచుండును. ఈ సప్త ప్రాణములనే పంచ ప్రాణములనీ, శుద్ధవాయువనీ, పరిశుద్ధ వాయువనీ అందురు. ఈ యోగ రహస్యము ఈ కథ ద్వారా అందచేయబడినది.

భాగవతము పరంగా :

మార్గశీర్ష శుద్ధ పాడ్యమి నుంచి ఒక సంవత్సరము పుంసవనము అనేపేరుగల వ్రతము చేసినది. భాగవతమున పుణ్యకర్మానుష్ఠానములో విధులకు బదులు నిషేధములు చెప్పబడినవి. అస్థికపాలాదులైన అమంగళములు అంటక, నదీతటాకాదులలో తప్ప ఇతర విధముగా స్నానము చేయక, నగ్నముగా ఉండక, కట్టినకోక మఱల ధరియింపక, తెల్లని వస్త్రములు కాక ఇతర రంగు వస్త్రములు కట్టక, ముడిచినపూవులు మఱల ముడవక, అలంకార విహీనగాక, వెలుపల తిరగక, సంధ్యాకాలమునందు ముక్తకేశికాక, నఖరోమచ్ఛేదనంబులు చేయక, నగ్నంబుగా నిద్రింపక, సంధ్యాకాలమున నిద్రింపక, పడమర దిక్కున నిద్రింపక, పాద ప్రక్షాళనంబు చేసికొనికానీ శయనింపక, తడికాళ్ళతో శయనింపక ఉండవలయునని ఆ వ్రతముయొక్క నియమము. ఆవిధముగా నిషేధములు పాటించుచు వ్రతము చేసినది.

పుణ్య కర్మానుష్ఠానము : ప్రాతఃకాలమున తూర్పు ముఖముగా భగవంతునిని ఆరాధించినది.

కర్మేంద్రియములు :

వాక్కు : దుర్జన సంభాషణ వర్జించి మితభాషియై, పరుష వాక్యములు, అసత్యము పలుకక,

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

చేతులు : హింసాభావము లేక

జ్ఞానేంద్రియములు :

ఆహారము : మాంసాహారము వర్జించి

అంతఃకరణము : కోపము లేక తపస్సు చేసెను

దోషము : సంధ్యవేళ అశుచియై పాదప్రక్షాళనము చేయక నిదురించెను. ఈ దోషమును గమనించి ఇంద్రుడు దితి గర్భమును ఏడు ముక్కలు చేసెను. అవి సప్త మరుత్తులయ్యెను.

భాగవతములో కర్మ పద్ధతిన సాధనగా నారదాదులను ఉదహరించియు యోగ పద్ధతిలో అనేక మంది స్త్రీపురుష సాధకులను ఉదహరించియు భక్తి పద్ధతిలో ప్రహ్లాద, గోపికాదులను ఉదహరించియు కర్మ, యోగ, భక్తి గుఱించి విపులముగా చెప్పబడినది.

రామాయణములో ఒక్క రామునినే ఉదాహరణగా తీసికొని ఈ పద్ధతులన్నింటినీ మేళవించి చెప్పబడినది. కర్మ పద్ధతిలో రాముడు చిత్రకూట నివాసము, ఋషుల ఆశ్రమ సందర్శనము, ఖరదూషణ సంహారము, శబరిని దర్శించుట, సముద్రమునకు చేరుట, సేతువు నిర్మాణము, రావణ సంహారముగా చెప్పబడినది. చివరకు రాముడు అయోధ్య చేరినాడు. ఇది కర్మ పద్ధతి. యోగ పద్ధతిలో విరాధుని సంహారము, కబంధుని సంహారము, హనుమంతుడు సుగ్రీవాదులతోడి మైత్రి, వాలి సంహారము, లంక చేరి రావణ సంహారములు వర్ణింప బడినవి. తిరిగి రాముడు అయోధ్య చేరినాడు. ఇది యోగ పద్ధతి. కర్మ యోగ పద్ధతుల రెండింటిలోనూ సీత అగ్ని ప్రవేశము, బ్రహ్మ దర్శనము, సీతా పరిత్యాగము ఉండును. భక్తి పద్ధతి, సాంఖ్య పద్ధతులలో భరతునిని ఉదాహరణగా తీసికొని వర్ణించినారు. ఈ విధముగా రామాయణములో సాధన రహస్యములగు కర్మ జ్ఞాన భక్తి సాంఖ్య పద్ధతులు వర్ణింపబడినవి. జీవుడు ఆత్మ స్థితిని చేరుటకు **నాన్యఃపంథా అయనాయ విద్యతే** అనగా పద్ధతులు వేఱు అయినను మార్గము ఒక్కటే అని చెప్పుటకు రాముడు ఏమార్గమున లంక చేరెనో లంక నుంచి తిరిగి అదే మార్గములో అయోధ్య చేరినట్లు అనగా ఆరోహణ అవరోహణ క్రమములు చెప్పబడినవి.

mam . All Rights Reserved
hramam.org

ఈ విధమైన కర్మ యోగ భక్తి సాంఖ్య పద్ధతులను మేళవించి వాల్మీకి రామాయణములో రామునిని వర్ణించినట్లుగనే వీటన్నింటినీ మేళవించి దశమ స్కంధములో వ్యాసభగవానుడు కంసునిని చిత్రీకరించినారు.

ఏ యుగమయినా మోక్షమార్గమునకు చేయు సాధన ఒకటే. ఆ పద్ధతిని ఆచరించిన సాధకుల గుఱించి ఇందు వర్ణింపబడినది.

ముగింపు:-

01. జాతిధర్మములు, ఆశ్రమ ధర్మములు, విధులు, బాధ్యతలు పాటించవలయును.

02. నిష్కామ కర్మాచరణ చేయవలయును.

03. గుణరహితుడై మనస్సును బుద్ధితోనూ, ఆరెండింటినీ కూటస్థునితోనూ, కూటస్థుని క్షేత్రజ్ఞునితోనూ కలపవలయును. ఈ స్థితి పొందిన వానిని జీవన్ముక్తుడని అందురు.

04. దేహత్యాగ కాలమున ప్రాణములను బ్రహ్మ రంధ్రము చేర్చి, బ్రహ్మ రంధ్రము చీల్చి ఆత్మతో ఆత్మయందు కలియును.

*****

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

mam . All Rights Reserved
hramam.org

భక్తిసాధన

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

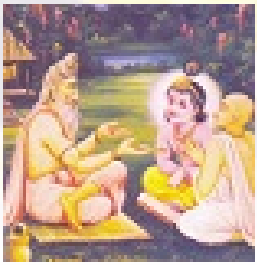

SIDDHASHRAMAM
M: +91 8096065675 , P : +91 40 24240557
E : contactus@siddhashramam.org
W : www.siddhashramam.org

mam . All Rights Reserved
hramam.org

నారద భక్తి సూత్రములు

ప్రథమాధ్యాయము

1. అథాతో భక్తిం వ్యాఖ్యాస్యామః

అథ	=	ఆ తర్వాత
అతః	=	ఇందువలన-ఆత్మదర్శనం పొందుట కొఱకు
భక్తిమ్	=	భక్తిని గుఱించి
వ్యాఖ్యాస్యామః	=	భక్తికి సంబంధించిన ఆచార్యులమైన మేము వివరించుచున్నాము.

గ్రంథమును మంగళప్రదమయిన అథ శబ్దముతో ప్రారంభించినారు. బంధవిముక్తి పొందవలయుననే తపన గలిగిన తర్వాత జీవుడు ఆత్మదర్శనం పొందుట కొఱకు సాధన చేయుటకై భక్తిని గుఱించి విపులీకరించు చున్నాము.

భక్తిఅనగా నేమి - భక్తి నిర్వచనం

2. సా త్వస్మిన్ పర(మ)ప్రేమరూపా.

సా	=	ఆ భక్తి
తు	=	సంసారములో
అస్మిన్	=	భగవంతునియందు
ప్రేమరూపా	=	ప్రేమస్వరూపముగా -
(భవతి)	=	ఉన్నది.

ఏవిధముగా సంసారములో జీవుడు భార్యాపుత్రాదులను ప్రేమించునో - అదేవిధముగా భగవంతుని గాఢముగా ప్రేమించుటయే భక్తి.

3. అమృత స్వరూపా చ,

చ	=	మఱియు ఆ భక్తి
అమృత స్వరూపా	=	అమృత స్వరూపము.

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

భార్యాపుత్రాదులయందు కాలము, కర్మవలన ప్రేమ తగ్గవచ్చును. లేదా కోపము ద్వేషములవలన ప్రేమనశించవచ్చును. కాని భక్తి అమృత స్వరూపము అనగా భగవంతుని యందలి ప్రేమ తగ్గక, నశింపక శాశ్వతముగా ఉండును. కాలాను గతముగా సుఖ దుఃఖములు ప్రాప్తంబులయినను హరిభక్తి విడువరాదు.

భక్తి వలన లాభము

4 యల్లబ్ధ్వా పుమాన్ సిద్ధోభవతి, అమృతోభవతి, తృప్తో భవతి.

యత్	=	ఏది దేనిని అనగా భక్తిని
లబ్ధ్వా	=	పొంది
పుమాన్	=	పురుషుడు అనగా భక్తుడు
సిద్ధః + భవతి	=	సిద్ధత్వము పొందును.

భగవంతుడు సంతోషించుటయే సిద్ధి. భక్తి గలిగిన పురుషుని చూచి భగవంతుడు సంతోషించును. భగవంతుడు సంతసించిన అలభ్యంబెయ్యదియు లేదు. కావున సర్వకోరికలు నెఱవేరును

తృప్తః + భవతి	=	తృప్తుడగును. కోరకనే వాంఛితంబులు సేకూరు. పూర్ణకాముడగును.
అమృతః + భవతి	=	అమృత స్వరూపుడగును. ఆత్మస్వరూపుడగును.

భక్తియొక్క లక్షణములు

5. యత్ ప్రాప్య న కించిద్వాంఛతి, న శోచతి, న ద్వేష్టి, న రమతే, నోత్సాహీభవతి.

యత్	=	దేనిని అనగా భక్తిని
ప్రాప్య	=	పొంది అనగా భక్తిగలిగిన వాడు; భక్తుడు యాగప్రముఖ పుణ్యలబ్ధంబైనస్వర్గాది లోక భోగంబులు పుణ్యానుభవ క్షీణంబులు గాని నిత్యంబుకావని తెలిసి ఇహలోక పరలోక సుఖభోగములను

mam . All Rights Reserved
hramam.org

న+కించిత్ + వాంఛతి = వాంఛింపడు

న+శోచతి = ఇహలోక పరలోక సుఖ భోగముల గుఱించి ఆలోచింపడు

న+ద్వేష్టి = సర్వభూతములయందు ఈశ్వరుని దర్శించుట వలన ఇతరుల వలన కీడు కలిగినా అది దైవకృతమని భావించుట వలన ఎవరినీ ద్వేషింపడు

న+రమతే = నిమిష భంగుర ప్రాణులయిన మర్త్యులకు మమతాస్పదంబులును చంచలములు నైన పుత్ర మిత్ర కళత్ర పశుభృత్యబల బంధు రాజ్య కోశ మణి మందిర మంత్రి మాతంగ మహీప్రముఖ విభవంబులు నిరర్థకంబులని భావించి వాటియందు ఆసక్తి చూపడు.

-- కామినీప్రముఖ భోగములెన్నిగలిగిన వ్యసన సంసక్తి నావంక బోడు -- ప్రహ్లాదుడు

న+ఉత్సాహీ + భవతి = లోకవ్యవహారములందు ఉత్సాహము చూపడు మఱియు సర్వారంభ పరిత్యాగిగా ఉండును. **అంధప్రక్రియ నున్నవాడు - ప్రహ్లాదుడు.**

6. **యత్ జ్ఞాత్వా మత్తో భవతి, స్తబ్ధో భవతి, ఆత్మారామో భవతి.**

యత్ = దేనిని, అనగా సంసారము గుఱించి

జ్ఞాత్వా = తెలుసుకొని; మఱియు భక్తి గుఱించి తెలిసికొని

మత్తః + భవతి = మత్తుడువలె ఉండును. మదిరాపానమత్తుడు దేహధ్యాసలేక యుండునట్లు - భక్తుడు కూడ దేహధ్యాస

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

లేకుండా ఆత్మయందు ధ్యాస గలిగి-ఈవిశ్వమును మఱచి యుండును

మఱచెన్ సురారి సుతుడేతద్విశ్వమున్ భూవరా - ప్రహ్లాదుడు

స్తబ్ధ: +భవతి = జడుని భంగి యుండును. **నిత్యపరిపూర్ణడగుచు నన్నియును మఱచి-ప్రహ్లాదుడు**

ఆత్మారామ:+ భవతి = ఆత్మారాముడై అనగా ఆత్మతో రమించుచూ ఉండును.

జడత లేకయునుండును జడుని భంగి-ప్రహ్లాదుడు

7. **సా న కామయమానా, నిరోధరూపత్వాత్.**

సా = ప్రేమస్వరూపమయిన భక్తి;

న+కామయమానా + నిరోధరూపత్వాత్ = విషయాసక్తి లేని ప్రేమ స్వరూపము.

భక్తినిర్వచనం

8. **నిరోధస్తు లోక వేద వ్యాపారన్యాస:.**

వేద = కామ్యకర్మానుష్ఠానము

లోక వ్యాపార+నిరోధ: + తు+న్యాస: = లౌకిక విషయానుష్ఠానములు లేకుండా ఉండి మఱియు

సర్వమున్ అతని దివ్యకళామయమంచు విష్ణునందుల్లము చేర్చి ఉండుటయే భక్తి.

భక్తుని లక్షణములు

9. **తస్మిన్నన్యతా తద్విరోధి షూదాసీనతా చ.**

తస్మిన్ = ఆత్మయందు

అనన్యతా = శరీరమునకు కరచరణాదులు వేఱుగా తలంపని చందంబున భక్తుడు ఆత్మకు భూతజాలములు వేఱు అనే భావన ఉండదు

mam . All Rights Reserved
hramam.org

చ	=	మఱియు
తత్ + విరోధిషు	=	ఆత్మ కంటె భిన్నములయిన దేహధారులయందు
ఉదాసీనత	=	శత్రు మిత్రత్వములు లేక ఉదాసీనత గలిగి ఉండును.

10. అన్యాశ్రయాణాం త్యాగోఽనన్యతా.

అన్య	=	ఇతరములైన అనగా అనాత్మను లేక ఇతర జనములను
ఆశ్రయాణాం	=	ఆశ్రయించుటలో
త్యాగః	=	త్యాగము అనగా పరమాత్మనే శరణు కోరి ఇతర జనములను ఆశ్రయించడు.
అనన్యతా	=	తను దేహి అనే భావన వీడి, ఆత్మయందు పరమాత్మను పొడగందురు తను వేఱు ఈశ్వరుడు వేఱు అనే భావన లేకుండా సర్వము ఈశ్వర మయమనే భావన గలిగి ఉండును. ఈశ్వరుని తప్ప ఇతరులను ఆశ్రయింపడు. విషయములందు త్యాగము కలిగి ఉండును.

11. లోకవేదేషు తదనుకూలాచరణం తద్విరోధి షూదాసీనతా

లోక	=	లోకములో అందరివలె ప్రవర్తించును కాని లౌకిక కార్యములలో, లోక వ్యవహారములలో ఉదాసీనత కలిగి యుండును.
వేదేషు	=	వేదములో చెప్పిన పుణ్య కర్మానుష్ఠానము చేసి పుణ్య ఫలితములు కోరక యుండును
తదనుకూలాచరణం	=	వేదవిహిత కర్మలను పాటించును.
తద్విరోధిషు+ ఉదాసీనతా	=	శత్రుమిత్ర భేదములు లేక సమభావన గలిగి యుండును.

Copyrights © Siddhashra
www.siddhash

12. భవతు నిశ్చయదార్ఢ్యా దూర్ధ్వం శాస్త్రరక్షణమ్

13. అన్యథా పావిత్ర్య శంకయా.

శాస్త్ర రక్షణమ్	=	వేద వేదాంగముల గుఱించి
నిశ్చయ దార్ఢ్యాత్ ఊర్ధ్వం	=	నిశ్చయమయిన ధృడత్వము వలన అత్యున్నత స్థితి
భవతు	=	గలుగుగాక. అనగా వేద వేదాంగములు చదివి సత్తు అసత్తుల గుఱించి అనుభవ జ్ఞానమును పొందవలయును.
అన్యథా	=	ఆ విధమయిన వేద వేదాంగముల గుఱించి శాస్త్ర జ్ఞానములేక పోవుటవలన
పావిత్ర్య	=	పతనము గలుగుననే
శంకయా	=	అనుమానము గలుగును. అనగా శాస్త్ర జ్ఞానములేనిచో శాస్త్ర విధిని అనుసరించి కర్మానుష్ఠానము చేయుటకు వీలుపడదు అనే అనుమానము కలుగు చున్నది. కావున వేద వేదాంగములు చదువ వలయును.

చదివితి ధర్మార్థ ముఖ్య శాస్త్రంబులు నే చదివినవి గలవు పెక్కులు .. ప్రహ్లాదుడు భక్తుడు లోకములో ఎలా ప్రవర్తించాలి?

14. లోకోఽపితావదేవ; భోజనాది వ్యాపారస్యా శరీరధారణావధి.

శరీరధారణ+ అవధి	=	ఎంత వఱకు శరీరము పతనము గాకుండా ఉండునో అనగా శరీర నిర్వహణకు ఎంత అవసరమో
తావత్ + ఏవ	=	అంత మాత్రమే
లోకః + భోజనాది వ్యాపారః + అపి	=	లోకమున భోజనాది వ్యాపారములు

mam . All Rights Reserved
hramam.org

త్వా = నిన్ను - పొందుగాక. అనగా సంసార తాపత్రయములలో కూరుకొనక - శరీర ధారణకు అవసరమయినంత మేర స్వీకరించుచూ విలాసవంతమయిన జీవితము గడపక భక్తుడు లోక వ్యవహారమున చరించ వలయును. సంసారములో తామరాకుపై నీటిబొట్టువలే ఉండవలయును.

భక్తి లక్షణములు - భక్తి నిర్వచనము

15. తల్లక్షణాని వాచ్యంతే నానామతభేదాత్

తత్ = ఆ భక్తి యొక్క

లక్షణాని = లక్షణములు

నానామతభేదాత్ = ఒకొక్కరు ఒక్కొక్క విధముగా

వాచ్యంతే = చెప్పుదురు.

16. పూజాదిష్వనురాగ ఇతి పారాశర్యః

పారాశర్యః = పరాశరుని కుమారుడయిన వ్యాస భగవానుడు - సంసార తాపత్రయములు లేకుండా - అరిషట్ వర్గములను వదలి

పూజాదిషు = పూజాదులందు

అనురాగః + ఇతి = అనురాగము - భక్తి అని పలికెను

17. కథాదిష్వితి గర్గః

నారాయణ కథా ప్రసంగములయందు ఆసక్తి భక్తి యని గర్గి చెప్పెను

18. ఆత్మ రత్య విరోధే నేతి శాండిల్యః

నిరంతర ఆత్మాను సంధానము భక్తియని శాండిల్యుని అభిప్రాయము

19. నారదస్తు తదర్పితాఖిలాచరతా తద్విస్మరణే పరమవ్యాకులతేతి (చ).

20. అస్త్యేవ మేవమ్

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

21. యథా వ్రజగోపికానామ్

నారదః + తు	=	నారదమహర్షి
తత్ + అర్పితా + అఖిలఆచరతా	=	సర్వము పరమాత్మకు అర్పించి - సర్వమున్ అతని దివ్య కళామయమంచు విష్ణునందుల్లముచేర్చి - తామరాకుపై నీటి బొట్టువలే సంసారములో ఉంటూ సంసార తాపత్రయములకు అంటక ఉండుటను భక్తి అని పలికెను
తత్ + విస్మరణే	=	ఈశ్వరుడు కనబడకపోయినచో
పరమ + వ్యాకులత + ఇతి	=	అతనికై పరితపించుటయే భక్తి అని పలికెను.
ఏనమ్ +ఏవమ్+అస్తి	=	ఇట్టివారు కలరు
యథా	=	ఏ విధముగా
వ్రజగోపికానామ్	=	గోకులమందలి గోపికల యొక్క వ్యాకులత ఉన్నట్లు ఉండవలయును. అదియే భక్తి.

22. తత్రాపి న మాహాత్మ్యజ్ఞానవిస్మృత్యపవాదః

తత్ర	=	గోపికలది ఆవిషయమున అనగా లోక వ్యవహార వ్యాకులత
న	=	కాదు
జ్ఞాన విస్మృతి+అపవాదః+ న +అపి	=	ఆత్మజ్ఞానము మఱచిన అజ్ఞాన అపవాదము కూడా కాదు.
మాహాత్మ్య	=	ఆగోపికల వ్యవహారశైలి ఆత్మజ్ఞానమునకు సంబంధించినది. శ్రీ కృష్ణుడు ఆత్మ అని గ్రహించిన వారు గోపికలు. వారు ఆ విధముగా ప్రవర్తించిరి. అటులగానిచో

mam . All Rights Reserved
hramam.org

23. తద్విహీనం జారాణామివ.

తత్ + విహీనం	=	ఆవిధముగా ఆత్మజ్ఞానము లేనిచో వారి ప్రవర్తన శారీరక సుఖాపేక్షకోరిన
జారాణామ్ + ఇవ	=	జారణుల యొక్క ప్రవర్తన వంటిదే అగును

24. నాస్త్యేవ తస్మిన్ తత్సుఖసుఖిత్వమ్

తస్మిన్	=	ఆ శ్రీకృష్ణుని యందు వారికి
తత్ + ఏవ	=	శారీరక సంపర్కము అనే
సుఖసుఖిత్వమ్	=	సుఖము కాముక భావము
న + అస్తి	=	లేదు. వారిది ఆత్మరతి. గోపబాలురది ఆత్మక్రీడ .

జార శబ్దము, జారిణి శబ్దముల నిర్వచనము

సంస్కృత భాషలో జార శబ్దమునకు వ్యభిచారము అని అర్థము. వ్యభిచారము చేయు స్త్రీ పురుషులను జారిణి, జారుడు అని పేర్కొనెదరు. బ్రహ్మ విద్యా సంప్రదాయములో ఈ పదముల అర్థము వేఱు. అయస్కాంతమునందు గల శక్తి ఆ అయస్కాంతమును ఇనుముపై రుద్దిన ఆ శక్తి ఇనుములో ప్రవేశించును. ఇటుల ఒకదానియందుగల శక్తి ఇంకొకదానిలో ప్రవేశించుటను **జార** అని అందురు. ఈశ్వరుడు జీవుడు సంయోగము చెందగా ఈశ్వర లక్షణములు జీవుని యందు కలిగి జీవుడు ఈశ్వరుడగును. ఈ విధముగా ఈశ్వరుడు జారుడు. జీవుడు **జారిణి**. జీవేశ్వరుల కలయికను రతి అని అందురు. ఈశ్వరుడు జీవునితో కలసినచో అది ఉపరతి. జీవుడు ఈశ్వరునితో కలసినచో అది రతి. ఈ సంయోగమును కర్పూరదీప సంయోగమని అందురు. అనగా కర్పూరము దీపముతో సంయోగము చెందగా కర్పూరము కూడా దీపము వలె జాజ్వల్యమానముగా ప్రకాశించును. దీనికి గుర్తుగా ఆచారకాండలో కర్పూరహారతిని యిచ్చెదరు.

*****

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

ద్వితీయాధ్యాయము

భక్తి ప్రకృతి ఆవరణ దాటుటకు సాధనము గావున గొప్పది

25. సా తు కర్మజ్ఞానయోగేభ్యోఽప్యధికతరా.

సా	=	భక్తి
కర్మజ్ఞానయోగేభ్యః +తు	=	కామ్యకర్మవలన గలిగే పుణ్య ఫలితము, లౌకిక జ్ఞానము, ఇంద్రియ నిగ్రహముగా చెప్పబడే యోగముకంటె
అపి	=	కూడ
అధికతరా	=	అధికతరమయినది. (భక్తి లేకున్న జ్ఞానము విశేషంబుగా శోభితంబు కాదు అని అర్థము). ఇదే విషయమును భాగవతమున

చిక్కడు వ్రతముల, గ్రతువల జిక్కడు దానముల శౌచశీల తపములం జిక్కడు. చాలదు భూదేవత్వము అనియు, యోగములో ఆత్మ నియంత్రతమయ్యు కామరోషముల ప్రచోదితంబ యగు. శాంతి వహింపదు అనియు ఆత్మ ఉపాధి రహితము కావున ఆత్మను మనస్సులో ధ్యానించుట కష్టమనియు చెప్పబడినది. వంశము, తేజము, సౌందర్యము, ఉద్యోగము, నిపుణత్వము, ప్రతాప పౌరుషములు, బలము, ప్రజ్ఞ, శ్రుతము, నిష్ఠా, జపహోమములు భక్తితో సరిగావు.

26. ఫలరూపత్వాత్.

ఫలరూపత్వాత్	=	కామ్యకర్మ యిచ్చు ఫలము వలనకూడ కర్మాదులకంటె భక్తి అధిక తరమని చెప్పవచ్చును. కర్మలు శాస్త్ర విహితముగా వేదోక్తముగా అధిక ప్రయాసలతో వివిధ దేవతలను యజ్ఞముల ద్వారా యజించిన గానీ కోరికలు నెఱవేఱవు. కానీ భక్తిలో కేవలము ఒక్క ఇష్ట దేవతను ధ్యానించిన మాత్రముననే సర్వ కోరికలు నెఱవేఱును.

mam . All Rights Reserved
hramam.org

27. ఈశ్వరస్యాప్యభిమాన ద్వేషిత్వాత్ దైన్య ప్రియత్వాత్.

అభిమాన ద్వేషిత్వాత్	=	అభిమానము, ద్వేషముల కంటె
దైన్యప్రియత్వాత్	=	దైన్యము, ప్రియముల కంటె ;
అపి	=	కూడ అనగా త్రిగుణములతో కూడిన కర్మ కంటె
ఈశ్వరస్య	=	ఈశ్వరుని యొక్క భక్తి గొప్పది. అనగా గుణరహితము భక్తి యనబడును. గుణరహిత స్థితి గొప్పది గావున భక్తి గొప్పది

28. తస్యాః జ్ఞానమేవ సాధనమిత్యేకే.

తస్యాః	=	ఆ భక్తికి
జ్ఞానమ్ + ఏవ +ఏకే + సాధనమ్	=	జ్ఞానమే కేవల సాధనము
ఇతి	=	అని చెప్పుదురు.

29. అన్యోన్యాశ్ర యత్వమిత్యన్యే.

అన్యే	=	కొందఱు
అన్యోన్య +ఆశ్రయమత్వమ్ +ఇతి	=	ఒక దాని కొకటి ఆశ్రయత్వము అని చెప్పుదురు. జ్ఞానము భక్తి ఇవి ఒక దాని కొకటి ఆశ్రయములు.

30. స్వయం ఫలరూపతేతి బ్రహ్మకుమారః

బ్రహ్మకుమారః	=	నారదుడు భక్తిగుఱించి సంసార ప్రవిష్టుండైన వానికి తపోయోగాదులైన మోక్షమార్గములు పెక్కులు గలవు. అందు భక్తి మార్గంబు కంటె సులభము లేదు అని మఱియు భక్తి
స్వయం	=	స్వయముగా

Copyrights © Siddhashra
www.siddhash

ఫలరూపత్ + ఇతి = ఆత్మదర్శనమనే ఫలరూపము కలది అని భక్తి గుఱించి చెప్పెను.

31. రాజగృహ భోజనాదిషు తథైవ దృష్టత్వాత్.

32. నతేన రాజా పరితోషః, క్షుచ్ఛాంతిర్వా.

33. తస్మాత్ సైవ గ్రాహ్యా ముముక్షుభిః

ఆత్మదర్శన ప్రాప్తి ఎంత గొప్పది అనేదానికి ఒక ఉదాహరణ చెప్పుచున్నాడు.

రాజ గృహ భోజనాదిషు = ఒక భిక్షకునికి రాజగృహమునందు షడ్రసోపేతమయిన విందు దొరికినది, ఆభిక్షకుడు రాజసత్కారము పొంది ఆనందపడినట్లు

తత్ + ఏవ = ఆవిధముగా ఇహలోక పరలోక సుఖములు భిక్షాన్నమయితే ఆత్మదర్శన ప్రాప్తి అనే రాజ భోగమును

దృష్టత్వాత్ = ఈ దృష్టాంతరమువలన గ్రహించ వలయును.

సహ రాజా పరితోషః = భిక్షకునికి ఆతిథ్యమిచ్చి రాజు ఆనంద పడెను.

తేన+క్షుత్+చ+అంతిర్వా = భిక్షకుడు కూడా ఆ విధముగా ఆకలి తీరి ఆనందించెను.

తస్మాత్ = అందు వలన ఆకలి తీరి భిక్షకుడు, సత్కారము చేసి రాజు ఆనంద పడినట్లు

ముముక్షుభిః = మోక్షార్థిచేత

సః ఏవ గ్రాహ్యా = గ్రహించవలయును. అనగా సామాన్య సుఖభోగముల కంటె జీవునకు ఆత్మ దర్శన ప్రాప్తి పొంది మహానంద పడును. ఈశ్వరుడు కూడా భక్తులు కోరిన కోర్కెలు తీర్చినందుకు ఆనంద పడును.

*****

mam . All Rights Reserved
hramam.org

తృతీయాధ్యాయము

భక్తునికి ఉండవలసిన లక్షణములు - సాధన

34. తస్యాః సాధనాని గాయంత్యాచార్యాః

తస్యాః	=	ఆ భక్తి యొక్క
సాధనాని	=	సాధనలను
ఆచార్యాః	=	గురువులు
గాయంతి	=	ఈ క్రింది విధముగా చెప్పుదురు

35. తత్తు విషయత్యాగాత్ సంగత్యాగాత్ చ.

తతః + తు	=	సంసారమందు ఇహలోక పరలోక సుఖ-భోగములందు అనాసక్తిగలిగిన పిమ్మట
విషయత్యాగాత్	=	ఇంద్రియములు ఇంద్రియార్థముల నుంచి మరలించుటవలన
చ	=	మఱియు
సంగత్యాగాత్	=	దుర్జన సాంగత్యమునుండి విడివడుట వలన

అనగా దుర్జన సాంగత్యముండరాదు. ఇంద్రియములను విషయముల నుండి మరల్చవలయును

36. అవ్యావృత భజనాత్.

అవ్యావృత	=	ఎవ్వడు ధనపశుమిత్ర పుత్ర వనితపై తగులంబుమాని భగవంతుని అనఘుని విశ్వతోముఖుని అనన్యగతిన్
భజనాత్	=	భజన చేయుట వలన వాడు మృత్యువు నుండి తరించును

37. లోకేఽపి భగవద్గుణ శ్రవణకీర్తనాత్

లోకే	=	లోకము నందు

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

భగవద్గుణ శ్రవణకీర్తనాత్ = భగవద్గుణములను శ్రవణముచేయుట కీర్తించుటవలన భక్తుడు తరించును. అనగాశ్రవణము కీర్తన చేయవలయును.

భాగవతుల (సత్పురుషుల) సాంగత్యము అపేక్షణీయము

38. ముఖ్యతస్తు మహత్కృపయైవ భగవత్కృపాలేశాత్ వా

మహత్కృపయా + ఏవ	=	భాగవతుల కృపవలన
చ	=	మఱియు
భగవత్కృపాలేశాత్	=	భగవంతుని కృప వలన భక్తి కలుగును.
ముఖ్యతః + తు	=	భక్తికి భాగవత సేవ భగవత్కృప ముఖ్యము. అనగా భాగవతులసేవ, భగవత్ కృపవలన నిశ్చలభక్తి ఉద యించును. కావున వారిని సేవించ వలయును.

39. మహత్సంగస్తు దుర్లభోఽగమ్యోఽమోఘశ్చ

మహత్సంగః + తు	=	మహాపురుషుల సాంగత్యము
దుర్లభః	=	దుర్లభము
అగమ్యః +చ	=	సంసారులకు పొందరానిది
అమోఘః	=	వారి సాంగత్యము అమోఘము

40. లభ్యతేఽపి తత్కృపయైవ

తత్+కృపయా+ఏవ+అపి	=	అట్టి మహా పురుషుల సాంగత్యము చేత భగవంతుని కృప చేత కూడా
లభ్యత్	=	పొందబడును.

భగవత్ కృపవలన సజ్జన సాంగత్యము లభించును

41. తస్మిన్ తజ్జనే భేదాభావాత్.

తస్మిన్ + జనే	=	ఆ భక్తులయందు
తత్	=	పరమాత్మ యందు

mam . All Rights Reserved
hramam.org

భేద	=	భేదము
అభావత్	=	లేనందువలన అనగా భక్తునికి భగవంతునికి భేదము లేదు.

42. తదేవ సాధ్యతాం తదేవ సాధ్యతామ్

తత్ + ఏవ + సాధ్యతాం + తత్ + ఏవ + సాధ్యతాం	=	భాగవతజనుల సంగమమే అపేక్షణీయము.

దుర్జనుల సాంగత్యము కూడదు

43. దుస్సంగః సర్వథైవ త్యాజ్యః.

దుస్సంగః	=	దుర్జన సాంగత్యము
సర్వత్ + ఏవ	=	సర్వవిధములా
త్యాజ్యః	=	విడువ వలయును. దుర్జన సాంగత్యము విడువవలయును

44. కామక్రోధ మోహ స్మృతి భ్రంశ బుద్ధినాశ కారణత్వాత్.

కామక్రోధ మోహ స్మృతి భ్రంశబుద్ధినాశ కారణత్వాత్ = దుర్జన సాంగత్యము వలన కామ, క్రోధములు, మోహములు, స్మృతి భ్రంశము, బుద్ధినాశములు కలుగుట వలన అట్టి దుర్జన సాంగత్యము వదల వలయును. ఈవిషయమునే భగవద్గీతలో శ్రీకృష్ణుడు విషయములను ధ్యానించుట వలన ఆ విషయములతో సంగమము ఏర్పడి బుద్ధి నాశనమగును అని చెప్పినాడు.

45. తరంగాయితా అపీమే సంగాత్ సముద్రాయంతే.

సంగాత్	=	దుర్జన సాంగత్యమువలన
ఇమే + అపి	=	వీరు ఈ సాధకులు మంచివారయినా కూడ
సముద్రాయంతే + తరంగాయితా	=	సముద్ర కెరటములు ఉవ్వెత్తున ఎగసి ఓడను ముంచునట్లు సాధకుడు సర్వనాశమును పొందును

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

ఎవడు మాయను దాటి ఆత్మస్థానమును పొందును

46. కస్తరతి కస్తరతి మాయామ్ ? యః సంగం త్యజతి,
యో మహానుభావం సేవతే, నిర్మమో భవతి

మాయామ్	=	ఈశ్వర మాయను
కః+ తరతి	=	ఏవడు దాటగలడు?
యః+ సంగం+ త్యజతి	=	ఎవడు దుర్జన సాంగత్యమును వదలునో
యః+మహానుభావం+సేవతే=		ఎవడు సజ్జనులను సేవించునో వాడు ఈశ్వర మాయను దాటును. అతడు
నిర్మమః + భవతి	=	మోహరహితుడగును. నరుండు వృద్ధసం సేవం చేసి సంసార మోహంబు బాసి ఆత్మ స్థానము చేరును.

47. యో వివిక్తస్థానం సేవతే యో లోకబంధమున్మూలయతి, (యో)
నిస్త్రైగుణ్యోభవతి (యో) యోగక్షేమం త్యజతి.

యః	=	ఎవడు
వివిక్త స్థానం	=	ఏకాంత ప్రదేశమున
సేవతే	=	ఉండునో
యః	=	ఎవడు
లోకబంధమ్	=	భార్యా పుత్ర మిత్రాది సంసార తాపత్రయ ములను, సంసార బంధములను
ఉన్మూలయతి	=	సమూలముగా తొలగించుకొనునో
యః	=	ఎవడు
నిః త్రైగుణ్యః + భవతి	=	త్రిగుణములను పూర్తిగా నశింపచేయునో
యః	=	ఎవడు తన
యోగక్షేమం	=	యోగక్షేమములను
త్యజతి	=	పట్టించుకొనడో అతడు ఆత్మ స్థానము చేరును.

mam . All Rights Reserved
hramam.org

48. యః కర్మఫలం త్యజతి, కర్మాణి సంన్యస్యతి, తతో నిర్ద్వంద్వో భవతి.

యః	=	ఎవడు
కర్మఫలం + త్యజతి	=	పుణ్యకర్మానుష్ఠానం చేసి కర్మఫల త్యాగము చేయునో
కర్మణి	=	ఎవడు ఇహలోకమున బంధ కారణములగు కర్మలను
సంన్యస్యతి	=	వదులునో
తతః	=	పిమ్మట
నిర్ ద్వంద్వః	=	ఎవడు ద్వంద్వాతీతుడో వాడు ఆనంద మయుడై జీవన్ముక్తుడై శాంతత్వము కలిగి
భవతి	=	ఉండును

49. (యో) వేదానపి సంన్యస్యతి కేవలమవిచ్ఛిన్నానురాగం లభతే ॥

వేదాన్ +అపి + సంన్యస్యతి	=	వేదములు అందు చెప్పబడిన నిత్య నైమిత్తిక ధర్మాచరణ చేయుచూ కర్మసంగి కాకుండా ఉండి పరిత్యక్త కర్మఫల స్వభావులు అయిన సర్వవర్ణాశమవాసులు కూడ
కేవలమ్ + అవిచ్ఛన్న + అనురాగం + లభతే	=	అద్వితీయమైన అవిచ్ఛన్నమయిన ఆత్మ యొక్క ఆనందమును పొందుదురు.

50. సతరతి సతరతి, సలోకాం స్తారయతి

సః	=	పైనచెప్పిన లక్షణములుగల భక్తుడు
తరతి	=	సంసారసాగరమును తరియించును
సః + తరతి	=	అతడు సంసార సాగరమును తరియించును. శేముషీ తరణి సాంగత్యంబునన్ గాక దుర్మోధన్ దాటగ వచ్చునే ? అనగా దాటలేము.
సః	=	అట్టి భక్తుడు
లోకాన్	=	ఇతరులను కూడ
తారయతి	=	సంసార సాగరమును దాటించును. అనగా ఇతరులను తరింపచేయును.

*****

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

చతుర్థాధ్యాయమ్

భక్తి ప్రేమ స్వరూపము - భక్తి లక్షణములు

51. అనిర్వచనీయం ప్రేమస్వరూపమ్

అనిర్వచనీయమ్ = భక్తి ఆంతరంగిక మగుటవలన అనిర్వచనీయము

ప్రేమస్వరూపమ్ = నిష్కళంక ప్రేమ స్వరూపము -హృదయగతము అనుభవైక వేద్యము

భక్తి అనిర్వచనీయము

52. మూకాస్వాదనవత్

ఒక మధుర పదార్థమును

మూకా = మూగవాడు

ఆస్వాదనవత్ = ఆస్వాదించినదానివలె.

మూగవాడు తన అనుభవమును ప్రకటింప చేయలేక పోయినను, అతనికి ఆమధుర పదార్థము యొక్క రుచి స్వానుభవమేగదా. అటులనే భగవంతుని పై తనకు గల ప్రేమ బాహ్యముగా వ్యక్తీకరించ సాధ్యపడక పోయినా అతనికి అది అనుభవైక వేద్యము. ప్రేమ స్వానుభవము

భక్తి - సహజముగా గలుగవలయును

53. ప్రకాశ(శ్య)తే క్వాపి పాత్రే.

క్వా = భక్తి ఏ భక్తి అయితే ప్రేమస్వరూపము, అనిర్వచనీయము అని చెప్పబడుచున్నదో అది లోకములో భార్యా పుత్రాదులందు

పాత్రే + అపి = కొందఱు మహానుభావులయందు, కారణము లేకుండాకూడ

ప్రకాశతే (ప్రకాశ్యతే) = ప్రకాశించుచున్నది ((ప్రకాశింపబడుచున్నది)

mam . All Rights Reserved
hramam.org

భక్తిగలుగుటకు ప్రత్యేకించి ఇదమిత్థమ్ అనే కారణం అంటూ ఏది ఉండదు సహజంగానే గలుగుతుంది. ఆ ప్రేమసహజము.

లోకములోని ప్రేమకు - ఈ ప్రేమకు గల తేడా

భక్తి - గుణరహితం - కామనారహితం

54. గుణరహితం కామనారహితం ప్రతిక్షణవర్ధమానం అవిచ్ఛిన్నం సూక్ష్మతరం అనుభవరూపమ్.

గుణరహితం	=	త్రిగుణ రహితమైనదియు
కామనారహితం	=	కామనారహితమయినదియు
ప్రతిక్షణవర్ధమానం	=	భక్తి దిన దిన ప్రవర్ధమానంబగు చుండునదియు
అవిచ్ఛిన్నం + సూక్ష్మతరం	=	అవిభక్తము, సూక్ష్మాతి సూక్ష్మము అయిన
అనుభవరూపమ్	=	అనుభవములో పొందదగినదియు అయిన జ్యోతి స్వరూపము అగు హృదయగత ఆత్మను భక్తిచే పొడగాంచెదరు.

55. తత్ ప్రాప్య తదేవావలోకయతి. తదేవ శృణోతి, (తదేవ భాషయతి), తదేవ చింతయతి.

తత్	=	ఆ బ్రహ్మ ప్రేమ స్వరూపమును
ప్రాప్య	=	పొంది దర్శించి
తత్ + ఏవ + శృణోతి	=	ఆత్మ గుఱించియే వినును
తత్+ఏవ+అవలోకయతి	=	సర్వత్ర ఆత్మనే దర్శించును.
తత్ + ఏవ+ భాషయతి	=	నిరంతరము ఆత్మనే భావించును.
తత్ + ఏవ+చింతయతి	=	నిరంతరము ఈశ్వరునినే చింతించును.

దీనినే యోగములో ధారణ అని అందురు. ఆచార కాండలో శివలింగముపై ధారా పాత్రద్వారా నీరు పడునట్లుచేయుదురు. దీనికి ఉదాహరణగా శ్రవణ రంధ్రముల వలన ఏ శబ్దంబు వినబడునది హరిశబ్దమని ఆలకించు అని కంసుని పరముగా వర్ణించినారు.

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

భక్తి - త్రివిధములు - భక్తులు చతుర్విధములు

56. గౌణీత్రిధా, గుణభేదాత్ ఆర్తాదిభేదాద్వా.

భక్తి గుణరహితమైన భక్తి అని, గుణ యుతమయిన భక్తి అని రెండు విధములు. మరల గుణయుతమైన భక్తి

గుణభేదాత్	=	సత్వ, రజో, తమోగుణ భేదములవలన
గౌణీత్రిధా	=	సాత్వికభక్తి - రాజసిక భక్తి - తామసిక భక్తి అని మూడు తెఱుగులు
ఆర్తా + ఆది +భేదాత్ + వా	=	మఱియు ఆర్తుడు, జిజ్ఞాసువు, అర్థార్థీ. జ్ఞాని అని భక్తులు నాలుగు రకములు

ఆర్తుడు .. -- గజేంద్రుడు; అర్థార్థీ - కుచేలుడు; జిజ్ఞాసి -- పరీక్షిత్తు; జ్ఞాని -- గోపికలు, కుంతి.

57. ఉత్తరస్మా దుత్తజస్మాత్ పూర్వ పూర్వా శ్రేయాయ భవతి.

పూర్వా	=	మూడు విధములయిన భక్తిలో
పూర్వః	=	మొదటిదయిన తామసిక భక్తి కంటె
ఉత్తరస్మాత్	=	రాజసిక భక్తి దానికంటె
ఉత్తజస్మాత్	=	సాత్వికభక్తి
శ్రేయాయ	=	శ్రేయస్సు కొఱకు
భవతి	=	అగును

అనగా తామసిక భక్తి కంటె రాజసిక భక్తి దానికంటె సాత్వికభక్తి శ్రేయస్సును గలుగ చేయును. తామసిక భక్తి మఱియు రాజసిక భక్తి ప్రేయస్సును కలుగ చేయును. సాత్వికభక్తి శాంతిని కలుగ చేయును. గుణ రహిత భక్తి శ్రేయస్సును కలుగ చేయును.

గుణరహిత భక్తి ప్రశంస

58. అన్యస్యాత్ సౌలభ్యం భక్తౌ

భక్తౌ	=	భక్తి యందు
అన్య	=	గుణరహితమైన భక్తి
సౌలభ్యం + స్యాత్	=	శ్రేయస్కరమయినది

mam . All Rights Reserved
hramam.org

59. ప్రమాణాంతరస్యా నపేక్షత్వాత్ స్వయం ప్రమాణత్వాత్.

త్రిగుణరహితమయిన భక్తి గొప్పదని చెప్పుటకు

స్వయం ప్రమాణత్వాత్	=	స్వయం ప్రమాణ మగుటవలనను
నపేక్షత్వాత్ +	=	దేనియందు అపేక్ష లేక పోవుటవలనను
ప్రమాణాంతరస్యా		త్రిగుణరహిత భక్తి గొప్పది అని చెప్పుటకు ఇతర ప్రమాణముల యొక్క అవసరము లేదు.

60. శాంతిరూపాత్ పరమానందరూపాచ్చ.

శాంతిరూపాత్	=	త్రిగుణరహిత భక్తి వలన ఆత్మకు శాంతి గలుగును. ఆ విధముగా శాంతి గలుగుట వలన
పరమానంద రూపాత్+చ	=	ఆనందమయుండై పరమానందమును అనుభవించుట వలన గుణరహితస్థితి గొప్పదని అర్థమగును.

భక్తుడు - లక్షణములు

61. లోకహానౌ చింతా నకార్యా; నివేదితాత్మ లోకవేద (శీల) త్వాత్.

లోకహానౌ	=	సుఖ దుఃఖముల గుఱించి భక్తుడు
చింతా + న + కార్యా	=	చింతింపడు. మఱియు అతడు
నివేదిత ఆత్మ	=	తన సర్వస్వము భగవంతునికే నివేదించును
లోక వేద శీల త్వాత్	=	తన పరివారమును, వేదవిహిత ధర్మాచరణ వలన కలుగు తత్ఫలితమును శీలమువలన గలుగు కీర్తి ప్రతిష్ఠలను సరకు చేయడు. తనదంటూ ఏమీ లేక సర్వసంగ పరిత్యాగియై ద్వందాతీతుడై యుండును.

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

62. నతత్సిద్ధౌ లోకవ్యవహారో హేయః కింతుఫలత్యాగః తత్సాధనం చ (కార్యమేవ)

తత్+ సిద్ధౌ	=	ఆత్మదర్శన ప్రాప్తికై జీవితమందు
లోక వ్యవహారః +	=	లోకవ్యవహారములు హేయములనితలచి
హేయః + న		వాటి యందు తగుల్కొనక తామరాకు యందలి నీటిబొట్టువలె జీవన యాత్ర సాగించును
కిం + తు + ఫలత్యాగః	=	అందఱిలాగానే జీవన యాత్ర సాగించుచూ అందఱూ ఎలా ఉందురో అలానే ఉంటూ కర్మ ఫలత్యాగముచేసి జయాపజయములు, మానావ మానములు, సుఖ దుఃఖములనే ద్వంద ములకు అతీతుడుగా ఉండును
చ	=	మఱియు
తత్ + సాధనం +	=	సంసారంబు సుఖాత్మకంబని
కార్యమేవ		నిశ్చయింపక ఒండు మార్గంబున సిద్ధి గలదని తలంచి ఆ మార్గాన్వేషణములో ప్రయత్నించుటయే కర్తవ్యమని తలచి ఆ విధముగా ప్రయత్నించును.

భక్తునికి కూడని పనులు

63. స్త్రీధన నాస్తిక (వైరి) చరిత్రం న శ్రవణీయమ్

స్త్రీ	=	స్త్రీలను గుఱించి
ధన	=	ధన సంపాదన మార్గముల గుఱించి
నాస్తిక	=	దైవము లేడని చెప్పువారి యొక్క మాటలు
చరిత్రం	=	దైవ సంబంధ కథలు కాని కథలు
న శ్రవణీయమ్	=	వినకూడదు

mam . All Rights Reserved
hramam.org

మనస్సును ప్రభావితం చేయు వానిలో చెవులు, కన్నులు ప్రధాన పాత్ర పోషించును. మనస్సు ప్రభావితం కాగానే ఇంద్రియార్థములపై ప్రసరించివాటి విషయములతో సంయోగము చెంది మనస్సు సుఖ దుఃఖములను పొందును. కావున మనస్సును ప్రభావితం చేయువాటిలో ముఖ్యమైనది స్త్రీ. జీవితమును ప్రభావితం చేసే వాటిలో ముఖ్యమైనది ధనము. ఇవి వ్యక్తిని పతనము గావించును. పుణ్య పాపములు లేవు, ఈశ్వరుడు లేడు అనే నాస్తిక వాదనవలన దుర్మార్గము పెచ్చు పెరుగును. సంఘములో అశాంతి తాండవించును. ఇటు వ్యక్తికి, అటు సంఘమునకు హాని గలిగించుటవలన యివి వినరాదు.

భక్తుడు చేయవలసిన పని

64. అభిమాన దంభాదికం త్యాజ్యమ్.

అభిమాన దంభాదికం	=	అభిమానము, దంభము, గర్వము, క్రోధము, పౌరుషము కఠినత్వము ఇవి అసుర సంపద వీటిని అనగా దుర్గుణములను
త్యాజ్యమ్	=	త్యజింపవలయును. (అసుర సంపదను వదలవలయును) దైవ సంపదను అలవరచు కొనవలయును. సుగుణములను పెంపొందించు కొనవలయును

65. తదర్పితాఖిలాచారః సన్ కామక్రోధాభిమానాదికం, తస్మిన్నేవ కరణీయమ్.

తత్ + అర్పిత + అఖిలాచారః సన్	=	భగవంతుని యందు కులాచార, దేశాచారములు సర్వము సమర్పించి
తస్మిన్	=	ఆ పరమాత్మలో
కామక్రోధాభిమానాదికం కరణీయమ్	=	కామ, క్రోధ, అభిమానము మొదలయిన తమోగుణ రజోగుణములను సమర్పించ వలయును ఇట్టి విధానమును వైరాను బంధము అని అందురు.

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

కామమున గోపికలు, భయమున కంసుడు, వైరము ద్వేషము అలుక వలన శిశుపాలాదులు, మాత్సర్యమువలన పౌండ్రక వాసుదేవుడు, బంధుత్వమున వృష్ణులు, స్నేహము ప్రేమ వలన ధర్మరాజాదులు సేవ వలన నారదుడు, చిత్తమును హరి పరాయత్తము గావించి తద్గతించెందిరి.

నిశ్చలభక్తి

66. త్రిరూప భంగపూర్వకం నిత్యదాస్య నిత్యకాంతా భజనాత్మకం ప్రేమకార్యం ప్రేమైవ కార్యమ్.

త్రిరూప భంగ పూర్వకం	=	తమోగుణ రజోగుణ సత్త్వగుణములనే మూడు గుణములు లేని త్రిగుణాతీతము అయినదియు,
నిత్యదాస్య నిత్యకాంతా భజనాత్మకం	=	అనుకూలవతి యైన భార్య తన భర్తను ప్రేమతో సేవించునట్లు పూజించునట్లు అయినదియు,
ప్రేమకార్యంప్రేమైవకార్యమ్	=	ప్రేమస్వరూపమయినదియు ప్రేమయే స్వరూపముగా గలదియు అగు నిశ్చలభక్తి గలిగి యుండవలయును. నిశ్చల భక్తి లింగ దేహ నాశకంబు.

*****

mam . All Rights Reserved
hramam.org

పంచమోఽధ్యాయము

ఏకాంత భక్తుడు

67. భక్తా ఏకాంతినో ముఖ్యాః

భక్తాః	=	భక్తులలో అనగా ఆర్తుడు, అర్థార్థి, జిజ్ఞాసువు, జ్ఞానీ అను ఈ నలుగురిలో
ఏకాంతినః	=	కామనారహితుడయిన జ్ఞాని ఏకాంత భక్తుడు
ముఖ్యాః	=	ముఖ్యుడు, శ్రేష్ఠుడు.

భగవంతుడు ఏకాంత భక్తునికి అత్యంత ప్రియుడు. అర్థార్థిగా కుచేలునిని, ఆర్తునిగా గజేంద్రునిని, జిజ్ఞాసువుగా పరీక్షిన్నరేంద్రుని, జ్ఞానిగా అగ్నిద్యోతనుని ఏకాంత భక్తునిగా ఉద్ధవునిని భాగవతములో కథలుగా వ్యాసభగవానుడు చిత్రీకరించినాడు.

68. కంఠావరోధరోమాశ్రుభిః పరస్పరం లపమానాఽ పావయన్తి కులాని పృథివీంచ

69. తన్మయా

కంఠావరోధ రోమాః చ అశ్రుభిః	=	భక్తుడు ఆత్మ దర్శన ప్రాప్తిని పొంది ఆ ఆనందములో ఉబ్బితబ్బిబై గద్గద కంఠుడగుచు పులకించి ఆనంద బాష్పములు గలిగి ఉండును. ఇది భక్తుని స్థితి.
తన్మయా	=	తన్మయుడై ఉండును.
పరస్పరం లపమానా కులాని= చ పృథివీమ్ అపావయన్తి		భక్తుడు భగవంతుని, భగవంతుడు భక్తుని పరస్పరము పొంది వారు ఈ లోకమున వారి కులమును పవిత్రముగా చేయుదురు.

70. తీర్థీ కుర్వన్తి తీర్థాని, సుకర్మీ కుర్వన్తికర్మాణి, సచ్ఛాస్త్రీ కుర్వన్తి శాస్త్రాణి.

తీర్థాని	=	తీర్థములను

Copyrights © Siddhashra
www.siddhash

తీర్థీ	=	వారునివసించు ప్రదేశములను తీర్థములుగా
కుర్వన్తి	=	చేయుదురు
కర్మాణి	=	కర్మలను
సుకర్మీ	=	నిష్కామముగా ఆచరించి సుకర్మలుగా
కుర్వన్తి	=	చేయుదురు
శాస్త్రాణి	=	వేద వేదాంగాది శాస్త్రములను
సత్ + శాస్త్రీ + కుర్వన్తి	=	చదివి అర్థములను గ్రహించి, ఆచరించి వాటికి ప్రామాణికత్వమును, ఋజువు చేయుదురు.

భక్తులు తీర్థములకు, కర్మలకు, వేద వేదాంగములకు వారి ఆచరణవలన వాటి ఔన్నత్యమును పెంపొందింప చేయుదురు. ధర్మరాజు విదురునితో ....**"మీవంటి భాగవతులు**

తీర్థసంఘంబుల ధిక్కరింతురుగదా మీయందు విష్ణుండు మెఱయుకతన

మీరు తీర్థంబులు; మీకంటె మిక్కిలి తీర్థంబులున్నవె తెలిసిచూడ వేఱు తీర్థంబు లవనిపై వెదకనేల

మిమ్ముఁ బొడగని భాషించు మేల చాలు"- అని అనును.

(భాగవతము ప్రథమస్కంధము, 301)

71. మోదన్తే పితరో, నృత్యన్తి దేవతాः సనాధా చేయం భూర్భవతి.

పితరः	=	పితృదేవతలు
మోదన్తే	=	మోదింతురు
దేవతాः	=	దేవతలు
నృత్యన్తి	=	ఆనందమున ఉబ్బి గంతులు వేయుదురు. అప్సరసలు నాట్యమాడుదురు

mam . All Rights Reserved
hramam.org

చ	=	మఱియు
ఇయం + భూః	=	ఈ భూమి
సనాథా	=	నాథుడుగలది
భవతి	=	అగును.

అష్ట మదము లుండవు

72. నాస్తి తేషు జాతి విద్యారూప కుల ధన క్రియాది భేదః.

తేషు	=	భక్తులయందు
జాతి, విద్యా, రూప, కుల, ధన క్రియాది భేదః	=	వయో రూప కర్మ జన్మ, విద్యా, ఐశ్వర్య, విత్తములనే అష్ట మదములు
న + అస్తి	=	ఉండవు.

73. యతస్తదీయా.

యతః	=	ఎందువలన అనగా అష్టమదములు లేని వారగుటవలన భక్తులు
తదీయా	=	ఆత్మతో సమానులే

బలి చక్రవర్తి యందు అష్టమదములు లేనందున శ్రీమహా విష్ణువు బలి చక్రవర్తి వాకిట ఉండెను.

74. వాదో నావలంబ్యః

భక్తులు

వాదః	=	వాదమును
న + అవలంబ్యః	=	అవలంబించరు

వాదము రజోగుణమువలన జనియించును. రజోగుణలక్షణమయిన వాదమువలన మానసిక అశాంతి గలుగును. కావున వాదము చేయరు. ఆత్మ పరంబులు గాని శాస్త్రంబులు తర్కింపక యెందును బక్షీకరింపక - శిష్యులకు గ్రంథంబులు వంచించి యుపన్యసింపక ఉందురు.

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

75. బాహుళ్యావకాశత్వాత్ అనియతత్వాశ్చ.

అనియతత్వాః + చ	=	ఆత్మ నిత్యుండు, శుద్ధుండు,అవ్యయుడు, పరిపూర్ణుడు, స్వప్రకాశకుడు, ఒక్కండు, నిస్సంగుడు, సృష్టిహేతువు, క్షేత్రజ్ఞుండు మొదలయిన లక్షణములు గలిగి యుండుట; మఱియు
బాహుళ్యావకాశత్వాత్	=	ఒక్కటిగా యున్న ఆత్మ సృష్టిలో స్థావర జంగమాత్మకమయిన విశ్వమును సృజియించి బహుభంగుల ఆ జీవరాసు లలో అంతర్యామిగా వసియించుటవలన భక్తుడు సర్వభూత సమదర్శనుడు.

76. భక్తి శాస్త్రాణి మననీయాని త(దు) ద్బోధక కర్మాణి కరణీయాని.

భక్తి శాస్త్రాణి	=	భక్తిని బోధించు వేదాది శాస్త్రములను భక్తుల కథలను శ్రద్ధగా
మననీయాని	=	విని మననము చేయవలయును.

ఈ కథలు కర్మనిర్మూలన హేతువులు. జీవుడు మోహంబువలన బాసి వర్తించు. సర్వపాప పరిత్యాగము చేయును. సంసార జలధిలో కర్మవాంఛలనే బాధ పొందువారికి విష్ణు గుణ వర్ణనములయిన భక్తి శాస్త్రములు తెప్పవంటివి

తత్	=	ఆ శాస్త్రములు
ఉద్బోధక కర్మాణి	=	శ్రద్ధగావిని మననము చేసి ఆ శాస్త్రములలో చెప్పిన విధముగా ఆ భక్తులు ఆచరించి నట్లు
కరణీయాని	=	ఆచరించవలయును

ఇవే అవతారములుగా వర్ణించుదురు. శ్రీరామ, శ్రీకృష్ణ అవతారాది కథలు శ్రద్ధగా విని చదివి, మననము చేసి అందలి ఆధ్యాత్మిక రహస్యము గ్రహించి, వారివలె ఆచరించవలయును.

mam . All Rights Reserved
hramam.org

77. సుఖదుఃఖేచ్ఛాలాభాది త్యక్తే కాలే ప్రతీ(క్ష్య) క్షమాణే క్షణార్ధమపి వ్యర్థం న నేయమ్

సుఖ దుఃఖ	=	సుఖ దుఃఖములు మొదలయిన ద్వంద ములు
ఇచ్ఛాలాభాది	=	కోరిక, స్వంతలాభము, సంసార తాపత్ర యములు, భోగములు ఇహలోక పరలోక భోగముల యందు ఆసక్తి, దేహధ్యాస, అరిషడ్వర్గములు, ఈషణ త్రయములు మొదలయినవి
త్యక్తే	=	పరిత్యజించి అనగా ప్రకృతిని వీడి జీవన్ముక్తుడై , ఆనందమయుండై
కాలే ప్రతీక్ష్యమాణే	=	కాలమునకు ఎదురుచూచుచు
క్షణార్ధమ్ + అపి	=	ప్రతిక్షణము కూడ
వ్యర్థం	=	వ్యర్థముగా
న + నేయమ్	=	గడపరాదు, ఆ విధముగా నిరంతర ధ్యానముతో దేహమును విడువ వలయును

78. అహింసా సత్య శౌచ దయాస్తిక్యాది చారిత్ర్యాణి పరిపాలనీయాణి.

అహింసా సత్య శౌచ దయ ఆస్తిక్య ఆది చరిత్రాణి సచ్చరిత్ర పరిపాలనీయాణి	=	అహింస, సత్యము, శౌచము, దయ, ఆస్తిక్యము మొదలయిన సద్గుణములు గలిగి ఉండవలయును. దైవీ సంపద గలిగి ఉండవలయును.

79. సర్వదా సర్వభావేన నిశ్చింతైః (చిత్తైః) భగవా నేవ భజనీయుః

నిశ్చింతైః	=	నిశ్చింత చేత యోగ క్షేమములు గుఱించి ఆలోచింపక
సర్వదా	=	నిరంతరము
సర్వభావేన	=	సర్వభావముల చేత
భగవాన్ + ఏవ	=	భగవంతునినే

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

భజనీయః = భజియింపవలయును

గోపికలు సర్వభావములు అనగా ... పతి పుత్రాదిక నామమూర్తి వగుచున్ భాసిల్లు నీయందు అనుచు శ్రీకృష్ణుని భజించిరి.

బ్రహ్మ శ్రీకృష్ణుని తో

శా॥ ఏలా బ్రహ్మ పదంబు? వేదములకున్ నీక్షింపఁగా రాని ని
న్నీలోకంబున నీవనాంతరమునం దీమందలో గృష్ణ యం
చాలాపాది సమస్త భావములు నీ యందే సమర్పించు నీ
వేలం దొక్కని పాదరేణువులు పై వేష్టించినం జాలదే ?

(భాగవతము, దశమస్కంధము, 572)

80. స కీర్తనీయః (కీర్త్యమానః) శీఘ్రమేవావిర్భవ త్యనుభావయతి (చ) భక్తాన్.

సః + కీర్తనీయః = భగవంతుడు కీర్తనీయుడు. అలా నిరంతర కీర్తన చేయువారికి

చ = మఱియు

శీఘ్రమ్ + ఏవ + ఆవిర్భవతి = సుఖ దుఃఖాది సహిష్ణత గలిగి - ద్వందాతీతుడై నిరంతర నామస్మరణ చేయువారికి శీఘ్రముగా హృదయ గుహలో గల జ్యోతి చుట్టూ కప్పివేసిన అవిద్య పొరలు తొలగి ఆత్మదర్శన ప్రాప్తి

అనుభావయతి = ఆత్మాను భూతి గలుగును.

భక్తాన్ = భక్తులను భగవంతుడు రక్షించును.

81. త్రి సత్యస్య భక్తి రేవ గరీయసీ, భక్తిరేవ గరీయసీ॥

భక్తిః + ఏవ = భక్తియే

గరీయసి = ఉత్కృష్టమైనది

భక్తి ः + ఏవ + గరీయసి = భక్తియే గొప్పది

త్రి + సత్యస్య = ముమ్మాటికి సత్యము యొక్క స్వరూపము అయిన భక్తి గొప్పది.

mam . All Rights Reserved
hramam.org

82. గుణమాహాత్మ్యాసక్తి, రూపాసక్తి, పూజాసక్తి, స్మరణాసక్తి, దాస్యాసక్తి, సఖ్యాసక్తి, వాత్సల్యాసక్తి, కాంతాసక్తి, ఆత్మనివేదనాసక్తి, తన్మయతాసక్తి, పరమవిరహాసక్తి, రూపా ఏకధా అపి ఏకాదశధా భవతి.

గుణమాహాత్మ్య +ఆసక్తి = ఈశ్వర కథలు వినాలనే ఆసక్తి, శ్రవణాసక్తి సంకీర్తనయందాసక్తి

రూపాసక్తి = **"త్రిజగన్మోహన నీలకాంతి తనువుద్దీపింపఁ బ్రాభాతనీరజబంధు ప్రభమైన చేలము పయిన్ రంజిల్లనీలాలక వ్రజ సంయుక్త ముఖారవింద మతి సేవ్యంబై విజృంభింప"** అలా ఆమోహనరూపము చూడాలనే ఆసక్తి. (తను హృద్భాషల ఆసక్తి)

పూజాసక్తి = మనోనిగ్రహము శాంతత్వము నియత పరిభాషణ, సమహితారము, మితాహారము గలిగి మనోవాక్కాయ కర్మంబుల చేత మనోగతంబగునట్లుగా భక్తి యుక్తంబయిన భావనతో భగవంతుని అర్చించాలనే ఆసక్తి. (వందన అర్చనముల్)

స్మరణాసక్తి = నిరంతర స్మరణయందు ఆసక్తి. (చింతనాసక్తి)

దాస్యాసక్తి = భగవంతుని ఏ జంఝాటములేక సేవించాలనే ఆసక్తి . (దాసత్వము)

సఖ్యాసక్తి = జీవునికి ఈశ్వరుడు పూర్వ సఖుడు - అట్టి ప్రియమిత్రుని మఱిచి సంసారకూపంలో తిరుగుచున్నాడు. ఈ సంసారమునుండి విడివడి తన పూర్వమిత్రునితో జత కట్టాలనే ఆసక్తి. (సఖ్యము గలిగి యుండుట.)

వాత్సల్యాసక్తి = భగవంతుడు కొడుకుగా తను తండ్రిగా భావించి భగవంతునిపై వాత్సల్యము గలిగిన ఆసక్తి

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

కాంతాసక్తి	=	భార్యకు భర్తయందు ఉండు అనురాగము వలె - ప్రియభావనతో సేవించాలనే ఆసక్తి. (సేవయు.)
ఆత్మనివేదనాసక్తి	=	ఆత్మనివేదన యందు ఆసక్తి. (ఆత్మనివేదనాసక్తి ఆత్మలో నెఱుకయున్.)
తన్మయతాసక్తి	=	తన్మయుడయి ఉండాలనే ఆసక్తి
పరమవిరహాసక్తి	=	గొప్పవిరహవేదన యందు ఆసక్తి
ఏకదా	=	ఇలా భక్తి ఒక్కొక్కప్పుడు
ఏకదశధా+అపి	=	పదునొకండు విధములుగా ఆచరణలో కన్పట్టినను కూడ
భవతి	=	భక్తునియొక్క స్థితి ఒక్కటే.

తను హృద్భాషల సఖ్యమున్, శ్రవణమున్ , దాసత్వమున్, వందనార్చనముల్ , సేవయు, నాత్మలో నెఱుకయున్, సంకీర్తనల్, చింతనము అని భక్తిని తొమ్మిది విధములుగా ప్రహ్లాదుడు చెప్పినాడు. (భాగవతము సప్తముస్కందము, 167)

	ప్రహ్లాదుడు చెప్పినవి		నారద మహర్షి చెప్పినవి
1.	తనుహృత్ భాషల	-	వాత్సల్యాసక్తి, పరమవిరహాసక్తి , తన్మయతాసక్తి
2.	సఖ్యమున్	-	సఖ్యాసక్తి
3.	శ్రవణమున్	-	గుణమహాత్మ్యాసక్తి
4.	దాసత్వమున్	-	దాస్యాసక్తి
5.	వందన అర్చనముల్	-	పూజాసక్తి - రూపాసక్తి
6.	సేవయు	-	కాంతాసక్తి
7.	ఆత్మలో నెఱుకయున్	-	ఆత్మనివేదనాసక్తి
8.	సంకీర్తనల్	-	స్మరణాసక్తి
9.	చింతనయు		

విరహాసక్తికి ఉదాహరణగా గోపికల విరహవేదనను, తన్మయతాసక్తికి ఉదాహరణగా పూతనయై **యొక్క పాలతి చరింపగ శౌరియై యొక కాంత చన్నుగుడుచె**- అనియు, మిగిలినవాటికి గోపికలు కృష్ణునితో తిరిగి కృష్ణుని పొందిన విధముగా గోపికలను చిత్రీకరించినారు. గోపికల కథలో ఈ 11 విధములు కనిపించును. అందుకే భక్తికి ఉదాహరణ వ్రజగోపికలు.

mam . All Rights Reserved
hramam.org

83. ఇత్యేవం వదంతి జనజల్పనిర్భయాః ఏకమతాః కుమార వ్యాస శుక శాండిల్య గర్గ విష్ణు కౌండిన్య శేషోద్ధవారుణి బలి హనుమద్ విభీషణాదయో భక్త్యాచార్యాః

నారదుడు అతని సమకాలికులు తదనంతరకాలమున వచ్చిన ఆచార్యులందఱు భక్తి గుఱించి నారదుడు చెప్పిన దానినే చెప్పిరి అని గురువు శిష్యులకు బోధించుచున్నాడు.

జన + జల్ప	=	జనులు మాటలాడే పొల్లుమాటలుగాక
నిర్భయాః + ఏకమతాః	=	నిర్భయముగా ఏకాభిప్రాయమును విష్ణువు, ఆది శేషువు, సనకసనందనాదులు, నారదుడు, శాండిల్య,కౌండిన్యబలివారుణి, హనుమంతుడు, విభీషణుడు,వ్యాసుడు, శుకుడు,గర్గిమొదలయినవారు భక్తి గుఱించి ఈవిధముగనే చెప్పిరి.

84. య ఇదం నారద ప్రోక్తం శివానుశాసనం విశ్వసితి శ్రద్దత్తే, సభక్తిమాన్ భవతి సఃప్రేష్ఠం లభతే, సఃప్రేష్ఠం లభతే

యః	=	ఎవడు
ఇదం	=	ఈ
శివాను శాసనం	=	మంగళకరుడయిన హంసావతారమున భగవంతుడు చెప్పినదియుఅగు భక్తి విషయములను.
విశ్వసితి శ్రద్దత్తే	=	విని, మననము చేసి ఆత్మదర్శన ప్రాప్తికి యిది ముఖ్యసాధనమని విశ్వసించి శ్రద్ధగా ఆచరించునో
సః	=	అతడు
భక్తిమాన్ + భవతి	=	భక్తుడు ఆత్మదర్శన ప్రాప్తిని పొందును
సః ప్రేష్ఠం లభతే	=	అతడు ఆత్యంత ప్రియమైన దానిని పొందును.

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

భగవద్గీతలో భక్తి

భగవంతునిని సాకారముగా ఉపాసించు భక్తుడు విశిష్ఠుడా లేక నిరాకారముగా ఉపాసించు యోగి గొప్పవాడా?

ఈ రెండు పద్ధతులు విశిష్ఠమైనవే. ఐతే యోగములో నిరాకారముగా ఆత్మను ఉపాసించుట అనే సాధన ప్రారంభ సాధకులకు కష్టము. యోగి అయినా భక్తుడయినా ఆత్మ స్థానమునకు చేరును. రెండింటియందును పాటింప వలసిన పద్ధతులు:-

సమస్త కర్మలు, ఆ కర్మ ఫలితములు భగవంతునికి సమర్పించ వలయును. ఈశ్వరార్పణముగా కర్మలు చేయుచు కర్మ ఫల త్యాగము చేయవలయును. జ్ఞానేంద్రియములను వశము చేసికొని వాటిని విషయముల నుంచి మరలించవలయును. విషయ త్యాగము వలన శాంతి కలుగును. మనస్సును అభ్యాసము ద్వారా నిశ్చలము చేసి చిత్త శుద్ధి కలిగి మనో బుద్ధులను సంయోగము చేసి నిరంతర నామస్మరణ చేయుచు నిశ్చలముగా ధ్యానించ వలయును. ఈవిధమైన ఆచరణ వలన సాధకుడు మృత్యువును దాటును. అనగా అమృతత్వమును పొందును.

భక్తుని లక్షణములు:- మైత్రి, కరుణ, క్షమ, నిత్య సంతోషము, శుచిత్వము, ఉదాసీనత, దక్షత్వము కలిగి దైవీ సంపద కలిగి ముని వలె ఉండును. అహంకార మమకారములు లేకుండా దేనియందు ఆపేక్ష లేకుండా, ఏదీ కోరక, తన యోగక్షేమముల గుఱించి పట్టించుకొనక, శుభాశుభములను పరిత్యజించి అసుర సంపద లేకుండా ఉండును. సంగ వర్జితుడై గృహదారాదుల యందు తామరాకుపై నీటి బొట్టువలె ఉండును. మానావమానములు, శీతోష్ణములు, సుఖదుఃఖములు, నిందాస్తుతులు, శత్రు మిత్రులయందు సమభావన కలిగి ద్వందాతీతుడై ఉండును. ధృఢ నిశ్చయము గలవాడై భగవంతునియందే మనోబుద్ధులు కలవాడై స్థిరమతియై ఉండును. సర్వ భూతములను తన వలె చూచుట వలన ప్రాణులు ఇతనిని చూచి భయపడవు. అటులనే సర్వమూ తనే అగుట వలన ఆ ప్రాణులను చూచి ఇతడు భయపడడు.

mam . All Rights Reserved
hramam.org

భాగవతంలో భక్తి

భక్తి యోగంబుననేని, యోగంబుననేని పురుషుండు పరమాత్మంబొందు. జ్ఞాన యోగంబును భక్తి యోగంబుననను రెండుయు ఒకటియే.

భక్తి ఎలా గలుగుతుంది? ఈశ్వరుని యందు చేయంబడు కర్మంబు విజ్ఞాన హేతుకంబై ఈశ్వర సంతోషంబును భక్తి యోగంబును పుట్టించు. భాగవతులసేవ, శాస్త్రవిచారణ వలన నిశ్చలభక్తి ఉదయించును. సత్ సంగంబువలన భగవంతుని కథా ప్రసంగంబులు గలుగును. తద్ద్వారా శ్రద్ధాభక్తులుదయించును. భాగవతసేవ విశేషంబున నిశ్చలభక్తి ఉదయించును.

భక్తి వేటిని గలుగచేయును? నిర్విఘ్నయు నిర్హేతుకమయిన భక్తి యోగంబు వైరాగ్య విజ్ఞానంబుల పుట్టించు. భక్తి యోగంబు బ్రహ్మసాక్షాత్కార సాధనంబులగు వైరాగ్య జ్ఞానంబుల చేయు. వాసుదేవుని యందు ప్రయోగింపబడిన భక్తి యోగంబు వైరాగ్య విజ్ఞానంబుల పుట్టించు. హరివార్తలు తెలుసుకునేవారికి, హరిపదములు తలచువారికి, హరికథలు వినేవారికి మరణ సమయములో కూడ మోహ సంభ్రమము లుండవు.

భక్తి ఎన్ని తెఱంగులు? జనుల యొక్క సంకల్పమును బట్టి భక్తి తామస, రాజస, సాత్త్విక భేదంబులు త్రివిధంబైయుండు.

కామమున	-	గోపికలు
భయమున	-	కంసుడు
వైరము - ద్వేషము-అలుకన	-	శిశుపాలాదులు
స్నేహము -ప్రేమ	-	ధర్మరాజాదులు
సేవ	-	నారదుడు
బంధుత్వము	-	వృష్ణులు

చిత్తము హరి పరాయత్తంబు గావించి తద్గతించెందిరి. వేనునికి వీటిలో ఏ ఒక్కటి లేదుగావున నశించిపోయినాడు. భక్తి తోడ సేవించుట కంటె వైరమున భగవంతునికి వేగమున చేరగవచ్చు.

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

భక్తిగొప్పది : యోగిజనులు భక్తి మార్గంబునకు యితరమార్గంబులు సరిగావందురు. వంశము, తేజము, శ్రుతము, సౌందర్యము, ఉద్యోగము, నిపుణత్వము, ప్రతాపపౌరుషములు, నిష్కాబల ప్రజ్ఞలు, జపహోమములు భగవంతుని సంతుష్టికి చాలవు. భక్తి చేయవలయును. సంసార ప్రతిష్టుండైన వానికి తపోయోగాదులయిన మోక్షమార్గములు పెక్కులుగలవు. అందు భక్తి మార్గంబు కంటె సులభము లేదు. జీవుడు త్రిగుణత్వాభిమానంబున కర్తయు, భోక్తయునను నానర్థంబు నొందు. ఈ అనర్థంబునకు నారాయణ భక్తి యోగమునంగాని యుపశమనము వేఱొకటిలేదు. హరి భక్తి పురుషులకు పరమధర్మము.

భక్తి యోగము సాలోక్య సామీప్య సారూప్యసాయుజ్యంబులకు సాధనంబు. భక్తికి దృష్ట శ్రుత ప్రపంచార్థంబు ఫలంబుకాదు. భక్తివలన కర్మ నిర్మూలన జరుగును. వివేకవంతులు అహంకార నిబద్ధంబైన కర్మను భక్తి వలన త్రుంచివైతురు. మాయను దాటుదురు. ఇతరములు మాని మదినమ్మి భజించువారిని భగవంతుడు కరుణించు. వారు విష్ణు మాయను దాటుదురు. భక్తి వలన అవిద్య నశించును. నారాయణ భక్తి పరాయణత్వంబున జనిన వారు బ్రహ్మాండంబు భేదించి వైష్ణవ పదారూఢులయి తేజరిల్లుదురు. విరక్తుండగువాడు నిరంతర భావంబున భక్తి యోగంబునంచేసి మోక్షంబు కొఱకు ఈశ్వరుని భజియించు. జ్ఞాన వైరాగ్యంబుల తోడంగూడిన భక్తి చేత తత్పరులైన పెద్దలు క్షేత్రజ్ఞుండైన ఆత్మయందు పరమాత్మం బొడగందురు. భగవత్ భక్తి మోక్షప్రదంబగు. అచ్చపు భక్తిని మోక్షప్రాప్తి చేకూరును. భక్తి చేత దోషములు అడంతురు. భక్తి మార్గంబున యున్నవారు సుఖానంద పరిపూర్ణులై అభివృద్ధి పొందుదురు. దేహత్యాగసమయమున బ్రహ్మాది దేవతా భజనంబున చనువారు బ్రహ్మ జీవిత కాలమెల్ల బ్రహ్మలోకమున వసియించి చివరకు ముక్తులగుదురు. ధన, పశు, మిత్ర వనితాతతితో సంబంధము మాని ఈశ్వరుని భజియించు వానిని మృత్యురూప భవనీరధిని భగవంతుడు తరింపచేయును. ఏకాంతమతి యైన తత్త్వవిదుడు అన్యంబుల కోరడు. తపస్సు, దాన, ధర్మాది కర్మలచే పొందు ఫలము భక్తి యోగమువలన పొందుదురు. సమిధలను అగ్ని భస్మము చేయునటుల భక్తి పాపములను దహించును. హృదయ గ్రంథి విడిపోవును. భక్తి హీనంబులయిన (లౌకిక) జ్ఞానము, వాక్కు, కర్మ కౌశలంబులు నిరర్థకములు.

mam . All Rights Reserved
hramam.org

నిరుపాధికంబైన జ్ఞానంబు హరి భక్తి లేకున్న విశేషంబుగ శోభితంబుకాదు.

భక్తుని లక్షణములు :- బ్రహ్మవిష్ణు శివులయందు వేఱు సేయకుండువాడు కృతార్థుండు. అనగా శివ-కేశవులయందు భేదభావన ఉండరాదు.

వస్త్రధారణ : వల్కలాదులు ధారణ సేయును.

ధర్మాచరణ : తమ జాతి ఆశ్రమ ధర్మములను పాటించును. నిష్కామముతో పుణ్య కర్మలు చేయును. గురువులను పెద్దలను సేవించును.

కర్మేంద్రియములు :-

నోరు : సత్య వాక్కు,వేద శాస్త్రాది అధ్యయనము, ఆవిధమైన ఆచరణ భగవత్కథా ప్రసంగము కలిగి దేవతాంతరనింద సేయక ఉండును. మౌనమును పాటించును.

చేతులు : అహింస కలిగియుండును.

గుహ్యము : విహిత కాలమున బ్రహ్మ చర్యము కలిగి ఉండును.

జ్ఞానేంద్రియములు:

చెవులు : భగవంతుని కథలు వినుట.

కన్నులు : భగవంతుని తప్ప ఇతర దర్శన వర్జనము. అనగా కర్మేంద్రియ జ్ఞానేంద్రియములను భగవత్పరముగా పనిచేయించి త్రికరణ శుద్ధి కలిగి ఉండును.

అంతఃకరణము : జ్ఞానేంద్రియములు వాటి విషయములతో మనస్సు కలియకుండునట్లు చేసి మనో చాంచల్యము లేకుండా మంచి బుద్ధి కలిగి అహంకారము లేకుండా ఉండును.

గుణములు :- యదృచ్ఛాలాభ సంతుష్టి కలిగి పరమ శాంతత్వము, సుఖ దుఃఖాది ద్వంద సహిష్ణత, భూత దయ, వినయ సంపత్తి, శ్రద్ధ, క్షమ కలిగి ఉండును. ముముక్షత్వము కలిగి ద్వందాతీత స్థితి కలిగి ఉండును.

ఆచరణ : పెద్దల సేవ చేయును. గృహారామ, క్షేత్ర, కళత్ర విత్తాదులయందు ఉదాసీనత కలిగి భగవంతునియందు పూజాదికములు కలిగి సాధనలో విఘ్నములు కలిగిననూ భక్తి మార్గమును విడువక ఉండును. శరీరమునకు కరచరణాదులు వేఱుగా తలంపని చందంబున ఆత్మకు భూతజాలములను భిన్నముగా చూడడు. శత్రు మిత్ర వివేకంబు లేక సమచిత్తులు. సకలభూతదయాపరులు. క్రోధరహితులు.

Copyrights © Siddhashra
www.siddhash

శాంతులు. సాధులు. తమ దేహగృహ మిత్ర దారాత్మజాదులందు ప్రీతిలేక యుందురు. ఇతరులు పొడిచిన తిట్టిన కొట్టినను పరమభాగవతులు యితరులకు హాని చేయరు. ఆత్మకు సుఖ దుఃఖములు లేవని తెలియుటవలన సాధువులు పరుల వలన మేలుకీడుగలిగినను చెలగరు, ఆందోళన చెందరు.

భక్తి యోగంబున ముక్తి సంభవించుట ఎట్లు ?

జీవుడు ప్రకృతి పురుష అతీతంబైన బ్రహ్మ స్వరూపమునందు మహితధ్యాన నిష్ఠుండగు అప్పుడు విగత మోహుండై అహంకార మమకారాత్మకంబైన సంస్మరణములు తొలగి ముక్తుండై యుండు.

ఆచారకాండలో వివిధ పద్ధతులు

1. దాసత్వము (సేవ)

భాగవతసేవ :- భాగవత సేవ వలన బహు సౌఖ్యములు పొందుదురు. నరుండు వృద్ధసంసేవంచేసి సంసారమోహంబు బాసి పుండరీకాక్షుని పూజించుచు పరలోకంబునొందు. భగవత్ భక్తినుపదేశంచు మహాత్ములకు ధనకనక వస్తువాహనాదులు కాక హృదయపూర్వకముగా వారి పాదములకు నమస్కరించ వలయును.

భగవత్ సేవ :- భగవంతుని సేవ సంసార సంతాప వినాశని. భగవంతుని సేవచే తప్ప అన్యసేవ వలన కైవల్యము గాని, గౌరవముగాని గలుగదు. సంసార బంధమువీడదు. భగవత్ సేవ లింగదేహ నాశకంబు. హరి సేవకుండయినవాడు జననంబు నొందియు నన్యుని క్రియ సంసారములో చిక్కుకొనడు. హరిసేవ విడువందగదు. దానంచేసి యూర్ధ్వంబున బ్రహ్మ పర్యంతంబు, క్రింద స్థావర పర్యంతము దిరుగుచున్న జీవులకు నెయ్యది పొందరాదట్టిమేలు సిద్ధించు. అనగా జన్మ రాహిత్యము కలుగును. భక్తుడు భక్తిరసమున వశీకృతుండై భగవంతుని విడువడు. భగవత్ సేవ వలన ఆత్మ శాంతి వహించును. భగవత్ సేవల బహు సౌభాగ్యంబులు కలుగును. కేవలము శాస్త్రములు ప్రపంచింపక కేవల భక్తి జ్ఞాన యోగమున సేవించి వేద విహిత కర్మాచారములు గలిగి సకల పదార్థ పరిజ్ఞాన తత్త్వపరీణమగుచు పరమపదము కొఱకు యోగులు విజ్ఞాన వైరాగ్య కలితమైన భక్తి యోగంబునన్ చేసి భగవంతుని సేవ చేయుచుందురు. మహాత్ములగువారు

mam . All Rights Reserved
hramam.org

నిజమనోరథ ఫలదాయకములయిన భగవత్ సేవ విరహితంబులయిన యితర కర్మంబు లాచరింపనొల్లరు. ఇదే ఆత్యంతిక భక్తియోగం. సర్వభూతముల మానసంబులకు వాసుదేవుండు భర్త. పతివ్రతలు ఏకచిత్తంబున ఆత్మేశ్వరుండయిన పరమేశ్వరుని భర్తృ భావంబున సేవించుచుందురు. దీనినే పాతివ్రత్యము అని అందురు.

2. ఉపాసన:- హిరణ్యగర్భునుపాసించు వారు సత్యలోకంబున ప్రళయంబు దనుక బ్రహ్మతోడంగూడి పుణ్యపురుషునిం బొడగందురు.

3. సాంగత్యము:-

దుర్జన సాంగత్యము:- దుర్జనుల యొక్క దర్శన, స్పర్శన, సంభాషణ, సహవాసము చేసి జనులు ధర్మహీనులగుదురు. అన్యజన సంగమంబు జన్మపరంపరలకు కారణము.

సజ్జన సాంగత్యము:- యోగ, సాంఖ్య, ధర్మ, స్వాధ్యాయము, యిష్టా పూర్తులు, దక్షిణలు, వ్రతములు, వేదమంత్రములు, తీర్థములు, యమనియమాదులు, తపస్సు కంటె సత్సంగము ముఖ్యమైనది. సత్పురుషులతో స్నేహము సద్గతికి కారణము. పెద్దల సంగంబు మోక్షద్వారంబగు. సత్సంగము పొంది భగవంతుని ఉపాసించి భగవంతుని పొందును. బుధుడు సత్ సంగమము వలన ముక్తిని పొందును. పరమ భాగవతజనుల సంగంబు అపేక్షనీయము. అది సకల దోష నివారకము. భాగవతుల అనుగ్రహము అనే నావలేకుండా ఈ సంసార సాగరమును దాటలేము. భాగవతులయందు విష్ణుండుండుట వలన వారే తీర్థములు. కావున వారు తీర్థములను ధిక్కరింతురు.

4. కథా శ్రవణము :- అజ్ఞానముచే కామ్యకర్మలలో తిరుగు వేదనాతురులకు తన్నివృత్తి చేయ శ్రవణ, చింతన, వందన, అర్చన దివ్యచారిత్రములు వినుచూ, పాడుచూ, పొగడుచూ భగవంతుని చూతురు. భగవంతుని కథలు కర్మ నిర్మూలను హేతువులు. భగవంతుని కథలు వినుటవలన మోహంబు బాసి వర్తించు. అపశబ్దంబులు గూడియున్ హరి చరిత్రాలాపముల్ సర్వపాప పరిత్యాగము చేయు. సంసారజలధిలో కర్మవాంఛలచే బాధ పొందువారికి విష్ణువర్ణనము తెప్పవంటిది.

Copyrights © Siddhashra
www.siddhash

భగవంతుని కథలు ఆసక్తి తో వినేవారికి యితర విషయములు రుచి పుట్టింపనేరవు. భగవత్ గుణకథామృతము ఆత్మలగ్రోలువారు సర్వతీర్థస్నాన ఫలితమును పొందుదురు. ఎవరయినా శ్రద్ధా భక్తి యుక్తుడై కృష్ణ గుణకీర్తనములు వినుచూ పలుకుచూనుండునో వారి కర్ణరంధ్రమార్గములను కృష్ణుండు ప్రవేశించి ఆత్మ గతంబైన మాలిన్యము పోగొట్టును. భగవంతుని కథలు వింటూ ఎవరు కాలం గడపుదురో వారి ఆయువు తక్కమిగిలిన వారి ఆయువును సూర్యుడు ప్రతిదినము లాక్కొని పొవుచుండును. భాగవత దివ్య కథా శ్రవణాను రక్తిచే వేదములు చదివినఫలము పొందును. కులహీనుడు నారాయణ కథలు వినిపించిన అతని కులహీనత పోవును. నిఖిలబంధ విమోచనంబు కొఱకు వాసుదేవుని లీలా విశేషంబులు భక్తి తోడ వర్ణింపవలయును. భక్తులు దేవతాంతరనిందసేయక శాంతులయి నారాయణ కథలయందు ప్రవర్తింతురు.

వేదాంత శ్రవణంబున గ్రహింపబడి జ్ఞానవైరాగ్యంబుల తోడన్ గూడిన భక్తి చేత తత్పరులైన పెద్దలు క్షేత్రజ్ఞుండైన ఆత్మయందు పరమాత్మను బొడగందురు.

5. భజన :- అష్టరాగంబులు గలవారు, భగవంతుని స్తుతించలేరు. దేవతా భజనంబు సేయువారిని దేవతలు అనుగ్రహింతురు. హరిభజనము మునులు నిష్కారణముగ చేయుదురు. ఎవడు ధన, పశు, మిత్ర, పుత్ర, వనిత పై తగులంబుమాని భగవంతుని అనఘుని విశ్వతోముఖుని అనన్యగతిన్ భజియించెనేనివాడు మృత్యువు నుండి తరించును. భగవంతుని స్మరించిన, ఆయనను కీర్తించుచు, ఆయనపై పాటలు పాడుతూ, జపములు చేయుచూ తపసులు, సాధువులు ధన్యులగుదురు. భగవంతుని నామసంకీర్తనంబుల సకల యజ్ఞ విఘ్నంబుల నాశంబునొందు. ఇతర చింతనలు మాని శ్రీమన్నారాయణుని మదినెంతయు నమ్మి భజించువారు ఆ విభుని మాయను తరింతురు.

6. నామస్మరణ :- చండాలుడైనను హరినామస్మరణచే కైవల్యపదవిని పొందును. హరినామస్మరణ చేసినచో (ముహూర్తమాత్రము) ముక్తిని పొందును. హరిసంస్మరణము జీవులకు అఖిల సౌఖ్యదము. భగవంతుని నామస్మరణ కీర్తనము గలవారు శ్రీమంతులు. అట్టి శ్వపచుడు బ్రాహ్మణుని కంటె గొప్పవాడు. చండాలుడైనను

mam . All Rights Reserved
hramam.org

హరినామస్మరణ చేసిన కైవల్యపదవినిపొందును. హరిచరణ స్మరణంబు చేయు భక్తుడు భక్తిరస వశీకృతుండయి విడువ నిచ్ఛగింపడు. భగవంతుని పేరు ఏచందంబున పలికినను కలుషహరమే. పాపకర్ములైనను సతతము నారాయణ నామములు జపించిన వారలను కొనియాడ బ్రహ్మకు తరముకాదు. అవసాన కాలమున సంస్మరించి జన్మ జన్మాంతరసంచిత దురితము బాసి కైవల్య సంప్రాప్తులగుదురు. హరిని తలంచక మత్తుడై సంసారములో పొరలు చుండెడి వెఱ్ఱివాడు ముక్తిపొందడు. ఈశ్వరునుని చిత్తమున నిలిపిన ఈశ్వర మాయను దాటుదురు. పరమాత్మను చిత్తములో భావించినవారినుంచి అవిద్య దూరముగా పోవును. పరమాత్మను కొనియాడనిచో చిత్తము ప్రకృతి పరమైన నిర్గుణ పరబ్రహ్మమును చేరదు. నిర్గుణ పరబ్రహ్మము నాశ్రయించి, విధినిషేధము లొల్లని భాగవతులు మనస్సులో ఎప్పుడూ హరిని గుఱించి చింతన చేయుదురు.

7. శరణు :- కమలాక్షుని శరణంబు వేడని జనులు కళ్యాణ సంయుక్తులుకారు. బ్రహ్మకూడ బ్రహ్మత్వమనే రాజసము విడచి ఆమహాత్ముని పాదారవిందములను శరణు కోరినవేళ భగవంతునిని తెలియును. రాజస గుణుండగువేళ తెలియజాలడు. భగవంతుని ఆశ్రయించిన భయనివృత్తి హేతువైన మోక్షంబుగలుగు.

8. పూజ :-

ఎలా పూజించాలి :- మనోనిగ్రహము, శాంతత్వము నియతపరిభాషణ, సుమహితాచారము, మితాహారము గలిగి పూజింపవలయును. కార్యబుద్ధించేసి చేయంబడు పూజావిశేషంబులు వాసుదేవ మంత్రంబున సర్వేశ్వరునికి సమర్పింప వలయును. భగవంతుని గుణ, నామ, వర్ణన సేయుచూ వాసుదేవ, ప్రద్యుమ్న, సంకర్షణ, అనిరుద్ధ అను వాసుదేవ వ్యూహమును తెలిసి ప్రణవపూర్వకంబుగా భగవన్నామములు భక్తిపూర్వకంబుగా పలికి నమస్కారంబుసేసి యజ్ఞ పురుషుని పూజించు పురుషుండు సమ్యగ్దర్శనుండగు. మనోవాక్కాయ కర్మంబుల చేత మనోగతంబగునట్లుగా భక్తియుక్తంబయిన పూజచేత పూజింపబడి సర్వేశ్వరుండు ధర్మాది పురుషార్థములలోన అభిమతార్థంబు నిచ్చును. విరక్తుండగువాడు నిరంతరభావంబు కలిగి మోక్షంబుకొఱకు భజియించు. మందాధికారులకు

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

ప్రతిమార్చనంబు పురుషార్థ ప్రదంబగు. కొందఱు ప్రతిమార్చనంబు సేయుదురు. పవిత్రగాత్రుండయి జనార్దనసన్నిధిం పూతచిత్తుండై షోడశోపచారంబుల భగవంతునినారాధించి గంధపుష్పధూపదీపనైవేద్యంబులు సమర్పించి సాష్టాంగ దండ ప్రణామంబు లాచరించి భక్తి భావనా విశేషుండగునతండు హరినిచేరును.

ఎవరికొఱకు దేవతావిగ్రములు కల్పింపబడినవి ? పరస్పర పాత్రంబులకు సహింపని మనుష్యులకు అనగా తోటి మానవులను దైవముగా చూడలేని అసమర్థులకై పూజనార్థంబుగా త్రేతాయుగమునందు హరిప్రతిమలు కల్పింపబడియె. పాత్ర నిర్ణయ నిపుణులైన పెద్దలు నారాయణుండు ముఖ్యపాత్రంబని పలుకుదురు. సర్వభూత హృదయంబునందు వర్తించునీశుని అలక్ష్యము చేసి ప్రతిమార్చనచేయు మూఢుండు భస్మకుండమున హవిస్సు వ్రేల్చిన యట్టివాడు. అనగా పూజ బూడిదలో పోసిన పన్నీరగును. పాత్రపురుష ద్వేషంబయినవారలకు ప్రతిమార్చనంబు ముఖ్యార్థ ప్రదంబుకాదు.

శ్రుత, ధన, కుల, కర్మంబుల మదమున సజ్జనులకు కీడుచేయువారి పూజ భగవంతుడు గైకొనడు. నిఖిల భూతాంతరాత్ముడయిన భగవంతుని యందు భూతగణమునందు భేద దృష్టి గలవారు అధిక ద్రవ్య సమితిచే అర్చన చేసినను భగవంతుడు సంతోషించడు.

సాత్త్విక భక్తి గలవాడు :-జనహిత కారియై సర్వకర్మలు భగవదర్పణ బుద్ధి తో చేయును. కేవలం భగవంతునినే ఆరాధించును. దీనినే ఆత్యంతిక భక్తి యోగం అని అందురు.

రాజస భక్తి గలవాడు :- విషయ ప్రావీణ్యములను, ఐశ్వర్యములను, యశమునుకోరి ఆడంబరముతో పూజించును.

తామస భక్తి గలవాడు :- ఇతరులకు హింసచేయుట దంభము, మాత్సర్యం, రోషం, ఆడంబరం, అసూయ, అజ్ఞానం, భేద బుద్ధి గలిగి పూజించును.

భక్తి యొక్క ఆచరణలో అనేక పద్ధతులు ఉన్ననూ భక్తునియొక్క లక్షణములు,

mam . All Rights Reserved
hramam.org

స్థితి ఒక్కటియే. దాసత్వము అనగా పెద్దల సేవకు ఉదాహరణగా నారదుడు, సంకీర్తనకు ఉదాహరణగా ప్రహ్లాదుడు, తనుహృత్భాషల సఖ్యమునకు గోపబాలురు, విరహోత్కంఠితకు ఉదాహరణగా గోపికలు, భయమునకు ఉదాహరణగా కంసుడు, వాత్సల్యమునకు ఉదాహరణగా యశోద, ఆత్మలో ఎఱుకకు ఉదాహరణగా నందుడు, అర్చనకు ఉదాహరణగా అంబరీషుడు, వైరమునకు ఉదాహరణగా కొంగరూపమున వచ్చిన బకాసురుడు, శరణాగతికి ఉదాహరణగా కాళీయుడు మొదలయినవారిని భక్తి పద్ధతులకు ఉదాహరణగా భాగవతమున విపులముగా వర్ణింపబడినది. ఆత్మ క్రీడకు ఉదాహరణగా గోపబాలురు, ఆత్మ రతికి ఉదాహరణగా గోపికలు ఉదహరింపబడిరి. ఆర్తులకు, ఉదాహరణగా ద్రౌపదియు మఱియు ఆమె కోడలయిన ఉత్తరను, అర్థార్థికి ఉదాహరణగా కుచేలుని, జిజ్ఞాసువులకు ఉదాహరణగా పరీక్షిత్తుని, జ్ఞానులకు ఉదాహరణగా అగ్నిద్యోతనుడు, ఉద్ధవుడు, కుంతి మొదలయినవారిని ఉదహరించినారు.

*****

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

నారదుడు : చాతుర్మాస్య వ్రత దీక్షలోనున్న **యోగి జనులకు సేవ చేసి** వారి కృపచే ఆధ్యాత్మిక రహస్యమును గ్రహించి సాధన చేసి అరిషడ్వర్గములను జయించి భగవంతుని దర్శించినాడు.

ప్రహ్లాదుడు :- పానీయంబులు త్రాగుచున్ కుడుచుచున్ అని నిరంతరము **భగవన్నామ స్మరణ** చేయుచు నామస్మరణ అనే పద్ధతిని పాటించినాడు. దుర్జన సాంగత్యము వదలి, చిత్తము అన్యాయత్తముగానీయక స్వాధీనము చేసికొని సంసారంబు సుఖంబని నిశ్చయింపక, సంసారతాపత్రయములలో చిక్కుకొనక, మాయకు వశముగాక, ఇహలోక పరలోక సుఖములు హేయములని తలచి లభ్యంబైన సురాదిరాజపదములను లక్షింపక, కర్మబంధములను ఛేదించి దేహ ధ్యాస లేక విశ్వమును మఱచి ఉండెను.

సర్వమును ఈశ్వర స్వరూపముగా దర్శించి హృషీకేశుడై సంసార నిమగ్నులయిన వారిని చూచి అనుకంపాయుత చిత్తుడయి వారికి వేదాంత రహస్యములను బోధించినాడు. పూర్ణకాముడు. జడత లేకయు జడుని భంగి ఉండును.

లక్షణములు :- వేద వేదాంగములను గురు ముఖతా అభ్యసించినవాడు. ఆత్మ దర్శనము చేసినవాడు. శత్రు మిత్రాదుల యందు సమభావన గలవాడు. అనగా రాగ ద్వేషములు లేనివాడు. వస్తు దృష్టి లేనివాడు. జీవుడు అస్వతంత్రుడు. ఇతరులను రక్షింప సమర్థుండు కాడు. దేహి తన కర్మానుసారము పుట్టును. పెరుగును, చనిపోవును అని తెలిసినవాడు తల్లిదండ్రులు తమ సంతానమునకు పాలన, పోషణ చేయునట్లు తన చేతనైనంతలో దీనులకు పోషణ చేయ తలచును. మోహరహితుడు కావలయునని భక్తి లక్షణములలో చెప్పిరి. కాబట్టి తల్లి తండ్రులను, భార్యాపుత్రాదులను, గురువులను, బంధువులను, చుట్టాలను, స్నేహితులను వదలమని కాదు. అంతరంగమున తామరాకుపై నీటి బొట్టువలె మోహ రహితుడై ఉండవలయును. ఇది చెప్పుటకు స్నేహితులను కూడ తన సోదరుల వలె ఆదరణ, ప్రేమలతో చూచువాడు. అపరవిద్యలను బోధించు గురువులను

mam . All Rights Reserved
hramam.org

కాక, పర విద్యను ఆచరించి బోధించు గురువులను దైవముగా చూచువాడు. సత్యవాక్పరిపాలకుడు. అర్థము, వయస్సు, ఆకారము, విద్య, బలము, ఐశ్వర్యము, వరిష్టత్వము, జన్మలనే అష్ట మదములు లేనివాడు. ఇంద్రియములు ఇంద్రియార్థములపై ప్రసరించినను తను కర్తనుగానని ప్రకృతిచే జనియించిన గుణములచే కర్మ చేయబడుచున్నది అని గ్రహించుట వలన పంచేంద్రియములచే పట్టుబడలేదు. తమో గుణము, రజోగుణముల వలన కలుగు కామ, క్రోధ, లోభ, మోహ,మదమాత్సర్యములు లేనివాడు. సత్త్వగుణ గరిష్ముడు. సుఖభోగములయందు ఆసక్తి లేనివాడు. నిర్మలాత్ముడు.

అంబరీషుడు :- ఇతనిది పూజా పద్ధతి. అంబరీషుడు దోషరహితుడు. అనగా దుర్మార్గపు ప్రవర్తన లేనివాడు. ఇతడు సరస్వతీ నదీ తీరమున వసిష్ఠాది ఋషులతో కూడి అశ్వమేథయాగములు చేసినాడు. సర్వ కర్మలు హరిపరంబులుగా కర్మ ఫల త్యాగము చేసినాడు. ద్వాదశీ వ్రతము చేయుచు కార్తీకమాసమున మూడు రాత్రులు ఉపవసించి కాళిందీ నదీ జలంబుల స్నానాదులు చేసి, మధువనంబున మహాభిషేక విధానంబున హరినభిషేకము చేసి, పూజించి, గోవులను దానమిచ్చినాడు. ఇతడు వైష్ణవ అర్చనలచే కాలము గడుపుచుండెను.

సాధన :- సంసార తాపత్రయములను వీడి -

కర్మేంద్రియములు :- నోరు : మితభాషి, హరి గుణములు కీర్తించును.

చేతులు : విష్ణు మందిరములను శుభ్రము చేయును.

పాదములు : విష్ణు దేవుని ఆలయములు తిరుగును.

జ్ఞానేంద్రియములు : శిరము : ఈశ్వరునికి శిరస్సువంచి నమస్కారము చేయును.

చెవులు : హరి కథలు వినును.

కన్నులు : గోవిందరూప వీక్షణము చేయును.

అంతఃకరణము : చిత్తము - విష్ణు పాదములయందు చిత్తము ఉంచెను.

మనస్సు : విష్ణు భక్తులయందు, విష్ణువునందు ఉంచెను.

కామము : చక్రి కైంకర్యమున ఉండెను.

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

ఆత్మ రతి : భగవంతుని పుణ్య సంగతులు వినుటయందు.
స్నేహము : భగవంతునితో.

ఈవిధముగా కర్మేంద్రియ, జ్ఞానేంద్రియ అంతఃకరణములను భగవంతుని యందు ఉంచెను.

లక్షణములు:- మహా విభవ సంపదలు కలిగి కూడా ఐశ్వర్య మదము లేనివాడు. సర్వత్రా సమదర్శనుడు. హరి భావన కలిగి ఉన్నవాడు. పుణ్యమూర్తి. ఈశ్వరాయుత చిత్తుడు. దయాపరుడు. గుణరహితుడు. సంసారమునందు తగులంబు మాని అనగా భార్యా పుత్రాదులయందు, బంధు మిత్రాదులయందు, ధనకనక వస్తువాహనాదులయందు, రాజ్యమునందు విరక్తి వైరాగ్యములు కలిగి ఉండెను. ఇతని గుణములకు మెచ్చి విష్ణువు సుదర్శన చక్రమునిచ్చెను. గురువు అగు దుర్వాసుడు శిష్యునిని పరీక్షించుట అనే నెపముతో భక్తుని లక్షణములు చెప్పబడుచున్నవి. ధర్మ సందేహము కలిగినపుడు అక్కడ గల సద్బ్రాహ్మణులను అడిగి వారు ఆచరించుచున్నట్లు ఆచరించవలయును అని తైత్తిరీయోపనిషత్‌లో చెప్పినదానికి ఉదాహరణగా దుర్వాసుడు భోజనమునకు వచ్చునని చెప్పి ద్వాదశ ఘడియలు అయిపోవుచున్నను ఇంకనూ రానప్పుడు ఏమి చేయవలయునని అడిగి బ్రాహ్మణుల మాటపై అంబరీషుడు జల భక్షణ చేసినాడు. అటులనే దేహము నశించును. దేహి నశింపడు. భక్తుడు తన యోగ క్షేమములను పట్టించుకొనడు అన్నదానికి ఉదాహరణగా దుర్వాసుడు ఒక కృత్యను అంబరీషుని చంప ప్రయోగించగా రాజు తన యోగ క్షేమములను పట్టించుకొనక పోయిననూ విష్ణువు సుదర్శన చక్రమును పంపి ఆ కృత్యను సంహరింపచేసినాడు. అంబరీషుడు అహంకార వర్జితుడు అని చెప్పుటకు గురువు అబరీషుని పాదములంటి శరణు కోరినను గురువంతటి వాడు తనను శరణు కోరెనని అహంకారపూరితుడు కాక గురు క్షేమమునకై సుదర్శన చక్రమును వినయముగా ప్రార్థించినాడు. ఈ విధముగా అంబరీషుని సాధన, లక్షణములు, స్థితి వర్ణింప బడినది.

గురువు-దుర్వాసుడు :- ఇతడు త్రిలోకములు సంచారము చేయగల సమర్థుడు. ఆత్మ దర్శన ప్రాప్తిని పొందినవాడు. తనయందు అఖిల భూతములందు అనగా

mam . All Rights Reserved
hramam.org

సర్వత్రా ఆత్మను దర్శించినవాడు. నిరహంకారి. భేద దృష్టి లేనివాడు. దీనికి ఉదాహరణగా విష్ణువుని శరణు కోరినటులనే అంబరీషుని శరణు కోరినాడు. గురువు అంబరీషుని పరీక్షించి అంబరీషునికి శాశ్వత కీర్తిని కలుగచేసినాడు. అంబరీషుని వలె సాధన చేసిన అది ఏకాదశి చేసినట్లు అగును.

గోప బాలురు :- తనుహృత్ప్రాణుల సఖ్యమునకు గోపబాలురు ఉదాహరణ. సమస్త భావములు పరమాత్మ యందే ఉంచి రాగద్వేషములు లేక యోగక్షేమములు పట్టించుకొనక నిరంతరము సర్వత్రా ఆత్మనే చూచుచు గడుపువారు. దీనికి ఉదాహరణగా అఘాసురుడు అను రాక్షసుడు కొండచిలువ రూపమున మ్రింగుటకు రాగా వీరు వెఱువక చిరునవ్వు నవ్వుచు శ్రీకృష్ణునినే వీక్షించుచు కృష్ణుడుండ మనకు భయమెందుకని ఆ కొండచిలువలోపలికి వెళ్ళినారు. అంత కృష్ణుడు అఘాసురుని చంపి వీరిని రక్షించినాడు. గోపబాలురను చూచి బ్రహ్మ అంతటి వాడు ఈ భక్తుల పాదరేణువుగా ఉంటే చాలును అని అనుకొనెను. అంతటి గొప్పతనము వీరిది. దీనినే **ఆత్మ క్రీడ** అని అందురు.

కొంగ రూపమున వచ్చిన బకాసురుడు :- వనములోన నిలచి, ఎల్లపనులు మాని ఇతర - మమత విడిచి వనజాక్షుపై దృష్టి చేర్చి ఏకాగ్రచిత్తుడై మౌనవృత్తి తపసి చెలువు దాల్చి ఉండెను. **వైరాను బంధమునకు** ఇది ఉదాహరణ. అరణ్యవాసమున ఉండి వ్యర్థ కర్మంబులు మాని ఇంద్రియములను భగవత్పరము గావించి సంసారతాపత్రయములను, రాగద్వేషములను, ఈషణత్రయములను, అరిషడ్వర్గములను, మమతాహంకారములను విడచిపెట్టి సత్త్వగుణాశ్రయుడై దృష్టిని పరమాత్మపై ఉంచి ఏకాగ్రచిత్తుడై, మౌనమును పాటించి మహాయోగి వలె ఉండెను. శ్రీకృష్ణుడు ఇతనిని కథాపరముగా సంహరించినాడు. అనగా కర్పూర దీప సంయోగము జరిగినది.

గోపికలు :- కామక్రోధాది రహితులకు జీవనంబైన బృందావనంబు. (భాగవతము, దశమ స్కంధము, పూర్వభాగము, 543). అనగా కామము క్రోధము అనే అరిషడ్వర్గములు లేనివారు ఉండునది బృందావనముగా చెప్పుదురు. పరీక్షిత్తు శుక బ్రహ్మను గుణమయ దేహములను గోపికలు ఏరీతి విడిచిరి? అని ప్రశ్నింపగా

Copyrights © Siddhashra
www.siddhash

దానికి సమాధానముగా గోపికలను ఉదహరించినాడు. నారదుడు తన భక్తి సూత్రములలో భక్తి అనగా యథా వ్రజగోపికాः అని నిర్వచించినాడు. నారదుడు చెప్పిన పదకొండు పద్ధతులు అనగా **"గుణమాహాత్మ్యాసక్తి, రూపాసక్తి, పూజాసక్తి, స్మరణాసక్తి, దాస్యాసక్తి, సఖ్యాసక్తి, వాత్సల్యాసక్తి, కాంతాసక్తి, ఆత్మనివేదనాసక్తి, తన్మయతాసక్తి, పరమవిరహాసక్తి"** గోపికల ఆచరణలో కనిపించును. ముఖ్యముగా వీరి ఆచరణ పద్ధతి **పరమవిరహాసక్తి.**

సంగ్రహముగా గోపికల ఆచరణ పద్ధతి : కృష్ణునిని ఒక నిమిషము చూడక పోయినా వారికి ఎన్నోయుగములు అయినట్లుగా ఉండెడిది. ఇదే విరహోత్కంఠితగా చెప్పుదురు. వీరు అపరధర్మమును వీడి పరధర్మమును ఆశ్రయించినారు. కర్మేంద్రియ జ్ఞానేంద్రియములు అంతఃకరణము, భగవంతునియందు తప్ప లౌకిక వ్యవహారములకు కావని గ్రహించి శ్రీకృష్ణునిని వర్ణించుచున్, పాడుచున్, మనముల, మాటల, చేష్టల,క్రియల, శ్రీకృష్ణునినే నిరంతరము స్మరించినారు. ఆవిధముగా నిరంతర నామ స్మరణ చేసినారు. కృష్ణుడు అంతకు పూర్వము చేసిన పూతన సంహారాది క్రియలను వీరు కృష్ణలీలలను అనుకరించినారు. సర్వులకు ఆత్మ భర్త అని గ్రహించి శ్రీకృష్ణుడు తమకు భర్తగా కావాలని కాత్యాయనీ దేవిని కొలిచినారు. అనగా ఆత్మ దర్శన ప్రాప్తికై ప్రార్థించినారు. పాయని గేహ శృంఖలములు వీడి అనగా సంసార తాపత్రయములను వీడినారు. దీనికి ఉదాహరణగా సంసారములో ఎలా ఉన్న పనులను అలా వదలి పెట్టి భర్త పిల్లలు అడ్డు పెట్టినా వారిని కాదని అనగా సంసార బంధమునుండి విడివడి శ్రీకృష్ణుని సన్నిధికి చేరినారు. అడవిలో పులులు సింహములు ఉన్నవని తెలిసినా రాత్రివేళ శ్రీకృష్ణుడున్న అరణ్యమునకు వెళ్ళిరి. అనగా మృత్యు భయమును నిరసించిరి. వీరికి తీవ్రమోక్షేచ్ఛ కలిగినది. కృష్ణుడు మీ పాదలమాటున లేడుగదమ్మా అని విశ్వమంతా నిండియున్న ఈశ్వరుని విశ్వములో వెదకినారు. ధ్యానము, ఆకర్ణనము, దర్శన, గానంబుల హరితలంపు గలిగి ఉన్నారు. అతని రూపమును హృదయమున నిలిపి కన్నులు మూసికొని యోగి కైవడి ఉన్నారు. గోపికలు జ్ఞాన కాండమున ఈశ్వరుని గాంచి పరిపూర్ణ మనోరథులై ఉండిరి.

mam . All Rights Reserved
hramam.org

డుకృణ్ కరణే అనే ధాతువు నుంచి కృష్ణ పదము ఉత్పన్నమయినది. కృష్ణుడనగా సర్వమూ చేయువాడని అర్థము. సృష్ట్యాదియందున్న ఆత్మనే కృష్ణుడని అందురు. కావున రామాయణములో బ్రహ్మ దేవుడు రామునితో నీవు కృష్ణుడవు అని పలికెను. ఆధ్యాత్మిక భావన తెలియని కవుల వలన శ్రీకృష్ణుడు గోపికలు, అటులనే, శ్రీకృష్ణుడు రాధ కథలు శృంగారకథలుగా తయారైనవి.

కంసుడు :- ఆహుకుడునకు దేవకుడు ఉగ్రసేనుడు అను ఇరువురు కుమారులు. అందు దేవకునకు నలుగురు కుమారులు ఏడుగురు కుమార్తెలు కలరు. అందు దేవకి ఒక కుమార్తె. ఆహుకునికి మఱియొక కుమారుడయిన ఉగ్రసేనునకు నలుగురు కుమార్తెలు, తొమ్మిది మంది కుమారులు కలరు. ఆ తొమ్మిది మందిలో కంసుడు ఒకడు. కంసునకు దేవకి స్వంత చెల్లెలు కాదు. చెల్లెలియందు మిక్కిలి ప్రేమ కలిగి ఉన్నాడు అనగా మోహములో కూరుకొని ఉన్నాడు.

శూరసేనుడు అను ఇంకొకనికి పదిమంది కుమారులు, ఐదు మంది కుమార్తెలు కలరు. శూరసేనుని కుమారులలో వసుదేవుడు ఒకడు. వసుదేవుని భార్యలలో దేవకి ఒకరు. రోహిణి ఒకరు.

కంసుని ఆచరణ పద్ధతి- **భయము.** కంసుడు వసుదేవుని వద్ద మేనితోడన పుట్టు మృత్యువు. దేహము నశింపగా దేహి తనకర్మానుసారము ఈ దేహమును వీడి ఇంకొక దేహమును పొందును. ఈ విధముగా దేహి జన్మ పరంపరలలో చిక్కుకొనును. కర్మ వలన మేలు కీడు కలుగును. కావున పరులకు హింసలు చేయవద్దు. దేహి సాధన చేసి ఆత్మ స్థానము చేరవలయును అనే శాస్త్ర పాఠమును నేర్చుకొనినాడు.

సాధన : అపర ధర్మమును పాటించినాడు. వసుదేవునికి జన్మించిన ఆఱుగురు కుమారులను చంపక వసుదేవునికి అప్పగించినాడు. దేవకిని అనగా ఆడుదానిని చంపిన ఐశ్వర్యము, కీర్తి, ఆయువు, ధర్మము నశించునని గ్రహించి దేవకిని వసుదేవునిని చంపలేదు. అనగా కంసుడు దేహసంబంధీకులు తనవారని భావించి అజ్ఞానములో ఉండెను. అంతలో ఈ అవిద్యను నశింపచేయుటకు నారదుడు వచ్చి నీవు కాలనేమివి, నీ బంధువులు దేవతలు అని చెప్పినాడు. దీనివలన కంసునకు

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

మోహవిచ్ఛేదమయినది. దేవకి వసుదేవుడు, ఉగ్రసేనుడు మొదలయినవారు దేహ సంబంధీకులు తప్ప ఆత్మ స్వరూపుడయిన తనకు వీరేమీ కాదని గ్రహించినాడు. ఆత్మ దర్శనమునకై క్రౌర్యంబు విడచి, ధైర్యంబు నొంది, గాంభీర్యము పాటించి, శౌర్యంబు ప్రకటించుకొనుచు మౌనింబోలె ఉండి తిరుగుచు కుడుచుచు త్రాగుచు నిరంతరము హరినామ స్మరణ చేసినాడు. తత్ఫలితముగా **విశ్వమంతా హరిమయమని చూచినాడు.** సాధన ఆరూఢ స్థితికి వచ్చినది. కంసుడు వెలుగున నిలుచుండి వీక్షింపగా మేని నీడ సరంధ్రమై నేల తోచె. అనగా జ్ఞానముతో దేహ విచారణ చేయగా దేహము వేఱని దేహి అయిన తను వేఱు అని స్వానుభవంలో అవగతమయినది. తరువులెల్ల హేమతరువులగుచు మెఱయు చుండె. అనగా సర్వత్రా ఈశ్వరునినే దర్శించుచున్నాడు. వస్తు దృష్టి నశించినది. గుణరహితుడయినాడు.

కం॥ రోష ప్రమోద నిద్రా,
భాషాశన పానగతులఁ బాయక చక్రిన్
దోషగతిఁ జూచి యైన వి,
శేషగతిన్ గంసుఁ డతనిఁ జెందె నరేంద్రా!

(భాగవతము దశమస్కంధము, 1377)

అనగా కర్పూర దీప సంయోగము జరిగినది. దేహి ఆత్మయై ఆత్మలో ఏకీభూతమయినది. కంసుడు బ్రహ్మత్వమును పొందినాడు.

కంసుని కథలో దేవతా పరముగా బ్రహ్మ ఇంద్రులను చిత్రీకరించినారు. రాక్షసుల పరముగా పూతన, శకటాసురుడు, ధేనుకాసురుడు, కేశి మొదలయిన రాక్షసులను ఉదహరించినారు. కర్మ విభాగములో అపర ధర్మములను ఉదహరించినారు. యోగ విఘ్నములను జయించుటగా రాక్షస సంహారము చెప్పబడినది. భక్తి పద్ధతులుగా నంద యశోదలు, గోపబాలురు, గోపికలు మొదలయినవారిని చెప్పినారు. కర్మ, యోగ, భక్తి పద్ధతులు వేటికి అవి వేఱు వేఱు కావు. ఆచరణలో అవి అన్నీ కలసి త్రివేణీ సంగమముగా ఉండును. ఈ త్రివేణీ సంగమము చేరిన సాధకులు ధన్యులు. రామాయణములో రామునిని ఉదాహరణగా తీసుకొని కర్మ యోగ భక్తి అనే త్రివేణీ

mam . All Rights Reserved
hramam.org

సంగమమును రచియింప వ్యాసభగవానుడు కంసుని ఉదాహరణగా తీసుకొని భాగవతము దశమ స్కంధములో త్రివేణీ సంగమమును వివరించినారు.

ద్రౌపది

భక్తులలో ఈమె ఆర్తులు అనుకోవకు చెందినది. అన్ని ఆపద సమయములందు అన్యమెఱుగక శ్రీకృష్ణునినే ప్రార్థించినది. కృష్ణుని అనుగ్రహమున ఆపదలు తొలగి పోయినవి.

ఉత్తర

భక్తులలో ఈమె ఆర్తులు అనుకోవకు చెందినది. ఈమె పరీక్షిత్తుని తల్లి. పరీక్షిత్తుడు ఈమె గర్భములో ఉండగా అశ్వత్థామ ఈమె గర్భమును నశింపచేయుటకు అస్త్రమును ప్రయోగించెను. అస్త్రముయొక్క వేదనకు బాధపడుచు ఓ శ్రీకృష్ణా నీ పాద పద్మములు తప్ప ఇంకొకటి నాకు తెలియదు. నీవు విశ్వ గర్భుడవు. నీవు నా గర్భమును రక్షించుట ఎంతపని. ఆపదలో ఉన్న నన్ను ఆదుకొని నా గర్భస్థ శిశువును బ్రతికించుమని ప్రార్థించినది. అంత శ్రీకృష్ణుడు పరీక్షిత్తుని రక్షించినాడు. ఈమె భగవంతుని పాదపద్మములు తప్ప అన్యమెఱుగని స్థితిగల భక్తురాలు.

కుంతి

ఈమె జ్ఞానుల కోవకు చెందినది. దుర్వాస మంత్ర ప్రభావమున ఆదిత్యునిని దర్శించినది. అనగా ఆత్మను దర్శించిన సాధకురాలు. ఈమె తన కన్నకొడుకైన కర్ణుని నీటిపాలు చేసినది. అనగా అహంకార మమకారములను వీడినది అని అర్థము. తన కొడుకులయిన పాండవులను రాజ్య భ్రష్టులను గావించి, కోడల చీరలు విప్పి అడవులకు పంపిన దుర్యోధనాదుల యింటనే ఉన్నది. కొడుకులతో అడవులకు వెళ్లలేదు. అనగా శత్రు మిత్రులు లేక ఉదాసీనత గలిగి, రాగ ద్వేషములు లేక సాక్షీ మాత్రముగా ఈశ్వరలీలలను గమనించినది.

ఆత్మ తత్త్వమును గ్రహించిన పూర్ణురాలు. ఆత్మను కాలరూపకుడు ఆద్యంత శూన్యుడు, పురుషుడు, ఆద్యుడు, ప్రకృతికి పరుడు, అవ్యయుడు, లోకనియంత, బహిరంతర్భాసురుడు, సర్వ సముడు, రాగాది రహితుడు, భక్త ధనుడు, అంతర్యామి

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

అని స్వానుభవములో గ్రహించిన ధీమంతురాలు. సంసార తాపత్రయములలో చిక్కుకొన్నవారికి కులమదము, ధనమదము, విద్యామదము, మెదలయిన అష్ట మదములలో ఏ ఒక్క మదమున్ననూ వారికి ఆత్మ దర్శనము కాదు అని గ్రహించినది. రాగద్వేషములు లేనివారికి నిర్మలాత్ములయినవారికి, పరమహంసలకు, మునులకు, ఆత్మ దర్శనీయము అని స్వానుభవమున చెప్పినది. ఈమె ఆత్మను దర్శించుట వలన పరమహంసల స్థాయికలది. ఈమె శ్రీకృష్ణుని సాకారముగా అతడు చేసిన ఘనకార్యములను పొగిడినది. ఈమె పరమాత్మని యాదవులందు పాండవులయందు మోహావిచ్ఛేదము చేసి భగవంతుని పాదపద్మములపై నిరంతరమూ ఆమె బుద్ధి ఉండునట్లు భవబంధములనుంచి విముక్తి కల్పించమని ప్రార్థించినది. ఈమె ఆరూఢ స్థాయికి చెందిన భక్తురాలు.

రామాయణములో భక్తులు

తనుహృత్భాషలసఖ్యముగా గుహుని, సేవకు హనుమంతునిని, లక్ష్మణుని, అర్చనగా శబరిని, ఆత్మలో ఎఱుకగా భరతునిని కథలుగా వాల్మీకి చిత్రీకరించినారు.

ముగింపు:- భక్తుడు గుణరహితుడై - దేహత్యాగ సమయమున పరమాత్మను ధ్యానించుచూ - ఆత్మతో ఆత్మయందు కలియును.

*****

mam . All Rights Reserved
hramam.org

సాంఖ్య పద్ధతి

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

విద్యార్థి పరీక్షలో ఉత్తీర్ణుడగుటకు పాఠమును కష్టపడి చదివి ఉత్తీర్ణుడగును. ఈ విద్యార్థి గురువుగా ఉండి శిష్యునకు పాఠమును చెప్పుటకు పాఠమును చదువును. శిష్యునిగా ఉండి చదువు విభాగమును కర్మయోగము అని చెప్పుదురు. గురువుగా శిష్యులకు పాఠమును బోధించుటకు చదువు విభాగమును సాంఖ్య పద్ధతిగా చెప్పుదురు.

పుణ్య కర్మానుష్ఠానము, యోగము, భక్తి, అను ఈ మూడు సాధనలు కర్మ విభాగము క్రింద పరిగణింపబడును. కర్మ విభాగములో కర్మేంద్రియములు, జ్ఞానేంద్రియములు నిషిద్ధ కర్మలను చేయక పుణ్యకర్మలు ఆచరించును. అంతఃకరణమున అసుర సంపద లేక దైవీ సంపద కలిగి, పుణ్యకర్మల ఫలితములు ఈశ్వరార్పణ చేసి, విరక్తి వైరాగ్యములు కలిగి, ఈషణ త్రయములను వదలి, అరిషడ్వర్గములను జయించి, తను జీవుడను కాను ఈశ్వరుడను అని గ్రహించి, ప్రకృతిని వీడి, విదేహుడై బ్రహ్మాత్వమున ఉండును. ఇది కర్మ విభాగము. యోగ పద్ధతిలో కర్మేంద్రియ జ్ఞానేంద్రియములను నిగ్రహించి నిషేధములో చెప్పిన కార్యములను చేయక అంతఃకరణమును నిగ్రహించి ఓంకారమును జపించుచు అంతఃకరణమున అసుర సంపద లేక దైవీ సంపద కలిగి పుణ్యకర్మల ఫలితములు ఈశ్వరార్పణ చేసి విరక్తి వైరాగ్యములు కలిగి ఈషణ త్రయములను వదలి అరిషడ్వర్గములను జయించి, తను జీవుడను కాను ఈశ్వరుడను అని గ్రహించి ప్రకృతిని వీడి విదేహుడై బ్రహ్మాత్వమున ఉండును. ఇది యోగ పద్ధతి. భక్తిలో కర్మేంద్రియ జ్ఞానేంద్రియములను నిగ్రహించకుండా వాటిని భగవత్పరమైన కర్మలయందు నియమించి అంతఃకరణ శుద్ధి కలిగి ఇష్టదేవతా స్మరణ చేయుచు, అంతఃకరణమున అసుర సంపద లేక దైవీ సంపద కలిగి, పుణ్యకర్మల ఫలితములు ఈశ్వరార్పణ చేసి విరక్తి వైరాగ్యములు కలిగి ఈషణ త్రయములను వదలి అరిషడ్వర్గములను జయించి తను జీవుడను కాను ఈశ్వరుడను అని ప్రకృతిని వీడి విదేహుడై బ్రహ్మాత్వమున ఉండును. ఇది భక్తి పద్ధతి.

సాంఖ్య పద్ధతిలో దేహము, దేహలక్షణములు, గుణములు, గుణముల చర్య, జీవ లక్షణములు, జీవునికి ప్రకృతితో గల సంబంధము, జీవుడు తను కానని తను

mam . All Rights Reserved
hramam.org

ఈశ్వరుడనని భావించి జ్ఞానియై వర్తిల్లుటను సాంఖ్య పద్ధతిగా చెప్పుదురు. దీనినే జ్ఞానము అని కూడా అందురు.

అజ్ఞానము: అజ్ఞాని ప్రకృతితో కూడి, పంచభూతముల వలన ఏర్పడిన దేహము, ఇంద్రియముల చేత బద్ధుడై, సంసార తాపత్రయములలో మునిగి తేలుచు నీవు నేను అనే భేద భావన కలిగి ఉండును. జీవుడుగా బంధమును పొందినట్లు భావించి మోక్షమును కోరును.

జ్ఞాని: తను జీవుడను కానని ఈశ్వరుడనని భావించి బంధమోక్షములు లేక ఉండును. ఇతనికి శత్రు మిత్రులు లేక సుఖదుఃఖములందు విచలితుడు గాక ద్వంద్వ రహితుడై, క్రోధరహితుడై, పరమ శాంతుడై, తనయందు అఖిల భూతములయందు గల ఆత్మను దర్శించును. తను జీవుడు కాడని ఈశ్వరుడని తెలియుట వలన ఇతనికి బంధము లేదు మోక్షములేదు. ఇతడు ప్రకృతిని వీడి సుఖియించును. లింగ శరీర భంగము గావించి బ్రహ్మానందము అనుభవించును. ఇంద్రియములు మనస్సును ఆకర్షించును. ఇంద్రియములు ఇంద్రియార్థములతో ప్రసరించగా వాటితో మనస్సు కలసి జీవునికి ద్వంద్వములు కలుగ చేయుచున్నవని గ్రహించును. ఇంద్రియములు విషయములందు చరించిన బుద్ధి నశించునని అప్పుడు జీవుడు అశాంతిని పొందునని గ్రహించును. అంతఃకరణము విషయములతో కలియక ఇంద్రియములు ఇంద్రియార్థములయందు ప్రసరించినప్పటికీ అశాంతి కలుగదని గ్రహించి అంతఃకరణమును ఈశ్వరుని యందు ఉంచి గుణరహితుడై విరక్తి వైరాగ్యములు కలిగి ఈషణ త్రయములను వదలి అరిషడ్వర్గములను జయించి తను జీవుడను కాను ఈశ్వరుడను అని ప్రకృతిని వీడి విదేహుడై బ్రహ్మత్వమున ఉండును. ఇతడు పుణ్య కర్మలు చేయుచు కర్మ ఫలితమును కోరడు. ఇంద్రియములను తన వశమునందుంచుకొని కర్మకు ప్రకృతి దానినుండి జనియించిన గుణములు కారణమని, తను కర్తను కాదని భావించి సంగ రహితుడై చిత్త ఏకాగ్రత కలిగి, స్థిరబుద్ధి కలిగి, ఈశ్వర సంయోగము చెంది, అసూయా ద్వేషము, రాగ ద్వేషములు, భయ క్రోధాదులు లేకుండా అహంకార మమకారములను వదలి, సుఖ దుఃఖములందు విచలితుడు గాక అవి కాలాను

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

సారము వచ్చునని గ్రహించి అరిషడ్వర్గములను జయించి సమస్త కోరికలను వదలి, సమత్వ బుద్ధి కలిగి, అంతఃకరణము లేనివాడై, విరక్తి వైరాగ్యములు కలిగి ఈషణ త్రయములను వదలి బ్రహ్మానందమును అనుభవించును. తను జీవుడు కాడని ఈశ్వరుడని భావించి సాక్షీ భూతుడై ఉండును. ఇదే బ్రాహ్మీ స్థితి. ఈ సాంఖ్య పద్ధతిన బ్రహ్మీ స్థితిని పొందుదురు.

ప్రహ్లాద అజగర సంవాదములోని ఒక మహానుభావుడు

ప్రదేశము : కావేరీ తీరము, సహ్య పర్వత ప్రాంతము.

జనులను నిందించడు, పొగడడు. భూశయనము. ప్రవృత్తి నివృత్తి లక్షణములు సంపూర్ణముగా తెలిసినవాడు. సర్వ క్రియా నివృత్తి కలిగి జీవుడు స్వతంత్రుండై ప్రకాశించునని గ్రహించి ప్రారబ్ధ కర్మను అనుభవించుచు యదృచ్ఛాలాభ సంతుష్టి కలిగి అనగా ఎవరైనా చీని చీనాంబరములు తెచ్చిన కట్టి లేదా నారచీరలైనా కట్టి సుఖభోగములకు కర్పూరము, చందనము, కస్తూరి మొదలయినవి ఎవరైనా ఇచ్చినచో వాటిని శరీరమునకు పూసికొని పల్లకి ఎక్కి తిరుగుచు, లేని యడల కాలి నడకన నడుచుచు, లభించినచో పూల పాన్పుపై గానీ లేనిచో కటిక నేలపైగానీ పరుండుచు మానావమానములు లేక గుణవర్జితుడై ఆ దినము తినుటకు లభించినది తినుచు ఎవరియందు ప్రేమ ద్వేషములు లేక ఏదీ కోరక ఎవరినీ యాచింపక అయాచితముగా లభించినదానిని వర్జింపక, సంపదలకు ఆనందింపక, లేదని విచారింపక, వికల్పంబులు లేక, చిత్తమును మనంబున, మనమును అహంకారమున, అహంకారమును మహత్తునందు, మహత్తును ప్రకృతియందు, ప్రకృతిని అవ్యక్తమునందు లయింప చేసి విరక్తి వైరాగ్యము పొంది ఆత్మ స్థితుడై ఆత్మానుభూతియందు ఉండుదునని ఆ మహానుభావుడు ప్రహ్లాదునకు ఈ పరమ హంస ధర్మమును చెప్పెను.

*****

mam . All Rights Reserved
hramam.org

కురుక్షేత్రమున శ్రీకృష్ణుడు, మోక్షమార్గముగా సాంఖ్య పద్ధతిని, యోగ పద్ధతిని చెప్పినాడు. ఇందు **సాంఖ్య పద్ధతికి** ఉదాహరణగా అర్జునుని సాధనను వివరించినాడు.

అంతఃకరణ సంతాప శమనంబులగు హరివచనంబులను దలంచి కాల కర్మ భోగ అభినివేశంబులచేత ఆవృతంబైన విజ్ఞానంబు క్రమ్మర అధిగమించి హేతు మద్భావంబున శోకహేతువు అహంకార మమకారాత్మకంబైన ద్వైత భ్రమయనియు, ద్వైత భ్రమకు కారణము దేహమనియు, దేహమునకు బీజము లింగంబనియు, లింగంబునకు మూలము గుణములనియు గుణమునకు మూలము ప్రకృతియనియు బ్రహ్మమనియెడు జ్ఞానంబున లీనమై ప్రకృతి లేకుండుననియు ప్రకృతి అడంగుట నైర్గుణ్యమనియు నైర్గుణ్యము వలన కార్యలింగనాశంబనియు కార్యలింగనాశంబున అసంభవంబగు ప్రకృతిని బాసి క్రమ్మఱ స్థూలశరీర ప్రాప్తుండుగాక పురుషుండు సంయక్భోగంబున నుండునని వితర్కించి శోకంబు వర్జించి సదా ధ్యాన భక్తి వివేకంబుల కామ క్రోధముల జయించి నిరంతర హరిచరణారవింద చింతామల బుద్ధియై దేహమును వదలి జీవత్వమును నశింప చేసికొని ఆత్మయైనాడు.

బ్రాహ్మీ స్థితి పొందిన వారిని పండితుడని, యోగారూఢుడని, పరమ హంసఅని, ఏకాంత భక్తుడని, యోగి అని, జ్ఞాని అని, మహాత్ముడని, ఆత్మజ్ఞుడని, విధేహుడని అందురు.

ముగింపు:- నాన్యపంథావిద్యతేఽయనాయ.

అయనాయ	=	జీవుడు అమృతత్వము కొఱకు పయనించుటకు ఈ మార్గము తప్ప
అన్యః పంథా	=	ఇంకొక మార్గము
న విద్యతే	=	లేదు.

జీవుడు ఆత్మను చేరు మార్గము ఒక్కటే. మార్గములలో భిన్నత్వము లేదు. ఆచరణ పద్ధతులలో కర్మ, యోగ, భక్తి, సాంఖ్యములు ప్రారంభములో భిన్న పద్ధతులుగా చెప్పబడిననూ, ఆరూఢ స్థాయిలో ఇవి అన్నియు ఒక్కటిగా త్రివేణీ సంగమముగా రూపు దాల్చును.

Copyrights © Siddhashra
www.siddhash

జీవుడు సృష్టిలోనికి ప్రకృతి నుంచి ఏమార్గమున వచ్చెనో అదే మార్గమున తిరిగి పయనించి ప్రకృతిని వీడి పరబ్రహ్మమును చేరవలయును. అందు వలన రామాయణములో రాముడు అయోధ్యనుంచి ఏమార్గమున లంక చేరెనో అదే మార్గమున తిరిగి అయోధ్యకు చేరినట్లు వర్ణింప బడినది. ఒకటి అవరోహణ. అనగా జీవుడు దేహములోనికి ప్రవేశించుట. ఇంకొకటి ఆరోహణ. జీవుడు ఏమార్గమున దేహములోనికి వచ్చెనో ఆ మార్గములో క్రిందనుంచి పైకి ఒక్కొక్క మెట్టు ఎక్కి జీవుడు ఆత్మను చేరవలయును. ఈ మార్గమునే భాగవతము ద్వితీయ స్కంధములో ఇట్లు వివరించెను.

".. వైష్ణవ పదారోహణంబు సేయువాఁడు నిర్భయుండై మెల్లన లింగ దేహంబునఁ బృథివ్యాత్మకత్వంబు నొంది యట్టి పృథివ్యాత్మకత్వంబున ఘ్రాణంబున గంధంబును, జలాత్మకత్వంబున రసనేంద్రియంబున రసంబును, దేజోరూపకత్వంబున దర్శనంబున రూపంబును, సమీరణాత్మకత్వంబున దేహంబున స్పర్శనంబును, గగనాత్మకత్వంబున శ్రవణంబున శబ్దంబును, నతిక్రమించి భూతసూక్ష్మేంద్రియ లయస్థానంబైన యహంకారావరణంబున సంప్రాప్తుండై యందు మనోమయంబును, దేవమయంబునునైన సాత్త్వికాహంకార గమనంబున మహత్తత్త్వంబు సొచ్చి, గుణ త్రయంబున లయించి, ప్రధానంబు నొంది, ప్రధానాత్మకత్వంబున దేహంబును, నుపాధి పరంపరావవసానంబునం బ్రకృతిం బాసి యానందమయుండై యానందంబునం బరమాత్మరూపంబైన వాసుదేవ బ్రహ్మంబునందుఁ గలయును.."(భాగవతము, ద్వితీయస్కంధము, 32)
అనగా దేహము నశించునని, దేహి నశించడని గ్రహించి మృత్యు భయమును నిరసించి లింగదేహమున అనగా మనస్సుచే జ్ఞానేంద్రియములగు చెవులు, చర్మము, కన్ను, నాలుక, ముక్కు వీటిని వాటి ఇంద్రియార్థములగు శబ్ద స్పర్శరూపరస గంధములనుంచి మనస్సుచే నిగ్రహించి వేఱుచేయవలయును. ఆ తరువాత చిత్త శుద్ధి కలిగి మనస్సును బుద్ధిని ఏకీకృతము చేసి హృదయగత ఆత్మ యందు ఉంచవలయును. తదుపరి ప్రకృతిని వీడవలయును. అనగా గుణములను వీడి గుణ రహితుడయి ఉండవలయును. ఆనందమయుడై జీవన్ముక్తుడయి

mam . All Rights Reserved
hramam.org

ఉండవలయును. దేహ త్యాగసమయమున ప్రాణములను బ్రహ్మ రంధ్రము చేర్చి, మనస్సుచే నామస్మరణ చేయుచు మనస్సు లయింప చేసి బ్రహ్మ రంధ్రము చించి బ్రహ్మమందు కలియును.

*****

స్వస్తి ప్రజాభ్యః పరిపాలయంతాం న్యాయేన మార్గేణ మహీం మహీశాః
గోబ్రాహ్మణేభ్యః శుభమస్తు నిత్యం లోకాః సమస్తా సుఖినో భవంతు
కాలే వర్షతు పర్జన్యః పృథివీ సస్యశాలినీ,
దేశోఽయం క్షోభరహితో బ్రాహ్మణాః సంతు నిర్భయాః
అపుత్రాః పుత్రిణః సంతు పుత్రిణః సంతు పౌత్రిణః
అధనాః సధనా సంతు జీవంతు శరదాం శతమ్
కాయేనవాచా మనసేంద్రియైర్వా బుద్ధ్యాత్మనా వా ప్రకృతేః స్వభావాత్
కరోమి యద్యత్ సకలం పరస్మై నారాయణాయేతి సమర్పయామి

పరమ ఋషిభ్యో నమః పరమ ఋషిభ్యో నమః
ఓం శాంతిశ్శాంతిశ్శాంతిః

*****

Copyrights © Siddhashra
www.siddhas

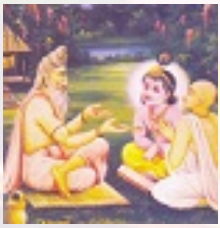

SIDDHASHRAMAM
M: +91 8096065675 , P : +91 40 24240557
E : contactus@siddhashramam.org
W : www.siddhashramam.org

mam . All Rights Reserved
hramam.org